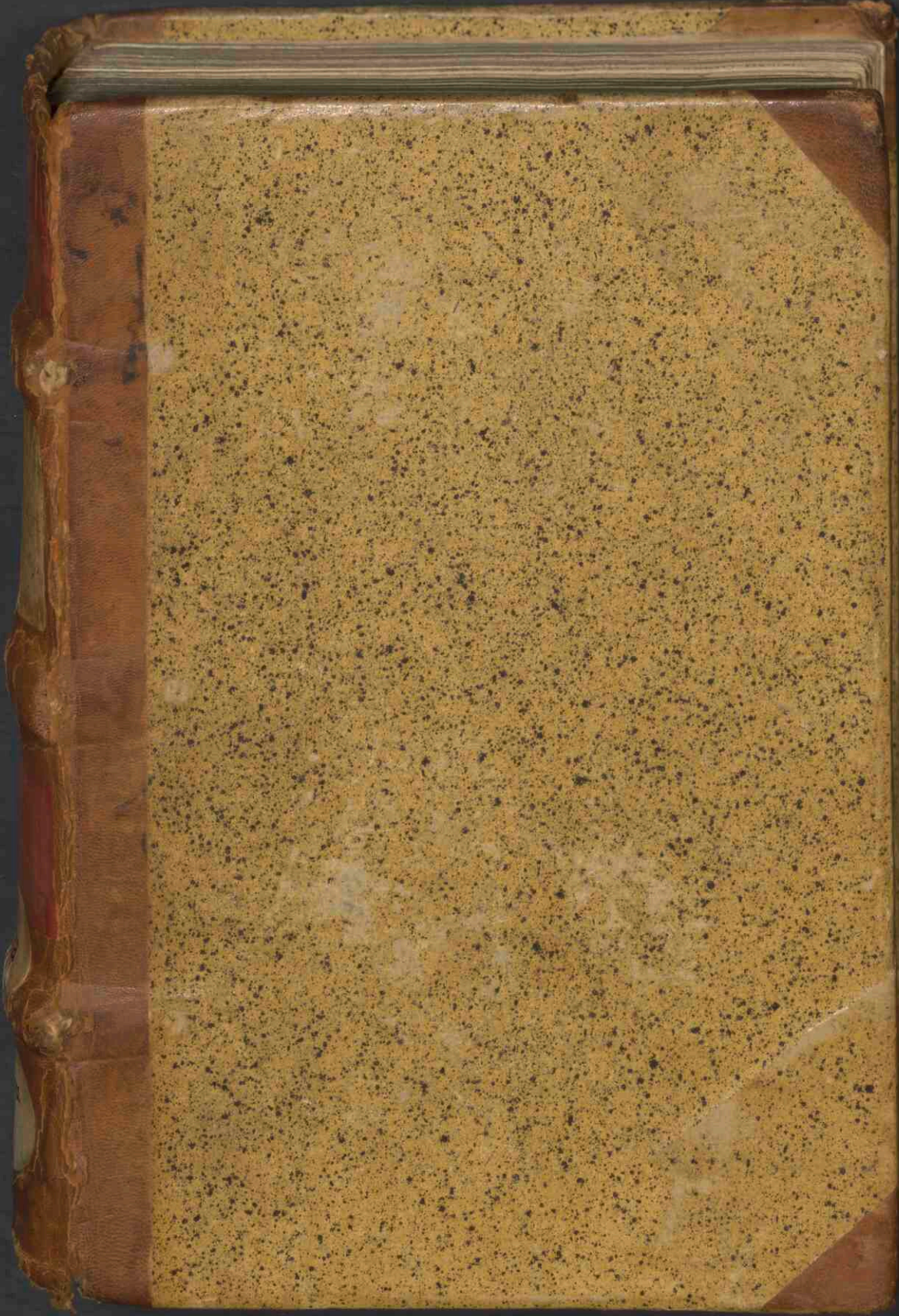

Boetii viri celeberrimi de consolatione Philosophie liber

<https://hdl.handle.net/1874/461209>

Cm

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
 - de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsede
 - de staartsede
 - het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
 - the spine
 - the head edge
 - the fore edge
 - the bottom edge
 - the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

Libertus quartus

videntur mira in diuina gubernatioe ppter ignorantiam cause. 2 primo Boetius perit sibi explicari istas cas. 2 phia rā gīt difficultatē explicatiōis eaz. scđo pmitit se velle assignare cas. 2 tercio eas assignat. scđa. ibi. S3 qm̄. tertia ibi. Qm̄ generatio. Primo Boetius pcedit qđ dictū est de admiratiōe hominū ppter ignorantia causaz. dices. Ita est inq̄. Tūc petit explicari causas admiratiōis eoz. que contingunt in diuina. puidētiar dispositione dicens. O phia cuz euoluere. i. elucidare cas latentium rerū sit tui muneris. i. tue gratie 2 explicare rōnes velatas caligine. i. rōnes obscuras 2 difficiles. q̄ so vt hinc. i. de ista difficultate decernas. i. iudices 2 edisseras. i. disputees qm̄ hoc miraculum maxime me p̄turbat q̄ re malis bona 2 bonis mala euentant. 2 philosophia paulisp̄ aridens Boetius inquit ad rem maximā oīm quesitū. i. ad maximā questionē vocas. i. incitas me cui vix quicq̄ exhausti satis est. i. ad quā exhaustiendā 2 soluendam vix aliquid sufficit. Talis namq̄ est materia quā petis declarari. vt vna dubitatio ne succisa. i. soluta. innumerabiles alie succrescant velut capita hydre. q̄ rum vno ablato tria succrescebāt. nec fuerit modus. i. terminus dubitatio nū nisi quis eas coerceat viuacissimo igne. i. ardenti inuestigatiōe mētis. In hac em̄ materia queri solet de prouidentie simplicitate. de serie facti. de repentinis casibus. de predestinatione diuina. de libertate arbitrii. q̄ oia quantioneis. i. difficultatis sunt ad determinandū tu ipse p̄pēdis.

¶ Nota q̄ sapientis est scire oia vt patet ex p̄hemio metaphisice. et tūcere sit p̄ causam p̄mo posterior. Sapientis est euoluere cas rerum latentū. Ideo dicit Boetius ad phiam. Tui muneris est euoluere cas.

ter id qđ a veteribz fatū appellabatur.

ITa est inq̄. Sed cū tui muneris sit latentū rez cas euoluere. re. velatasq̄ caligine explicare rōnes q̄ so vt hinc decernas. 2 qm̄ hoc me miraculū maxime p̄turbat. edisseras. ¶ Tum illa paulisp̄ aridens. ad rem me inquit omnū quesitū maximā vocas cui vix exhausti quicq̄ satis sit. Talis namq̄ materia est vt vna dubitatione succisa. innumerabiles alie velut hydre capita succrescant. nec vlus fuerit modus. nisi quis eas viuacissimo mentis igne coerceat. In hoc em̄. de prouidentie simplicitate. de facti serie. de repentinis casibz. de cognitiōe ac predestinatione diuina. de arbitrii libertate queri solet. Que quantioneis ris sint ipse perpendis.

Prosa sexta

¶ Nota q̄ de phiam paulisp̄ sibi arrisisse. p̄ hoc phia innuit mores 2 habitū sapientū qui audita simplicitate imperitorum arident eis p̄gratulando q̄ ipsi cū auditate sapientiam querunt.

¶ Nota em̄ fabulas hydra fuit serpens in leerna palude hñs plurimā capita quoz vno succiso tria excrecebant. quē cum Hercules sagittis interficere non posset greco igne ipsum consumpsit.

Sed qm̄ hec quoq̄ te nosse quedam medicinę tue portio est. quanq̄ angusto limitetis septi. tū aliquid delibere conabimur. ¶ Si te musici carminis oblectamenta delectāt. hanc opz paulisp̄ differas voluptatem. dū ne eas sibi ordine p̄tremo rōnes. ¶ Uti libet inq̄. ¶ Tunc velut ab alio orsa principio ita differuit.

¶ Tūc oras ordine. ¶ Et Boetius. vt libet inq̄. i. vt tibi placet tūc ipa phia orsa id est incipiens loqui velut ab alio principio ita differuit. i. disputauit.

¶ Notandum per hoc q̄ dicit. nos septi angusto limite rōis innuit philosophia p̄ntem materiam adeo esse difficilem q̄ totum tempus p̄sentis vite (quod breue est) vix sufficit ad predicta plenarie declaranda.

¶ Nota dicit phiam orsam fuisse ab alio principio. nā illa que phia prius probauit deducuntur ex hoc principio q̄ deus est perfectum bonum 2 vltimus finis oīm. que autem nunc vult demonstrare deducuntur ex hoc principio q̄ deus est principium effectuum omnium vt patebit.

¶ Omniū generatio rerū cūctusq̄ mutabiliū naturarū p̄gressus. 2 quicquid aliquo mouet modo causas ordinem: formas ex diuine mentis stabilitate sortitur. Hec in sue simplicitatis arce p̄posita. multiplicem rebz gerendis modū statuit. Qui modus cū in ipa diuine intelligentie puritate cō

¶ Tūc phia p̄sequit intentionē volens assignare cas quare bonis mala 2 malis bona contingāt 2 p̄mo declarat quedaz ad suā determinatiōem necēria. scđo pōit suā determinatiōem. scđa. ibi. q̄ vero inquit. ¶ P̄mo philosophia determinat de prouidentia diuina 2 de fato. secundo ostendit que sint ea que fato dispenuntur. Secunda.

Rariora

X. qu.
73

Cm

Cm

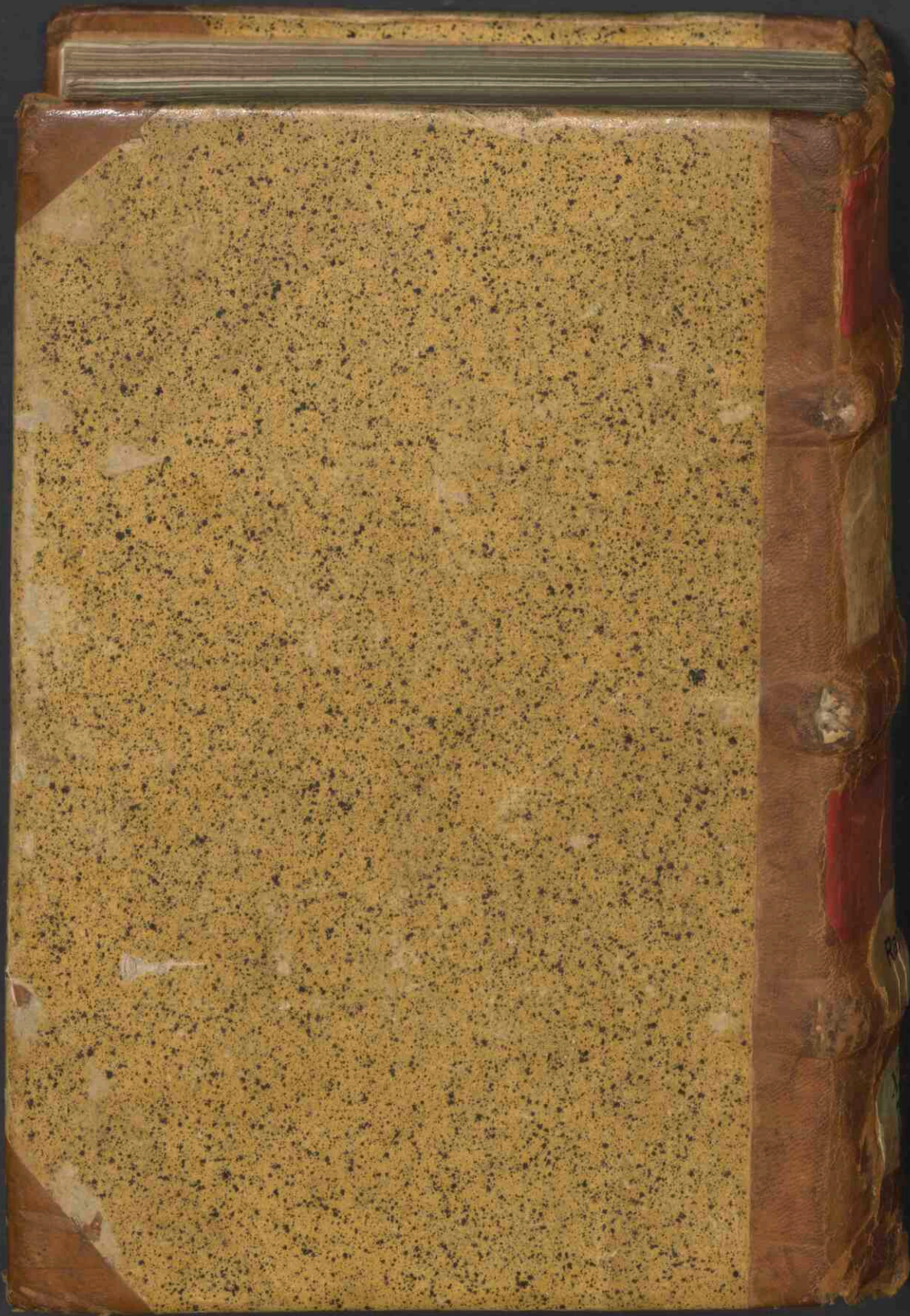
4

+

Cm

cm

Cm

Litterae Latinae

Quarto n°. 73.

Rariora

152. **Boethius**, Anicius Manlius Severinus, De consolati-
one philosophiae cum commentario Pseudo-Thomae de
Aquino. Keulen, Hei. Quentell 31 Oct. 1493. 4o, min.

X. 4o, 731

Typen 3, 6, 7. — Rubr. γ . — Titelhoutsn. I. — HC* 3384. — BMC I
p. 278. — Peddie I p. 184. — Pell. 2435. — Pr. 1318. — VK 263.

Op het titelbl.: „liber fratrum domus sancti martini In Wesalia". Dit
klooster is gesticht 1435 en opgeheven 1543. Lager: „Ex dono Ev. Polli-
onis". Zie over hem de aantek. bij nr. 49. — Samengeb. met nr. 572,
639 en 744. *in cat. 1718 en 1690*

744. **Vergilius Maro**, P., Aeneidos liber secundus. [Deventer, Jac.
van Breda c. 1499]. 4o min.

X. 4o, 732

Type 8. — Init. lombarde c. 5 m.M. (niet bij Häbler). — Titelhoutsn. (Ver-
gilius met een boek in zijn linkerhand). — CA 1730. — C II² 6158. — Zie
de afb. op blz. 187.

Samengeb. met nr. 152, 573 en 639. — In den catalogus van 1718.

639. **Prudentius**, Psychomachia. [Deventer, Jac. van Breda c. 1499].
4o min.

X. 4o, 733

Typen 3, 5 (105 m.M.), 8. — Rubr. α , β . — CA 1457. — C II² 4909. —
Met kanttekeningen in hs.

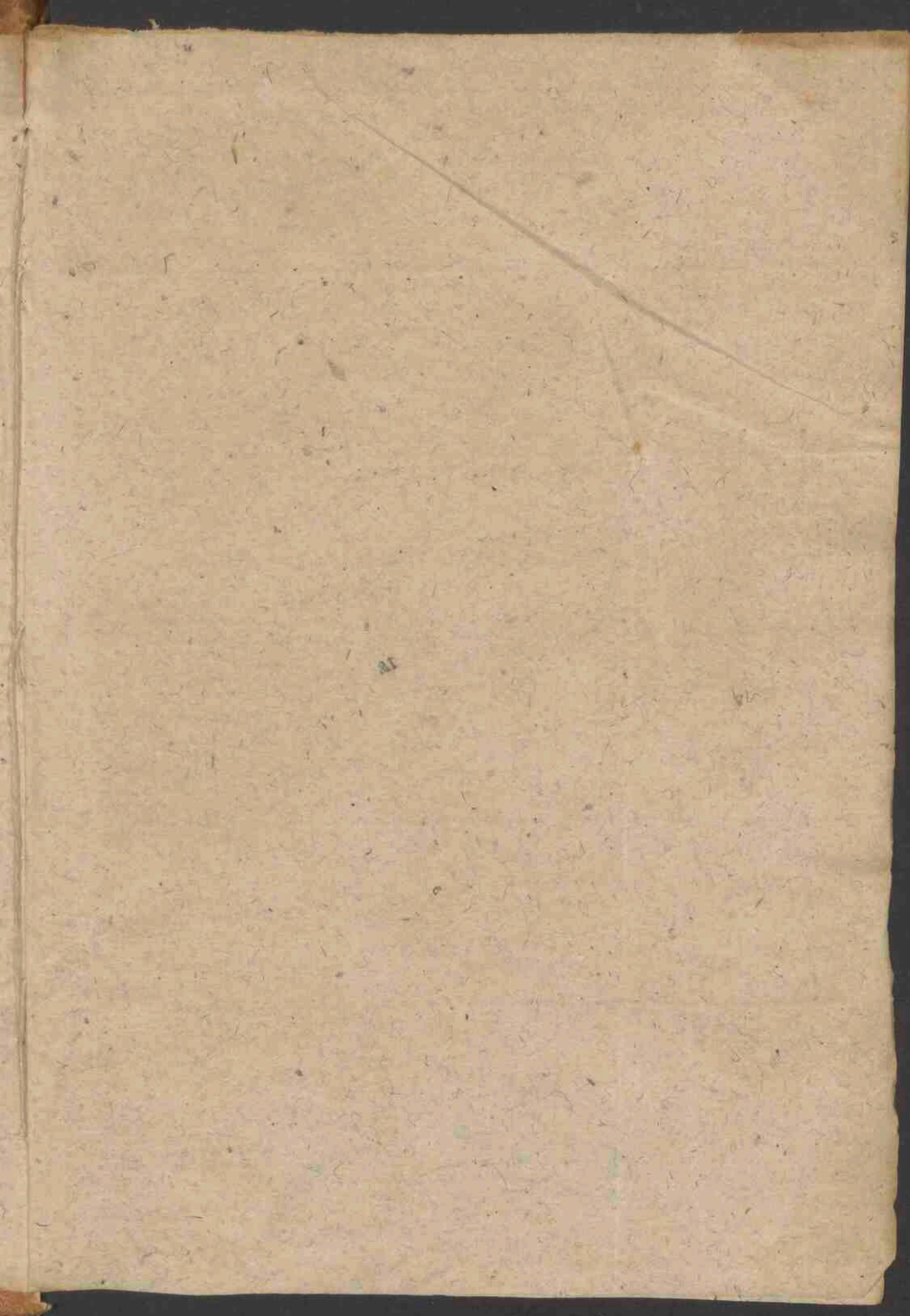
Samengeb. met nr. 152, 572 en 744. — In den catalogus van 1718.

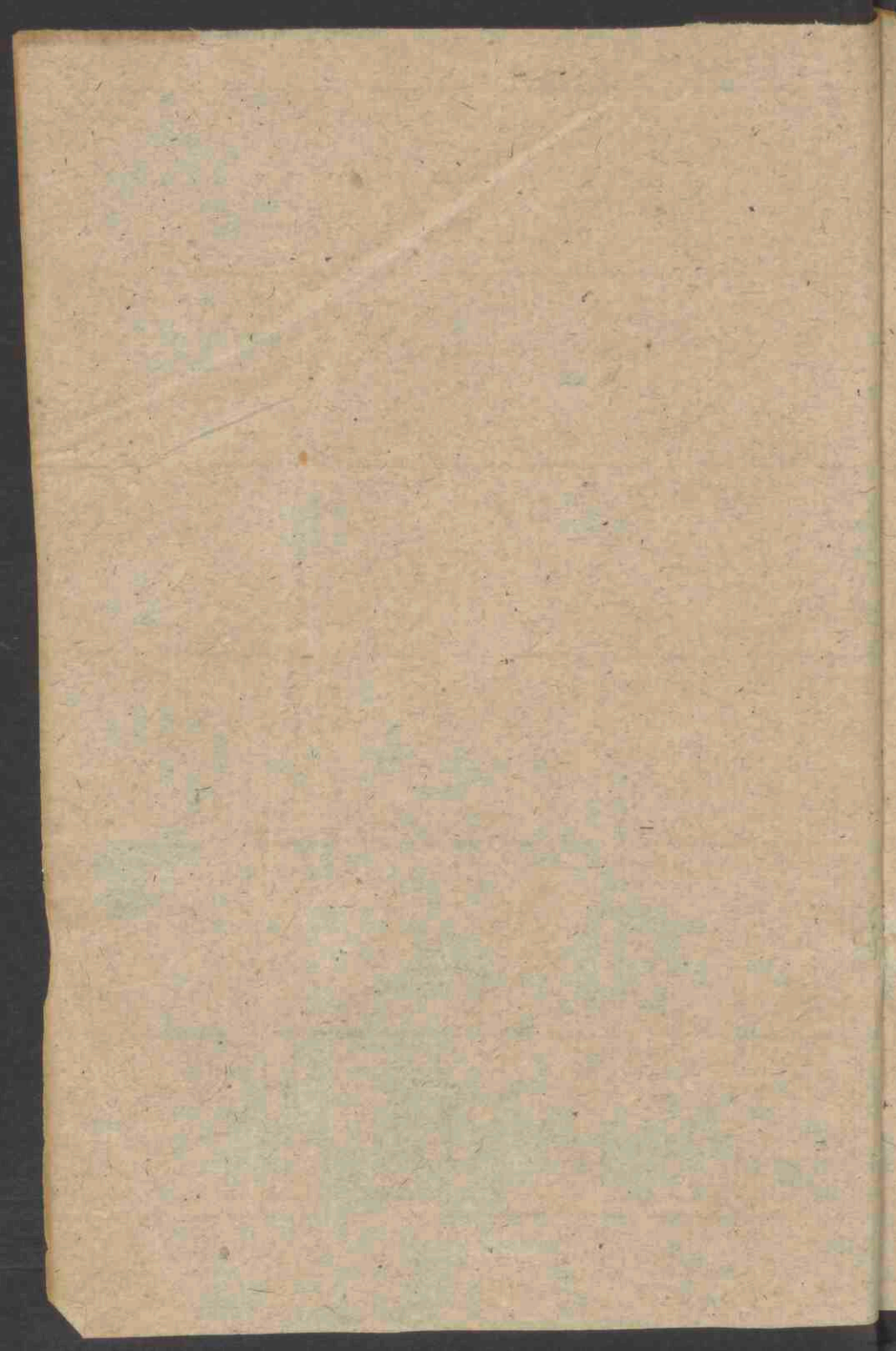
572. **Petrarca**, Fra., Bucolica. Deventer [Rich. Paffroet] 8 Jan.
1499. 4o min.

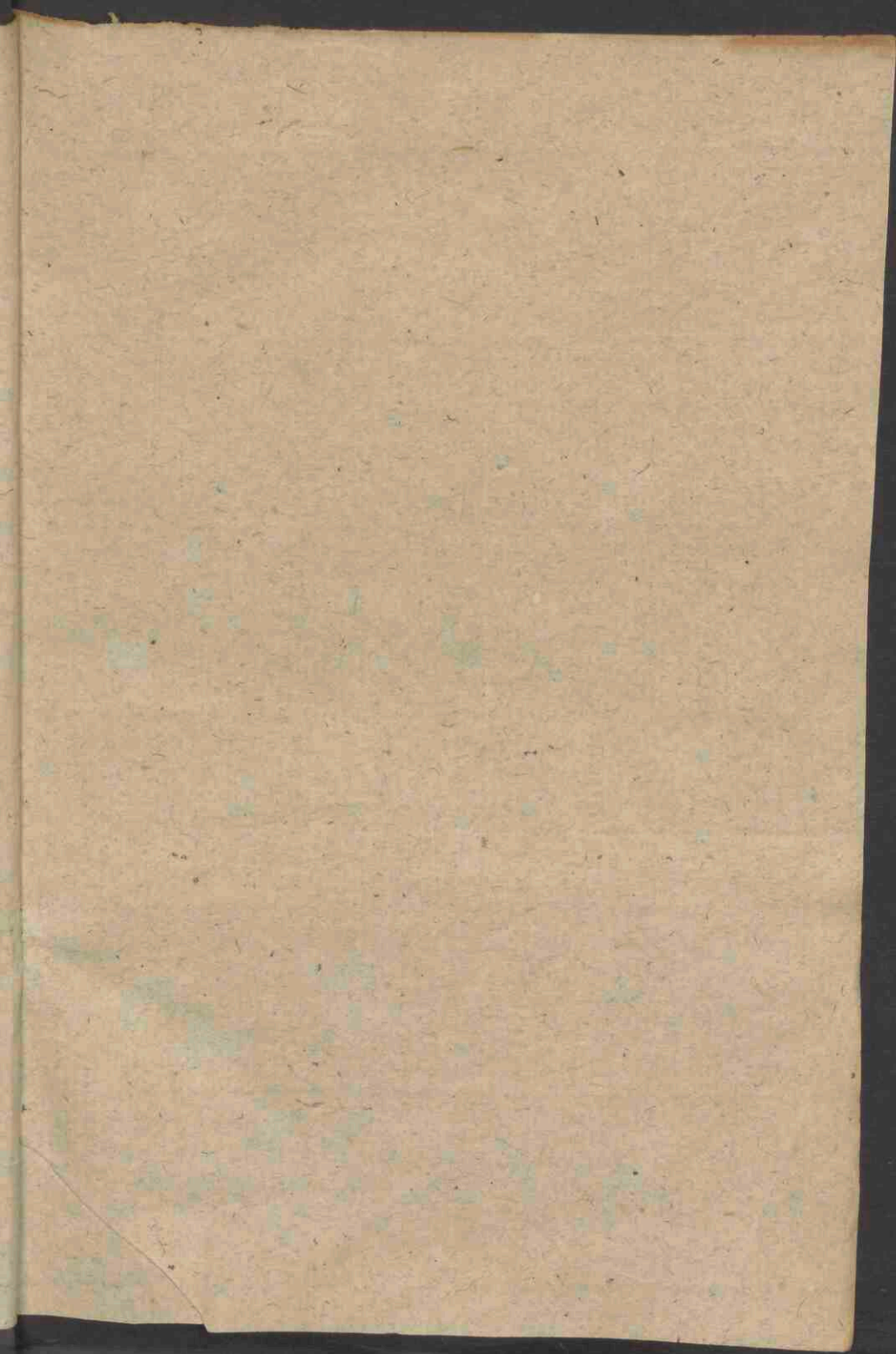
X. 4o, 734

Typen 3*, 6. — HMT 64 (112) e 2. — HC 12828. — CA* 1384. — C II²
p. 280. — Pr. 9019.

Samengeb. met nr. 152, 639 en 744. — In den catalogus van 1718.

liber fratru domus sancti mariani In wesalia

Boetii viri celeberrimi de
consolatione Philosophie
liber cum optimo cōmen-
to beati Thome.

V Colonia

Ex dono W. Villmanni

N 122

Tabula

¶ Incipit tabula sup libros
de cōsolatione philosophie
fm ordinem alphabeti

Accidiosi z viciosi arguunt
libri q̄tri metro vij
Accusatio crudel. li. i. p. iij
Accusatio boetij erga regē habuit
tria vicia li. i. pro. iij
Actus q̄libet requirit ordinē t̄pis et
loci li. i. me. vi In vere flores z au
rumno vne colligunt. ibidem
Actus sequitur p̄ditionē potētie cui⁹
est actus li. v. pro. iij
Aduersa fortuna plus p̄dest q̄ p̄
spera li. ij. pro. vij
Aduersa bonis. prosa malis q̄re
p̄tingant li. iij. pro. vi
Aduersa ac p̄spera adueniunt bo
nis z malis li. iij. pro. vij
Aduersitas veros amicos ostēdit
li. ij. pro. vij
Aduersitati fortune dolendū non
est p̄pter q̄nq̄s li. ij. pro. p̄
Aduersitate nō debet sapiens mo
lestari. nec fortis multitudie hoim
terrerī li. iij. pro. vij
Aduersitate z p̄speritate vt se ho
mo eq̄līter habeat hortatur exēplis
li. iij. me. vij
Affectiones q̄tuor. s. gaudiū spes ti
mor z dolor impediunt cognitionē
veri li. p̄. me. vij
Affectus q̄tuor sunt req̄re cathene
Afflictis ē p̄dolendū li. p̄. pro. iij
Ager mentē hois deligē li. ij. me. p̄
Aliena p̄bitas z pulchritudo hoiez
nō decorant li. ij. pro. v
Amātibz q̄s dat legē li. ij. me. xij
Amicitia dissimilitudo dissoluit li.
p̄. pro. iij
Amicorū triplex genus li. ij. pro. iij
Amicū inuenisse est p̄ciosissimū di
uitiaz genus li. ij. pro. vij
Amicus verus req̄re aduersitas
Amicos fortuna. infortunū inimic⁹

cos facit li. iij. pro. v
Ammiratiois exemplū de septe stel
lis de eclipsi lune li. iij. me. v
Ammiratur homines de illo quod
raro fit ibidem
Ammirari fecit senes phari ibidē
Amor diuinus. tria facit in hoibus
li. ij. me. vij
Anaxagoras p̄bus stulticiā hoim
solem pro deo colentiū reprehendit
li. p̄. pro. iij
Anine felicitas in morte nō termina
tur li. ij. pro. iij
Aialū diuerse sūt figure li. v. me. v
Animalia cetera p̄ter hoim caput
demergunt ibidem
Anni sunt q̄tuor p̄tes li. p̄. me. v
Anni p̄tes q̄tuor req̄re regimē dei
Animi trāformatio peior est q̄ cor
poris li. iij. me. iij
Antiquorū etas fuit sine cupiditate
li. ij. me. v
Appetūt oīa p̄manere req̄re bonū ē
Appetitus req̄re p̄manentia
Appetitus ē duplex li. ij. pro. xi
Appetitus require desiderū
Ara fortune quare mundus dicis
li. ij. pro. p̄
Arma p̄bie li. p̄. pro. ij
Artes liberales dicunt lac ibidē
Asinus ad lyā est hō sine attēctione
p̄ba sacra audies li. p̄. pro. iij
Asin⁹ ēz piger seu tard⁹ li. iij. p̄. ij
Auari dicunt canes li. p̄. pro. iij
A hoc idem habet li. ij. me. ij
Auari insatiabiles. et auaricia vag
dit in infinitū li. ij. me. ij
Aues tenebrarū req̄re tenebre
Auriga req̄re currus
Auarus req̄re lupus
Autūnus req̄re t̄ps autūnale
Auxiliū diuinū in minimis oīz inuo
cat li. iij. pro. ix Auxiliū diuinū in
uocatio a boetio li. ij. me. ix
Barbitonfor require securitas
Brē tunc respublice sūt si p̄ sa
piētes z studiosos regant li. p̄. p̄. ij

Tabula

Beatitudo siue felicitas est duplex
 li. ij. pro. iij
Britudo est ipse deus li. iij. p. iij
Britudo summa ē in deo li. iij. p. x
Beatitudo nō potest auferri p tuo
 sis li. iij. pro. iij
Beati sunt dñi ibidem
Beatitudo nō est in dignitatibus
 li. ij. pro. vi
Beatitudo siue felicitas nō p̄sistit
 in bonis fortuitis li. ij. pro. iij
Et p̄batur tribus rōnibus ibidem
Beatitudinis descriptio li. iij. pro. ij
Ad verā beatitudinē omnes vocā/
 tur li. iij. me. x
Britudinē attingere req̄re ābulare
 Britus omnis deus est li. iij. p. x
Beatitudo req̄re patriā item oēs
 item in p̄bo volupras
Bellare ad mortē hoīe snō delectat
 li. iij. me. iij
Belli cā est diuersitas morū ibide
Bellū iustum licet ibidem
Bene sunt oīa. 2 q̄ mala fieri vidē
 tur error est li. iij. pro. vi
Bestie nō beatificant li. iij. pro. viij
Bibliotheca vnde dicitur li. p. pro. iij
Boetio multa nomina annectunt
 in phemio
Boeti⁹ ordinauit act⁹ suos ad cōez
 vilitatē. 2 rexit rhomā xpi cōe bo/
 num p̄ sex exēplis li. p. pro. iij
Boeti⁹ habuit vxorē pudicā. filios
 prudētes 2 socer⁹ sapientē li. ij. p. iij
Boetius habuit plura bona q̄ po
 stea sustinuit mala li. ij. pro. ij
Boetius quare infirm⁹ iudicabat
 li. p. pro. vi
Bona corpis sunt vtilia li. iij. p. viij
Bona hoīs sunt rō 2 intellectus. nō
 r̄palia li. p. pro. vi
Bona r̄palia sominiātur esse felici/
 tas li. iij. pro. p
Bonum p̄teritū torquet li. ij. p. iij
Bona r̄palia querens in varia inci
 dit li. iij. pro. viij
Bona r̄palia nec sufficientiā nec
 potentiā p̄stant li. iij. pro. ix
Boni semp sunt potentes. mali p̄o
 impotētes li. iij. pro. ij
Boni nō sunt sine p̄mio. 2 mali nō
 sunt sine pena li. iij. pro. ij
Bonis q̄re nō p̄tingit fortuna bo/
 na li. iij. pro. v
Bonū est duplex li. ij. pro. vi
Bonoꝝ p̄mia req̄re p̄mia
Boni p̄mio hīc p̄uant req̄re iusti
Boni veri h̄y mages vbi inueniū
 tur li. iij. pro. ix
Bonū et vnū idem sūt req̄re vnū
Bonū summū est verum 2 indiuisi
 bile li. iij. pro. ix
Bonū summū est necesse esse li. ij. p. x
Bonū est qd oīa appetit li. iij. p. xi
Bonū summū cūlter videt id qd
 appetit li. iij. pro. ij
Boreas ventus fecit philosophiā
 li. p. me. iij
Breuitas vite hūane li. iij. pro. iij
Bryum require vlixes
Olamitas vñ dicat li. ij. p. p
Canescit homo ex dolore li. p
 metro p̄mo
Canis dicitur rixosus 2 lupus auarus
 li. iij. pro. iij
Caro nihil aliud est q̄ sanguis coa
 gularis li. i. me. i.
Casus nō est euēt⁹ p̄susus li. v. p. i.
Casus diffinit⁹ ibidem
Casu q̄ p̄tingit fuit sine cā ibidem
Cathene rōnis sunt q̄tuor effect⁹
 li. p. me. ij
Causa mali require Atil
Causidici potius libent accusatos
 q̄ accusandos li. iij. pro. iij
Cā p̄tingentiū que sit li. iij. pro. vi
Oculum q̄re dicitur stabile li. i. me. ij
Oculū mouet duplici morore ibide
Oculum quare dicitur stare. cūlq̄ stelle
 li. p. me. ij
Circulo p̄pat vita hoīs li. iij. me. ij
Ciree regina req̄re Ulixes
Ciuitas est regenda a philosophis
 li. p. pro. iij

Tabula

Claritas solis req̄re puidētia dei
Cognitio summi boni fit p creatu-
 ras ḡdarim trāscēdēdo li. iij. me. i.
Cognitio seq̄tur naturā cognoscē-
 tis li. v. pro. v.
Cognitiois veritatis impedi-
 ra require Turbariōes
Cognitio veri repellit cecitatē igno-
 rantie li. iij. pro. iij.
Cognitiua p̄tus aliū in nobis intel-
 lectiua z aliū sensitiua li. iij. p. iij.
Cognoscit rotundū aliter visu z ali-
 ter tactu li. v. pro. iij.
Cognoscit hōiem aliter sensus ali-
 ter h̄yminatio aliter rō. aliter in-
 telligētia diuina. ibidem
Color phie li. p. pro. p.
Comedere parētes in certis p̄ibz
 laudabile est li. ij. pro. vij.
Comphenditur res aliter q̄ existit
 li. v. pro. iij.
Cōcordari non p̄nt mali cuz bonis
 nec etiā inter se li. iij. pro. vi.
Cōcordia elem̄toz req̄re regi^m dei
Cōcupiscētia terrena supata hō fit
 diuinus li. iij. me. vij.
Confiteri nō abscondas si medicā-
 tis opus expectas. opozz vt vuln⁹
 detegas li. p. pro. iij.
Consciētie libertas z p̄scientia libe-
 ra li. p. pro. iij.
Conscia p̄ua punit malū intrisece
 si exterius nō punit li. iij. pro. iij.
Cōsolatio phie li. p. pro. iij.
Cōsules electi ducti in p̄ozitiū fm
 p̄suetudinē rhomanoz li. iij. pro. iij.
Cōtemplatio supnoz est in cō-
 tra stultos p̄pugnaculū li. p. p. iij.
Cōtingens require necēarium
Cōuictus require damnari
Crapula hōiem debilitat li. p. p. v.
Cupiditas multoz maloz causa
 est li. ij. me. v.
Cupiditas veri boni naturalit̄ est
 inserta hōibz li. iij. pro. ij.
Currus p̄ aurigam necēario nō ve-
 hitur li. v. pro. iij.

Damnari nullus dz nisi cōp̄i-
 tus li. p. pro. iij.
Dānatoz pena require Pena
Desideriū siue appetitū eoz imple-
 re soli sapiētēs p̄nt li. iij. p. ij.
Desiderij z libidinis dīa ibidem
Deus ē etern⁹ z ituet oīa li. v. p. vi.
Deo sunt p̄ces offerēde ibidem
Deus p̄sident vt conditōz mundi
 li. p. pro. vi.
Deus cōfficit z p̄mēdat de gubna-
 tiōe celestij z terrestrij li. p. me. v.
Deus siue summi boni nō inite-
 nitur in terrenis. sic nec aurū in ar-
 boribz li. iij. me. vij.
Deus regit oīa excepto lītero arbi-
 trio li. iij. me. ix.
Deus est imutabilis z mouet oīa
 li. iij. me. ix.
Deus a nullo zp̄sulsus sz sua boni-
 tate fecit oīa. z p̄mēdat ex p̄e sas
 pietie sue ibidem
Deus oīa gubernat li. iij. pro. xij.
Deo oīa recta fiunt li. iij. pro. p.
Deus rotat oīem. vt dīc p̄rment
 des li. iij. pro. xij.
Deus tonās require tonitru
Deus verissime est req̄re esse
Deus fons oīs bonitatis p̄ omni
 potentia. iudex eq̄tatis p̄ iusticiam
 li. iij. me. vi.
Dei regimē ibidem
Deum eternū omēs sapiētēs dixē-
 runt li. v. pro. vi.
Deus oīa videt ibidem
Deus ē sol illuminās li. iij. me. x.
Dignitas siue potestas est duplx
 li. ij. pro. vi.
Dignitas reddit malos p̄iores
 vtz de rhomanis ibidem
Dignitas reddit malos p̄iores
 vtz de Herone. cuius ponit q̄tuoz
 malicias li. ij. me. vi.
Dignitas si esset bona nō adueni-
 ret pessimis ibidem
Dignitas collata ip̄obis n̄ efficit
 dignos sz on̄tat indignos li. ij. p. vi.

Tabula

Dignitas nō reddit hoīem hono-
rabile si nō sit p̄tiosus li. iij. p. iij
Ecce probat quadruplici via
Dignitas p̄fecture dignitas sena-
toria ibidem (pro. iij)
Displicere malis laudabile est li. p.
Diuitie in q̄ncq̄ p̄sistūt li. ij. pro. v
Diuitie disp̄se minuunt. scia vero
disp̄sa augmentat li. ij. pro. v
Diuitie nō sunt appetēde tribz rō-
nibz pbatur ibidē. 2 p̄pter diuitias
multi perierūt ibidem
Diuites soli reputant honore dig-
ni ibidem
Diuitie n̄ auferūt indigentiā siue
diuites sp̄ sunt indigētes li. iij. p. iij
Diuinatio qd sit li. v. pro. iij
Diuina puidētia req̄re ingentiū
Diuino amore tria regunt. i. astra
elemēta 2 tpa li. ij. me. vij
Diuin⁹ amor tā fecit in hoībz ibidē
Dolendū non esse de mutacōe for-
tune require Aduersitati
Dolere faciūt tria boētū li. i. p. iij
Dolor ira meror li. i. pro. v (p. ij)
Dolia duo vini in limite iouis li. ij
Duo p̄ncipia rez bonū et malum
require Pythagorici
Durare malum req̄re misereor
Egrius volens ire domū sic er-
rans ad felicitatē li. iij. p. ij
Eclipsis lune est hoībz mirabilis
require Admiratiōis
Eger oīs eo qd desiderat li. iij. p. iij
Elemētoz p̄cordia req̄re regiū dei
Eloq̄ntia sine sapia. 2 eloq̄ntia cuz
sapia li. ij. pro. p
Epicuri stoici li. i. pro. iij
Eq̄lter se h̄re req̄re Aduersitate
Error sapiētis est duplici de cā pe-
lor q̄ insipicētis li. i. pro. p
Esse malos simp̄r nō p̄cedit. sed
esse hoīes malos. sicut cadauer esse
hoīem li. iij. pro. ij (li. iij. p. ij)
Esse desiderat oē qd est in mundo
Esse p̄ssime h̄z p̄m̄ ens. q̄nto ḡ ali-
q̄s magis p̄ vicia recedit a p̄mo cē

tanto magis desinit esse li. iij. pro. ij
Etras p̄bieli. pro. p
Etrates q̄tuor p̄ poet̄as distinguitur
li. ij. me. v
Eternitas deo attribuit. p̄petuū
tas mundo li. v. pro. vi
Eternitatis diffinitio li. v. pro. vi
Eternitatis cognitio habet ex cog-
nitione t̄pis ibidem
Eternitatis vocabulo multi sunt
abusi ibidem
Eternū triplex li. v. pro. vi
Eternus non est mundus sed p̄pe-
tuus li. v. pro. vi
Euenire require Liberū arbitriū
Euenire req̄re Casus 3 re fortuiti
Exilium req̄re Miseria
Exiliū boētū fuit ad p̄ciū. miliaria
teuthonica li. i. pro. iij
Exiliū nullibi est ibidem
Exfrans 2 tygridis duplex origo
li. v. me. p̄mo
Facies siue vult⁹ p̄bieli. i. p. iij
Falli nō potest deus requir-
re puidētia diuina (pro. ix)
Falsa felicitas dicis mendax li. iij
Famā inspicit vulgares. nō me-
ritum li. i. pro. iij
Famā bonā diminuit pena ibidē
Fama alicui⁹ nondū p̄ totū mun-
dum volauit li. ij. pro. vij
Famā nō curāt p̄tiosi ibidem
Fama popular⁹ nō puenit ex reco-
ro iudicio rōnis li. ij. pro. vi
Familiaris inimicus efficacissima
pestis li. iij. pro. v
Familiaritas p̄ncipiū est p̄ncipio
sa li. iij. pro. vi
Fatalis ordo li. iij. pro. vi
Fatu duplex notificat ibidem
Fatu p̄parat circulo li. iij. pro. vi
Fatu ad puidētiā h̄z orām ibidē
Fatu dependet a diuina puiden-
tia. exemplū ibidem
Fati diuersi op̄inōes ibidem
Fato oīa q̄ subsunt. etiā diuine pui-
dētie subsunt ibidē ¶ ij

Tabula

Fatum se hz ad pudentiā sicut ra
tiocinatio ad intellem ibidem
Fatum incipit vbi motus. 2 qdqd
sup motū est fatū est ibidem
Felicitas ē duplex. s. politica & spe
cularia li. i. me. i.
Felicitas nō est in rebz exterioribz
sed inter nos li. ij. pro. iij
Felicitas nō pssistit in multitudine
agroz. nec in dignitate. nec in vtili
tate. nec in bona fama. nec in luxu
ria. nec in bonis fortune li. ij. pro. v
Felicitas tpalis in tribz consistit
li. ij. pro. iij
Felicitas nemi totalr adueit. ibide
Felicitas falsa li. iij. me. i.
Felicitatē a pō bono errātes in qn
qz posuerūt pssistere li. ij. pro. ij
Felix qntūcūqz dē sit tantū alteri
status appet felicioz li. ij. pro. vi
Figura siue forma hois 2 etia bru
roz li. v. me. v
Filius ppos hze est iocūdū 2 p op
positū nihil infelici? li. iij. pro. vij
Finis cū sit cā cāz iō nihil p psee
sciri nisi sine cognito li. i. pro. vi
Finis 2 pū^m in vni cōcidiūt. ytz
in circulo. qz cognito pncipio cogsci
tur finis oim rez. s. deus ibide
Felctus duplex. s. verus 2 fictus si
ue adulatori? li. i. pro. i.
Fons bonitatis reqre deus
Fortis require aduersitate
Fortitudo siue potētia vera. requi
re Refrenare
Fortune bona trāsitoria 2 decept
oria nulli fuanz fidē li. i. me. i.
Fortuna caduca ppter duo duplicē
hz facie. an albā 2 retro nigrā. ibide
Fortuna ceca depingit duplici frō
te. capillata 2 calua li. ij. pro. i.
Fortuna nō est in prāte hois ibide
Fortuna depingit cū rora ibidem
Fortuna nō assuescit in oppositiū
nec natura ibidem (p. vi)
Fortūa qliter duplr pssiderat. li. iij
Fortūa esse bonā vel malā stat in

volūtate hois li. iij. pro. vij
Fortuna est supba qz nulla veres
tur li. ij. me. i. (me. ij)
Fortuna inuehitur p auariciā li. ij
Fortune bona nō efficiunt quod p
mittunt li. ij. pro. ij
Fortuna omis aut iocūda est aut
aspera li. iij. pro. iij
Fortuiti cuctus declarant p flus
mina padisi. s. ty grūn 2 euftratē. qz
duplex est origo li. v. me. i.
Fuga passionum siue affectionum
li. iij. me. vij
Fusa ex necitate eueniūt reqre spes
Fusa deo sz certa. nob aut incerta
Gloria mūdāna non ēz teanz
trudo li. iij. pro. vi
Glandū nō est in vestibz li. ij. pro. v
Gloriandū non est in multitudine
seruoz li. ij. pro. v
Gloria siue fama nō spectat ad vir
tuolos li. ij. pro. vij
Gloria hūana nō est appetēda p
ter qtuoz li. ij. pro. vij
Gloria yana ex nobilitate sanguis
est li. iij. pro. vi
Gubernatio celi 2 terre reqre deus
Gubernaculū quo dē regit mūdū
est bonitas dei li. i. pro. vi
Gubernare oia require deus
Heretat 2 ingrossat mens hūa
na tpalis li. i. me. ij
Herculis labores xij. li. iij. me. vij
Hō diuinus reqre pcupiscētia
Hois bona sunt rō siue intellectūs
et nō tpalia li. i. pro. vi
Hoi propriū require rōcinatio
Hois mali naturā amittūt hūa
nā 2 in bruta puerunt li. iij. pro. iij
Hois figura ē fursū ad celos creata
brutoz pō deoz suz ad frā. li. v. me. v
Nō nō vilis s nobilis ps mūdi et
nihil hoie melius li. ij. pro. iij
Nō vere scit quis seipm scit. 2 igno
rat q seipm ignorat li. i. pro. vi
Nō nō est hō nisi rōnak. li. iij. p. iij
Homies nō errant nisi querēdo se

Tabula

licitatem li. iiij. me. vij

Iuam acc? regunt a deo li. i. me. v

Ignorantia e duplex .i. interna
sive natural. et hec est iuueniu

et externa sive extra natura. z hec e
seniu z negligentiu li. i. me. ij

Ignorantia suppsi? require ho

Ignorantia require cognitio veri

Imagines veri boni reqre veri boni

Impatientia oprat mutari statum

li. ij. pro. iij

Impedimeta cognitiois veritatis
require Turbatioes

Impunitas require Pena

Impuniti mali require Veritas

Inclinatio capitis signu est pfum

de h ymaginatiois li. ij. pro. ij

Infelicitissimi reqre Miseriam

Infortuniu ad multa est bonum li.

ij. pro. vij

Ingeniū huanū nō valet ordinē diui

ne puidētie pphēdere li. iij. pro. vi

Innimicus familiaris est efficax pes

stis li. iij. pro. v

Insecutitas regie potestatis prz in

Pyonilio ibidem

Intellectus reqre Sol

Invenire deū require Deus

Iudex eqtatis reqre Deus

Inuidus ppat veseno monti ardē

ti li. i. me. iij

Ira quid sit li. i. pro. v

Ira non erat in antiqs li. ij. me. v

Indices mouent ad miscdiam dus

plici de cā li. i. pro. iij

Iudiciū vulgariū dr infortūatiū mi

serū. fortunatū felicē ibidem

Iudiciū naturale et rōnale distit

li. v. pro. ij

Iusticia qd sit li. ij. pro. p

Iusti siue boni nō solū hic pmijs p

uant s; a malis calcant li. iij. p. p

Iuuentus vitidis z felix differunt

li. i. me. pmo

Labor est duodeci reqre hercul

Lac reqre Artes liberales

Laborintus domus militis circū

lis pstructa li. iij. pro. xij

Laici odiunt tratos li. i. pro. iij

Laudare pntē dupl pntē li. ij. p. iij

Laus minuit psciam li. i. pro. iij

Lectro siue thoro studiūz assitatur

li. i. pro. pma

Lethargia qlis infirmitas li. i. p. ij

Lethargū hō patitur respectu ces

lestium ibidem

Leuia documenta pcedere detent

difficilia ibidem

Liberū arbitrium est in rōnali crea

tura li. v. pro. ij

Libez arbitriū alit est in angel alit

in hoibz bonis z alit in puiis ibidē

Libez arbitriū nō necitat sed deus

omnia pspicit ibidem

Liberum arbitriū sequunt premia

et penē li. v. pro. iij

Liberi arbitriū z puidētie diuine nō

est discordia. sicut aliqliter apparet

li. v. me. iij

Libero arbitrio pnt res sic et aliter

euenire li. v. pro. vi

Libidinis z desiderij dā li. iij

Ligar? catenis reqre pnceps mal?

Lumen require tenebre

Lupus dr auarus li. iij. pro. iij

Luxuria magis dolor est q; volup

tas li. ij. pro. vij

Luxuria pūgit post fecū li. iij. p. vi

Luxuriosi pparantur rabiei maris

li. i. me. iij

Luxuriosus require Porcus

Magistratum quare assumptie

Boetius li. i. pro. iij

Mala sunt in mūdo li. iij. pro. i.

Mali z stulti nō s; timēdi li. i. p. iij

Mali sunt inferiores illis qbz inuū

riantur li. iij. pro. iij

Malis nunq; bene q;uis ita opū

nentur hoies li. iij. pro. vi

Malis quare cōtingit fortuna bo

na li. iij. pro. v

Mali in dignitate positi peiora fa

ciūt q; incēdiū vl dūmū li. ij. p. v

Malicia nreus li. ij. me. vi. Q. iij

Tabula

Dali destruit dies et noctes ibide
Dal' neq̄cia suppliciu e li. iij. me. iij
Dali amittit naturā hūanā. ibid
Dali habet diuersas naturas ani
 maliū ibidem
Dali pficiunt qđ delectant. nō qđ
 desiderant li. iij. pro. ij
Dalis qñq̄ qre bene. qñq̄ male
 ptingit li. iij. pro. vi (ibide)
Dali de malis qñq̄ faciūt bonos
Daloz potentia est ab impotētia
 viriū li. iij. pro. ij (esse)
Dalos ee nō simplr pcedit. req̄re
Daliū posse sine velle req̄re posse
Dalicia eternal' durat li. iij. p. iij
Daliū nusquā est li. iij. pro. vi
Danus phie li. i. pro. p
Daliū nihil est li. iij. pro. xii
Medicus q̄liter inuestigat morbu
 li. p. pro. ij
Medica dī phia li. i. pro. iij
Medicus nō solū p signa vine q̄
 rit morbum. sed etiā per interroga
 tiones li. i. pro. vi
Memorari req̄re **R**ecordari
Mendaciu est triplex li. i. pro. iij
Menda' req̄re felicitas falsa
Meror require dolor
Meretricib' assimilant' muse poeti
 ce li. i. pro. pma
Metro et p̄sa vritur **B**oetius ap/
 ter duo li. i. me. i.
Miseria et exiliū li. i. pro. v
Misericordia req̄re **I**udices
Miser est oīs malus li. iij. pro. iij
Miserior tanto quis quāto suppli
 cio dignior ibidem
Miserores essent mali si non puni
 rentur ibidem
Miserrimi sunt infeliciissimi si ma/
 icia eternal' duraret ibidem
Mons ethna sp̄ ardet li. ij. pro. v
Mors req̄re **P**eriodi
Mors famā destruit li. ij. p. vij
Mortē refugit oīa li. iij. pro. v
Mors felix et infelix fm vulgares
 li. i. me. primo

Dundus requit **A**rea fortune
Dundus ppat mari li. i. pro. iij
Dundum posuit **P**lato incepisse
 li. v. pro. vi
Durabiliras rex. pbat trib' exem
 plis. s. sole florib' et mari li. iij. p. vij
Durem velle murib' dñari ridicu
 losum est li. ij. pro. vi
Durabilia oīa p̄rer deū li. iij. p. vi
Duratio animi est maior pena q̄
 corporis li. iij. me. ij
Natura nō assuescit in opposi
 tū nec fortuna li. iij. me. ij
Natura est triplex li. ij. me. i.
Natura nō misce' p̄ijs li. ij. pro. vi
Natura humana paucis minimisq̄
 p̄enta est li. ij. pro. v
Natura si interdū violēter. tñ qñq̄
 ad idē redit qđ natural' sibi p̄cēit.
Nel sic. natura aialū oīm. arborū.
 fidez stat in legib' suis et non variat
 p̄suetudinē. vřz de de leone vegeta
 bilib' et volatilib' li. iij. me. ij
Naturale iudiciū differre a rōna
 li. li. v. pro. ij
Necessitare require p̄ntia. **I**tem re
 quire signum
Necessitates sunt due li. v. pro. vi
Necāritū idem p̄r esse p̄tingens ad
 diuersa relatiū li. v. pro. vi (tas)
Neronis q̄tuor malicie req̄re digni
Neronis luxuria li. i. me. iij
Nescire req̄re **H**omo vere
Necromanticū p̄supposuer' boe
 tiū p̄ter duo li. i. pro. iij
Nihil est causa mali li. iij. pro. vi
Nihil nō nihil fieri quō intelligit
 tur li. pro. i.
Nobilis quisq̄ p̄ter illū qui est de
 dictus vicis li. iij. me. vi
Nobilitas est laus parentum li. iij
 p̄sa sexta
Nomen fecit substantiā cum quali
 tate li. iij. me. iij
Nōens est duplex li. v. pro. vi
Nouū antiquū require **P**ari
Nox est duplex. s. accitralis et natu

Tabula

ralis li. pmo. metro. iij.

Obediunt deo cuncta naturae
exntia li. iij. me. vi.

Oblivio est aie a corpe li. iij. me. vij.

Oblivioi tradet diuites li. ij. p. vij.

Oblivioi tradet viri mag li. ij. p. vij.

Ocium dicitur studium sive vulgares li.

primo. prosa qrtta.

Oculi phie ro z intellectu z triplici
roe dicitur ardentes li. p. pro. pma

Odiu no habet locu apud sapientes
libro. iij. prosa qrtta

Oes laborat lz diuerso calle ad vnu
teatitudinis fine puenire li. iij. p. ij.

Oes tendunt ad teatitudine vi natu
rali z pulli sed varieli. iij. prosa ij.

Opinto vulgariu require veritas

Opus qd facere vis requirit volun
tas z prae libro iij. psa iij.

Oro siue deprecatio qd sit li. v. p. iij.

Ordes siue pces sunt deo porrigen
deli. v. prosa vi.

Oratores q sunt li. iij. prosa iij.

Ordo debet tps z loci dicitur esse in q
libet opere siue actu li. p. me. vi.

Ordie debito fuat res i suo ee. ibid

Organicis ornari e error li. ij. p. v.

Orpheus cithareda li. iij. me. xij

Orphei fabule mortalitas. ibidem

Orientes require comedere

Passio est quida motus cellule
appetitive li. p. prosa vi.

Passiones ai z opinioes impediunt
recruz rationis iudiciu li. p. p. vi

Pat ibidem metro vij.

Pati sapientes non est nouu sed an
tiquum li. pmo. psa iij.

Patiencia pbat phm li. ij. psa vij.

Patria est bntudo. via ad ea stz p
tutes libro qmo. psa pma

Pauptas duplex li. ij. metro. iij.

Palin? senatoz rhomanoz li. ij. p. ij.

Pax seu tranquillitas metz li. p. psa v.

Pecata require vicia

Pecunia pauptrate inducit li. ij. p. v.

Pecunia scit hoiez indigere li. ij. p. ij.

Pelle de stz affectioes li. p. me. vij

Pena maloz bona. impunitas ma
la li. iij. prosa. iij.

Pene dñatorz siue purgatoru no
sunt edifferende li. iij. psa. iij.

Pene maloz gre fieri pmittit bo
nis. z malis locuda q delect bono

li. quarto. psa. v.

Pene require literu arbitriu

Pene metz specula rois li. iij. p. p.

Perilicari li. iij. metro vij

Periodi mortis siue mete vite lib?

qmo me. qrtto

Peripaterici li. p. prosa qrtta

Permanencia est appetit? naturat

non volutarius li. ij. prosa. xi

Phari require ammirari

Phia dicitur mulier ppter tria li. i. p. p.

Phie statuta ibidem.

Phie pres tres. mathematica. na
turalis. metaphisica ibidem

Phie vestes artes. literales. ibide

Phie vestes erant filis tenuissimis

ibidem

Phia mabo suis texuerat vestē ibi.

Phie vestes obscurant. quia no vi
tata vt gladi? in qete rubiginosus

erit ibidem

Phia diuiditur in practica z spe
culatiua ibidem.

Phia practica habet in ethica. ico
nomica z politica. lz speculatiua seu

theorica triplex e. s. phisica. mathe
matica z metaphisica. z in talibz est

ordo p modu scale ibidem

Phie vestis scindit vario mo? ibid

Phie ornamenta ibidem

Phie tra ibidem

Phia magistra oim virtutu z est a
deo libro p. psa iij.

Phia est via. ad cognoscendu ves
tu lumpy. deū z docet ptemnere ter
rena li. iij. prosa pma

Phs fuisse lz tacuisse li. ij. p. vij.

Piger require gsinus

Pirhagorici posuerunt duo pncipia

reru bonu z malu li. iij. pro. xi.

Plato reqre seire. Itc reqremud?

Tabula

Poemata dulcedie inficiunt li. p. p. i.
Poeta require meretrici
Poetica ars a phia fugat li. i. p. p.
Popularis require fama
Proculus dicitur luxuriosus li. iij. p. iij.
Posse malū pei⁹ est q̄ velle li. iij. pro
 la q̄ta. qualiter intelligitur
Posse malū nō est posse li. iij. p. ij
Posse implere req̄re desiderii
Potētia nō p̄t in litez arbitriū li. ij
 p. vi. v. p. de illo q̄ monordit liguā
Potentia vera require refrenare.
Potētia sufficiētia reuerētia claritū
 do iocūditas s̄z vni in re li. iij. p. iij.
Potētia ligata req̄re p̄nceps mal⁹
Potentia plus require actus.
Potētū familiaritate Seneca⁹ plu
 res mortui sunt li. iij. p. iij.
Potētia prodit indignū li. ij. p. vi.
 Item li. iij. me. iij.
Potētia nō est sine timore li. iij. p. iij.
Potētes noiant falsū noib⁹ li. ij. p. vi.
Potētia ē occasio mali li. iij. me. iij.
Potēs est q̄ scit refrenare p̄p̄ia ma
 licia. **P**otētes huius mūdi nō sunt
 timēdi li. i. metro q̄to.
Potēs e⁹ parit potētiā. exēplū de
 Bufiride interfecto ab **M**ercule **I**te
 de regulo rhomano li. ij. p. iij.
Pras regia nō ē p̄a prās li. iij. p. v.
Pras gladio sup caput pendenti cō
 paratur. ibidem
Pras infecuritas req̄re infecuritas
Pras p̄cedunt malū li. iij. p. vi.
Pras plus require dignitas.
Preces require orationes
Premia nūq̄ defunt bonis nec ma
 lis supplicia li. iij. p. iij.
Premia require litez arbitriū
Premiū extrinsecū nō curat bon⁹ cū
 habeat in aīo intrinsecū li. iij. p. iij.
Preficiētia dei li. v. p. iij.
Preficiētia dei nullā necessitatē ipso
 nie futuris li. v. p. iij.
Preficia dei non mutat p̄p̄ietatē rei
 li. v. p. iij.
Precialiter oīa s̄z in deo li. v. p. vi.

Pretorio inducebāt p̄sules rhos
 mani require p̄sules
Pincipia duo req̄re pithagorici.
Pincipiū maloz potētia ligata
 est mult⁹ carthenis li. iij. me. ij.
Prodiū qd sit li. ij. p. iij.
Promittere require sapiēs
Proponum veritas est sup natu
 rā rerū li. iij. p. iij.
Pro p̄u bonū hoīz req̄re rō. recta.
Prosopopeya est fictio noue p̄sō
 nel. p̄mo p̄a p̄ma.
Prosopa req̄re aduersa.
Prouidētia dei solis claritatē ex
 cellit li. v. me. ij.
Prouidētia diuina q̄ ad diuersos
 act⁹ hoīs nō fallit li. v. p. vi.
Profa z metro v̄it **P**roci⁹ dua
 b⁹ de causis li. p. me. p.
Prudēs tria r̄spicit tpa li. ij. p. p.
Prudētia rez exit⁹ metis li. ij. p. i.
Pulchritudo qd duplex li. ij. p. v.
Pulchritudo nō ē in hoīe s̄z in ve
 ste li. p. p̄a quinta
Pulchritudo corpis velociter ra
 pitur li. ij. p. iij.
Pulchz videri nō reddit nafa s̄z
 octoz debilitas ibid. ex⁹ de alcibi
Puniū alibi s̄z malū h̄ cade.
 impuniti li. iij. p. iij.
Punire intrinsece req̄re p̄scia pura.
Puniri nō require misereor.
Plies mētis req̄re pax
Puīq̄ vni in re req̄re potētia.
Puīo recta est hoī p̄p̄iū bonuz
 libro p̄mo p̄rofa q̄ta
Rōnalis require homo
Recordari qd sit li. iij. p. iij.
Refrenare aīmū est potētia vera.
 libro iij. metro. v.
Regendū tria req̄runt li. ij. p. v.
Regere require deus
Regimē dei in p̄cordia elemētoz
 apparet z in p̄tib⁹ anni li. iij. m. vi.
Republica require teate
Rixosus require canis

Tabula

Rotare orbe require deus rotat
Ruge qre in senibz nō in iuuenibz
libro p. merro pmo

Sacrilegium li. pmo. pro. iij.
Santas corporis tridiana fe
bri soluit li. iij. pro. viij.

Sapiēs hz se vniiformiter ad vtrā/
qz fortunam li. i. pro. pma.

Sapiens require retragonū

Sapiētis nō est pmittere q nō pōt
implere li. iij. pro. iij.

Sapiēs reqre desiderū. Itē reqre
aduersitate. Itē require odiū

Sapiens non odit stultuz libro. iij
prosa quarta

Sapiētis est declarare difficilia. li.
iij. prosa vi.

Sapientū est simplicibz arridere cū
sapientiam acquirūt. ibidez

Scia dispia augmēta apposituz.
de diuitiis reqre diuitie

Scia dina q̄ sit nnianda li. v. p. vi.

Scia auferi nō pōt li. i. me. p.

Scia est socia i tribulatioe li. i. p. iij

Scia letificat li. iij. pro. i.

Scire require finis.

Scire seipsum reqre hō vere scit

Scire fm Platonē li. v. me. iij.

Senes quare rugosi li. i. me. pmo

Seniuz generat triplr li. i. me. p.

Senū multa incommoda. ibidem

Sensualitas perariat rōi li. i. me. ij

Sennones accipiēdi s̄ fm mare/
riā subiectā li. iij. me. xii.

Serenitas vesptina li. v. psa. iiii.

Seruoz improbitas dñm guar li.
seda prosa. v

Sex dolorosa reqre dolore

Signū ondit signatū non necitat
li. iij. prosa. iij.

Socrates pbs in noie vni dei b̄z
bic venenū z nil sibi nocuit li. i. p. iij

Socrates docet sp pandere verita
tē li. i. prosa. iij

Sol qñz fecit intellectū li. i. me. iij.

Solis color: li. i. me. ii.

Solis claritas reqre puidētia dei

Spes z deprecatio cessarent si futu/
ra de necitate euenirēt li. v. pro. iij

Star? nō placēs reqre felicitas

Stelle septe reqre ammiratōis.

Stoici vñ foicant li. v. me. iij.

Item require epicuri

Studū duplex flores z aridū li. i.
me. i. Itē plus require lecto

Item plus require otium.

Stupor qd sit li. p. psa pma

Stupor boetij. ibidem

Stupor z pudor dñt li. p. psa. ij

Superbū ppat fulmini li. p. me. iij

Contra supbos vanam glām q/
rentes li. v. me. vij

Supplicia reqre premia.

Taciturnitas dupliciter pue
nit li. p. pro. ij.

Taciturnitas triplex li. ij. pro. i.

Tacrus require cognoscitur

Tardus require alinus

Talia heterā z ingrossant mētē
humanā li. pmo me. ij.

Tempus vernale puenit vite huz
mane. ibidem.

Talia non s̄ cā eternoz li. ij. p. iij

Tps autūnale dar vuas ibidem

Tenebris assueti nō qunt lumē ins̄
rueri vt sunt certe aues li. iij. p. iij.

Terra habitabilis solū ad tres ps̄
tes li. ij. pro. septima

Terrena bona excecant vulgares.
li. iij. pro. iij.

Testis pditiones li. i. pro. iiii.

Tetragonū corpus compas sapiēs
ti li. iij. prosa. viij.

Tygris flumen reqre euftratis.

Timere nō hñt scī malos li. i. m. iij

Tomitu d̄ de? tonare vt sic dina
prouidētia recogitef li. iij me. vi

Transformatio reqre animi

Transformatus reqre Ulixis

Tristitia sedata reditur ad studiū
um li. i. pro. iij.

Tullius negauit prouidētiā stare
posse cū libero arbitrio. li. v. pro. iiii.

Turbatōnes ai impediunt cognis

Tabula

Nonne veritatis li. p. me. vij.
Articiniatio Tresie quid dica
 Hoc erit vl nō erit li. v. pro. iij
 Velle malum reqre posse
 Venenū bilere reqre Socrates
 Venti quorū pncipales a quorū pcti
 bus mūdi qliter duos hz collatera
 les z sunt duodecim li. p. me. iij
 Ventoꝝ generatio li. p. me. ij
 Verba lenia mitigāt dolore li. ij. p. ij
 Veritas require Socrates
 Veritas qliter latet in principio in
 nostro intellectu li. iij. me. xi.
 Veritas impedit a fallis opiniononi
 bz z passionibz li. pmo metro vij
 Veritate nō oēs eodē mō capiūt nā
 qdam demratiue. qdā autorizatiue
 qdā p modū fabule li. iij. me. xij
 Veritas pponum reqre ppo
 Veritas pcrariat opiniononi vulgari
 uz q putat malos impunitos felices
 li. iij. p. p. q. rta
 Vertex capitis tres hz ptes. fanta
 sia in anteriori. cogitativa in medio
 mcoziatiua in occipite li. pmo. p. p.
 Despectina require serenitas
 Gestibz nō est glandū li. ij. p. v.
 Vestis pcrinet pulchritudinē non
 hō libro scdo. p. p. q. nta
 Via ad beatitudinē require patria
 Vice antiqz fuit grossus li. ij. me. ij
 Vicia sū spernenda li. v. p. p. vi
 Vicia nō sunt sine penis li. iij. p. p. i
 Viciosus reqre accidiosus
 Videre omnia require deus
 Vinū duo doliā in limite Louis li
 bro. ij. p. p. iij.
 Virtutes sū colende. li. v. p. p. vi
 Virtuosū dnt eē fortissimi. li. iij. me. vij.
 Virtus qntea sustinet. ibidem
 Virtus interpearur. li. iij. p. vij.
 Virtutes sunt via ad beatitudinem
 require patria
 Vilis require cognoscitur
 Vita humana require tempus vernale
 Vita hñs bonā non hz timere. sed
 erigere potest vultū libro p. me. iij.

Vita pnuosa est stat? mediocras
 ter similitudinē edificij li. ij. me. iij.
 Vita hois reqre circulo
 Vita hois reqre periodi
 Viris socij p potū Viris in brus
 ta sū transformari li. iij. me. ij
 Viris plus reqre aduersitas
 Vnū z bonū idem sū li. iij. p. xi.
 Vnū manet interim qd ē vñū ibid
 Vnū est ad qd oia rēdūt li. iij. p. xi
 Volitū nihil nisi cognitū li. v. m. iij
 Volūtas require opus
 Volūtas est occasio pcti li. iij. p. ij.
 Volūtas z potestas requirunt ad
 oēm actum li. q. rto. p. p. iij
 Voluptas duplex li. ij. p. vij
 In voluptate nō ē beatitudo ibidē
 Voluptas iugalis habet anxietate
 rem annexam vide exemplum nos
 tabile li. iij. p. v. ij
 Voluptas est sicut stimulus. apū
 li. tercio metro vij
 Voluptate qd mali sequit ibidem
 Vulgi opinionibz ptes nomē mag
 num receperūt li. iij. p. p. viij
 Vulnus detegere reqre p. p. iij
 Vultus reqre facies
 Vultus reuerēdi dī p. p. iij. q. r. sicut
 vultus honestus facit hoīem reuere
 ri. sic p. p. iij. amatores suos li. i. p. p.
 Uxoratoꝝ infelicitas li. ij. p. p. iij
 Uxorē habere castā z filios habere
 bonos iocūdum est li. iij. p. p. viij
 Uxorem habere pueram nihil inf
 felicius ibidem

¶ Opilogū Spendiosum z putile
 totius libri Require in fine libri

¶ Finit tabula

Prohemium

¶ Boetij Romani et oratoris celeberrimi libri de consolatione philosophie. et pmentarius eximij preclariq; doctoris sancti Thome sup eisdem Incipiunt feliciter:

Philosophie seruias oportet ut tibi cōtingat vera libertas Nec sunt pba Seneca octaua epla ad Luciliū. Quia vocari philosophiā sciam veritatis recte se habet. ex secōo meras phisice. Et phia affert delectariōes mirabiles firmitate et puritate. ex secōo ethicoz. Et multis visa est phia res mirabilis et diuina. ex de celo et mundo Aristotel'. ¶ Item q; nulla scia similis est phie que clarificat animā et facit delectari eam in hoc seculo in pscōne et rectitudine. ex libro de pomo et morte Aristot'. Et phia trahit hominē ab obscuritate ignoratiē ad sciam. a tenebris stulticie ad lucem sapie et ad claritatem intellectus. ex eodē libro. Item q; phia a supstitutione liberat. metu mortis nō perturbat. fm Tullium in libro de fini. bo. et ma. Ideo Seneca has et psimiles pditiones et effectus laudabiles phie aduertēs hortatur nos ad seruitium phie in ppōne. pposita sic dicens Phie seruias oz. Que quidē ppositio potest pbari multis rōnib;. Primo sic. illi oportet seruire p cuius seruitute hominē cōtingit vera libertas. sed phia est hmōi. ergo rē. Maior est nota. q; libertas est nobilissima cōditio. quā natura humana desiderat et affectat. Minor pz p eundē Senecā. qui postq; pmissit pphēz istam Phie seruias oz. subiungit ut tibi ptingat vera libertas Et paucis interpositis dr. Hoc em̄ scz ipm seruire phie libertas est Probat secūdo sic. Illi oportet seruire qd animū perficit. vitam disponit. actiōes regit agenda et omittēda demonstrat. et sine quo nemo est securus. sed phia est hmōi. ergo rē. Maior est nota. nam iste pditiones sunt de pscōne hominis Minor declaratur p Senecā. xvi. epla ad Luciliū loquens de phia dr. Hec animū format et fabricat. vitam disponit. actiōes regit. et omittēda demonstrat. sedet ad gulernandū errantia. fluctuantū dirigat cursum. sed sine hac nemo est securus Probat terciō sic. illi est seruiendū quod tradit cognitioni vltimi finis magnū incrementū. sed phia est hmōi. ergo rē. Maior est nota. q; cognitio vltimi finis magnū incrementū confert ad vitam. ex pmo ethicoz. Minor declarat. nam vltimus finis vite pphāne est beatitudo. cuius cognitionē phia tradit Dicit em̄ phia in. iiij. de cōsolatione. pfa. ij. q; beatitudo est status oim bonoz aggregatiōe pfectus. Et in eodē terciō ondit phia in quo sit vera beatitudo. et quō ad eam pueniatur. Probat quarto sic. illi oportet seruire quod facit hoim parem deo. phia est hmōi. ergo rē. Maior est nota p se. sed minor pz p Senecā xlix. epla ad Luciliū. vbi dr. Hoc em̄ mihi phia pmitte ut me parē deo reddat. Probat quinto sic. illi est seruiendū quod est magistra oim scientiaz. nutrit omniū virtutū. summū solatium lapsorū animorū. quod est primū veri luminis. et cuius exhortatio est recta sui autoritate dignissima. phia est hmōi. ergo rē. Maior est nota. q; rōnabiliter ppter has cōdi

Prohemium

rationes laudabiles alicui seruitur. Minor declaratur. nam phia est magis
stra oim virtutū. ex pmo de psol. pfa. iij. Ipsa est nutrit oim virtutū. scdo
de psol. pfa. iij. Ipsa est summū solatiū lapsoꝝ animoꝝ. iij. de psol. pfa. i.
Ipsa est preuia veri luis. iij. de psol. pfa. i. Et eius exhortatio ē recta sui
autoritate dignissima. v. de psol. pfa. i. Sic ergo pz. ppositio declarata. q
dicit Phie seruias oportet Sz diceret. quid mihi pdest phia si fatū est
Quid mihi pdest phia si deus rector est. Quid mihi pdest phia si casus
imperat Ad hoc respōdet Seneca. xij. eplā sua Siue inexorabili lege
fati nos stringāt. siue deus arbitet vniuersis cuncta disponit. siue casus ac
tiones humanas sine ordīe pmiscet. adhuc phie insistentū est. Phia em̄
nos tueri habet. hec em̄ hortatur vt libet deo placeamus. vt ipm sequa
mur. vt continue fortune resistamus. z vt casum feramus Licet aut̄ om̄
nes hoies natura scire desiderēt. tñ pauci (de quo dolor est) phie vacāt
quod ideo ptingit. quia plures om̄ssis delectationibz interioribz ad dele
ctationes refugiant corpales. Non tñ oportet delectatiōes corpales esse
eligibiliores interioribz delectatiōibz. quia delectatiōes corpales impe
diunt a summo bono. interiores aut̄ ad id pmouent. Unde Boetius in
tractatu de summo bono dicit. Dolere debent qui delectationibz sensua
libus detinent. bona interiora omittēdo. Nam dediti bonis sensualibus
summa bona non attingūt. Quos hoies sensuales Boetius. iij. de psol.
pfa. iij. ppar vespilionibz dicens Nequeunt em̄ oculos suos tenebris af
fuetos ad lucem pspicue veritatis attollere. similesqz sunt autb quaz in
cūtum nox illuminat. dies excecet. Et licet hoies sensuales z vulgares
nō magnificēt nomen phie. sed magis blasphemāt. nihilominus tamē
ipsa phia in sua dignitate pseuerat. teste Seneca. xij. eplā ad Luciliū.
Nunc inualefecit ad tantū malitia. neqz ad tantū exceditur pzra putes
vt non nomen phie sacrum z venerabile pmaneat Sed dices. philo
sophari nō valeo qz pauper sum. sz si diuitias haberem totū me phie dede
rem. z hoc videretur rōnabile. qz natura p se nō est sufficiens ad speculandū
sed oportet cibum z potum z reliquū famulatū preexistere. Et p tātō sa
terdotes egypti habitis necarijs ppter admirari inceperūt philosophari
Hec excusatio rōe paupertatis nō valet. audi Seneca. xvij. eplā ad Lu
ciliū. qui dr. Non est quo nos paupertas a phia reuocet. tolerāda em̄ est
fames quam tolerauerūt quidā in obsidionibz. z quid aliud erat premiū
patientie illoꝝ qz in arbitrium nō cadere. s. inimicoꝝ. quātomagis est q
promittit ppetua libertas. nullus hois timor. z quod anīmū liberat a fuz
roꝝ. multis em̄ ad philosophandū obstitere diuitie Paupertas aut̄ expe
dicta secuta est. si vis animo vacari paup sis. oportet aut̄ pauperi filis. quia
nō potest studium salutare fieri sine cura fragilitatis. fragilitas aut̄ est vo
luntaria paupertas. hec Seneca. xvij. eplā ad Luciliū. Phie ergo ser
uias oꝝ. vt tibi contingat vera libertas. vt tibi cōtingat vera securitas. vt
tibi innotescat felicitas. vt par deo fias. z picipue vt in aduersitatibz z rri

Prohemium

bulationibz positus per ipsam verissime soleris exemplo Boetij. quem phia in exilium relegatū ab omnibz bonis pulsum. dignitatibz exutū. multis miseris afflictiū dulcissime solabatur. **O**cuius phie solatione agitur in libro Boetij qui intitulat **L**iber de solatione phie. de quo ad presens nostra est intentio. **H**ec sufficiant de introductione huius libri.

¶ **S**z anteqz ad lram accedamus quinqz sunt pmittenda. **P**rimū est de causa suscepti operis. **S**cōm de causis huius libri. **T**ercium de titulo huius libri et eius expōne. **Q**uartū de causa intitulationis pntis libri. **Q**uin- cum de generali summa et sentētia huius libri. **¶** **C**irca primū vide licet circa cām suscepti operis. quare Boetius hunc librum pscriptit est scie- dum. qz boetius vir eximius cōsul rōmanus. fide catholicus extitit. qui disputās de fide catholica ptra duos hereticos. s. ptra Nestoriz et Euti- cem. cum nullus esset q eis resisteret. Boetius ipsos in p̄muni phlio deuic- tit. sicut pz in libro suo de duabz naturis in xpo. **T**pe vero Theoderici re- gis gothoz cū idem Theodericus tyrannidē suam ptra rōmanos vellet exercere et quoslibet bonos opprimere. Boetius virtute dei armatus plus omnibz alijs sibi restitit. et quos tyrānica rabies inuaserat Boetius amore iusticie exponens se piculis ipsos liberauit. **V**idens autē Theode- ricus rex gothoz solum ipm boetium resistentē. cogitabat qualiter ipsuz pderet. **E**t cum iustam cām ptra eum nō inueniret. duas falsas cās p̄m- pit. **D**ixit em boetium impediuisse quendā delatorem litteraz sibi. q pri- nebant accusationē senatus rōmanoz. vt sic senatus redderet reus lese maiestatis. **H**anc cām tangit boetius p̄sa. iij. huius p̄mi. dicens **D**ela- torem ne documēta deferret quibz senatū maiestatis reum faceret impes- disse criminamur. **S**cōdo accusabatur boetius qz quasdam lras direxisset ad impatorem p̄stantinopolitanū. p quas restitueret libertatē pristinā ip- sis rōmanis. **H**anc cām tangit boetius eadē p̄sa sic dicens **N**ā de p̄po- sitis falso lris quibz libertatē arguor sperasse rōmanā quid attiner dices- re. **H**is de causis boetius p viles p̄sonas et infames accusatus. indefen- sus reus est indicatus. et a rege Theoderico **P**apie in exiliū est relegatus. Boetius autē sic in exilio positus preteritā p̄sp̄ritatē secū reputās. et pre- sentē aduersitatē p̄siderans. ne aliquis hō in simili statu positus desperet sed vñ solaretur haberet. philosophicā solationē p̄posuit ptra mirabi- litatem fortune. **E**x quibz dictis pz qz causa suscepti operis est illa. quati- nus Boetius se in exilium relegatū ab omnibz bonis pulsum. dignitatibz exutum videns. philosophice se tueretur. volens solari quemlibet hōiem in simili statu positum. ne desperet silt esse contuendū. **¶** **S**ecundo videndū est de causis huius libri. cuius causa efficiens fuit Boetius. qui describēs materiā huius libri vtrut tā p̄sa qz metro imitatus **D**arcias- num felicem capellam. qui in describēdo nuptias **D**ercurij et **P**hilogis hoc stilo vsus est. de quo fit mentio in Theodolo. vbi dicit **E**gregiam sobo- lem cui per stilbonitis amorem **V**i superum magna sociasti teste capella. **L**icet iste liber boetij multum excedat librum martiani tam nobilitate ma- terie qz priuilegio eloquentie. Boetius em nec **T**ullio in prosa. nec **V**ir- gilio in metro minor reputatur. **V**trut autē boetius in hoc libro prosa. in qua ponit rōnes ad solandū ipsum boetium. probando qz non sit

Prohemium

dolendū de amissione rex tpalium. **U**titur aut metro delectabili. vt dñs
 audiat meror obliuioni tradat. **C**ausa materialis hui⁹ libri est phis
 losophica psolatio ordinata ad ptempū mundanoꝝ. ⁊ ad appetitū sum
 me felicitatē. vel philosophica psolatio psuadens nemine extolli in ppef
 ris. nec depmi in aduersis. **U**el aliter **C**ā materialis siue subiectū hui⁹ li
 bri est status miserabilis boetij philosophica psolatio supinducta **C**ā
 formalis tractatus hui⁹ libri psistit in eius diuisione. de qua videbit post
Cā autē formalis tractandi est modus agendi boetij. **E**t est dyalogus. i.
 fmo duoz. introducit em boetius in h libro duas psonas. s. seipm suā mi
 seriam deplangentē. ⁊ phiam sibi psolentē. ⁊ ipm sup sua miseria psolan
 tem. hoc est rōnabile. **N**am fm bñm Gregoriū **U**erus ordo psolatiois est
 vt cum volumus aliquē a merore suspēdere. pmo studeamus luctui eius
 psolere. **U**el ideo cā formalis est dyalogus. qz in quadā pre hui⁹ primi
 libri phia introducit fortunā ipsum boetiū alloquentē. vbi incidit qdam
 figura tropi q vocatur ethopeia. de qua dicit **G**recismus. **A**c introducit
 aliquos ethopeia loquentes. **U**t cum fortuna loquitur **B**oetius ipse **U**el
 potest dici fm cōiter loquentes. q causa formalis tractandi est qntuplex
 scz diffinitua. diuisiua. pbatua. improbatua. ⁊ exemploz positiua. sicut
 videbitur in pcessu libri **C**ausa pō finalis est. vt ipō cognito nos ipsos
 et quoslibet alios in tribulatione ⁊ aduersitatibz positos philosophica psol
 atione tueamus. ⁊ ne extollamur in psperis neqz depmāmur in aduersis
¶ **T**ercio videndū est de titulo huius libri ⁊ de eius expōne. **U**nde
 sciendū q titulus fm **R**emigiū sup **D**onato est clauis siue ingressus ope
 ris seqntis **¶** **E**t dicitur titulus a titan qd est sol. sicut em sol illuminat mundū
 sic titulus libri. **¶** **A**t pponitur titul⁹ libro ad pmendationē opis ⁊ ad lau
 dem auctoris **E**st ergo titulus pātis libri talis **A**nitiij **D**anlij **T**orqua
 ti **S**euertini **E**rcōsulis **P**atricij **O**rdinarij **B**oetij viri illustis incipit. li
 ber de psolatiōe phie **S**ed qritur. qre tot ppria noia ponunt in titulo
Dicit aliqui q forte fuit psuetudo rhomanoꝝ. vt sibi nomia asseriterēt
 suoz auoz. ⁊ pdecessoz. **U**el aliter pōt dici. q plura noia ponunt in titulo
 propter honore ⁊ laudē ipsius **B**oetij. qz fm **S**enecā in libro de clemen
 tia ad **H**eronē **U**lta cognōia honori data sunt. **S**icut em vllis psona
 nō vult noiari nisi vno nomine. qz quāto plus noiatur tanto plus cogno
 scitur. ⁊ tanto magis sorescit. **S**ic honesta psona vult noiari pluribz noz
 minibz. vt sic magis innotescat ⁊ clarescat alijs sua fama. nā omne bonuz
 in pmune deductū magis eluceat **¶** **A**t pponit autē titulus sic **B**oe
 tius dicitur fuit **A**nitijs a quodā nobili rhomano sic dico. de cui⁹ gene
 re ipse fuit. **U**el dicitur **A**nitijs qsi inuictus. ab a qd est sine. ⁊ nicos vic
 toria. p pteritiū **N**unqz em boetius vinci potuit vt flecteret a iure ad in
 iusticiā. sicut ipse testatur. itij. pla hui⁹ primi dicens. **N**unqz a iure ad in
 iuriam me quifqz detraxit. **S**cdō boetius dicitur fuit **D**anlius. quia
 de genere manlioz fuit qui erant nobiles rhomani. **T**ercio boetius di
 ctus fuit **T**orquatus a quodā nobili rhomano sic dico. qui cum singula
 re bellum iniret cum quodā de gallia. ipm deuicit ⁊ torquem in collo hā
 bitum sibi abstulit. cuius rōne dicitur fuit **T**orquatus. de cuius gñe fuit
 boetius **Q**uarto dicitur fuit **S**euertinus a seueritate. seuerus em fuit

Retrum primū

rum Theoderico regi gothorū se opposuit. Vel dictus fuit seuerinus q̄s sequens veritate, nūq̄ em in iudicijs vel amore v'l odio flecti potuit a veritate. Quinto boeti⁹ dictus fuit Excōsul. q̄s vnus ex consulib⁹ rhomanorū. vel excōsul q̄s extra consulatū posu⁹ quē p̄us habuit. Excōsulares dicebant qui iā deposuerāt consulatū. et licet ab honore consulatus cessarent tñ postea plus alijs in magna reuerētia habebant. Sexto dictus fuit patricius a nobilissimo rhomano sic dicto. de cui⁹ genere fuit Boeti⁹. Vel alio mō patricij dicebant nobiles rhomani q̄ prouidebāt reipublice sicut pater filio q̄z noia scripta erant aureis litteris. et ideo dicebant p̄res de q̄z numero fuit Boeti⁹. p̄ter qd̄ dictus fuit patricius Septimo dicebat ordinari⁹. q̄z reipublicā ordinauit. Vel alit ordinarij dicebant q̄ tante dignitatis erant vt quolibet ordine digni essent. et sic fuit boeti⁹. Octauo noie p̄prio dictus fuit Boeti⁹ qd̄ interpretat adiutor. q̄z in necessitate paupibus subueniebat. Quarto videndū ē de eā intitularōis hui⁹ libri. Intitulat iste lib de solatōe philosophica. Ubi sciendū. phica solatio d̄r rō malis demrācio. declarās de cui⁹ amissioe nō est dolendū. et de cui⁹ possessione nō sit gaudendū. et q̄ hoc p̄tractat in p̄ri libro. iō sic intitulat. Qui ro videndū est de generali summa hui⁹ tot⁹ libri. Ubi sciendū q̄ Boetius in h̄ libro ostendit bona t̄palia esse trāsitoria et nō p̄sistere totalit̄ in eis totalit̄ et verā felicitatē. et p̄ p̄is non est dolendū de eorū absentia. nec de gaudendū de eorū p̄sētia. et neminē debere extolli in p̄speris. nec deprimi in aduersis. Ostendit etiā in p̄ri libro qd̄ sit summū bonū. vbi sit sitū. et quō ad ip̄m pueniat. Etia ostendit q̄ boni sp̄ sunt potētes et mali sp̄ sunt impotētes. et q̄ bonis nūq̄ defunt sua p̄mia. malis nūq̄ sua supplicia. Post hoc ostendit qd̄ sit diuina. puidētia. qd̄ casus. qd̄ fatū. quid litēz arbitriū. Et ponit boeti⁹ rōes q̄bus pbat litēz arbitriū nō posse stare cū puidētia diuina. et ponit quorūdā falsaz solutōem et eā improbat. Postea ostendit verā solutōem quā rōibus confirmat. Ista et alia plura pulchra demonstrat in hoc libro. sicut patebit in sequentib⁹.

¶ Antij Danlij Torquati Seuerini Boetij Ordinarij Patricij viri excōsul de cōsolatōe phie liber p̄mus incipit.

¶ Metū primum heroicū elegiacū

CArmina q̄ quondā studio florente peregi
Flebilis heu mēstos cogor inire modos

¶ Presens liber Boetij p̄ma sui diuisione diuidit in quinqz p̄res fm q̄ ponit quinqz libros p̄iales q̄s p̄rinet. In p̄mo p̄querit se miserij subiectū In sc̄do ponit remedia solatiua. In tercio determinat de vera felicitate in q̄ sit sita et quō ad eā pueniat. In q̄rto mouet q̄sdam q̄stiones ipsi phie. In q̄nto determinat de casu et puidētia diuina. Prim⁹ liber incipit h̄ (Q̄armia) Secundus liber incipit ibi (Post hec paulisp) Tercius ibi (Iā cancrū illa finierat) Quartus ibi (Nec cū phia. Quintus ibi (Dixerat orōisq̄

Lib^r Primus

sursum. Quid z de q̄ agatur in qlibet libro patebit loco suo. **Primus** li^r ter diuidit in tredecim pres. qz hui⁹ pmi libri sūt septem metra z sex pse. q̄ partes patebūt. q̄ aut sit materia z intentio cuiuslibet pris sūt patebit.

¶ **Notandū** aut q̄ pmiū metrū hui⁹ pmi libri vocat elegiacū. Est aut metrū elegiacū quod cōstat ex vno versu hexametro. i. sex pedū. z alio pentametro. i. qnq; pedū. Et dicit elegiacum ab eleyson quod est misereri. Elegia em̄ est miseria. Petrū em̄ elegiacū inuentū fuit pro describēda miseria. q̄uis eo hodie aliqui vtunt ad alia describēda. vnde **Horatius**. Ver sibus impariter iunctis querimonia primum. Post etiam inclusa est vos ei sententia compos. Quis aut fuerit adinuētor talis metri elegiaci duz bicat. vnde **Horatius**. Quis tamen exiguos elegos emisit autor. Grāmatici certant z adhuc sub iudice lis est. Et diuiditur hoc p̄mum metrū in quatuor pres. Primo deplangit **Boetius** statum sue miserie ex pte p̄mutationis studiū. Secundo ex parte defectus corporalis. Tercio ex pte prolōgatiois vite miserabilis. Quarto apostrophat p̄ra suos amicos scōs. i. ibi. Gloria felicitis. tertia pars ibi. Dors hoim felix. q̄rta ibi. Quid me felicem. Primo facit qd̄ dictū est. scōdo approbat dictū suū ibi. Ecce mihi lacere. Dicit p̄mo **Ego Boetius** qui quondā tpe prosperitatis studio meo florente peregrin. cōposui carmina supple delectabilia z iocūda. nunc tpe aduersitatis flebilis. i. dignus vt desleat. vel flebilis. i. tristis. cōgō inire. i. inchoare mestos modos. i. tristia metra de mea miseria.

¶ **Notandū** sicut dictū fuit p̄us **Boetius** vti in hoc libro tam prosa q̄ metro. metro qz talis modus scribēdi magis fuit p̄ueniens sue inateria. sicut em̄ porio curatiua q̄ amara est delectabilis sumitur si fuerit aliz qua dulcedine p̄mixta. sic rōes p̄bie in p̄sa tradite litemus a **Boetio** suscipiunt si fuerint iocunditate metri dulcorare. Et ideo boetius nunc metro nunc prosa vti. qz alternatis vti delectabilis est. **Uñ** autor poetice. Quod sapit insipidū viciosa frequētia reddit. ¶ **Itē** nota q̄ **Boetius** potius incipit libū suū a metro q̄ a prosa. qz modus scribēdi metric⁹ magis fuit vsitatus apud antiquos q̄ prosaicus. Vel ideo qz metrū est delectabilis prosa. vt ergo magis alliciat audietes ad suū libū. ideo in p̄ncipio libri sui vtitur metro.

¶ **Itē** nota circa lram q̄ carmina vno modo dicunt scripta metrica certis pedibus mensurata. Alio mō. dicuntur quēcūq; dicta vel scripta. etiam prosaica que sunt de re dictabili. **Boetius** aut florente studio p̄posuit vt plurimum carmina prosaica de re delectabilia. Edidit enim quedam carmina philosophica. quedā logica. quedam ethologica. sicut patet respicienti eius diuersos libros. Tpe aut aduersitatis cogebatur boetius ad componēdum carmina metrica tristia.

¶ **Itē** nota studium est vehemens applicatio animi ad aliqd̄ agendū cum bona voluntate. Dico cum bona voluntate. quia in malivola animā non incroibit sapientia. **Hec Salomon**. Et p̄fectio discipuli in tribus cōsistit. ex boetio de disciplina scholarū. In attentione. docilitate. z voluntate. homini em̄ nolenti sciam z vt opz studentī impossibilis est possēssio boni. **Qustratius** p̄mo ethicoz. ¶ **Itē** nota q̄ duplex est studiū. florens. z aridum. Ad studiū flores tria exigunt. Primo requir̄ iuuet⁹. qz iuuenes p̄p̄ciores sūt senib; senes at̄ magis sūt immemores. Secūdo

Retrum primū

re quirit habitus necārioz. qz matura p se nō est sufficiēs ad speculandum
 s; oz necāria existerē. ex qro ethic. Tercio requirit animi tranquillitas que
 ptingit p sedatōem passiōnū. qz aia in quiete z residētia sit prudens. vii.
 phisicōz. Ubi em passiōes dñantur ibi intellectus obscurat. Itē boeti⁹
 in fine huius pmi hortando nos ad fugā passiōnū dī. Gaudia pelle. pel
 le timorem. Spemqz fugato. nec dolor adsit. Nubila mēs ē vincitqz fre
 nis. hec vbi regnant. Studiū autē aridū est ad qd concurrūt oppositē pdis
 tiones. s. senectus. necāriozum defectus z animi p̄turbatio. ¶ Nota q
 psus de miseria dicūt mēsti modi. Dicūt em modi a modulādo. qz pes
 dibz modulāt. z dicūt mēsti rōe materie. qz s; de tristi materia. s. aduersis
 tare. ¶ Nota q in p̄mis duobz psibus notat antithesis. i. p̄trapō. Dis
 cit em in p̄mo psu (qndā pegi) cui p̄trariat in scdo psu. cogor inire. i. icho
 are. Itē dī in p̄mo versu (Florete studio) cui dīat in scdo flebilis. Itē dī in
 p̄mo psu carmina supple iocūda. cui dīat in scdo mēstos modos. ¶ Itē
 notandū q boetius rōnabiliter depi. git statū suū ex p̄e p̄mutatōis stus
 dī philosophici. qd versū fuit in studiū poeticū q nūc cogebat vti. p̄posu
 it em boetius dolorē suū metrice p̄scribere z eū philosophice p̄solari. nam
 studiū philosophici est studiū veritatis. qz scdo metaph. vocari p̄hiat sci
 entia veritatis recte se hz. studiū autē poeticū est studiū falsitatis. nā ex p̄
 hemia metaphice fm puerbiū. mentiunt multa poete. Item p̄ studiū phi
 sicum acquirif beatitudo. ex decio ethic. Per studiū autē poeticū falsitatis
 certitudo. ex scdo metaphice

¶ Ecce mihi lacere dictant scribenda camene

Et veris elegi fletibus ora rigant

¶ Nōc Boetius approbat dictū suū. Dixit em q cogat inire mēstos
 modos. hoc ip̄e probat scdo rñdet questioi. ibi. Das saltem. Primo dī.
 Bene dixi q cogor inire mēstos modos. Ecce demonstratio hui⁹ ad sens
 um. Nā camene. i. muse poeticē. lacere. i. lacerātes mētes hoīm. ille dictat
 mihi dicta scilicet da supple carmina metrica. z elegi. i. versus miserie qz mu
 se mihi dictant. illi rigāt. i. humectāt ora. i. faciē meā veris fletibus.

¶ Notandū q fm poetas nouem fingunt fuisse muse in monte elicone.
 iuxta fontē catellinū. de quo fonte loq̄tur Perseus in p̄cipio sui libri dī
 cens. Fonte catellino zc. Que muse fingunt poetis ministrasse sciam cō
 ponendi carmina metrica. Et iste muse poeticē vocabant camene quasi
 canentes amene. eo q multum delectant homines ratione metri

¶ Nota q ille muse poeticē dicuntur lacere acrive. qz lacerant. id est di
 strahunt mentes hominum subijcientes ipsas diuersis passiōibus. nūc
 passiōi amoris. nunc doloris sicut p̄z p̄ Quidium de amore tracentes.
 et p̄ alios poetas. Vel dicunt lacere passiue rōe poematū suoz. que poe
 mata dicunt lacera. qz non sunt firmitate rōnis stabilita. ¶ Ubi notādū
 q quedā carmina dicuntur itēgra quedā lacera. Itēgra s; carmina phi
 losophica nulla falsitate permixta. sed firmitate rōnum stabilita. z amittū
 firmant. Lacera s; carmina poetica q non instruit hoīm nec cōsolantur

A iij.

Liber Primus

sed lacerant. i. distrahunt mentes hominum nunc reducendo homini ad memoriam voluptates. nunc dolorem. nunc alias passiones ¶ Item notandum versus elegi principaliter inuenti fuerunt. propter miseriam deservendam. et quia hos versus muse dictabant Boetio per quos Boetius magis suam miseriam reduxit ad memoriam quam per eos solaretur. ideo elegi erant cum ipsi Boetio veri fletus ¶ Item notandum duplex est fletus adulatoarius et verus. Adulatoarius qui est fictus quoniam est fletus amasse. Si enim dixerit amasius ad amasiam. non diligis me. ipsa incipit flere. quare ut per fletum firmitus ipsum tenere possit. cum autem nummos non poterit extorquere ab ipso dicit. vade garrus te non novi vere. Alius est fletus verus. qui ex vero cordis dolore et ex vera pietate procedit. et ad talem fletum Boetius provocatus fuit per musas dicentes sibi carmina. ¶ Notandum quoque hec dictio elegi potest exponi dupliciter. uno modo quod teneas nominari. et tunc est sensus. elegi. versus miserie rigant ora mea fletibus. Alio modo quod teneas gestum. et tunc est sensus. carmine rigant veris fletibus ora elegi. i. miseri hominis. quod elegus a. i. miser finem Huguitionem

¶ Has saltem nullus potuit pervincere terror
Ne nostrum comites prosequerentur iter.

¶ Nec Boetius responderet facite questionem. Quereret aliquis quomodo musas se dicant tibi carmina scribenda cum sis in exilium relegatus. quod intrasti sine omni comitibus. Ad hoc responderet boetius. Licet omnes amici mei dereliquerunt me in exilio propter timorem imperialem. tamen has musas nullus terror imperialis potuit vincere quin comites prosequerentur nostrum iter. usque in exilium. dicantes nobis carmina. ¶ Notandum licet bona exteriora possint auferri ab homine per violentiam sicut per furtum. per rapinam. per incendium. tamen scientia non potest auferri ab homine. non enim scientia violentia aufertur. nec vetustate consumitur. nec tristitia minuitur. Unde Seneca. ix. epistola ad Lucillum recitat. quod cum Stilbon capta patria. amissis literis. amissa vxore sua et alijs bonis. solus ab incendio exierat. Requisitus fuit a Demetrio. nunquid omnia perdidisset respondit. Nichil perdidit. sed omnia bona mea mecum sunt. iusticia. virtus et prudentia. et hoc innuit Boetius dicens musas se non reliquisse. Unde etiam Alanus in libro de planctu nature de scientia dicit. Super omnem possessionem generosa est animae possessio que sparsa colligitur. erogata reuertitur. publicata suscipit incrementum. per quam nobilis thesaurus secretis penetratibus nascitur. effectus eterne delectationis acquiritur. Nec est sol per quem mens diescit a tenebris. cordis oculus delictiosa animi paradyssus. hec immortalem ex mortali facit. et caducum hominem in deum desicce mutationis auctoritate conuertit. ¶ Nota circa hanc dictionem saltem. quod tres dictiones proferri possunt per timorem que deberent proferri per tem. unde proferimus saltem pro salute. tempus pro tempus. extremum pro exemplo. quod est contra Huguitionem qui dicit. Timor tria destruxit. extremum pro tempore saltem

Retrum primū

**Gloria felicitis olim viridisq; iuuentē
Solantur mesti aunc mea fata senis**

¶ Et pmo pponit eū in generali. scdo in speciali. scda ibi. Venit em̄ Oicte pmo. quondā consolabam̄ me gloria felicitis. i. pspere iuuentutis. z glā viridis iuuentē. id est delectabilis iuuentutis. sed nūc fata. i. euētus. mesti senis. i. tristis senectutis. solant. i. consolant. mea. i. meā partē. quasi diceret. pus consolabar dulci iuuentute. nūc aut̄ p soloz tristi senectute. Scdm̄ illā sententiā sic exponit littera. Glā felicitis iuuentē. i. pspere iuuentutis. viridis id est delectabil' iuuentutis. quondā supple p solobat me. nūc fata. i. euētus mesti senis. i. tristis senectutis. solant mea. i. meā partē. ¶ Notandū q cōter illa sra aliter exponit. referendo eā ad musas poeticas sic. Camene q quondā tpe iuuentutis erant gloria felicitis z viridis iuuentutis. qd dicit p tanto. qz iuuenes olim solebant informari in arte poetica. in qua pfectientes gloriabant in vsu merroz z richmoz. nūc aut̄ camene solant mea fata inqm̄ mesti senis. ¶ Notandū q felix iuuentus est q bonis exteriorib; est adornata. De qbus bonis loquitur Aresto. circa principii libri de bona fortuna dicens. Sine reb; exteriorib; quoz fortuna est dñā non contingit esse felicē. sed viridis. i. delectabil' iuuentus est illa q est bonis nature decorata. i. fortitudine. pulchritudine. z agilitate. ¶ In Aresto. in ethi. Non om̄ino felix est qui specie turpis. aut solitarius. aut carēs prole est. ¶ Hora q Boetius repñtat in se statū miserie cū dicit. Fata mesti senis se cōsolari cū minime hoīem cōsolantur. sed magis pturbant. Etiaz cū dicit musas poeticas se p solari sūtr repñtat statū miserie. qz muse poetice nō cedent alicui in solatiū. sed potius in alimentū doloris. ¶ Itē de significationib; fati ponit Huguitio duos versiculos dicens. Ostellatio mors prece rñsag; deoz. Quentus rez signant noīe fati

**¶ Venit em̄ pperata mal' inopina senect'
Et dolor etatem iussit inesse suam
Intēpestiui funduntur vertice cani
Et tremit effeto corpore laxa cutis**

¶ Nec Boetius declarat in spēali defectū corpalem dicens. Bñ dico q fata meste senectutis nūc p solāt me em̄ p qz senect' in opina. i. inopinata p apocapā. pperata. i. festinata venit malis. i. cū suis malis z in cōmodis. z dolor supple quē

patior. iussit inesse. id est induxit mihi suam etatē. Per quod innuitur q non solum eras inducit dolorem. sed inducit dolorem. sed econuerso. dolor inducit z causat etatē z senii. Et tunc Boetius ponit duo signa sue senectutis dicens. Cani supple capilli. intēpestiui. i. ante debirum tēpus. funduntur vertice. i. in capite meo. Aliud signum senectutis ibi. q cutis mea laxa. id est soluta tremit corpore. effeto id est carne consumpta z euacuata. ¶ Nota q hominem senem multa incommoda circumueniūt

Liber Primus

Nam pellis eius contrahitur. cor eius concutitur. pulmo eius debilitatur. lumbi eius indurantur. dorsum incuruatur. membra tremunt. Unde poeta dixit. Optamus senium. dum venerit est male ventum. Hoc est gibbosum fenum. sedum fecum. morosum. Propter hoc dicit Boetius. q. senectus venit mihi cum suis malis. ¶ Notandum circa illam partem. q. dolor etiam) q. triplex est causa senectutis. scilicet. etas. infirmitas. et aduersitas. Senectus que inducitur per etatem naturalis est. que autem inducitur per infirmitatem vel aduersitatem accidentalis est. qualis fuit in Boetio. qui senex erat propter multitudinem doloris et tristitie. ¶ Notandum q. canities Boetii fuit intempestiua. Hugutio dicit. intempestiuum est quod est incongruum. inconueniens. inutile vel sine tempore. Unde intempestiuum dicitur illud quod non habet idoneum tempus vel quod non est conueniens pro tempore. Et quia boetius iuuenis erat etate. et cum senex erat ex aduersitate iam canities eius fuit intempestiua. ¶ Nota q. in iuuenibus cutis est densa propter multitudinem sanguinis. ex quo sanguine generatur caro. Sed quia sanguis diminuitur in senibus. diminuitur etiam caro in eis ideo cutis senis est laxa. ¶ Notandum circa hoc vocabulum. (effero) q. ipsum tractum est a mulieribus pregnantibus. que cum pepererint dicuntur effere. id est feru euacuare. Unde dicit Hugutio q. fetus est natus mulieris adhuc in utero existens. et dicitur a foueo. eo q. ibi fouetur. Unde fetus a um. id est plenus a um. Unde efferus id est debilis. quasi sine fortitudine virum. vel viribus euacuatus. Unde ferofus a um. id est plenus fetu. Unde dicit psalmista. Oves eorum ferofe. id est plene fetu. Et senes possunt dici efferi quasi extra fetum positi. quia senectus non est apta ad generandum fetum..

Al Boetius
deplāgit statū su-
um ex parte dura-
tionis vite misera-
bilis. Et primo p-
mittit que mors
homīnū sit felix et
que non. Et dicit
sic. Illa mors ho-
minū est felix q̄
nec inserit id ē nō
immitte se dulci-
bus annis i. rēpo-
ribus prosperis cu
delectat homines
vivere. Similiter il-
lannis id est tristibi-
bus vocare mortem. **T**
Et heu q̄ furda au-

¶ **H**ors hoim felix q̄ se nec dulcibo ānis
Inferit. ⁊ mestis sepe vocata venit
Eheu q̄s surda miseros auertitur aure
Et flentes oculos claudere seuā negat.
Dū lenibz malefida bonis fortuna fauerz
Pene caput tristis merserat hora meū
Hunc qz fallacē mutauit nubila vultū.
Protrahit ingratas impia vita moras

viuere. Similiter illa mors est felix que sepe vocata venit mestis supple
annis id est tristibus annis. quia in annis aduersitatis miseri consueuerunt
vocare mortem. Tunc offendit que mors hominum sit crudelis dicens.
O heu q̄ surda aure id est reclusa aure seu mors id est crudelis auertit

Retrum primū

id est spernit miseros hoīes. z negat. i. non vult claudere fientes oculos. eoz. quasi dicat. crudelis mors est que non p̄mittit miseros mori. z dicit. (claudere fientes oculos) p̄ hoc innuens q̄ in morte oculi hoīm claudūtur. **E**t tūc Boetius deplangit. plangit oēm suē vitē dicens. Dū fortuna malefida. i. p̄fida mibi fugeret. i. arderet. leuibo. i. transitoriois bonis tristis hoīra supple mortis pene mererat. i. opprēsserat meū caput. q̄si dicat. tpe. p̄sp̄eritatis sp̄ accelerauit mors opprimere me. nūc autē qz fortuna nubila. id est aduersa mutauit fallacē vultū. impia. i. misera vita p̄trahit. i. prolōgat moras supple viuendi ingratas. i. odiosas mibi. quia p̄pter miseriāz redebat ip̄m Boetii viuere. ¶ **N**otandū q̄ licet fm̄ vulgares z fm̄ apparētiā hec sentētia de morte felici z crudeli videat vera. tū fm̄ rei veritatez est falsa. quia mors etiā tpe. p̄sp̄eritatis p̄t esse bona. **N**ā fm̄ Scī. Op̄imū est mori cū delectat viuere. z tpe aduersitatis p̄t mors esse mala. quia aduersitas sepe inducit desperatōem. Boetius autē rep̄irando statū miserī hoīs hanc sentētiā ponit tanq̄ verā. ¶ **N**otandū q̄ mors vel cōparat ad vitā p̄ntem vel futurāz. **P**rimo mō. illa mors d̄r felix q̄ fugit tpe prosperitatis z accelerat tpe aduersitatis. Si autē comparat mors ad vitāz futurā. tūc ipsa p̄t dici bona z mala tpe. p̄sp̄eritatis z etiā aduersitatis. qz si mors ducit ad glām d̄r bona. si ad penā d̄r mala. ¶ **N**otandū fm̄ **R**emigii sup̄ **O**donatū. heu est aliq̄n monosyllabū. aliq̄n dissyllabū. sicut requirit metri necessitas. **U**n̄ in p̄posito est dissyllabū dicēdo. cheu q̄s surda miseros auertit aure. ¶ **N**otandū q̄ h̄ verbū auertor q̄z est passiuūz p̄structū cū ablatiuo mediante prep̄oe. vt dicēdo. auertor a te. z est idēz qd̄ remoueor. aliq̄n est verbū deponens p̄structū cum accō. vt dicēdo. auertor te. z tunc idē est qd̄ sperno te. z sic accipit in p̄posito. cū mors auertitur. i. spernit miseros. **U**n̄. In vi passiui notat auertor remoueri. Si sit deponens auertor spernere signat. ¶ **N**otandū Boetius appellat fortunā malefidā. quia est deceptiua. vñ Seneca. neminem aduersa fortuna cōminuit nisi quem secūda decipit. Et alibi Seneca. Fortuna nemini fidem seruat nulli semel obesse cōtēta est. quē nimīū fouit hunc stultū facit. **N**ota. fortune bona dicunt leuia quia transitoria. non em̄ perdurant circa hominē fm̄ Senecam. Illud non est tñm quod fortuna fecit eē tuum. **D**onum em̄ quod dare potuit. potuit z auferre. ¶ **N**otandū q̄ Boetius appellat fortunā nubilā. id est obscurā suē cecā. **D**e pingebatur enim antiquitus fortuna ceca. quia ex improuiso accedit z recedit. vel quia cecū reddit hominē. exrollendo eum in prosperis z deprimendo in aduersis. ¶ **N**otandum q̄ Boetius dicit fortunā olim circa se mutasse fallacem vultū. quia fortuna olim depingebatur duplici facie. anteriori alba. posteriori autem parte nigra. p̄ albā designat p̄sp̄eritatis. p̄ nigrā aduersitatis. mutauit q̄ fortuna circa boetii fallacem vultū. p̄sp̄eritatis. postea ostēdit ei vultū aduersitatis.

Quid me felicē toties iactastis amici
Qui cecidit stabili non erat ille gradu.

Nic boetius
deplangit statum
miserie sue. apo
strophando cōtra

Libër

Primus

amicos dicens. **A** amici mei quid. i. propter qd iactastis. id est iactando dixistis me totiens felicem. frustra em hoc dixistis. quia felicitas mea non erat stabilis. quod patz ex hoc quia ego cecidi. z iste q cecidit de prosperitate in aduersitatem nō erat in stabili gradu prosperitatis. ¶ **N**otā dum. duplex est felicitas. i. politica que consistit in bonis exterioribz. z talis nō est stabilis. sicut nec bona exteriora. **A**lia est felicitas speculatiua que consistit in actu sapientie. scz in speculatione substantiarum separarū et talis felicitas est stabilis z immutabilis cum sit bonū optimū pulcher rimū delectabilissimum. ex primo ethicorū

¶ **N**ec incipit prosa pma huius primi libri. in qua Boetius introducit philosophiam suam miseriam consolā rem. ¶ **U**bi nota q boetius dolēs z ipsa philosophia ipsum cōsolās non sunt aliud nisi ammus dolens ex oppressione sensualitatis. z ratio consolans ex vigore sapientie. **E**t diuiditur. nam pmo ostendit Boetius quomodo philosophia sibi apparuit. **S**ecundo quid circa ipsum egerit. secunda ibi. **Q**ue vbi poeticas musas pmo describit apparitionem philosophie. quo ad tempus z ad locū. **E**t describit eius dispositionem quo ad vultum. q ad aspectum. quo ad colorem et vigorem. z quo ad etatem. **S**ecundo describit philosophiam quantum ad habitum exteriorē. **T**ercō quo ad ornāmēta z insignia que manibz gestābat. se

¶ **P**rosa prima pmi libri.

Nec dū mecum tacitus ipse reputarē. qrimoniāqz lachrymabilē stili officio designarem. astitisse mihi supra vertices visa est mulier reuerēdi admodū vultus oculis ardentibus z ultra cōem hominū valētiā perspicacibus. colore viuīdo. atqz inexhausti vigoris. **Q**uamuis ita cui plena foret. vt nullo modo nostre crederetur etatis. statura descriptionis ambigue. **N**am nunc quidem ad communem sese hominum mensuram cobibebat. **N**unc vero pulsare celum summi verticis cacumine videbatur. **Q**ue cum ca put altius extulisset ipsum etiam celū

cūda ibi. **V**estes erāt. tertia ibi. **E**t dextera qdem. **D**icit pmo. dū ego Boetius hec q sup in merro dixi tacitus mecum reputarē. i. cogitarē. z que rimoniā lachrymabilē. i. prouocantem ad lachrymas. designarem. i. describerem officio stili. **V**isa est mihi mulier astitisse supra verticem. i. supra

Prosa prima

penetrabat. sese respicientiūq; hoīm
frustrabatur intuitum.

caput. ad modum. i. val
de reuerēdi vultus. ocu
lis ardētib; 7 pspicacib;
i. claris vltra oēm valēs

tiam hoīm. i. vltra omnes hoīes. que apparuit in colore viuīdo. i. delecta
bili. 7 apparuit mihi tanq; inexhausti. i. incōsumpti vigoris. q̄uis ipsa fos
ret ita plena eui. i. duratiōis. vt nullo mō credere ē esse nostre etatis statu
ra eius ambigue. i. dubie discretiōis. i. cognitiōis. qz nunc. i. aliqui cōhite
bat. i. errēdebat sese ad cōm. mensurā hominū. i. longitudinē. nunc. i. ali
quādo videbatur pulsare. i. attingere celum cacumine summe p̄tices. i. al
titudine capitis. que cum caput altius extulisset. ipm etiā celum sua lon
gitudine penetrabat. ¶ Nota q; Boetius describit p̄biam sibi appa
ruisse sub spē mulieris. qz p̄bia apud grecos 7 sapia apud latinos sunt gē
fē. ¶ Vel ideo. quia sicut mulier infantes lacte nutrit. sic p̄bia minus per
fectos nutrit. facilib; doctrinis ¶ Vel ideo. qz boetius erat eger. mulier at
magis est p̄passua 7 magis habilis ad p̄solandū egrum q̄ vir. ¶ Nā s̄m
Salomone. vbi non est mulier ibi ingemiscit eger. ¶ Morandū q; sta
re est recto mō se habere. qz p̄bia erigit hoīm ad delectatiōes intellectu
les faciens cadere sensuales. iō ipsa scribitur sterisse. ¶ Et d; sterisse sup̄ ver
ticem. qz p̄bia est in aīa intellectiua que nō habet organū in vertice. nā ani
ma intellectiua nullius organi corporalis est actus ¶ Vel d; ideo stare supra
verticē. qz de sup̄no cardine delapsa venit. vt d; Boetius tertia p̄sa hu
ius p̄milibz. ¶ Nota q; p̄bia d; reuerēdi vultus. qz suos possessores
reuerēdos facit. Nam s̄m Tullium sola sapia est que meretur honores
¶ Item s̄m Tullium. reuerētia decens ac nature grauitas. que hāteret p̄
p̄biam. ergo d; reuerēdi vultus ¶ Morandū q; illud qd est ardens
est penetratiū. 7 qz p̄ rōem 7 intellectū que sunt oculi p̄bie penetramus
intima rez. 7 qd dicitur eaz. ¶ Ideo p̄bia d; apparuisse ardētib; oculis. Et
qz p̄ p̄biam speculamur ea que cōes 7 vulgares nō speculant. ideo d; hā
buisse oculos pspicaces vltra cōem hoīm valentiā. ¶ Nota q; color vi
uidus d; color naturalis pulcher 7 delectabilis. qz mirabiles affert dele
ctationes. ideo describit apparuisse viuīdo colore ¶ Item p̄bia appa
ruit inexhausti vigoris. qz p̄bia cum sit p̄petua exhausti non p̄t. ¶ Vel iō
d; inexhausti vigoris. qz q̄ntumcūq; hō cognoscat de p̄bia adhuc restant
plura cognoscēda. Qd p̄z ex diuersitate opinionū in p̄bia. qz vna destruit
aliā. Item qz p̄bia est eterna 7 p̄cesserat ipm. Boetium. ideo d; eam nō
fuisse sue etatis ¶ Morandū q; tres sunt p̄tes p̄bie essentielles. ex sex
to metaphisice. s. naturalis mathematica 7 diuina Scdm naturālē philo
sophiā d; p̄bia se habere ad cōem hoīm mensurā. inq̄ntū tractat de natu
ralib; que cōiter via sensus cognoscunt. inter q̄ natura homis est summū
ad qd puenitur. D; aut p̄bia pulsare celū quo ad mathematicā. i. quo ad
astronomiā. inq̄ntū tractat de motib; 7 figuris astroz ¶ Dicit aut penetra
re celum quo ad metaphisicā. inq̄ntū dirigit ad cognitionē dei 7 substanti
arū separat. ¶ Et d; p̄bia frustrare intuitū hoīm respicientiū. qz p̄fecram
cognitionē subaz separat. in hac vita h̄re nō possum. Nam sic se h̄z ocu
lus nyctitoracis ad lūmē solis. ita intellectus nr ad manifestissimā nature

Libri Primus

Hic boetius des-
cribit phiam quārum
ad habitū exteriorē. Pri-
mo quantū ad materiā
vestium. scdo quantum
ad picturā vestium. ter-
cio quantū ad violentiā
vestibus illatam. 2 legā-
tur pres simul. Dicit p-
mo. Vestes phie erant
pfecte tenuissimis. i. sub-
tilissimis filis. 2 erāt ex
subtili artificio 2 ex ma-
teria indissolubili. quas
vestes ipsa texuerat pro-
prijs manib. vti p sicut
ego cognoui eadē phia
pdente. i. reuelāre mihi
in terciā prosa huius p-
mi. quāz supple vestiu-
z spēm. i. pulchritudinē q-
dam caligo. i. obscura ig-
norātia neglecte vetusta-
tis. i. negligentie veterū
obdukerat. i. offuscaue-
rat. veluti solet sp^s obdu-
cere caligo fumosas hy-

magines. i. stantes in fumo
bus eius. dicens **I**n extremo margine. i. in inferiori parte harum vestiu-
z legebatur intertextum. **P**. id est practica. in supmo vero margine id est in su-
periori parte vestium legebatur intertextum. **T**. id est theorica. quod inter-
pretatur speculatiua. 2 inter vtrasqz litteras scz **T** 2 **P** erant quidā gra-
dus insigniti. id est impressi ad modum scalar. quibus gradibz ascende-
batur ab inferiori littera ad supiozem **T**unc tangit violentiā illis vesti-
bus illatam. dicens **E**andem vestem abeiderant. id est lacerauerāt ma-
nus quorundā hominum violentoz supple facientū violentiam. 2 vnus
quisqz abstulerat pculas a veste quas poterat auferre **N**otandū
q per vestes philosophie intelliguntur partes essentielles que sunt artes
liberales. **S**icut em corpus vestibus ornatur. sic philosophia suis parti-
bus decoratur. **P**er fila autē subtilissima intelliguntur precepta physica
lia siue pōnes physicales. **S**icut em vnum filum in vestibus ordinatur
circa aliud. sic ordinatur vna propositio iuxta aliam. que pōnes dicuntur
subtilissime. quia per eas homo subtilia inuestigat. **O**ciuntur etiam huius-
modi precepta subtili artificio contexta rōne ornatus verbor. 2 senten-
tiar. que in eis inueniuntur. **E**t sunt ex materia indissolubili. quia licet
a quibusdā male exprimantur. tamē in seipsis habent veritatem indissol-

Vestes erant tenuissimis filis
subtili artificio. indissolubili materia
perfecte. quas (vti post eadem pden-
te cognoui) suis texuerat manibus.
Quarum spēm veluti fumosas hy-
magines solet caligo quedā neglecte
vetustatis obdukerat. **H**arum in ex-
tremo margine **P**. grecum. in supre-
mo vero **T**. legebatur intertextū. **A**tqz
inter vtrasqz litteras in scalar. modū
gradus quidam insigniti videbātur.
quibus ab inferiori ad supius elemē-
tum esset ascensus. **E**andem tamen
vestem violentoz quorundā sciderāt
manus. 2 particulas quas quisqz po-
terat, abstulerat

Prosa prima

lubilem ¶ Notandū q̄ per manus philosophie quibus suas vestes
reuerat intelliguntur philosophi. qui precepta physica cōscripserunt. et
dicuntur rōnabiliter manus philosophie. quia nisi fuissent instructi p̄s-
ceptis philosophicis ea minime exprimere valuissent. ¶ Notandū
q̄ vestes philosophie dicuntur fuisse obducte quadā caligine. quia tem-
pore boetij artes liberales ad tantā negligentia deuenerant. q̄ pauci eas
curabant. sed Boetius ipsas trāstulit ex greco in latinum. et exposuit siue
cōmentatus est. Et ideo vestes philosophie dicuntur fuisse fumose. quia
ab antiquis obscure fuit tradita philosophia ab Empedocle poetice. et a
Platone enigmatice. ab Aristotele p̄o sub verborū obscuritate ¶ No-
randum q̄ quia due sunt partes p̄ncipales philosophie. s. practica et theo-
rica. ideo in veste philosophie erant due littere intertextae. s. **P** et **T**. Sed p̄
erat in p̄te inferiori vestis. **T** p̄o in superiori parte Per quod innuitur q̄
practica philosophia est inferiori: speculatiua rōne dignitatis Per gradū
autē medios qui erant inter vtrasq̄ litteras intelliguntur scientie eloque-
tie. que sunt scientie triuales. s. grāmatica logica et rhetorica ¶ No-
randum q̄ dicitur ascensum fuisse per gradus a practica ad speculatiua
per hoc innuitur q̄ homo p̄mo debet esse sufficienter instructus in practi-
cis. vt post ascendere valeat in cōtemplatiuis ¶ Notandum quid
sit scindere vestes philosophie. Illi em̄ dicuntur scindere philosophie ves-
tes. qui habentes vnam sciam putant se perfectos esse philosophos sine
alijs. Si autē aliqui sciant vnam artem sine alia diuino modo se cognoscant
non esse perfectos p̄ philosophos. tales non scindunt vestes philosophie.
Vel illi scindunt vestes philosophie qui per extortas expositiones trahūt
veras p̄positiones ad suas falsas opiniones

¶ Et dextra quidem eius libellos
sceptrum vero sinistra gerebat

tra manus philosophie gestabat libellos. sinistra vero gestabat a. portā/
bat sceptrum. id est virgam regalem ¶ Notandū q̄ omnis cura et in-
tencio viri sapientis versatur vel circa p̄templationem sapientie. que de-
signatur p̄ libellos. vel circa regimen reipublice. quod designatur per scep-
trum. et quia cōtemplatio sapientie potior est q̄ regimen reipublice. ideo

¶ Que vbi poeticas musas vi/
dit nostro assistētes thoro. Actibusq̄
meis verba dictantes. cōmota pau/
lisper. ac toruis inflammata lumini/
bus ¶ Quis inquit has sceni/
cas meretriculas ad hunc egrum

¶ Nec boetius de-
clarat philosophiā quā-
tum ad insignia et orna-
menta que in manibus
gestabat. dicens Et dex-
tra manus philosophie gestabat libellos. sinistra vero gestabat a. portā/
bat sceptrum. id est virgam regalem ¶ Notandū q̄ omnis cura et in-
tencio viri sapientis versatur vel circa p̄templationem sapientie. que de-
signatur p̄ libellos. vel circa regimen reipublice. quod designatur per scep-
trum. et quia cōtemplatio sapientie potior est q̄ regimen reipublice. ideo
philosophia dicitur has-
tere in dextra libellos. in
sinistra vero sceptrū

¶ Postq̄ boetius
ostendit quomō philo-
sophia sibi appuit. Nec
ostendit que circa ipsū
egerit. Et p̄mo ostēdit

Liber Primus

quod musas poeticas fuisse gavit. sed ostendit quod ipse de his obstupuit. ratio quod philosophia sibi appropinquas statum eius deplangit. scilicet ibi **A**t ego tertia ibi **T**um illa **O**ritur primo. **Q**ue spiritus philosophia. ubi id est postquam vidit poeticas musas assistentes nostro thoro. id est lecto. quod boetius tanquam eger in lecto decubuit. et cum vidit musas dictantes carmina meis versibus ipsa philosophia paulisper. id est aliquantulum commota et inflammata. incensa toruis luminibus id est crudelibus vel terribilibus oculis. inquit quis permisit has meretriculas scenicas. id est ymbrosas accedere ad hunc esgrum. que dolores eius non modo. id est non tamen fouerent. id est sanarent nullis remedijs. id est medicamentis **V**erum per se alerent super ple dolores eius dulcibus venenis **N**e enim sunt musae que instructuosis spiritibus affectuum. id est passionum necant. id est suffocant vberem id est fertilem segetem rationis fructibus. id est in fructibus suis. et mentes hominum assuefaciunt morbo. et non liberant eas. **T**unc philosophia alloquitur musas dicens. **O** muse si vestre blandicie detraxissent nobis quem id est aliquem virum prophanum id est illitteratum. uti pro tanquam sollicitum id est simile vulgo. ego putarem id est ferendum id est patiendum minus moleste. quippe in hoc nihil lederent nostre opere. id est nostre sedulitates. sed vos allestistis nobis hunc hominem enutritum studijs id est scientijs eleaticis id est aristotelicis atque archademicis id est platonicijs **T**unc fugat eas dicens. **S**ed abire id est recidite vos syrenes dulces usque in exitum id est in mortem. relinquit eum curandum meis musis id est doctrinis salutiferis. **T**unc iste chorus id est turba musarum increpitus. id est redargutus mestior. id est tristior existens vultum suum deiecit. id est inclinauit humi id est terre. et rubore confessa verecundiam tristis excessit. id est exiit limen. id est domum in qua decubuit boetius **A**

permisit accedere. **Q**ue dolores eius non modo nullis foueret remedijs. verum dulcibus insuper alerent venenis. **H**e sunt enim que instructuosis affectuum spinis vberem fructibus rationis segetem necant. hominumque mentes assuefaciunt. morbo non liberant. **A**t si quem prophanum (uti vulgo solitum) nobis blandicie vestre detraberent minus moleste ferendum putarem. Nihil quippe in eo nostre opere lederentur. **N**unc vero eleaticis atque archademicis studijs enutritum. sed abire potius syrenes usque in exitum dulces. meisque cum musis curandum sanandisque relinquit. **B.** His ille choros increpitus deiecit humi mestior vultum. confessusque rubore verecundiam lumen tristis excessit.

A Notandum quod ideo muse poetice dices

Prosa prima

hantur assistere thoro Boetij. qz boetius studuit metricæ dolorem suum
 pliciter. Item phia dicit paulus fuisse pmore. p qd innuitur q ira imo
 derata nō debet cadere in virū sapientē qz p rūs p siliū in moderatōe pas
 sionū. Nō licet irasci sit hōi naturale. tñ irasci qñ o3 z quantū o3 est hōis
 virtuosū z sapientis. vñ Seneca dicit Quid crudelius ira. Silt in de qñoz
 virtutibz cardinalibz dicit Osto tardus ad iram. Item interrogatio sic
 qñqz causa ignorantie alicuius. aliquñ vt ex rñsione facta aliquid pletur.
 quadoqz sit ppter increpationē faciendā. et hoc vltimo mō phia interroga
 gat dicens Quis has scenicas meretriculas zc. ¶ Notandū qz mu
 se poetice dicunt meretricule. Sicut em meretrix allicit hominē delectan
 do nihil vilitatis sibi cōferendo. z commiscet se cullibet non ex amore. sz
 spe lucrī. ita poete non scribunt amore scientie. sz vt aliquid laudis vel pze
 mij cōsequantur. z delectant rōne metri modicum vilitatis conferendo
 diuersas passiones inducendo. Appellat autē philosophia musas poetis
 cas scenicas meretriculas. quia carmina poetica in scena p senerunt pro
 nunciari. Ubi nota qz scena dicebat locus vmbrosus in theatro. vbi abs
 seondebatur persone. pnunciantes carmina tragica vel comica. vnde sces
 na interpretatur vmbzatio vel vmbra. Vel ideo musæ poetice dicunt sces
 nice. id est vmbzationes. quia sunt tñ vmbra sciētie. non vera scientia. cum
 obumbrant mentes hominū. Item metrica descriptio doloris non sas
 nat dolorem. sed magis auget. quia cōsideratio materie est. puocatiua tri
 sticie. vnusquisqz autē cum diligentia considerat quod scribere vult. Itē
 metrica descriptio dicit esse dulce venenū. quia placet z nocet. Placet qdem
 rōne metri. sed propter recordationē doloris nocet. Item affectus est
 vehemens animi passio animū torquens z verum iudiciū rōnis impe
 diens. Et sunt quatuor affectus animi. s. gaudium dolor spes z timor. q
 dicunt infructuosæ spine. quia suffocant segetem rōnis que est scia z p rūs
 ¶ Item licet de omni errore dolendū sit. potius tñ de errore sapientis q
 insipientis. nam error sapientis alios exemplo corrumpit. error autē insipie
 tis non. qz ab insipiente nō trahitur exemplū. propter quod dicit Salustius
 Omnia mala exempla a rebo bonis orta sunt Ergo dicit phia magis esse
 dolendū de errore boetij qz alterius prophani. Item fm Huguitiōne
 phanum idem est quod templū. Inde prophanus. i. sacrilegus quasi pro
 eul a phano. la templo. ¶ Prophanū etiam dicitur quicquid nō est sacrum
 Unde omnes laici z illiterati dicunt prophani. quasi pcul a phano sapiē
 tie. Item fm Huguitiōne opera opere est sedulitas in rebus agēdis
 opera autē philosophie est intentio vel labor ad aliquid philosophicū ad
 discendū Item Eleys est ciuitas grece in qua studuit Aristoteles. vñ
 studia sua dicunt elearica. Achademia autē fuit ciuitas vel villa in q stus
 quirit Plato. vnde sua studia dicuntur achademica. ¶ Trisqz autē studijs
 Boetius fuit enutritus Item philosophia musas poeticas appellat sy
 renes. sicut em syrenes dulcedine cantus attrahūt naues piclitando eas
 sic musæ poetice delectatione metri alliciunt homines vel mentes hominū
 et rōnem aliquo affectu submergunt z obscurant Item qz vna philoso
 phia puentum musarum expulsi significat qz vnus sapiens sua virtute z
 sapientia infinitos errores stultoz extinguit

Liber Primus

Nic boetius ostēdit quō obstupuit de actu phie dicens At ego boetius cuius acies. i. visus mersa lachrymis caligauerat. i. obscurata fuerat vt nec possem dinoscere. i. inuestigare quenā. i. q̄ esset hec mulier tam imperiose auctoritatis. i. potētie. ego obstupui. i. miratus fui. z. defixo. i. inclinato visu in terrā tacitus cepi expectare quidnā deinceps. i. psequēter esset actura circa me

Notandū q̄ boetius doloit multū de amissione rez. tpalium. z. eius acies. i. rō z. intellectu caligauerat. ita q̄ nō potuit cognoscere phiam **N**ota q̄ licet boetius de actu phie obstupuit. tñ tacitus expectauit qd deinceps facere veller. p hoc innuēs se esse talem qui p̄solationē accipet. Qui em̄ refutant alios audire nec auditis rōne acquiescunt. tales sibi p̄p̄is obstaculū p̄solatiōis faciūt

Nic boetius ostēdit quō phia sibi appropinquās statū eius deplanxit dices Tum illa phia accedēs p̄pius confedit in extrema pre lectuli. i. cordis mei. z. intruēs meum vultū grauē. i. grauātū luctu. atq; delectū. i. inclinatū in humū. i. in terram meroze. i. tristitia

p̄questa est his versib; sequentib; de p̄turbatione nostre mētis **N**ota q̄ phia dicitur sedisse in extrema parte lectuli. i. cordis boeti. Nam cū esset in tristitia magna. z. doleret propter amissionē rez. tpalium parū vel nihil sapiētie habebat. quia tota cura eius erat circa terrena amissa Ideo b; habuisse vultum meroze in humū delectum.

Nic incipit metrum scdm̄ huius primi qd̄ vocatur metrum dactylicū a pede p̄dominante Et b; tetrametrum a numero pedū. a tetra qd̄ ē quor. qz̄ quor pedes cōtinet. Et b; hyperatelecticum p̄pter syllabā abundante in medio versus.

At ego cuius acies lachrymis mersa caligarat. nec dinoscere possem quenā hec esset mulier tam imperiose auctoritatis. obstupui. visuq; in terram defixo. quidnā deinceps esset actura expectare tacitus cepi

Tum illa propius accedens in extrema lectuli parte cōsedit. meumq; intuens vultum luctu grauē. atq; humum meroze delectum. his versibus de nostre mentis p̄turbatione conquesta est.

Quod metrum scdm̄ primi libri **H**uic precipiti mersa p̄fundo Mens hebet z. p̄p̄a luce relicta Tendit in externas ire tenebras Terrenis quotiens flatibus acta Crescit in immensum noxia cura

Retrum secundū

Verbi gratia. primus pes est **H**eu q̄. secundus precipi. s. syllaba ti hui⁹
nois precipi supabundat. tercius pes est merla pro. q̄rus fundo **S**ilr est
inalijs. In hoc ergo metro phia deplangit statum **B**oeti⁹ dolendo de p
turbatione sue mentis. Et facit duo. nam p̄mo vltier phia deplāgit per
turbationē mentis hoīm. Secundo specialr conuertit planctū suū sup
boetium. ibi **N**ic quondā. Primo dr. heu q̄. i. quantū mens hominū he
tet. i. obscuratur merla precipiti pfundo. i. cura rez tpalium que precipitat
hoiem. z talis mens relicta propria luce. i. cōtemplatione tendit. i. laborat
ire in tenebras externas. i. in ignorātiās exteriores. **N**oc autē p̄tingit hos
mini quorū mens supple mens acta. i. agitata statibus. i. p̄speritatib⁹ vel euēs
sibus cura. i. sollicitudo rez tpalium noxia. i. nociua crescit in immensum
id est sup̄ modum. ¶ **N**ora q̄ in nobis est duplex virtus. s. rōnalis z
sensualis. sensus autē semp aduersatur rōni. quia caro ꝑcupiscit aduersus
sp̄m. z sp̄s aduersus carnem. cum autē sensualitas vincit rōem tunc hos
mo est in malo statu regimīs. z efficitur bestialis. vñ **A**lertus sup de anī
ma dicit. Turpe est nobis abijcere regimē supioris z inducere regimē
inferioris p̄tutis. quod nobis cōmune est cum bestijs. **I**deo scribitur. iij.
ethicoꝝ in antiqua trāslatione. Valde conandū z laborandū est nobis
vr̄ p̄tus nostra ꝑcupiscibilis subiecta sit rōni. Quēadmodum em̄ pueri
puerle viuunt si nō a suis pedagogis fuerint coacti ad recte viuendū. sic
appetitus sensualis ducit nos ad insolentiā. nisi p̄ regulam rōnis fuerit
coartatus. plures autē homines sequunt̄ sensualitatē q̄ rōem. insudātes
bonis exteriorib⁹ z delectationib⁹ sensualib⁹. p̄ que impediunt in spectatio
ne z cognitiōe summi boni. **I**deo phia hoc deplangēs dicit in metro **H**eu
q̄ precipiti zē. **I**tem cum anima ingerit se curis rez tpaliū pfunde he
tet z precipitatur. q̄ cognitiōe rerum spiritualiū z sui creatoris destituitur
et destituta cadit in tenebras externas. i. in ignorātiās exteriores. ¶ **U**bi
nora q̄ duplex est ignorātia. q̄dam em̄ est naturalis que inest iuuenib⁹ z
decrepitis. z vocatur ignorātia interna. quia ex naturali defectu cōtingit
Alia est ignorātia que causatur ex negligētia hominis. quādo seꝝ sollici
tatur circa exteriora. z talis dr̄ externa. quia est extra naturam. de qua dr̄
q̄ omnes hoies natura scire desiderant. **P**rima autē ignorātia cum sit na
turalis nō est viciosa. q̄ turpes a natura nemo increpat. necꝫ bonos lau
dat. **S**ecda vero est viciosa cum sit p̄ hominis negligētiā. de qua loq̄tur
Boetius scdo huius. p̄sa. v. **O**teris animātib⁹ sese ignorare natura est.
hominib⁹ p̄o vicio venit. **I**tem dr̄ (noxia cura) vñ **S**eneca in puerbijs
Dagnā prem p̄turbationis sibi dedit qui exteriorib⁹ se iniecit. ¶ **I**tem
ratio z intellectus dicunt̄ lux hominis. q̄ illumināt hoiem ad cognitiōē
creature z creatoris. **D**icitur autē p̄p̄ia lux hois. q̄ solum genus hominū
arte z rōne viuūt. ex p̄hemio metaphisice

¶ **N**ic quondā celo liber aperto
Suetus in ethereos ire meat⁹
Leuebat rosci lumina solis

¶ **N**ic phia spectraliter
quertit se ad deplangēs
dū boetiū. z p̄mo oñdit
q̄nta p̄replatōe boetius
quāda viguit. scdo oñdit
a iij

quod destitutus a tali co-
replatione solum de fre-
nis cogitabat. ibi **N**unc
tacet effecto. **P**rophia
imendat boetium ab astro-
nomia. secundo a naturali
phia. tercio a metaphysi-
ca. secunda ibi **Q**uinta

causas. tercia ibi **Q**uis voluit stabilem. **P**rimo dicit **B**oetius quondam li-
ter. i. solutus a cura reipublice sibi apertus per cognitionem fuerat
suis in ethereis meatibus. i. in motibus corporum celestium. et ipse cerne-
bat. i. speculabatur lumina. i. radios rosei solis visibatur. i. cum desiderio vide-
bat sidera. i. stellarum gelide. i. frigide lune. **E**t ipse boetius victor
ignorantiae habebat omnem stellam comprehensam numeris. i. certis computationibus
quocumque stella erratica exercet. i. operatur vagos. i. varios recursus nunc pro-
grediendo. nunc regrediendo. stella inquam flexa. i. mota per varios ortus. i. cir-
culos. **N**ota quod animo liberato a curis exterioribus processum est philo-
sophari. ideo quidam artes dicuntur literales. quod filii litterarum. i. nobilium qui
erant literati a curis reipublice. talibus vocabantur. ideo dicitur phia quod boetius quon-
dam literatus. **N**ota quod dicitur celo apertus. licet homo planetas celi corporalis
non attingat. tamen speculatione comprehendit. hoc pulchre tangit **T**erminus
gustus dicens. Magni miraculum est homo. et animam honorandum. hic anima
intellectiva in naturam dei transit. quasi ipse deus sit. hic per naturam anime
divisus est punctus. hic demonum genus novit. terram colit. elementis immisce-
tur. acumine mentis in maris profunda descendit. celum quod videtur altissi-
mum animi sagacitate meretur. intentionem animi eius nulla aeris caligo con-
fundit. **N**ec terre densitas eius operationem impedit. non aque profunditas as-
pectui eius occumbat. **N**ota quod sol in ortu suo apparet roseus propter
vapores interpositos inter visum nostrum et solem. nam album visum est fumum
apparet rubeum. **E**tiam licet in meridie vapores sint interpositi. non tamen ap-
paret tunc roseus. eo quod illi vapores non sunt grossi sed subtiliati calore solis.
Nota quod phia dicitur lunam esse gelidam. quod non est intelligendum formaliter
quia prime quatuor sunt calidum frigidum humidum et siccum non habent lo-
cum in corporibus celestibus. cum non recipiant peregrinas impressiones. sed dicitur
nam gelida spiritualiter vel effectivae. quod frigus et etiam humores efficit in istis in-
ferioribus. propter quod noctes quibus luna preest sunt frigidiores et humidiores
res diebus. **N**ota quod planete dicuntur habere vagos recursus. quod mouentur
duplici motu. scilicet primo mobilis ab oriente in occidentem. et motu proprio ab
occidere in orientem. **E**t ideo. quod quicquid apparent nobis stationarii. quicquid re-
trogradi. quicquid propinqui. quicquid aliquoties remoti. **N**ota quod stella erratica
dicitur flexa. i. mota per varios ortus circuloz. scilicet deferentis et epicycli. ratione quorum
circuloz nunc dicitur progressum. nunc retrogradi. nunc stationarii. ut dicitur esse
ut habet videri in theorica planetarum vel astronomia.

Visebat gelide sidera lune

Et quocumque vagos stella recursus

Exercet. varios flexa per ortus

Comprehensam numeris victor habebat

Hic phia imendat Boetium ex parte naturalis phie. dicens **Q**uinta
etiam per certo boetius solutus fuit rursus in inquirendum causas. unde. i. propter quod causas

Metrum secundū

Quinetiā causas vnde sonora

Flamina sollicitant equora ponti

fas sonora flāma. i. sono
rosi venti. sollicitāt. i. p/
turbent eq̄ra. i. planicie.
ponti. i. maris. q̄si dicerz

Boetius sciuit causas generatōis ventoz q̄ cōmouent ip̄m mare. ¶ **Ro**
ta q̄ ex libro methēoz parz q̄ v̄tus generat̄ ex vapore calidoz siccō ele
uato p̄ calozē solis q̄ pueniens ad locum nubū. frigiditate nubis rep̄cut
tur. z rep̄cussus fertur in latus z facit sonū impellendo aerem. z qz aq̄ fas
ciliter est diuisibilis de facili cedit z reuerberatur p̄ ventos. ¶ **U**el aliter po
test intelligi. Antiqui enim dixerunt q̄ ideo venti turbant mare qz in ip̄o
mari generant̄ venti q̄ non exeunt sed faciūt fluxum maris. licet hec op̄s
nio nō sit vera. qz mare fluit z refluit tpe determinato. sicut bis in die na/
turali. venti aut̄ generant̄ tpe indeterminato

Quis voluat stabile spūs orbem

Uel cur hesperias sidus in vndas

Lafuz rutilo surgat ab ortu.

Quis veris placitas tempet horas

Ut terrā roseis floribus ornet.

Quis dedit vt pleno fertilis anno

Autūnus grauidis influat vuis

Rimari solitus. atqz latentis

Nature varias reddere causas.

¶ **H**ic phia p̄mendat
Boetiū a metaphisica.
et iterato a naturali. ph/
losophia dices. Boeti/
etiā solit⁹ fuit rimari q̄s
spūs. i. intelligentia vol/
uat motu diurno stabile
orbem firmamenti. v̄l eti
am cur sidus solis v̄l ali
ud h̄atēs ortū z occasuz
casurum in hesperias vn
das. i. in aquas maris oc
cidentalis surgat. id est
iterū oriz̄ ab ortu rutil/
lo. i. ab oriente splēdido
quasi diceret Boeti⁹ sol/
litus erat inquirere cur
stelle que in occidente v̄

dentur occidere iterū resurgant in oriente. etiam erat solitus rimari quis
temper placidas horas veris. i. t̄pis vernalis vt ornet terram roseis flori
bus. quis dedit. i. ordinauit vt autūnus fertilis anno pleno. i. secūdo in/
fluat. i. influentiā faciat grauidis vuis. i. botris repletis. etiaz erat solitus
reddere. i. assignare varias causas latēris nature. i. rez naturalū. ¶ **¶** Nota
ome q̄s mouet ab alio mouet. ex. vij. phisicōz. ergo celū ab alio mouetur.
¶ Mouetur aut̄ celū duplici motore. p̄ p̄meratore. xij. metaphisice. ab vno
p̄iuncto z appropato q̄ vocat̄ intelligentia a quo mouet effectiue. ab alio
motore separto q̄ est deus a q̄ mouet in rōe finis. ¶ **¶** Item d̄t orbem celestem
esse stabilem. licet eū moueat z mutet locū s̄m partes. nō t̄n s̄m totuz. et
quantū ad hoc d̄t esse stabl. i. immobilis. ¶ **¶** Item causa q̄re stelle que occidūt
iterū oriz̄ nō est alia nisi motus circularis p̄mi mobilis qui secum rapit
omēs stellas tam fixas q̄ erraticas. ¶ **¶** Item hesper⁹ est stella q̄ de vesp̄e
sequit̄ solem occidentē. a qua stella mare occidentale d̄t. hesperium mare.

Liber Primus

eo q̄ solet hesperus ibi se mergere. nō q̄ ita sit. sed quia vulgares sic optmātur. cum em̄ stelle occident. p̄pter impōem maris inter visum z̄ stellas. vi-
dentur stelle mergi in mare ¶ **I**te rps vernale d̄r placitū. q̄ est pueni-
ens vite hoīs. Est em̄ rps veris calidū z̄ humidū in quibz̄ p̄sistit vita. ex
li. de morte z̄ vita. Et ideo illo tpe pducunt flores. nam materia florum
est humidū aqueū subtile bene coctū a calido aereo. q̄ igit in vere d̄natur
calidū aereū z̄ humidū aqueūz̄ subtile quod pua indiget digestiōe. iō in
vere (cuius calor r̄patus est) flores produciūt ¶ **I**te vitis multū abū-
dat de humido aqueo z̄ grosso cuius signū est. q̄ tpe putationis distillat
ab eis q̄s humidū lachrymabile. tale autem humidū grossum multū resi-
stet digestiōi. ideo vuc ad maturitāre tarde pueniūt. s. tpe autūni ¶ **I**te
Boetius p̄suenit reddere causas larētes r̄p̄ naturalū. q̄d fuit iudiciū se-
licitatis: nā s̄m Virgiliū. Felix q̄ potuit rerū cognoscere causas

¶ **H**ic ostendit p̄bia
quō Boetius destituit
fuit p̄dicta speculariōne
cum de terrenis cogita-
bat dicens. Nūc. i. tem-
pore doloris. Boetius
iacet. i. prostratus est. ef-
fero. i. euacuato lumine id est speculatione mentis. z̄ ipse pressus colla. id
est s̄m colla grauidis cathenis passionum que mentē grauāt gerenq̄ de-
clinem vultū. id est inclinatum pondere amissionis rerū temporaliz̄. heu
cogitur cernere stolidam terram. id est bona terrena. que homines stolis-
dos efficiunt. ¶ **A**ora cathena est ferreum instrumentum quo alis
quid contra suā naturā detinetur. Quatuor aut affectus qui sunt. gaudi-
um. spes. timor. z̄ dolor. similitudinariē dicūtur cathene. quia animū hōz̄
minis detinent z̄ contra suā naturam z̄ rationem ad illicita trahunt. nāz̄
ratio semp̄ deprecatur ad optima. ex p̄mo ethic. Et propterea Boeti-
us in fine huius p̄mi hortatur ad fugā passionū. ibi. Tu q̄s si vis ¶ **A**ora
nō est estimandū q̄ boetius sic esset ita euacuatus lumine mētis sicut lit-
tera sonat. q̄z alis fuisset insufficiens pro compōne huius libri. sed p̄bia los-
quitur hoc compassiue. Ille em̄ est lumine mentis stultus qui inclinat se
ad terrena diligendo ipsa. z̄ nō eleuando intellectū suum ad speculabilia
qualis nō fuit boetius. Un̄ dicit Augustinus Tales s̄t hoīes qualia s̄t
ea que diligunt. quia dilectio transmutat diligentem in similitudinem rei
quam diligit. Hec Barquardus.

¶ **N**unc iacet effeto lumine mentis
Et pressus grauibz̄ colla cathenis
Declinēq̄ gerens pondere vultū
Cogitur heu stolidā cernere terrā.

¶ **H**ic incipit secunda
p̄la huius p̄mi libri. in
qua p̄bia iuestigat mor-
bū Boetij ex quibz̄ dā
signis. Secundo conso-
latur ipsum ne desperet
secunda ibi. Oūq̄ me

¶ **P**rofa secunda p̄mi libri.

Sed medicine inquit temp⁹ po-
tius q̄ querele. **B.** Tum vero

Prosa secūda

totis in me intēta luminibus. **P.** Tu ne ille es ait. qui nostro quondam lacte nutritus. nostris educatus alimen-
tis in virilis animi robur euaseras. **At** qui talia contuleramus arma que nisi prior abiecisses: inuicta te firmi-
tate tueretur. **Agnoscis ne me. Quid** taces. **Pudore an stupore. Siluisti** mallem pudore. sed te (vt video) stu-
por oppressit.

in fortitudine virilis animi. **At** qui pro certo nos contuleramus tibi ar-
ma talia. id est documenta. q̄ nisi prior abiecisses p̄ obliuionem. ip̄a tueretur te inuicta firmitate. **Dicit phia.** agnoscis ne me. quid taces. siluisti ne pudore. i. verecūdia. an stupore. id est mentis alienatione. ego inallē. id est magis vellem te siluisse pudore. sed vt ego video stupor oppressit te

¶ Nota q̄ phia in deplangendo Boetium nō facit longam morā ne bo-
etius desperet sup̄ infirmitate sua. ergo dicit phia magis esse tempus me-
dicine q̄ querelē. **¶ Item** boni medici est totis oculis diligenter respice-
re faciem infirmi. eo q̄ in facie magis apparent signa prenoscitōis infir-
mitatis. iō phia dicit esse inuicta Boetium totis luminibus. **¶ Item** p̄
arma phie intelligitur precepta physica q̄ psuadent minime extolli in
psperis nec deprimi in aduersis. **Notatur** em̄ nos philosophia ad mag-
nanimitatem. magnanimus autem est qui contra difformes insultus for-
tune vnanimi mentis constantia militat. **De his 2 similibus** preceptis
philosophicis Boetius oblitus fuit propter dolorem. **¶ Nota** q̄ ra-
curnitas quandoq̄ prouenit ex pudore. quandoq̄ ex stupore. quando
enim manifestatur alicui aliquid quod vellet celari. ipse efficitur verecun-
dus. 2 oculi eius deprimuntur. facies eius rubet 2 aueritur. 2 lingua eius
in loquendo ligatur. **¶ Item** notandum q̄ stupor vno modo est ab-
undans admiratio mentis. vt ibi. **Papa** stupor mundi. **Alio** modo est
mentis alienatio. 2 sic accipitur in proposito. 2 inducit racurnitatem. **Ex**
quo em̄ motus lingue est fm̄ conformitatem ad fantasiam. turbata fan-
tasia sicut contingit in alienatione mentis prepeditur lingua in loquēdo.
ergo dicit phia. pudore an stupore siluisti. 2 quia racurnitas proueniēs
ex stupore deterior est q̄ que causat̄ ex pudore. cuz ipsa causetur ex aliquo
defectu interiori. ideo dicit philosophia. inallē pudore siluisses. **¶ Nota**
fm̄ **Auguinionem.** pudor est corpori. sed pudicia est mentis. **Est** autē
pudor verecundia ex aliquo casu innata non auferens in memoriam. s̄ in-
pediens linguam. stupor autē est casus memoriā auferēs 2 linguā inpe-

non. **Primo** dicit phia
Boet. ego possem in-
ta cōquiri de prurbario-
ne mētis tue. sed nūc po-
tius medicine tps est q̄
querelē. vero. p̄ sed. tum
id est tūc. mulier illa intē-
ta me totis luminibz. i. o-
culis ait. es tu ne ille qui
quonbā tpe iuuerit? nu-
tritus nostro lacte. i. fas-
cilibz documentis in epas-
te autē p̄fecta educatus.
id est nutrit? nostris ali-
mētis. i. doctrinis diffici-
lioribus. tu euaseras. id
est pueneras in robur. i.

diens. z peius est tacere stupore q̄ pudore. q̄ melius est memoria retinē
do nō loqui. q̄ loqui z memoria carere ¶ **N**ora phia dicit Boetium
habuisse nutrimentū suo lacte. p nutrimentū lactis intelligit triuim. scz
grāmatica logica z rethorica. quibz iuuenes sunt seriatim informandi tā
q̄ facilibz documentis. sicut puer lacte nutrimento molli. z facilis digesti
onis nutrit. Sed p hoc q̄ dicit in virilis animi robur euaseras. scz ad sciē
tiam mathematicā zc. q̄ tanq̄ p sciam magis subtilē hō pfecte etatis ef
ficitur ¶ **N**ora phia prulit Boetio arma nō corpalia sed spūalia. s̄
cūt s̄z virtutes intellectuales. q̄s enumerat Aresto. vi. ethicoz. z s̄z illa.
intellectus. sapiētia. scia. ars. z prudētia. Et s̄z virtutes cardinales q̄ sūt
q̄tuor. prudentia. iusticia. fortitudo z p̄antia. Et dicuntur cardinales. quia
quandā pncipalitatē sibi vendicāt. i. materiā circa quā habent fieri ¶ **I**lla
enī arma abiecit q̄ p̄alibz adhesit. appetitui sensitiuo annuēs. Et ab at
tentione celestium sequestratus. Et de istis armis d̄r ap̄s. Abjcite er
go opa tenebray. z induimini arma lucis. zc.

¶ **H**ic phia cōsolatur
Boetū ne desper dicēs
Quis phia vidisset me
nō mō. i. nō tñ tacitū. s̄z
prosus. i. t̄caliter elin
gue. q̄z pio et. mutū ip̄a
admonit. i. apposuit pe
ctori meo leniter manus
et inq̄. i. dixit. nihil peric
uli est circa hūc hoīez ip
se parit lethargū. i. mor
bū obliuionis. morbum
inq̄ cōm mentū illusa
rum. i. deceptarum. z ip
se paulisp. i. modicuz est
oblitus fui. sed facile sui
recordabit. siquidem p
certo. coguerit nos phi
losophiam ante. id est p
us. quod vt ipse possit fa
cere. tergamus lumia. i.

oculos eius. caligantia nute. id est obscuritate. rerum mortalium. id est
temporalium. Nec dixit philosophia z veste sua contracta. id est conuo
luta. in rugam siccauit oculos meos fletibus vndantes. i. humectantes.
¶ **N**ora q̄ tacitus est ille qui nō loquitur. licet habeat potestatem lin
gue ad loquēdum. sed elinguis vel mutus dicitur ille ille qui non solum
non loquitur. sed non habet potestatem lingue ad loquendum. z talis fu
it Boetius ppter stuporem. i. mentis alienatōem. ¶ **N**ora q̄ phia inu
ens se esse bonam medicam p̄solatur Boetium dicens. nihil periculi est
in homine isto. quia scdm Senecam in libro de clementia ad Peroneum.

¶ **C**ūq̄ me nonmō tacitū s̄z elingues
psus mutūq̄ vidisset admonit pec
tori meo leniter manum. ¶ **E**t nihil
inquit piculi est lethargum patit cōez
illufarū mentiū morbū. Sui paulisp
oblitus est. recordabit facile sui siqdē
nos ante cognouerit. Quod vt possit
paulisp lumina eius mortalium reru z
nube caligātia tergamus. ¶ **B.** Nec di
xit. oculosq̄ meos fletibus vndātes
contracta in rugā veste siccauit.

Metrum terciū

Vali mediet est desperare ne curetur eger. ¶ Nota q lethargia est infirmitas causata ex oppssione cerebri cum obliuione. z iungitur cōtinuo somno. z sic lethargus est morbus inducens obliuionē z somnū. Inde lethargicus. z est hō qui talē patitur morbū. Et dicitur a lethos qd interpretatur obliuio. z lethos est fluius infernalis. Boetius ergo patiebat lethargū. i. morbū obliuionis. quia si pcepta phie in memoria habuisset nanqz de amissione rez. tpaliū doluisset. ¶ Item dicitur lethargū esse morbū illuz. mentū. qz mens illusa est ybi rō est ligata ppter defectū fantasie. sicut in freneticis. vel ppter defectū memorie sicut in lethargicis. ¶ Nota q hō pponitur ex aia immortalī z corpe mortali. Sz qz Boetius oblitus fuit bonoz anime. ideo dicitur fuisse oblitus sui nō totaliter sed paulisp. qz adhuc curam habuit de bonis terrenis que respiciūt corpus. ¶ Item hō per philosophiā hz suū pfectā cognitionē. ad cognoscendū aut illud qd per phiam cognoscit oz pmo phiam cognoscere. Ideo dicitur phia. recorda bitur sui facile. si nos pūs cognouerit. ¶ Item p vestes phie in rugā cō tractas intelligunt pcepta philosophica in vñū volumē pgregata. sicut in illo libro. quibz ipsa boetiū pfolatur. ¶ Nota q ad medicū infirmum curare volentē plures requirunt pditiones. Primo vt q̄litates z cōs ditiones egroz respiciat. z vt humores peccātes cognoscat. Scdo ad loquendū eum moueat. Tercio si pualida egritudine obmutescat. vt manū corpi infirmo adhibeat. Quarto vt eum verbis pfolatorijs reficiat. Sic phia vides dolores boetiū pmo eum insperit. scdo ad loqundū mouit. tercio manū suam corpi apposuit. z q̄tto verbis pfolatorijs refecit.

¶ Metrum terciū primi libri

Tunc me discussa liq̄runt nocte tenebre
Luminibusq; prior redijt rigor

Ut cum p̄cipiti glomerant̄ sidera coro

Almbosq; polus stetit ymbribo

Sol latet. ac nondū celo venientibz astris

Desuper in terram mox funditur

Hāc si trabicio boreas emissus ab antro

Verberet. z clausum referet diem

Emicat z subito vibratus lumine phebz

Virantes oculos radijz ferit.

remotis impedimētis vigorem cognitionis recupauit. et talis est sistrus
do Sicut coro flante nubes generant. z p̄ interpositionē nubium sol z alia

¶ Nec incipit terciū metrum huius pmi libri cur? p̄mus versus vocat mēstrum dactylicū hexametru. scilicet cundus dicit mēstrū alemanicu ab inuētoze. trametru a nūmero pedū. dactylicū a pede p̄ dominare. acalecticu qz nulla syllaba abūdat nec deficit. In h̄ metro declarat boetiū p qdā sile. quo

Liber Primus

astra nobis occultantur. sic aduersitate imminere homo afficitur diuersis passionibus offuscantibus intellectum. Et sicut austro flante nubes dissoluntur et radij solares reuertuntur. sic aduersitate adueniente solatio de philosophia ta passionibus sedantur. et intellectus illuminatur. ¶ **V**idit ergo in ira. Tunc cum philosophia reterit oculos meos tenebre ligunt me discussa nocte. i. obsecritate. et prior vigor cognitionis redijt luminibus meis. i. oculis. ut p sicut sol later. i. occultatur cum p qñ sidera. i. stelle glomerant. i. inuoluunt precipiti cor. i. tali vento. et polus. i. celum stetit. i. stare videbat nimbosis ymbribus. i. pluuijs nubilosis. ac p etiā nox. i. obscuritas fundit desuper. i. de nubibus in terrā. nondū. i. non adhuc astris. i. stellis venientibus. i. appentibus in celo. **S** boreas emissus a trahicio antro. i. a tracia regione verberet. i. depellat hanc noctē. i. obscuritatē. et reteret clausum diem. tūc phebus. i. sol emicat. i. lucet. et vibratus. i. fortificatus lumine suo ferit. i. percutit oculos hominum mirantes subito lumine solis post tenebras. ¶ **N**ota q philosophia trahit homines ab obscuritate ignorantie ad lumen sapientie. ex libro de pomo Aristotelis. et etiā p metristā dicentē **A**rs hominem format. nec finit esse malum. ¶ **E**t ergo cum philosophia sicasset oculos Boetij fugatis tenebris ignorantie redijt vigor intelligentie. ¶ **N**ota q quatuor sunt venti principales qui flant a quatuor partibus mundi. scilicet ab oriente occidente septentrione et meridie. quos quibet habet duos collaterales. et sunt duo decim venti qui patent in his versibus. **E**lant sub solanus vulturinus et eurus ab ortu. Atqz die medio nothus heret affricus austro. **E**ircius occasum zephyrusqz fauonius afflant. **S**z veniūt aqullo boreas et corus ab arcto. **C**orus ergo est vetus quo flante generant nubes. et conglomerant sidera. sic q p nubes occultant. ¶ **N**ota q polus est quidam stella que semper in eodem loco videtur. scilicet hic polus ponitur p toto firmamento rationis p s p toto p synodoche. ¶ **N**ota q polus. i. celum stare quoniam est obductum nimbosis ymbribus. non q stetit. scilicet qz motus eius tūc nobis non apparet. motum enim celi non percipimus nisi p motum alicuius stelle. cum autem est celum coopertum obscuris nubibus nulla videri potest. ¶ **N**ota sūm Dugitionē. q nimbus est nubium densitas ex intrinseca re orta. **E**t dicitur Boetius hic (nimbosis ymbribus). i. densis pluuijs. **E**t est ratio. qz tenuis ymber non impedit aspectum astroz. ¶ **N**ota q boreas dicitur flare ab antro trahicio. qz forte regio tracie est cauernosa. de cuius cauernis erit vetus generatus ex vaporibus siccis in terra. ¶ **N**ota q postq philosophia reterit oculos Boetij. et eisdem a fletu lachrymarum psepulerit. ipse restituitur fuit pristino vigori. **U**n oculi ipsius Boetij ut ratio et intellectus offuscati erant tenebris ignorantie. cum istis temporalibus adhaerere propter amissionem rerum eternalium diuersis fuit passionibus subiectus. **S**ed philosophia oculorum suorum caliginem abiecit. cum ipsius intellectum illuminauit. tenebras ignorantie fugando. et lumine spiritali (veritatis scientia) illuminando.

¶ **N**ic incipit tertia prosa primi libri. in qua Boetius ostendit. quomodo philosophiam agnouerit. **E**t diuiditur qz primo ostendit quomodo philosophia

¶ **P**rofa tertia primi libri

Aud aliter tristitie nebulis dissolutis. hausi celum. et ad coelum

Prosa tertia

20

noscendam medicatis faciem, mentem
reperi. Itaque ubi in eam deduxi oculi/
los intuitus defixi. respicio nutrice
meam (cuius ab adolescentia laribus ob/
uersatus fueram) philosophiam. Et quod
inquam tu in has exilij nostri solitudi/
nes. **O**mnium magistra virtutum sup/
no cardine delapsa venisti. **A**n ut tu
quoque mecum rea falsis criminationibus
agiteris. **A**n inquit illa te alumne de/
sererem. nec sarcinam quam mei nomi/
nis inuidia sustulisti communicato tecum
labore partirer. **A**tqui philosophie phas non
erat incommittatam relinquere iter inno/
centis. **D**eam scilicet criminationem vere/
rer. et quasi nouum aliquid acciderit
phorresceret. **N**unc enim primum censes
apud improbos mores laesitatem peri/
culis esse sapientiam

philosophiam cognouit. et quater de patria eius admittit
rari cepit. et quod philosophia si/
bi ridet. **S**ed philosophia pro/
bat persecutionem sapientium
a vulgaribus non esse nouam
scdā ibi. **H**one apud ves/
teres. **D**icit primo. haud
pro non aliter nebulis tristiti/
cie mee dissolutis. i. fusi/
gatis per isolationem philo/
sophiae sicut nubes dissoluti/
tur per flatum boreae. sic ego
boetius hausi. i. resperi/
celum. i. sursum. et recepi/
mentem. i. vigorem rationis ad
cognoscendam faciem medi/
cantis. i. medici. Itaque per/
ergo ubi. i. postquam ego de/
dixi. i. conuertit oculos. quod
per defixi. i. stabiliui in/
tuitum in eam. resperi nut/
ricem meam philosophiam. in cuius
laribus. i. scholis fueram ob/
uersatus ab adolescentia
.i. a iuuentute mea. et inquit
.i. dixi omnia oim peruen/
tū quid. i. propter quod veni/
sti delapsa superno cardis/
ne. i. de celestis porta in
has solitudines. i. loca
deserta nostri exilij. i. nra

relegationis. an. i. nunquid propter hoc venisti ut ex his rea. i. tanquam culpabilis me/
cum agiteris. i. molesteris falsis criminationibus. **I**lla philosophia inquit. i. dixit
o alumne. i. per me nutrite. an. i. utrum te deserere. q. d. non. nec partiri. i. diuiderē
tecum cōicato labore. i. diuiso conatu. sarcinā. i. pondus quā tu sustulisti
ob inuidiam mei nominis. i. ratione sapientie. **A**tqui per certe non erat phas. i. honestū
philosophie relinquere iter innocentis incommittatū. i. sine comite. supple si ego te de/
reliquissem ego vererer. i. timere meam criminationem. i. meam damnationem
et valde phorresceret quasi aliquid nouū acciderit. supple circa te. enim per quod
num. i. nunquid tu censes. i. iudicas primam ipsam sapiam esse laesitatem. i. as/
suetam periculis. i. perturbationibus apud improbos mores. i. male morigera/
tos homines. quasi dicat hoc non est nouū. **N**ota quod philosophia de medica. si/
cut enim medicus morbo fugato sanitatem corpori inducit. sic philosophia ignoran/
tia relegata vitam vtriusque seculi cōdonat. nam habetur in libro de pomis
Arestorelis. Qui philosophiam inuenit. vitam in vtroque seculo inuenit.

Liber Primus

Et alibi Qui me inuenerit vitam inueniet. et hauriet salutem a dño. **Et** ideo dicit boetius (faciem medicatris) ¶ **N**ota q boetius nō solū des-
derat oculos in phiam. s; desirē in eā intuitū. p qđ immū q qui vult ph
losofari o; se totū tradere phie per prinū studiū et laborē. Nam sicut
vna herundo adueniēs nō facit ver. nec vna dies calida facit estarem. sic
nec vna speculatio philosophica facit phm. ¶ **N**ota q tps oportuni
ad philosophandū est tps adoleſcētie. qđ innuēs boetius dr. Cui? larib;
ab adoleſcētia fuerā obuersatus. Nam etas hoīs affilatur cere. que si ni-
mis est mollis vel dura nimis formā sigilli nō recipit nec retinet. si aut est
tpate mollis vel dura formā sigilli recipit et retinet. Sic filr etas nimis te-
nera sicut infantia nō recipit doctrinā phie. nec etas nimis dura sicut des-
crepitus. S; etas tpara qlis est adoleſcētia que facilliter intelligit. et intel-
lecta memorie p̄mendat. ¶ **N**ota q p lares phie intelligunt diuerſe
secte phoꝝ. sicut Aristotelis Platonis. quib; boetius ab adoleſcētia sua
fuit obuersatus. **Et** dicit Huguirio. q obuersari idem est q̄ puerfari.
¶ **N**ota q phia dr: omniū virtutū magistra. qz omnes p̄tutes morā-
les docet. vtz ex ethicis. **Et** dico morales p̄pter p̄tutes theologicas. que
sunt fides spes et caritas. **Et** dr phia dilapsa a sup no cardine. qz omis fas
pientia a dño deo est. Nam sicut scribitur in plogo libri de regimine p̄nci-
pum. Deus est qui diuitias sue sapie influit animab;. id est studentib; tri-
buit grām cognoscēdi. cui nihil est difficile. et sine q̄ nihil est possibile possi-
deri. ¶ **N**ota vt postea latius patebit. q boetius false criminabat de
litteris ppositis et de impedimēto delatoris. et illud qđ faciebat sapiētia
dicebatur facere arte magica. ideo dr ad phiam Nunqđ venisti vt tu me
cum rea. falsis criminacionib; agiteris. ¶ **N**ota q phia tangit tres rō-
nes p̄pter quas non debuit derelinquere boetium. Primo qz nutrit nō de-
bet derelinquere suū alumnū. Scđo qz qui patitur p̄pter alium nō decet
vt deseratur ab illo. Tercio quia nō decet phiam derelinquere innocentē
Boetius autē fuit alumnus phie. et ipse patiebatur iniurias p̄pter phi-
losofiam. et fuit innocens. ergo rē. ¶ **N**ota fm Huguitione. q lacella
i. cum desiderio lacero vel vexo vel iniurijs afficio.

¶ **N**ie phia probat
psecutionem sapiētum a
vulgarib; non esse nouā
Et hoc primo. pbat ex
emplis antiquoꝝ. Secū-
do magis exemplis mo-
dernoꝝ. Tercio ostēdit
quid faciendū sit cōtra
insultus vulgarū. scđa
ibi **Q**z si nec. tercia ibi
Qui siqñ. Primo dr. bñ
dixi q psequutio sapien-
tū a vulgarib; nō est no-
ua. Nōne apud veteres

¶ **N**ōne apud veteres qz ante nrī
platonis etatē magnū sepe certamen
cum stulticie temeritate certauimus.
Et ođeq; supstite preceptor eius So-
crates iniuste victoriā mortis me astā
te promeruit. Cuius hereditatē cum
deinceps epicureum vulgus ac stoi-
cum. ceteriq; pro sua quisq; parte rap-

tum ire molirentur. meq; reclamantē
renitentemq; velut in ptem prede tra
berent. vestem quam meis texueram
manibus disciderunt. arreptisq; ab
ea panniculis totā me sibi cessisse cre
dentes abiere. **I**n quibus quoniam
quedam nostri habitus vestigia vide
bant meos esse familiares impruden
tia rata. nōnullos eoz prophane mul
titudinis errore peruertit

ante etatem nostri **P**la
tonis nos phia sepe cer
tamus magnū certamē
cū temeritate stulticie. i.
cū stultis et temerariis
hoibus. eodēq; **P**laro/
ne viuēte magister eius
Socrates iniuste pme/
ruit victoriz mortis ne
ne sibi astante. cui? **S**o
cratis hereditatem. id ē
sciam hereditarie relin
tam suis discipulis. cum
epicureū vulg? et stoycū
et ceteri molirent. i. labo
rarent ire raprū. id ē ra
pere vnusquisq; pro sua
parte. et cū ipsi traherent

me philosophiam in partem prede me reclamantē. id est contradicentem
q; pro et renitentē ipsi disciderunt vestē meā quam texueram meis man
bus. et ablatis panniculis abierunt credentes me totam sibi cessisse. **E**c
quia in istis apparuerunt quedā vestigia nostri habitus. id est prudentie
imprudencia rata. i. opinata ipos meos esse familiares. id est meos disci
pulos ratione sapientie peruertit nonnullos eoz. id est aliquos errore. id
est persequutione prophane multitudinis. i. indocti vulgi. sicut vulgares so
lent pervertere doctos. ¶ **N**ota q; ante tempus **P**laronis multi sa
pientes psecuti fuerunt a vulgaribus. et tempore **P**laronis **S**ocrates
magister eius interijt propter suaz sapientiā. nā ipse cognouit sua sapien
tia esse vni deum. alios autē colentes plures deos redarguit. quod pēpi
ens dux atheniensū noie **A**netus coegit ipm biterē venenū in nomine vni
us dei et nihil sibi nocuit. **P**ostea coegit ipm biterē venenū in nomine plu
riū deozum et interijt. ¶ **N**ota mortuo **S**ocrate discipuli sui q; sciam
Socratis tanq; hereditariā sibi vendicabant incepterūt dissentire in quo
magister eoz **S**ocrates posuisset summū bonū. **Q**uidā em suoz discipu
lorū dicti epēcuri dicebant ipm posuisse summū bonū in voluptatibus.
Alij sicut stoyci dicebant q; in frutibus. et q;libet eoz pro defensione sue
opinionis rapuerūt autoritates phie ipsas extorze exponendo. propt qd
phia dicit illud reclamasse. et sic male exponendo sciderūt vestes phie et p
riculas abstulerūt. et q;nis non essent veri phi. quia tamen videbant esse
multi eozum a vulgaribus occisi sunt

¶ **Q**uod si nec **A**naxagore fugam. nec
Socratis venenū. nec **z**enonis tor/
mēta qm st; peregrina nouisti. ac ca/

¶ **N**ic phia pbat pfe
cutōem sapientiū exem
plis mag; modernis di
cens. **B**oeci non no
uisti fugam **A**naxagore

Liber Primus

nec venenū Socratis.
nec tormenta Xenonis
quoniam ista sunt pere/
grina. id est extranea et
aliena. quomodo tu pos/
tuis scire. Canios. id est
persecutionem Lani ac
Senecas. ac Soranos.
id est sequaces Soranij
quorum memoria non est
puetusta. id est valde an/
tiqua. nec incelebris. id est
non sine gloria. quos vi/
ros nihil aliud detrax/
it in cladez. id est in mor/
tem. nisi q̄ instituti. id est
informati nostris mori/
bus. ipsi videbantur dis/
similimi studijs impro/
borum. Itaqz nihil est.
id est non est causa q̄ tu
admirere. id est de teas
admirari. si in hoc salo vire. id est amaritudine nos sapientes agitemur. i.

veremur. procellis. id est aduersitatibus malorum circūstantibus. quibz
scilicet nobis sapientibus maxime propositum est. id est intentio displice
re pessimis quorum malorum si sit numerosus exercitns. tamen est sper/
nendus. quia nullo duce supple ratiois regitur. sed tū rapitur errore lym/
phante. id est precipitante eos ad modū lymphę temere. id est presump/
tuose. ac passim. i. vbiqz ¶ Nota q̄ Anaxagoras stulticiam hominū
solem pro deo colentium reprehendit dicens solem non esse deū. s. lampa/
dem ardentem propter quod reus indicatus est et in fugam p̄pulsus. er/
go dicit philosophia Anaxagore fugam ¶ Nota dicit Socras ve/
nenū. de quo dictū est supra quo veneno interijt. Similiter Xeno multa
tormenta ratione sue sapientie sustinuit ¶ Nota q̄ Lanius Senes/
ca Soranus fuerunt nobiles rhomani ex moribus pbie instructi. p̄pter
quod interierunt. Unde canij dicebantur imitatores a magistro suo La/
nio. Similiter Soranij dicuntur a Sorano qui fuit poeta et eius seq̄es.
ab eo p̄demnantur ¶ Nota de Seneca dicit Boetius in de discip̄i/
na scholarii. q̄ Nero familiare suū p̄ceproremqz Senecā ad eligende
moris arbitriū coegit ¶ Nota q̄ sapiētes dissiles s̄t studijs improbo/
rū. q̄ de Seneca in li. de amicitia. dispares mores disparia sequūt studia
q̄ dissimilitudo dissoluit amicitia. nec vnqz improbi. pbis nec. pbi ip̄os
bis amici esse p̄nt. nō ob aliā causam nisi q̄ tāta est inter ip̄os distantia q̄
ta esse p̄ studioz malozūqz mox distantia ¶ Nota q̄ p̄positū sapien/
tū est displicere pessimis. q̄ de Seneca in de remedijs fortuitozū. Sal/
displicere laudabile est. et alibi p̄tus sese diligit. aspernatqz malū ¶ Et pos

nios. ac Senecas. ac Soranos. q̄z
nec puetusta nec incelebris memoria
est. scire potuisti. Quos nihil aliud in/
cladem detraxit. nisi q̄ nostris mori/
bus instituti. studijs improborū dissi/
millimi videbantur Itaqz nihil est q̄
admirere. si in hoc vite salo circūstan/
tibus agitemur pcellis. quibus hoc
maxime propositum est pessimis disa/
plicere. Quoz quidē tamen si numero/
sus exercit⁹. spernendus tū est. qm̄ nul/
lo duce regitur s. errore tū temere ac
passim lymphante raptatur

ad. Propterea placere bonis prauis odiosus haberi. ¶ Nota q̄ dicit exercitū malozū esse innumerōsum. q̄ s̄m Salomōne. Stultozū infinitus ē numerus. 7 pueri difficiliter corriguntur. ¶ Nota q̄ mali nō regunt dū te rationis. q̄ rō deprecatur ad optima. mali autē opant pessima. Quētur em̄ errore sensualitatis vitā testialem psequētes. de q̄b̄ d̄r in li. ethico. Quidā sunt hoīes vitā pecudū eligentes siles sar donapalo. Et q̄ dicit philosophia. q̄ tales nō sunt timendi. quia ex q̄ nō regunt p ratōem tūc eozum facultas facilius dissipatur.

¶ Qui si quando contra nos aciem struens valentior incubuerit. nostra quidem dux copias suas in arcem contrahit. Illi vero circa diripiendas inutiles sarcinulas occupatur. Ac nos desuper irridemus vilissima rerum q̄ rapientes. securi toti⁹ furiosi tumultus. eoq̄ vallo muniti quo' grassanti stulticie aspirare fas non sit

¶ Hic ostendit philosophia quid sit faciendū contra insultus malozū dicens. Si exercit⁹ malozum incubuerit. i. institerit. struens. id est faciens. aciem. id est bellum contra nos sapientes. q̄ dez pro certo nostra dux id est ratio contrahit. id est colligit. copias. id est scientias 7 virtutes copiosas. in arcem id est in altitudinem speculationis celestium. vero p̄ sed illi mali occupantur circa diripiendas. i. auferēdas.

inutiles sarcinulas. i. diuitias corpales. que sarcina 7 pondus corporis sunt inutiles. aīam submergentes. at nos sapientes in p̄emplatōe celestium p̄stituti irridemus malos rapientes q̄q̄ vilissima rez. nos securi exites totius furiosi tumultus. i. p̄ra furiosum tumultū maloz. q̄. i. 7 nos sum⁹ muniti eo vallo. i. munim⁹ q̄ nō sit fas aspirare. i. accedere stulticie grassanti id ē impugnāti nos. ¶ Nota boetius h̄ nrām rōez appellat ducē. vñ rō diffinit sic. Est habit⁹ dirigēs oēm actionē humanā in vltimū 7 optimū finē. ¶ Itē nota q̄ p̄ arcē ip̄e intelligit altitudinem speculationis celestium. et ad hāc ducit nos rō. Et h̄ ē vltimū bonū hūane vite qd null⁹ auferre p̄t. Nota copie in h̄ loco dicit appetit⁹ sensitiuū. 7 dicit copie q̄si cupie. q̄ cupiunt res aliq̄ rōem. 7 tales copias dz regere rō 7 dz se munitre vallo hūilitatis 7 patientie tūc omes impugnatioes aduersitates 7 miseras equaniter sustinebit 7 reparationes 7 delectationes noxias q̄s suggerit dyabol⁹ 7 caro i pellit 7 mud⁹ cōmouet nō timebit. Hec Barquardus. ¶ Nota ille merito est deridēdus q̄ maiori 7 meliori bono dimisso eligit 7 occupat circa bona viliora. sed sapientes eligūt bona aīe q̄ s̄ maxime bona p̄mo ethico. Et vulgares eligūt bona tp̄alia que dicunt vilissima rerū. q̄ impediunt hoīem in cognitōe summi boni. ¶ Notandū q̄ arx arcis est altus edificium in quo hostes pugnant. hic autē accipitur pro p̄emplatione celestium et spe futurorū bono. nā p̄ hec duo sapientes omnē aduersitatē malozum

Liber Primus

superant. ⁊ circa ꝓtemplationē diuinorū tota inrentio sapientis versatur
¶ **U**n Boetius in tractatu de summo bono dicit. **P**hs maxime delectat
in primo principio. ⁊ in contemplatione summe bonitatis. ⁊ hec sola ē rē
cū delectat. Hec enī est vita phozū sine qua nemo uiuit vita recta.
¶ **N**ota de hoc noīe vallum ē. **G**recista. Est vallus palus circa castrū
pacurus. **N**exio paloz sed murus sic tibi vallū. ¶ **N**ota aspirare fm
Duguidō est anhelare conari vel deuenire **I**tem fm eū grassioz grassia
ris per g. inuadere crudeliter punire.

Hic incipit quartus
metrum huius pmi quod
vocat metrum valenticuz
ad inuenteo. z cōstat ex
spondeo dactylo z tribus
trocheis. vñ potest dici
metrum trochaicu a pe
de predominante. **I**n h
metro pñia ostendit qñ
ter vo metrum debeat se hāte
re vt persecutores impio
roz nō pñeant cons
tra ipsum. z hoc pmo de
clarat quibusdā similibz
secundo exclamat cōtra
rimentes yzannos. **S**e
cūda ibi. **Q**uid tñ mise
ri. **O**ciat pmo. **Q**uis
cūqz homo serenus i. cla
rus virtute cōposito.

euo id est ordinata vita egit. i. calcavit sub pedibus superbum fatum. id est euentum rerum temporalium. ⁊ quicunq; tuens. id est respiciens verā q̃ fortunam. id est prosperam ⁊ aduersam. recrus. id est non flexus potest tenere vultum. id est animum inuictum. ita q̃ non vincatur prospera rese extollendo nec aduersitate deprimendo. illum hominem non mouebit. id est turbabit. rabies ponti. id est innundatio maris exagitantis. id est mouentis. funditus. id est a fundo. estum. id est ebullitionem. versam. quia in ebullitione maris aqua vertitur per fluxum ⁊ refluxum. quasi dicat. Imperis maris faciens ebullitionem non nocet illi homini qui non extollitur in prosperis nec deprimis in aduersis. Nec tali homini nocet ignis veseni montis. quorū ille mons torquet. id est emitit ignes fumificos ruptis caminis. i. caernis suis. quasi dicat. nec tali homini nocet vagus veseni suis ignib; . nec illi hominem mouebit via ardentis fulminis soliti. consueti ferre celsas turres. ¶ Hora p̃bia rari tangit que non nocet homini qui constans est in vtrāq; fortuna. Primiū est rabies maris p̃ quā designantur luxuriosi. sicut et mare sole ⁊ motu suo in

¶ Detrū quartum pmi libri

Quifq; pposito serenus eno
 Fatū sub pedib; egit fupbum
 Fortunamq; tuēs vtranz rectus.
 Inuictum potuit tenere vultum.
 Non illum rabies mineq; ponti
 Verfum funditus agitantis eſtū
 Peruptis quotiens vagus caminiſ
 Torquet fumificos veſeuſ igneſ.
 Aut cellaſ ſoliti ferire turreſ
 Ardentiſ via fulminiſ mouebit

Retrum quartū

calefit z feter. sic luxuriosi concupiscētia sua inardescunt z pacta libidine fecerunt. de quibz sic dicit scriptura. Perierunt iunēta in stercore suo. tales luxuriosi non nocebūt hōi constanti in vtracqz fortuna. Scdm quod ransgit est ignis veleni montis p quē designant auari z inuidi. Sicut em̄ ignis veleni montis sp ardet. ita auari ardent in concupiscētia bonoz exteriorum. z sicut ignis erucans qnz consumit loca vicina. sic inuidi quandoqz nocēt verbis si nō pnt factis. z tales inuidi nō nocebunt homini pstanti. Tercū quod tangit est ictus fulminis p quez intelligunt supbi. sicut em̄ fulmen generat in alto sic supbi alte se extollunt. z mirabile videtur de supbis q cū alijs hoibus habitare nolūt. z tamē ad celū volare nō possunt. tales supbi nō nocebunt homini pstanti. Alij p rabiem maris intelligūt inuidos. p ignem iratos. p fulmē supbos vt dictū est. Alij p mare intelligūt quod est sonorosum auariciam. p ignem penā corporis. p fulmen reruz ablationem. ¶ Nota velleus est mons sicut intrinsecus ardeus q qn ruz ruptis cauernis emittit ignem qui loca vicina psumit. ¶ Nota circa hoc quod dicit serenū eū. Seneca dicit. Talis est animus sapientis qualis est mundus supluminatus. talis au tem mūdus semper est seren⁹ z sic animus sapientis in vtracqz fortuna semper est seren⁹. vñ Arestoteles in ethic dicit. Sapiēs bene scit ferre fortunas. quia se habet sicut tetragonum sine vituperio.

¶ Quid tantū miseri seuos tyrānos
Mirant sine viribus furentes
Nec speres aliquid. nec extimescas
Exarmaueris impotētis iram
At qd̄s trepidus paucet vel optat
Qd̄ non sit stabilis suisqz iuris.
Abiecit clypeum. locoqz motus
Flectit qua valeat trahi catenam.

¶ Hic phia exclamat
contra timentes tyrānos
dicens. Quid. i. qre miseri homines mirantur timentes seuos tyrānos furētes sine viribus. qst diceret. tyranni sunt impotētes. qz nō preualent nisi in quātū hō se subijcit eis. Et addit. nō speres aliqd de bonis tpalibus. nec timeas eos de aduersitatibz. tūc tu exarmaueris. i. debilitaueris. iram impotētis tyrā

nī. sed quicūqz hō trepidus paucet timore maloz tpalium vel optat bona tpalia. talis nō est stabilis z sui iuris. i. pprie libertatis ipse abiecit clypeū securitatis. z motus a loco stabilitatis ipse necrit. i. pponit catenam affectionū qua valeat trahi ad tristitiā z dolorē mentis. Nota ptās terrena ad nihil se extendit nisi ad largiendū bona tpalia vel ad auferendū ea. z ideo nullus subiacet terrene potestati nisi qui sperat talia bona vel timet eoz ablatōem. qui autē nec timet nec sperat ipse est omīno supra vel extra terrenam potestatem. z p pns terrena ptās sibi nec pficere nec obesse p. Propter quod phia exclamat contra illos tanqz miseres qui spe bonozum remporalium. vel timore ablationis eozum subiiciūt se terrenis potestatibus.

Liber Primus

dicens **Q**uid tñ miser. ¶ **N**ota circa illud. **N**e quisquis trepidus. Seneca dicit in libro de virtutibz cardinalibus. **B**agnanimitas si infirmitate tuo cū magna fiducia viues intrepidus et alacer. magni animi ē nō vacillare. s; stare et finē vite intrepide expectare. si magnitudo es nunq; iudicabis tibi prumeliā inferri ab inimico. s; dices nihil mihi nocuit sed anim nocendi habuit. ¶ **N**ota tyrānus quondā dicebat rex fortis. et dicebat a tyro. i. fortitudine. sed illud nomē est iam appropatū pncipanti bus pessimis. et dicū a tyro. i. ab angustia quā inferūt suis subditis. ¶ **N**ota clypeus h sumit p rōe hoīs. q; sicut clypeus defendit nos ne lesdamur a telis et a siliis. ita rō hoīs tuet eum et puidet sibi ne offenda

¶ **H**ic incipit p̄sa qm̄ ta. in qua philosophia p̄mo inquit boetium su per attentionē p̄dictorū et horatur ip̄um ad sui morbi reuelatōem. sectū do boetius reuelat morbum suū ibi. **T**um ego **P**rimo dicit. **B**oeci nunquid sentis. i. intelligis ea que relicta sunt atq; illabunt. i. imprimuntur aīo tuo. **E**t subiungit grecum. qd̄ in latino valet. **Q**s ne asinus ad lyā. **Q**uid fles. qd̄ manas. i. fluīs lachrymis **E**t subiungit grecū quod tantū valet. **C**onfitere mihi ne abscondas. **S**i expectas operam. i. diligentia medicantis. oz vt detegas. i. manifestes vulnus tuū. ¶ **N**ota q; puerbū erat apud grecos. cū aliquis audiuit p̄ba alicuius nō aduertit nec curauit intellectu verborū illi dicebat **Q**s ne asinus ad lyā. facis em̄ sicut asinus positus circa lyā. audit sonum lyre. s; nō percipit melodiā nec p̄portionem sonorū intelligit. nec delectatur in ea. **S**ic aliquis audiens verba et nō curās intellectu eorū d̄ esse asinus ad lyā. ¶ **N**ota si q̄s voluerit sanari oz morbū vel vulnus suū detegere et manifestare. vñ **S**en. tertia eplā d̄r. **N**emo p se satis valet vt emergat sed oz vt manū porrigat et alius ip̄m extrahat. tūc em̄ morbi ad sanitatez inclinant. cū ex abdito erumpūt et vim suā proferunt

¶ **H**ic Boetius reuelat morbū et dolorem suum. et p̄mo ostēdit se cēp̄ turbatum ex his que in iuriose agebantur circa ip̄sum. sc̄o ex his q̄ generaliter vidit i alijs. ibi **V**idere autem videor.

¶ **P**rofa quarta primi libri.

Sentis ne inqt hec. atq; aīo illa bunt tuo. **E**xps es ne lyze als **E**s ne asinus ad lyā. **Q**uid fles. qd̄ lachrymis manas. **C**onfitere mihi et ne occultes mala tua **S**i opam me dicantis expectas. oportet vt vulnus detegas tuum

¶ **T**um ego collecto in vires animo. **A**n ne adhuc eget ammonitione nec per se satis eminet fortune in nos seuientis asperitas **N**ihil ne te ipsa loci facies mouet. **N**ec cū est biblio

Prosa quarta

theca quam certissimam tibi sedem no-
stris in laribus ipsa delegeras. in qua
mecum sepe residens de humanarum
diuiinarumque rerum scientia disere-
bas. Talis habitus. talisque vultus erat
cum tecum nature secreta rimarer. cum
siderum vias radio describeres. cum
mores nostros. totiusque vite rationes
ad celestis ordinis exemplar forma-
res. **H**ecce premia referimus tibi
obsequentes

Primo ostendit se pertur-
bati ex sui exilij relega-
tione. secundo ex merito-
rum suorum frustratione. tertio
ex iniusta sui condemnatio-
ne. quarto ex fame sue le-
sione. secunda ibi. Quoties
ego. tertia ibi. Quibus
an. quarta ibi. Et hoc h. Ad
huc diuidit. primo fecit quod
dictum est. secundo rident obie-
ctioni ibi. Atqui tu.

Vocat primo sic Tu. id est
tunc ego Boetius collec-
to animo in vires. id est
resumptis viribus ani-
mi dixi. an ne satis emi-
ner. i. apparz aspiras for-
tune seueritatis contra nos.

Aliquid adhuc eger admi-
ratione. i. declaratione. Nihil
quod facies. i. dispo huius

loci. i. carceris mouet te. hecne. i. nihil quod hec est bibliotheca. i. locus studij
quem habui in patria. quam tu phia delegeras. i. eligisti tibi certissimam sedem
in nostris laribus. in qua bibliotheca tu mecum sedens diserebas. i. disputa-
bas de scientia rerum diuiinarum et humanarum. nihil quod erat mihi tunc talis habitus
vultus et talis vultus tristis. cum ego rimarer. i. inuestigare tecum secreta nature. cum
describeres mihi vias siderum. i. cursus stellarum radio. i. per geometralia cum tu
formares. i. formare docuisti mores nostros. i. mores hominum. et rationes. i. dispo-
nem totius vite ad exemplar. i. similitudinem celestis ordinis. sunt ne ista premia
que referimus. i. reportamus tibi obsequentes. i. seruientes. ¶ Nota quod bi-
bliotheca est locus ubi reponuntur libri. et dicitur a biblio. i. iunco in quo antiqui
scribebant libros. ralem bibliothecam habuit boetius rhome marmoreis
is lapidibus politam. in qua studuit de rebus diuinis et humanis. ¶ Nota bo-
etius dicitur per phiam sibi elegisse certissimam sedem in bibliotheca. hoc dicit pro-
tanto. quia licet boetius esset diuersis officiis et negociis occupatus. tamen nul-
li eorum tam certis temporibus. tamen certa intentio vacabat. sicut studio in libris
philosophicis quod in certo loco repositos habuit. ¶ Nota per phiam tractat de
rebus diuinis et humanis. unde Seneca. xxxi. epistola. Non potest prius perfecta esse. nec equi-
lis tenor vite sine phia. per quam diuina et humana cognoscuntur. quasi si te occu-
pas incipis esse deorum socius. Et alibi dicit. Oculis scio neminem bene viuere
posse et tolerabiliter sine studio philosophie. quia sine studio philosophie animus eger est.
¶ Nota boetius studuit in naturali philosophia. propter hoc dicit. Cum
tecum nature secreta rimarer. Studuit etiam in phia morali. ergo dicit. Cum
mores nostros. Studuit etiam in astrologia. propter hoc dicit. Cum
mihi siderum vias radio describeres. ¶ Ubi notandum quod radius est

Liber Primus

Virga geometralis qua geometri describunt figuras in puluere supposito
¶ Nota q̄ vita humana ⁊ mores hominū debent formari ad similitudi-
nem celestis ordinis. sicut em̄ spere inferiores planetarū obediunt spere su-
periori ⁊ reguntur motu firmamenti. sic virtus nostra sensibilis debet obe-
dire virtuti rationali ⁊ regi ab ipsa. Turpe em̄ est abijcere regimen supio-
ris ⁊ inducere regimē inferioris quod nobis cōe est cum bestiis. sicut dicit
Aldertus sup̄tercio de anima. **¶** Nota ex quo Boetius ratione sue
sapientie in miseriam fuit positus. ideo dicit ad philosophias. sunt ne hec
premia que nos referim⁹ obsequentes tibi

¶ Hic Boetius res-
ponderet obiectioni pos-
set enim philosophia
sibi obijcere dicendo
quale premium debu-
isti reportare. cum tu
non studuisti propter
commune bonum. s̄
propter vanam glori-
am ⁊ propter propi-
am utilitatem. cui ob-
jectioni responderet bo-
etius dicens **¶** philo-
sophia. tu sanxisti
id est confirmasti hanc
sententiam ore Pla-
tonis. beatas esse res
publicas si eas sapien-
tes regerent vel si res-
ectores earum contri-
gisset studere sapien-
tie. Et confirmasti
ore eiusdem Plato-
nis necessarium esse
reipublice q̄ a sapien-
tibus regeret. ne gu-
bernacula. id est regi-
mina commissa im-
probis. q̄ id est et. fla-
giciosus civibus vr-
bium inferrent pestē.
id est discordiā. ac id
est etiam perniciem. i.
dammum bonis ho-
minibus. Igitur ego
sequutus hanc au-

¶ Atqui tu hanc sententiā in Platonis
ore sanxisti. beatas fore respublicas si
eas vel studiosi sapientie regerent. vel
earum rectores studere sapientie cōti-
gisset. Tu eiusdem viri ore hanc sapi-
entibus capescende reipublice necē/
riam causam esse monuisti ne impro-
bis flagiciosusq̄ civibus urbium relicta
gubernacula. pestem bonis ac perni-
ciem ferrent. Hanc igitur auctoritatē
secutus quod a te inter secreta ocia vi-
diceram trāsserre in actū publice am-
ministrationis optavi. Tu mihi ⁊ q̄ te
sapientū mentibus inseruit deus p̄sciū.
nullū me ad magistratū nisi cōe bonū
omniū studiū detulisse. Inde cū im-
probis graues inexorabilesq̄ discor-
die. Et quod p̄sciētie libertas habet
pro tuendo iure. sprete potentius sem-
per offensio

Prosa quarta

toritatem .i. sententiā quod ego didicerā a te pbia inter secreta ocula. ego
 opravi .i. curavi transſerre .i. deducere in acrum .i. in opus publice admini
 ſtrationis .i. cōmunis vtilitatis. Tu pbia z deus qui inferuit .i. infudit te
 inenibus ſapientum eſtis mihi conſcij .i. teſtes nullum ſtudium me deſ
 tulſſe ad magiſtratū niſi commune ſtudium omnū bonorū. quali diceret
 Nilū movit me ad magiſtratū gerendum niſi cōmunis vtilitas. Inde .i.
 propter hoc miſerant graues .i. difficiles. q̄ p et inexorabiles .i. inexpli
 cabiles diſcor die cum improbis. z ſemp fuit mihi ſpecta offenſio potentū
 pro tuendo iure .i. pro iuſticia defendēda. quod habet libertas pſcientie .i.
 libera pſcientia. ſc̄z nullum timere pro tuendo iure ¶ Nota ſm Pla
 tonem. beata eſt reſpublica cuius dñs p̄s eſt. et ve genti cuius dñs puer
 eſt. Et rōnabiliter q̄dem. quia pbia z ſapientia vitam diſponit. actiōes
 regit. agenda z dimittēda demōſtrat. vii Seneca. xvi. epla dicit. Si vis
 omnia tibi ſubijcere. ſubijce te rōni. multos em̄ reperis ſi ratio te reperit.
 Et areſto. in phemio metaphiſice d̄r Sapiētiſ eſt regere z ordinare. ex
 quibz patet. q̄ regimē reipublice ſpectat ad ſapiētes. pro tanto d̄r Tul
 lius in pncipio ſue rhetorice Ad rempublicā plurima p̄inent commoda
 ſi moderatū z regulatū omnū rerum preſto eſt ſapientia ¶ No
 ta q̄ ſtudioſi ſapientie dicunt illi qui iam per ſtudium adepti ſunt ſapient
 iam. Illi autē dicuntur ſtudere ſapientie qui adhuc ſtudento acquirunt
 ſapientia ¶ Nota q̄ Boetius ſtudium vocat ſecreū ocium. quia in
 ſtudio homo ociatur ab exteriori occupatione. de quo ocio ſiue quiete loq
 tur Seneca. lvij. epla. dicens Nulla placida eſt quies. niſi quā ratio com
 ponit. z illa vera eſt tranquillitas in qua mens bona explicatur ¶ No
 ta q̄ deus immittit ſapientia mentibus ſapientū. hoc ſcribitur in prolo
 go de regimine principū. Deus eſt qui diuitias ſapientie ſue inſluit in ani
 mas ſapientū ¶ Nota q̄ libertas pſcientie nullum habet metuerē.
 quia dicit Scrobius. Nec habet libera pſcientia p̄rium. q̄ ſi quito poſ
 ſideat nullum potentē metuat ¶ Item Seneca. liij. Sapiens ex hi
 ſ vero arbitrio nihil habēs timet imbecillitatē hominis. quia ſecuritate dei
 habet. Et Seneca de quatuor virtutibz cardinalibz dicit. Ut iuſtus ſis
 non ſufficit q̄ innocens ſis. ſed vt innocentes ab iniuria ſerues. Et idem.
 Juſticia eſt vinculū diuine z humane ſocietatis

¶ Quotiens ego. Conigaſtum in
 imbecillis cuiuſqz fortunas impetū
 facientem obuius excepi. Quotiens
 Triguillam regie p̄poſitum domus.
 ab incepta z p̄petrata iam proſuſa in
 iuria deiſeci Quotiens miſeros quos
 infinitis calumnijs impunita barba

¶ Hic boetius oſtē
 dit ſe perturbatū ex me
 ritoz frustratione ſuorū
 Et primo tangit meri
 ta z beneficia alijs exhi
 bita. ſecundo tangit fruſtra
 tionē eorū. ubi S̄z eſſe
 Prima i ſeptem partes
 ſm q̄ recitat ſeptē bene
 ficia. que patebunt. Pri
 mo dicit Ego boetius
 multotiens ipſum Coni

Liber Primus

gastum. qui fuit officia-
lis regis Theoderici. ob-
uius. i. contrarius excepti
.i. impediui ipm facien-
tem imperiū. i. insultum
ptra fortunas. i. ptra bo-
na fortune cuiusqz hois

intecillis. i. impotētis resistere ¶ Tunc ponit scdm beneficiū. dicens
Quotiens ego abiecti. i. auerti Triguillam sic deū prepositū domus res-
gie. i. regalis aule. ego ipm deieci ab incepta 7 ppetrata iniuria ipsis pau-
peribz ¶ Tunc subiungit terciū beneficiū dicens Quotiens ego. prexi
miseros. i. pauperes quos auaricia barbaroz. s. crudelium gothoz impu-
nita. i. incastigata vexabat infinitz calumnijs. i. miserijs. illos ego protexi
auctoritate mea obiecta. i. exposita periculis. i. damnis Nunqz quisquā. i.
aliquis detraxit me. i. deflexit a iure ad iniuriā ¶ Nota q Conigast
fuit qdam nobilis familiaris regis Theoderici. qui suus officialis fuit. et
totus tyrannus. qui plures homines inuasit impotētes. s. eoz bona ipsis
auferendo. que Boetius ipsi contrarius a suo imperu iniurioso auerit. ra-
lis etiā erat Triguilla ppositus aule regie. ¶ Nota fm Hugitione
q barbarus idem est quod crudelis incultus 7 stolidus. 7 est nomen cru-
delitatis Unde olim omnes ac vniuerse gentes dicte fuerūt barbare. pre-
ter grecos 7 latinos Et barbaria dicitur quedam terra iuxta greciam sita
propter crudelitatis excellentiā ¶ Nota q boetius dicit (nunqz a iu-
re ad iniuriā) et hoc debet sic gloriari. Ego nec sum retractus a iure ad
iniusticiā amore nec odio nec timore nec proprio cōmodo. que omnia so-
lent impedire verū iudiciū. Vñ dicit Laborintus Quē munus perso-
na preces de tramine recto Nō ducunt. iudex sidera laude fere

¶ Nic boetius po-
nit quartū beneficiū. di-
cens Ego indolui sicut
illi qui patiebant fortu-
nas. i. bona fortune pro-
uincialium. i. illoz hominū
rum. i. aliquādo pessun-

dari. i. subijci. priuatis rapinis. i. occultis spolijs. tum id est aliquādo pub-
licis vectigalibz. i. tributis. qsi di. cum. puinciales nunc spoliarent. nunc in
tributis bona ipsoz auferendo. ego dolui tantū sicut qui patiebantur.

¶ Nota q omne ciuitatem vel regionē quam rhomani expugnauer-
runt fecerunt tributariā vel coloniam vel puinciam. Tributariā faciebāt
quādo relictis inhabitatoribz terre ad tributum soluendū homines cōs-
pellebant Coloniam autē faciebant. cum expulsiis inhabitatoribz alienos
instituerunt ad inhabitandū Prouinciā vero faciebant quādo aliquem
rhomanū illi terre pficiebant. qui collectis redditibz eos rhomā miserat.
et inhabitatores illius terre dicebantur. puinciales Isti. puinciales aliqui
molebantur occultis rapinis. i. exactionibz suoz prefectoz. aliqui publi-

¶ Prouincialium fortunas. tum pri-
uatis rapinis. tum publicis vectiga-
libz pessundari. non aliter qz qui pa-
tiebantur indolui

Prosa quarta

et vectigalibus. i. tributis que indebito et iniusto modo exigebant ab eis. de quo Boetius doliuit. ¶ **N**ota q. vectigal proprie dicitur tributum quod datur de vectura. ¶ **N**ota fm Huguitione. q. puincia est regio sub iugata rhomanis et tributaria facta. In puincialis. i. tributarius

¶ **C**um acerbis famis tempore gravis atq. inexplicabilis indicta coemptio pflugatura inopia campania provinciam videret. certamen adversum prefectum pretorii communis commodi ratione suscepi. rege cognoscere contendit et ne coemptio exigatur civi

citavi rege cognoscere. et civi ne exigeretur illa coemptio. ¶ **N**ota q. coemptio est institutio super aliqua portione danda de re emenda vel vendenda. et vocatur vulgariter vngel. et talis fuit institutio super Campaniam provinciam destruendam. quam Boetius remouit

¶ **P**aulinum consularem virum cuius opes palatini canes iam spe atq. ambitione deuorassent. ab ipsis hiis tantum faucibus traxi. Ne albinum consularem virum preiudicate accusationis pena corripere. odijs me Cypriani delatoris opposui. Satis ne in me magnas video exacerbasse discor dias.

¶ **N**ic ponit quantum bene ficiū dicit. Cum tpe in gravis famis esset indicta. i. instituta grauis coemptio. i. angaria erat pflugatura. i. punitura Campaniam provinciam inopia. i. paupertate. ego boetius suscepi certamen contra prefectum pretorii. qui indixerat istam coemptionem. et ratione communis boni ego

¶ **H**ic ponit sextum beneficium dicens. Ego traxi id est liberaui Paulinum virum consularem cuius opes iam deuorassent spe et ambitione id est cupiditate canes palatini. id est familiares regis similes canibus. illi traxi a faucibus hiancium id est appetentium opes Paulini. ¶ **N**ota q. familiares regis qui presidebant palacio vocabantur canes palatini. sicut enim canes habent ora hians

tia ad capiendas escas. sic isti habebant ad diripiendas facultates pauperum rhomanorum. ¶ **T**unc ponit septimum beneficium dicens. Ego in eo posui me odijs Cypriani delatoris. i. accusatoris ne pena preiudicate accusationis corripere. i. puniret Albinum virum consularem. ¶ **N**ota q. Cyprianus qui fuit de familia regis iniuste accusauit Albinum consularem. qui prius iudicatus fuit ad penam quam accusatus. ne ista pena cui adiudicatus fuerat ipsum Albinum corripet Boetius se opponens odijs Cypriani accusatoris Albinum saluauit a morte.

¶ **N**ota ex istis c. ii

Libeꝛ Primus

Beneficijs enumeratis apparet. q̄ Boetius non gessit magistratū pro vtilitate propria, sed p̄ vtilitate cōmuni. Si em̄ p̄p̄iam vtilitatē intendisset vtrūq; odium ⁊ offensam potentū euitasset. quod non fecit. Et p̄us dixit Nunq̄ me a iure ad iniuriā quisq; detraxit. Et quo silr̄ apparet ip̄m nō quesivisse p̄p̄ium p̄modū. tales em̄ freq̄nter de iure defleunt. Et subdit. nunquid videoꝝ in me. i. p̄tra me exacerbasse. i. irritasse satis magnas discordias opponēdo me potentibz. q̄si di. ym̄mo

¶ Nē tangit frustra-
tionē suoz beneficiorū di-
cens. Sz ego debui esse
tutior apud ceteros sup-
ple r̄omanos. quibz im-
pendi ista beneficia. ⁊ tū
non sum tutus vꝛ postea videbitur. Licet ergo non meruerim securitatē
apud aulicos. i. familiares regis aulam inhabitantes. opponendo me eis
amore iusticie. ¶ Nota vna causa p̄urbationis boetij fuit frustra-
tio suoz meritorū. quia amicitia ⁊ grā istoz frustrabatur circa ip̄m. quibz
multa beneficia impendit. et propter quos multis multa beneficia impē-
dit. ⁊ propter quos multa odia ⁊ indignatiōes incidit

¶ Nē boetius tā-
git suam p̄urbationem
ex iniusta sui p̄dēpnatio-
ne. Et p̄mo facit hoc. se-
cūdo expurgat se de qui-
busdā sibi obiectis. secū-
da ibi Quā vtrūq; p̄-
mo ostendit iniustā sui
p̄dēpnationē ex accusa-
tione p̄sonaz viliū. se-
cūdo ex falsitate crimi-
nis sibi impositi. tercio
ex seueritate iudicij et
p̄uersitate. scda ibi Ac-
cū? criminis. tertia ibi
Cuius vtrūq; Primo di-
cit Nos sumus percul-
si. i. percussi aulicis defe-
rentibus id est accusan-
tibus nos. quoz vn⁹ erat
Basilus. qui p̄pter ma-
liciam suā depulsus fue-
rat olim a ministerio re-
gis. i. regis Ille p̄pulsus
pecunia susceptus est in
delationē. i. accusationē

¶ Sz esse apud ceteros tutior de-
bui. q̄ mihi amore iusticie nihil apud
aulicos q̄ magis esse tutior reservauit

¶ Quibus autem deferentibus per-
culsi sumus. Quoz basilus olim re-
gio ministerio depulsus in delationē
nostri nominis alieni eris necessitate
cōpulsus est. Op̄ilionē vero atq; gau-
dentiū cum ob innumeras multipli-
cesq; fraudes ire in exilium regia cen-
sura decreuisset. Cūq; illi parere no-
lentes. sacrarum sese edium defensio-
ne tuerentur. p̄pertumq; id regi foret
edixit vt nī intra p̄scriptum diem Ra-
uenna vrbe decederent. notas insig-
niti frontibz pellerent. Quid huic se-
ueritati posse astrui videtur Atqui eo-
die deferentibus eisdē nominis nostri
delatio suscepta est. Quid igit. nostre

Prosa quarta

ne artes ita meruerūt. An illos accu-
satores iustos fecit premissa damna-
tio. Ita ne nihil fortuna pudit. si mi-
nus accusate innocentie. et accusantiū
vilitas pudori debuisset

nostri nominis Alij duo
accusatores nostri fuerē
Opilio et Gaudentius
quos cum rex Theode-
ricus ppter innumerabi-
les fraudes ipsorū ordi-
nasset ire in exiliū. et ipsi
nollent parere. i. obedire
sz tuerent. i. defenderēt

se intrando ecclesias. cum illud esset ppteritū. i. reuelatū regi. ipse rex edixit
i. precepit vt nisi infra statutū terminū decederēt ab vrbe **Rauenna** de-
rent repelli. et pmo signari in frontibz sicut signari solent malefactores **E-**
dicit **Boetius**. qd videtur posse astrui. i. pformari huic seueritati. q eodē
die ipis accusantibz nos suscepta fuit eorū accusatio. Quid igitur o phia
est dñi. meruerūt ne hoc artes nostre. q. d. nō **¶** Nunqđ isti iustificati sunt
ppter nostram accusationē. quasi di. ymmo debuit pudere fortunā. et si nō
pudit fortunā innocentia accusati. tñ vilitas accusantiū merito debuit
esse pudor ipsi fortune **¶** Nota circa hoc vocabulū pculsus. **Duguis-**
rio dicit. q pcullo is ere perculi in pterito et pculsum in supio est idem qđ
percutere. vel potius terrefacere. sz percutere pterit ad corpus. pcellere vero
ad aiam **¶** Nota circa hoc vocabulū deferentibz. q defero tria fecit.
Primo est idem qđ deporto **¶** In delator. i. deportator. **Secdo** idem est qđ
honorō. **In** delator. i. honoris exhibitor. **Tercio** idem est qđ accuso **¶** In de-
lator. i. accusator. qui scz deregat qđ latebat. et hoc vltimo mō capitur hic
vñ **¶** Accusator defert. dat honorē. fertqz deorsum **¶** Nota q ad testes
ydoneos septē requirunt pditiones. q parent in his pñs **¶** Etas. cōditio
serus. discretio. fama **¶** Et fortuna fides. in testibz ista requirit **Primo** req-
ritur etas. qz pueri nō possunt esse testes **Secdo** requirit libera pditio. et iō
serui nō pñt phitere testimoniū. **Tercio** requirit sexus masculin⁹. et iō mu-
lieres nō pñt esse testes **Quarto** requirit discretio. et ideo furiosi et stulti nō
pñt esse testes **Quinto** requirit fama. et ideo psonae infames nō possunt esse
testes **Sexto** requirit fortuna. ppter quod paupes non pñt testificari. **Se-**
ptimo requirit fides. ppter quod infideles non pñt phitere testimoniū. **In-**
ter quas pditiones due sunt viliores. i. paupertas et infamia. **Boetius** ex-
go volens ostendere suam p demnationē fore iniustā ex vilitate testium ac-
cusantiū. propter quā repellendi erant a testimonio. dicit in vno fuisse de-
fectum fortune. i. in basilio. sed in alijs duobz scz in opilione et gaudentio vi-
dit fuisse viciū infamie **¶** Nota q nihil videtur seuerius et nequius
qđ psonas viles et damnādas admittere in testimoniū ptra innocentē. qz
dicit **Seneca** in de remedijs fortuitorū. Non pñt vllam habere auctoritatē
vbi qui damnādas est male de re loquitur

¶ At cuius criminis cā arguimur
summā queris. **Senatū** dicimur sal-
uum esse voluisse. **¶** Adū desideras

¶ Nunc boetius ostēdit
iniustā sui p demnationē
ex falsitate criminis sibi
impositi. sed ex dictis

Liber Primus

infert quandā admirā/
tionē. ibi **Qua** in re. **Pr**
ma i duo. fm q duo im/
ponebant boetio de qbo
se excusat. scda ibi **Nam**
de ppositis. **Pr**imū qd
sibi imponebat fuit. q
impediuiſſet quendam
nunciū deferentē regi ac/
cusationē ſenatus. vt ſe/
natus redderet reus le/
ſe maiestatis. **O**icit er/
go in lra. **O**phia tu for/
te que queris ſummā. i.
ſententiā criminis. cui?
criminis cauſa arguim?
Nos dicim? voluiſſe ſal/
uare ſenatū. forſan deſi/
deras ſcire p quē modū
Dico q nos criminam?
.i. arguimur impediuiſſe
delatorē. ne deferret do/
cumēta. i. lras regi theo/
derico. quib? faceret ſe/
natum reū leſe maiesta/
tis. **Q**uid igit o mgra/
cenſes. i. iudicas. inficia/
bimur. i. negabimus cri/
men illud ne ſumus tibi
pudori. atq. i. ſz ego vo/
lui ſaluare ſenatū nec vn/
quā deſiſtā velle. ſz ope/
ra. i. diligētia impediēdi delatoris ceſſabit. i. ceſſare debet. qz nō eſt verum
q impediuerim? delatorem litteraz. **N**unqd eſt nephas oprare ſalutem
illius ordinis. ſ. ſenatus. q. d. nō eſt nephas. **I**ſte vero ſenatus qui pſenſit
in meam damnationē effecerat hoc ſuis decretis. i. iudicijs. acſi eſſet ne/
phas ſaluare ipm. ſed imprudētia ſibi mentiē. i. in damnū ſuum men/
tiē. nō poteſt immutare merita rex. ita q illud qd prius fuit meritorij
poſtea fiat demeritorij. **N**ec puto eſſe licitū fm preceptū **S**ocratis occu/
luiſſe. i. occultare veritatē. vel conſeſſiſſe mendaciū **S**ed quō illud ſit ego
relinquo tuo z ſapientū iudicio. veritatē autē huius rei ne lateat poſteros
.i. ſucceſſores noſtros ego cōmendauī ſtilo. i. ſcripto z memorie. ¶ **N**o/
ta q accuſatio **B**oeti? fuit deteſtabilis. qz facta fuit per infames pſonas
et fuit irōnabilis. qz de bono accuſabatur. ſ. de ſaluatiōe ſenatus. qd erat
bonum. **E**tia fuit iniuſta. qz falſa. accuſabatur em impediuiſſe delatorem
quod falſum fuit. ¶ **N**ota q ille dicit eſſe reus leſe maiestatis. qui cōtra

Delatorē ne documenta deferret. qbo
ſenatū maiestatis reum faceret. impe/
diſſe criminamur. **Q**uid igit o mgra/
cenſes. **I**nficiabimur crimen. ne tibi
pudori ſumus. **A**t volui nec vnqz vel/
le deſiſtam fatebimur **S**z impediēdi
delatoris opera ceſſabit. **A**n optaſſe
illius ordinis ſalutem nephas voca/
bo **I**lle qdem ſuis de me decretis vt/
hoc nephas eſſet effecerat. **S**ed ſibi
ſemp mentiē. i. imprudētia. rerū me/
rita non poteſt immutare: **N**ec mihi
Socratico decreto phas eſſe arbitroz.
vel oculuiſſe veritatē. vel conſeſſiſſe
mendaciū. **V**erum id quoquo modo
ſit. tuo et ſapientū iudicio eſtimandū
relinquo **C**uius rei ſeriē atq. veritatē
nec latere poſteros queat. ſtilo etiam
memorieq. cōmendauī

Prosa quarta

regem vel principem aliquem malum aliquod machinatur ¶ **N**ota q
inficior aris pme pūgationis deponētale .i. negare. vñ **H**ugutio Infi
cio: aris pprie est nō fateri factū qđ verum est. s; ptra veritatē vti menda
cio. vel pprie inficiari fm eum est rem debitā denegare. cū a creditore des
poscitur. z etiā est pcedere vel denegare. ¶ **N**ota q đt in textu (nunqđ
optare salutē senarui nephās vocabo) duplex est salus. s. spūalis q est aie
et tpalis q est corpis Salutē spūalem tenemur oib; velle. etiā malis rōne
caritatis. p quā etiā mali diligēdi sunt. licet nō in eo q mali. Salutē vero
tpalem tenemur velle oib; bonis. z pcpue amicis. amicor; vero peccans
tū tenemur salutē velle qđ diu sanabiles sunt vt recugent pture amissam
Sed si ppter magnitudinē malicie sint insanabiles dissoluūt amicitia. nec
est optanda salus eor;. z qz malicia senarus rhomanor; erat sanabilis. qā
forte senatus ppulsus metu regis fuit pntire in damnationē **B**oetiū
optare sibi salutē non erat nephās. licet **B**oetio turbato hoc videretur
¶ **N**ota q veritas nō est occultāda fm Socratē. nam qui tacet veri
tatē alijs nescientib; mentitur. z q mendacib; pntire silt facit ¶ **N**o
ta q mendaciū non est pcedendū. q fm **A**resto. in ethicis. Mendaciū p
se piauū est z fugiendū **E**t pmo elenchor; dr. Duo sunt opa sapiētis. nil
mentiri de hīs de quib; nouit. z mentiente posse manifestare

¶ **N**am de cōpositis falso litteris
quibus libertatē arguor sperasse rho
manā quid attinet dicere. **Q**uorum
fraus aperta patuisset: si nobis ipsoz
cōfessione delatoz (qđ in omnib; ne/
gocijs maximas vires habet) vti li/
cuisset. **N**am q sperari reliq; libertas
pt. atq; vtinā posset vlla **R**espōdissez
canij verbo. qui cū a **B**aio cesare ger
manici filio conscius contra se facte
pūrationis fuisse diceretur. **S**i ego
inquit scissem. tu nescis

examinatione accusatoz maximas vires habet in omnib; negocijs .i. cau
sis iudiciarijs. nam que reliqua libertas sperari potest ipsis rhomanis. qđ
di. nulla. **T**antū em **T**heodericus rex gothor; inualuerat. q nullus pos
terat vel audebat contra ipm **V**tinā posset vlla libertas sperari. vti q ita
pūdēt egissem de negocio q regi nō innotuisset. z nō dissem pbo **L**anij

¶ **N**ic boetius excus
sar se de scdo criminelis
bi imposito **I**mponebat
em sibi. q scripserat lras
ad impatorē **I**stanoz
politaniū. p lteratōe rho
manor; de manu regis
Theoderici. vñ dicit in
lra **N**am de litteris fals
so ppositis. qz false hoc
mih; imponit. quib; lris
arguor sperasse rhoma/
nam libertatē. quid attri
net dicere. cuz nō detur
mih; locus defensionis
Quaz litteraz; fraus .i.
fraudulētia fuisse aptra
.i. manifesta si nobis liq;
cuisset vti pessione. i. al
loquutōe ipsoz delatoz
.i. accusatoz. qđ scz vti

qui cum accusaretur a **Salō** cesare filio germanici. q̄ esset reus cōiuratio-
nis facie p̄ra se respōdit **Lanius**. Si ego scissem tu nescisses. q̄i dī. Si
esset reus ita prudēter celassem negociū q̄ ad tuā noticiā nunq̄ puenis-
set. ¶ **Nota** q̄ in causis iudicialis testium siue accusatorū examinatio
maximas h̄z vires. q̄ p̄ eam deuēnit ad rei veritatē. sicut p̄ de **Daniele**. q̄
examinādo duos p̄sbiteros false accusantes **Sufannā** ipsos de falsita-
tate accusatiōis corā omni p̄pō p̄iuit. **Sitr** boetius si datus fuisset sibi
locus examinādi suos accusatores. vtrq̄ ipsos mendaces reddidisset.

¶ **Nota** q̄ **Lanius** fuit q̄dam rhomanus prudēs et sapiens. et accidit
vt q̄dam ex rhomanis p̄spirarēt et facerēt p̄iuratiōē p̄ra **Caīum** cesarē
et cum cesar p̄poneret **Lanio** q̄ esset reus p̄iuratiōis facie. r̄ndit **Lani⁹**
si ego scissem tu nescisses. Sic boetius r̄ndisset regi **Theoderico**. si sibi im-
propasser de lris p̄positis sup̄ restitueda libertate ipsis rhomanis ipse nō
sciuisset hoc.

¶ **Nic** boetius ex
dictis infert quandā ad-
miratiōē. secūdo inue-
hit p̄ra senatores. q̄ cō-
senserunt in suam dāna-
tiōē. tbi **Sed** si fās fue-
rit. **Dicit** p̄mo **Exquo**
a malis iniuste accusar⁹
sum. qua in re. i. p̄pter
quid nō ita. i. nō inran-
tū meror. i. tristitia hebe-
rauit. i. oppressit sensus
nostros vt ego querar. i.
p̄querar impios. i. ma-
los molitos. i. machinā-
tes scelerata. i. neq̄iosa
cōtra virtutē. i. p̄tuosos
hoies. s̄z ego admiroz vt
hemēter. i. fortiter effe-
cisse. i. ad effcīū p̄duxisse
supple illa que mali sperauerint. i. cōceperint. nam velle deteriora. i. mala
forsitan fuerit nostri defectus. i. ex nostro defectu. sed posse supple p̄fices
re malum contra innocentia. i. p̄ra homines innocētes. que quisq̄ sceles-
ratus cōceperit. i. cogitauerit. deo hoc inspectāte. supple hoc est sile mon-
stro. i. admirabile **Unde**. i. p̄ tanto quidā tuorū familiarium. i. p̄horū que
fuit haud iniuria. i. non iniuste. **Siq̄dem** p̄ certo deus est. vnde mala sup-
ple. pueniunt. vero. p̄z vnde. i. a quo bona pueniunt si deus nō est. **Qua**
si diceret. exquo iniuste a malis accusatus sum. p̄pter hoc non intantiū
oppressus sum dolore. q̄ cōquerar malos machinari mala bonis. s̄z am-
miroz q̄ illi qui mala p̄cipiunt p̄ra bonos possint. p̄ducere ea ad effectū.
Nam velle malum est forte ex nostro defectu. sed q̄ malus possit p̄ficere
malum p̄ra bonos. deo hoc inspiciēte. est simile monstro. **Unde** q̄dam

¶ **Qua** in re non ita sensus nr̄os
meror hebetauit. vt impios scelerata
contra virtutem querar molitos: s̄z ea
que sperauerint effecisse vehementer
admiroz. Nam deteriora velle nostri
fuit fortasse defectus. **Posse** autē con-
tra innocentia que sceleratus quisq̄
cōceperit. inspectante deo monstro si-
mile est. **Unde** haud iniuria tuorū qui
dam familiarium quesuiuit. **Siq̄dem**
deus inquit est. vnde mala **Bona** ve-
ro vnde. si non est

Prosa quarta

phs nō iniuste quesit. Si deus est vñ. pueniūt mala. z si deus nō est vñ
pueniūt bona ¶ Hora ex quarto huius duo requirūt ad aliquē eff
fectū producendū. i. volūtas z prās. Requirit volūtas. qz nullus aggre
dit quod nō vult. Requirit etiā prās. qz sine prāre volūtas frustrat. qz at
mali habent volūtatē offendēdi bonos nō est mirā dum. sed qz hñt pos
testatē. pducendi ad effectū suā volūtatē deo respiciēte est sile mōstro
¶ Hora simile monstro est quod cōtingit preter intentiōem nature. sñ
ut ergo monstra sūt prerer intentiōem nature. sic videbatur Boetio q
mala preter ordinē diuine. puidēte ptingerēt. Nō videret rationale.
cū deus sit summū bonus qz aliquo mō sit causa male fieri. qz male fieri in
mūdo deo inspiciente videtur sile monstro ¶ Hora qz deus nō est cā
effectiua mali cū sit summe bonus. licz sit causa mali pmissiua. qz pmitit
fieri malū. z sic exponit auctoritas prophetie dicētis. Ego dñs facies om
nia hec facies bonū z creans malū supple pmissiue. Aliter dñ. duplex est
malū. scz malum pene z malum culpe. deus est causa mali pene quod pu
nit. sed nō est causa mali culpe. qz hic est qz pētm nō fecit.

¶ Sed fas fuerit nefarios hoīes qui
bonoz oīm totiusqz senat⁹ sanguinez
petunt. nos etiā quos ppugnare bo
nis senatusqz viderant perdituz ire vo
luisse. Sed num idem de patribus q
qz merebamur Deministi vt opinor
quoniam me dicturum quid facturū
ye. pñs semp ipsa dirigebas. Demi
nisti inq̄m verone cū rex anidus exicū
communis maiestatis crimē in Albi
nū delatum ad cunctū senatus ordi
nem transferre moliret. vñuersi inno
centiam senatus quanta mei periculi
securitate defenderim. Scis me hec
et vera pferre. z in nulla vñqz mei lau
de iactasse. Minuit em̄ quodam mō
sefe probantis pscientie secretū. quo
tiens ostentando q̄s factū recipit fa

¶ Nic Boetius inue
nit contra senatū qz cons
sentit in suā condemnas
tionē tangendo suā beni
uolentiaz quam habuit
ad eos. z dicit. Si fas fu
erit. id est ponamus fas
esse nefarios hoīes. i. ma
los homines qz omnū bo
norū z totius senatus. i.
psulatus rhomane ciuit
ratis. petūt. i. desiderant
sanguinē. i. mortem. nos
etiā voluisse ire perdis
tū. id est ad perdendū.
quos viderant ppugna
re bonis hominibus. qz
pro et senatus Sz num
id est nūquid nos idem
scilz pdere merebamur
de patribus. i. de senatori
bus. qz diceret nō. Sed o
phia memisti vt opinor
qm̄ me dicturū. i. volens
te dicere. quid. i. aliqd ve
p vel facturū. ipsa semp
pñs supple exittens diri
gebas. i. regebas. Et
go nec verbis nec factis

Liber Primus

offendit senatus. **S**emi
nisti inq̃ pbia Verone
id est apud veronam ci
uitatem. cum rex Theo
dericus audis exister
cōis erit. i. tormenti ses
nator. cum ipse crimen
lese maiestatis delatū in Albū ipse rex moliretur. i. laboraret transſerre il
lud crimē ad totū senatū. quāta ſecuritate. i. tutela mei periculi. defende
rim. i. liberauerim innocentia vniuerſi ſenatus. i. totius pſulatus. **P**bia
tu ſeis me pſerre. i. loqui vera ⁊ nūq̃ me iactaſſe in vlla mei laude. em pro
quia. minuit quodāmodo ſecretū pſcie probantis. i. laudantis ſe quoties
q̃s oſtentādo. i. manifeſtādo factū. recipit p̃cium fame. i. mercedē laudis
ab hoibus. Sed tu pbia vides q̃s euentus exceperit. i. liberauerit noſtrā
innocētiā. nos ſubimus. i. ſuſtinemus penas falſi ſcleris. i. falſe nobis im
poſiti. p̃ premijs vere p̃tutis. ¶ **N**ota ſim **Seneca**. dolor duplicat cū
ab eo a quo bonū merueras malū venit. **Q**uā igit̃ **Boetius** oēm tenuolē
tiā exhibuerit ſenatoribus grauius doluit de ſua offenſiōe. ¶ **N**ota in
ciuitate **Verona** cū **Albinus** eſſet accuſatus de graui crimine. ita vt diſ
ceretur reus leſe maiestatis. illud crimē rex **Theodericus** voluit tranſferre
ad totū ſenatū ⁊ ipſū damnare. ſed **Boetius** exponēs ſe periculis ſena
tum liberauit. ¶ **I**te nota q̃ ſecretū pſcie eſt p̃tus que minuit cum ali
q̃s virtuoſe operatur iactando ſe vt pſequatur famā ⁊ laudē ppli. vñ **Se
neca**. pſcientiam potius q̃ famā attende. **E**t dicit **Sacrobios**. **S**api
ens gloriā ſuam in pſcia ponit. ſtultus autem in laude humana. vñ d̃r **Iſi
dorus**. q̃ aliquod donum a deo largitum in laudē ſuā ⁊ puerit. proculdu
bio virtutem in viciū tranſire facit

me p̃ciū. **S**i innocentiam nrām q̃s ex
cepit euentus. vides Provere virtutē
p̃mijs. falſi ſcleris penas ſubimus

¶ **H**ic **Boetius** oñdit
ſe p̃urbatū ex iudiciū ſe
ueritate ⁊ inflexibilitate
dicēs. **Q**uius vnq̃ faci
noris. i. peccati manifeſta
cōfeſſio. i. cū vnq̃ hois
p̃ctū manifeſtū habuit
iudices ita p̃cordes in ſe
ueritate vt non aliquos
eorū vel ipſe error huma
ni ingenij ſummitteret.
id eſt ſecreret ad miſeri
cordiā vel p̃ditio fortu
ne. i. euentus fortunatus.
exis incerta cūctis mor
talibz ſupple hoibz ſum
mitteret aliq̃s eorū. **S**i
diceremur voluiſſe inſiā

¶ **E**t cuius vnq̃ facinoris manifeſta
cōfeſſio. ita iudices habuit in ſenerita
te cōcordes vt nō aliq̃s vel ipſe huma
ni error ingenij. vñ fortune cōditio cū
ctis mortalibz incerta ſūmittere. **S**i
inſlāmare ſacras edes voluiſſe. **S**i ſa
cerdotes impio iugulare gladio. **S**i
bonis omnibus necē ſtruxiſſe dicere
mur. p̃ntem tñ ſentētiā cōfeſſuz cōuic
tūve puniſſz. **N**ūc q̃ngētis fere paſſu
tim milibz p̃cul moti atq̃ i deſenſi ob

Prosa quarta

studium ppenius in senatum .morti p
scriptioniq; damnamur. **O** meritos
desimili crimine nemine posse couin
ci. cuius dignitatem reatus ipsi etia;
qui detulere viderunt.

mare. i. incendere sacras
edes. i. ecclesias. z si nos de
ceremur struxisse. i. pecu
rasse necesse. i. mortem bo
nis oib;. z si diceremur
iugulare. i. punire sacer
dotes impio gladio. tamen
me p sed sententia. i. iudi
cium damnaſſet me pterez

Quicum z pſeſſum crimē. ſed nos procul mori. i. abſentes qngētis milib;
paſſum z indeſenſi ob ppenſus ſtudium. i. ppter ſtudium nos damnamur. id
eſt adiudicamur in ſenatum mori. q. p. pſcriptioni. **E**t tūc exclamat di
cens. **O** meritos. i. dignos vel beatos iudicio nemine poſſe pvinci de ſili
crimine. ſicut nec ego iuſte puctus ſu;. cuius reatus. i. criminis dignitatē
id eſt innocentia ipſi etiā viderūt. i. cognouerūt q detulere. i. accuſauerunt
me ¶ **N**ota q iudices qñz mouent ad miſcediam duplici de cā. pmo
ppter errorem humani ingenij. q. hūanū ingenium ſepe fallit in iudicio. q. iſt
norat vtrū aliquādo iuſte de re ſentiat vel nō. z timēs deū ne iniuſte iudi
cet mouet ad miſcediam pendo reo. **S**cdo iudices mouent ad miſcediaz
ppter euentū fortune q incertus eſt hoibus. qd em iudex in alio damnat
ſibi facile p fortunā euenit. z illud debet recordari. ſed nulla illarū cauſarū
mouit iudices ad miſcediū boetio. ſz pcorditer ipm damnaſſet. ¶ **N**o
ta q nullus debet damnari etiā p crimine quātūcūq; enozmi niſi ſit pſens
puctus vel crimē in iudicio pſeſſus. Boetius autē cū damnaſſet nō erat
puctus nec crimen pſeſſus. z erat abſens q. in ſtudio arpenſi. ergo iniu
ſte erat damnatuſ. ¶ **N**ota q boetius cū damnaſſet diſtabat a loco
iudicij qngentis milibus paſſuum. z cū mille paſſus faciunt vnū miliare
ideo tene diſtabat ad qngenta miliaria ¶ **N**ota boetius dānatus fuit
pſcriptioni. **H**ugutio dicit Proſcriptio eſt iudicialis ſentētia lata ptra ali
quē cuius nomē pro ſcelere de ſcriptura tabule enee debeat. **C**onſuetudo
em rhomana fuit q noia ſenatorū quoz pſilio vrbis rhomana regebatur.
aureis litteris in tabula enea ſcriberent. vñ z patres pſcripti dicebāt. **E**t
dicit pſcriptus q. pecul a ſcriptura poſit. z ſic boetius erat pſcriptus q. no
me ſuum delectum fuit de tabula enea

¶ **Q**uā vti alicuiꝰ ſcleris admixtiōe
fuſcarēt ob ambitū dignitatis ſacrile
gio me pſciam polluſſe mētiti ſi; Atq;
z tu iſſita nob oēs rez mortalium cupidi
nē de nſi ai ſede pellebas. ſb tuis ocu
culis ſacrilegio locū eſſe ſas non erat

¶ **H**ic boetius expur
gat ſe de qbusdam obie
ctis ſcdo oñdit vñ ſump
ta ſunt rō obiectōis. ſecū
da ibi. **S**ed o nefas.

¶ **N**ota boetio obijci
ebatur q ipſe vſus arte
nigromantica ſacrificas
ret demonibus pro di
gnitatibus acquirēdis.
De hoc ipſe Boetius
excusat ſe dicens. **Q**uaz

supple meā dignitatem
vix pro vt offuscarent. id
est denigrarent admixti
one alicuius sceleris. me
riti sunt meam polluisse
conscientiā sacrilegio. id
est demonuz obsequio ob
ambitū. i. ppter cupidi
tatem dignitatis acqui
rēde. atqui pro certe. tu
insita. i. inserta nobis pel
lebas desede. id est de lo
co cupiditate omnium re
rum mortalium. z sub tu
is oculis nō erat fas esse
locum sacrilegio. id ē cul
tui demonum. qz pro et.
tu instillabas auribus z
cogitationibus meis il
lud pythagoricū. **Deo**

non dijs seruiendū. nec pueniebat me captare. i. optare p̄sidia. i. auxilia vi
lissimoz spirituum. i. demonū quem tu componebas. i. locabas in hanc ex
cellentiam. vt similem deo faceres. **P**reterea innocens **P**enetrat. i. vxor
domus mee. cetus. i. multitudo honestissimozū amicorū. **E**t socer **S**yma
chus sanctus z eque reuerendus ipso actu defendūt me ab omī suspitōe
huius criminis. ¶ **N**ota qz consuetudo inuidorū est cū nō possunt
alicui suam probitatem auferre. nituntur ipsam saltem aliquo vicio deni
grare. z sic fama **Boetij** denigrata fuit in vicio sacrilegij. ¶ **N**ota qz
sacrilegiū est sacre rei furtū. z ponitur sacrileg⁹ pro homine scelerato. **E**t
iam sacrilegium est cultura demonum siue ydolorum. **I**nde sacrilegus. id
est ydolatra. z sic capitur in proposito. ¶ **N**ota qz ambitus media. p̄
ducta est cupiditas honoris. **S**ed ambitus media correpta est circuitus
Et pmo modo accipit hic. ¶ **N**ota qz p̄bia repellit omne cupiditates
bonorū exteriorū. quod scribitur in primo libro de plantis. qz p̄bia tria in
ducit. s. inuentis illustratōem. felicitatis appetitum. z mollis affluentie cō
temptrū. ¶ **N**ota p̄bia facit hōiem similem deo. nō similitudine omīs
moda. sed p̄cipatiua. ita qz hō participat aliqd conditōis diuine. s. intel
ligentie. **U**t **Seneca**. **H**oc mihi p̄bia promittit. qz me simile deo reddit
Et alibi dicit. **U**ir speculatiuus est quasi deus in humano corpe hospi
tatus. ¶ **N**ota sacrilegiū non hz locū sub oculis p̄bie. qz p̄bia per se
omīa agenda z facienda ordinatissime disponit. z nō permittit hōiem ad
vana declinare. **Q**uia dicit **Tullius** in libro de finibus bonorū z malorū
Pbia a superstitione liberat metu mortis non conturbat. **E**t est sup̄sti
tio vana religio. scz ydolorū cultura. ¶ **N**ota penetrat est secreta came
ra vel locus secretus interior in domo vel in templo. vbi reponitur elino
dia vel aliqua talia. **E**t ponitur hic pro vxore **Boetij** per metaphoram.

Prosa quarta

ponendo p̄tensio p̄tento q̄ ipsa p̄suevit morari in penetrali. ¶ **No**ta q̄ Symachus fuit quidā nobilis romanus et socer boetij. cuius filiū boetius in vxore duxerat noīe Elphīa. q̄ symachus nō fuit tñ sanctus in terius in affectu. s̄ etia reuerēdus fuit in exteriori actu. sicut d̄r Boetius

¶ Sed o nefas. illi vero de tetan ti criminis fidem capiunt. atq; hoc ip so videbimur affines fuisse maleficio q̄ tuis imbui disciplinis. tuis insti tuti moribus sumus. Ita non est sa tis. nū mibi tuam profuisse reueren tiam. nisi vltro tu mea potius offen sione lacereris

ribus. ita nō est satis tuam reuerentiā n̄hīl mibi p̄fuisse nisi vltro. i. spon te tu potius lacereris ab illis mea offensione. Hoc dicit boetius. p̄ tanto q̄ iniuriati sunt sibi p̄pter phiam. ideo magis iniuriati sunt philosophie q̄ sibi. ¶ **Nota** q̄ Boetius vacabat studio. fugiebat consortia stult itoz. et querebat secreta loca. p̄pter studium. ideo putabāt ipm loqui cum demonibz et eis sacrificare. ¶ Item quia Boetius fere omnia q̄ vole bat facere sua sapientia faciebat. ideo putabāt eum demonē habere fami liarem sibi obsequentē. sicut Apuleius opinatus est de Socrate q̄ habet res deum familiare. de quo fecit librum quē intitulauit de deo socratis

¶ Atvero hic etiam nostris malis cumulus accedit: q̄ existimatio pluri moꝝ non rez merita. sed fortune spe ctat eventū. eaq; tñ iudicat esse pro uisa que felicitas p̄mendauerit. Quo sit vt existimatio bona p̄ima omniū deserat infelices. Qui nūc populi ru mores. q̄z dissone multiplicesq; sente tie. piget reminisci. Hoc tñ dixerim vltimā esse aduersę fortune sarcinam

¶ Nīc boetius offen dit vñ fuerit rō sumpra obiecti criminis. q̄ ex ip sa phia cui deditus erat. Unde exclamādo dicit. O nefas ipsi mali capi unt fidem tāti criminis de te o phia. et p̄pter hoc videbimur fuisse affines maleficio sacrilegij. quia nos sumus imbui. i. ins tructi tuis disciplinis. i. doctrinis. et sumus insti tuti. i. informati tuis mor

¶ Nīc boetius ostēdit se esse p̄turbatum ex fas me sue lesione dicens. Hic cumulus. i. augmētatio accedit nostris malis q̄ existimatio. i. iudicium plurimoz. i. vulgariū non spectat. i. nō respicit merita rez. sicut hō mē retur. sed exspectat enēz tum fortune. id est iudi ciat hominē fm q̄ fortu na se h̄z circa ipsum. et ea tñ iudicat vulgus esse p̄uisa a deo. que cōmen dauerit felicitas. i. p̄spēs

Liber Primus

ra fortuna. quo fit. i. ex q
sequitur ut existimatio bo
na deserat. **U**n me piget
.i. tederet remissi q nunc sunt
rumores ppli. z q multi
plices. q. p. z dissone id e
discordantes sententie sunt
de me. **N**am qdam dis
cunt me reum esse. qda
no. hoc em dixerim .i. vo
lui dixisse vltima esse sar

cinam. i. grauissimu pondus aduerse fortune. q dum aliquod crimen affi
gitur. i. imponitur miseris. i. infelicib. ipsi creduntur meruisse supple il
la que ipsi miseri pferunt. i. patiunt. z ego bonis omnib. pulsus qz in exi
lium relegatus. z exutus dignitatib. quia monitione. pscriptus. z feda
tus. i. maculatus existimatione. ego qui pus pte honestus reputabar
nunc scelere deformis reputor. z tuli. i. recepi suppliciu. i. penam ob bene
ficiu. i. propter beneficiu. **N**ora q vulgares no iudicant fm merita
rez. vtrum ho mereatur aliquid vel non. sz iudicat fm euentu fortune. vn
de homine bene fortunatu iudicant felicem. male aut fortunatu iudicant
miserum. sed hoc iudicium falsum est. **U**n dicit Seneca. xlv. epla. Non se
licem hunc effinas que vulgus appellat felicem. ad que pecunia flux
it. sed illum cui omne bonum in animo est erectu z extensum. **I**tem
bona estimatio deserit infelices. qz primu malum quod infelices incurrit
est q vulgus male de ipsis opinatur. credit em vulgus ea q miseri patiun
tur q ex merito talia patiantur

Nic boetius ostē
dit se esse prurbaru ex
his que vidit in mundo
generalit. i. bonos depri
mi z malos extolli dicēs
Ego videoz videre. i. q
noscere nefarias offic
inas. i. malas societates
sceleratoz hoim fluitan
tes gaudio. q. p. per leris
cia. z quecunqz pditissi
mu. i. pessimu imminen
te. i. insistentē nouis frau
dibus delationu. i. accu
sationu. et video bonos
iacere pstratos. i. depzel
sos terrore nostri discer
minis. z etz video queqz
flagiciosum. i. prauu ho

Videre autem videoz nefarias
sceleratoz officinas gaudio leticiaqz
fluitantes. perditissimu quemqz no
uis delationum fraudibus imminē
tem. iacere bonos nostri discriminis
terrore prostratos. flagiciosum que
qz ad audendum quidem facinus im
punitate. ad efficiendu vero premijs
incitari. **I**nsontes autem non modo
securitate. verum ipsa etiam defensio
ne priuatos **I**taqz liber exclamare

Metrum quintū

minē incitari ad audendū. i. presumendū facinus. i. peccatū impunitate
i. sine pena. Uero p sed incitare pmijs ad efficiendū. i. ad ppetrandū fas-
cinus. i. peccatū. autē p sed vt ego video insones. i. inuocētes nō modo. i.
non tñ priuatos securitate. verum etiā defensione. Itaq; p ergo licet. i. pla-
cet mihi exclamare ad deum celi. quare talia pmitrat in mundo. vt malē
exaltentur z boni deprimātur ¶ Hora q; boetio qui erat turbate mē-
tis z in statu miserie videbatur q; mali in hoc mundo essent potētes z vi-
uerent impuniti. boni autē impotētes z viuerent irremunerati. sed pbia
in quarto huius ipsum cōsolando probat malos semp esse impotentes. z
bonos esse potētes. z malis nunq; deesse sua supplicia. z bonis nunq; sua
premia ¶ Hora q; officine dicuntur domus officialium. vbi reponū-
tur ea que ad ipsos spectant. z ad eorum officia. sicut sunt cellaria z gra-
naria. z alia hmoi. Sic autē accipiūtur officine pro cōgregatione maloz
et dicuntur ab officio is ere. qd idem est quod nocere

¶ Metrum quintum primi libri

O Stelliferi conditor orbis
Qui ppetuo nixus solio
Rapido celum turbine versas
Legemq; pati sidera cogis
Ut nunc pleno lucida cornu
Totis fratris obuia flammis
Londat stellas luna minores
Nunc obscuro pallida cornu
Phebo propior lumina perdat
Et qui prime tempore noctis
Agit argentes besperus ortus
Solitas iterum mutet habenas
Phebi pallens lucifer ortu
Tu frondisue frigore brume
Stringis lucem breuiori mora
Tu cum feruida venerit estas
Agiles nocti diuidit horas

¶ Sic incipit quintū
metrum huius primi libri.
quod dicitur pindariū ab inue-
tore. anapesticiū a pede pre-
dominante. Est autē ana-
peustus pes cōtrarius dacti-
lo constans ex pmijs dua-
bus breuib; z terciā longa
syllaba. z est metrum acas-
talecticiū. i. sine defectu. In
hoc autē metro Boetius
exclamat contra prouide-
tiam diuinā. admirans q;
omnia regantur a deo pre-
ter actus humanos. licet h
falsum sit. tamē Boetio sic
videbatur fm statum tur-
batum. Et diuiditur. quia
primo cōmendat prouide-
tiam diuinā ex guberna-
tione celestium z terrestriu
Secūdo tangit actus hu-
manos nō regi a deo. Ter-
cio rogat deum vt regat ac-
tus hoīm. scda ibi Dia cer-
to. terciā ibi Quisquis rez.
Prima diuidit. primo cō-
mendat regimē diuine pro-
uidētie circa corpora celestia.

Libri Primus

Secundo magis circa terrestria. ibi **T**ua vis varium temperat **P**rimo dicit **C**onditor. i. creator orbis stelleri. i. ferentis stellas. qui mixus. i. adiuncus perpetuo solio. eterne sedi. versas. i. frequenter vertis celum rapido turbine. i. veloci motu. et cogis sidera pati legem. i. debitum ordinem. ut ipsa luna nunc. i. aliquando lucida pleno cornu sicut in plenilunio obuia. i. opposita totis flammis. i. luminib; fratris. i. solis. ipsa luna conf dat. abscondat minores stellas. que in plenilunio non videntur propter maius lumen. et tu cogis nunc. i. aliquando ut ipsa luna existes pallida ob scuro cornu. ipsa existens propior phebo. i. soli perdat. i. amittat lumina. i. lucem. qsi di. **T**u facis ut luna quanto magis recedit a sole tanto magis illuminatur. et lumine suo obscurat minores stellas. et quanto magis appropinquat soli tanto plus obscuratur. et tu cogis ut herperus. i. stella vesper tina. qui agit argentes. i. frigidus ortus tempore noctis. i. in crepusculo quod est prima pars noctis sequendo solem. **I**ste herperus de mane lucifer dictus pallens in ortu phebi iterum mutet solitas harenas. i. solitos cursus. nam cum de vespere sequitur solem. de mane precedit ipsum. et tu stringis. i. coartas lucē. i. diem breviori mora tpe bzuime. i. hyemis frondisue id est facientis frondes defluere. et cum feruida estas venerit. tunc tu diuis. i. distinguis agiles horas. i. breues horas noctis. qsi di. tu facis q tpe hyemali noctes sunt plitiores diebus. et tempore estivali fit econuerso

Notandū q deus dicitur conditor stelleri orbis. quia ab ipso dependet celum et tota natura. ex. xij. metaphisice. **E**t dicitur residere in ppetuo solio. quia in celo quod est ppetuum. nam celum est locus deorū et spiritūū. et omnes barbari et greci et quicūq; putant deos esse cum locū qui fursum est deo attribunt tanq; immortale immortali coaptātes. primo celi et mundi. **E**t dicitur vertere celum rapido turbine. motus enim firmamēti dicitur rapidus. quia motu suo rapit secum alias speras inferiores

Nota q verso as are est pbum frequentariū. et fecit frequenter vertere. et ex hoc innuitur q celum semp mouetur et non cessabit. q dicit cōmentator. non est timendū q celum ster. **E**t ratio est. quia mouens celum mouet sine fatigatione et pena. xij. metaphisice. **I**tem deus est mixus ppetuo solio. i. cōiunctus ppetuo celo. **U**nde deus tripl est in vniuerso. scz essentiali seu presentiali. sacramentaliter seu misterialiter. et misericordialiter. **E**ssentiali seu presentiali in sua vera claritate. in qua ipsum homo nunq; vidit. sicut dicit ppheta **D**eum nemo vidit vnq;. sicut ipse est in ppetuo solio. **S**acramentaliter seu misterialiter deus est sacramentū eucharistie. quod rata fide credimus. **S**ed misericordialit deus est vbicq; sū q dicit scriptura **M**isericordia dñi plena est terra. **E**t inde prouenit dñm pmunē sū q dicit scriptura **D**eus est vbicq;

Nota sū **H**uiguitonē. q solum est sedes regalis ex solidis lignis facta a soliditate dñi id est a firmitate **N**ota q deus cogit sidera pati legem. non vfos lentā nec coacta morione. quia nullum violentū ppetuum. s; cogit ea vof lunaria ordinatione obseruare legem. i. determinatū motum. ut tempore eis statuto oriantur et occidant **N**ota q luna de se est corpus op. a cum recipies lumen a sole. et in ea parte que est versus solem illuminatur **C**um autē directe opposita fuerit soli sicut in plenilunio. tūc lumine suo

Retrum quintū

obscurat minores stellas. eo q̄ maius lumen offuscat minus. sed cū luna est in ista parte celi in qua est sol. sicut contingit in cōiunctione. tunc superior pars que est versus solem est illuminata. et inferior pars que est plus nos est obscurata. et tūc nihil videmus de luna. sed cū incipit elongari a sole. tūc pars elongata incipit modicū apparere nobis. et tūc dicimus esse novū lunū. et quanto plus elongatur tanto plus apparet nobis illuminata.

¶ **N**ora Boetius dicit solē esse fratrē lune. q̄ s̄m fabulas Jupiter cōcutens cū latona genuit ex ea duos gemellos. i. p̄hebū qui d̄r sol. et dyana q̄ d̄r luna. et sic s̄m fabulas sol est frater lune.

¶ **N**ora stella q̄ de vespe sequit̄ solem et q̄ de mane p̄cedit habet diuersa noia. p̄r p̄ versum. **L**ucifer auroa venus vesp̄us hesperus idē. Quō aut̄ possibile sit q̄ eadem stella de vespe sequat̄ solem et de mane p̄cedat. dicit̄ aliqui q̄ hoc nō contingit in vna et eadē p̄te anni. sed in diuersis. Dicūt em̄ q̄ in estate sequit̄ solem et in hyeme p̄cedat. sed hoc est p̄tra omes auctores dicētes hoc esse in eodē t̄pe anni. Alij dicūt q̄ mercurius et venus sint stelle similes coloris et quantitat̄is. quāz vna quicq̄ sequit̄ solē alia p̄cedit. et sic videt̄ esse vna stellā q̄ p̄cedit et que sequit̄. sed h̄ non est. Buguitio dicit q̄ ven⁹ est altior sole. et loquit̄ s̄m antiq̄s astrologos q̄ locauerunt venerē supra solem. Quis igit̄ contingit q̄ venus et sol simul veniūt ad occasum q̄ venus est altior diutius videt̄ in sero q̄ sol. eadem rōe citius videt̄ de mane. quib⁹ eque cit̄o discurrāt. Nā citius vident̄ ascendētia remota q̄ p̄p̄inqua. et diutius vident̄ descendētia remota q̄ p̄p̄inqua. licet equali motu incedant. sed mot⁹ d̄rni astrologi locant venerē sub sole. Alij dicūt q̄ vna est stella que vno t̄pe sequit̄ solem. alio t̄pe p̄cedit. et dicūt s̄m P̄tholomeus illā stellam ep̄yclicū in cuius circūferentia deferret̄ corpus eius. Est aut̄ ep̄yclicus circulus p̄uus cuius centrum est in circūferentia orbis deferētis. Nunc aut̄ est ita q̄ ep̄yclicus veneris sp̄ est cū sole. ita q̄ si p̄trahat̄ linea a centro terre p̄ centrū ep̄yclici veneris ad firmamentum. eadem linea transibit p̄ centrum solis et non multū distabit ab eo. cum aut̄ venus feratur in circuitu ep̄yclici. aliqui erit in eadem linea cū sole. aliquādo p̄cedit. aliquādo sequit̄ur. Item mora solis super orizontē facit diem. cū dies sit latio solis sup̄ terram. Mora aut̄ solis sub orizontē facit noctē. et quia sol longiorē facit morā t̄pe estiuāli sup̄ orizontē et breuiorē sub orizontē. ideo dies estiuales longiores sunt noctibus. In hyeme aut̄ sit eōuerso p̄pter qd̄ dies hyemales breuiorē sunt noctibus.

Qua vis variū temp̄at annum
Ut quas boree sp̄s aufert
Reuēbat mitis zephirus frondes
Queq̄ arcturni semina vidit
Syrus altis vrat segetes
Nihil anti qua lege solutum

¶ **H**ic Boetius com-
mendat regimen diuine
prouidentie magis circa
terrestria. scilicet circa p̄-
tes anni dicens. **D**e
us tua vis. i. virtus tem-
perat. i. ordinat variū an-
nū. i. diuersas partes an-
ni. vt mitis zephirus. i. vē-
tus p̄nalis. reuēbat. id ē

Liber Primus

reducatur frō des quas aufer. i. destruit spūs boree

id est flatus boree. et tuavis temperat ut quēcūq; semina viderat arctur⁹ illa stella altas segetes. id est longas segetes viderat syrius. id est stella caniscula tpe estivali. Et subdit. nihil solum. id est segregatū antiqua lege. id est eterna lege diuine puidencie līquit. i. derelinquit opus ppe stationis. i. ad quod opandū est statutū. ¶ Nota q; quatuor sūt partes anni. ver. hyems. autumnus et estas. In vere fiat ventus q; dicitur zephirus q; est collateralis fauoni. et q; flatus eius est lenis. ideo dicitur miris et pducit viridia. In hyeme et maxime in pncipio viger flatus boree q; est vetus collateralis aqilonis. cuius flatus est fortis et frigidus. et destruit viridia denuo dando arbores. ¶ Nota q; arcturus est stella circa maiorem versam. q; dicitur videre semina. tpe sui ortus quo oritur cū sole tūc feminatur sicut in autumno. ¶ Nota syrius est stella q; alio noie dicitur canicula. Et dicitur syrius a syren quod est tractus ppter longū tractum caloris. et apparet cū sol est in cancro. et dicitur videre segetes. i. maturare. ¶ Nota de arcturo dicitur Misidorus in libro ethimologiarū. arcturus est sidus post caudā maioris versae positum. et oritur tpe autnali. sed dicitur Vegerius arcturum oriri post idus septembris. xvij. kal. octobris. Item dicitur Misidorus. canicula est stella. et dicitur syrius q; estiuus mensibus in medio centro celi est. et iūcta cū sole duplicatur calor eius. et dissoluunt corpora et euaporant. a qua stella dicuntur dies caniculares. in quibus moleste sunt purgationes.

¶ In ista parte boeti⁹ tangit actus hominū non regi a prouidētia diuina sed derelictos regimini fortune dicens. Deus tu gubernans omnia certo fine. id est certo ordine ad finem respicis. id est spernis regere solos actus hominū. ergo o rector deus. tu merito cohibere. id est coercere. cur lubrica fortuna. id est instabilis fortuna versat id est vertit tātas vices id est alternationes. quia ipsa premit infantes. i. in nocentes noxia pena debita sceleri. i. homini scelerato et peruersi mores. id est homines peruersi in moribus residēt in celso solio id est in alto loco.

¶ Omnia certo fine gubernās
Hominum solos respicis actus.
Merito rector cohibere modo.
Nam cur tantas lubrica versat
Fortuna vices. premit infantes
Debita sceleri noxia pena.
At peruersi resident celso
Dores solio. sancta q; calcant
Iniusta vice colla nocentes
Latet obscuris condita virtus
Lara tenebris. iustusq; tulic
Crimen iniqui
Nil periuria nil nocet ipsis

Metrum quintū

Fraus mēdacij compra colore.

Sed cum libuit viribus vti

Quos innumeri metuūt populi

Summos gaudent subdere reges.

et ipsi nocentes. idē nīa
li calcant sancta colla. id
est sanctorū hoīm iniusta
vice. i. iniusta alternatōe
qui sancti potius debet
rent calcare colla nocent
rum q̄ econuerso. z claz
ra virtus. i. homo clare

virtutis z bonis opibus iacet condita. id est abscondita vel nō manifesta
obscuris tenebris. i. ab hominibus vicio obscuratis. z insus hō tulit. id
est sustulit crimen iniqui hominis. z perturia nīl nocent ipsis iniquis. nec
fraus compra. i. ornata mendacij colore. i. falsa apparentia nocet ipsis. sed
cum prauis libuit vti viribus. i. exercere vires. quos prauos metuunt in
numeri populi. i. vulgares. tūc ipsi gaudent subdere. i. supplātare sūmos
reges. i. bonos z sapientes quorum est regere z alios gubernare ¶ **I**tem
deus omnia gubernat certo fine. quia dicit commentator. x. metaphisice.
Deus est mensura omnium z regula z infallibiliter verum meretur. **E**c
commentator dicit primo celi z mundi. **E**ntia diuina nos gubernant z re
gunt. in nobis sunt quasi finis ¶ **I**tem illud quod est sapientissimus eo q̄
regit certo fine. cum sapientis est regere. sed deus est sapientissimus eo q̄
sapientia a deo processit **U**nde sacra scriptura. **O**mnis sapientia a deo est
¶ **N**ota **B**oetius vidit in mundo bonos deprimi. z malos exaltari. cu
tamen potius fieret econuerso. **I**deo sibi videbatur q̄ actus z operatio
nes hoīm non regerentur a deo. sed magis a fortuna. que hūc humiliat z
hūc exaltat. **I**deo boetius deo p̄queritur.

Quā mīseras respice terras

Quī quis rerum federa necris.

Operis tanti pars non vilis

Homines. quatimur fortune salo

Rapidos rector compme fluctus

Et quo celū regis imensum.

Firma stabiles federe terras.

¶ **H**ic **B**oetius ro
gat vt deus regat actus
hominum z homines si
cut regit celum dicens.

Quī quis deus es tu
qui necris id est coniung
gis federa. id est conco
dias rerum. respice mīse
ras terras. id est homi
nes in terris habitantes
nos enim homines non
sumus vilis pars s̄ val
de nobilis tanti cui ope

ris. i. mūdi. nos quatimur. i. p̄cutimur salo. i. mari z amaritudini fortune.
Ideo tu deus compme. i. restringe. rapidos fluctus. i. magnos impetus
fortune. z eo federe. i. regimine quo regis imensum celū. cu firma. i. robo
ra stabiles terras. i. homines stabiles in terra. scz quos tu creasti vt inha
bitarent terram ¶ **N**ota **B**oetius dicit hominem nō esse vilem p̄ez
mūdi. quia scribitur in prologo libri de pomo **A**ristotelis. **H**ō est digni
b iij.

Liber Primus

fina creatura similitudo oim ad hy maginem dei factus. 7 scdo de aia q
dammo aia puenit cu oibus creaturis. puenit em cu angelis in intelligen
do. cu brutis in sentiendo. cu plantis in uegerando. cu lapidibz in essendo
¶ Nota boetius pparat fortunaz salo. i. mari. Sicut em nauis vndis
marinis tactatur nuc in altum. nunc in profundum. sic homo p fortunaz
nuc in prosperitate leuat. nunc in aduersitate deicitur

¶ Sic incipit quinta
psa huius primi libri. in
q boetius ostendit quo
phia se habuit ad suam
querimoniaz. 7 qd ex ea
cognouerit. scdo phia q
dam dicta boetij iratis
onabilia paruipedit. ter
cio sub breuitate recollit
git ea que ipsum boetij
um perturbant. quarto
phia dat modum reme
dendi ipsum boetij. secu
da ibi. Itaqz non taz me
loci huius. tertia ibi. Et
tu quidem de tuis. quar
ta ibi. Sed quoniaz plu
rimus. Dicit primo sic
Postq ego boetius des
latraui. id est contra ras
tionem locutus sum hec
supple predicta. continu
ato dolore. id est assidua
turbatioe. illa supple phi
losophia placido vultu
nihil mora est. irata me
is questibus. id e de me
is querimonijs. inquit.
id est dixit. Cui. i. quando
ego vidissem te boetij
mestum. i. tristem. qz p 2
lachrymantem. i. flentem.
illico. i. statim pgnoui te
miserum. qz pio et exule
id est pariente exiliu. sed
q longinquu. i. remotuz
esset illud exiliu ego nes
ciebam. i. ignorabaz. nisi
tua oratio. i. sermo mihi ps

¶ Prosa quinta primi libri

¶ Increpatio phie cur se exule putet
ppter longinquitatem vrbis cum eius
patria sit paradyfus.

NEc vbi continuato dolore dela
traui illa vultu placido nihilqz
meis questibz mota. P. Cum te inqt
mestum lachrymantemqz vidissem. il
lico miserum exuleqz cognoui. Sz qz
id longinquu esset exiliu. nisi tua pro
didiss oratio nesciebā. Sed tu qz. p/
cul a patria. nō quidē pulsus es sz ab
errasti. At si te pulsum existimari ma
nis. te potius ipse pepulisti. Nā id qz
dem de te nunqz cuiqz fas fuisset. Si
em cuius oriūdy sis patrie reminis
caris. non vti atheniesium quondam
multitudinis imperio regitur Sz ei
vnius dñs est 7 vnus rex. vnus 7 pn
ceps q regit eam. Qui frequentia ciui
um nō depulsionē leuat. Cui 9 agi fre
nis atqz obtēperare iusticie. summa li

Prosa quinta

bertas est. An ignoras illam tue ciuitatis antiquissimam legem qua san-
ctum est ei ius exulare non esse quis/
quis in ea sedem fundare maluerit.

Nam qui vallo eius ac munimine cō-
tinetur. nullus metus est. ne exul esse
mereatur. At quisquis inhabitare
eam velle desierit. pariter desinit eti-
am mereri.

didisset. id est reuelasset
sed tu supple boeci qdes
pro certo non es pulsus
q̄ procul. i. valde remos-
te a patria. i. iudicio rati-
onis. sed obtrastit. i. deu-
asti. ar pro s̄. si te manus
id est magis vis estima-
re pulsus a patria pon-
supple tuipe pepulisti re
Boetium. Nam p q̄a
quidē pro certo id sup-
ple repellere te a patria
nunq̄ fuisse fas. i. licitū
cuiq̄ supple homini. si ei
reminiscaris. id est recoz

deris cuius patrie. id est de qua patria sis oriūsus. i. natus. nō. vti pro s̄
cur ciuitas arthemensium quondam regitur imperio. i. ex precepto multis-
tudinis. id est multorum rectorū. Sequitur grecum quod tantū valet in
latino. sed vnus est dominus et vnus rex vnus et princeps qui gaudet de
frequentia. i. frequenti in habitatione ciuium. i. incolarum et nō de pulsiōe
ne. cuius regis agi. i. duci frenis. i. preceptis. atq̄ pro et obtemperare. id ē
obedire iusticie summa est libertas. an pro nūquid ignoras illam antiquis-
simam legem id est statutum tue ciuitatis. i. recte rationis. quia s̄ctum
id est confirmari est ius non esse. id est ad eam non pertinere exulare. i. ex
illū parti quisquis. i. quicunq̄ maluerit. i. optauerit fundare. i. locare in ea
ciuitate sedem. i. habitationem suam. nam pro quia qui continetur. id est
comprehenditur vallo ac munimine eius supple ciuitatis nullus mer- id
est timor est illi vt mereatur esse exul. ar pro sed quisquis desierit. i. cessau-
rit velle inhabitare ipsam ciuitatem pariter desinit etiam mereri id ē me-
ritum consequi ¶ **N**ota q̄ delatrare proprie est canum. in proposito
autem delatrare est vrgente dolore contra rationem loqui. et sic Boetius
quia dixit actus hominum non regi a deo contra rationem loquebat. et
go dicit se delatrare ¶ **N**ota nō est hominis sapientis moueri ex his
que dicuntur ab insipiente contra rationem. sed magis debet insipientem
instruere et consolari. ergo philosophia nō fuit mora ex quæstibus Boetij
sed magis ipsum consolabatur. ¶ **N**ota p̄bia cognouit boetium esse
miserum et exulem. Miser est ille cuius animus sequitur mutationem re-
rum temporalium. ita q̄ exollitur in prosperis et depumitur in aduersis.
Exul in proposito est ille nō qui mutat regionem. sed qui agit cōtra rōes
¶ **N**ota q̄ p lachrymas potest cognosci q̄ ratio hoīs sit turbata. s̄
quarum turbatus sit nō cognoscitur nisi sermone doletis. ergo dicit phis-
lophosia lachrymis cognoui te esse exulem. sed quantum esset exilium ne ci-
ebam. nisi tua oratio mihi prodidisset ¶ **N**ota q̄ ille pulsus est a pa-
tria qui omnino rationem amittit. sed ille aberrat qui infra patriam in ali-
quo rationem retinet. et in aliquo amittit. Boetius autem non erat p̄uls

Liber Primus

sus procul a patria. quia nō totā rōem amiserat. credebatur em̄ om̄ia regi a deo. sed in hoc atterabat q̄ actus hoīm a deo regi nō putabat

¶ Nota de patria hoīs que est recta ratio loq̄tur **Sen.** in de remedijs fortunorū. dicens. Patria est vbiq̄ hō tene est. illud aut̄ qd̄ bñ in hoīe est nō in loco est. In hoīs inq̄m prāte est si sapiēs est nō peregrinat. si stultus exulat

¶ Nota a patria rōis nullus boetiū expulit nisi ip̄e seipm̄ qz boetius nō alieno impetu sed p̄prio defectui terminos z limites rōis exiuit

¶ Nota ciuitas Atheniensū regebat imperio multitudinis. p̄mo em̄ eam regebant reges. postea succedente tpe p̄ncipes. tandē p̄ regimine eius singulis annis elegebant. xxxvij. sapientes. sed patria rāōis tm̄ vno p̄ncipe regitur. s. deo q̄ est regula recte rāōis.

¶ Nota hō dī oriūsus a patria rōis inq̄tū aīa eius intellectiua. q̄ vti recta rāōe a deo orit̄ **¶** Nota inq̄m hō manet in patria rōis inq̄atū deo subiect̄ z les̄gi diuine. z qz deus in subiectione suorū delectatur. ideo letat̄ in multis diuine ciuit̄. z nō in expulsiōe eorū. Repellit aut̄ aliq̄s a patria rōis deo rebellando z a recta rōe recedendo

¶ Nota q̄ obtempat se deo est summe liter. qz inq̄tū aliquis agit p̄m rōe z intantur est liter. sed p̄ obtempare se deo homo maxime agit p̄m rōem. ergo talis maxime liber est. vñ **Sen.** liij. ep̄la dicit. Queris que sit libertas. Libertas vera ē nulli rei p̄terq̄ deo seruire. equanimiter prospera z aduersa ferre. z fortunā in equum ducere **¶** Nota q̄ a ciuitate rationis nullus exulat nisi p̄ affectōne r̄paliū. talis aut̄ affectio est volūtaria. z ideo sola voluntate aliq̄s exulat a tali ciuitate. et qz talis affectio nō pōt hoīem occupare q̄ diu est infra terminos recte rōis. ideo dī phia. Nam q̄ vallo eius zc.

¶ Nec phia q̄dam dīcta irrōnabilia boetiū p̄cipit dicens. **¶** Qz q̄ atterasti a patria ratio/ nis. itaqz p̄o ergo. non tam. i. nō tm̄ facies id est dispō huius loci. i. exilij q̄s. i. q̄ntum tua facies. i. interior dispositio mētis tue mouz. i. p̄turbat me phiam q̄ deiecta est ad/

uersitate fortune. Et quia sup̄ius conquestus fuit de carentia bibliothec̄ cel librorū. istam carentiā parupendēs phia dicit. Nec ego phia requiro. i. inuestigo parietes bibliothec̄e comptos. i. ornatos. eboze. i. ossibz elephārum. ac p̄o etiā vitro. id est gemmis preciosis. q̄s. i. inquantum. supple res quiro sedem. i. tranquillitatem tue mentis. in qua mente. non collocaui. i. non posui libros. sed illud quod facit precium. i. preciositatem libris. s. sententias meorū librorū **¶** Nota q̄ Boetius supra conquerendo de statu suo solum deplangit incommoda corporalia non curans deiectionem animi sui Unde philosophia contra hoc solum deplangit animi sui deiectionem. z iūcōmōda corporalia perupendit. **¶** Qz quia superius inq̄ar

¶ Itaqz nō tam meloci huius q̄ tua facies mouet **¶** Ne bibliothec̄e potius cōptos eboze ac vitro parietes q̄ tue mētis sedē requiro. In q̄ nō libros s; id quod libris precius facit. librorū quoudā meorū sentētiās collocaui.

Prosa quinta

ta prosa dixit boetius. Nunquid non mouet te facies huius loci. id est phia hic sibi respondens dicit. multo plus moueor propter animi deiectiones quam propter locum exilij in quo existis. hoc enim fortis animo omni loco vritur pro patria. unde Quidius in libro de fastis. Omne solum fortis patria est vespiscibus equos. Et quod etiam conquisitus fuit de bibliotheca. respondere phia quod ipsa potius deplangat sententias librorum quas per oblivionem perdit quam carentiam bibliothecae et librorum.

¶ Et tu quidem de tuis in commune bonum meritis vera quidem: sed pro multitudine gestorum tibi pauca dixisti. De obiectorum tibi vel honestate vel falsitate. cunctis nota memorasti. De sceleribus fraudibusque delatorum recte tu quidem strictim attingendum putasti. quod ea melius vberiusque recognoscentis omnia vulgi ore celebrantur. Increpuisti etiam vehementer iniusti factum senatus. De nostra etiam criminatioe doluisti. Lese quoque opinionis damna fleuisti. Postremo aduersus fortunam dolor incanduit. conquestusque non equa meritis premia pensari. In extremo muse seuiens. ut utique celum terras quoque pax regeret posuisti

¶ Hic phia sub breuitate recolligit quae Boetium perturbauerunt dicens. Et tu boeci dixisti vera de tuis meritis. id est factis in commune bonis id est propter utilitatem omnium hominum. sed supple dixisti pauca supple beneficia tibi beneuolentiae pro multitudine gestorum. id est factorum. tu opus. et tu memorasti. id est recitasti. nota. id est manifesta cunctis hominibus. de honestate. id est de saluatore senatus. vel falsitate. id est de pilato. de falsariis librorum obiectorum. id est imputatorum tibi. qui de pro certo tu strictum putasti. id est existimasti. attingendum supple esse recte id est rationabiliter de sceleribus. id est de vitiis. quod pro fraudibus. id est deceptoribus delatorum. id est accusantium. quod ea. id est omnia ista celebrant. id est memorent melius. quod per vberius. id est copiosius ore. id est sermone vulgi recognosceris. id est memoraris omnia. etiam tu boeci increpuisti vehementer id est fortiter factum id est

opus iniusti senatus supple totius. et tu etiam doluisti de nostra criminatioe. id est vituperatione. et etiam tu fleuisti. id est defleuisti damna. id est crimina lese opinionis. id est maculare fame tue. postremo. id est ultimo dolor incanduit aduersus fortunam. id est contra fortunam. quod pro et supple tu boeci. conquestus es non pensari. id est retribui equa. id est digna premia.

Libeꝛ Primus

meritis. i. pro meritis. In extremo. i. in fine. seulentis muse. i. furientis meriti tu proposuisti. i. dedisti. vota. i. pces q̃ ea pax supple diuine. pudentie regeret terras. i. hoies terrenos. vii pro sicut regit celū. ¶ Nota q̃ ista omnia fuerūt causa perturbationis Boetij. 2 peractantur ea in quarta p̃sa in fine metri. scilicet. O stelliferi.

¶ Hic philosophia dat modū medendi ip̃m boetium dicens. Sed quoniam plurimus tumultus. i. valde magna multitudo affectuum. i. passionum incubuit. id est institit tibi. 2 dolor ira 2 meror. i. tristitia distrahunt te diuersus. i. ad diuersa. ideo sicut nūc mentis es nondum p̃tingūt id est respiciunt te validiora remedia. id est fortiora medicamēta. Itaq̃ nos vtēmur paulisper id est modicum leuioribus remedijs. vt ea que induruerūt. id est indurauerunt. in tumorem. id est inflaturam. perturbationibus. i. tristitijs animi. influētibz. id est eueniētibz. vt illa mollescant. i. mollia fiant blandiore tactu. i. leuiori medicina ad recipiendū vim acrioris. i. fortioris medicamēti. ¶ Nota q̃ Boetius fuit distractus multitudine affectionum. scz ira. merore. 2 dolore. Nam ira trahit hominem ad vindictam. dolor ad desperationē. meror ad totius mentis aggrauationē. Ideo dicit philosophia q̃ sua perturbatio iam non possit sustinere fortiora remedia. sed velit sibi adhibere leuia. vt per talia preparatus 2 dispositus consequenter posset percipere remedia acriora.

¶ Hic incipit sextū metrum huius primi q̃ dicitur metrum glyconicum ab inuentore. choriambicum a pede. predominante. Est autē choriambus pes constās ex prima 2 vltima longa 2 duabus medijs breuibz. Unde primus pes huius metri est spondeus. secundus choriambus. ter

¶ Detrum sextum libri p̃mi.

Quam p̃bebi radijs graue
Cancris sidus inestuat
Tum qui larga negantibus.
Sulcis semina credidit
Elusus cereris fide
Quernas pergat ad arbores

Metrum sextum

**Flunq̃ purpureū nemus
Lecturus violas petas
Cum seuis aquilonibus
Stridens campus inhorruit
Nec queras auida manu
Vernos stringere palmites
Vuis si libeat frui
Autumno potius sua
Bacchus munera contulit**

cuius perthikius. q̃ est pes
stans ex duabz bzeuibz. 2
loco eius aliqui ponit iamz
bus. q̃ stat ex pma breuis
et vltima longa. In hoc er
go metro phia pbat dictū
suū p exempla Dicit em̃ q̃
Boetio p nunc nō pueni
rent remedia fortia. sz alio
tpe. Probat ergo q̃ oia res
quirant tempus determinā
tum. et si fiant extra suū tē
pus nō pſpantur. 2 hoc pſ
bat tribz exēplis. scđo tanz
git tpa nō pmisseri q̃ deus
distinxit. ibi Signat tpa.

Prīmū exemplū est de semine. quod si seminat non debito tpe nō pferit
fructū. vt si quis seminaret in iulio vel in augusto. vñ dicit sic in lra Cum
pro qñ graue sidus cancri. i. illius signi inestuat. i. inardescit radijs phebē
.i. solis. Cum. i. in illo tpe q̃ credidit. i. cōmisit larga semina. i. copiosa ses
mina sulcis. i. cauernis terre negantibz supple spēm mēssis. talis elusio. i.
frustratus fide. i. beneficio cereris. i. de frugū. pergar. i. accedat ad arbo
res quernas. i. quercuū. 2 vescatur fructibz earz. Tunc ponit scđm exē
plum de floribz quos hō frustra querit tpe hyemali. cuz tps eoz sit in ve
re. vñ dicit in lra Tu lecturus. i. collecturus violas. i. tales flores mēss
tas. i. accedas purpureū nemus. i. floridā siluam. cum. i. qñ cāpus stridēs
.i. sonās campus inhorruit. i. horribilit apparuit seuis aquilonibz. i. crude
libus ventis hyemalibz. Tūc ponit terciū exemplū. 2 est de vuis que
mature sunt in autumno. 2 ideo frustra querūtur tpe vernali. Vñ dicit in
lra. Si libeat frui vuis nō queras auida. i. cupida manu stringere vernos
palmites. i. pnales vites. quia bacchus deus vini potius cōtulit sua mu
nera. i. vvas autumno. i. tpe autūnali. ¶ Nota q̃ sidus cancri dē graue
quia sole exire in cancro homines grauāt nimio calore. quo tpe non est
seminandū. quia ad hoc q̃ semen pualescat requiritur humor. qui calore so
lis feruido tpe resoluitur 2 euaporat. ¶ Nota fm fabulas. cum pluto
rapuerat proserpinā mater eius ceres q̃rens ipsaz in terris 2 nō inueniēs
denegauit hominibz beneficiū frugum. 2 tūc homines pgebant ad arbo
res quercuū 2 comedebāt glandes. 2 sic loq̃tur phia in lra. ¶ Nota de
hoc qđ dicit (Stridens cāpus) dē Buguitio q̃ strideo des. et strido dis
est fortiter sonare. vel dentes pcutere. vel frendere

**Signat tempora proprijs
Aptans officijs deus
Nec quas ipse coercuit**

¶ Nec ostendit phia tpa
non pmisseri q̃ deus distin
xit. dicens Deus signat. i.
ornat tpa aptans ea ppijs
officijs. nec ipse deus patit
misseri vices. i. alternatōes

Liber Primus

tempor. ita q̄ tempus vni
officio deputatū cōueniat
alteri. quas vices tempor
ipse coeruit. i. distingit. Et
addit. sicut queres aliqua
rpe nō debito frustratur in
querendo. sic illud qđ dese
rit certum ordinē precipiti

.i. festina via. illud nō habet letos exitus. i. p̄sperū euentū. sic a sili si p̄bia
relicto debito rpe ministrasset boetio fortem medicinā non fuisset p̄pa
ta in medicando ipm. ¶ Hora q̄ p̄ debitum ordinem res p̄seruatur
in suo esse z in sua natura, z quod deficit ab ordine etiā deficit ab esse. vñ
Boetius in q̄ro huius p̄sa scōa dicit. Est em̄ quod retiner ordinem ser
uatq; naturā. quod vero ab hoc deficit. esse qđ in sui natura sitū est dere
linquit. p̄pter qđ debitus ordo in omnib; est obseruādus. vñ poeta Est
ordo summa limes sapiētis in arte Ergo dicit p̄bia. quod precipiti via
¶ Hora q̄ omne agens in agendo debet p̄stiuere sibi bonū finem. q̄a
rōne boni finis agens meretur. et rōne mali finis demeret. Unde poeta.
Non datur exemplo bona post primordia merces Congrua. sed rectus
premia finis habet Quā igitur inordinatio impediāt bonitātē finis. ideo
vitanda est

Disceri patitur vices

Sic quod precipiti via

Certum deserit ordinem

Letos non habet exitus

¶ Prosa sexta primi libri

¶ Inquisitio egritudinis

¶ Nec est sexta z
ultima prosa huius primi
in qua p̄bia inquit cau
sam radicale infirmita
tis Boetij ex quibuscā
interrogationib;. Et pri
mo p̄bia capiat tenuio
lentia Boetij. scōo pos
nit suas interrogatiōes
ibi Tum illa Dicit pri
mo Boeti anteq; ad
hiteam tibi remedia. ne
pro nunqd pateris. i. ad
mūris me p̄biā p̄mū
pauculis rogationib; .i.

interrogatiōib; attingere per cognitionē atq; temptare id est r̄inari sta
tum. i. dispōnem tue mentis. vt intelligam id est cognoscā quis sit mor
bus tue curationis. i. sanationis. vero. p̄sed ego boetius inquā .i. dixi tu
philosophia rogaro. i. interrogato tuo arbitratu. i. fm tuā voluntatē. que
voles. vt pro sicut responsurū. i. volentem respōdere ¶ Hora q̄ p̄bia
more boni medici nō solum scrutatur causas doloris per signa extrinseca
sicut medici per vrinam z pulsum. quia hec signa quādoq; fallunt. s; etiā
scrutatur causas doloris Boetij per responsiōē ad questiones. Et pri

Primum igitur inquit pateris
ne me pauculis rogationib;
statum tue mentis attingere atq; tem
tare. vt qui modus sit tue curationis
intelligam. B. Tu vero arbitratu in
quam tuo quem voles vt responsurū
rogato ≠

Prosa sexta

mo caprat eius tenuiuentiā reddendo ipsum attentum per hoc qd dicitur
 in paucis rogationibz ¶ **N**ota q infirmi habent naturalem im-
 potentia nihil patiendi. ergo ex facili turbantur. non solum p multas in-
 terrogationes sed ex vna sola. volens ergo phia mouere paucas questio-
 nes boetio infirmo. primo caprat eius tenuiuentia

P. Tum illa. Hunc cene inquit mu-
 dum temerarijs agi fortuitisq casibz
 putas. an vllum credis ei regimē in-
 esse rationis. **B.** Atqui inquā nullo
 existimauerim modo vt fortuita teme-
 ritate tam certa moueantur. Verum
 operi suo cōditorem presidere deum
 scio. nec vnquā fuerit dies qui me ab
 hac sententie pitate depellat. **P.** Ita
 est inquit. Nam id etiam paulo ante
 cecinisti. hominesq tū diuine exor-
 tes cure esse deplorasti. Nam de cete-
 ris quin ratione regerentur nihil mo-
 uebare. **P**ape autem vehementer ad-
 miro. cur in tam salubri sententia lo-
 catus egrotas. Verum altius pscrui-
 temur nescio quid abesse cōiecto

¶ **N**ec philosophia
 primo facit interrogatio-
 nes. Secūdo causas ro-
 tius infirmat. ex respo-
 sionibz boetij recolligit.
 Tercio ostendit ipsum
 curabilem esse dādo mo-
 dum pcedendi circa causā
 rationē eius. secunda ibi
 Quare plenissime. ters-
 cia ibi Sed sospitat auri-
 tori ¶ **P**rimo philosophia
 querit de mūdi gu-
 bernatiōe. secūdo de cir-
 cumstātijs gubernatiōis
 nis. ibi Sed dic mihi.
 Adhuc diuidit. qz pri-
 mo philosophia querit.
 secundo boetius respon-
 det. tercio philosophia
 responsione eius appro-
 bat. Dicens ergo. o boet-
 ci putas hunc mundū
 agi id ē regi temerarijs
 qz pro et fortuitis casibz
 id est euentibz. Jan id est
 nunquid tu credis nul-
 lum regimen rōnis id ē
 pudentie diuine inē et

mundo. **E**go boetius inquā. i. dixi. atqui id est certe non estimauerim id
 est putauerim nullo modo. vt tam certa entia moueantur. i. regantur for-
 tuita temeritate id est improuida stulticia. sed scio deum conditorē id est
 creatorē presidere suo operi id est sue creationi. nec dies fuerit vnquā in
 aliquo opere. qui dies depellat id est remoueat me boetium ab hac veri-
 tate sententie iam dicte. Tunc phia approbans eius responsionē. Philo-
 sophia inquit. i. dixit itaqz est. nam tu cecinisti id est dixisti etiā illud paulo
 ante id est in quinto metro huius primi. qz per tu deplorasti id est plan-
 xisti tū id est solūmodo ipsos homines esse exortes id est carentes vel nō
 participes diuine cure. i. diuine pudentie. namqz pro quia tu nihil moues

Liber Primus

bare. i. dubitasti de ceteris supple creaturis. quin regerent rōne supple. p̄
 uidentie dei. **A**t. p̄ sed. pape est interiectio admirātis. ego admiroz vebes
 menter q̄ tu locatus. i. positus in tam salubri sentētia egrotas. i. lāqueas
Uerum. p̄ sed. nos p̄scrutemur altius. i. pfundius ego nescio qđ supple
 sit illud. ego coniecto. i. opinor atesse tibi quid. i. aliqd. **N**ota q̄ infir/
 mitas **Boetij** primū fuit ex ordinata affectiōe inquantū **Boetius** voluit
 de tp̄alium rex. amissione. z primū fuit ex falsa existimatōe quantū ad duo
Quātinabat em̄ malos homies z potentes esse felices **Scđo** existimabat
 hoies non regi a diuina p̄uidentia. ergo p̄bia requirit cām radicalem. p̄
 ter quā **Boetius** incidit in istas incomeditates. z q̄ radix totius mori/
 bi fuit ignorātia diuine gubernatōis quantū ad homines. ideo p̄mo que
 rit de mundi gubernatōe. **N**ota q̄ **Boetius** innuit duas rōnes
 q̄ mundus regat a deo. primā ibi **T**am certa. que talis est. **E**a que sunt
 certa z determinata non regunt a casu z a fortuna. cuz regimē talium sit in
 certū. s̄z entia huius mundi sunt certa. q̄ a certis causis p̄ducta. **Scđam**
 rōem innuit ibi **U**erum operi suo. q̄ talis est. **C**ausatū regitur a causa sua
 s̄z deus est cā mundi. cum ab ipso depēdeat celum z tota natura. ergo zc.
Nota q̄ p̄bia rationabilr miratur. q̄ **Boetius** credēs mundū regi
 a deo putabat hoies non regi ab ipso. q̄ posset p̄bia sic arguere. **D**eus re
 git mundū fm̄ boetiū. s̄z hoies sunt p̄ncipalis ps mundi sicut p̄us dixisti
 in merro (operis tanti ps non vilis) ergo homies regunt a deo

Nic p̄bia querit de
 circūstātijs gubernatio/
 nis mūdi. scđo q̄ res gu
 bernate dirigūtur in suū
 finem. ideo scđo querit
 de fine rex. z q̄ guberna
 tio dei fm̄ veritatē etiāz
 est circa hoies. **I**deo ter
 cio querit de cognitiōe
 hominis. scđa ibi **S**ed
 dic mihi. tertia ibi **S**ed
 hoc q̄z **P**rimo dicit **S**
 o boeti dic mihi philoso
 phie qm̄ nō ambigis. i.
 non dubitas mundū re
 gi. i. gubnari a deo **E**tia

munquid aduertis. id est cognoscis quibz gubernaculis mundus regatur
Ego boetius inquā. i. dixi vix nosco sententiā. i. intellectū tue rogatiōis
 .i. tue interrogatiōis. nedum. i. adhuc nō queam. i. possim respōdere ad
 inquisita. i. ad interrogata. supple p̄bia inquit. i. dixit non fefellit nō dece
 pit me supple p̄biā abesse. i. deficere tibi aliquo p̄ quod velut hianti. i.
 patente robore. i. firmitate valli. i. munitionis morbus perturbationū ir/
 replevit. i. subintrauerit in tuū animū. quasi dī. **N**unquid em̄ verum fuit

P. Sed dic mihi. qm̄ a deo mū
 dum regi non ambigis. quibz etiā gu
 bernaculis regat aduertis. **B.** **V**ix
 inquam rōnis tue sententiā nosco. ne
 dum ad inquisita respondere queam
P. Num me inquit. fefellit abesse ali
 quid per quod velut hianti valli ro/
 bore in animū tuum perturbationū
 morbus irreplevit

Prosa sexta

quod predixi tibi aliquid abesse. p quod abesse siue p quem defectum doq
lor intravit te sicut aptum ostium. ¶ Nota q deus nō regit mundū
aliquib; gubernaculis extrinsecis. qz sic nō esset p se sufficientissim⁹. s; re
git ipm sua potētia. que attribuit patri. sua sapia que attribuitur filio. sua
gratitudo que attribuitur spūi sancto. z de h; parebit scō hūit⁹
pietate z clemētia que attribuitur spūi sancto.

¶ Nota q illud qd aliquis hō vix intelligit. aliquo mō intelligit. licet
cum difficultate. ex hoc ergo q Boetius dī se vix intelligere interrogas
tionē philosophie. innuit se aliquo mō intelligere. rñ cum difficultate. p
ter dolorem opprimentē rōem. z ideo rñdere nō potuit. ¶ Nota q qñ
robur valli alicui⁹ munitionis hiat ppter aliquā rupturā in eo factā. tunc
hostes ingrediunt munitionē. sic a simili qñ munimen rōnis quo animus
munitur tanq; vallo hiat propter defectū alicui⁹ cognitionis. tūc necessa
rio purbationes affectuum subintrant animū.

¶ Sed dic mihi. meministi ne qd
sit rerum finis. quo ve totius nature
tendat intentio. B. Audieram inquā
sed memoriam meror hebetavit. P.
Atqui scis vnde cuncta processerint
B. Noui inquā. deum esse respon
di. P. Et qui fieri potest. vt pncipio
cognito quis sit finis ignores. Se
rum hic purbationū mores z ea va
lencia est vt mouere quidem loco ho
minem possunt. conuellere autē sibiq;
totum extirpatre nō possint

¶ Nicphīa querit de
cognitione finis rerum di
cens. Dic mihi ne. i. an
memisti. i. recorderis qd
sit finis rez. supple oīm
ve pro vel quo. i. ad quē
finem intentio tot⁹ na
ture tendat id ē laborer
ego boetius inquā id ē
dixi audierā supple olim
s; meror. i. purbatio he
betavit. i. obscuravit me
moriam id est intellectu
Atqui p certo scis vnde
cuncta. i. oīa entia pcesse
runt. i. pncipiū suū hā
buerint. ego boetius in
quā. i. dixi. noui. qz pro z
 respondi deū esse pnci
piū oīmū rez. Et dixit
phīa. et qui. i. quō potest

fieri hoc vt cognito. i. noto pncipio. s. oīmū rerum ignores id est nescias
quis sit finis rerum supple oīmū Verum p sed hū mores purbationū
sunt. z ea valencia id est vigor vel potestas purbationū est. vt quide. i. cer
te possunt mouere hominē loco. i. a stabilitate perfecte cognitionis. au
tem pro sed nō possunt euellere supple radicitus. qz pro et extirpare. i. era
dicare sibi totum. ¶ Nota q philosophia rōnabiliter querit Boe
tium an cognoscat finem oīmū rerum. quia finis est causa causarū. z est
oprīmū cuius gratia alia fiunt. propter quod ignorato fine nihil perfecte
cognoscitur eorum que sunt ad finem. nam fm exigentiā finis cetera mo
derantur. ¶ Nota quādo pncipiū z finis coincidunt in vnum. s; s;
cut in circulo idem est pncipiū z finis. tunc videtur mirabile q tunc p n

Libeꝝ Primus

cipium cognoscatur et finis ignoretur. cum ergo deus sit principiu et finis
omniu rerum. cognito ipso sub rone principij videtur etia cognosci sub ro
ne finis. **Q** aut deus sit principiu omniu patet. quia ab ipsis deriuatu est
singulis esse et viuere. pmo celi et mundi. **Q** aut sit finis omniu patet. qz
gra eius omnia fiunt. et ad ipsum ordinatur. nam in rebus constantibz ex
arte et natura semp vltius est. ppter melius. deus aut est optimu eoz que
in natura sunt. ex pphemia metaphisice. **¶** Nota q licet prurbati ali
qualem cognitione rerum habeat. tame impediunt ne pfecte cognoscant.
Licet ergo boetius aliquiter cognouerit deus esse principiu rerum. tame
quia turbatus fuit perfecte natura huius principij no cognouit. et ideo ig
norauit ipsum esse finem rez. **¶** Nota q passio est motus pculis ap
petitue sub fantasia boni et mali. fm Eustratiu scdo ethicoz. **¶** Et hij snt
motus passionu que possunt homine mouere a stabilitate ronis. sed tota
liter ipsum no possunt euellere ab omni cognitione

¶ Nec phia facit
aliam interrogatione de
cognitione humane na
ture. dicens. **S** ego etia
velim tu respondeas id e
respsum des. hoc id est
ad hoc. ne p nunquid tu
meministi. i. scis te ee ho
mine. Ego boetius in
quam. i. dixi quidni id e
propter quid no memi
nerim. i. scio. **¶** Et querit
vlterius phia. **I**gitur ne
.i. nunquid poteris pfer
re. i. dicere quid sit ho. i.
diffinitione hominis. re
sponder. **B**oetius. nun
quid philosophia tu interrogas me hocine. i. hoc an id est vtrum ne sciam

¶ Sed hoc quoq respondeas ve
lim. homine ne te esse meministi. **B.**
Quidni inquā memineri. **P.** Quid
igitur homo sit poteris ne pferre. **b.**
Hocine interrogas. an esse me scia
rationale animal atq mortale. **S**cio
et id me esse confiteor. **P.** Et illa ni
hil ne te. **b.** **N**ihil. **P.** Jam scio inq
morbi tui aliam vel maximā causam
quid ipse sis nosse desisti.

me esse rationale atq p et mortale animal. **E**go boetius scio et confiteor
id est fateor me esse id supple animal ronale et mortale. **E**t illa supple phi
losofia dixit. ne pro nunquid nihil nouisti te esse aliud q animal ratio
nale mortale. **D**icit boetius. nihil. supple philosophia inquit id est dixit.
Jam ego scio aliam causam supple q ignorantiā diuine prouidentie. vel
maximā causam tui morbi. tu desisti id est cessasti nosse id est noscere qd
ipse sis. **¶** Nota q licet homo sit mortalis fm corpus. non tame fm
animam intellectuā. que est dignior pars homis. **¶** Et quia boetius dixit
se esse nihil aliud q animal rationale et mortale. ideo non quesituit nisi bo
na mortalia. de quorum bonoz amissione ipse maxime doluit. non curas
partem immortale scz animam. rone cuius debuit appetere bona immor
talia. **I**deo philosophia dicit q boetius se non nouerit. **¶** Nota q cau
sa maxima morbi hominis est seipsum ignorare. quia dicit boetius secun

Prosa sexta

do huius prosa quinta. q̄ conditio humane nature est cum se cognoscat
q̄ alias res excellat. Cum autē nosse se desierit eadē natura infra bestias
redigatur. nam ceteris animantib; sese ignorare naturale est. hominib; ve
ro vicio venit. Et dicit Themistius sup de anima Quid turpius est ani
me cum sit aliorum cognoscitua q̄ sui ipsius est ignara Anima seipsam ig
norans quō de alijs fida putabitur cognoscitua. q̄ si di. nullo mō

¶ Quare plenissime vel egritudi
nis tue rōnem vel aditum reconsiliā/
de sospitatis inueni. Nam quoniam
tui obliuione confunderis. exulem te
et exspoliatū proprijs bonis esse do/
luisti. Quoniā vero quis sit rerum fi/
nis ignoras. nequā homines. atq; ne
farios potentes felicesq; arbitraris.
Quoniam vero quibus gubernacu
lis mundus regatur oblitus es. has
fortunariū vices estimas sine rectore
fluitare Magnē non ad morbiū mo/
do verum ad interitum q̄z cause

¶ Hic phia ex dic
tis boetij recolligit omi/
nes causas totius infir/
mitatis dicens Quare
pro igitur ego philosof/
phia inueni plenissime. i.
p̄fectissime rōnem. i. cau
sam tue egritudinis id ē
infirmittatis. vel inueni
aditum id est accessum
reconsiliande sospitatis. i.
recupande sanitatis tue
quod declarat. Nam p
quia quoniā tu cōfunde
ris id est cōfusus es ob
liuione id est ignorātia
tui ipsius. tu doluisti te
esse exulem. q̄z pro z ex/
spoliatum id est priuatū
proprijs bonis. id est di
uitijs. quoniā p̄ quia tu
ignoras id est nescis q̄z

sit finis omniū rerum. tu arbitraris id est putas nequā id est malos. atq; z
pro et nefarios id est iniquos homines esse potentes. q̄z pro et felices. qm
pro quia tu oblitus es quib; gubernaculis id est regiminib; ipse mūdus
regatur. tu estimas id est opinaris has vices. i. alternatōes fortunaz id ē
rerum fortuitaz fluitare id est diuagari sine rectore. iste sunt magne caus/
se nō modo. i. non solum ad morbum. verum pro sed sunt ad interitum id
est ad mortem vel ad perditionē anime ¶ Nota q̄ homo seipm ig
norans extra limites recte rōnis positus est. z talis dicit esse exul vt pus
visum est ¶ Nota q̄ homo seipm ignorans tm̄ se existimando mor
talem esse. dolet de amissione bonorum temporalium z mortalium. ergo di
cit philosophia. quia tui obliuione cōfunderis. te exulem z exspoliatū pro
prijs bonis doluisti. ¶ Nota q̄ ex assequutione vel p̄ditione vltimi
finis homo dicitur potens vel impotens. vt patet ex quarto huius. q̄z res
go Boetius ignorauit vltimū finem rerum. ideo putabat malos esse pos
rentes z felices ¶ Nota q̄ boetius ignorauit quibus gubernaculis
mundus regeretur. ideo ignorauit q̄ deus sua bonitate omnia dispone
ret. ergo putabat vices fortunaz esse sine rectore.

Libeꝛ Primus

Hic phiā ostendit boetium esse curabiles dando modum pcedendi circa curatōes et dicens. Tu des grates auctori sospitatis .i. sanitatis. q. nondū .i. adhuc non natura .i. vigor naturalis destituit .i. deseruit te totū .i. totaliter. **M**os phiā habemus maximū fomitem .i. radicē tue salutis. .i. sanitatis. .i. veram sententiā .i. intellectū de mūdi gubernatiōe. q. tu credis eā supple gubernatiōe non esse subditā id est subiectā temeritati casuū supple fortuitoꝝ sed diuine rōni. **I**gitur nihil pertimescas tā tibi boetio. ex hac minima scintillula .i. paruaveritate illuxerit vitalis calor .i. ardor mere veritatis animā viuificās. **T**unc dat modum pcedendi circa curationē eius dicens. **S**ed quoniam p quia nōdum id est adhuc nō est tempus firmitioribus remedijs uti. et constat .i. manifestum est eam esse naturam mentium. ut quoties abiecerint veras opinionones induantur id est inuoluātur falsis opinionibꝫ. ex quibꝫ falsis opinionibꝫ caligo id est obscuritas perturbatiōnū id est passionum orta id est creata confundit illum verum intuitū id est cognitionē mentis. ego supple philosophia temptabo attenuare id est remouere paulisper id est modicum hanc caliginem lenibus id est facilibus q. pro et mediocribꝫ fomentis id est medicinis. ut dimotis id est remotis tenebris fallacium affectionum id est fallax opinionum vel passionum possis agnoscere id est intelligere splendorem id est claritatem vere lucis .i. lucide veritatis. **N**ota q. sicut in morbo corporali vigente principali membro puta corde potest per medicinas introduci sanitas alijs membris. sed naturali calore ipsum cor destituentē frustratur spes sanitatis. **S**ic in morbo spirituali manente in Boetio ex cognitione illius principij q. deus gubernat mundū et omnia contenta in ipso potest procurari salus quantum ad errorem

Sed sospitatis auctori grates q. te nondū totum natura destituit. **H**abemus maximum tue fomitem salutis. veram de mundi gubernatiōe sententiam: q. eam non casuū temeritati sed diuine rōni subditam credis. **N**ihil igitur pertimescas. iam tibi ex hac intima scintillula vitalis calor illuxerit. **S**ed quoniam firmitioribus remedijs nondum tempus est. et eam mentium constat esse naturā. ut quotiens abiecerint veras falsis opinionibꝫ induantur. ex quibus orta perturbatiō nū caligo. verum illum confundit intuitum. **H**anc paulisper lenibus medicis q. fomentis attenuare temptabo. ut dimotis fallaciū affectionū tenebris splendorem vere lucis possis agnoscere

Metrum septimū

in alijs. ergo dicit phia quasi 2gratulādo Boetio debes reddere grates
auctori sospiratis. ¶ Nota qñ intellectus abijcit verā opinionem. statim
afficitur falsa opinione. qz intellectus nō abijcit verā opinionē. nisi ppter
aliquā p̄suationē p̄rium. nihil aut̄ p̄rariat̄ vero nisi falsum. iō intellect⁹
nō potest abijcere verū nisi accipiedo falsum. ¶ Nota tenebre affectio
nū impediūt rectū iudiciū. qz tristitia stupefacit z corrūpit naturā ex ethi
cis. sed amor z odiū p̄uertūt iudiciū s̄m P̄tholomeū in cētilogio. z ire z
p̄cupiscētie venereoz maxie trāsmutāt corpus. z qbusdā insanias faciūt
v̄y. Ethic. z impedit ira aim ne possit cernere verū s̄m Lathonē

¶ Hic incipit septimū z vltimū metrum huius p̄mi. qd vocat̄ metrum
adoniciū ab inuētoze. dimet̄z a numero pedū. dactylicū a pede p̄dominā
te. In quo metro phia pbat p̄ exēpla qd dixit. Dixit enī phia q̄ caligo p̄
turbationū impedit̄ intuitū veritatis. Hoc p̄mo probat phia tribus ex
emplis. secūdo hortatur nos ad fugam p̄urbationum. ibi. Tu q̄s si vis

Prima in tres s̄m tria
exēpla q̄ parebunt. Vi
cit p̄mo Sidera cōdita
id ē abscondita atr̄. i. ob
scuris nubibus. nullum
lumē possunt fūdere ad
illuminādūz terrā. Tūc
ponit scdm̄ exēplūz. Si
turbidus auster. i. obscu
rus v̄etus voluens. id ē
mouēs mare misceat. i.
cōmisceat cum scēno qd
est in fundo estum maris
id est feruorē. tunc vnda
maris dudū. i. prius vis
trea. i. transparentes ad mo
dū vitri. par. i. similis ses
renis. i. claris dieb. mox
id est statim supple illa
aqua facta sordida p̄ fla
tū venti resoluta scēno. i.
elevatoro luto. obstat. i. re

¶ Metrum septimū libri p̄mi

N ubibz atris	Londita nullū
F undere p̄nt	Sidera lumen
S i mare voluens	Turbid⁹ auster
D isceat estum	Utreā dudūz
P arqz serenīs	Unda diebus
D ox resolutō	Sordida scēno
V isibz obstat	Quiqz vagat̄
M ontibus altis	Deflu⁹ amnis
S ep̄ resistit	Rupe soluti.
O bice saxi.	

sistivisibz. i. oculis nō potentibus penetrare vndam maris. Tunc po
nit terciū exemplū. Amnis. i. fluius qui de altis montibz vagatur. i. dis
currit. ille sepe resistit. i. fleccitur obice. i. obiectione soluti saxi. i. rupti lapis
dis rupe. id est de monte. ¶ Nota similitudo quam phia pretendit est
ista. Sicut sidera consueta nobis lucere z terram illuminare cessant hoc
facere propter interpositionem nubium obscurarum. sic intellectus z ras
tio que lucent z illuminant hominem in cognitione veritatis impediunt̄
tur caligine p̄urbationum. ¶ Nota q̄ similitudo secundi exem
pli in hoc consistit. Sicut aqua maris manente clara ad modum vitri. vi

Liber Primus

sus potest eam penetrare et videre que sub aqua. Sed si turbat illa per
rum tunc obstat visui. Sic animus hominis querus non impedit iudicium ratio-
nis. sed si moueatur turbetur affectione rationalium statim obstat ratio nisi in-
pediens eius iudicium. ¶ Nota quod similitudo tercij exempli talis est. Sicut
aqua currens de altis montibus libere recto tramite pcedit. et per obstruc-
tū lapidis quod resoluitur de monte. impeditur ne recte pcedat. sic ratio libera non
impedita recte iudicat. Si autem ratio afficitur moribus affectuum im-
peditur in iudicio et veritatis cognitione. ¶ Nota quod rupes est moles las-
pidea siue mons lapideus. sed saxū est per resoluta a rupe. id est a monte

¶ Nec philosophia hortatur ad
fugā perturbationum si-
ne affectionum animi dis-
cessus. Si tu vis cernere. id
videre vel iudicare verū
id est veritatē claro lumie-
re id est vera cognitione. Et si
vis etiā carpere. id est at-
tingere callē. id est viā veritatis
recto tramite. id est processu
ratiois. tūc tu pelle. id est repelle

Tu quoque si vis	Lumine claro
Cernere verum	Tramite recto
Carpere callem	Gaudia pelle
Pelle timorem	Spemque fugato
Nec dolor assit	nubila mens est.
Vinctaque frenis	Hec ubi regnat.

Gaudia supple quod sunt de bonis presentibus. et pelle. id est remoue a te timorē sup-
ple de futuro malo. quod per tu fugato spem supple quod est de bona fortuna.
nec etiā assit dolor supple quod est de presenti amissione bonorum. mens est nubila.
id est obscura vel operta. quod per est vincta. id est ligata frenis. ligaminibus. ubi
id est in quod mente. hec supple predicta. regnant. id est dominantur. scilicet gaudium de pre-
sentibus bonis. timor de futuro malo. spes de futuro bono. dolor de presenti ma-
lo. ¶ Nota sicut prius tactū est affectio est morus periculi sensitiue sub
fantasia boni vel mali animi afficiens. et rectū ratiois iudicium impediens. Et scilicet
quatuor affectiones tales principales ad quas omnes alie reducuntur. scilicet gaudium spes
timor et dolor. quarum sufficiētia sic accipit. Omnis passio vel est respectu bo-
ni vel mali. si respectu boni hoc est dupliciter. vel respectu boni presentis. sic est gau-
dium quod est de presenti bono. si est respectu boni absentis sic est spes quod est de
futuro bono. Si autem passio est respectu mali. hoc est dupliciter. vel respectu ma-
li presentis sic est dolor qui est de presenti malo. si est respectu mali absentis. sic est
timor quod est de futuro malo. ¶ Nota quod iste passionēs non sunt pellende
ut non sine in animo hominis. quod vix inuenit homo sine ipsis. sed sic scilicet pellende
de ut non dominant in homine. Unde sedare hominis passionēs ut non dominentur
est hominis proprius. quod prius consistit in moderatōe passionū. si autem regnat et do-
minant in homine tunc impediūt iudicium ratiois propter quod dixit Austra-
tus super libro ethicorum. Oportet reluctari contra passionēs sensitiuas. que
si preualuerint impediūt vires anime. ¶ Nota iste passionēs et affectiones
si ordinant ad terrena tunc sunt nocive. ac tamē possunt esse meritorie et
necesse si fuerint ad debitos fines ordinate. Unde Richardus in li. xij. par-
archanū dicit. Ordinarū et verū gaudium tunc habemus quā de veris et eter-
nis bonis gaudemus. Etiam timor est virtuosus si fuerit ad deū ordinat

Prosa prima

tus. qz scriptū est. Inicū sapiētie timor domini. Et idem Richardus dicit. Prima p̄tutū proles sine q̄ q̄s ceteras habere nō p̄t est timor dei. Itē spes v̄r dicit idē Richardus efficī ordinari si de indulgentia venie generat. Cū dicit. Vere ē absq̄ v̄llo dubio q̄nto q̄s frequētius q̄ntoq̄ vehemētius de suo reatu interno dolore afficit. tanto certior tantoq̄ securior spem de indulgentia venie efficī. Sīl̄r dolor est p̄tiosus q̄n sit ad deplangendū culpā. v̄n Richardus. Quāto quis vehemētius meruit penam quā meruit. rāto acerbius deplāgit culpā quā fecit.

¶ Hic est scd̄s liber Boetij de solatione phie. qui continuat ad librum precedentē in hunc modū. Postq̄ phia in primo libro inuestigauit causas radicales infirmitatū Boetij. in h̄ scdo procedit ad eius curatōem. Primo adhibendo sibi remedia leuia. secundo remedia validiora in libris sequentibus. hunc modum medicandi phia promissit Boetio. Et diuis

¶ Finit p̄mus liber.

¶ Incipit secundus

¶ Prosa prima

¶ Ostendit post monitionē fortune animum esse turbatum quem vult sanare philosophia per facundiam loquere.

Dist hec paulisper obtinuit atq̄ vbi attentionem meā modesta taciturnitate collegit sic exorsa est. P. Si penitēs egri tudinis tue causas habitū q̄s p̄gnoui fortune prioris affectu desiderioq̄ tatefcis. Ea t̄m animi tui statū sicuti tibi fingis mutata peruertit.

desta taciturnitate. i. tempore silentio exorsa est. i. incepit loqui sic. i. taliter si p̄ quia. ego cognoui causas. i. rōes radicales. q̄s p̄z habitū. i. dispōnem tue egri tudinis. id est infirmitatis. tu boeci tatefcis. id est tristis affectus tu. q̄s pro et desiderio prioris fortune que fuit tibi p̄sp̄era. ea fortuna mis

dit iste liber in sedecim p̄tes. qz octo sunt p̄se et octo metra huius secundū que pres patebunt. qd aut in qualiter p̄te agat sīl̄r videbitur. Prima p̄sa diuiditur p̄mo ostendit Boetius qd phia egerit post predicta. et resumit v̄nā causā doloris boetij. Secūdo phia ponit quēdam effectū fortune tercio excusat se de quodam. q̄nto tangit opor̄tunitatē medēdi boetij quito procedit ad leuia medicamenta eius. scda ibi. Intellico. tercia ibi. Sed v̄r arbitror. quarta ibi. Sed t̄ps est. q̄nta ibi. Quid est igit o h̄mo. Primo d̄r. Post hec que dicā s̄z phia obtinuit. i. tacuit paulisp̄. id est modicū. atq̄ p̄z vbi id est postq̄s collegit. id est intellexit meā attentionem. i. diligentiam mor

Liber Secundus

data. i. variata apud te peruertit. i. mutauit statu. i. disponem tui animi. ite meis sicut tu tibi fingis ¶ Notandū q̄ phia post p̄dicta obticuſt it vt Boetius magis animo deliberato verba phie colligere posset z sibi respondere. q̄ fm Seneca in puerbijs. Deliterare vitia mora tutissima est. Deliterandū est diu quicqd faciendū est semel. discute quid audias. proba qd credas. Et ideo phia obticuit tanq̄ lassata ex questionibz prius moris. vñ Seneca in li^o de virtutibz cardinalibz. Nō semp in actu sis sed interdū aio tuo req̄em dato. z requies illa sit plena sapiētia ¶ Nota de hoc q̄ dicit (molesta taciturnitate) duplex est taciturnitas. qdam moderata alia sup̄flua. Moderata taciturnitas est qñ taceretur qñ tacerēdū est. de qua loquit̄ Seneca in puerbijs dicens. Tene sp̄ vocis z silentij tēperamentū. tamen hoc silentius incumbit vt silentius audias q̄ loquaris. qui em̄ nescit tacere nescit loqui. Superflua taciturnitas est quando taceretur cū loquendum est. de qua dicit poeta. Nam nimīū tacuisse nocet ¶ Nota q̄ Boetius in statu miserie non erat magnanimus. q̄ habuit animū peruersum fortuna. Magnanimus em̄ est qui contra difformes insultus fortune vnanimū mentis constantia militat fm Albertum super primo libro ethicorum. Et Seneca p̄ma epistola ad Lucillū dicit. Qui inū argumentum compositae mentis existimo posse consistere z secuz morari ¶ Nota q̄ phia dicit fortunā esse mutatā circa Boetiū sicut ipse fingit hoc dicit i. zo tanto. quia fm rei veritatez fortuna non erat circa ipsum mutata. sicut phia infra probabit.

¶ Hic phia ponit quēdam effectū fortune dicens. Ego intelligo. i. cognosco multiformes fucos. i. deceptōes illius. p̄digij. i. fortune. z consq̄z id ē tā diu. si ipsa fortuna exerceat blandissimā familiaritatē cū his q̄s nūc i. laborat eludere. i. de cipere. dū. i. donec p̄fun dat. i. perahat intolerabili dolore eos q̄s fortuna insperata. i. sine spe. reliquit. i. dimiserit. cū^o sez

fortune si tu Boeci reminiscere. i. recorderis naturā mores. ac p̄ etiā meritū. i. dignitatē. nec etiā cognosces te boetiū in ea fortuna habuisse aliqd pulchz nec amississe. z p̄ p̄ns de amissione eius nihil est dolendū ¶ Nota q̄ p̄digij est miraculū p̄ter solitū cursum nature pueniēs. z dī. p̄digij q̄si porro pducens hoies in admiratōem. Vel fm Auguſtōez Prodigium est monstrū ad vastandū paratū. dictū a p̄digo q̄s. qd est vastos. Fortuna at̄ p̄t dici p̄digij p̄mo. q̄ ducit hoies in admiratōez. eo q̄ bonis mala z malis bona tribuit. vñ dī. p̄digij scō. mō. q̄ vastat aū hoies. p̄pera

¶ Intelligo multiformes illius p̄digij fucos. z consq̄z cūz his q̄s eludere nūcitur blandissimam familiaritatem exerceat dū intolerabili dolore confundat quos insperata reliquerit. Cuius si naturam. mores ac meritū reminiscare nec habuisse te in ea pulchz ali/ quid. nec amississe cognosces.

Idiosia prima

em fortuna vastat animū hominis per nimiam sollicitudinē. aduersa em per nimiam desolationē. ¶ **N**ota q̄ fucus in vna significatiōe dicitur color suppositus naturali colorī. et ponitur pro deceptiōe. quia talis color decipit visum. cum faciat mulierē deformē apparere pulchram. ¶ **N**ota q̄ fortuna sua familiaritate decipit hominē et confundit. quia de Seneca in libro de consolatione filij Elye. Neminē aduersa fortuna cōmūit. nisi quem secūda decipit. ¶ **E**t dicit in puerijs **F**ortuna quem nimis fouet hunc stultum facit. fortuna nulli semel obesse contenta est. fortuna vt trea est. dum splendet frangitur. ¶ **E**t Seneca in quarta epla dicit. Neminē eo fortuna prouexit. vt non tantū illi minaretur quantū promiserat. nolī huius tranquillitati confidere. memento q̄ mare euertitur. et eodem die vbi luserunt nauigia abforeretur

¶ **S**ed vt arbitror haud multum tibi hec in memoriā reuocare laborauerim. Solebas enim presentem quoq; blandientēq; virilibus incessere verbis. eamq; de nostro aditu prolati insectabare sententijs. Verum omnis subita mutatio rerum non sine quodā quasi fluctu contingit animo. Sic factū est vt tu quoq; paup̄lūpera tua tranquillitate discesseris

¶ **N**ic phia excu se de quodā dicens. S; vt ego phia arbitror id est opinor haud multum id est non multū laborauerim reuocare id est reducere tibi hec supple p̄dicta de moribus fortune in memoriā. em p̄ quia tu solebas. i. cōsue tus fuisti presentē. i. astra tem fortunam. q̄ pro et blandientē. i. applaudētem incessere id ē arguere virilibus. i. asperis verbis. q̄ p̄ et insectabare. i. psequeris eam fortū.

nam de nostro aditu. id est de nostra informatione. prolatis id est pronuntiatis sententijs. Verum pro sed omnis subita id est festina mutatio non contingit id est aduenit sine quodā consuetu id est turbatiōe animo. sic id est taliter factum est scz de te. vt tu discesseris paulisp̄. i. modicum a tua tranquillitate id est a tue mentis quiete. ¶ **N**ota q̄ sapientis et m̄g nanimi est contra fortunā p̄stanter militare. et non pusillo animo succumbere. vnde Seneca in libro de clementia dicit. Magnos viros qui maligne fortune succumbere nesciunt. et aduersas res sue virtutis expungunt faciunt. Nam fm̄ Hestorelē primo ethicoz. sapiens scit bene ferre fortunam. quia habet se sine vituperio sicut tetragonū. opus em̄ tetragonū quocunq; p̄gitur firmiter stat. Sic animus sapientis constans p̄manet quacunq; fortuna imminente. ¶ **N**ota q̄ quies animi fit per sedationem passionum. que causatur ex inordinatione rōnis cum deliberatione. sed subite mutationes p̄ueniunt deliberatione rationis. ideo mutant et turbant animū. propter quod dicit phia. Omnis subita mutatio rerū non contingit sine fluctu animo.

Libec Becūdn

¶ Hic phia tangit oportunitatē medēdi ipsum boetii dicens. **S**z tēpus est. i. instat te boetium haurire. i. recipere ac pro etiā gustare aliqd molle id est facile. atq; p er iocundū. i. delectabile quod leue vel delectabi/ le trāsmisum ad interio ra. sicut animi fecerit viā validiorib; haustib; i. for rioribus remedijs. Igit pro ergo suadela. i. psua/ sio rhetorice dulcedinis id est rhetorici ornatus

assit id est presens sit. que rhetorica procedit tm̄. i. solummō tunc recto cal le. id est recta via. cum non deserit id est nō derelinquit nostra instituta. i. documenta. Cumq; hac scz rhetorica musica. id est arithmetica ꝑnacula id est formula nostri laris id est nostre domus scz assit z succinat. i. decans ret. nunc id est aliquādo leuiōres modos. i. faciliōres versus. z nunc id est aliquādo grauiōres. i. difficiliōres **¶** Nota q; phia inuitat duas sciē tias ad curationē Boetij. scz rhetoricā z musicam. rhetoricā quidem in/ uitat rōne prose in qua vtitur rationib; psuasuis rhetoricis colorib; adoz natis sed musicam inuitat propter metrum. nam sicut musica vtitur ars si z rhesi. id est concordie eleuatione z depressione vocis. Sic silt in metro vtimur eleuatione quādo pducere syllabe eleuantur. Et vtimur dep̄ssio/ ne quādo breues syllabe deprimunt quādā concordātia proportionali

¶ Nota q; Tullius dicit in prohemio rhetorice sue. q; eloquētia si ne sapientia plerūq; obesse potest. nunquā autē prodesse. cum igitur rhes/ torica sit sciētia eloquendi ornare. ipsa nō prodest sine sapiētia. ideo dicit phia q; rhetorica tunc procedit recto calle quādo non deserit nostra insti tuta. que sunt instituta z documenta sapientie.

¶ Hic phia adhi bet Boetio leuia medi/ menta. Ubi nota q; le/ uia medicamēta siue res/ media dicuntur ratios sumpte fm̄ p̄munē ho/ minū vsum. psuadētes non esse dolendū de ad uersitate fortune Remē dia autē validiora sunt rōnes que sunt cōtra cō muniem hominū opnio/

¶ Sed tempus est haurire te ali/ quid ac degustare molle atq; iocun/ dum. quod ad interiora transmissus validiorib; haustib; viam fecerit. As sit igitur rhetorice suadela dulcedis. que tunc tm̄ recto calle procedit. cu; nostra instituta non deserit. Cumq; hac musica lar; nostri ꝑnacula nūc le uiores nūc gūiores modos succinat.

¶ Quid est igitur o homo quod te in mesticiam luctumq; deiecit. Ho uum credo aliquod inusitatumq; vi/ disti Tu fortunam putas erga te esse mutatam. erras. **H**ij semp eius mo/ res sunt **I**sta natura seruauit circa te propriam potius in ipsa sui mutabili

Prosa prima

tate constantiam **T**alis erat cum blandiebatur. cum tibi false illecebris felicitatis alluderet. Deprehendisti ceci numinis ambiguos vultus: que sese adhuc velat alijs tibi tota prorsus innotuit.

nem ostendēs quid sit summū bonū. & in quo consistat. et quō ad ipsum pueniatur. & q̄ mali sint impotētes & boni potētes. & similia. **P**rimo ergo ostendit philosophia non esse dolendū de fortuna. quia fuit propria naturam circa ipsum. et hoc ostendit quinq; rōnib;

bus persuasivis. secundā ponit ibi **S**i probas. terciā ibi **A**n vero. quarā ibi **Q**uā si nec. quāram ibi **P**ostremo equo rē. **P**rima ratio talis est. **N**ullus in mesticiam vel luctum deicitur nisi propter aliquod novum & inusitatum. ergo eius mutatio nullum debet deicere in dolorem. **O**icit ergo in littera. **I**gitur o homo id est tu boeti. quid est illud quod deiecit. id est prostravit te in mesticiam. q̄ pro et luctum. ego phia credo q̄ tu boetici vidisti aliquid novum. q̄ pro et inusitatum id est inconsuetū supple cōtingere circa te. **T**u boeti putas id est estimas ipsam fortunā esse mutātam id est pueram a sua natura erga. i. circa te. erras id est false estimas q̄ h̄j semp sunt eius mores. **I**sta est natura eius. q̄ nunc sit adversa nūc prospera. ipsa fortuna servavit circa te potius propriam constantiam in ipsa sui mutabilitate. quā mutatio fortune est sua constantia. **T**alis em erat sc̄ mutabilis cum tibi blandiebatur id est adulabatur. cum tibi alluderet illecebris id est delectationib; false felicitatis id est prosperitatis. tu dephibes id est cognovisti ambiguos vultus id est dubias facies ceci numinis id est ecce deē fortune. que sc̄ fortuna adhuc velat id est occultat sese id ē seipsam alijs hominib;. tamē appellando eis prosperitate ipsa tibi tota innotuit id est manifesta est prorsus id est omnino. sc̄ prosperitate & adversitate. **N**ota q̄ illecebra bre est delectatio carnalis illicita hominē alliciens. licet etiā inveniatur pro quacūq; alia delectatione. **N**ota q̄ sicut bestia vel auicula vel piscis delectatiōis spe decipitur. sic homo delectatione prosperitatis fortune fallaciter irretitur. vii **Seneca** viij. epla. **C**lamor vitare quēcūq; casus tribuit ad omne fortunū bonum suspicio si pauidiq; subsistite. nam fera & piscis spe aliqua oblectante decipitur.

Nota q̄ delectatiōes fortune sunt false. nam fm **Augustinū** prospera huius mundi aspiratē habent veram. iocunditatē falsam. certū dolorem. incertam voluptatē. **N**ota q̄ philosophia appellat fortunam cecum numen. **H**ugutio em dicit q̄ numen est virtus dei vel ipse deus. vel dei potestas aut maiestas. hic autē accipitur pro dea. quia antiqui fortunā colebant pro dea. **N**ota circa hoc q̄ dicit fortunā esse cecam. dicit **Tullius** in libro de amicitia. **F**ortuna vt medicus ignarus multos execat. nō q̄ ipsa ceca sit. sed eos cecos plerūq; efficit quos cōplexa est. **N**ota q̄ fortuna antictus depingebat duplici fronte. sc̄ calva & capillata. per caluā designādo aduersitatē. p̄ capillatā prosperitatē. ergo dicit phia (deprehendisti ambiguos vultus fortune)

Liber Secundus

Nec ponit secundam rationem que talis est. De illius amissione non est dolendum quod est principio suum. et quo habito homo nunquam est securus. fortuna est homini. ut tangit in libro. ergo etc. **D**icit ergo Si probas. id est approbas fortunam vivere moribus eius ne queraris. id est queraris si phorescis. id est timeas

perfidiam eius. sperne atque abijce fortunam ludentem. id est ludendo inferentem tibi perniciosa. id est damnosa. nam fortuna que nunc est tibi causa tanti meroris per sui presentiam sed non fuit. enim pro quia fortuna reliquit te. quam non relicturam nemo unquam poterit esse securus

Nota circa hoc quod dicit perniciosa ludentem dicit Seneca. **L**udit fortuna cum suis moribus. et quod dedit aufert. et quod abstulit reddit nec unquam tutus est illam expiri quod cum loci iniurie non habet

Nota quod securitas maxime hominem delectat. propter quod est appetenda. unde Seneca. **v**icula. Nec res mea ulla delectabit. licet sit eximia et salutaris. quod quod mihi vni securus sum

Nota quod prosperitas fortune non reddit hominem securum. quod dicit Seneca. **M**unera fortune amica putaris. insidie sunt. quis quis vitam tutam agere velit. quam plurimum potest fortune beneficia desinit. in quibus miserrimum fallunt. habere putamus honores. in precipitia cursus iste deducit

Nota Seneca in libro de remediis fortiorum. **E**xoneravit te fortuna si intelligis. et in tutiori loco posuit. damnum putas. reus medium est. clamas quod opibus expoliatus es. tuo vicio ista tibi iactura tam gravis est. non tam moleste ferres si tanquam perditurus habuisses.

Hic philosophia ponit tertiam rationem que talis est. Illud non est putandum preciosum et carum quod non est mansurum. et suo recessu est afflicturum. sed fortuna est homini. ergo non est reputanda preciosa et cara. et per primum non est dolendum de eius amissione. nec gaudendum de eius possessione. Unde dicit in libro. **V**ero pro se. an tu estimas felicitatem abituram. id est recessuram supple preciosam. et fortuna presens est cara tibi. nec est fida manendi. et cum discesserit est allatura. id est adductura merorem. quasi dicit. non debet estimari preciosa

An vero tu preciosam estimas abituram felicitatem. **E**t chara tibi est fortuna presens. nec manendi fida. et cum discesserit allatura merorem.

Nota quod appellat fortunam felicitatem quia secundum Aristotelem fortuna vel est felicitas vel est prima felicitati. Unde in libro de bona fortuna dicit Aristoteles. quod non contingit esse felicem sine rebus exterioribus. quare fortuna est domina. et hoc est intelligendum de felicitate politica et non speculativa. que consistit in actu. scilicet

Prosa prima

presentie ¶ Hora q̄ fortuna discedens inducit merorem. quia dicitur **Se** nece in libro de tranquillitate animi. Letiores reliquit quos fortuna nūc quā respexit q̄ mors deseruit. et Boetius postea dicit. q̄ infelicitissimū gēnus infortunij est fuisse felicem

¶ **Q**uod si nec ex arbitrio retineri potest. et calamitosos fugiētes facit. Quid est aliud fugax q̄ future quoddā calamitatis indicium. Neq̄ enim q̄ ante oculos situm est. suffecerit intueri. Rerum exitus prudentia metitur. ea demq̄ in alterutro mutabilitas. nec nec formidandas fortune minas. nec exoptandas facit esse blandicies

re. enim p̄ q̄ neq̄ sufficit intueri. i. inspicere illud q̄ situm est. i. positū est ante oculos. i. quod p̄ns est. Verum p̄ sed prudentia. i. homo prudens metitur. i. mensurat exitus. i. fines rerū. q̄ p̄ et eadē mutabilitas. i. instabilitas in alterutro. i. in aduersitate vel prosperitate. nec facit minas. i. insidias fortune esse formidandas. i. timēdas. nec facit blandicies esse exoptandas. i. desiderandas ¶ Hora q̄ calamitas est miseria cum aliq̄s nihil habet nec in re nec in spe. et est dicta a calamo. qui est vacuus et inanis ¶ Hora q̄ nō sufficit solum intueri p̄ntia. sed etiā futura. q̄ licet q̄nq̄ p̄ma salua fiant indicia. vltima tū alterius saporis inquinamēta p̄manebūt. hec in fine de disciplina scholarū Et tullius scdo rhetorice dicit. Errant qui in prosperis omnis imperi fortune putāt effugisse sapiēter cogitant. q̄ in reprobis prosperis causas aduersas reformidant. Et Seneca in de quatuor virtutibus cardinalibus dicit. Si prudēs es animus tuus tribus reprobis dispenses. p̄ntia ordi na. futura provide. et p̄terita recordare. Nam qui nihil de p̄terito cogitat perdit vitā. Qui nihil de futuro premeditat per omnia incautus incedit pone ante aīum tuū mala futura et bona. ut ista possis sustinere et illa mode rari. Et Sanfredus in poetria sic dicit. Exemplo syrenes habet. docearis in illis. Sub meliore statu sp̄ peiora caueto. Nulla fides rerū sequitur post mel la venenū Et claudit nox atra diem nebuleq̄ serenū

¶ Postremo equo animo tolere oportet quicquid intra fortune aream geritur. cū semel iugo eius colla sum

¶ Hic ponit q̄ntam rationem que talis est. Illud q̄ est indicium future miserie. nec est carū nec preciosum. nec p̄ p̄ns de ipsa so est dolendū. sed fortuna est huiusmodi. sicut tangit in lra. Unde dicit. q̄ fortuna si nec p̄t retineri. i. haberi ex arbitrio. i. fin voluntate. et ipsa fugiēs. i. recedens facit calamitosos. i. miseros q̄ aliud ē fortuna fugax q̄ quoddam indicium. i. signū future calamitatis. i. miserie

¶ Hic ponit q̄ntam rationem que talis est. Qui cūq̄ alteri iugo se summittit oportet q̄ mores eius patienter sustineat.

Liber Secundus

sed homo affectione tpa
liū summittit se iugo for
tune. ergo oportet q̄ mo
res fortune patieret ros
leret. **U**n̄ sicut iniuste
agit q̄vult imponere le
gem dñe sue. ita volens
imponere legem fortu
ne agit iniuste. **H**anc rō
nem prendit in lra.

Secundo declarat suum dictum p̄ quedā similia. ibi
Si ventis. **P**ostremo. i. ultimo dicam q̄ oportet vt tu toleres. i. patiaris
equo animo. i. constanti animo. quicquid geritur. i. fit intra aream fortu
ne. i. intra mundū cum semel summisseris. i. subiugaueris colla scz tua ius
go fortune appetendo r̄galia tanq̄ premia tuor̄ meritor̄. q̄ pro sed si ve
lis scribere. i. scribendo imponere legem manendi z atendi ei quā tu tibi
dominā sponte elegisti. nonne fueris iniurius. z impatientia. i. p̄ impatiē
tiam tuam exacerbabis. i. argues sortem. i. fortunā quam non possis pers
mutare. **N**ota q̄ p̄bia mundum appellat aream fortune. quia si
cut in area trititando torquent manipuli. sic fortuna in mundo torquet
homines nunc p̄sp̄ritate nunc aduersitate rotando. **N**otandū cir
ca hoc q̄ dicit (nonne iniurius fueris) q̄ iusticia est libertas animi tribuens
unicuiq̄ quod suū est s̄m suam dignitatē. scz deo amorem z obedientiā.
maiori reuerentiā. pari concordiā. z minori disciplinā. **S**i ergo famulus
vellet imponere legem domine sue. cui tenetur exhibere reuerentiā. opare
tur p̄tra iusticiā. **N**ota q̄ q̄cunq̄ afficitur bonis exterioribz z mu
tatur s̄m mutatione eorū dī esse subiectus fortune. z colla sua iugo ei⁹
summittere. quia fortuna est domina bonor̄ exteriorum. Talis autē fuit
Boetius. ergo iniuriabatur fortune volens sibi imponere legem manen
di z recedendi

Nec probat dictū
suum per qdam similia
scz q̄ fortia nō sit in po
testate hominis. z dicit.
Si cōmitteres vela vē
tis tu ducereris nō quo
voluntas tua peteret. i.
desideraret. sed quo fla
tus vēti te pelleret. si cre
deres. i. cōmitteres semi
na aruis. i. agris tu pen
sares. i. iudicares annos
feraces. i. fertiles. q̄ p̄ et
steriles inter se. ita q̄ nō
h̄res illos annos in po
testate tua a simili tu de

miseris. **S**i manendi abeundiq̄ scri
bere legem velis ei. quam tu tibi do
minā sponte elegisti. **N**onne iniurius
fueris z impatientia sorte exacerbabis
quam p̄mutare non posses

Si ventis vela cōmitteres non
quo voluntas peteret. sed quo flatus
impellerent p̄moueres. **S**i aruis se
mina crederes. feraces inter se annos
sterilesq̄ pensares. **F**ortune te regen
dum dedisti. domine moribz oportet
obtemperes. **T**u vero voluentis ro
te impetum retinere conaris. **A**t om
nium mortalium stolidissime si manere
incipit. fors esse desistit.

Metrum primum

disti te regendum fortune. oportet q̄ obtemperes .i. obedias moribz dōs
mine. Vero p̄ sed tu conaris .i. laboras retinere imperium. .i. cursum volū
uentis rore. .i. mobilis fortune. z frustra laboras. ¶ Stolidissime. .i. stultissi
me omnium mortalium nescis tu q̄ si fors. .i. fortuna incipit manere. .i. stabili
lis esse q̄ tūc desinit. .i. desistit esse fors. Sicut em̄ non simul stant q̄ aliqd
sit homo z non sit rōnalis. sic non stant simul q̄ sit fortuna z nō sit mutab
ilis ¶ Nota q̄ sicut cōmittens velum vento. amplius non est in po
testate sua duci quo voluerit. sed sū imperium venti ducitur. z sicut com
mittens semina agro nō est in potestate eius q̄ pueniant anni fertiles v̄
steriles. sic a simili qui cōmittit se fortune non est in potestate sua vt habe
at fortunā. p̄peram vel aduersam. ¶ Nota circa hoc q̄ dicit (voluē
tis rote) q̄ antiquus fortuna depingebat cum rota hac rōne. Nam in ro
ta sunt quatuor diuersitates. vna pars est summa. alia infima. tertia qua
de summo descenditur ad ymum. quarta qua de ymo ascenditur ad sum
mum. Sicut in hominibz inueniuntur quatuor varietates. quidam em̄ sunt
in summa p̄peritate. tales sunt eleuati in rota fortune Alij sunt in sum
ma aduersitate. tales iacent deiecti sub rota. Tercij declinant de p̄perit
tate in aduersitate. z tales descendunt de summitate rote Quarti pro
cedunt de aduersitate in p̄peritatem. et tales ascendunt rotam fortune.
Vnde eleuatus in rota fortune dicit (glorioz elatus) descendēs dicit (de
scendo mortificatus) deiectus dicit (infimus axe rotor) sed ascendēs dis
cit (letus ad alta vehor) ¶ Nota q̄ natura non assuescit ascendere sursum. cū
nam si lapis millesies p̄iciatur sursum non assuescit ascendere sursum. cū
ex natura sua semp̄ descendat. Sicut ergo esset stolidissimus qui laborat
ret auferre alicui suam naturam. vel quod sibi naturaliter p̄prium est. sic
stolidus est qui laborat fortune auferre mutabilitatē que est eius natura
ergo dicit p̄bia At omnium mortalium stolidissime rē.

¶ Metrum primum libri secundi

Hec cū supba deterit vices dextra
Et estuatis more fertur curipi
Dudū tremendos seu a proterit reges
Humileq; victi subleuet fallax vultū
Nō illa miseros audit. haud curat flet
Vltroq; gemitus dura q̄s fecit ridet
Sic illa ludit. sic suas probat vires
Magnūq; suis monstrat ostentum
Si q̄s visa ē vna stratus ac felix hora

¶ Hic incipit p̄mū
metrū huius secūdi.
q̄s d̄r hypnauticū
ab inuētoze. q̄ labor
nautaz cantu h̄mōi
metri subleuat. z d̄r
metrū iambicū a p̄s
de p̄domināte. est at
iābi pes prius tro
cheo p̄stans ex p̄ma
breui et vltia longa.
z d̄r metrū trimetrū
licet em̄ hoc metruz
habeat sex pedes. tū
p̄putando duos pe
des p̄metro erit me
trum trimetrū. in q̄
met̄o p̄bia describit
f iij

Libec Becūdu

mores fortune dicens. Cum hec scz fortuna verterit vices. i. alternatiōes
 p̄p̄eritatis ⁊ aduersitat̄ sup̄ba dextra. ⁊ cum fertur more euripi. i. maris
 estuantis. i. inundantis. tunc fortuna seua. i. crudelis. preit. i. p̄culcat reges
 dudū tremendos. i. metuēdos. ⁊ ipsa fallax subleuat de aduersitate hu/
 milē vultum victi. i. depressi. nec ipsa audit fletus nec curat miseros. i. pau/
 peres. et ipsa exis dura qz non flectit ad voluntatē hoim. rider. i. deridet
 vltro. i. spontanee gemitus miseroz q̄s fecit. sic illa ludit. sic p̄bat. i. exp̄/
 tur suas vires. ⁊ ipsa mōstrat suis magnū ostentiū. i. miraculū. si quis visat
 vna hora stratus. i. aduersitate depressus. ⁊ f̄lit. i. p̄sp̄eritate eleuatus. q. d.
 fortuna videtur exhibere suis. i. hoibz qui bonis eius inhiat magnū mira/
 culū. qñ scz aliq̄s subito videtur mutari de aduersitate in p̄sp̄eritatē. ⁊ ecō/
 uerso ¶ **N**ota q̄ fortuna d̄: sup̄ba. eo q̄ nullū veret. nec aduertit p̄bi/
 tatē nec maliciā alicui⁹. et si vocat more sup̄boz obaudit. ¶ **N**ota q̄
 euripus s̄m aliq̄s est ventus turbintis. ⁊ d̄: euripus q̄si eurus rapidus. et
 est eurus no⁹ venti. s̄m alios autē ⁊ forsan me. i. Euripus est brachiū vel
 sinus maris. cui⁹ decursus ē incertus. ⁊ p̄pter incertitudinē sui cursus fre/
 quēter piclitant̄ ibi naues Et d̄: ab eu qd̄ est bonū ⁊ ripa. q̄si bona ripa p̄/
 prariū. Sicut ḡ cursus euripi estuantis est incertus. sic ⁊ mutabilis for/
 tune ¶ **N**ota q̄ de opatiōe fortune q̄liter hos eleuat ⁊ hos dep̄mit
 loq̄sur Alanus in anticleudiano dicens. Precipit mouet illa rotam mo/
 tusqz laboz. Nulla quies claudit. nec sistit ocia motu. Hos prem̄it. hos
 eleuat. hos des̄cit. engit illos Cogit ⁊ in varios homies descendere casus
 Et samariēsis als paup̄ Henric⁹ Quicqd̄ agas. quicqd̄ dicas. quicqd̄
 pararis. Nō facis vt retrahas q̄ mea dextra trahit. Sic ego primariū ve/
 nerandaqz scepra tenebo Et pro velle meo mel tibi selqz dabo

¶ **N**ic incipit prosa scz
 cūda hui⁹ secūdi. in qua
 p̄bia probat boetio nō
 esse cōquerendū de for/
 tuna. qz nihil sibi abstu/
 lit. ⁊ introduc̄it fortunā
 alloquentē boetium Et
 diuidit. quia p̄mo p̄sua/
 det boetio introductionē fortune. Secōdo introduc̄it eam. ibi Quid tu o
 homo. Primo p̄bia dicit. o boeti. ego p̄bia vellem tecum pauca agitare
 i. discutere verbis ipsius fortune. Tu vero animaduerte an ius. i. iusticia
 postulet hoc ¶ **N**ota q̄ similitudo orōnis qñqz generat fastidium
 ideo qñqz ipsam oportet mutare. vñ Tullius iij. libro rhetorice d̄: Ser/
 monē in dicendo 2mutari oportet. vt facile facietas varietate viterur. iō
 p̄bia hic variat orōnem per introductionē none persone vtendo prosopo/
 peia. que figura a Tullio vocatur cōformatio. Persuadet igitur philoso/
 p̄bia boetio introductionē fortune dicens Vellem autē ⁊c.

¶ **P**rosa secunda libri secundi

Vellem autē pauca tecū fortu
 ne ipsius verbis agitare. Tu
 igitur an ius postulet aīaduerte

¶ **N**ic p̄bia introdu/
 cit fortunā alloquentem

¶ **Q**uid tu. hō reā me quīdianis agis

Prosa secunda

querelis. quā tibi fecimus iniurias. q̄
tibi tua detraximus bona. Quoniam iu
dice de opum dignitatūq; meū pos
sessione p̄tende. **E**t si cuiusq; mortaliū
ppriū quid horū esse monstraueris.
ego iam tua fuisse que repetis sponte
pcedam. **C**ū te de matris utero natu
ra. pduxit nudum rebus omnib; ino
pēs suscepī. meis opib; foui. et qd te
nunc impatiētem nostri facit. fauore
prona indulgētius educaui. omnīūq;
mei iuris s̄q; affluentia et splendore cir
cūdedi. **N**ūc mihi retrahere manū li
bet. habes grām veluti vsus alienis.
nō habes ius q̄rele. tāq; p̄sus tua p
videris. **Q**uid igit̄ ingemiscis. nulla
tibi a nobis ē illata violētia. opes. ho
nores. ceteraq; taliū mei sūt iuris. **D**o
minā famule cognoscunt. mecum ve
niunt. me abeūte decedūt. **A**udacter
affirmē si tua forent que amissa p̄q̄re
ris nullo modo perdidisses

Boetii q̄ ondit q̄rimo
nā ipsius ēē iniustas. q̄a
nihil sibi abstulit. **P**ri
mo ergo fortuna offēdit
q̄ nihil boetio iuste ab
stulit. scdo qm̄ n̄sionem
boetij excludit ibi. **A**n
tu mores. p̄mo facit qd
dictū est. scdo r̄ndet tas
cite q̄stioni ibi. **A**n ego.
Primo d̄t fortia ad bo
etii. **T**u hō qd agis. i.
verax vel facis me ream
quotidianis. i. assiduis
q̄relis. q̄si diceret. facere
nō deberes. **Q**uā tibi fe
cimus iniuria. q̄si diceret
nullā. **Q**ue tua bona ti
bi detraximus. q̄si diceret
nulla. **C**ōtēde meū
in iudicio de possessione
opū et dignitatū corā q̄s
cūq; iudice. et si mōstras
ueris aliqd esse ppriū ho
rū bonorū cuiusq; mortu
liū ego spōte pcedā tibi
ea q̄ repetis fuisse tua. q̄
aut nō sunt tua nec alicui
ius hoīs ppria. probō t̄s
bi. q̄ cū natura pduxit
te de utero matris ego su
scepi te nudū et inopē. i.
carentē oib; reb; et fos
ui te meis opib; et ego p
na. i. p̄mpra educaui. id
est nutriui te indulgēt
id ē clemētius fauore. id
est grā mea. qd te nūc fa

cit impatiētem nostri. i. cōtra nos. quia si boetius a principio nō fuisset nūz
tritus prosperitate fortune nō fuisset ipatiens de amissione eius. **E**t sub
dit. **E**go circūdedi te affluentia et splendore omnīū bonorū que s̄q; mei iu
ris. i. p̄ctis. nūc aut̄ liber. i. placet mihi retrahere manū. tu habes gratiam
id est mihi referre gr̄as. tāq; vsus alienis nō habes ius querelle tāq; tua p
videris. **Q**uid igit̄ ingemiscis querulando. nulla tibi a nobis illata est vi
olentia. opes. honores et cetera taliū sunt mei iuris. id est potestatis. et fas
mule mee s̄q; honores et potestates cognoscūt me dominā. meū veniūt.

Libecūdu

meū recadunt. audacter affirmē si tua foret que ꝑqueris amissa. nullo modo ea ꝑdidisses. ¶ **N**ota ꝑ tota rō fortune in hoc ꝑsistit. Nulli mas ner rōnabilis q̄rimonia de eo q̄ nihil alioꝝ aufert. sed ꝑpria ꝑ suo libito dī spofuit. sed fortuna nihil abstulit qd̄ erat boetiꝝ. sꝫ ꝑpria disposuit ꝑ suo li bito. ¶ **N**ota de hoc ꝑ dē. q̄ tibi tua. **S**en. dē in de remedijs. **N**ō est tuū qd̄ fortuna fecit esse tuū. Alienū est oīe q̄cquid oprādo euenit. z nīl hīl ipsius ꝑprium putari licet quod eripi potest. ¶ **N**ota q̄ hō ꝑducit nudus ex vtero matris. ꝑ h̄ innuit magna eius miseria. si em̄ hō nudꝝ na sceret z nullo indigeret. minus esset miser. sed q̄ nudus nascitur nihil ꝑf sidens z pluribꝝ indigens. iō magis miser est. vñ paup̄ **H**enricus **P**rimi rus in mūdo tecū tua q̄nta tulisti. Audus eras ꝑmo. z postea nudꝝ eris. ¶ **N**ota ꝑ bona exteriora nō sꝫ ꝑpria hoīs. q̄ dē **S**en. **N**ihil ꝑprium dī cas qd̄ mutari ꝑr fortuna. Reposcit qd̄ dedit donū. qd̄ dari potuit aufe ri potuit. z qd̄ fortuna nō dedit non eripit

¶ **N**ic m̄der tacite q̄sti oni. **D**iceret aliq̄s fortu/ na. licz bona extiora sunt tua tñ ꝑstq̄ ea hoī ꝑru listi nō deberes āꝑlꝝ au ferre. **H**uic q̄stioni m̄dz fortuna dices. q̄ h̄ eēt ꝑ tus z ꝑ naturā suā quaz nullus dꝫ sibi auferre. i. / mo dꝫ vti sic z cetere res vñt sua natura. vñ dē **N**ūqd̄ ego sola ꝑhibeoꝝ exercere ius meū. cū oīa alia exerceāt naturā suā. qd̄ declarat. q̄ licz. i. licē tū ē celo ꝑferre lucidos dies z eos ꝑdere. i. absco dere tenebrosis noctibꝝ. et licet anno redimire. i. ornare vultū. i. sup̄ficieꝝ terre. nūc. i. aliq̄n̄ floribꝝ. sic in vere. nūc frugibꝝ sic in estate. nunc ꝑfundere eam nūbis. i. pluuijs z frigoribꝝ sicut in autūno et hyeme. **I**us. i. natura est mari. nūc. i. aliq̄uā do. s. tpe sereno blandiri. id est blandū esse. eꝫre strato. i. pacificato. sed tpe tēpestatis inhor̄rescere. id ē horridū app̄rere ꝑocellis ac fluctibꝝ. i. inundationibꝝ. nūquid inexplera. id est infaciabilis cupiditas hoīm alligabit nos ad ꝑstantiam alienā nos tris moribus. q̄si diceret. non. etem̄ hec est nostra vis. i. naturā potestas hunc ludū continue ludimus. rotā verlamus volubili orbe. i. veloci circū.

¶ **A**n ego sola meū ius exercere ꝑhi beoꝝ. **L**icet celo ꝑferre lucidos dies. eos dēq̄ tenebrosis noctibꝝ ꝑdere. **L**icet anno terre vultū nūc floribꝝ frugi/ busq̄ redimiri. **N**ūc nūbis frigoribꝝ q̄ ꝑfundere. **I**us ē mari nūc strato eꝫ reblādiri. nūc ꝑcell' ac fluctibꝝ inhor̄ rescere. **N**os ad ꝑstantiā n̄ris moribꝝ alienā inexplera hoīm cupiditas jalli gabit. **H**ec n̄ra vis est. hūc ꝑtinuū lu dū ludimus. rotā volubili orbe versa mus. infima summis. summa ifimis unutare gaudemus. **A**scende si placz sed ea lege ne vti cū ludicri mei ratio posset descendere. iniuriā putes

Prosa secūda

latione. et nos gaudemus mutare infima. i. aduersa summis. i. prosperis. et summa infimis. i. prospera aduersis. Tu boeci ascende rorā nostram si placet. sed ea lege. i. additione. ut ne putes tibi fieri iniuriā si contingit te descendere. cū ratio mei ludicri. i. ludi iocosi hoc pose ar. ¶ Nota q̄ q̄libz res in sua naturali opatione delectat. frustra ergo laborat q̄ natura rei auferre conat. cū natura non assuescat p̄trariū. vñ paup̄ Henricus. Nonne sua licite quis sic vit arte. Quod sibi fors dederit vit omis hō. Dilectus equis. piscator aq̄s. et clericus hymnis. Nauta fretis. pugiles marre. poetam meris. Rusticus arua parat. numerat mercator auarus. Virgo legit flores. stultus amator amat. Semiat in spinis nature iura retractas. ¶ Nota q̄ dicit cupiditate hominū esse inexplētā. q̄ dicit Aristot. ij. politici. Infinita est concupiscētia hoīm. ad cuius repletionem multi viuunt. Et Auctena. xvi. epla. Naturalia desideria finita sunt. ex falsa aut opatione nascentia ubi desinant non habent. et lxviij. epistola. Omnia aliq̄s cōtem nere potest. oia aut̄ habere non potest.

¶ An tu mores ignorabas meos. Nesciebas. Cresū regē lydoz. Cyro pauloan formidabilē. mox deīn miseran dū rogi flāmis tradito misso celit̄ imbre defensum. Nū te p̄terit. Paulū p̄s regis a se capti calamitatibz pias impēdisse lachrymas. Quid tragediarū clamor aliud deflet. nisi indiscreto icutu fortunā felicia regna vertentē. Nōne adolescētulus ayon eyor. id ē duo dolia vini. altez. q̄dē malū. aliud aut̄ bonū in Iouis limine iacere didicisti. Quid si vberis de bonoz pte sūpsisti. Quid si la tenō tota discessi. q̄d si becipsa mei mutabilitas iusta tibi cā est sperande meliora. tū ne aīo p̄rabescas. Et intra cōe oibus regnū locatus pprio iure viuere desideras

¶ Nunc fortuna excludit quādā rāsiōne Boetij. possz em̄ dicere boetius. O fortuna ego cōq̄stus sum de tua mutabilitate. quia ignorauim mores tuos. hanc rāsiōnem excludit fortuna p̄ plus ra nota boetio. ex quibz poterat p̄pēdere mores et stabilitatē suā et dicit. Nūquid tu ignorabas mores meos. q̄si diceret nō. Nesciebas quō Creus rex lydozum q̄ p̄s erat formidabilis Cyro regi persarum. s̄ postea capto fuit a Cyro et traditus ignibz ad cremandū. s̄z umbre misso celit̄ fuit defesus et euasit. nū q̄d etiā p̄terit te quomō Paulus p̄sul rhomanus fuit pias lachrymas sup calamitatibz. i. miseris p̄s regis quē captiuauerat. Quid em̄ aliud deflet clamor tragediarū. i. poetarū rep̄hēdentū vicia. hōiz. nisi fortunā subuer

Liber Secundus

rentem felicia regna indiscreto ictu. i. incerto euentu. Nonne existēs ad o-
 lecentulus didicisti iacere in lumine. i. in domo iouis duo dolia. vñū bo-
 nū aliud malum. de quibus oportuit vñūquēq; intrantē gustare. **Quid**
 conq̄reris si vterius de bonoz. parce sumpſisti. **Quid** ēd querēs si a te nō
 tota disceſſi. **Quid** p̄quereris si hec mei mutabilitas est tibi iusta cā spe-
 randi meliora. i. prospera. tamen ne pro nō contateſcas. i. deficias animo.
 et tu locatus infra cōe regnū oibz. i. in mundū desideras viuere. p̄rio tu
 re. q; hoc esse nō potest. vt eximaris a cōi lege hoīm. ¶ **Nota** q; cū **Cres-**
 sus rex ly dorū eſſet pugnaturus p̄tra regē p̄ſarū ipſe p̄ſuluit Apollinēz
 de ſucceſſu pene. qui reſpondit ſibi h̄mōi verſiculo. **Cresus** perdet alim
 tranſgreſſus plurima regna. **Alim** eſt fluuius quidā. **Quem** verſiculum
Cresus ſic intellexit. q; **Cresus** tranſgreſſus alim perdet. i. deſtruet plu-
 rima regna ipſi? **Cyri.** Sed apollo ſic intellexit. **Cresus** tranſgreſſus alim
 perdet. i. amitter plurima regna ſua. z hoc p̄rigit. nā ipſe euz tranſgreſſus
 eſſet alim victus eſt a **Cyzo** z in ignē poſitus. ſed tanta inūdario pluuię
 facta fuit q; exinctus fuit ignis z euasit. de quo cū mltum gloriareſ. dixit
 filia ſua nomine **Fautia.** **O** pater expecta vltimū diem ante quem nō eſt
 gloriandū. **Quadā** vero nocte vidit **Cresus** in ſomno q; eſſet ſuper altā
 arbozem vbi **Iupiter** eū rigabat. z **phebus** eum ſiccabat. quod ſomniuz
 eum retuliſſet filie ſue. reſpondit filia. **Tu** eris caprus a **Cyzo** z in cruce
 ſuſpenſus vbi **Iupiter.** i. pluuiā te rigabit. z **phebus.** id eſt ſol te ſiccabit.
 quod ad vltimū contingit. et quo poteſt perpendi mutabilitas fortune.
 ¶ **Nota** q; **Paulus** conſul rhomanus miſſus fuit pugnare contra **res**
 ge perſarū q; erat ſup̄biſſimus hoīm. **Cum** aut ipm deuiſiſſet conſide-
 rans proſperitatem p̄teritā z aduerſitatem p̄ſentem eius. motus pieſ-
 tate fleuit ſup ipm z diſmiſit euz. ex quo ſit p̄pendit mutabilitas fortune.
 ¶ **Nota** q; tragedia eſt carmen rep̄henſiū viciozū incipiens a proſperi-
 tate. deſinens in aduerſitate. **Et** dicit a tragos grece quod eſt h̄rcus lat̄s
 ne. z oſdos canrus. q; canrus huiuſmōi carminis h̄rcō remuneraſ. **In**
 dicūtur tragedi poeti q; antiq̄ geſta z facinora ſceleratoz. regum lucriuſo
 carmine p̄plo ſpectante. i. reſpiciente p̄cinnebant ſicut dicit **Iſidorus** li-
 ethimologiaz. ¶ **Nota** **Homerus** volens oī dere mutabilitatē fortu-
 ne deſcribit in domo **Iouis** iacere duo dolia vñū bonum aliud ma-
 lū. et oīes intrantes domū de vtroq; oportebat guſtare. ſed quosdā p̄-
 de bono. quosdā vero plus de malo. **Et** hec deſcriptio publice depingebat
 batur athenis in tēplo **Iouis.** vbi **Boetius** ſtudit adoleſcens et̄is. ſi-
 cut ipſe reſtat in de diſciplina ſcholarū. **Per** domū aut iouis **homerus**
 ſignificabat mundū. p̄ duo dolia p̄ſperitatē z aduerſitatē. z oīes q; viuūt
 in mūdo de vtroq; guſtant. qdā plus de p̄ſperitate. qdā plus de aduerſi-
 ſitate. ¶ **Nota** de fortuna ſubuerſente felicia regna. dicit **Sanctus** in
 poetria. **Hoc** vñū p̄ſcire poteſ q; nulla poteſtas **Alle** moroſa pōt. q; res
 fortuna ſecūdas **Impar** eſſe breues. ſi vis exēpla. p̄iores. **Reſpice** fortu-
 nas. enarrat illa p̄riorū. **Florida** proſperitas. minos ſubuerſit athenas.
Alion attrides. magne carthaginis arces **Scipio.** ſed multi rhomani fuit
 alea ſari. **Te** verſa breui breuis eſt diſtancia leti. **Omīs** z meſti nox eſt
 vicina diei. **Nec** aliena docent. z te tua ſara docebūt.

Metrum secundū

Istud est scdm metrum huius secūdi. quod dicitur a seplepiadiū ab inuentore. choriambicū a pede predomināte. Quis sit pes choriābus pūis habitū est. et constat istud metrum ex pmo spondeo et duobus choriāmbis et pyrrhīko vel iambo. quale metrum est illi? hymni. Saneorū meritis inclita gaudia. Secūdū metrum dicitur ferregratiū ab inuentore cōstans ex primo spōdeo. scdo dactilo. et tercio spondeo vel trocheo. In hoc ergo metro fortuna cōquerit de inexplata cupiditate hominū. dicens **S**i copia. i. fortuna quā gentiles deam copie appellabāt pleno cornu fundat hominibz tātas opes quātas arenas versat. i. voluit pontus. i. mare incitus id est cōmorus rabi-

Metrum scdm libri secūdi

Squantas rabidis flatibus incitus
Pontus versat arenas
Aut quot stelliferis edita noctibus
Celo sidera fulgent
Tātas fundat opes nec strabat manū
Pleno copia cornu
Humanū miseras haud ideo genus
Cesset flere querelas
Quāuis vota libens excipiat deus
Multis prodigus auri
Et claris auidos ornet honoribus
Nil iam parta videntur
Sed quesita vorans seu rapacitas
Alios pandit hiatus
Que iam precipitē frena cupidinem
Terto sine retentent
Largis cum potius muneribus fluēs
Sitis ardescit habendi
Nunq̃ diues agit q̃ trepidus gemēs
Sese credit egentem

flata. i. acquisita pandit id est manifestat alios hiatus. i. recepracula cupiditatis. Et tunc querit fortuna. que iam frena retentē id est detineant. terro sine cupidine. i. auariciam hominū precipitē. i. precipitantē hominē cum sitis. i. desiderium habendi fluēs largis muneribus ardescit in hominē. i. ideo ille qui trepidus terrore aduersitatis et gemens credit se egentem.

Liber Secundus

ille numq̃ diues agit. vitam ducit. ¶ **N**ota circa hoc q̃ dicitur (pleno cornu. q̃ cum **H**ercules quodā tpe luctaretur **A**chilleo. & achilleus mutaret se in thaurū. **H**ercules apprehendēs ipm p̃ cornu effregit illud et repletū pomis & floribz odoriferis sacri icauit illud fortune. quod cornu dicitur fortuna quibusdā p̃pinare plenū. quibusdā vacuum. quibusdā sem̃ m̃plenū. s̃m̃ diuersum statum p̃speritatis & aduersitatis hoīm. ¶ **N**ota q̃ fortuna inuehitur p̃tra auariciā hoīm. quod **T**ullius in libro tusculanarū questionū dicit. **A**uaricia studiū pecunie h̃z. quā nemo sapiēs p̃cupiuit. ea em̃ q̃ si malis venenis imbuta corpus aīmqz virilē offendit. ipsa em̃ infaciabilis manēs neqz copia neqz inopia minuit. **E**t in eodē hoc dicitur. **Q**uid est q̃ mille cupiditate pecunie ferunt. quoz ita perturbant animi vt nō multū absint ab insania. **E**t dicit **Seneca** lxxv. epla. **A**uaricia numq̃ habet magis malū nisi q̃ ingrata est. **E**t lxxiij. epla. auaros p̃par cantibz dicens. **V**idisti aliquē canē missum a dño panis frustra aut carnis aperto ore caprantē. quicqd̃ arripit. prius integrū deuorat. & semp̃ ad spem futuri inhiat. **I**dem euenit nobis. quicqd̃ nobis fortuna expectantibz porrigit. illud sine omni volūtate dimittimus. & statim ad rapinā alteri⁹ erigimur. ¶ **N**ota q̃ qui credit se egentē non est diues s̃z pauper. q̃ dicit **Seneca** p̃ma epla. **N**on q̃ parū h̃z sed q̃ plus cupit paup̃ est. **Q**uid em̃ refert q̃tū illi in arca. q̃tū in horreis iaceat. si alieno h̃tatu imminet. ¶ **N**ota q̃ diuitie nō tollunt auariciā s̃z magis augmentant. vñ **Seneca** xvi. epla dicit. **C**ongerat in te quicqd̃ locupletes possederūt. vltra p̃uatū pecunie modū fortuna te p̃uehat. auro tegat. purpura vestiāt. terrā marmoribz abscondat. accedāt statue & picture. & quicqd̃ vlla ars elaboratū. ut maiorā cupere ab his desistes. vñ **I**unialis **I**nterea pleno dum turgit sacculus ere **O**creuit amor nummi q̃tū pecunia crescit.

¶ **H**ic incipit tertia prola huius secūdi. in q̃ p̃bia probat **B**oetium nō debere p̃queri de fortuna. q̃ multa bona sibi contulit. **E**t p̃mo inquit p̃bia quid sentiat de dictis fortune. secūdo bona fortune sibi collata enumerat. ibi **V**erū tamē. **P**rimo ostendit p̃biolosophia q̃ **B**oetius nihil habeat loqui p̃tra fortunā. secūdo **B**oetius respondet. tēcio p̃bia ei⁹ responsione approbat. si cur parebit. **D**icit p̃mo **S**i fortuna loq̃retur te cū his verbis pro se **P**ro

¶ Prosa tertia secūdi libri

His igitur si pro se te cū fortuna loq̃retur. quid p̃fecto cōtra hūcres nō haberes. **A**ut si quid est quo querelā tuam iure tuearis. p̃feras oportet. dabim⁹ dicendi locū. **T**um ego. speciosa q̃dem ista sunt inquam. oblitaqz rhetorice ac musice melle dulcedinis. **T**um tñ cum audiuntur oblectāt. sed miseris. maloz altior est sensus **I**taqz cur hec auribz

Prosa terciā

insonare desierint. insitus animū me
roz p̄grauat. **P.** Et illa. ita est inquit
Hec em̄ nondū morbi tui remedia. s̄
ad huc p̄tumacis aduersus curationē
doloris fomenta quedā sunt. Nam q̄
in p̄fundum sese penetrēt. cum tēpesti
uum fuerit admouebo

fecto p̄certe. tu nō habes
res qd cōtra hīsceres. i.
nō haberes vñ apires os
ad r̄ndendū fortune. arsi
quid est quo tuam que
relā iure tuearis. opoz
i. necesse ē vt p̄feras. da
bimus tibi locū dicendi
Tūc boetius responderet
Speciosa qdē sunt ista
q̄ fortuna dixit. z s̄ ob
lita. i. delintra melle. i. de

lectatiōe rhetorice dulcedinis. i. q̄rum ad p̄sam. ac p̄t musice dulcedis
sc̄s q̄rum ad metriū. z t̄m tunc delectant aīm meū cum audiunt. s̄ sensus
i. p̄ceptio maloz est altior. i. p̄fundior miseris q̄ ista possint attingere. q. d.
q̄uis p̄ba fortune sup̄ficialiter me delectent. t̄m ad p̄funditatē mei dolo
ris nō attingūt. Itaq̄. i. ergo cū hec verba fortune desierint. i. cessauerint
insonare auribz meis. meroz insitus. i. immissus p̄grauat aīm meū. **Tunc**
p̄bia approbat r̄nsionē **Boetij** dicens. Ita est. hec em̄ verba fortune non
dū sunt remedia tui morbi. s̄ sunt qdā fomēta. i. lenimēta aduersum cura
tionē. i. p̄tra sanationē p̄tumacis doloris. nā remedia q̄ penetrēt. i. immite
rant se in p̄fundū p̄urbationū expellēdo eām radicealē tui morbi. ista ad
mouebo. i. apponā cum fuerit tempestiuū. **¶ Hora** q̄ boetij n̄hil ha
buit loqui p̄tra p̄ba fortune. qz vix dixit. z p̄tra veritatē nō est loquendū
Nā vero oia vera p̄sonār. z p̄ritas sub̄p̄si attestat s̄m **Aresto.** **¶ Hora**
q̄ hiscere est h̄iatū inchoare. z p̄fertur p̄ synep̄ā. qz regularit̄ dicere h̄iasco
Nā hiscere est h̄iatū inchoare. cū sc̄z aliq̄s aperit os. **¶ Hora** q̄ oblitus
media. p̄ducta est p̄t̄ a p̄bo obliuiscor. **Sz** oblitus media correpta descē
dit a p̄bo obliuiscor. i. ere. z oblitus idē est qd maculat. vñ? **Immemor** ob
litus notat. oblitus ē maculatus. **¶ Hora** circa h̄ q̄ d̄t (insitus meroz
aīm p̄reguat) qd nō doleret de infortunio qd nulli p̄tingit nisi aīo multū
elevator sup̄ fortunā. qz d̄t **Seneca** lxx. ep̄la. plus eq̄ te dolere nolo. s̄ vt
nō doleas vix erigere audeo. nulli aut̄ ista firmitas aī p̄tingit nisi multū
sup̄ fortunā elevator. **Et** subdit. illd̄ agam? vt locū d̄ fiat nobis amissoz
reconditio. nemo lib̄ter ad id redit quod nō sine tormēto cogitatur? est.

¶ Hora q̄ p̄ rhetoricā z musicā dulcedinē fortune boetius adhuc nō
fuit restituit? p̄turi z sapie. qd attestat eius meroz agguans aīm. nā p̄turi
et sapia dolore z merore opprimit. vñ **Sen.** lxx. ep̄la. Quēadmodū minu
ta luna claritas solis obscurat. sic dolores z mesticias sapia z p̄tus sua m̄g
nitudine elidit z opprimit

¶ Verum t̄m ne te miserū existimare
velis. an numez modūq̄ tue felicit
tis oblitus es. **Taceo** q̄ desolatū pa
rente summoz te viroz cura suscepit

¶ Nec p̄bia enume
rat bona fortune boetio
collata. rōne quoz non
debut se estimare misē
rum. et primo enumerat
bona p̄terita que ip̄m se

Libecūducus

licem fecerunt. **P**ostea enumerat in quarta p[ar]te bona que ip[su]m in p[ri]ncipiū felicem ostendūt. **P**rimo igitur p[ar]te describit felicitatē suam p[re]teritā. secundo excludit quandā obsecutionē. ibi **Q**uod si idcirco. **P**rimo enumerat quedā bona p[re]sentia. secundo q[ua]ndā specialia. secunda ibi **P**reterea libet

Primo dicit. o boeti nō velis te estimare miserum. nūq[ua]m oblitus es numerum et modum felicitatis tue. raceo. i. p[er]transio q[uod] te desolatū. i. p[ri]uatū parente. i. patre et matre. cura summo[rum] viro[rum]. i. p[ro]p[ri]um r[om]ano[rum] te suscepit. et tu delectus. i. de alijs electus in affinitatē p[ri]ncipiū ciuitatis cepisti prius esse carus q[uam] p[ri]mus. quod est p[re]ciosissimū genus p[ro]p[ri]uitatis. **Q**uis nō predicabit te felicissimū cum tanto splendore tuor[um] socero[rum] cum tanto pudore coniugis. i. vxoris. et cum oportunitate. i. oportuna felicitate masculine proles. quasi diceret. nullus est qui nō indicauerit te felicem in his ¶ **N**ota q[uod] triplex est genus p[ro]p[ri]uitatis. p[ri]mū est q[uod] p[er]trahitur ex genealogia. et in tali p[ro]p[ri]uitate aliquis simul efficitur p[ri]mus et carus. nam frater fratri est carus et p[ri]mus **A**lia est p[ro]p[ri]uitas que p[er]trahitur ex matrimonio. et vocatur affinitas. et in tali p[ro]p[ri]uitate aliquis p[ri]us efficitur p[ro]p[ri]uus q[uam] carus. **T**ercia p[ro]p[ri]uitas p[er]trahitur ex bonis moribus et virtutibus. et hoc est p[re]ciosissimū genus p[ro]p[ri]uitatis et in tali p[ro]p[ri]uitate aliquis p[ri]us efficitur carus q[uam] p[ro]p[ri]uus. et sic boetius p[ri]us factus fuit r[om]anis p[ri]ncipibus carus r[ati]ōne virtutis. q[uam] p[ro]p[ri]uus matrimonij p[er]trahendo cum eis ¶ **N**ota q[uod] philosophia dicit boetium fuisse felicem splendore socero[rum] suor[um] in plurali numero. cum tamē non habuerit nisi vnum socerum. **N**am socer dicitur cuius filiam alius quis duxerit. et nō legitur q[uod] boetius habuisset duas vxores. **A**d hoc potest dici q[uod] hic accipitur socer large non t[ame]n p[ro] patre vxoris. sed etiā p[ro] fratre. qui large loquendo etiā potest dici socer. ergo dicit pluraliter socero[rum] ¶ **N**ota q[uod] ex tribus philosophia dicit boetium fuisse felicem scy ex honestate socero[rum] suorum. ex pudore coniugis. et ex oportunitate masculine proles. id est filio[rum] suorum

¶ **N**ic p[ar]te enumerat quedā bona specialia ex quibus boetius nō desinit se estimare miserum. **E**t dicit. ego p[re]tereo id est p[er]transire volo. quia mihi libet p[re]terire communia bona. et delectat

Delectusq[ue] in affinitatē p[ri]ncipiū ciuitatis quod p[re]ciosissimū p[ro]p[ri]uitatis genus est. p[ri]us carus q[uam] p[ro]p[ri]uus esse cepisti. **Q**uis nō felicissimū cum tanto splendore socero[rum]. cū coniugis pudore. cū masculine quoq[ue] p[ro]les oportunitate predicauit

¶ **P**retereo. libet em̄ p[re]terire cōia sumptas in adolefcētia. negatas senibus dignitates. ad singularē felicitatē tue cum lūvenire delectat. **S**i q[ui]s re[rum] mortalium fructus vllū beatitudi-

Prosa tertia

nis pondus h3. poterit ne illius me/
morā lucis quātalibet ingruentium
maloz mole deleri Cū duos pariter
psules liberos tuos domo puebi sub
frequētia patrū. sub plebis alacritate
vidisti. Cū eisdem in curia curules in/
sidentibz Tu regie laudis orator. in/
genij gloriā faciēdieq; meruisti. Cū
in circo duoz medius cōsulū circūtu/
se multitudinis expectatōem triūpha/
li largitōe satiasti. dedisti (vt o pinor)
verba fortune. dū te illa demulcet: dū
te vt suas delicias fouet Munus qd
nulli vnq; puato cōmodauerat ab/
stulisti. Vis ne igit cū fortuna calcul/
lū ponere. Nūc te primū liuētī oculo
pstrinxit. Si numerū modūq; letorū
tristium ve consideres. adhuc te feli/
cem negare nō possis.

me venire ad specialem
cumulum tue felicitatē
scz ad sumptas dignita/
tes in adoleſcētia nega/
tas senibus. Et subdit
Si quis fructus rerum
mortalū hater vllū pon/
dus beatitudinis. i. si ppter
aliquid tpale bonū ho/
mo deſet dici felix poteſ/
rit ne memoria illius lu/
cis. id est tue felicitatis.
quā iā dicā deleri quan/
taliter mole. i. quocūq;
pondere ingruentiū ma/
lorū. qſi diceret nō pōt de/
leri. Et q̄ illa felicitas
cum curuidisti liberos tuos.
os. id est filios tuos pas/
siter conſules. i. in cōſul/
les electos. prouehi. id ē
duci de domo tua ſb ire
quētia. i. diligentia patz
scz ſeniorum. ⁊ ſub ala/
critate. i. ſub gaudio ple/
bis. ⁊ cum tu eisdem ſid/
lijs tuis inſidentibus cuſ/
rules. i. ſedes iudiciarias
orator id est predicator
regie laudis meruisti qſi
am ingenij ⁊ faciēdie cū
tu medius in circo. i. in
circundatione duorum

psulum. scz filiorum tuorū satiasti expectationem circūfuisse multitudinis
triūphali largitione. id est victoziali triumphatione vt ego opinor tu deſ/
disti verba. i. deceptiones fortune. cum te illa demulcet dum te fouet vt
suas delicias. tu abstulisti munus quod nūq; cōmodauerat vlli. alicui
pūuato. i. extraneo. vis ne cū fortuna ponere calculū. id est cōputationez
nūncipſa fortuna primū pstrinxit te oculis liuētibz. id est inuidis. si cō/
sideres numerū ⁊ modū letorū ⁊ tristium. id est prosperitatis ⁊ aduerſita/
tis adhuc nō potes te negare felicem ¶ Hora pbia p hoc qd dicit. pre/
teo ⁊ prius dixit taceo vritur quodā colore rhetorico qui dicit occupatio. et
diffinitur ſica Tullio. Occupatio est cum dicimus nos preterire aut neſ/
ſcire aut nolle dicere illud quod tamen maxime dicimus. ¶ Nota qd
mos erat romanorū ante triceſimū annū nulli conferre aliquā dignitatē
te niſi ppter ſingularē dignitatē vel pbitatē. vel ppter publice reuēdēteſ

utilitatē. Boetius autē in adolescētia ante tricesimū annū electus fuit in
consulē et hoc phia vocat felicitatē eōdem. nō q̄ cōiter omibz h̄ pcederetur
sed q̄ nō solū boetio sed alijs paucis hoc accidit. Refert em̄ Tullius in
li. de amicitia q̄ Scipio aū tricesimū annū bis fact⁹ est p̄sul. sily Germani-
cus inuenis factus est p̄sul aū tricesimū. sed singulare felicitatē boeti⁹
tangit dicens. Qū duos pariter consules. ¶ Nota q̄ fm̄ Isidorum
in li. etymologiariū. curules erant sedes in quibus ingratus sedentes tu-
ra reddebant. et dicūtur curules a curru. quia tali sede vtebant in curru iu-
dices quo vehebant vt expeditius p̄plo iudicia redderent. ¶ Nota
q̄ p̄suetudo erat apud romanos in electione consulū habere sermonem
ad populū de laudibz regum et electoz. in magistratū. et si tene p̄dicant
inde gloriā consequabatur. Huiusmodi sermonē fecit boetius in elec-
tione suoz filioz in consules. et exinde sua gloriā fuit geminata. Et quia
p̄similis sermo p̄uenit fieri in triumphis in laudem eoz qui obtinuerant
victoriā. ideo hui⁹ sermonē vocat triumphalē largitionē. ¶ Nota q̄
bonum aliquod promittit et nō adimplet ille dat verba et nō re. et sic decipit.
ergo dicit phia. dedisti fortune verba. i. deceptōes. p̄mittēdo ei aliqd
boni q̄ ipsa te ita fouet. ¶ Nota q̄ calculus in vna significatōe est p̄-
nus lapillus q̄ calcando nō ledit. et quia talibus lapillis vtebātur antiqui
in computando. ideo calculare vel calculum ponere ponitur pro compu-
tare vel pro rationem facere. ergo dicit phia. Glis ne cum fortuna calculū
ponere. quasi diceret. non detes. si cōputabis cū ea ipsa inueniet te multo
feliciozem q̄ miserum.

¶ Hic philosophia ex-
cludit quandā obiectō-
nem. posset aliq̄s dicere
hec p̄dicta bona nō faci-
unt me felicez. quia sunt
p̄transita. Hanc obiectō-
nem excludit phia di-
cens. q̄ p̄ sed. si non esti-
mas te fortunatū. id est.
felicez quia illa abierunt
que tūc videbantur leta
etiā nō detes te estima-
re miserū. quia que nunc
credunt. i. videntur. me-
sta p̄tereūt. Nunqd tu
venisti p̄imū in hanc sce-
nā. id est. ymbra vite sub-
itus. i. improuisus et hos-
pes. i. aduēa tu ignoras
que gerantur in hac vi-
ta. Ne pro nunqd reris.
id est. opinaris vllā p̄stan-

¶ Q si idcirco te fortunatum esse non
estimas. quoniam que tunc leta vide-
bant abierūt. Non est q̄ te miser p̄-
tes. qm̄ que nūc credunt mesta p̄te-
reūt. An tu in hanc vite scenam nunc
p̄imū subitus hospesq̄ venisti. Al-
lam ne humanis rebus inesse constā-
tiam reris. cū ipm̄ sepe hominē velox
hora dissoluat. Nam etsi rara est for-
tuitis manendi fides. vltimus tamē
vite dies. mors quedam fortune est
etiam manentis. Quid igitur refer/
re putes. Tu ne illā moriēdo deseras

Metrum

terciū

ita inesse humanis rebus cum ipm hominem sepe dissoluat velox hora mortis: nā si fortuitis rebus est fides permanēdi. licet rara. tñ vltimus dies vite ē qdam mors fortune. etiā manentis fortune. Quid igit putas referre id est distare. ne. i. an tu deferat illam fortunaz moriendo. an pro vlt. illa te deferat fugiendo. quasi dicat nihil refert quantū ad inconstantia fortune. siue fortuna hominem deferat siue deferatur manifestū est q manere non pōt

¶ Notandū q in rebus humanis nō est constantia. cuius rō. In isto quod est genitū nulla est constantia. quia nihil est genitū quod nō sit eorū ruptibile t nō permanēs. sed res humane sunt genite t producte. g. zc

¶ Notandū q nō est durabilis fortune prosperitas. q. ipam cito fugat aduersitas. vñ Gansfredus in poetria. Omnibz ne crede tuis si tpe paruo

Illuxere tibi mox sunt clausura serenum. Rubila fata diē inducentqz crepuscula noctem. propter quod non est adhibenda fides rebus fortuitis.

¶ Nota q phia tangit vnam rōem q fortuna nō est constans que talis est. Homo non est constans ergo nec fortuna. An̄s patz. quia hominem sepe dissoluit hora mortis. Consequentia probatur ex hoc quia fortuna non patet esse nisi circa hominem cum sit in agentibus a proposito. secundo philosopho. ergo dicit philosophia. nihil differt quo ad inconstantiaz fortune siue fortuna derelinquat hominem fugiendo siue homo derelinquat ipsam moriendo quocunqz modo fiat semper ipsa est inconstans et non permanens.

Metriū terciū libri secundi

Quam polo phebz roseis qdrigis

Lucez spargere ceperit

Pallet albētes hebetata vultus

Flammis stella prementibus.

Cū nemus flatu zephiri tepentis

Vernis irrubuit rosis.

Spiret insanū nebulosus auster

Jam spinis abeat decus

Sepe tranquillo radiat sereno.

Immotis mare fluctibus

Sepe feruētes aquilo procellas

Verso conciat equore

Rara si constat sua forma mūdo

Si tautas variat vices.

¶ Istud est terciū metrum huius secundi cuius primus versus dicitur saphicus ab inuatore. trochaeus a pede predominante. Metriū autem secūdi versus dicitur glyconicum ab inuatore choriambicum a pede predominante. In hoc g. me tro phia declarat tribz exemplis mutabilitatez mūdanoz. Primū exemplū est de corporibus celestibus tale. Sole lucente in celo tunc obscuratur lumen aliarum stellarū. Ecce mutatio stellarum quo ad lumē qd tamen prius apparebat tempore noctis. Sed sole nobis lucente non apparet. vnde dicit in libz

Liber **Secūdus**

tera. **Q**uā phebū. id est sol cepit. i. incepit spar gere. i. emittere lucem ro seis quadrigis. id est ro seo curru stella heterara id est obscurata flāmis. id est luminibus solis p mentibus ipsa paller. id est pallida fit sūm albentes vultus. **S**ecundū exemplū est in terrenascen tibus tale. zephyro flante ornatu terra floribus. sed austro flāte flores de ficiunt. ecce mutatio in terrenascen tibus. vnde dicit in littera. **O**cum id ē quando nemus irruuit vernis. i. vernalibus rosis flatu zephyri repentis id est calentis. si auster nebulosus spiret. i. flare incepit insanum. id ē in sane. iam decus rosarum abeat spinis. i. recedat de spinis. **T**ercū exemplū est de mari tale. **Q**uando mare non agitur ventis apparet tranquillū sed ventis agitur efficitur tempestuosum. ecce mutabilitas maris. vnde dicit in littera. **S**epe mare radiat. i. splendet tranquillo sereno. i. serena tranquillitate immotis. i. non motis fluctibus. sepe aquilo cōcitat. id est prouocat feruentes procellas. id est tempestates verso equore. id est mo sio mari. **Q**uā hortatur philosophia ne credamus bonis fortune dicēs **S**i mundo constat. id est permanet sua forma rara vt ex dictis patz. **E**t si mundus variat tantas vices. i. alternationes. tunc crede caducis. i. tran sitorijs fortunis hominū id est noli credere. z loquitur hyzonicē. debet em̄ intelligi per contrarium. crede. id est noli credere bonis fugacibus quas lia sunt bona fortune. quod patet ex hoc quia constat. i. manifestum est. z est positum. i. stabilitū eterna lege. id est diuina lege. vt nihil genitum cons stet. id est immutabiliter permaneat. ¶ **N**ota q̄ poste attribunt soli quadrigam que ēz a numero quatuor equozū. poete em̄ fingūt currū sol lis trahi quatuor equis ppter quatuor diuersitates solis. **N**az sol cum ori tur est rubeus. hora tertia splendens. hora meridiē est feruēs. sed hora ves perrina est tepens. **L**une vero attribunt bigam propter duas proprie tates lune. nā luna virtualiter est frigida z humida. ¶ **N**ota circa h q̄ dicit crede fortuitis bonis. **S**eneca in li. de solatōe. sū. **E**lye. **N**unq̄ ego fortune credidi que cū meū videretur pacem agere omnia quecūq̄ in me indulgentissime conferebat. pecuniam. honores. gratiā. eo loco posui vnde posset sine motu meo repetere. **I**ntervallū magnum inter me z ip sū habui. itaq̄ nec illa abstulit nec auulsit. **N**eminem aduersa fortuna comminuit nisi quem secūda decepit. **F**ortuna fortes metuit. ignauos expandit. opes auferre potest. aīm autē surripere non pōt. ¶ **N**ota q̄ pbia bona fortune appellat caduca. qz dē **S**en. lxviij. eplā. **O**mnia ista in que fortuna dominūz exerceat sua sunt. sicut pecunie. honores. unbecilla sunt fluida. mortalia sunt z passionēs incerte. ¶ **N**ota dicit nullū genitū esse cōstans dicit **S**eneca. eplā pallegata. **O**mnia mortalia minuiuntur cadunt deferuntur. decrescunt exhauriuntur atq̄ in illis in forte causa in q̄ certa inaequalitas est. diuinorū autē vna natura est.

Sequitur prosa quarta secundi libri.

Prosa

quarta

¶ Prosa quarta scđi libri.

Tum ego vera inquam cōme/
moras. **O** virtutum omnium
nutrix nec inficiari possum prosperita
tis mee velocissimum cursum. Sed
hoc est quod recolentem vehementi
us coquit. Nam in omni aduersitate
fortune infelicissimus genus est infor
tunū fuisse felicem

hoc est quod coquit. i. anxiat vehemēter me recolētem prēritam pspērita
tem. nā in omī aduersitate fortune infelicissimū genus infortunū est fuisse
felicem z iā non esse. ¶ Nota phia dī nutrix omī virtutū. qz omīs vir
tus consistit in medio. mediū non attingit nisi recta ratione. q̄ recta rō est
sapientie z phie. ¶ Itē cū phia diuidat in practica z speculatiuam. ipsa
inducit prudentiam que est recta rō agibilis ex vi. ethic. Prudentia autē
colligata est omnibus virtutibus. ex eo dē. vi. p̄pterea phia dī nutrix omnīū
virtutū. ¶ Itē nota q̄ recordatio prērite felicitatis coquit hoīem. Itē dī
Seneca. lxx. epla. Illud agamus vt iocūda nobis fiat amissorū recorda
tio. hoc autē contingit cum animus pparatus est ad amissionem corūz

¶ Nota q̄ duplex est infortunū. quoddam continuū. aliud interpolatū.
sue discontinuū. p̄mum infortunium est felix. secundū est infelicissimū.
Infortunū em̄ continuum ex consuetudine minus nocet. quia dicit Se
neca in libro de tranquillitate animi. Tolerabilius est bona non acq̄re
re q̄ acquisita amittere. ideoq̄ letiores videbis quos fortuna nunq̄ respe
xit q̄ quos deseruit. Itē dicit in libro de p̄solatione filij Olye. Unū hos
ter bonum assidua infelicitas. q̄ illos indurat quos verat. Infortunū
autē discontinuū est cum aliquis mutatur de aduersitate in prosperitatez
et iterū de prosperitate in aduersitatem. z tale est infelicissimum g n̄. q̄
sepe deficit hoīem in desperationem. Unū Samaritensis al̄s paup̄ Hen
ricus. O bona pspēritas vbi nūc es. nūc mea versa est. In lucrū cythar
ra fit lachrymosa lyra. O mala dulcedo subito q̄ sumpta venenas. Que
v̄ recōpensas millea felle graui

¶ Sed tu inquit false opiniōis sup
plicium luis. id rebus iure imputare
non possis. Nam si te hoc mane for

¶ Nec est quarta p̄sa
huius scđi. in q̄ phia p̄
bat Boetū nō esse con
querendū de fortuna p̄
ter presentia bona q̄ sibi
dereliquit. Et p̄mo bo
etius p̄fiterur se fuisse fe
licē deplangens p̄ntem
infelicitatē. secūdo phia
ostendit ip̄m esse felicez
in p̄nti ibi. Sz q̄ tu. Di
cit ḡ Boetius. O phia
nutrix omī virtutū tu cō
memoras vera. nec poss
sum inficiari. i. negare ve
locissimū cursum. i. recel
sum mee pspēritatis. Sz

¶ Hic philosophia ostē
dit Boetium in presen
ti esse felicem p̄pter mul
ta bona que adhuc poss
sider. secundo probat se

Liber

Secundus

fortuitam nulli posse totaliter euentre
Tercio probat veram felicitatem in bonis fortuitis non consistere. **S**ecunda ibi. Quis est enim. terra ibi. **A**t ut cognoscas. **P**rimo ponit philosophia. et non debet querulari. **B**oetius de infortunio cuius adhuc abundet pluribus bonis et illa bona philosophia enumerat. **S**ecundo ipsa solat eum ibi. **C**um igitur. **O**ccit primo. o boetii. et tu luis. i. pateris superfluum falsae opinionis illud non potes iure imputare rebus. nam si mouet te inane nomen fortunae felicitatis. licet. et licet est ut tu reputes. id est putes mecum quod plurimis. quod pro et maximis bonis abundes. si igitur illud bonum tibi seruat diuinitus illesum et inuiolatum quod tu possidebas preciosissimum in omni censu. id est thesauro tuae fortunae poterisne retinere quaeque meliora iure causari. i. conquiri de infortunio. quasi diceret non. **T**unc enuenerat bona eius. atque perire illud preciosissimum decus humani generis. **S**ymachus socer tuus iste uult incolumis. i. sanus quod inquam decus non segnis. i. non tardus emeris precio vite. quasi diceret. tu tamen diligis eum quod uitam tuam pro eo exponeres. **S**ymachus uir totus factus ex sapientia et fructibus ille securus suarum iniuriarum ingemiscit de tuis iniuriis uiuit uxoris tuae modesta ingenio. precellens pudore pudicitiae. et ut includam breuiter omnes dotes. i. uirtutes eius. ipsa est similis patri suo. scilicet symacho et ipsa ex his exosa. i. tediosa huius uite tamen tibi seruat spiritum. id est tamen ipsa uiuit propter te. in quo uero ego cedo tuam felicitatem minui quod uxoris tuae

uite nomen felicitatis mouet quod plurimis maximisque abundes mecum reputes licet. **I**gitur si quod in omni fortunae tuae censu preciosissimum possidebas. id tibi diuinitus illesum adhuc inuolatumque seruat. **P**oterisne meliora quaeque retinens de infortunio iure causari. **A**tqui uiget incolumis illud preciosissimum humani generis decus. **S**ymachus socer. et quod uite precio non segnis emeris. uir totus ex sapientia uirtutibusque factus. suarum securus. tuis ingemiscit iniuriis. **U**iuuit uxoris ingenio modesta. pudicitiae pudore precellens. et ut omnes eius dotes breuiter includam patri similis. uiuit inquam tibi quae tamen uite huius exosa spiritum seruat. **Q**uodque uero felicitate minui tuam vel ipsa concesserim tui desiderio lachrymis ac dolore taebesceat. **Q**uid dicam liberos consularis. uel paterni uel auiti specimen elucet ingenij.

talesest id est tristatur lachrymis et dolore desiderio tui. Quid dicā lites
ros tuos psulares qz specimen. i. similitudo ingenij paterni. i. tui vel aut
ti. i. aut ipsorū. **S**ymachi. q. fuit auus ipsorū ex parte matris elucet. vt in
id erat pueris. quasi diceret liberi tui sunt similes patri et auo ipsorū in
prudencia inquantū eras pmitte. **N**otandū sicut inferius probas
bitur. q. in rebus fortuitis non potest consistere vera felicitas. Ideo illi q.
adoptione talium rerum felices se existimabant. et ex amissione earū infelices
falsa opinione decipiebantur. et licet in opinione eorū sic esset. nō tū erat in
re. iō dicit phia ad Boetiu. q. tu false opinionis suppliciu luis id rebus im
putare nō potes. **N**ota suppliciu false opinionis est in animo nō in
re. vñ Sen. xviij. epla. Vultis parasse diuitias nō fuit finis miseriarum.
sed mutatio diuitiarū. nec hoc miror. non em̄ in rebus est viciū sed in animo
sepius em̄ opinione q. re laboramus. q. infortunū boetij non erat impuls
randū rebus quia non erat. sed imputandū fuit sue false opinionis. **N**o
ta q. phia ostendit pntem felicitatem in tribus pssistere. s. in amicis. in vr
ore pudica. et filiorum suorum prudentia. Primo em̄ ad felicitatē requi
runtur amici. nā amicus est p̄ciosissimum genus diuitiarum ex ocrava p̄sa
huius secundi. et Presto. ix. ethic. Nemo eligit viuere sine amicis habēs
reliqua bona. et fm Tullium in libro de amicitia. Qui amicitia tollit de
mundo solem tollere videtur. et Seneca in de re me. for. Nichil est p̄cius q.
amicos nō habere. si amicu perdidisti aliu quere et ibi cū queras vbi inue
nias. quere inter artes liberales. inter recta et honesta officia. quere in las
toribus. ad mensam ista res non queritur. Secūdo requiritur ad felicitate
tem politicam vxor pudica que rara ē. vñ Seneca in de re me. for. Vult
te inter probas matrimonialis ordinis. ceperit esse exempla meretricula
rū. q. multas ex piugibus optimis pessimas videmus. ex diligentissimis
dissolutissimas. ex liberalissimis rapacissimas. Etiam si bonam vxorem
habuisti non potes affirmare eam esse permanfuram in illo proposito. ni
hil tam mobile. nihil tam vagum q. seminarum voluntas. Tercio requi
ritur ad felicitatem politicam proles. quia fm Presto. i. ethicoz. Nō om
nino felix est quis specie turpis est aut solitarius. aut prole carens. **N**o
ta fm Inguitionem specimen est pulchritudo vel similitudo vel signū
vel hymago vel noticia vel experimentum vel bonū operis documentū.
sed in proposito accipitur pro similitudine. Item fm eundem auctus ra
tum. id est ab auo habitus vel possessus vel ad ipsum pertinens. et ponit
tur quandoq. pro antiquo

Quā igitur p̄cipua sit mortalibz vite
cura retinēde o te si tua bona p̄gscas
felice. cum suppetunt etiā nūc q. vita ne
mo dubitat eē chariora. Quare sicca
iā lachrymas nondum est ad vnū oīs

Hic philosophia ex
dictis consolatur Boet
rium dicens. **O**x q. hos
minibus est p̄cipua cu
ra id est maxīma cura.
retinēde vite. id est sal
uandē vite. o te felicem si
p̄gnoscas tua bona cur

Liber Secundus

etiam nunc supererunt. i. abundant talia bona. qz nemo dubitat esse chariora ipsa vita. quare iaz sicca lachrimas ⁊ noli flere. nondum enim omnis fortuna est tibi exosa. id est aduersa ad vnu. id est omnino. nec tibi incubu- it. id est insisterit tempe- stas aduersitatis nimium valida. qm̄ tenaces an- coze. i. amici inseparabi- les herent. i. firmiter ma- nent. que scz ancore non patiuntur tibi esse sola- men pñtis temporis nec spem futuri tēporis. **Et** dicit Boetius pcor vt he- reant. i. maneant ille anco- re. quia ipsis manentibz vrcunqz. i. qualitercunqz. res se habeat nos enata- bimus euadendo aduersitatem fortune. **Sed** o phia tu vides quantum decus nris ornamētis bonoz exteriorz qbus ornabamur decesserit **Sub** dit phia. Nos pmouimus aliquarū animū tuū ad cōsolatōem si nondū piget te totius tue sortis. qz maior pars salua tibi manet. sed non possum ferre tuas delicias. q tam lucuosus. i. plenus lucru atqz anxius pquerar. aliquid abesse tue beatitudini. i. tue felicitati. **¶** **N**ota qz sicut mors ē om- niū amarissima. qz omia abscindit. omia deuorat. ⁊ qz aliqui iudicāt se nō timere mortē ⁊ tñ timent fm̄ Senecā in de reme. for. Sic vita est omniū dulcissima. omia em̄ appetunt esse ⁊ viuere. iō vniquodqz naturatr m̄itē ad saluandum vitā qua nihil est charius. **S**i g̃ boetius possedit bona q chariora sunt vita nō debuit se estimare miserum sed magis felicem. **¶** **N**ota qz phia amicos appellat ancoras. Sicut em̄ tempestate incū- sente p ancoram nauis retinetur ⁊ a periclitatione saluat. sic imminere ad ueritatem fortune homo fidelibz amicis ne succubat infortunio subleuat. fideles em̄ amici retinent hoīem imperi fortune agitātū ne torali deſicia tur a sua stabilitate. **¶** **N**ota fm̄ Neugirōnem suppetere. i. summinis- trare vel superabundare. sed pigere est pigrū esse vel penitere. vel grauā- re vel offendere

¶ **N**ec phia probat fe- licitatem nulli posse torali- ter euenire. scdo ostēdit qz quanto aliquid est fel-

exosa fortuna. **N**ec tibi nimium valida tempestas incubuit qnias tenaces he- rēt ancore. q nec presentis solamē nec futuri spem tēpis abesse patiantur. **B** **E**t hereant inqz pcor. **I**llis nāqz ma- nentibus vrcunqz seres habeant. ena- tabimus. **S**ed (quantū ornāmentis nostris decesserit) vides. **¶** **E**t illa. **P**romouimus inquit aliquantū. si te nondū totius tue sortis piget. **S**ed delicias tuas ferre nō possum. q abeē aliquid tue beatitudini tā luctuosus atqz anxius pqueraris.

¶ **Q**uis est em̄ tā composita felicitatis vt nō aliq ex parte cū status sui quali- tate ripetur. **A**nxia em̄ res ē humano

Prosa quarta

nam conditio bonorum. et que vel nunquam
tota pueniat. vel nunquam perpetua sub/
sistat. Huic sensus exuberat. scilicet est pu/
bori degener sanguis. Tunc nobili/
tas notum facit. sed angustia rei fami/
liaris inclusus esse mallet ignotus. Il/
le utroque circumfluus vitam celebem de/
flet. Ille nuptiis felix. orbis liberis.
alieno censum nutrit heredi. Alius p/
le letatus. filij filie delectis mestus
illa chrymat. Idcirco nemo facile cum
fortune sue conditione concordat. In/
est enim singulis quod inexpressus ignoret.
expertus exhorreat

cior tanto leuior aduersus
sitate permittitur. vercio
concludit ex his felicem
tam fortuitam amarum esse
et miseram. quarto inue/
hit per huiusmodi. scda ibi
Adde quod felicissimi. ter/
cia ibi. Quam multis. quod
ra ibi. Quid igitur o mor/
tales. Primo dicit. quis
est homo tam ppositus felici/
tatis. i. tam copiose felix
ut non rixetur. i. discorde
ex aliqua parte cum q^litate
te. i. cum dispositione sui sta/
tus. i. sue fortune. q^lsi di/
nullus est ita felix. quia
conditio. i. status huma/
norum bonorum est anxia res
i. misera res. que hominibus
ni nunquam tota proueniat
vel nunquam perpetua sub/
sistat. Tunc declarat quod
non tota pueniat homini

quia huiusmodi. alicui homini exuberat census. i. abundat pecunia. scilicet aliud sibi
deficit. quod degener sanguis. i. ignobilitas est sibi pudori. hunc autem. i. alium
hominem nobilitas facit notum. scilicet ipse inclusus angustia rei familiaris id est
paupertatis mallet. i. magis velle esse ignotus. Ille. i. alter homo circumfluus
i. circumdatus utroque. i. tam diuitiis quam nobilitate. ipse deflet celibem vitam
i. castam vitam. quod non potest forsitan ducere uxorem. Ille. i. alter homo fes/
lix nuptiis. scilicet habendo uxorem orbis. i. carens liberis. i. pueris. ipse nutrit. i.
congregat censum alieno heredi. Alius autem letatus prole ipse mestus il/
luchymat. i. ingemiscit delectis. i. pro criminibus filij vel filie sue. Idcirco ne/
mo facile concordat cum conditione sue fortune. Inest enim singulis hominibus
aliquid quod ipse inexpressus ignoret vel expertus ipsum exhorreat. et
sic rixatur cum qualitate sui status. ¶ Nota quod non est homo tam fes/
lix quin inueniat aliquam conditionem in se quam velle non habere. propter quod
miseria est conditio humanorum bonorum. quia nunquam homini tota puenit. quod
aliquis contemnere omnia potest. scilicet omnia habere nemo potest. Et c^licit
vita ratio ex huiusmodi que talis est. Illi conditio humanorum bonorum non tota pros/
uenit cui suus status in aliquo displicet. scilicet nullus inuenitur tam felix cui
status suus non displiceat in aliquo. sicut declarat in huiusmodi. ergo etc. ¶ T^lie
sanguis seruilis conditionis dicitur degener. quod homines naturaliter liberi sunt. scilicet per
seruitutem degenerant a natura. ¶ Nota quod vita casta dicitur vita celebs
q^lsi celestis. quod in carne viuere propter carnem est vita celestis et angelica. ¶ No/
ta f^lui. Inquisitione quod illachrymari est intus lachrymari. vel cum dolore las/
b i

Liber Secundus

chrymari. et est deponentis generis. licet si in antiquos inuentat neutrius generis. et sic boetius ponit hic in neutro genere. cum sit mestus illachrymar

¶ Nunc ostendit philosophia quod homo magis felix leuiori aduersitate prestermitur cum hoc probandum boetium ad alios. **E**t dicit. ad predictis quod sensus cuiuslibet hominis felicissimus. id est fortunatissimus est delicatissimus. id est impatientissimus nisi ad nutum suum cuncta suppetant. id est abundant. ipse erit insolens. id est impariens omnis aduersitatis. et prestermitur a sua felicitate quibusque minimis aduersitatibus. adeo perigua sunt. id est valde exigua. quod fortunatissimis detrahunt. id est auferunt summam. id est perfectionem beatitudinis. **O** boetii quod multos esse coiectas. id est opinarios. quod se arbitrentur proximos esse celo. id est deo. si eis prestergeret minima pars de reliquijs id est de precibus tue fortune. hic locus

quem tu vocas exilium est patria incolentibus. id est habitantibus. et ita eorum iudicio spectat ad felicitatem. **U**niversaliter ergo de rebus fortuitis conculit. adeo nihil est miserum nisi cum tu putes. id est nisi ex reputatione animi tui estimes. et contra id. per contrarium omnis fors est beata equanimitate. id est patientia animi tolerantis. **Q**uis est ille tam felix qui cum dederit manus impatientie. id est cum fecis fuerit impariens quin ipse non oportet mutare statum suum. quod d. nullus tam felix.

¶ Nota quod forsitan aliquis diceret. nulli homini placet status suus si deest sibi magnus fortuna. sed defectus modici boni non impedit et placeat status quin homo rationaliter sit felix. **H**oc excludit philosophia dicens. quanto aliquid est felicior tanto est delicatior. et quanto est delicatior tanto magis gauiatur ex defectu modici boni. et sic felicissimis detrahunt complementum beatitudinis. **¶** Nota quod vna et eadem res quam vnus iudicat spectare ad miseriam. alius iudicat spectare ad felicitatem. **E**rgo de philosophia. quod locus quem tu exilium vocas incolentibus est patria. **¶** Nota quod quantumcumque homo sit abundans rebus fortuitis si aliquid dupliciter sibi in statu suo. ipse optat statum suum mutari commendando statum alterius. **¶** An miles clementis laudat statum mercatoris. contra merca

¶ Adde quod felicissimus cuiusque delicatissimus sensus est. et nisi ad nutum cuncta suppetant. omnis aduersitatis insolens minimis quibusque prestermitur. **A**deo perigua sunt que fortunatissimis beatitudinis summam detrahunt. **Q**uamultos esse coiectas qui sese celo proximos arbitrentur. si de fortune tue reliquijs pars eius minime contingat. **H**ic ipse locus quem tu exilium vocas incolentibus patria est. **A**deo nihil est miserum nisi cum putes. **C**ontraque beata fors omnis est equanimitate tolerantis. **Q**uis est ille tam felix qui cum dederit impatientie manus statum suum mutare non optet

Prosa quarta

tot expertus pícula marina laudat militiã. Sicut legispiri laudat agricolam
et agricole urbanos Sicut exemplū patet in de scholarium disciplina de fili
lio inconstantie. qui habens displicentiã vnius status semp alium et alium
assumpsit ¶ Hora q̄ dicit (nihil est miserū nisi cum putes) Vñ dicit
Seneca .ij. epla. Miser est qui se beatū non iudicat. licet mundo imperes
nō est beatus qui se beatū non esse putat.

¶ Quā multis amaritudinibz bu/
mane felicitatis dulcedo respersa est.
Que si etiã fruēti iocunda esse videat
tur. tamē quominus cum velit abeat
retineri non possit. Liqueat igitur q̄z
sit mortalium rerum misera beatitu/
do. que nec apud equanimos perpe/
tua pdurat. nec anxios tota delectat

ratum. que nec ppetua pdurat apud equanimos id est cōstantes vel pa
tientes. nec ipsa tota .i. simul delectat anxios id est miseros ¶ Nota
q̄ felicitas et dulcedo humana nō est sine amaritudine. quia dicit beatus
Bernhardus Nunq̄ in honore sine labore. nunq̄ in prelacione sine tri
bulatione. nunq̄ in sublimitate sine vanitate quis esse potest. Item Ala
nus in anticiudiano dicit Sed nihil inuenio quod in omni parte beate
vliat. quin multas nobis deferre querelas Possit. si nostram velit ac
cusare minervam

¶ Quid igitur o mortales extra
petitis intra positam felicitatē. error
vos insciciaq̄ confundit. Ostendam
breuiter tibi summe cardinē felicita/
tis. Est ne aliqd tibi teipso preciosi
us. Nihil inquit Igitur si tui compos
fueris possidebis. qđ nec tu amittere
ynq̄ velis. nec fortuna possit auferre

tranquillitatē animi tu possidebis quod nunq̄ amittere velis. scz delecta
tione in cogatione perfecte p̄tutis. nec fortuna poterit tibi ynq̄ auferre

¶ Hic phia ostendit for
tuitā felicitatē esse ama
rā et miserā. dicens Quā
multis amaritudinibz dul
cedo humane felicitatis
est respersa .i. pmixta. que
etiã si videat iocūda hōi
fruēti. tū non p̄t retineri
quominus put hō habe
at eam cuz velit abeat .i.
nō potest retineri ad vo
luntatē hominis. et liqueat
.i. manifestū est qđ misere
ra sit beatitudo rez mor

¶ Hic phia inuehit
extra homines. et dicit sic
O mortales quare peti
tis .i. queritis extra id est
in rebus exterioribz felis
citatem positā intra vos
error et inscicia id est ig
norantia confundit vos
ostendam tibi breuiter
cardinem id est radicem
summe felicitatis Est ne
aliquid tibi preciosius re
ipso. nihil inq̄des. Stigi
tur fueris compos tui p
b q̄

Liber Secundus

Nota q̄ duplex est beatitudo. scilicet perfecta et imperfecta. perfecta beatitudo habet post hanc vitam. et est vita eterna. de qua loquitur Iohannes dicens. **H**ec est vita eterna ut cognoscant te solum verum deum. et quem misisti ihm xpm. **A**lia est beatitudo imperfecta que potest esse in presenti vita. quam philosophi posuerunt consistere in operatione optime futuris. **U**nus radix talis beatitudinis est tranquillitas animi ex moderatioe et sedatione passionum per habitum futuris. per talem autem tranquillitatem homo efficitur sui propius ut non deiciatur passionibus. ista autem tranquillitas non est querenda in rebus exterioribus. sed solum habere esse in animo hominis. de qua beatitudine et tranquillitate hic loquitur philosophus dicens. **Q**uis igitur o mortales etc. **E**t Seneca loquens de eadem felicitate. ait. epla. dicit. **S**ummum bonum extrinsecus instrumenta non querit. domi colitur. ex se totum est. incipit fortune esse subiectum. si quam premii sui foris querit. **I**tem Seneca. xxij. epla. dicit. **F**elicitas auditur tuta est. quam aut unde pueniat quis ex bona conscientia. ex honestis consiliis. ex rectis actionibus. ex preceptis fortis ruitor. **E**t. xxj. epla. dicit. **I**llud bonum est querendum quod non fiat de die in diem peius. quod est hoc. auimus sed hic rectus. bonus. magnus. quod aliud vocas hunc animus quod deum in corpore humano hospitatur. **E**t. xij. epla. dicit. **L**auda bonum in homine quod eripi non potest. quod est proprium hominis queris quod sit illud. animus et ratio perfecta. rationale namque animal est homo

Hic philosophus probat veram felicitatem non posse consistere in rebus fortuitis tribus rationibus. scilicet az ponit ibi. **A**d hec. tertia ibi. **E**t quoniam prima ratio talis est. **I**n illo non consistit felicitas hominis. quod potest auferri ab homine. sed bona fortune sunt homini. **Q**uod etc. **M**aior est nota. quod summum bonum est proprium hominis. bonum autem quod auferri potest non est summum bonum. quia illud quod auferri non potest melius

est eo quod auferri potest. **M**inor patet. quia bona fortune possunt auferri cum sint inuictabilia. **U**nus dicit in tractatu. **U**t agnoscas beatitudinem non posse consistere in rebus fortuitis. sic collige per tales rationes. **S**i beatitudo est summum bonum nature degentis ratione. id est nature rationalis. nec illud est summum bonum quod villo modo potest eripi. id est auferri. quia illud bonum quod nequeat id est non possit auferri hoc precellit. id est melius est eo quod potest auferri. **E**x quo manifestum est. quod instabilitas fortune non possit aspirare. id est accedere ad beatitudinem accipiendam.

Nota quod beatitudo est summum bonum. quia in tercio huius propositi scilicet dicitur. quod beatitudo est status perfectus aggregatione omnium bonorum. et beatitudo est summum bonum nature degentis. id est viuentis ratione id est nature rationalis

Atque ut cognoscas in his fortuitis rebus beatitudinem consistere non posse. sic collige. **S**i beatitudo est summum nature bonum ratione degentis. nec est summum bonum quod eripi villo modo potest. quoniam precellit id quod nequeat auferri. manifestum est quoniam ad beatitudinem percipiendam fortune instabilitas aspirare non possit

Prosa quarta

sicut hominis. qz hominū genus arte z rōne viuūt. ex phemio metaphisice. Nullum em̄ alioz animalū est felix. ex decimo ethicoz. Beata em̄ animalia nemo felicitabit. pmo ethicoz. Et talis beatitudo nō consistit in bonis exterioribz. sed in actu sapiētie. quia dicit Aresto. in libro politicoz. Testis est mihi deus q in bonis exterioribz nō p̄sistit summū bonum. Et idem in eisde. Nos sumus felices z dii. dñ autē nō sunt felices bonis exterioribz. ergo nec homines. Nota q licet in bonis exterioribz fortuitis nō consistit felicitas formaliter z essentialit. tamē felicitas consistit in eis organice. quia deseruiūt ad felicitatē veram. sine em̄ rebus exterioribz quaz fortuna dñā est nō contingit esse felicem supple organice. ex libro de bona fortuna. z ex decimo ethicoz. Opus est exteriori p̄spicitate om̄ni enti. Natura em̄ p se nō est sufficiens ad speculandū. s3 oportet cibum et potum z reliquū famulatum p̄existere

¶ Ad hec. quem caduca ista felicitas vehit. vel scit eam. vel nescit tam esse mutabilem. Si nescit. que nā beata fors esse potest ignorantie cecitate. Si scit. metuat necesse est. ne amittat quod amitti posse nō dubitat. Quare continuus timor nō sinit esse felicem. An vel si amiserit. negligēdum putat. Sic quoq; perexile bonum est qd equo animo feratur amissum.

¶ Nec phia ponit secundā rōnem que talis est. Ille qui felix ē fortuita felicitate aut scit eam mutabile esse aut nescit. Si nescit est ignorās. z p p̄s est infelix. Si scit eam esse mutabile. necesse est q timeat ne eā amittat. cui at̄ inest p̄tinuus timor felix esse nō potest. Vñ dicit in lra sic. Ad hec scz p̄dicta addā aliā rōnem. homo quē vehit id ē ducit ista caduca. i. fortuita felicitas. vñ scit eam esse mutabile. vñ ne

scit. si nescit quenā fors beata. i. que felicitas beata potest esse cecitate ignorantie. q̄si di. nulla. Si scit eam esse mutabile. necesse est vt metuat ne amittat illud quod nō dubitat posse amitti. quare cōtinuus timor nō sinit ipsum esse felicem. Et forsan dices. homo nō timet amissionē fortune. quia nō curat vtrum eam amittat vel non. Hoc excludens phia dicit si amiserit bonum fortuitū. z putat illud negligēdū. i. nō curandū. tunc illud bonum erit valde exile. quod amissum feratur equo animo. i. equas li animo. sicut cōseruatum. z per cōsequens illud nō est summū bonum.

¶ Nota ex tercio huius prosa. ix. q vera z p̄fecta felicitas facit hominē potentem. reuerendū. celebrem z letum. ergo vera z p̄fecta felicitas excludit timorem. z per cōsequens p̄tinuus timor qui excludit leticiam nō sinit hominē esse felicem. vnde Seneca. ix. eplā dicit Ille beatissimus est z securus sui possessor. qui crastinū diem sine sollicitudine expectat.

¶ Item nota. ex quo felicitas p̄sistat in speculatiōe dei z substantiā sepa-
ta. ipsa excludit cecitatē ignorantie. in qua ignorantia felicitas esse nō p̄-

Liber Secundus

Hic ponit philosophus etiam rationem que talis est. Si beatitudo consisteret in rebus fortuitis. cum bona fortuita finiuntur morte hominis. sequitur quod omnis homo in morte fieret miser. quod non est verum quia multi per mortem consequuntur felicitatem. sicut martires et alii sancti. qui perempti sunt maxima tormentis. ut persequerentur beatitudinem in anima. Dicit ergo sic in littera. Quoniam tu idem es homo. cui ego scio esse persuasum multis. id est valde multis demonstrationibus mentes. id est animas hominum nullo modo esse mortales. et cum sit clarum. id est manifestum fortuitam felicitatem finire. id est terminari morte hominis nequit. id est non potest dubitari si hec fortuita felicitas potest afferre. id est dare beatitudinem quin omne genus mortali. id est hominum labatur in miseriam in fine mortis. Sed si scimus multos sanctos quesivisse fructum beatitudinis non solum morte. verumetiam doloribus et suppliciis. quoniam modo. id est per quem modum presens vita supplementum fortuitis ornata potest facere beatos. que vita transacta. id est terminata non efficit miseros. quasi dicitur nullo modo. Nota quod cuius presentia est causa felicitatis. eius absentia est causa miserie et infelicitatis. Sicut enim navis. sic eius absentia est causa periculationis eius. ex secundo philosophorum. Si ergo bona fortune per sui presentiam essent causa beatitudinis. per sui absentiam essent causa miserie. Cum autem in morte hominis bona fortune relinquunt hominem fugiendo. et homo relinquit ea moriendo. omnis homo post mortem esset miser et infelix. quod falsum est. nam multi post mortem consequuntur beatitudinem. Et quia forsitan aliquis diceret. mortuo homine moritur et anima eius. et sic post mortem nullam persequetur beatitudinem. Hoc excludit philosophus dicens ad boetium. tu es idem ille cui persuasum est multis demonstrationibus animas hominum esse immortales. Nota quod omnes leges in hoc conveniunt quod anima intellectiva hominis sit immortalis. separatur enim ab alijs sicut perpetuum a corruptibili. ex istis de anima. et hoc est rationabile. quod anima intellectiva immaterialis non est educta de potentia materie. sed ab extra. scilicet a deo. ipsa enim secundum Augustinum creata deum funditur et infundendo creatur. propter quod cum abscissio materie sit causa perpetuitatis finis. Commentator primo celi et mundi. Anima intellectiva immaterialis existens ipsa est immortalis.

Et quoniam tu idem es cui persuasum atque insitum multis demonstrationibus scio. mentes hominum nullo modo esse mortales. Licet clarum sit fortuitam felicitatem corporis morte finire. Dubitari nequit si hec afferre beatitudinem potest. quin omne mortalius genus in miseriam mortis sine labatur. Quod si multos scimus beatitudinis fructum non morte solum. verumetiam doloribus supplicisque quesivisse. quoniam modo presens vita facere beatos potest. que miseros transacta non efficit.

Metrum quartū

¶ Hic incipit quartū metrū huius secundi quod dicitur metrum anacritum
tū ab inuētoze. iambicū a pede pdomināte. dū metrū a numero pedū. cas

¶ Metrum quartū secundi libri

Quisquis volet pennem
Cautus ponere sedem
Stabilisq; nec sonori
Sterni flatibus euri
Et fluctibus minantem
Curat spernere pontum.
Montis cacumen alti
Bibulas vitet arenas
Illud proteruus auster
Toris viribus vget
De pendulum solute
Pondus ferre recusant
Fugiens periculofam
Sortem sedis amene
Humili domū memento.
Lertus figere saxo
Quamuis tonet ruinis
Discens equora ventus
Tu conditus quieti.
Felix roboze valli
Duces serenū cum
Ridens etheris iras

talecticiū quia deest vna
syllaba ad pplemētū me
tri. Nūc metro adiuu
git metrum. feregratius sic
dictū ab inuētoze. de q̄
superius dictū est. In hoc
ergo metro philosophia
p̄mendat vitam medio
crē p̄ ralem metaphoraz
Edificiū constructū in
loco nimis alto vget res
pestibus ventoz. et fun
datū in loco arenoso de
fluit. sed fundatū in loco
humidi et saxoso vtrunq;
vitat in cōmodū. sic vita
p̄ris nimis eleuata p̄spe
ritate vel nimis dep̄ssa
aduersitate frequenter euē
tu inopinato calamitat
bus defluit. mediocris
autē secūra manet. **¶** O
cit ergo in littera. Quis
quis hō cautus volz po
nere sedem pennem. id
est firmā mansionē et ipse
stabilis existens nec ves
lit sterni. id est deijci. so
noris flatib; euri. i. illius
venti. et q̄s curat sper
nere pontū minantē fluct
ibus. i. mare fluctuans
ille vitat cacumen. i. sum
mitatē alti montis et vi
tet arenas bibulas. i. sic
cas. Tūc assignat cām
q̄re debeat vitari in edifi
cando cacumē alti mon
tis. q̄ illud. i. cacumē al
ti mōtis vget. i. manife

stat auster proteruus. i. ventus impetuofus. Tūc assignat causam qua
re debeat vitari arene quia he arene solute. id est disiuncte per siccitatem
recusant ferre. i. nolunt portare pendulum pondus. i. labile pondus. Tu
ergo fugiens periculofam sortem. i. euentū amene sedis. i. amene māsiōis et

certus cūis memento figere. i. stabilire domū tuā in humili saxo. i. depresso lapide cūis ventus miscens equora. i. voluens maria tonet. i. seuiat ruit nis. i. statibus ruinosis. tu felix conditus roboze. i. firmitate quieti valli. i. munitionis et tu serenus. i. tranquillus duces. i. ages eūū. i. vitā tuā. ridēs id est deridens et pro nihilo habens iras. i. persecutores ethēris. i. aure senies ris venci ¶ **N**ota q omīs virtus supfluitate corrūpit cū virtus consi stat in medio. Est em virtus habitus electiuus in medietate p sistentes res etā rōne determinatus. iō oīs supfluitas tanqz viciosa vitanda est **P**hīa q docet vitare supfluitatē prosperitatē quā designat p cacumen alti monis. q prosperitas plerūqz impugnat inuidia et potētia magnatum q pven tū impellentē designat. Docet etiā vitare nimā paupertatē quam desig nat bibula arena. q paupertas recusat ferre indigētiā necēriorū que p pō dus pendulū designat. indigentia em grauat hōiem ad modū pedulū pō deris ¶ **N**ota securitas sūm Tullii in rethorica sua est p rūs incōmo ditates imminētes et inchoate rei affines nō formidās. que securitas ma xime appetenda est. ppter quod phīa docet appetere vitā mediocrē q redi dit hōiem secūz sūm illud poeticū. Sedio tutissimū ibis. et Caro Lu ta mage puppis est medio que flumine fert. Quā vitā mediocrē designat p humile saxū. in quo edificiiū impetu venti nō deijcit. nec inundatōibz tā q bibula arena dissoluit ¶ **N**ota q duplex est paupras. voluntaria et leta. alta inuolūtaria et tristis. **P**rima paupras est appetenda. scda fugiē da. De prima loquit Sen. in epla. Hōnesta res est leta paupras. paup ras em expedita secura est. Et xviij. epla. O lucille incipe cum pauprate hēre pmeritum. aude ptemnere opes. nemo alias est deo dign? qz q opes ptempserit. Scd. i paupras. i. inuolūtaria et tristis fugiēda est. qz mortu lis est et rōe tristitie stupefacit et corrumpit naturam

¶ **N**ic incipit qnta p ta huius secūdi. in qua phīa ponit remedia ma gis mouentia Boetius ad ostendendum q bo na fortune sunt contem nenda et minus esse do lendum de amissione eo rum. Ita autem reme dia sunt rationes sump te ex conditionibus par ticularium bonoz for tune. scilicet diuitiarum bonozum. potestatum et glorie. Et primo oñdit hoc de diuitijs. q non sunt magnopere appetende ponendo vnam rationem generalē respicien s te oñia bona fortune. Scdo ponit rationes de diuitijs ibi. Diuitie. Pri mo intendit talē rōem. Nullus magnopere debet illud appetere qd nō po

¶ **P**rofa quinta libri secūdi

Sed quoniam rationum iaz in te mearum fomēta descendūt paulo validioribus vtendum puto. Age enim si iam caduca et momenta ria fortune dona non essent. Quid in eis est quod aut vestrum vnqz fieri q/ at aut non perspectum consideratum qz vilescat

¶ **N**ic incipit qnta p ta huius secūdi. in qua phīa ponit remedia ma gis mouentia Boetius ad ostendendum q bo na fortune sunt contem nenda et minus esse do lendum de amissione eo rum. Ita autem reme dia sunt rationes sump te ex conditionibus par ticularium bonoz for tune. scilicet diuitiarum bonozum. potestatum et glorie. Et primo oñdit hoc de diuitijs. q non sunt magnopere appetende ponendo vnam rationem generalē respicien s te oñia bona fortune. Scdo ponit rationes de diuitijs ibi. Diuitie. Pri mo intendit talē rōem. Nullus magnopere debet illud appetere qd nō po

Prosa quarta

test esse suū z quod in se p̄sideratur est vile. sed oīa bona fortuita s̄ h̄mōs
qz sunt mutabilia. ideo non p̄t esse p̄pria hoīs z in se p̄siderata vilescūt. **¶**
z. vnde d̄r in littera. Qm̄ fomenta. i. medicamēta mearū rōnum vtens
dū validioribz rōibus. i. magis mouentibus. Age est aduerbiū hortandī
si enī dona fortune non essent caduca. i. casualia z momētaria id est transi
toria ad modū momenti quid est in eis quod vnqz queat fieri vestrū aut
p̄spectū z in se p̄sideratū non vilescat. q̄si diceret nihil. **¶** Hora q̄ bos
na fortune sunt caduca z transitoria. qz dicit Sen. lxxvi. ep̄la. Omīa bos
na fortune nobis accidunt. sed nō adherent et si abducant sine vlla n̄ri las
chymatione discedunt. ex quo p̄z si mutabilia sunt q̄ nō sunt p̄pria bona
hoīs. qz s̄m eundē Senecā. Nihil p̄rium dicas quod mutari potest.
¶ Hora q̄ bona fortune in se p̄siderata vilescūt. qz d̄r Iohes ch̄z. Bo
na fortune in seipsis veterascunt z plūmunt aut ab extraneis dolo vl' vio
lencia vel calumnia diripiuntur.

¶ Diuitie ne vel vestra vl' sui natura p̄
ciosa sunt. Quid eaz potius. an z ne.
an vis p̄geste pecunie. Atq̄ he effun/
dendo magis q̄ coarceruando meli⁹
nitent: Siquidem auaricia semper
odiosos. claros largitas facit. **¶** Si
manere apud quenqz nō potest. quod
transfertur in alterum tunc est p̄ciosa
pecunia cū translata in alios largien/
di vsu. desinit possideri

¶ Hic p̄bia ponit rō
nes de diuitijs in specia
li. q̄ nō sunt magnopere
appetende. Sc̄do. p̄bat
hoc generaliter de diuiti
ijs ibi. Quid aut̄ Pri
ma diuidit in quinqz p̄
tes s̄m q̄ quinqz s̄s gē
nera diuitiaz que p̄bat
nō multū esse appetēda
scz pecunia. gemme. pos
sessiones. vestes. z famu
li. Primo ostendit p̄os
positū de pecunia. secun
do de gemmis ibi. An
gemmarū. tercio de pos
sessionibus ibi. An vos
Quarto de vestib⁹ ibi.

¶ Jam v̄cro. Quinto de
famulis. ibi. An vero. Primo duabus rationibz probat diuitias nō mul
tum esse appetendas. secūda ibi. At eadem. Prima ratio talis est. Illa
non sunt multuz appetenda. que nec ex sui natura nec ex natura vtentis
sunt p̄ciosa. diuitie sunt huiusmodi. **¶** S̄z. Maior est nota quia nihil ap̄
petitur nisi bonum z p̄ciosum. Minor declaratur. diuitie non sunt bos
ne ex sui natura. quia non faciūt bonum eum cui adueniunt. Nec sunt bo
ne ex parte vtentis. quia non inquantū conseruantur. sic enim faciunt ho
minem auarum. nec inquantū distribuuntur. quia sic relinquūt hominē
nem. Dicit enim in littera. Diuitie vel sunt p̄ciosae sui natura aut natu
ra vestra vtentium eis. z quid earum est potius. ad eū p̄ciosus. an auruz
aut vis congeste pecunie. id est congregare. atqui pro certo. h̄e scz diuitie
non sunt p̄ciosae conseruando eas. quia melius n̄rent effundendo. id est

Liber

Becūdus

distribuyendo eas q̄s coaceruando. Et retinendo eas. siquidē auaricia q̄ pe-
cuniā coaceruat sp̄ facit hoies odiosos. z largitas que pecuniā effundit
facit claros. i. honestos. Subdit. et si illud quod trāssertur in alterū nō po-
test manere apud quēq̄ tunc est preciosa pecunia loquendo hyronice euz
ipsa vsu largiendi translata in alios desinit possideri. ¶ **N**otandum
q̄ aliquid est bonū dupl̄r. vel ex natura sui vel ex natura vrentis. Illud d̄r
bonū ex natura sui quod a se vel in se habet vnde sit bonū. z cuiusq̄ adue-
nit facit ipsum bonū sicut ratio recta. par z similia. sed illud d̄r bonū ex p-
te vrentis quo si aliquis pueniēter vrat aliquid inde puenit. ¶ **N**ota
fm̄ Bernhārdū. Solus error hoim facit q̄ aurū z argentū reputant pre-
ciosa. cum sint nisi terra rubea z alba. ¶ **N**ota q̄ Seneca. lxxviiij. epla
probās diuitias nō esse bonas sic arguit. Quod bonum est bonos facit.
Diuitie nō faciunt bonos. q̄ diuitie bone nō sunt. Itē bonū ex malo nō fit
diuitie aut̄ fuit ex auaricia que mala est. q̄ bone nō sunt.

¶ **H**ic ponit scōam ra-
tionem que talis est. Illa
nō sunt multū appetē-
da que a pluribus non
possunt possideri. z non
transeunt ad aliū sine
paupertate aliorum. di-
uitie sunt huiusmōi. ex-
go rē. Unde dicit in lra
Si eadē pecunia quāta
est vbiq̄ gentium. i. apd
omnes gentes si illa pge-
ratur apud vnum hoies
ipsa facit ceteros hoies
inopes sui. i. carentes. et
vna vox pariter tota. id
est simul replet auditus
multorū. diuitie aut̄ non
possunt trāssire in plures
nisi cominute. i. diuise in pres. quod cū factū est. s. q̄ pminute transeunt
in alios. necē est vt illos faciāt paupes quos relinquit. Et tūc exclamat
pera diuitias dices. ¶ **I**git̄ supple dico diuitias esse angustas. i. artas z in-
opes q̄s nō licet pluribz habere totas. z q̄ nō veniūt ad quēlibet sine paup̄-
tate ceterorū. i. aliorū hoim. ¶ **N**ota q̄ diuitie nō veniūt ad quēlibet sine
aliorū paupertate. vñ Sen. in de re. for. Pecuniā p didisti quāz vt haberes
alius an te p didit. p didisti pecuniā habes vno piculo min⁹. q̄ te felice si cū
illa auariciā p didisti. Et idē. lxxviij. epla d̄r. Diuitie aios inflant. super-
biā pariunt. inuidiā trahūt. mētē alienāt. timorem inducūt. insolētiā fa-
ciūt. nihil q̄t aliū insolētiā q̄ sp̄s falsē magnitudis. q̄ diuitie bone nō sūt

¶ **A**t eadem si apud vnū quāta ē vbi-
q̄ gentiū congeratur. ceteros sui ino-
pes fecerit. Et vox q̄dem tota pariter
multorū replet auditū Vestre vero di-
uitie nisi cōminute in plures transire
nō possunt. Quod cū factū est. paupe-
res necesse est faciāt quos relinquant
¶ **I**gitur angustas inopesq̄ diuitias
quas nec habere totas pluribus licz
et ad quemlibet sine ceterorum paup̄-
tate non veniunt

Prosa quinta

60

¶ An gemmarum fulgor oculos trahit sed si quid est in hoc splendore precipui gemmarum est lux illa non hominum. Quas quidem mirari homines vehementer admiror. Quid est enim carere animo motu atque propage. quod animate rationa bilique nature pulchrum esse iure videatur. Que tamen si conditoris opera suisque distinctione postreme aliquid pulchritudinis trahunt. infra vestram tamen excellentiam collocare admirationem vestram nullo modo merebantur.

mas vehementer admiror homines mirari. id est mirando desiderare tanquam bonum suum. Quid est enim carens motu anime atque propage. id est plurius est meum: oportet quod diceret. quod reperitur in rebus inanimatis. quod iure videatur. id est videri debeat esse pulchrum rei animate et rationabili nature. quod diceret nihil. quod gemme tamen si propius trahant. id est recipiant aliquid postreme pulchritudinis opera. id est diligentia conditoris et sui distinctione. id est specifica formatione. tamen ipse collocare infra vestram excellentiam. id est dignitate nullo modo merebantur vestram admirationem.

¶ Hora quod non est glorandum de gemmis tanquam de proprio bono. quod dicit Seneca. Nemo gloriari debet nisi de suo. quod enim est stultius quam in homine alie na laudare. quod est eo demeritis qui ea miratur quod ad alium transferri. primum prout non facit equum meliorem aurei freni. **¶** Hora quod quadruplex est pulchritudo. Prima est animalium rationalium. secunda est brutorum sensibilium. tertia plantarum vegetabilium. quarta est rerum inanimatarum. in quo genere gemme collocantur propter quod dicit philosophus. Si gemme trahunt aliquid postreme pulchritudinis. id est ultime pulchritudinis.

¶ An vos agrorum pulchritudo delectat. **B.** Quidni. Est enim pulcherri mi operis pulchra portio. Sic quondam sereni maris facie gaudemus. Sic celum sidera lunam. so /

¶ Hic philosophia ostendit quod gemme non sunt appetende tanquam proprium bonum hominis. intendens tale rationem. Quicquid bonitatis vel preciositatis est in gemmis. hoc consistit in luce et splendore gemmarum sed lux gemmarum non est proprium bonum hominis. sed est bonum ipsarum gemmarum. ergo etc. Unde dicit in littera. An fulgor gemmarum trahit oculos hominum superbie ad concupiscendum eas tanquam proprium bonum. sed si quid est preclari. id est preciositatis in hoc splendore. illa lux est gemmarum et non hominum. quas quidem gemmas

¶ Hic philosophia idem intendit de possessionibus. sicut de agris. et inter dicit hanc sententiam. Bonitas agrorum vel consistit in pulchritudine eorum que delectant aspectum. et talis pulchritudo non magis est ipsius

Liber Secundus

hoīs q̄ pulchritudo flo-
rum vel stellarū que eris
am delectant aspectum
hoīs. z tamē nihil ad ho-
mines pulchritudo isto-
rū. Vel bonitas agro-
conſiſtit in utilitate eorū
que eſt ad ſuſtentandōes
hominis. ſz hec poſſeſſio
agro-um non eſt multū
appetenda ve ſit ampla
quia natura paucis ē cō-
tenta. Inde dicit in li-
tera. An pulchritudo
agro-um delectat vos ve
gaudeatis de ea tanq̄m
de bono veſtro. Et dr
boerius. Quidni. i. qua-
re non delectaret. eſt em̄
pulchra portō operū pul-
cherrimi. i. mundi. Sic
nos gaudemus facie. id
eſt aspectu maris ſereni.
id eſt trāquilli. ſic. i. eadē
rōe miramur celum. ſide-
ra. ſolē z lunam. Reſpō-
det p̄bia. Nunquid ali-
quid horum attingit te
tāq̄ propriū. q̄ſi diceret

nō. Nūquid audeſ gloriari ſplendore alicuius taliū tanq̄ tuo q̄ſi diceret
nō. Nūquid tu diſtingueris. i. ornaris vernis floribz. certe nō. Nūquid tua
v̄tetas. i. fertilitas intumeſcit. i. ſup̄bit in eſtuoſos fructus. i. p̄ eſtuoſos fru-
ctus. q̄ſi diceret nō. Quid raperis. i. circūdaris inanibz gaudijs ſupple reſ-
putando iſta eſſe tua bona. Quid amplexaris externa bona. p̄ tuis. q̄ſi di-
ceret fruſtra ſz facis. qz fortuna nūq̄ faciet eſſe tua q̄ natura rerū a te fecit
aliena. Tunc dr p̄bia. Nō nego quin iſta p̄nt tibi eſſe vtilia fruct⁹ em̄ ter-
raz proculdubio detent alimentis animantiū. i. animalibz pro alimentis
Sed ſi velis replere indigentia nature qd ſatis eſt. i. ad ſufficiētiā nihil ē.
id eſt nō o3 q̄ petas. i. deſideres affluentia fortune ſupple ad dilatandū
et ampliandū agros. natura em̄ paucis cōtenta eſt cuius ſatietatem ſi vel
v̄gere. i. cogere ſup̄fluis cibis z potibus illud qd m̄fuderis ventri ſuper-
fluū aut fiet inuocūdum. i. triſte. aut fiet noxiū. id eſt periculofum
¶ Nota q̄ ex littera p̄t formari talis rō. Si illud qd magis videt in eſſe
nō ineſt. nec illud quod minus ſz mag⁹ videt q̄ hō debet glari de pulchri-
tudine celi z stellarū. z non o3. qz nihil horū eſt ſuū. ergo minus debet glo-
riari de pulchritudine agro-um z aliarū poſſeſſionum. ¶ Nota q̄ na-

lemq̄ miramur. **P.** Num te hoz al-
qd attingit. **Nū** audeſ alicuius taliū
ſplēdore gloriari **An** vernis floribus
ipſe diſtinguer⁹. aut tua in eſtuoſos fru-
ctus intumeſcit v̄tetas. **Quid** inani-
bus gaudijs raperis. **Quid** externa
bona. p̄ tuis amplexaris **Nūq̄** tua fa-
ciet eſſe fortuna. q̄ a te natura rerū fe-
cit aliena. **Terrarū** quidē fructus ani-
mantiū. p̄culdubio debent alimentis
Sed ſi qd nature ſatis ē replere indi-
gētiā velis. nihil eſt qd fortune affluē-
tiā petas **Paucis** em̄ minimisq̄ natura
cōtenta eſt. cuius ſacietatē ſi ſup̄fluis
v̄gere velis. aut inuocūdū quod inſu-
dens fiet aut noxiū

Prosa quinta

tura non est oneranda superfluis. sed est alenda paucis. q. paucis prenta est
vñ Seneca epla. xvi. Si ad naturā vixeris nunq. pauper eris. si ad opib.
nionē nunq. diues eris. Quidā natura desiderat. opinio vero immen-
sum. Et brūs Aug. dicit. Sumenda sunt alimenta tanq. medicamēta
Biego. Dū venter nimia facietate extendit aculeus libidinis fulcitur.

¶ Nota q. Aristoteles in quadā epla ad Alexandrū dicit. Qui tras
greditur debitū modū in pleno et vacuo nō poterit euadere furore egriu
dints et molestias infirmitatū. Qui ergo appetit viuere et dominari renū-
cier desiderio proprie voluptatis. nec comestione comestioni supaddat.
quia omnis incōtinens volūtariē est egrorās. ij. ethicoz. Et subdit Au-
diui ab Hypocrate. q. pseruauit dietas pro quib. debilitatē corpis susti-
nebat. Cui dixit discipulus Doctor egregie si velles bene comedere non
sustineres tantā corporis debilitatē Qui respōdit hypocrates. Ego cōe-
do vt viuā. non viuo vt comedā. Vñ dicit Aristoteles ibidē. Alimentū
ppter durabilitatē est querendū. non durabilitas ppter alimentū. Sub-
dit. Multos noui qui diminuerūt de alimento et comestione. abstinentes
a suis appetitib. et parcetes gule viuentes tēpate per dietas qui fuerūt sa-
nissimi corporis longioris vite et boni appetitus.

Iam vero pulchrū varijs fulgere
vestib. putas. quarū si grata intuitu
species est. aut materie naturam. aut
ingenium mirabor artificis

¶ Nec phia ostēdit q.
nō sit gaudendū de pul-
chritudine vestiū tanq.
de pprio bono. et arguit
sic. De illius pulchritu-
dine non est gaudendū
que non est hominis pul-
chritudo. sed pulchritu-
do vestiū non est hominis

pulchritudo. sed est ipsaz. vestium. ergo non est gaudendū de ea. Unde
dicit in trā. Iam putas pulchrū esse. i. tue pulchritudini assentendū fulge-
re varijs vestib. q. si di. nō detes hoc putare. quaz. scz vestium si spēs id est
pulchritudo. est grata id est delectabilis intuitu. ego mirabor naturā ma-
terie vestiū. aut mirabor ingen. i. i. est subtilitatē artificis vestem formā
tis nihil assentēdo tibi. ¶ Nota q. splendor habitus exterioris nō fa-
cit hominē meliorem. nisi fulgeat habitus mentis interior in eo. Unde
Seneca Nullus dicit gladium esse bonū. si balteus eius deauratus est.
et vagina gemmis distincta. sz gladius bonus est qui bene incidit et bonū
acumen habet. Et mucro bonus est qui omne munimē rupturus est. vñ
sunt xpus. Aurea nobilitas luteā si vestiāt ollam. Non ideo seqtur hanc
minus esse lutum. Item poeta Otinge caput lauro. tege gemis corpus
et auro. Si fueris pridē remanebis rusticus idem

An vero te longus ordo famuloz
facit esse felicē. Qui si viciosi morib.
sunt. pniciosa domus sarcina. et ipsi

¶ Nec phia ostēdit q.
nō est gloriandū de mlti-
tudine famuloz tanq.
de pprio bono. et arguit
sic. Famuli aut sunt p-
ueri in morib. et sic sunt

Libecūdu

noctui. aut sunt bene mo-
rigerati. tunc nihil ad te
qz hec pbiras est famu-
loz et nō tua. **U**n dicit
in lra. **A**n vero lōgus oz
do famuloz facit te esse
felicem. qui scz famuli si
sint viciosi moribz. tunc
sunt pnciosa sarcina. i.
piculosum pōdus ipsi
domus. z sunt vehemē-
ter inimica sarcina ipsi
dño. **S**i vero sint probi
quonā modo. i. p quem
modū aliena pbiras nu-
merabiz. i. cōputabiz in
tuis opibus. q. d. nullo
mō. **E**t tūc pcludit de
omnibz pdictis. dicens
Ex quibz omnibz pdic-
tis mōstratur liquido. i.
apre nihil hoz esse tūc
bonū. que tu pputas in
bonis tuis. quibz si nihil
inest appetēde pulchri-
tudinis. sp. q. tibi asserit

bi poterit. qd est. i. quare est q. tu doleas de amissis. vel leteris de retētis.
Qz p sed si pdicta sunt pulchra naturā. i. propter naturā ppriam. quid re-
fert id tua. id est quid pmet hoc ad te. q. d. nihil. nam hec sequestrata. i.
diuisa a tuis opibz per se placuissent. non em̄ idcirco sunt preciosa q. in tu-
as venere diuitias. sed qm̄ tibi videbant preciosa. ideo maluisti ea annu-
merare tuis diuitijs. **N**ota q. serui pueri in moribz sunt familiares
inimici domini z totius domus. de quibz postea dicitur tertio huius qn̄
ta prosa. **N**on est pestis efficacior ad nocendū qz familiaris inimicus. et
si videntur aliqui amici. hoc est rōne vtilitatis. non rōne virtutis. **D**e qui-
bus loq̄tur **S**eneca in de remedijs fortune. dicens. **D**el mulce sequi-
tur. cadauera lupi. frumēta formice. predā sequitur ista turba. non hoīem.
Item **S**eneca de. xli. epla. **I**n homine illud laudandū est qd ipsius est. si
familiā formosam hz z domū pulchrā. si multū ferit. si multum venerat.
nihil hoz in ipso est. sz circa ipm̄. lauda in illo qd pprium est. qd nec auferi
ri nec eripi potest.

Nec pbia ostēdit ge-
neralit̄ diuitias non esse
appetēdas magnopē. z
facit hoc tribus rōnibz.

domino vehemēter inimica. **S**in ve-
ro pbiras. quonā modo in tuis opi-
bus aliena pbiras numerabiz. **E**x q.
bus omnibz nihil hoz que tu in tuis
cōputas bonis tūc esse bonum liqui-
do monstrat. **Q**uibo si nihil inest a p-
petende pulchritudis. quid est q. vel
amissis doleas. vel leteris retētis. **Q**z
si natura pulchra sunt. quid id tua re-
fert. **N**am hec per se a tuis quoqz opi-
bus sequestrata placuissent. **N**eqz em̄
idcirco sunt preciosa q. in tuas vene-
re diuitias: sed quonā preciosa vide-
bantur. tuis ea diuitijs annumerare
maluisti.

Quid em̄ tanto fortune strepitu de-
sideratis. **I**ugare credo indigentiā cō-
pia queritis. **A**t qui hoc vobis in cō-

Prosa quinta

trarium cedit. Pluribus quippe admi-
niculis opus est ad tuendam preciose
supellectilis varietatem. Verum illud
est. multis eos indigere qui multa
possideant. Contraque minimū qui abun-
dantiā suę nature necessitate. non ambi-
tus supfluitate metiantur

diuitias. sicut declarat lra dicens. Quid autē tanto strepitu. i. tāto labore
desideratis. i. cum desiderio insistitis fortune. credo vos queritis fugare
indigentiam copiam. i. diuitias. q. d. Ideo desideratis diuitias vt suppleatis
vestrā indigentiam. sed hoc cedit vobis in perarū. q. pluribus administrat. i.
adiutorijs opus est ad tuendam varietatem preciose supellectilis. i. possessio-
nis. verum illud est multis eos indigere qui multa possident. et etiam
contra. i. per perarū illi minimū indigent qui metiant. id est qui mensurāt
suā abundantiam non supfluitate ambitus. i. cupiditatis. sed necessitate na-
ture ¶ Hora fin Seneca. multis indigent qui multa possident. pro-
pter quod multe diuitie non fugant indigentiam sed magis excitant. Unde
poeta Nulla ditari rōne potestis avari. Vos faciunt inopes quas cumu-
latis opes ¶ Hora circa hoc q. dicit (minimū indigent) dicit Seneca
lexi epla. Thaurus paucissimorum ingerum pascuis impletur. et vna silua
pluribus elephantibus sufficit. homo terra pascitur et mari: quid igitur tam
insatiabile ventrem natura dedit nobis. cum tam modica corpora dede-
rit nobis. vt vastissimorum edacissimorumque animalium auiditatem vincere
mus. quantum esset quod nature datur. paruo illa educatur. non fames
nostri ventris nobis magno constat. sed ambitio. ventri autē oledientes
loco animalium annumerant. non hominū.

¶ Ita ne autē nullum est proprium vo-
bis atque insitum bonum. vt in exter-
nis ac sepositis rebus bona vestra que-
ratis Sic rerum versa conditio est. vt
diuinū merito rationis animā non aliter si-
bi splendere nisi inaiate supellectil' pos-
sessioe videat. Et alia quę suis preta
sunt. Vos autē (deo mēte philes) ab re

secundam ponit ibi Ita ne.
tercia ibi Ego pro nego
Prima rō est ista. Illa
non sunt multū appeten-
da pro que homo non psequit
ea propter quod appetunt. sed
pro diuitias homo non psequi-
tur ea propter quod diuitie ap-
petunt. appetunt enim di-
uitie propter fugam indigē-
gentie. quā fugam indi-
gentie homo non psequit pro

¶ Hic ponit secundā
rōem. sed concludit ma-
nifestum errorem hominū
ibi Quā vero late. Et
rō talis est. illa non sunt
appetenda quibus appeti-
tis homo putans se tali-
bus ornari facit iniuriā
suo creatori. sed bona ex-
teriora sicut diuitie sunt
hominī. vt declarat in li-
tera. ergo rē. Et dicit
¶ homines nunquā nul-
lum bonū est propriū atque

Liber Secundus

institum. i. naturale et in-
trinsecū vobis. ita ut q̄s
raris bona vestra in ex-
ternis reb. i. in extrinse-
cis reb. et in reb. sepositis
i. a vobis seorsum posi-
tis. q. d. ymmo in vobis
est bonū si p̄siderare vul-
tis. **S**ic est versa. i. mu-
tata cōditio rez. ut aīal
diuinū scz hō. qui est si-
milis deo. nō aliter vide-
atur sibi splēdere nisi in
possessione supellectilis
inaiate. i. bonoz. exterio-
rum que sunt inaiata. et
alia q̄dem ab hoīe pren-
ta sunt suis bonis. **G**los
autē hoīes deo p̄similes
mente capratis. i. q̄ritis
ornamēta vestre excellē-
tis nature a reb. infimis
scz inaiatis. qd̄ est erro-
neū. nec intelligitis quā
tam iniuriā faciatis vīo
cōditori supple puer ten-
do ordinem ab eo insti-
tutū. ille enī p̄ditōz vole-
bat humanū genus pre-
stare. i. p̄cellere omnib.

bus infimis excellentis nature orna-
menta capratis. nec intelligitis quā-
tam conditori vestro faciatis iniuriā
Ille genus humanū terrenis omībz
prestare voluit: vos dignitatē vestrā
infra infima queqz detruditis. **N**am
si omne quod cuiusqz bonū. id eo cui-
us est constat esse preciosius. cum vi-
lissima rerum vestra bona esse iudica-
tis. eisdem vosmetipsos vestra existi-
matione summittitis. Quod quidem
haut immerito cadit **H**umane quip-
pe nature ista conditio est. ut tum tm̄
ceteris rebus cum se cognoscit excel-
lat. eadem tamē infra bestias rediga-
tur. si se nosse defuerit. **N**am ceteris
animantibz se se ignorare natura est.
hominibz vicio venit

terrenis. scz vos detruditis vestrā dignitatē infra queqz rez. infima. quod
pbatur ex hoc. nā omne bonū est p̄ciosius eo cuius est bonū. cum vos ius-
dicatis vilissima rez. sicut sunt dona fortune esse vīa bona. vos summitti-
tis. i. subijcitis vosmetipsos eisdē vestra existimatiōe. i. opinione. et hoc nō
immerito accidit hoī. nā illa ē hūane nature p̄ditio q̄ tūc tm̄ excellat ceteris
reb. cū se cognoscit. eadē tm̄ natura humana redigat infra bestias si desie-
rit se nosse. **N**ā ceteris animantibz natura est ignorare sese. scz hoībz venit. i.
puenit ex vicio. ¶ **N**ota q̄ hoī est institum p̄prium bonum qd̄ est recta
ratio que semp depeatur ad optima. in cui⁹ actu et speculatiōe p̄sistit feli-
citas. qz sapiēs maxime est felix. x. ethicor. Et homo curās intellectū. deo
amārissimus videtur. ibidē. ideo nō est querendū bonū hoīs in reb. exter-
nis. ¶ **N**ota q̄ hō mente et rōne est similis deo. qz sūm Senecā ratio nihil
aliud est q̄ ps diuinū spūs mersa in corpus humanū. Et idem dr. q̄ ani-
mus rectis est q̄si deus in hūano corpe hospitat⁹. Et dr̄ idem. dīce potius
aīm extollere in immēsum. nobilis enī et generosa res ē animus. ¶ **N**ota
q̄ homo seipm̄ ignorans deterior est bestia. vnde Boetius in tractatu de

Prosa quinta

summo bono allegans pmentatorē sic dicit. **U**t vobis hominib; qui de numero testia; pputati estis. diuinū quod in vobis est non cognoscetes. ppter qđ ad supiora asceditis z deo siles estis. **E**t subdit Diuinū autē in homine vocat intellectū z rōnem. ¶ **N**ota qđ nihil phibet vnū z idem esse nobilius z ignobilius. quod diuersificat fm pditione seu psiderariōs nem. **U**nde q̄uis homo fm se z simplr sit nobilior testijs. tamē inquantū deficit ab aliquo quod sibi debetur fm naturam. s. cognoscere se. quod nō debetur testijs. sic homo est ignobilior testijs.

¶ **Q**uā vero late patet vester hic error qui ornari posse aliquid ornamentis existimatis alienis. **A**t id fieri nequit. **N**ā si quid ex appositis luceat. ipsa qđ dem q̄ sunt apposita laudant. in sua nihilomin⁹ feditate pdurat

qđ est velatū z rectū. appositis illis nihilomin⁹ pdurat. i. pseuerat in sua feditate. i. turpitudine. ¶ **N**ota si aliqd est feridum in se. eius feditas nō tollitur p ornatum extrinsecū. vnde dicit poeta Aurea nobilitas luteā si vestiat ollam. **N**ō ideo seq̄tur hanc minus esse lutum. **E**t qđam cleris; cus respo; dens mulieri q̄renti. vtrum esset pulchra. dixit **O** domina pulchra sunt tibi appensa.

¶ **E**go vero nego vllum esse bonum quod noceat habenti. **N**um id mentior. **M**inime inquis. **A**tqui diuitie possidentib; persepe nocuerunt. cum pessimus quisq; eorū alieni magis audus. quicqđ vsquā auri gemmarūq; est se solum qui habeat dignissimum putat. **T**u igitur qui nunc contū gladiūq; sollicitus p̄mescis. **S**i vice hui⁹ callem vacuus viator intrasses coram latrone cantares. **O** preclara opum mortalium beatitudo. quam

¶ **N**ic phia concludit manifestuz errorē hominum dicens. **O** homines. qđ late patet error vester qui existimatis aliqd posse ornari ornamentis alienis. s. illud fieri nequit. nā si aliquid lucet ex appositis sibi z nō ex propria pulchritudine. tūc opposita illa laudant. s. illud

¶ **N**ic ponit secundā rōem que talis est. **I**llud nō est multum appetendū quod nocet possidentib; qđ declarat ex duob; **P**rimo qđ diuitie faciunt possidentes de se falsa opinari v̄ existimare. **S**ecundo qđ faciūt possidentes amissa securitate timere. vnde dicit in lra. **E**go phia nego illd esse bonum qđ nocet haberi. **N**um id mentior. inqđ minime. **A**tqui p certo diuitie psepe nocuerunt possidentib; qđ quisq; hō ex eo qđ ipse est audius magis alieni eris spe pu

Libec Becũdus

tat illum hominẽ solum cum adeptus fueris. securus esse de
 dignissimũ qui h. i. pos
 fider quicquid visquã est
 auri z gemmaz. Tu igitur
 tur homo qui in diuitijs p̃stitutus nunc p̃mescis gladium z contrũ si in
 trasses callem. i. semitam huius vite tanq̃ viator vacuus corã latrone ses
 curus cãtares. Tunc inuehitur p̃tra diuitias. O p̃reclara beatitudo opũ
 mortalium. z loquitur hyronice. quasi dñ. minime p̃cedara. quã tu homo
 cum adeptus fueris securus esse desistis. ¶ Nota q̃ diuitie nocent
 habenti. vñ Aristoteles p̃mo ethicoz dicit. Talem q̃dem errorem habet
 dona q̃ multis p̃tingunt detrimenta ex ipsis. multi em̃ propter diuitias
 perierũt. ¶ Nota q̃ mali tñ diuites reputant esse dignos. vñ dicit
 Ambrosius. Ita incubuerũt mores hominũ in admiratiõe diuitiaz. vt
 nemo nisi diues putetur dignus. ¶ Nota q̃ diuitie nõ reddunt hos
 minẽ securum. vñ Iuuenalis poeta. Pauca licet portes argenti vascula
 puri. Noce iter ingressus contum gladiumq̃ timebis. Et more ad lunã
 trepidabis arundinis umbram. Cantabat vacuus coram latrone viator
 Et Seneca. elij. epla dicit. Audum latro transiit. et in obfessa via
 pauperi pax est. Et lxxvi. epla dicit. Quisquis se multũ fortune dedit in
 gentem sibi viam p̃urbationis fecit. Na hec via est ad turã vadendi. ex
 terna despiciere. z honesto cõtentum esse.

¶ Nic incipit qñ
 tum metrum huius ses
 cundi. quod dicit penti
 thaciũ ab inuẽtoze. ana
 pesticum a pede p̃cedos
 minãte. z est dimetrum
 quia q̃tuor pedum. nã
 duo pedes vñũ metruz
 p̃stituunt. z est catalecti
 cũ. quia in quarto pede
 vna syllã deficit ad cõ
 plementũ metri. In quo
 metro phia p̃mendat p̃
 miam etatem. que erat si
 ne cupiditate diuitiarũ.
 deplãgẽdo presentẽ eta
 tem. in qua dñatur z res
 gnat auaricia. Primo er
 go p̃mendat etatẽ anri
 quoz. sedo nostram eta
 tem deplangit. ibi Uri
 nam modo. Primo dicit
 Prior etas nimũ felix
 fuit contenta fidelibus

¶ Metrum quintũ libri secundi

Felix nimium prior etas
 Contenta fidelibus aruis
 Nec inerti perditã luxu
 Facili que sera solebat
 Ieiunia soluere glande
 Nec bacchica munera norat
 Liquido confundere melle
 Nec lucida vellera serum
 Tyrio miscere veneno
 Somnos dabat herba salubres
 Potum quoq̃ lubricus amnis
 Umbra altissima pinus
 Non dum maris alta secabat

Retrum quintū

Nec mercibus vndiq; lectis
Noua litora viderat hospes
Tunc classica seu a tacebant
Odys neq; susus acerbis
Cruor horrida tingerat arma
Quid em̃ furor hosticus vlla
Vellet prior arma mouere
Cum vulnera seu a videret
Nec premia sanguinis vlla

aruis. i. fidelis agricolens
 ra. nec fuit perdita. i. des
 puata inerti luxu. i. gras
 ui supfluitate. q. eras sol
 lebat soluere. i. remoues
 re sera. i. tarda ieiunia fa
 cili glande. i. vili fructu
 nec illa eras nozat. i. nos
 uerat pfundere. i. misce
 re bacchica munera. i. ve
 na liquido melle ad fa
 ciendum mellieratū. h
 cur modo fit **N**ec etiam
 nouerat miscere. i. intins
 gere lucida vellera. i. al

bam lanam. serum. i. illoz populoz. tyrio veneno. i. sanguine conchilioz
 quoz copia apud tyrum inuenitur ad faciendū purpureū colorem. **P**er
 ba dabat eis salubres somnos. non em̃ dormiebant in lectis eburneis. s
 in herbis. z lubricus amnis id est labilis aqua dabat eis potum. z pinus
 id est illa arbor altissima dabat eis umbras. id est umbras habitatiōes
 non enim habitabant in domibus z in curiosis edificijs. sed sub arboribz
 nondum em̃ hospes aliquis existens secabar id est diuidebat nauigando
 alta id est profunda maris. quia adhuc non erat vsus nauium. nec mercl
 bus id est mercimonijs vndiq; lectis. id est collectis viderat noua litora
 id est alienas terras. quia manebant in propria terra vel patria vbi cresce
 bant. **T**unc in illa etate tacebant seu a classica id est horrendē crute vel cor
 nua vocantia homines ad bellum. **D**icta classica a calo quod est voco. vt
 a classis quod est collectio multaz nauium. vel cōgregatio multoz equis
 rum simul equitantiū. **N**eq; cruor susus id est effusus acerbis odys. i. dis
 ris guerris tingerat id est madidauerat horrida arma. quia tunc nō erat
 vsus armorū. **Q**uid em̃ id est propter quid hosticus furor vellet prior ar
 ma mouere. cum videret seu a vulnera. nec videret vlla premia sanguinis
 quia nihil erat pro quo pugnarent. ¶ **N**ota circa hoc qd dicit (prior
 eras) q. quatuor etates distinguūt fīm poetas. **I**n prima em̃ etate fue
 runt homines boni z simplices paucis contenti. qui comedebāt glandes
 et bibeant aquā. non colebant vineas. z hanc etatē vocant poete aureā
 et erat sub saturno. de qua loquitur **Boetius** in littera. **S**ecunda eras di
 cebatur argentea. que erat sub ioue. tunc em̃ homines magis astuti inue
 nerunt agriculturā. z ceperunt inhabitare domos z plantabant vineas.
Terciam etatem vocabāt eneā. in qua homines ppter curam rerū suaz
 ceperunt alios depellere. z se aliqliter malicie dare. **Q**uarta vero etatem
 vocabant ferreā. qm̃ intantū abundabat malicia hoīm q. nec fides nec iu
 sticia mansit in terra. in qua etate nos sumus. quā in fine **Boetius** deplā
 git. ¶ **N**ota circa hoc qd dicit (inerti luxu) q. inertia z ocium sunt cau
 sa luxurie. vñ poeta **O**cia si tollas. perire cupidinis artes. **I**tem **Oratius**
Queritur egulus quare sit facrys adulter. **I**n p̃p̃riū cā est. q. desidios

Liber Secundus

fus erat. Est autem triplex luxuria ex de scholarium disciplina. quedam consistit in coitu. quedam in crapula. et quedam in vestitu. et quilibet est fugienda. ¶ Nota circa hoc quod dicit (lucida vellera serui) quod serues sunt quedam homines apud quos preteritur lana de arboribus. fila ergo que a vermibus quod dicuntur bombices operantur. illa vocat hic lucida vellera. ¶ Nota quod cyrus est vermis venenosus. in cuius sanguine intingitur purpura. Alij dicunt quod sit genus pelliciorum in quo sanguine intingitur purpura. quorum pelliciorum copia inuenitur apud eorum insulam.

¶ Hic philosophia deplangit presentem etatem dicens. Utinam nostra respublica. id est condictiones nostri regis redirent modo. id est redigerent in priscos mores. id est mores antiquos. Sed heu non est ita. sed amor. id est desiderium habendi feruens senior. id est periculosior ignibus ethnice. id est illius montis ardet. Deu quod fuisse qui primus fodit. id est effodit

pondera recti auri. id est absconditi. et effodit gemas volentes latere. quod sunt preciosa picula. quod multi propter eorum periositatem picula incidunt. ¶ Nota quod Seneca in libro de diuisione sciencie commendat priorem etatem dicit. O felix prior eras que tot prouidentia sapientes quibus velut stellis fulgentibus mundi re nebras irradiaret. sed heu nunc alij terrenis curis inferuimus. alij temporalis dignitatis ambitione mardefcunt. omnes fere circa studium sapientie elanguescunt.

¶ Nota quod ethna est mons sicilie qui frequenter ignibus inardescit. ad cuius similitudinem habet se auaricia et cupiditas hominum. que insatiabilis nunquam penitus extinguitur. unde Tullius in libro de finibus bonorum et malorum dicit. Cupiditates hominum sunt insatiabiles. que non modo singulares sed vniuersas familias euerunt. Et cupiditatibus enim odia seditiones bella discordie nascuntur. ex quibus vitam amarissimam necesse est effici.

¶ Hec est sexta pars huius secundi. in qua philosophia ostendit. quod dignitates et potestates non sunt magnopere appetende. Et primo probat intentum de dignitate et potestate sit. Secundo de potestate diuisum. ibi. Que vero. Tertio boetius iterato sumit

¶ Prosa sexta secundi libri

Quid autem de dignitatibus potentiaque differam. Quas vos vere dignitatis ac potestatis in seculo celo exequatis. que si in improbis sumum quemque ceciderint. Que incendia flammis ethnice cructuantibus

Prosa sexta

quod diluuium tantas strages dede-
rit. Certe (vti meminisse te arbitror)
consulare imperiū (quod libertatē p̄n-
cipium fuerat) ob superbiam consu-
lum vestri veteres abolere cupierunt.
Qui ob eandem superbiam prius re-
gium de ciuitate nomen abstulerant.
At si quando (quod perrarus est) pro-
bis honores deferantur. quid in eis
aliud q̄ probitas vrentium placet.
Ita sit vt non virtutibus ex dignita-
te. sed ex virtute dignitatibus hono-
r accedat.

mis eructuantibus. i. ereuntibz. z qđ diluuiū dederit tātas strages. sicut
illi mali q̄bus adueniūt dignitates. qđ diceret. plura mala. pueniūt ex dig-
nitatibz z pr̄tibz maloz. q̄ ex incendio ignis vel diluuii fluij. Et sub
dit phia. Sicut arbitror te meminisse vestri veteres. i. antiquos romas
nī cupierūt abolere. i. delere imperiū cōsulare. i. dignitatem cōsulare. ppter
superbiā cōsulū. quod imperiū cōsulare fuerat principii libertatis. qz rho-
mani libenter viuebant sub cōsulibz q̄ sub regibus. qui romani etiā pri-
us abstulerāt de ciuitate nomē regū. ppter eandē supbiā. i. regū. Et q̄ pz
q̄ dignitates faciūt malos deteriores. Si autē pr̄tes z dignitates defera-
tur. pbis (qđ rax est) quid in eis aliud placet dignitatibz q̄ probitas vres-
tuz. qđ diceret. nihil Ita sit. i. ppter hoc sit vt virtutibz nō accedat hono-
r ex dignitate. sed hono- accedit dignitatibz ex p̄tute vrentiū eis. z ita dig-
nitates nihil boni adiiciūt ipsis bonis. ¶ Hora duplex est dignitas z
potestas. quedā mūdāna siue tēporalis que p̄sistit in bonis t̄pālibz ex te-
rioribz. z in tali non consistit vera felicitas cū sit respersa multis amaritu-
dinibz. Alia est dignitas z potestas anime siue spūalis que consistit in sci-
entijz z p̄tutibz. z illa non p̄t supari vicio. nec aduersitatibz. nec prosperi-
tatibz. in qua p̄sistit beatitudo z beata vita. Vñ Amb. in libro de officijs
dicit. Oico beatā vitā p̄sistere in altitudine sapiētie. i. suauitate cōsciētie
et in virtutis sublimitate ¶ Hora q̄ insciij dignitates z pr̄tes mūdā-
nas adequant celo. qz non recte iudicant. Iudicāt em̄ s̄m p̄cupiscentiaz
et nō s̄m rei veritatē. Imperiti em̄ velut a longe distantes a veritate spe-
culant s̄mo clenchoz. ¶ Hora q̄ mali dignitatibz z potestatibz predi-
ti plus nocent q̄ ignis vel diluuiū aquarū. qz mali dignitate sua z pr̄te

de dignitate z potestate
ibi. Ad hec. Primo in
tēdit rōnem talem Illa
nō s̄m multū apperenda
q̄ cū adueniūt malis fas-
ciunt ipsos deteriores et
bonos nō efficiūt melio-
res. Sed dignitates et
potestates h̄mōi sunt s̄m
cū declarat in lra. igitur
zē. vñ dicit sic. Quid dis-
serā. i. dicā de dignitati-
bus z potestatibz quas
vos insciij. id ē ignari ve-
re dignitatis z pr̄tis ve-
re exequis. i. assimilatis
celo. i. summo bono. que
si ceciderint in quēq̄ im-
probissimum. i. viciossimū
mū. que incendia ethne
illius mōris dederint tā-
tas strages. i. picula flā

Liber Secundus

extollunt in superbiā. alios iugo seruitutis opprimendo. p quo exequens
do mouent bella quibz humanū genus plus offendit q̄ igne vel dilunio.
¶ **N**ota q̄ ciuitas rhomana a tēpore rhomuli sui p̄ditoris a regibz erat
gubernata. postea rhomani exigente malicia z supbia regū ipsos deleuerūt
et cōsules instituerūt. qui etiā propter eoz supbiā erāt abiecti. **E**x q̄ p̄z q̄
dignitas z potestas maloz eos efficit peiores. ¶ **N**ota honor nō debet ali
cui rōe dignitatis. sed potius rōe virtutis. vñ **A**resto. q̄to ethic. **N**ō erit
vriqz dign⁹ honore p̄uius ex his. p̄tutis em̄ p̄mū honor ē. **U**n fm̄ p̄tate
solus bonus ē honorād⁹.

¶ **N**ic philosophia p
bat specialiter de pote/
state q̄ non sit multū ap
petenda duabus ratōni
bus. scda ibi. **Q**uid autē
est. **R**ō talis est. **I**lla po
testas nō est multū ap
petenda que non est mag/
ne z fortis reputatōnis.
sed tm̄ est fragilis z im/
becillis. **S**ed p̄tās t̄paz/
lis est h̄mōi. q̄ p̄ eaz hō
non potest supra animā:
sed tm̄ supra corp⁹ z su/
per ea bona que corpis
sunt. humano autēz cor
pore nihil est imbecillius.
Dicit ḡ in littera. **Q**ue
est ista vestra expetibilis
id est desiderabilis ac p̄
clara. i. nobilis potentia
quasi dicerz nulla est. nō
ne consideratis terrena
animalia quibus videā
mini p̄cesse. **S**i enim in
ter mures videres vnuz
p̄re ceteris sibi vendican
tem. id est vsurpantem
ius ac potestatem super
alios mures. **Q**uanto
cachimmo. id est risu. tu
mouereris. quia derisibi
le esset. et talis est pote/
stas terrena. scilicet deri
sibilis que non extendit
se nisi ad corpus. **Q**uid
vero si tu spectes. id est consideres corpus est imbecillius. id est debilitus

Que vero est ista vr̄a expetibil' ac p̄cla
ra potētia. **N**onne o terrena aīa līa cō
sideratis q̄bus qui p̄sidere videamini
Nū si inter mures videres vnum ali/
quē ius sibi ac potestatē p̄re ceteris vñ
dicantē. quāto mouereris cachimmo.
Quid vero si corp⁹ spectes: imbecilli
us hoīe repire q̄as. q̄s sepe musculaz
q̄z vel morsus. vel in secreta q̄as rep/
tātū. necat introit⁹. **Q**uo p̄o q̄s ius
aliq̄s in quēpiā nisi in solū corp⁹ z q̄s
infra corpus ē (fortunā loqr) possit ex
ercere. **N**ū q̄c̄s libero impabis aīmo
Nū mentē firma sibi rōe coherētes de
statu. pprie q̄etis amoueb. **L**ū liberuz
quēdā virū supplicij se tyrānus ad ac
tuz putaret. vt aduersum se facte p̄u
rationis p̄scios p̄deret. linguā ille mo
mordit atqz abscidit. z in os tyrāni se
uiantis abiecit. **I**ta cruciatus q̄s pu/
tabat tyrannus materiā crudelitatis.
vir sapiens fecit esse virtutis.

homine. quasi diceret nihil. quos homines sepe necat. i. interficit morsus muscularum. i. paruorum vermium vel etiam introitus in secreta. i. in interiora hominis queq; reptantia. id est serpentium. Quo vero. id est quomodo quisque potest exercere ius aliquod in quempiam nisi in solus corpus et in fortuna. id est in bona fortune que sunt infra corpus. quasi diceret nullo modo. Nunquid tu vniq; imperabis libero animo. quasi diceret non. Nunc quid tu amovebis de statu proprie quietis mentem sibi firma ratione coherentem. quasi diceret non. Et hoc probat exemplo cuiusdam philosophi qui nullis tormentis ad hoc potuit compelli ut illud faceret quod ratio naturalis iudicabat non faciendum. unde dicit. Cum quidam tyrannus putaret se adacturum. i. compulsurum supplicis quendam liberum virum. i. philosophum ut ipse proderet consilios facere coniurationis adversum se. ille liter homo linguam momordit atq; abscidit et abiecit eam in os. i. in faciem scientis tyranni. Ita illos cruciatus quos tyrannus putabat esse materiam. i. causam crudelitatis. vir sapiens fecit esse materiam virtutis. quia hoc pro virtute non pro crudelitate ei reputatum est. ¶ Hora q; muscula est diminutivum huius nominis musca. et per musculam dat intelligere quia cumq; animalia venenosa vel vermes venenosos. et ab isto loco recepit autor flos. cum dixit. Debilius quid sit mare quos nec muscula perdit. ¶ Hora q; animus hominis liter est et cogi non potest. vii. Seneca. Et rarum si quis servitutem credit transire in totum hominem. non enim transire in animam. quia libertas est in anima. ¶ Hora q; homo liter et constans nullis supplicis vinciri potest. quia dicit Seneca in libro de clementia. Dignus animi proprium est placidum esse et tranquillum et iniurias et offerrosus superbie despiciere. Et. xxvii. epistola. triginta tyranni Socratem circumsteterunt. nec potuerunt animum eius infringere.

¶ Quid autem est quod in alium facere quisque possit quod sustinere ab alio ipse non possit. Busiridem accepimus necare hospites solitum. ab Hercule hospite fuisse mactatum. Regulus plures penorum bello captos in vincula committat. sed mox ipse victorum catenis manus prebuit. Nulla ne igitur eius hominis potentiam putas. quod quod ipse in alio potest ne id in se alter valeat efficere non possit. emplum est de Regulo. Regulus iste de quo hic fit mentio fuit consul romanus

¶ Hic phia ponit se eundem roem que talis est. Illa preterea non est multum appetenda per quam nemo potest facere quod alius non possit in ipso quod ipse potest in alio. sed potestas temporalis est homini. sicut in littera declarat ponens duo exempla de Busiride et regulo. Quum est de Busiride. Busirides fuit filius neptuni ex magre. Libya qui hospites suos mactabat. Hercules autem apud ipsum hospitatus ipsum econtra mactabat. Et ex

Libec Bccūdu

qui cū multis bella gessisset cū karthaginēlib. multos ex eis captiuauit. Tandē ab eis fuit captus. Ex quo patz q quicqd potest aliquis in alium facere pē etiā illud ab alio pati. vñ **Q**ato. Victore a victo zē. z p pēqns nulla est potentia humana que hoc interciperē pōt. vñ dicit in littera. qd est quod quisqz pē facere in aliu quod ipē non posset sustinere ab alio. qū diceret. nihil. postea declarat. Nos accepimus. i. cognouimus **B**usiride solū. i. p̄suetum necare hospites. ipm fuisse mactatū ab **H**ercule hospite supple suo. Aliud exemplū ponit **R**egulus p̄sul r̄omanus plures. p̄s noz. i. carthaginensiu captos bello p̄cecerat. i. posuerat in vincula. s; mox ipse prebuit manus cathenis victoz. i. carthaginensiu. Nunqd igit vlla putas esse hoim potentia q nō possit efficere ne alius valeat in se quod ip se potest in alio. quasi diceret nulla reputanda est hēc potentia.

¶ **N**ic. pbat p̄bia sunt de dignitatib; et p̄tātib; q nō habēt in se alis quod naturale bonum. p̄pter qd sint appetende **S**cdo ostendit q idem potest concludi de omib; bus bonis fortuitis. ibi. **P**ostremo. **P**rimo facit quod dictum est. **S**ecūdo ostendit falsam noia tionem bonozum exteri oīū ibi. **D**e qbus etiā il lud. **R**atio quam intēdit est illa. Illud quod in se naturaliter est bonuz non potest adiungi pessimis. sed dignitates z potestates pessimis adueniunt. ergo zē. **P**atet de clarat in littera. **U**n dicit.

Si ipsis dignitatib; et potestatib; inesset aliquid naturalis z p̄prij boni nunqz puenirent pessimis neqz em aduersa. i. opposita solent sibi sociari. qz natura respuit vt qz p̄traria iungātur. i. stent simul. **C**um ergo non sit dubium pessimos plerūqz fungi. i. vt dignitatibus illud etiam liquet. i. manifestum est ipsa non ēē bona sui natura que se pessimis pariantur herere. i. pmanere. **Q**d quidem dictum de dignitatib; z potestatibus dignius potest existimari de cunctis muneribus fortune. que scz munera vberiora. i. copiosiora pueniunt ad quēqz improbiū. **¶** **N**ota q duplex est bonuz. vnum qd conuertitur cum ente. z sic dignitates z potestates licet malis adueniant tamen sunt bone. Aliud est bonum quod est quedam qualitas. derelicta ex bonis operationibus. z vocat bonum moris. z sic dignitates z potestates bone non sunt. qz vt plurimū pessimis sociantur.

¶ **A**d hēc **S**i ipsis dignitatib; ac p̄tātib; inesset aliquid naturalis ac p̄prij boni. nūqz pessimis prouenirent. **H**ec qz em sibi solent aduersa sociari. **N**atura respuit vt p̄traria queqz iungant. **I**ta cū pessimos plerūqz dignitatib; fungi dubiū non sit. illud etiaz liquet natura sui bona nō esse q se pessimis herere patiant. **Q**d qdēz de cūctis fortune muneribus dignius existimari potest que ad improbiū quēqz vberiora proueniunt

Prosa sexta

Hic phia probat q bona fortuita non possunt in suum effectum. 2 sic per psequens habet falsam denominatione sic arguendo. Omne quod est naturalit bonum efficit quod est ei pprium 2 expellit prrarium. sicut fortitudo facit fortem. velocitas velocem. Sed bona fortune no efficiunt

De quibus illud etiam psiderandū puto. q nemo dubitet esse fortem cui fortitudinē inesse cōsperit. Et cui / cunq; velocitas adest. manifestum est esse velocem. Sic musica musicos. medicina medicos. rhetorica rheto / res facit. Agit em cuiusq; rei natura quod pprium est. nec contrariū rerū miscetur effectib; sed vltro que sunt aduersa depellit. At qui nec opes in / expletam restringere auariciā queunt **N**ec potestas sui p potem fecerit nūc viciose libidines insolubiles astrictū retinent cathenis. Et collata impro / bis dignitas. nōmodo nō efficit dig nos: sed prodit potius 2 ostentat in / dignos. Cur ita puenit. gaudet em sese aliter habētes: falsis cōpellare no mīnib; que facile ipsaz rerum redar guuntur effectū Ita q nec ille diuitie nec illa potentia. nec hec dignitas iu re appellari potest

quod videtur esse ppriū quia diuitie non faciunt diuitem. cum nō restrin gant auariciā. nec poten tia facit potentē. nec dis gnitas dignū. ppter qd diuitie false nominantur **U**n dicit in lra De qb; bonis fortuitis illd etia puto psiderandū. q nes mo dubitat illum ēe for tem cui psperit inesse fortitudinē. 2 illum esse velocem cuiusq; inest ve locitas. 2 sic musica mu sicos facit. medicina me dicos. rhetorica rhetos res. **N**atura em cuiuscū q; rei agit qd sibi est pro priū. 2 nō miscetur effec tibus prrariis. et vltro .i. sponte expellit q sunt ad uersa. i. contraria. Atqui p certo nec opes .i. diuitie queūt. i. pnt restringe re in expletā auariciā ho minū. i. insatiabilem. nec prās facit illuz p potē. i. potentē sui. que viciose lib idines retinent astrictū insolubilib; cathenis .i. passionib; 2 dignitas collata improbis nōmo do. i. non solū non efficit dignos. sed pdit 2 osten tat indignos **C**ur ita p uenit q bona fortune n efficiunt quod videt eis

esse pprium. hoc est ideo. q; vos hoies gaudetis res sese aliter hātes q; vi deant pcellare. i. denotare falsis noib; que notationes facile redarguuntur effectū ipsaz rez. **I**deo nec ille diuitie iure possunt appellari. cū nō faciūt diuitē. nec illa potentia nec hec dignitas iure appellari potest

Libecūdus

q̄ diuitie non faciunt diuitem. quia non restringunt auariciā. Nam diu/
tie fm Senecā. xxvij. epla. sunt cōposita paupertas in lege nature. talis
autē paupertas fm legem excludit auariciā que insatiabilis est. Natura
em̄ paucis contenta est. ¶ Nota q̄ dignitas improboꝝ ostendit im/
probos. quia improbus tanto a pluribꝫ cognoscitur quanto magis inno/
tescit eius viciū. ⁊ quanto aliquis in maiori dignitate cōstituitur. tan/
to plus cognoscitur. Propter quod dicitꝫ Seneca in puerbijs. Loco igitꝫ
nomine apud indignum est dignitas.

¶ Nec phia ostēdit idē
posse pcludi de omnibꝫ
bonis fortuitis. dicens
Postremo. i. finaliter li/
cet hoc idem cōcludere
de tota fortuna. in q̄ ni/
hil est apperendū. i. desi/
derandū. nihil inesse sibi
natiue bonitatis. i. natu/
ralis. manifestum est que fortuna nō adiungit se semp bonis. ⁊ quibꝫ fue/
rit adiuncta bonos non efficit. ¶ Nota q̄ bonum fortune non facit il/
lud bonum cui additur. sicut musica facit musicum. ⁊ virtus facit virtuo/
sum. Sed q̄ fortuna malos quibꝫ aduenit non facit bonos patet quia
nihil natiue bonitatis sibi inest. Qualiter autē mali malos faciunt bonos
patebit in quarto huius prosa sexta.

¶ Istud est sextum
metrum huius secundi.
quod dicitur saphicū
ab inuētoꝝ. trochaicū
a pede predomināte. ⁊ ē
vndecasyllabū. qꝫ quilibet
versus cōtinet vnde/
cim syllabas. Et est aca/
lecticum. quia nulla syl/
laba deficit ad pfectōē
metri. In q̄ metro phia
declarat per exemplū q̄
dignitates ⁊ potestates
malis aduenientes nō fa/
ciunt eos bonos. Et hoc
declarat per Heronem
qui quanto fuit potenti/
or tanto fuit peior. Ta/
git autē philosophia q̄
tuor malicias Heronis
in hoc metro. quaz p̄ia.

¶ Metrum sextum secūdi libri

Nuimus q̄ntas dederit ruinas
Arbe flāmata patribꝫqꝫ cessis
Fratre qui quondā ferus interēpto
Patris effuso maduit cruore
Corpus ⁊ visu gelidum perrans
Ora non tinxit lachrymis. sꝫ esse
Lensoꝝ extincti potuit decoris
Victamē sceptro populos regebat
Quos videt p̄dēs radios sub vndaꝫ
Phebus. extremo veniens ab ortu
Quos premunt septē gelidi triones

Metrum sextum

Quos notus sicco violentus estu
Torret. ardētes recoquēs arenas
Celsa num tandem valuit potestas
Vertere prauī rabiēm nerōnis
Neu graue sortem: quotiēs iniquus
Additur seuo gladius veneno

est. q. urbem rhomanā incendit. que septē dies
 bus 7 septem noctibz ar
 sit. v. l. spectaculo illi? ig
 nis cognosceret quāvis
 olim fuerat ignis quan
 do Troia capta arserat
 Scdm malum est. q. ne
 ro magnam ptem senas
 tus sine vlla causa inter
 fecit. Tercū est. q. pros

prium fratrē suū occidit. vt solus securius regnaret. Quartū est. q. ma
 trem suā occidi fecit. vt videret locum ventris in quo iacuit. Dicit er
 go in littera. Nouimus quantas ruinas. id est qnta pericula dederit Ne
 ro vrbē supple rhomanā flāmata. id est incensa. 7 celsis id ē occisis patribz
 id est senatoribz. qui nero quondā ferus id est crudelis interempto fratre
 suo. Ipse etiā maduit cruore matris effuso. Et designans eius crudeli
 tatem circa matrem dicit. Et ipse nero perrans id est ptransiens visu ge
 lidum corpus. id est in frigidatū corpus matris sue. non tinxit. id est non
 madidauit ora. id est faciem suā lachrymis. sed ipse potuit sine omnibz
 lachrymis esse censor. id est iudex extincti decoris. id est interfecte maris
 que decora fuit. Tame hic nero licet adeo malus esset regebat populos
 scepro. id est imperiali dignitate. Hos inquā populos rexit quos pheb
 id est sol veniens ab ortu extremo videt. id est aspicit. condens id est ab
 sccondens radios suos sub vndas. Et loquitur more poetar. quasi dices
 ret Ipse rexit omēs populos qui erant ab ortu solis vsqz ad occasum. Si
 militer regebat populos quos gelidi id est frigidi septē triones id est sep
 tem stelle in maiori vrsa collocare. que dicuntur triones quasi teriones. qz
 illam plagam terre terunt 7 premunt. scz magna frigiditate. Plaga em sep
 tentrionalis frigida est. quasi diceret Ipse regebat omnes populos aquis
 lonares. Et istos populos regebat quos notus. id est ille ventus collate
 ralis austro violentus existens torret. id est cremat sicco estu. id est mag
 no calore. notus inquā recoquēs arenas ardētes. id est calidas. venit em
 ille ventus a torrida zona. 7 ideo calidus est. qsi di. Nero etiā regebat om
 nes populos australes. 7 sic per quatuor plagas mundi ostendit eius pos
 testatem sup omnes populos. Tandem celsa. i. magna potestas nō va
 luit vertere id est mutare rabiēm id est crudelitātē prauī nerōnis. Et tūc
 deplangit punctionē magne potestatis cum magna malicia. quia multa
 mala ex ea pueniunt. dicens Neu supple dico esse grauem sortem. id est
 euentū. quotiēs iniquus gladius. id est iniqua potestas additur seuo ve
 neno. id est venenose crudelitati. ¶ Nota fin Aresto. v. ethicoz. pnci
 patus virum ostēdit maliciā em hominis vel pbitas ostendit principatu
 sicut pz in nerone. cuius maliciā 7 crudelitas in imperio sue dignitatis ap
 paruit. ppter qd dixit Aresto. Seuissima est iniusticia hīs. Et vij. ethi
 coz. dicit. Simile est igitur pparare iniusticiā homini iniusto. Et em detes
 tior bestia decies milles. plura em mala facit homo malus qz bestia.

Liber Secundus

Nota q̄ propter hec mala **N**eronis que tanguntur in littera multis plura ipse perpetravit. nam dicit phia tercio huius. prosa quinta. **N**ero **S**enecam familiare suum preceptore ad eligende mortis coegit arbitriū. et quia **N**ero fuit crudelissimus hominū. ideo **S**eneca scripsit quendam libellum ad ipsum qui intitulat litter de clementia. in quo hortatur eum ad suam crudelitatem. et ad usum clementie. qui q̄dem litter sic incipit. **T**ibi scribere de clementia **N**ero cesar institui etc.

Nic incipit septima prosa huius secundi libri. in qua ostendit phia q̄ gloria mundana non sit multum appetenda. et primo inducit **B**oetium consistentem se non multum desiderasse predicta. scilicet patres et dignitates. nisi in quantum sunt materia rerum gerendarum.

Secundo ostendit phia q̄ gloria sit perille hominum. et q̄ non sit multum appetenda. scilicet ibi **E**t illa dicit primo. **T**um p̄ tunc ego boetius inquit. id est. o phia tu scis ambitionem. id est. cupiditatem regum mortalium. de quibus dixisti minime nobis fuisse dominatam. scilicet bene operauimus materiam rebus gerendis. quod ne put non senesceret in nobis virtus tacita. id est. non excitata. **N**ota q̄ in sapiente non dominatur cupiditas regum et alium. quia phia inducit mobilis affluentie et temptum. ex libro de planis. **E**t socrates cum arthenis ad studium pergeret. magni pondus auri in mare proiecit. dicens **B**erga te ne mergar a te. **N**ota q̄ materia regum gerendarum sunt ista sine quibus res pueniēter geri non possunt. et sunt tria. scilicet sapia autoritas et potentia. **S**ine sapia enim nihil pueniēter geritur. ut de se patet. res etiam gerenda auctoritate ornatur. quia homo auctoritatus libentius auditur et facilius creditur. **P**otentia vero mali deprimentur et boni extollunt. hanc materiam **B**oetius desiderans potentiam et dignitates quesivit. **N**ota q̄ **B**oetius materiam dignitatis et patris ideo quesivit ne prius sua tacita senesceret. id est. dum ipse ad senectutem pueniret. prius sua tacita esset dum nullus aliquid loqueretur de laude sue prius vel scriberet. **T**unc enim virtus tacita consenescit quoniam non agit aliquis unde alij loquantur. et cum nihil scribitur de suis beneficiis. quia prius habentem perficit. et opus eius laudabile redditur.

Nic phia ostendit gloriam mundanā non esse appetendam. **E**t primo promittit q̄ cupidus glorie multos allicet. secundo probat eā esse exilē et vanā. ibi **O**mnē terre ambitū. **P**rimo ostendit ex quo boetius quoniam

Prosa septima secundi libri

Tum ego scis inquit ipsa minime nobis ambitionem mortaliū regum fuisse dominatam. **S**ed materiam gerendis rebus operauimus. quod ne virtus tacita senesceret.

P. **E**t illa. **A**tqui hoc unum est quod prestantes quod natura metes. scilicet nondum ad extremam manum virtutis perfectione perductas (allicere possit) glorie scilicet cupidus. et optimorum in reipublicam fama

Idrofa septima

meritoꝝ. Que q̄ sit exilis ⁊ totius va
tua ponderis: sic considera

quesiuit dignitates ⁊ po
restates. ne ctus sua ra
cita cōsenseret. **V**ider
q̄ ista ppter laudē ⁊ glo

riam q̄siuit. ideo d̄r p̄bia. hoc vnus est. scz cupido glorie ⁊ fama optimoꝝ
meritoꝝ in rem publicā. que fama soler allicere mentes hoīm natura pre
stantes. i. excellētes. s; nondū .i. non adhuc pductas ad extremā manum
p̄fōne virtutū. id est ad summā p̄fōem. que fama ⁊ gloria q̄ sit exilis ⁊
vacua totius ponderis. i. p̄ciositaris sic p̄sidera ex sequentib; **¶** Hora
q̄ cupido vane glorie multos allicit ⁊ delectat. vñ **Seneca**. lxi. ep̄la sic d̄r.
Illud p̄cipue nos impedit q̄ cito nobis placemus si inuenimus qui nos
bonos viros dicant. qui prudētes. qui scōs. nō sumus modica laudatioē
p̄tenti. quicqd in nos adulator sine pudore p̄gesserit tanq̄ debitū puta
mus. optimos nos esse sapiētissimosq; affirmātib; assentimus. cum scia
mus nos sepe multa mentiri. adeo q̄ indulgemus nobis vt laudari veli
mus in id cui p̄rariū maxime fecimus **¶** Hora q̄ duplex est bonitas
mentis. s. naturalis ⁊ acquisita. Naturalis bonitas est fm quā aliqui na
turaliter s; p̄ij. mansueri. sobrii ⁊ casti. sed hēc bonitas si nō emendat vir
tute ⁊ sapiētia cito extollit hominē ad inanem glām Alia est bonitas ac
quisita exercitio virtutū ⁊ scientiaꝝ. que nō p̄mittit hominē extolli p̄ vas
nam glām. q̄ sapiens ponit fructū suū in p̄scientia. stultus aut in laude
fm **¶** **Macrobiū**. Ideo d̄r p̄bia q̄ cupido glorie allicit mētes natura p̄stan
tes nondū adhuc virtutib; p̄fectas. **¶** Hora q̄ laus est frequens fa
ma optimoꝝ meritoꝝ in rem publicā gestorū. s; gloria est clara noticia
cum laude. **¶** Vel gloria est late patens p̄conū. i. annuntiatio

¶ Omne terre ambitum sicuti astrolo
gicis demōstrationib; accepistis ad
celi spacium puncti constat obtinere
rōem **I**d est vt si ad celestis globi m̄g
nitudinem p̄feratur. nihil spacij pro
sus habere iudicet. **H**uius igit ram
exigue in mūdo regionis quarta fere
porcio est. sicut **P**tholomeo. p̄bante
didicisti. que nobis cognitū animā
tib; incolat. **H**uic q̄rte se q̄ntū maria
paludesq; premū: quantūq; sui vasta
regio distenditur cogitatioē subtraxe

¶ Nē p̄bia oñdit glo
riam mundanā esse exis
lem. nec multum appe
tendā. primo hoc osten
dit ex parte spacij i quo
dilatatur. scdo ostendit
hoc ex diuersitate natio
nū ad quas nō diuulga
tur. tercio ostendit idem
ex diuersitate moꝝ. p̄p
ter quos de eodem p̄tra
rie iudicat. quarto osten
dit idē ex breuitate dus
rationis. p̄pter quā non
p̄petuat. secūda ibi **A**d
de q̄ hoc ipm. tercia ibi
Quid q̄ diuersaz. q̄r
ta ibi. **S**ed q̄ multos.
¶ Quarto intendit talem
rōem. latitudo fame cōs

Liber Secundus

sistit in latitudine terre. sup quā dilatarur. s; ter-
ra nō est lata sup quā sit
dilatio fame. sicut des-
clarat i lra. ergo fama la-
te nō potest diffundi. et
p dñs est exilis. nec mul-
tum appetēda. Tñ di-
cit in lra. Tu accepisti. i.
didicisti astrologicis de
monstrationib; oēm am-
bitum terre. i. spaciū ter-
re obtinere. i. habere rōez
puncti ad spaciū. i. ad

magnitudinē celi. quod magis exponens dicit. **U**t si terra pferatur. id ē
pparetur ad magnitudinē celestis globi. ipsa iudicetur proius nihil spa-
ciū habere. **H**uius igitur tam exigue regionis. i. terre in mundo fere quar-
ta porcio. i. quarta pars est que incolatur. id est inhabitatur ab animātib;
nobis cognitis. sicut tu didicisti a **P**tholomeo hoc pbante. **S**i suberare-
ris cogitatione huius quarte terre quantū maria et paludes premunt. i. oc-
cupant. et quantū vasta. i. ampla regio distenditur siti. i. siccitate. tunc vix
relinqueret hominib; angustissima area. id est arctissimus locus inhabitā-
di. **I**n hoc ergo quodā minimo pūcto puncti. id est minima porcione ter-
re vos homines circūsepti atq; conclusi cogitatis de puulganda fama. de
pferendo id est extollendo nomine. i. fama. et hoc fit inutiliter. **S**ed quid
habeat. i. quid potest habere gloria amplum et magnificū. que artata est
tam angustis et exiguis limitib; id est terminis. qñ dicit nihil habet mag-
nificum. **N**ota q; terra respectu celi non est alicuius quantitatē sensi-
bilis. sed habet se sicut punctus. quia orizon qui terminat visum nostrum
diuidit celum in duo media. quod non esset si terra in cōparatione ad ce-
lum haberet aliquam quantitātē. **I**tem si terra esset alicuius quantitatē
sensibilis respectu celi. tunc stelle nō apparerēt nobis eiusdem quantitatē.
quod patet falsum. quia in ea parte vbi terra esset magis gibbosa et p-
min- quior celo apparerēt stelle maiores. et in opposita parte minores. **P**re-
minima stella fixa visu notabilis est maior tota terra. **S**i ergo talis stella
apparet nobis existentib; in terra sicut punctus. multo magis terra respe-
ctu celi erit sicut punctus. **P**rem punctus est quoddā indiuisibile a
quo linea equaliter distans facit circulū. et quia celum ex omni parte equa-
liter distat a terra. ideo terra respectu celi habet se sicut punctus. **N**o-
ta q; tres partes terre sunt inhabitabiles. vna ppter nimium calorem. et due
propter nimium frigus. **S**ed quarta pars que est temperata in calidita-
te et frigiditate a nobis inhabitatur. s; quia adhuc non tota inhabitatur
propter maria et paludes et propter nimiam siccitatē. **I**deo dicit pbia q;
quarta pars fere est habitabilis. **U**nde dicit fere fm alios. quia estus so-
lis non facit totā zonā totaliter inhabitabile. cum quedā ciuitas
dicta zenith (supra quā **P**tholomeus dicitur fundasse astrolabū) direc-

Prosa septima

70

te sit sub equinoctiali posita. sed dicitur inhabitabilis. quia est gravis in-
habitationis. Sed ultra equinoctiale omnino est inhabitabilis propter
nimium calorem. Item dicit quodam preter terre inhabitari ab anima-
tibus nobis cognitis. hoc forte dicit propter antipedes si sunt. qui nobis
sunt omnino incogniti

Adde quod hoc ipsum brevis habita-
culi septum plures incolunt nationes
lingua. moribus. totius vite ratione distan-
tes. Ad quas tum difficultate itinere
tum loquendi diuersitate. tum comer-
cij insolentia. non modo fama hominum
singulorum. sed ne verbum quidem pueni-
re queat. Etate denique marci tullij (si
cut ipse quodam loco significat) nondum
caucasum montem rhomane reipubli-
ce fama transcendere: et erat tunc adul-
ta parthis etiam ceterisque id locorum gen-
tibus formidolosa. Vides ne igitur
quod sit angusta quod compressa gloria quam
dilatare ac propagare laboratis An
verbi rhomani nominis transire fama
nequit. rhomani hominis gloria pro-
greditur. . . .

Nec phia ostendit glo-
riam non esse appetens-
dam ex diuersitate na-
tionum ad quas non dis-
iungatur. et intendit tal-
lem rationem. Diuersae na-
tiones et diuersae ydeol-
mata non solum impe-
diunt promulgationem fa-
me hominum sed etiam ver-
bum. sed in terra habi-
tabili sunt diuersae natio-
nes diuersorum ydeomatium
ergo promulgatio fame p-
ralia impeditur. et per con-
sequens non est multum
appetenda Unde dicit in
littera. Adde predicere ra-
tioni quod hoc ipsum septi-
mum spaciū terre est bre-
uis habitaculi. id est par-
ui spacij in quo nos habi-
bitamus incolunt. id est in-
habitantes plures nationes
id est plures gentes di-
stantes id est differētes
lingua id est ydeomate
et moribus. et ratione totius
vite. id est ratione modi vi-
uendi. ad quas non pos-

test peruenire non modo. id est non tantum fama singulorum hominum. sed etiam nec fas-
ma verbum. tum. id est tam difficultate itinere. id est viarum. tum. id est tam diuersitate
loquendi. id est ydeomatium. tum. id est tam insolentia. id est inconsideratione commercij. quod alii
qui homines non perueniunt cum alijs edicare in commercijs. quod etate. id est tunc
marci tullij (sicut ipse marcus tullius fecit quodam loco. id est in quibusdam
suis scriptis) fama rhomane reipublice nondum transcederet caucasum mon-
tem. et tamen fama rhomanorum erat adulta. id est ab antiquo nota. etiam formido-
losa parthis. id est illis hominibus. et ceteris gentibus id locorum. id est circa
caucasum montem. Vides ne igitur quod sit angusta id est coartata sit gloria
quod compressa id est in modicum redacta. quam gloriam laboratis dilatare

Liber Secundus

et propagare. an p nunquid gloria vnius hominis rhomani illic pgre-
tur .i. pueniet. vbi fama rhomani nois .i. rhomane vrbs nequit transire
q. d. non ¶ Hora q prem terre habitabile vocat sepru. quia est sepra.
circūdāta mari. vñ Linconiesis in tractatu suo de spera. z etiā Sacro-
bius dicunt. q quarta porcio nostra habitabilis vndiqz cingitur mari.

¶ Hora q insolentia fm Senecā est spēs false magnitudinis. S; fm
Auguicione insolentia est supbia vel fatuitas In posito aut potest expo-
ni pro incōsuetudine. z tunc d; ab in qd est non. z soles quod est cōsuetudo

¶ Hora q caucalus est mons qdā situs in parte seprerionis. ad quē
non puenerat fama rhomane vrbs. licet parthis z alijs gentib; circūa-
centib; fama rhomanoy erat formidolosa. id est formidabilis

¶ Nec ostendit gloriā
mundanā esse exilem ex
parte diuersitatis morū
propter quos de eodem
apud diuersos cōtrarie
iudicatur. z intendit ta-
lem rōnem. Cōtrarieta-
tes z institutionū z legū
impediunt fame dilata-
tionē. s; homines ptra-
riaz institutionū z legū
terra inhabitāt. ergo di-
uersitas institutionū z le-
gum impediunt dilata-
tionē fame. z per pās nō
est multum appetenda
vnde d; in trā. Quid spēs
est iudicandū. q mores
et instituta z leges diuersay gentium inter se discordāt. vt illud qd apud
alios iudicatur dignū laude. apud alios iudicetur dignū supplicio Quo
.i. ppter qd fit vt si pdicatio .i. dilatio fame delectet quē .i. aliqū nullo
modo pducatur. i. laborer pferre nomē .i. famā suam in plurimos ppos. qz
licet ab aliquib; laudaret. ab alijs tñ vituparet. Erit igit quisqz pntus
gloria puagata. i. dilatata inter suos. Et ista preclara immortalitas fame
(hic loquitur hyronice. qz nō est pclara nec immortalis illa) coartabit. i. cō-
stringetur intra terminos vnius gēis. i. vnius y deomaris ¶ Hora q
tanta est diuersitas morū in gentib;. q illud qd reputatur apud alios lau-
dabile. apud alios reputat vitupabile. Reputat em apud syros lauda-
bile cōcedere parentes mortuos. ne comedant a vermib; in terra. qd apud
alios extraneos ē execrabile. Silt apud iudeos reddit laudabile ducere
vroses p sanguinitate pxiimas. qd apud xpianos philetur ¶ Item in
triualis laudabile ē occidere pxiimam z cremare ipm. qd apud
alios est vitupabile. Vndicū poeta Sūt loca sunt gentes quib; et mac-
tare parētes Est phas z pietas dym longa supuenit etas

¶ Quid q gentium diuersay mores
inter se atq; statuta discordant. vt qd
apud alios laude. apud alios suppli-
cio dignū iudicetur. Quo fit vt si quē
fame pdicatio delectet. huic in pluri-
mos populos nomē pferre nullo mō
cōducatur Erit igit puagata inter suos
gloria quisqz pntus. et intra vnius
gentis terminos preclare illa fame im-
mortalitas coartabitur

Prosa septima

Hic phia ostēdit exilitatē glorie ex breuitate duratiōis ppter quā non ppetuatur. Et diuidit in tres ptes. pmo ostendit hoc ex hominum obliuione. scdo ex tpiis breuitate. ibi. Vos vero. tercio ostendit gloriam a viris virtuosis nō esse appetendam. ibi. Vos autē. Primo dicit q fama

Scd q̄ multos clarissimos suis tpi bus viros: scriptoz inops deleuit obliuio. Quāq̄ qd ipsa scripta proficiāt que cū suis autoribus premitt longior atq; obscura vetustas.

autoribus. quoz sunt scripta. **N**ota q p scripturam fama gestorum transmittitur ad posteros. talis at scriptura quādoq; deficit vel ppter inopiā scriptoz. vel quia ipsa scripta in se vetustate consumuntur. 7 ideo fama 7 gloria in obliuionem perueniunt. vnde Salustius in catilinariō conqueritur res gestas rhomanorum minus esse famosas. ppter inopiā scriptozum. Atheniensium vero in aiores fame q̄ rhomanorum ppter scriptozum copiam

et gloria nō sint immortales p̄ q̄ multos viros clarissimos. id est glorio sos suis tpiis deleuit i ops. i. defectuosa obliuio scriptoz quāq; etiā ipsa scripta pficiāt quid. i. parū. que scripta longior et obscura vetustas tpiis p mit. i. consumit euz suis

Vos vero īmortalitatē vobis ppa/gare videmini. cum futuri famā tempōis cogitatis. Quod si ad eternitatis infinita spacia ptractes. quid habes q de nominis tui diuturnitate leteris. Anius etenim mora momenti si decem milibus conferatur annis quoniam vtrunq; spaciū definitum est. minimam licet habet tamen aliquam portionem. At hic ipse numerus annorum. eiusq; quantūlibz multiplex ad interminabilem diuturnitatem ne comparari quidem potest. Et enim finitis ad seinuicem fuerit que/

Hic phia ostendit famā 7 gloriā non esse durabilem 7 immortalē ex tpiis breuitate dicens.

Vos vero homines videmini vobis propagare. id est facere immortalitatem cū cogitātes famam futuri tempōis. 7 in hoc frustra cogitatis. quia exilis est duratio fame per tempus. quod. s. tempus si ptractes. id est compares ad infinita spacia eternitatis. quid habes q leteris de diuturnitate tui nominis. id est tue fame. quasi diceret. nihil est etenim mora vnius momenti si conferatur. id est compares tur decem milibus annis habet aliquam portionem licet minimā

Liber Secundus

Id est valde parua. qm
verusq; spaciū tps est fi
nitū. sed h̄ numerus an
noꝝ. scz decem milia vel
eius numeri quātiliter
multiplex. sicut dupluz
vel triplum non potest
comparari ad intermias
biles diuturnitatis que

est eternitas. quia finitū ad seinuicē quadam fuerit collatio. i. comparatō
infiniti vero z finiti nulla vnq; potest esse collatio. i. comparatio. Ita fit vt
fama tps quāticunq; prolixi si cogitur. pparando cū inexhausta. i. infi
nita eternitate. ipsa videatur non parua sed plane nulla esse. ¶ Nota
omne quod incipit in tempore necessario habet finem in tempore. cum tem
pus sit causa corruptionis temporalium quarto phisicorum. Cum igit
tur fama sit temporalis incipiens. ipsa desinet in tempore. z per cōsequē
non est perpetua. ¶ Nota q tempus quāticunq; magnū comparat
um ad eternitatem minimū reputatur. z quasi nullius momenti. licz em
finitorum ad seinuicem possit esse comparatio. z inter ipsa possit esse pro
portio. tamen finiti ad infinitum nulla potest esse comparatio. Cum igit
tur eternitas sit duratio infinita tota simul existens. z tempus quāticūq;
q; magnum sit finitū. tempus nullam habebit proportionem ad eternita
tem. z per consequens fama quāticūq; prolixi temporis comparata ad
eternitatem nulla videtur esse.

¶ Nic phia ostendit
gloriam a viris virtuos
is non esse curandam.
et hoc duabus rationib;
bus. secunda ibi. Quid
autem est. Prima ratio
est illa. Illud quod spec
tat ad leuitatez arrogā
tie a sapiētibus non est
curandum. sed gloria pp
ter quam homo recte fa
cit. ppter laudes homi
num illa spectat ad leui
tatem arrogātie. z est di
gna derisione. ¶ 2c. q ac
talis arrogātia sit que
dam derisio declarat in
littera. z dicit. Vos ho
mines nescitis recte fa
cere nisi ad pplares au
das. i. ad populorū com

dam. infiniti vero atq; finiti nulla vn
q; poterit esse collatio. Ita fit vt quā
ticunq; prolixi tēporis fama si cū inex
hausta eternitate cogitet non parua.
sed plane nulla esse videat

¶ Vos autē nisi ad populares auras
inanesq; rumores recte facere nescitis
Et relicta psciē virtutisq; pstantia de
alienis pīnia sermunculis postularis
Accipe in bmoī arrogantie leuitate
q; festiue aliquis illuserit. Nam cum q
dam adorsus esset hominem ptume
liis q nō ad vere virtutis vsum s; ad
supbam gloriam. falsum sibi philoso
phi nomen induerat. adieciissetq; iam
se scitūz an ille philosophus eēt. si q
dez illatas iniurias leuiter patiēterq;

Prosa septima

tolerasset. Ille patientiā paulisp assum
psit. acceptaqz cōtumelia velut insul/
tans iam tandē inq̃t: intelligis me cē
phm. Tu ille nimii mordaciter In/
tellexeram inq̃t si tacuisses

placētias z ad ianes rit
mores z laudes. et vos
postularis. i. desideraris
premia de seminuculis
alienis. relicta id ē post/
posita prestantia. i. digi
nitate vestre p̃scie z vir
tutis p̃pter quas debere
tis recte opari. accipe. i.

considera q̃ festive. i. gloriose aliquis illuserit. i. deriserit quendā dicentes
se esse phm in leuitate h̃mōi arrogātie. Nam cū qdam tyrannus eēt ad/
osus contumelijs. id est incepisset alloqui contumeliose quēdam hoīem
qui induerat. i. usurpauerat sibi falsum nomē p̃bi. non ad vsum vere vir/
tutis. sed ad sup̃bam gloriā. z tyrannus adiecit. i. dixisset se tam scitaz
rū an iste esset p̃hs siquidē illas sibi iniurias patienter leuiterqz tolerass
set. ille qui dixit se phm paulisp patientiā assumpsit. scz in principio. z ac/
cepta contumelia a tyranno velut sibi insultans inquit ad tyrannū. In/
telligis ne me esse phm. tunc ille tyrannus mordaciter inquit. intellexerā
re phm esse si tacuisses. ¶ Nota s̃m p̃mentatorem in p̃ologo. viij. p̃hi
sicoz. Verus p̃hs debet esse perfectus omnibus generibus virtutū. z p̃
consequens debet esse magnanimus. Sed s̃m Sc̃i. an libro de clemētia.
Magnanimitas est iniurias z offensiones sup̃bi despiciere. z p̃ consequens
verbis p̃umeliosis puocari nō d̃z. ¶ Item veri p̃hi est nō vinci a passio
nibus. s̃z potius d̃z moderare z refrenare passiones. cū virtus p̃sistat in mō
deratōe passionū. vñ Aresto. iij. ethicorū dicit. Danſuerus vult imper/
rurbatus esse z non duci a passione. Vñ qdam p̃hs p̃umeliose sibi insul/
tanti dixit. Tu didicisti maledicere s̃z ego didici maledicta p̃nere.

¶ Quid autē est quod ad p̃cipuos vi/
ros (de his em̃ sermo ē) q̃ virtute glo
riā petūt. qd inquam est qd ad hos
de fama post resolutū mortē sup̃rema
corpus attineat. Nam si (quod nostre
rationes credi vetant) toti moriuntur
homines. nulla est om̃ino gloria cum
is cuius ea esse d̃z nō extet oīno. Sin
q̃ bene sibi mens p̃scia terreno car/
cere resoluta celū libera petit nōne om̃

¶ Hic philosophia po
nit secundam rationem
que est talis. Homines
virtuosi vel totaliter mo
riuntur corpore z anima
vel anima viuit post mor
tem. Si totaliter mori
untur. nihil spectat ad
eos de gloria post mor
tem. Si anima eorū vi
uit post mortem illa p̃s
tit celum spernens oīa
ne terrenū. negociū.
et si nihil ad eā de terre/
na gloria. Gapud s̃ruos
fos homines nulla debet
esse cura de glia. ¶ Vñ

Liber

Secundus

ergo in lra. Quid est qđ
ad pcpuos. i. ad virtuo
sos viros attineat de fas
ma post resolutū corpus
extrema morte. quasi diceret nihil. de his em̄ vris est sermo n̄r qđ perit. i.
querit gloriā p̄tute. i. opibus p̄ruosis. **N**ā si hoies toti moriunt corpe et
aia vt quidā purat. qđ tñ nostre rōes. i. philosophice rōes verāt. i. phitēt
credi. qđ fm̄ p̄hiaz aia intellectiua est immortalis. nulla est oīno glā post
mortē cū iste oīno non extet. i. nō sit cuius ea glā esse dī. **S**in p̄o mens bñ
sibi p̄scia. i. illesa resoluta. i. liberata terreno carcere. i. a corpe. post mortē līs
tera petit celū. **N**onne ipsa aia que celo fruēs gaudet se exemptā terrenis
ipsa spernit oīne terrenū negociū. z p̄ p̄ns terrenā glām. qđ diceret sic.
¶ Nota qđ ad p̄sentes qđ dicit **Seneca** in puerbijs qđ plurimi curant famā
pauci autem conficiam. z tales pauci curantes p̄sciam sunt virtuosī z p̄hī
de q̄bus loq̄tur **Boetius** in fine tractatus de summo bono dicens. Pau
ci sunt viri honorandi sicut p̄hī qui contemnūt desiderii sensus z sequūt
desideriū intellectus. Plurimi autē sunt qui curāt famam. sicut s̄z vulga
res qđ relicta virtute conscie p̄ter laudes hoīm recte faciunt. De quibus
ē scriptura. **A**mē dico vobis receperūt mercedē suam. **N**ec etiaz fama
spectat ad viros virtuosos in futura vita. qđ p̄ruosi si totaliter moriunt ni
hil ad eos de fama. **S**i autē aia viuit post mortē ista euolat ad celū z nihil
curat de fama. spernit oē terrenū negociū. z potius gaudet. qđ est exēpta a
curis terrenis. z gaudio celesti fruit in eternum.

¶ **H**ic incipit metz. se
primū hui⁹ scđi. qđ dī ar
chilogici ab inuētoze.
tambiciū a pede p̄domis
nāre. z p̄star ex p̄mo ver
su r̄rimetro. secūdo dime
tro. **I**n quo metro p̄hīa
docet quō glā sit p̄remis
nenda ex p̄sideratōe am
plitudinis celiz stricitu
dinis terre dicens. Qui
rūqz petit. i. desiderat p̄
cipiti mente solā gloriāz
et credit istā ēē summūz
bonum. i. p̄cipiū inter
appetenda. iste cernat. i.
consideret plagas etiz
ris. id est partes celi late
parentes. z cernat aruz
sitū terrarum. i. stricturn
spaciū terre in comparatōe

¶ De r̄u septimū libri secūdi

Quicūqz solā mēte p̄cipiti petit
Summūz credit gloriā
Late patētes etheris cernat plagas.
Artumqz terrarum situm
Breuē replere non valentis ambitus
Pudebit aucti nominis
Quid o supbi colla mortali iugo
Frustra leuare gestiunt
Diffusa linguas explicet
Et magna titul' fulgeat clavis dom⁹
Dors spernit altam gloriā

Metrum septimū

Innotuit humile piter ⁊ celsus caput
Equatq; summis infima
Ubi nūc fidelis ossa **F**abricij manēt
Quid **B**rutus aut rigidus **C**atho
Signat supstes fama tenuis paucul
Inane nomen litteris
Sed qd decora nonimus vocabula
Num scire consumptos datur
Iacētis ergo prozsus ignorabiles
Nec fama notos efficit
Qsi putatis longius vitā trahi
Mortalis aura nominis
Lū sera vobis rapiet hoc etiā dies
Jam vos secunda mors manet

one ad celū. ille pudebit.
id est verecundabit aucti nominis. i. aucte fame sue non valentis replere breuē ambitum. i. paucū spaciū terre. Et tūc exclamat dicens. **O**ppret hoc mīroz qd. i. propter qd supbi gēstū. i. cupiūt frusta leuare. id est tollere colla sua mortali iugo. i. mortali fama. licet em fama diffusa manans. i. trāsiens p remotos populos explicet linguas. i. per linguas populoz. ⁊ licet magna domus tua. i. nobilis parēla vel familia tua fulgeat claris titulis. i. laudibz. tamē mors spernit altam gloriā. ⁊ mors pariter. i. simul inuoluit humile caput. i. miserū

hominem ⁊ celsū. id est nobilem ⁊ diuitem. ⁊ mors equat infima summis uulli parcendo quod declarat dicens. **U**bi nunc manēt ossa fidelis **F**abricij. **Q**uid **B**rutus aut rigidus **C**atho supple ē. quasi diceret. qd manet de gloria eorum post mortē. utiq; modicū. i. illud manet quod tenuis fama. id est exilis supstes. id est manens signat mane nomen eorum pauculis litteris scriptis in epitaphijs eorum. sed quid. id est ad quid nonimus decora vocabula scripta. nunquid intelligitur per ea ipsos esse consumptos. id est mortuos. quasi diceret immo. **I**acētis ergo mortui prozsus ignorabiles. nec fama efficit vos notos. **E**t quia aliquis diceret. licet ipsi sint mortui corpore. tamē viuunt fm famā. dicit philosophia. **S**i putatis vitā vestram longius trahi. i. prolongari aura mortalis nominis. id est splendore mortalis fame. cum sera. id est vltima dies vobis hoc rapiet id est famam auferet iam vos manet. i. expectat secunda mors. quasi diceret. si estis prius mortui corpore ⁊ fama manēs est vita vestra illa cessante secundo moriemini. **N**otandum **F**abricius fuit consul rhomanus qui cum mitteretur pugnare contra **P**irrhū regem epirotarū rex promisit sibi partem regni sui vt transiret ad ipsum. quod **F**abricius contempsit. sequenti anno **P**irrhus obtulit sibi magnā pecuniā auri vt traderet rhomanū imperiū. cui ait **F**abricius. **R**homa non vult aurum. sed vult imperare patentibus aurum. propter quod ipse dictus fuit fidelis **F**abricius. **O**ccidit etiam de **F**abricio q cum quidam ad eū venisset promittens se **P**irrhū regem occisurū si **F**abricius sibi pe

Liber Secundus

tumū aliquando dare vellet. ipse vero **F**abicius hunc traditorem misit
ligatum ad **P**yrhū pro tali scelere puniendum. cui tunc pyrhus dixit.
Possibilibus est solē a suo tramite deuiare q̄s fabriciū a via recte rationis
discedere. ¶ **N**ora q̄ **B**rutus fuit p̄mus consul romanus qui amo
re libertatis et iusticie p̄pter stuprum **L**ucrecie plurima egit. et multa bel
la pro romanis iniit. propter quod etiā famosus fuit. ¶ **N**ora q̄ **L**ato
dictus est rigidus propter rigore animi sui qui ad nihil turpe flecti potuit
et tante iusticie fuit. v̄t **L**ucanus ipm̄ d̄ys compararet in iudicanda cā
que fuit inter **I**ulium cesarem et **P**ompeyū dicens. **G**ietrix causa d̄ys
placuit sed victa **C**athoni. **E**t de hoc magis patebit quarto huius pro
sa sexta.

¶ **I**sta est octaua et vltima prosa huius secūdi. et quia p̄bia oñdit bo
na fortune non multū esse appetenda. aliquis putaret q̄ in fortuna nihil

¶ Prosa octaua libri secundi

Ed ne me inexorabile contra
fortunaz gerere bellum putes.
Est aliquando cuz de hoibz illa fal
lax nihil beue mereat. ruz scz cū se ape
rit. cum frontem detegit moresq̄ pro
fiteat. **N**ondū forte quid loquar intel
ligis. **D**irum est quod dicere gestio
eoq̄ sententiam verbis explicare vix
queo. **E**tenim plus hominibus reoz
aduersam q̄ prosperam prodesse for
tunam.

esset boni. ideo iā ostens
dit p̄bia cuiusmodi bo
nū sit in fortuna. et pbat
fortunā aduersam plus
esse bonā q̄ prosperā. et
p̄mo premitit suā incē
tionē. **S**ecdo. pbat inten
tum ibi. **I**lla em̄ **P**rīmo
dicit **B**oeci ex dicit
p̄z q̄ fortuna est p̄rens
nenda. sed ne putes me
gerere. i. facere bellū inex
orabile cōtra fortunam
supple scias q̄ aliquādo
est. i. aliqui p̄rigit q̄ ipsa
fortuna nihil fallax. i. ni
hil fallaciter agens bene
mereat de hominibz. eo
q̄ aliquod bonū euenit
hominibus p̄ eam cum
scz cum fortuna se ap̄e
rit manifestādo suā fal
sitate. cum proficetur

mores suos per instabilitatem. **E**t subdit philosophia. **N**ondum forte
intelligis quid loquar. quia mirum est quod ego gestio id est cupio dicere
eoq̄. id est ideo vix queo explicare sententiam verbis. **E**tenim ego reor. i.
opinoz aduersam fortunam plus prodesse hominibus q̄ prosperam.
¶ **N**ora quādo cūq̄ in aliquo dicto videtur esse repugnantia illud vi
detur mirabile dictum. sed dicere fortunam aduersam hominibz p̄desse
videtur esse quēdā repugnantia in dicto. nā esse aduersum alicui et sibi. p̄
desse ad inuicem repugnant. ideo dicit p̄bia. mirum est quod gestio dice
re. scz fortunam aduersam magis p̄desse q̄ prosperam

Prosa octaua

Illa enim semper specie felicitatis cum videtur blanda metitur. Nec semper vera est cum se instabilem mutatione demonstrat. Illa fallit hec instruit. Illa mendacium specie bonorum mentes fruuentium ligat. hec cognitio ne fragilis felicitatis absoluit. Itaque illam videas ventosam fluentem. suique semp ignaram. Hanc sobriam succinctamque et ipsius aduersitatis exercitatione prudentem

uersa fortuna hominem instruit ostendendo quod non sit providendum prospere fortune propter eius mutabilitatem. Illa scilicet prospera fortuna ligat scilicet fallendo mentes fruuentium hominum specie bonorum mendacium. hec scilicet aduersa fortuna absoluit. i. liberat scilicet mentes hominum cognitione fragilis. id est transitorie felicitatis. Et tunc recolligit effectus utriusque fortune dicens. Itaque illam scilicet prosperam fortunam vides ventosam. i. superbam fortunam. i. prodigam et suipsius ignaram. nam homines in prosperitate continua seipsum non cognoscunt. hanc scilicet aduersam fortunam tu vides sobriam et succinctam. i. humilem non superbam et prudentem exercitacione aduersitatis. **N**ota quod ex ista littera possunt formari tres rationes quod aduersa fortuna melior sit prospera. Prima ratio est ista. Bona fortuna in specie vere felicitatis decipit habentem ipsam. scilicet fortuna aduersa non decipit. sed vera est ostendens se talem quam lis est. ergo aduersa melior est quam prospera. Secunda ratio est. Prospera fortuna ligat mentes hominum mendacibus bonis. sed aduersa liberat mentes a falsa felicitate. quod est melior. Tercia ratio. prospera fortuna reddit homines sui ignaros. sed aduersa facit homines sapientes. quod melior est quam prospera.

Postremo felix a vero bono deuotius blanditijs trahit. aduersa plerumque ad vera bona reducens vinculo retrahit.

Un dicitur infra. Postremo felix. i. prospera fortuna cum suis blanditijs trahit deuotius. i. errantes a vero bono. scilicet aduersa fortuna plerumque retrahit vinculo. i. tenaculo reducens ad vera bona. Nota quod quod prospera fortuna videtur esse propinqua felici

Hic philosophia probat interitum quod fortuna aduersa melior sit quam prospera. **P**rimo dicitur. Illa fortuna prospera semper mentis cum videtur. i. apparet blanda specie felicitatis. i. prosperitatis. scilicet hec id est fortuna aduersa semper vera est cum demonstrat se esse instabilem sui mutatione. Ostendit enim se esse talem qualis est. et ita per eam non decipiuntur homines. sed illa scilicet prospera fortuna confidens in se fallit. Nec autem aduersa

Hic philosophia ponit secundam rationem quam talis est. Quicunque fortuna trahit ad inquisitionem veri boni. illa melior est quam quod res trahit a vero bono. scilicet fortuna aduersa est humilior. quod

Liber Secundus

titari eo q̄ sine bonis fortune non p̄tingit esse felicē. extra de bona forma. ideo suis blanditijs trahit hominē sensuale a vero bono quod cōsistit in specularōe dei. aduersa autem fortuna. quia ostēdit. p̄spera fortunā ēē mutabile ipsa p̄p̄tiam ad v̄p̄ bonū qđ est immutabile

¶ Hic philosophia ponit vltimā rationē que talis est. Illa fortuna est melior p̄ quā cognoscunt veri amici. sed aduersa fortuna est talis. igit̄ r̄. vnde in littera dicit. An p̄ nūquid putas hoc esse estimandū inter minima bona q̄ hec aduersa fortuna detexit. i. monstrauit tibi mentes. i. cor̄s da fidelīū amicor̄. quasi diceret. illud est bonū de maius bonis. et hec superple aduersa fortuna. se creuit. i. diffixit tibi cer̄tos amicos et ābignos vultus sodaliū. i. amicor̄. q̄si diceret. aspera fortuna docuit te discernere inter veros amicos et falsos. q̄ prospera fortuna a te discedens abstulit suos. i. qui erāt amici ratione. p̄speritatis et reliquit tuos amicos qui te dilexerūt non p̄pter tuā. Quāti. i. q̄nto p̄cio tu emisisses hoc integer. i. in

An hoc inter minima estimandū putas q̄ amicor̄. tibi fidelīū mentes hec aspa. hec horribilis fortuna detexit. Hec tibi certos sodaliū vultus amiguosq̄ secreuit. discedens (suos abstulit) tuos reliq̄t. Quāti s̄ integer et vt videbaris tibi fortunatus emisisses Desine nūc amissas opes querere qđ preciosissimuz diuitiarum genus est. amicos inuenisti

regritate fortune p̄stiturus cū videbaris tibi fortunatus vt potuisses cognoscere veros amicos. nunc desine. i. cessa querere opes. i. diuitias amissas. quia inuenisti veros amicos qui sunt preciosissimum genus diuitiar̄. **¶** Nota in aduersitate falsi amici fugiunt. sed in tempore prosperitatis manent. vnde Seneca in li. de re. Quem tu felicem credis. illuz multi comitantur. vt melius sequuntur. cadauera lupi. frumenta formice. p̄dam ista turba sequit̄ nō hominē. **¶** Nota q̄ aduersa fortuna ostendit fideles amicos. vnde Seneca. xx. epistola. Turba familiaris cum a te pauci desierit ipsa te non pascet. et quod tu beneficio tuo scire nō poteras pauperare scies. illa veros amicos retinebit. discedit quicunq̄ non te. s̄ aliquid sequebatur. est autem propter hoc vñ amanda paupertas q̄ a q̄bus amaris ostendit. Vnde pauper Henricus Prenalet hoc solo mala for̄s q̄ monstrat amicos. Qui boni qui mali monstrat verāq̄ viam. Item poeta. Tempore felici non cognoscuntur amici. Sorte parer̄ misera que sit dilectio vera. Item alibi. Cum fueris felix multos numerabis amicos. Tempora si fuerint nubila solus eris. Item Thobias. Fluctuat ad census venalis amicus egenū. Sed verus refouet vt fabricat̄ amor. **¶** Nota q̄ fidelis amicus est preciosissimū genus diuitiar̄. q̄ amic⁹. i. ethicoz. est alter ego. i. amicor̄. est idē velle et nolle. Nemo em̄ elegit viuere

Metrum octauū

line amicis habens reliqua bona. Et Seneca. ix. epla dicit. Sapiens est si contentus sit seipso. tamē amicum habere vult propter nihil aliud nisi vt exerceat amicitia. ne tam magna frus lateat. Et Tullius in libro de officijs dicit. Honores diuitie et dignitates nunq sunt amicitie antepone de

Metrum octauū secundi libri

Quod mundus stabili fide
Concordes variat vices

Quæ pugnancia semina

Fedus ppetuum tenent

Quæ phebus roseum diem

Curru prouehit aureo

Ut quas duxerit hesperus

Phebe noctibus imperet

Ut fluctus auidum mare

Certo sine coarceat

Ne terris liceat vagis

Latos tendere terminos

Hanc rerum seriem ligat

Terras ac pelagus regens

Et celo imperitans am o

Primo dicit. q amor diuinus regens terras ac pelagus. et imperitans id frequenter imperans celo. ille amor ligat hanc seriem. id est cōcordiam rerum. q mundus stabili fide variat concordēs vices. id est alternationes tempoz anni. id est noctis et diei. et semina pugnancia. id est elementa cōtraria tenent ppetuum fedus. id est cōcordiam ne vnum totaliter aliud corrumpat. q phebus id est sol curru aureo prouehit. id est producit roseum diem. i. clarum diem. Idem amor facit vt phebe id est luna imperet id p̄sit noctibus. quas noctes hesperus id est stella vespertina duxerit. i. adduxerit. et vt auidum mare ad exeuendū coarceat fluctus suos certo sine. id est determinato fine. ne liceat sibi tendere id est extendere latos terminos vagis terris. id est amplis terris supple totaliter coapiendo terrā.

Nota q Tullius loquens de amicitia dicit. Amicitia est frus mouens superiora ad protectionē inferiorum. et inferiora ad subiectionem

Nic incipit octauū et vltimū metrum huius secūdi libri. quod dicitur gl̄y concū ab inuente. amphimacri a pede predomināte. et est amphimacrus pes antiquoz constans ex p̄sima et vltia longis. et duabus breuibz. medijs sylabis. dictus ab amphiquod est circum et macros longum. quasi hñs circūquaqz longam. sylabis. In quo metro philosophia commendat amorem. ex quo dixit q amicitie sunt preciosissimū genus diuitiarū. Et p̄mo commendat amorem diuinum. scđo ostendit quō humana natura amicitia p̄seruatur. ibi Nic sancto. p̄mo facit hoc quod deū est. secundo ostendit q ablato diuino amore omnia corrūpuntur. ibi Nic si frena

Liber Secundus

superiorum Amicitia enim sublata omnis in vita tollitur iocunditas. ¶ **N**otaque elementa appellat semina. quia ex ipsis tanquam seminibus elementata produciuntur. sicut enim semen est principium fructus. sic elementa sunt principia corporum mixtorum. et dicit elementa pugnantia propter ipsorum contrarietatem. nam aliqua sunt calida. aliqua frigida. quedam humida. quedam sicca. Nec elementa diuino amore ordinate tenent proprium fedus. quia grauitas inferiorum non aufert leuitatem superiorum. nec econuerso. et seinuicem totaliter non corrumpunt.

¶ **N**ec offendit quod amore diuino subtrahitur omnia corrumpunt. dices. Si hic amor diuinus remiserit frena. id est legem gubernandi res. quicquid nunc amat inuicem. id est concordat illud continuo geret bellum. et ipsa elementa certant. id est litigant soluerent. id est destruere machinam scilicet mundanam. quam nunc socia fide. id est concordia federe incitant pulchris motibus. id est faciunt ordinate mouere. ¶ **N**ota quod sublato amore et concordia omnia dissolunt. unde Alanus in anteclaudiano loquens in persona amoris et concordie dicit. Si mea iura. meas leges. mea federa mundus olim seruauerat. vel adhuc seruaret amoris vincula. non tantis gemeret sub cladibus orbis.

¶ **H**ic ostendit philosophia. quod per amorem conservatur et conciliatur amicitia humana. dices. Hic amor continet. id est seruat populos iunctos sancto. id est viri tuos federe. id est amicitie et hic amor necit sacrum id est sacramentum coniugij castis amoribus viri et uxoris. et hic amor dicitur sua iura. id est imponit legem amicitie fidei sodalibus. et quia ista proueniunt ab amore diuino tanquam a principio suo. Ideo subiungit. O felix genus hominum supple dico. si amor scilicet diuinus quo celum regitur regat animos vestros supple causando in eis concordiam amicitie.

¶ **N**ota quod amor dicitur sua iura fidei sodalibus. Iura autem amicorum et sociorum.

¶ **H**ic si frena remiserit
Quicquid nunc amat inuicem
Bellum continuo geret
Et quam nunc socia fide
Pulchris motibus incitant
Certant soluere machinam

¶ **H**ic sancto populos quoque
Iunctos federe continet
Hic et coniugij sacrum
Castis necit amoribus
Hic fidei etiam sua
Dictat iura sodalibus
O felix hominum genus
Si vestros animos. amor
Quo celum regitur. regat

Prosa prima

Dalium innuit Seneca. iij. epla. dicens **D**iu cogita an aliquis in amicum
sit tibi recipiendus: sed cum placuerit fieri toto illum pectore admitte. tam
audacter cum illo loquere sicut tecum. **T**u qdem ita viue. vt nihil tibi co
mittas. nisi quod etiam amico tuo committere possis. **C**um amico tuo om
nes curas. omnes cogitationes misce si fidelem putaueris. **S**unt em qui
dam qui que amicis sunt tm committenda omnibz narrant. quida carissi
moz pscientia reformidant nulli credituri. neutrum faciendu est. vt rucqz
em viciu est z omnibz credere z nulli. ¶ **N**ota circa pdicta q amicitia
proprie dicta tm inuenitur in rebus rationalibz. z vt sic amicitia e par
voluntas bonoz inter aliquos. sz large accipiendo amicitia sic etia est in
irrationalibz. z vt sic amicitia est cōcordia diuersaz rez ad inuicem

¶ **A**nicij **D**anlj **S**euertini **B**oetij viri excōsulis pa
tricij ordinarij phie p̄solationis liber scōs explicet

¶ **I**ncipit liber tercius eiusdem

¶ **P**rosa prima

¶ **A**nimo solato mulcedine philoso
phie. merore pulso antiquo introdu
citur felicitas vera. . . .

Am tantum illa finiue
rat. cum me audiēdi aui
dum stupentēqz arrect
adhuc auri. carminis mulcedo de
fixerat. **I**taqz paulopost. **O** in quā sū
mum lassoz solamen animoz. quan
tum me vel sentētiarū pondere. vel ca
nendi etiā iocūditate refouisti **A**deo
vt iā me posthac imparē fortune icti
bus nō arbitrer **I**taqz remedia q pau
lo ante acriora esse dicebas. nō modo
non phorresco. sed audiendi audis
vehementer efflagito

diuidit in tres pres. pmo ostendit **B**oetius quō post pdicta alloquit
fuit ipsam phiam. scōdo ponit r̄sionē phie. tercio dirigit boetius quandā

¶ **I**ste est tercius
liber **B**oetij de p̄solatione
ne phie. z trinuat ad li
bros p̄cedentes in hunc
modum. **P**ostqz phia in
p̄mo li. scrutata est cās
dolorie **B**oetij. z in scōdo
libro adhibuit sibi reme
dia facilia. **I**n p̄m̄i libro
et sequentibz phia adhi
bet boetio remedia gra
uiora. sunt autē remedia
gruiora rōes p̄tra cōm
opinionē hoim. p̄bātes
q in bonis exterioribz nō
p̄sistit p̄a felicitas. ostē
dendo in q sita sit felici
tas p̄a. z quo mō ad ip
sam pueniat. **E**t diuidit
liber iste in xiiij. pres. qz
h^o libri sunt xij. p̄se z xij
metra. q pres patebūt
in p̄cessu libri. **Q**uid sit
et de q determinet in q
liber istaz p̄m̄i sūt pate
bit. **P**rima p̄sa h^o terciū

Liber Tercius

petitionē ad ipsam. secūda ibi **Tum** illa. tertia ibi **Tum** ego. **Dicit** ergo primo. **Tam** illa pbia finierat cantum. i. metrum quod erat de cōmendatione amoris diuini et amicitie. **Et** cum ego boetius essem allectus dulcedine metri ad audiendū cum auiditate et admiratiōe verba pbie. aurbz arrectis ego dixi **O** pbia que es summū solamen animoz lassoz. quantū me refocillasti cuis prosis et meris intantū q̄ iam tene possum resistere. in sulcibus fortune. **Et** ideo dicit. remedia que prius dixisti esse graua non timeo. s. ea audire diligēter expecto. ¶ **Nota** q̄ Boetius vocat metrum cantū. sicut em̄ in cantu est eleuatio et depressio vocis. sicut in metro rōe quātitatis correpte et producte syllabaz attenditur q̄dam eleuatio et depressio. quia rōne quātitatis producte fit eleuatio. rōne quātitatis correpte fit depressio. ¶ **Item** quia metrum est subtilius et delectabilius prosa. ideo animū demulcet. Unde auctor poetrie metrum cōparat dōmicelle dicens. Vultq; venire metrum tanq; domicella compra crine. mēte genasub rili corpore. forma egregia. Ideo dicit boetius. mulcedo carminis. i. metri. ¶ **Item** hō debet esse auidus et stupēs circa pbiā. Auidus in quā. quia dicit Seneca. xviij. epla. Projice om̄ia ista si sapias. ymmo vt sapias. et ad pbiā magno cursu totisq; viribz rende. Et iā hō debet esse stupēs. i. admirans de pbia. quia ipsa est res mirabilis et diuina sūm Aristotele in pncipio librisui de celo et mundo. et pbia confert mirabiles delectationes. x. ethicoz. ¶ **Item** animi lassi sunt graui cura vel aduersitate aliqua oppressi. hoz pbia est summū solamen. qz ipsa psuadet magnanimitatē. quā p̄ra aduersitates fortune hō inuitatē debet militare. ¶ **Item** p pbiā hō bene potest resistere ictibz fortune. qz pmo ethicoz dicit Aristotle. Sapiens bene scit ferre fortunas. et h̄ se sine vituperio si aut tetragonū. Unde dicit in lra. **Tam** illa supple pbia finierat cantū. i. metrum de amore diuino. et euz mulcedo. i. suauitas carminis defixerat. i. stasbilerat me auidū. i. cupidū audiendi. et stupentē. i. admirantē supple pbia pbie auribus meis arrectis. i. eleuatis ad hec scz verba. Itaq; paulopost ego inquit. i. dixi. **O** summū solamen lassoz animoz. supple p aduersitatē quantū me refouisti pondere sentētiarū supple prose. vel etiā locunditate canēdi. i. metri. adeo. i. intantū vt iam post hac nō arbitrer me eē imparē. i. dissimilē in resistēdo ictibus. i. insulcibz fortune. Itaq; remedia illa q̄ paulo ante dicebas esse aciora. i. grauiora nō modo. i. non tñ non phoretico. i. timeo. sed ego auidus audiendi supple ea vehemēter effragito. i. expostulo. ¶ **U**bi sciendū est q̄ sūm Huguitionē effragitare est valde flagitare expostulare. petere cum clamore. poscere.

Nec ponit rñsionem pbie dicens **E**go bene sensi illud cum tu tacit⁹ et attentus recepisti verba nostra. euz ego p̄feci mēte tuā. talia em̄ sunt remedia que adhuc resistant vt ipsa degustata

P. **Tum** illa **S**ensi inquit cū verba tacitus nrā attentusq; rapiebas. eū qz tue mētis habitū vl' expectaui. vl' qd est verius ipa p̄feci **T**alia sū quipē q̄ restant: vt degustata q̄dem mor/

deant. interius autem recepta; dulces
capit. Sed q tu te audiendi cupidum
dicis. quanto ardore flagrares si qnā
te ducere aggrediamur agnoscere
B: Quonam inquā: Ad verā inquit
felicitatem quam tuus quoq; somni
at animus. sed occupato ad hymagi
nes visu. ipam illā nō p̄t intueri.

primo sint amara. s; po
stea dulcescant. Sed q
tu dicis te esse cupidum
audiendi verba nostra.
Quanto desiderio ar
deres si agnoscere quō
laboramus te ducere. et
dicit Boetius. qvis me
ducere. Responderet phi
ad cognitōem vere felici
tatis quam animus tu
us quasi somniādo ad
huc vit cognoscit. qz est
occupatus hymaginib;

falsae felicitatis ¶ **N**ota q Boetius tacitus verba philosophie rapi
ebat consilia Senecae dicentis. Osto verborū tacitus auditor. auditorū
promptus repertor. ¶ **N**ota q precepta physica primo sunt amara.
postea dulcescunt s; illud poete. Discere sit charum qvis primo sit
amarum. Et Enstadius primo ethicorum dicit. Sciunt poeti quoniam
laboriosa est possessio virtutum. sed propter eius amaritudinem philo
phia non est abijcienda. quia non est dignus dulcoris acumine qui ama
ritudinis nequit inuiscari grauiamine s; Boetium in de disciplina scho
larum ¶ **N**ota sicut somnians putat fantasimara sibi occurrentia ee
veras res de quibus somniat. z tamen nō sunt ipse res. Sic Boetius in
istis temporalibus rebus putauit esse veram felicitatem. que tamen non
est. sed tantū sunt quedam similitudines vere felicitatis. sicut fantasima
ta somniorum sunt similitudines rerum. ¶ **N**ota q Boetius bona
exteriora vocat hymagines vere felicitatis. sicut enim hymago est rei imi
tago z non ipsa res. sic bona exteriora videntur expr̄mere formam vere fe
licitatis. sed vera felicitas non est in ipsis Unde dicit in littera. Tum p
tunc. illa supple philosophia inquit. ego sensi. id est noui intentionem tu
am cum tu tacitus z attentus rapiebas verba nostra. qz pro et. cum ego
expectaui. Alia littera habet expediui. id est reuocaui habitum tue mens
tis. vel quod est verius dicere cum ego ipsa habitum tue mentis perfecti
quippe mirum talia sunt supple remedia que restant supple sumenda ve
ipsa quidem degustata primo mordeant. id est displiceant. interius autē
recepta dulcescant. sed q tu dicis te cupidum audiendi. supple illa reme
dia. Quanto ardore. id est desiderio flagrares. id est arderes. si cognos
ceres quonam. id est ad quem locum aggredimur. id est incipimus te du
cere. Ego Boetius inquam. id est dixi. quonam supple vis me ducere.
Inquit supple philosophia. ad veram felicitatem supple ducere te gestio.
quam supple felicitatem tuus animus somniat. id est perfecte cognoscit.
sed visu. id est cognitiōe occupato ad hymagines. id est ad bona tpalia
que bona temporalia sunt hymagines z similitudines vere felicitatis. tu
supple Boetii. non potes intueri. id est inspicere. ipsam supple veram et
infallibilem felicitatem

Liber

Tercius

Nec Boetius viri
que petiōem phie. ⁊ po
nit consensum sue peti
onis dicens. **¶** philo
phia rogo vt sine dilatio
ne demostres mihi que
sit felicitas vera. **¶** Et phi
losophia ꝑsentens dicit
liberē fastidium tui causa
sed prius ostēdā tibi fal
sam felicitatē tibi notio
rē. vt illa cognita ꝑ ꝑra
riū possis postea agnos
cere verā felicitatem.

Nota circa hoc q̄ dicit (faciam tui cā libenter) q̄ philosophia petitio
mes hoim admittit. **¶** Si Seneca. Nulli preclusa est p̄tus sapientie. omibz
pr̄. oēs inuitat. oēs admittit. nō eligit donū neq; censum. s; nudo hominē
nō p̄tenta est. **¶** Nota innata est nobis via. pcedenti ex nobis magis
notis ad minus nota. pmo philo. i scdo de aīa. Cum igit bona exteriora
sint magis nobis nota in quibz aliqui posuerūt consistere felicitatē q̄ bo
na interiora. id phia pmo vult determinare de falsa felicitate nobis mas
gis nota q̄ ponit in bonis exterioribz ipam extirpa. do. vt p eam cognosca
mus veram felicitatē tanq; p p̄rarium. **¶** Nota q̄ Seneca in de vir
tutibz cardinalibz dicit. Scire debes q̄ quedā nō vident esse bona z sunt
quedā videntur bona z non sūt. quecūq; aut ex rebus transitorijs possides
nō hec magna existimes. non mireris qd caducū est. Ex quo pr̄z q̄ vera
felicitas nō p̄sistit in bonis exterioribz que vident esse vera bona. z tñ non
sūt. **¶** Hi dicit in lra. Tū p runc ego supple Boetius dixi. **S**phia obsecro
id est peto. fac. i. duc me ad illā felicitatē. z demonstra mihi sine cūctatione
id est fine mora. que sit illa vera supple felicitas. Illa phia inquit. faciā libe
ter tui causa. sed ego p̄us conabor. i. laborabo tibi designare. pbiis. atq; p
et informare que cā. i. que felicitas hīs rationē cause finalis sit tibi notior
ad est manifestior. vt ea supple falsa felicitate p̄specta. i. cognita possis ag
noscere specimen. i. similitudinē vere beatitudinis. cū flexeris oculos supple
cognitiōis in contrariam partem vere felicitatis.

¶ Stud est primum
metruz huius tercij. qd
dicitur metruz choristū
ab inuente. dactylicuz
q pede predominante. ⁊
primum versus hui⁹ me
tri est hypercatillecticus
quia post primum pedē
abundat vna syllaba. s.
re. In hac dictione sere

¶ B. Tū ego. fac obsecro. z q̄ illa p̄
sit sine cunctatōe demonstra. **¶ f.** fa-
ciam inquit illa tui cā libenter. **Sed**
que tibi cā notior est cā prius designa-
re verbis. atq; informare conabor. vt
ea p̄specta. cū in contrariā p̄tem flexe-
ris oculos. vere specimen beatitudi-
nis possis agnoscere.

¶ Detrum primum libri tercij

Quifere ingenuū uolet agrū
Liberat arua pūs fruticibus.
falce rībos filicemq; reſecat
Ut noua fruge grauis ceres eat

Metrum primū

Dulcior est apium imago labor
Si malus ora prius sapor edat
Bratius astra nitent. vbi nothus
Definit imbriferos dare sonos
Lucifer vt tenebras pepulerit
Pulchra dies roseos agit eqs.
Tu q̄ falsa tuens bona prius
Incipe colla iugo retrahere
Vera debinc animum subierint

re. 7 quia philosophia p̄
dixit q̄ prius eēt ostens
dendū que sit falsa felici
tas. 7 postea que sit pa
tō phia in hoc metro cō
mendat hūc ordinem p̄
exempla q̄uor. **P**rimū
est. Quicūq̄ vult semis
nare bonum agrū optet
prius extirpare nociuas
herbas vt ager tene fru
ctificet. Similiter aliq̄s
volens cognoscere veraz
felicitatem oportet prius
extirpare falsas. **U**n
de in lra. Qui vult fere

re agrum ingenuum. i. nobilem prius līerat arua. i. agros fructibus. id ē
radicibus que impediūt ne semen crescat 7 ille resecat. i. p̄scindit filices. i.
herbam inutilem falce. i. falcastro vt noua ceres eat. i. proficiat. Quis. id ē
onusta fruge. Sēdm exemplū est. Sicut p̄gustando aliq̄s amarū mel
apparet dulcius. sic propter cognitōem false felicitatis magis p̄gnoscitur
vera felicitas. **U**n deicit in lra. Labor apium est imago dulcior. i. mel ē ma
gis dulce si malus sapor prius edat. i. inficiat ora. **T**ercium exemplū est.
Sicut post tempus nebulosum gratior est serenitas sic post cognitionē
false felicitatis gratior est cognitio vere felicitatis. **U**nde dicit in littera.
Ubi pro postq̄ nothus. id est ventus australis desinit. id est cessat. dare
imbriferos sonos. id est flatus producentes imbres. tunc astra nitēt gra
tius. id est delectabilius. **Q**uorum exemplū est. Sicut pulchra dies se
quitur tenebras noctis. sic cognitio vere felicitatis sequitur cognitionem
false felicitatis. **U**nde dicit in littera. vt. id est postq̄ lucifer. i. stella mari
tina pepulerit. id est fugauerit tenebras noctis. tunc pulchra dies agit. i.
ducit roseos equos solis. **T**unc applicat exempla ad propositum. dicens.
Tu prius detes considerare falsa bona. 7 ipsis extirpatis detes cognos
cere vera bona in q̄bus p̄sistit felicitas. **U**nde dicit in littera. **T**u quoq̄
prius intuens. id est respiciens falsa bona incipe retrahere colla iugo. id ē
a iugo false felicitatis. dehinc. i. postea vera bona subierint. i. subintrabūt
anīmū tuum. ¶ **N**ota q̄ sicut prius extirpanda sunt vicia. 7 postea in
serende virtutes. sic ager prius est purgandus 7 postea seminandus. **U**n
Thobias. Spinis 7 tribulis purgare noualia detes. **A**grī vt semen fru
ctificare queat. ¶ **N**ota q̄ frutex s̄m hugitōem est diuersitas 7 gulaz
vel arborū vel spinarū. vel s̄m alios frutex est arbor parua que terrā fron
de gerit. ¶ **N**ota q̄ filix est inutilis herba h̄ns folia ad modū filiorū. de q̄
dicit **P**ersius. **N**ō tñ ista filix nrō mālescit aratro. ¶ **N**ota q̄ p̄ ama
ritudinē dulcedo est ḡrior 7 sensibilior. vñ poeta. **O**ulcia nō meminit q̄
nō gustauit amara. **N**āq̄ p̄ oppositū noscitur oē bonū. **N**ec paug. **H**ericus
Nota q̄ **B**oeti⁹ h̄t apū pro apū in ḡrō plurali. q̄d est p̄ra **A**lexādz

Liber Tercius

qui dicit. **U**m dat apīs zc. Et q̄ hīc dicat apū z non apum p̄z p̄ metri
qd̄ sp̄ p̄stat ex tribus dactylis trimis. Si aut̄ poneret apū nō eēt tres
dactyli trimi. posset tñ dici q̄ cā metri ponit apū p̄ apum

Nec est proſa ſecun-
da huius tertiꝝ. in q̄ phi-
loſophia ponit diuerſas
opiniones circa falſas fe-
licitatem. ⁊ primo Boe-
tius oſtendit quomō ſe-
phia habuit poſt p̄dic-
ta. Scđo phia oſtendit

¶ Prosa secūda libri tercij

TAm defixo paululū visu ⁊ ve/
lut in angustā sue mētis sedem
recepta sic cepit.

¶ **Q**uoniam homines nituntur puenire ad beatitudinē quam ipsa diffinit. **T**er
cio ostendit q̄ homies sepe abducunt a vera felicitate diuersis erroribus.
Quarto ponit errores siue opinionēs circa felicitatem. secunda ibi. **D**is
mortaliū. tertia ibi. **H**unc vii. quarta ibi. **Q**uoz quidem. **D**icit primo
Postq̄ p̄bia p̄misit ordinē pcedendi de falsa felicitate ad verā. **T**um
pro tūc ipsa paululū defixō visu. i. inclinatis oculis. r̄ recepta velut in angu
stā. i. nobilem sedē mentis sue sic cepit. i. incepto loqui. ¶ **N**ota q̄ capis
tis inclinatio est signū subtilis h̄y imaginatiois. p̄pter quod subtiliter. r̄ p̄
funde h̄y imaginatōes caput inclinant. r̄ q̄z non vidēt delata p̄ra oculis
ideo p̄ia volēs subtiliter speculari de felicitate. cū? p̄ speculario difficilis
est. ipa inclinatio visu p̄traxit se in nobile speculariōem sue mētis

Hic phia ostendit q
omnes hoies nitunt pue
nre ad vnu fine beaticu
dinis quā britudine ipa
etiam diffine z dicit sic
His cura. i. sollicitudo.
mortalitū. i. hoim. quam
cura exercet labor multi
plicū studiorum. qz aliq
studer in lra cura. aliq in
mercantia. tējs illa cus
ra pcedit diuerso calle. i.
diuerso mo viuendi. sed
tñ nitit puenire ad vnuz
finē beitudinis. Illud
aut ad quod hoies nitū
tur puenire ē tale bonuz
quo qs adepto nihil vlt
terius qat desiderare qd
scō bonū est summū om
niū bonoz. pincens in se
id ē deeller. non possit el

transsecus id est extra illud bonū quod posset optari. Ex quibus dictis philosophia concludit diffinitionē beatitudinis dicens. Liquet. i. manifestū est beatitudinem esse statū perfectum congregatione omnium bonorum.

¶ Nota cognitio ultimi finis magnū incrementū confert ad vitam. pmo ethicorū. qz fm exigentiam finis cetera moderantur fm Lyncomē sem pmo posteriorū. ideo pbia tradit nobis cognitōem ultimi finis. scilicet beatitudinis. ¶ Nota finis magis est eligendus hīs que sunt ppter finē. vt pz p Aresto. tercio ethicorū. Itē ibidē. Quis finis est bonus ipm quo qz bonū. Item omnia denomināda sunt a fine. Vñ poeta. Si finis bonū totum laudabile tunc est. ¶ Nota finis in agilibus habet se sicut principii in speculabilibus. sicut ergo intellectus noster naturaliter adheret primis principiis. sic appetitus noster naturaliter adheret ultimo finī qui est summū bonū. ¶ Nota q duplex est finis. scz finis quo. et finis gratia cuius omnia fiunt. Ille est em vnus sicut deus vel beatitudo. et iste finis appetitur ab omnibus sub vna ratione inquantū est bonū satiās appetitum hominis. Finis autem quo est opatio qua homines nituntur adipisci finē gratia cuius et talis finis non est vnus. sicut non est vna opatio omnium. ideo dicit pbia q cura hominū procedit diuerso calle ad consequendū ultimū finem. ¶ Nota illud ad quod omnes hoies nituntur peruenire est bonum. quia bonū est quod omnia appetunt. pmo ethicorū. ¶ Nota q beatitudo habet rationē ultimi finis. ipsa em est tale bonū q adepto nihil ulterius desideratur. nā de ratione finis est esse ultimū. et vñ tra illud quod est ultimū nihil est. ergo etiā oportet illud esse summū bonum. quia illud quo adepto nihil ulterius desideratur est summū bonū. tale est autem beatitudo. ¶ Nota q beatitudo est bonum optimū pulcherrimū et delectabilissimū. ideo beatitudo est status perfectus congregatione omnium bonorum cōtinēs in se omnia bona. si em aliquod bonū sibi deficeret non esset summū bonum.

¶ Hunc vñ diximus diuerso tramine mortales omnes conāt adipisci. Est em mentibus hominum veri boni naturaliter inserta cupiditas. scz ad falsa deuitis error abducit.

naturaliter est inserta mentibus hominum. scz beatitudo est verū bonū. qz summū sed deuitis error abducit hoies ad falsa bona. ¶ Nota q beatitudo aggregat in se omnia bona. ideo eius cupiditas naturaliter est hominibus inserta. Vbi tamen sciendum q beatitudinem continere omnia bona potest intelligi dupliciter. vno modo formaliter sic non continet omnia bona. quia felicitas formaliter potest esse sine bonis exterioribus vt sine diuitiis et ceteris bonis. Alio modo intelligitur continere ea

¶ In ista pre omni pbia q hoies a vera felicitate diuersi erroribus abducunt dices. Nunc. i. statū beatitudinis omnes mortales sicut diximus conātur adipisci diuerso tramine. i. via. qz cupiditas id est appetitus veri boni

virtualiter ita q̄ beatitudo excellat om̄ia bona. ⁊ sic est vera. ¶ **N**ota
ph̄ia hic videtur quadā figura q̄ dicitur epitheton. dicēdo deuius error. nullus
em̄ error est q̄ non sit deuius. vñ Alexander. ¶ **E**t epitheton si dicas tri-
sta bella. ¶ **N**ota cum mens humana naturaliter desideret verū bonū
nunq̄ tendit in falsum bonū nisi in quātū ipm̄ estimat esse verum bonū.
ta aut̄ estimatio est deui⁹ error. q̄ deuius error ad falsa abducit

¶ **H**ic ph̄ia ponit di-
uersas opiniones circa fe-
licitatē ostēdēs q̄modo
hoies per errorem ad fal-
sa bona ducebant. secun-
dū dicit q̄dā in talib⁹
bonis posuerūt beatitudi-
dinē. tercio ostēdit q̄ na-
turaliter eorū intentio tē-
debat ad verā beatitudi-
nē. sc̄da ibi. Quib⁹ om̄i-
bus. tercia ibi. S; ad
hoim̄ studia. ¶ **P**rimo oñ-
dit q̄dā homines errabāt
circa falsa bona. statuen-
do in eis finem. ¶ **S**ecun-
do ostēdit quomō qui
dā fines ad inuicem per-
mutabant. ¶ **T**ercio alia
bona fortuita ducit ad
predicta. sc̄da ibi. Sunt
etiam. tercia ibi. ¶ **I**n his

igit. ¶ **P**rimo dicit. Quorū supple hominū qui ducūtur ad falsa bona. alij
credentes summū bonū esse nihilo indigere ipsi elaborant vt affluant. id
est abundantē diuitijs ponendo om̄nē sufficientiā esse in diuitijs. ⁊ in hoc
errabant. Alij vero summū bonū iudicantes quod dignissimū est vene-
ratione. i. honore. tales adeptis honoribus nituntur esse reuerendi suis et
in hoc errabant. ¶ **S**unt alij qui summū bonum p̄stituunt in summa potē-
tia. hi conant̄ regnare vel adherere regnantib⁹ tanq̄ p̄siliarij vel familia-
res eorum. per hoc putantes se esse vere potentes. ⁊ in hoc decipiunt. ¶ **S**;
quibus claritas. i. fama videtur esse optimū bonū illi festināt propagare
id est dilatare gloriosum nomē. i. pulchram famam artibus. i. studijs bel-
li. sicut viri militares. vel artibus pacis sicut sapientes mundi credēs se
per hoc acquirere gloriā immortalē. ⁊ decipiuntur per hoc. ¶ **P**lurimi ves-
ro. i. multi meriunt̄. i. mensurant fructū boni gaudij ⁊ leticia exteriori. hi
putant id esse estim. i. felicissimū diffuere. i. abundare voluptate. i. delecta-
tione corporali. estimantes in hoc consistere verum gaudium. quod ē er⁹

¶ **Q**uorū quidē alij summū bonū ēē
nihilō indigere credentes vt diuitijs
affluant elaborāt. Alij p̄o bonū qd̄ sic
dignissimū veneratione iudicātes ad
epris honorib⁹ reuerēdi ciuib⁹ suis
esse nitunt̄. ¶ **S**ūt q̄ summū bonū in sū-
ma potētia esse p̄stituāt. hi vñ regnare
ipsi volūt. vel regnātib⁹ adherere co-
nāt̄. ¶ **A**t q̄b⁹ optimū qd̄ dā claritas vi-
det̄. hi vel belli. vel pacis artib⁹ glori-
suz nomē p̄pagare festināt. ¶ **P**lurimi p̄o
boni fr̄m̄ gaudio leticia q̄ metiūt̄ hī
felicissimū putāt voluptate diffuere

Prosa secunda

80

roheum ¶ Nota quinqs sunt in quibus errantes a vero bono posuerunt consistere veram felicitatem. scz diuitie. honores. potestates. gloria. et voluptates. Quorum sufficientia sic accipitur. Cum finis habeat rationem boni fin diuersitatem boni diuersificatur finis. Est autem triplex bonum. s. vtile. delectabile. et bonum honestum. et illi qui intendebat bono vtili posuerunt felicitatem in diuitijs. sed qui intendebat bono delectabili colebant voluptates. et in illis posuerunt finem et felicitatem. Qui autem intendebant bono honesto isti diuersificantur. quia bonum honestum est bonum fin rationem. Ratio autem est duplex. scz speculatiua et practica. De bono honesto quod consistit in speculatione non loquuntur isti. quia tale bonum est latens. ipsi autem posuerunt felicitatem in bono honesto quod est bonum rationis practice. Tale ergo bonum vel consistit in opinione hominum. et sic est gloria. vel consistit in exercitio actus realis. et hoc est dupliciter. vel enim consistit in exercitio proprii actus circa alios. et sic est potestas. vel consistit in exercitio actus aliorum circa se. et sic est honor.

¶ Sunt etiam qui horum fines casq alterutro pmutet. vt qui diuitias ob potentiam voluptatesq desiderat vel qui potetiam seu pecunie causa. seu pferendi nominis petunt

luptates. sunt alij qui potentiam petunt. i. desiderant causa pecunie. id e ppter diuitias. vel causa proferendi nominis. i. causa dilationis fame.

¶ Nota fm Aristotelem tercio ethicozum. Qualis vnusquisq est. tal finis videtur ei. fm g diuersam dispositionem hominum diuersi fines eliguntur. Illud aut eligitur ppter aliquem finem per quod aliquis videtur posse consequi illum finem. Cum igitur ponentes finem esse diuitias magis putabant se diuitias consequi per potentiam. ipsi appetebant potentiam ppter diuitias et e conuerso. quibus videbatur se posse consequi potentiam per diuitias ipsi appetebant diuitias propter potentiam. et sic posuerunt pmutationem istorum finium ad inuicem

¶ In his igit ceterisq talibz humanorum actuū vtorūqz versat intentio. veluti nobilitas fauorqz popularis. q videt quandā claritudinez cōparare. Vt/

¶ In ista pre ostendit quomodo quidam istorum fines iam dictos pmutabant. et dicit. Sunt etiam aliqui qui fines et causas finales pmutant alterutro. id est ad inuicem desiderantes vnum ppter alterum. nam quidam desiderant diuitias propter potentiam et vos

¶ Hic philosophia re ducit omnia bona fortune in quibz ponit homines felicitate ad p dicta quosq et dicit. In his igitur quosq bonis et ceteris talibz. scilz reducibilibz ad

predicta versat intentio
actū humanorū. et voto
rum. i. desideriorū. et ma
nifestat exemplariter. q
alia reducantur ad ipsa
dicēs. **E**luri nobilitas
et fauor popularis que
vident cōparare quādā
claritatē. i. gloriā. ideo
supple reducūtur ad glo
riā. **E**t ro autē et liberi
id est filij sunt q appetū
tur gratia iocunditatis
id est cā voluptatis. ideo
ad voluptatē reducun
tur sed sanctissimū gen
gmicorū nō numeratur

inter bona fortune. sed numeratur inter virtutes. **R**eliquū vero quod ca
dit sub exteriori fortuna illud assumitur vel causa potentie sicut est admi
nistratio officiorū. vel assumitur causa delectationis sicut exercitiū ludo
rū. **S**ed bona corpis promptū est vt referantur. i. reducantur etiā ad su
perior bona. quia robur et magnitudo que est signū fortitudinis corpora
lis videntur prestare valentiam. i. potentiā. et sic ad potentiā reducuntur
sic pulchritudo et velocitas videntur prestare celebritatē. i. gloriā ad quā
reducunt. **S**alubritas autem. i. sanitas videtur conferre voluptatem ad
quā reducitur. et sic omnia bona fortune reducuntur ad p̄dicta quinq.

¶ **N**ota indigentia alicuius boni figit desiderium illius boni. ideo
fm variā indigentia hōim variā eorū desideria. **U**nde **A**resto. primo
ethicorū. dicit q egrotans sanitatē. mendicus diuitias. cōscij autē sibi p̄p̄is
ignorante eos q magnū aliquid habet supra se admirant. fm q diuersas
dispōem hōim felicitas ponebat in diuersis bonis fortune que tamē sub
p̄dictis bonis qnq comprehendunt. **¶** **N**ota licet amici afferant iocūdi
tatē. tamen non sūt p̄putandi inter bona fortune. cum em amicitia sit p̄
tus oꝝ q amici p̄tute acquirant. quod autē virtute acquiritur p virtutem
p̄seruat. et tale nō p̄t esse bonū fortuitū. **¶** **I**tem amicitia fundata sup
bono honesto est sanctissima et virtute numerat. sed amicitia fundata su
p bono vili et delectabili fortuita est

¶ **I**n ista parte probat
phia q omnes p̄dicti qre
bant beatitudinē in his
bonis. et dicit. **O**mnib
desiderantibus predic
ta bona liquet. id ē ma
nifestū est ipsos deside
rare beatitudinē nam il

oz ac liberi que iocūditatis grā petun
tur. **A**micoꝝ vero qd sanctissimū qui
de genus est. nō in fortuna s; in p̄tute
numerat. **R**eliquū vero vel potentie
causa vel delectatōis assumit. **I**ā ve
ro corpis bona promptū est. vt ad su
periora referant. **R**obur em magnitu
doq vident prestare valentiam. pul
chritudo atq; velocitas celebritatem
salubritas voluptatem.

Quibus omnib solā beatitudinē de
siderari liquet. **N**ā qd qsq; pre ceteris
petit. id summū iudicat esse bonū. s;
summū bonū beatitudinem eē defini
uimus. **Q**uare beatū iudicat eē statū

Prosa secunda

quē pre ceteris quisq; desiderat. **Ha**bes igitur ante oculos ppositam fere formam felicitatis humane. opes honores. potentiā. gloriā. voluptates. **Que** quidem sola cōsiderans **Epicu**rus. cōsequenter sibi summū bonum voluptatem esse constituit. q; cetera omnia iocunditatem animo videantur asferre.

illud bonum quod quisq; petit id est desiderat pre ceteris illud iudicat esse summū bonum. sed nos diffiniunt? summū bonum esse beatitudine. q; re statū illuz quē quisq; desiderat pre ceteris illud iudicat esse statum. i. beatitudine. **Et** tunc recoligit bona false felicitatis. dicens **H**abes ante oculos ppositam formā humane felicitatis. sed opes honores. potentiā. gloriā. voluptates. q; pss

derans **Epicurus** constituit voluptatē esse summū bonum. eo q; omnia cetera videantur asferre. i. dare animo iocunditatē. **¶** **N**ota q; omnes appetentes predicta bona appetebāt beatitudinē. nam quicqd aliqd eligit pre alijs hoc videtur esse sibi summū bonum. sed aliquis pre ceteris eligit diuitias. ergo diuitie videbant sibi summū bonum. aliquib; honores. z sic de alijs. ergo omnes predicti appetebant beatitudinē. **¶** **N**ota q; predicta bona videntur esse ordinata ad iocunditatē. quia in voluptatibus est maxima iocunditas. ideo **Epicurei** posuerunt felicitatē consistere in voluptatibus. s. in crapula luxuria. z sic de alijs

¶ **S**ed ad hominū studia reuertor quorum animus etsi caligātē memoria. tamen bonum summū reperit. s; velut ebrius. domum quo tramite reuertatur ignorat

¶ **H**ic ostendit p hia q; licet homines in pdicto modo errent. tamē eorū intentio semp fertur ad verā beatitudinē. **S**ed ostēdit vnde hoc pueniat. ibi **I**n quo quāta sit **P**rimo pmitit intentū suum. secundo declarat

ibi **N**um em̄ **P**rimo dicit **E**go reuertor ad studia id est ad intentiones hominū quorū animus etsi pro q;uis memoria caligante. id est obscuras ra supple desiderio presentū bonorū. tamē semp reperit per naturale inclinationem ad summū bonum. s; ignorat quo tramite id est qua via reuertatur domum. **¶** **N**ota q; sicut ebrius scit se habere domū. sed propter defectum rōnis que pre nimia potatide offuscata est nescit quō ad eā redeat. **S**ic homines aliquo modo in generali sciunt z cognoscūt summū bonum. z naturaliter inclinantur ad illud summū bonum tanq; ad principium a quo ipsi pcesserunt. sed illi homines qui fuerint inebriati amore temporalū bonorū nesciunt quo modo ad illud summū bonum peruenire possint.

Libeꝛ Tercius

Hic declarat in-
tendum scz q omnes que-
rentes predicta bona q̄s
rebant aliquod quod p-
prie cōuenit summo bo-
no. Et p̄mo oñdit hoc
de diuitijs. dices **N**um
pro nunquid isti viden-
tur errare per intentio-
nem a summo bono. qui
nituntur nihilo indige-
re. rōne cuius querebāt
diuitias. q̄si di. nō errāt
a summo bono. quia ni-
hilo indigere maxie spe-
erat ad summū bonum
Unde dicit. **A**tqui pro-
cerre nō est aliud quod
ēque possit p̄ficere beati-
tudine q̄ status copio-
sus oīm bonoz. nec alie
nū egens. sz ipse sibi suffi-
ciens **T**unc ostendit
idem de hōnoribz dices
Num p̄o labunt sp̄ ab
intentione summi boni.
qui illud q̄ est optimū
putant id etiā esse dig-
nissimū cultu reuerētie.
id est honoris. ⁊ respon-
det minime supple labū-
tur. **N**eqz em̄ est vile et
p̄emendū quod intē-
tio omnū mortalium la-
borat adipisci. Et sic q̄-
rentes honorem quere-
bant aliquod quod ē in
summo bono. eo q̄ sum-
mum bonum est hono-
rabilissimū. **T**unc osten-
dit idem de potentia di-
cens. **A**n p̄ nunquid in
bonis id est inter bona
non est numerāda potē-
tia. q̄si di. sic. **Q**uid igitur
est digendū nisi q̄

Num enim videntur errare hī
qui nihilo indigere nituntur. **A**tqui
non est aliud quod equi perficere bea-
titudinem possit. q̄ copiosus bonoz
omniū status. nec alieni egens. sed si-
bi ipse sufficiens. **N**um vero labūtur
hī. qui quod sit optimum. id etiam
reuerētie cultu dignissimū putent. mi-
nime. **N**eqz enim vile quiddā p̄em-
nendum est. quod adipisci omnū fe-
re mortalium laborat intentio. **A**n in-
bonis nō est numerāda potētia **Q**uid
igitur **N**um imbecillum ac sine viri-
bus estimandū est. quod omnibz re-
bus constat esse prestantius. **A**n cla-
ritudo nihili pendenda est. **S**z seque-
strari nequit. quin omen quod excel-
lentissimū est. id etiam videat esse cla-
rissimū. **N**am nō esse anxiam tristēqz
beatitudinē. nec doloribz molestiqz
subiectam. quid attinet dicere. quan-
do in minimis quoqz rebus id appe-
titur. quod habere fruiqz delectat **A**t
qui hec sunt que adipisci homines vo-
lunt. eaqz de causa diuitias. dignita-
tes. regna. gloriam. voluptatesqz de-
siderant. q̄ per hec sibi sufficientiā. re-
uerentiam. potentiam. celebratē. leti-

Prosa secunda

ficiam. credant esse venturam. Bonū est igitur quod tam diuersis studijs homines petunt

rentes potentiā etiā tendunt ad summū bonū cum summū bonum sit potentissimū. Num em̃ est illud estimandū imbecillum ⁊ sine viribz. id

est sine potentia. quod constat esse prestātus. id est potentius omnibz rebus. Tunc ostendit idem de gloria dicens An claritudo id est gloria est vilipendēda. ita vt querentes gloriam non tendant ad summū bonum. quasi di. non est nihilipendēda. sed nequit id est non potest sequestrari. id est negari quin omne quod est excellentissimū illud etiā videatur clarissimū. id est gloriosissimū. Tunc ostendit idem de voluptate dicens. Quid attinet dicere. quasi di. de se manifestum est beatitudinē non esse anxiam et tristem nec subiectam doloribz ⁊ molestijs. sed supple magis est plena voluptate ⁊ iocunditate. ⁊ per psequens querentes voluptatē ⁊ leticiam tendunt ad summū bonum. Quid autē voluptas ⁊ iocunditas includatur in summo bono probat per locum a minori. dicens Quoniā in minimis rebus scz appetendis patet qd aliquid appetitur quod delectat hateri et ipso frui. Nec igitur sunt que homines volunt adipisci. ⁊ ea de causa que sunt diuitias. dignitates. regna. gloriam ⁊ voluptates. quia p hoc credit sibi esse venturam sufficientiā. reuerentiā. potentiā. celebratē ⁊ leticiā. Bonum igitur est qd homines appetunt diuersis studijs. i. intentionibz.

¶ Nota qd ex ista tota littera potest formari vna ratio. scz qd querentes predicta bona querunt beatitudinē. Ratio est ista. illi tendū ad beatitudinē qui tendunt ad sufficientiā. reuerentiā. potentiā. celebratē et leticiam. sed appetentes predicta bona scz diuitias. dignitates. regna. gloriam ⁊ voluptates tendunt ad sufficientiā. reuerentiā. ⁊ sic de alijs. ergo tendunt ad beatitudinē. Maior est nota. quia sufficientia reuerentia. potentia ⁊c. sunt conditiones beatitudinis. que pfectissime requiuntur in beatitudine. Querentes igitur proprietates beatitudinis tendunt ad beatitudinē. Minor patet ex littera ¶ Nota qd querentes diuitias ppter sufficientiā ferebantur in summū bonum naturali appetitu. qd in summo bono est vera sufficientia. ⁊ in hoc non errabant. sed quia sufficientiā que est nullius indigentia putabant sibi prouenire per diuitias. et in hoc errabant. Similiter querentes dignitates ppter reuerentiā naturali intentione ferebantur in beatitudinē. eo qd beatitudo est reuerendissima. sed quia summā reuerentiā putabant sibi subuenire per dignitates temporales. ideo in hoc errabant. ⁊ sic intelligitur de alijs

¶ In quo quanta sit nature vis facile monstratur. cum licet varie dissidentesq; sententie. tamen in diligendo boni fine cōsentiunt

¶ Tunc ostendit philosophia vnde hoc pueniat qd quantumcūq; intentio hominū sit diuersa. tamē intendit in beatitudinē. ⁊ ostendit qd

Liber Tercius

hoc prouenit ex vi naturalis inclinationis. que nulli auferri potest. et dicitur
In quo scilicet appetitu boni vel beatitudinis facile monstrat quanta sit vis
 nature. cum licet sint varie et dissidentes. id est discordantes sententie hominum
 de summo bono. tamen homines sentiunt. id est concordant in diligendo
 id est diligenter appetendo fine boni id est beatitudinis. ¶ **N**ota quod
 fine existente vno possunt diuersificari actiones tendentes in illum finem
 Si enim propter diuersitatem actionum esset diuersitas finium non esset deue
 nire ad vnum finem. sed prederetur in infinitum in finibus. quod parer fal
 sum esse ex secundo metaphisice Et hoc est verum de fine cuius gratia om
 nia sunt quod ille est vnus. et non de fine quo. vt prius visum est. licet ergo sint
 diuerse sententie et studia hominum. tamen conueniunt in appetendo vnum
 finem scilicet beatitudinem

¶ **H**ic incipit secundum
 metrum huius tercii. quod
 dicitur pyndaricu ab inue
 tore. anapesticu a pede
 predominare. et est dyme
 trum. quod constat ex quas
 tuor pedibus. quorum duo
 constituunt vnum metrum.
 In quo metro quia phi
 losophia super dixerat. quod
 vis nature opatur quod ins
 tentio hominum semper ten
 dit in bonum. Ideo hic co

mendat vim nature ostendens quod tanta est vis nature quod quantumcumque res
 abducatur assuefactione vel violentia ad aliquid quod est sibi preter natu
 ram. tamen sibi ipsi derelicta semper redit ad illud quod inest sibi secundum naturam
 et premittit suam intentionem. secundo manifestat. propositum. ibi Quamvis
 Primo dicit. mihi philosophie placet promere. id est manifestare cantu argu
 to id est sonoro lentis fidibus. id est cordis lente sonantibus. quantas habenas
 id est naturales inclinationes potens natura flectat. id est regat quibus legi
 bus prouida natura seruat. id est conseruat immensum orbem. et quibus legibus
 natura stringat ligans singula irrisoluto nexu. id est coniunctione indissol
 ubili. ¶ **N**ota quod triplex est natura. scilicet natura naturans sicut est de
 a quo dependet celum et tota natura. Alia est natura naturata inquantum dependet a
 deo. et dicitur natura naturans inquantum influit naturis istorum inferiorum.
 Tercia est natura naturata rationem. quam beatus Augustinus sic diffinit. Na
 tura est quedam vis et potentia diuinitus insita rebus creatis. que vnicuique
 suum esse tribuit. qua cum quisque male vritur malus esse videatur. In p
 posito dictum philosophie potest intelligi de natura tercio modo dicta. id
 est quidam exponant pro natura primo modo sumpta ¶ **B**rem les
 ges nature hic vocat determinaciones et proprietates naturales cuiuslibet
 rei a deo sibi constitutas.

¶ Metrum secundum tercium libri

Quantas res flectit habenas
 Natura potes: quibus immensus
 Legibus orbem. prouida seruet
 Stringatque ligans irrisoluto
 Singula nexu. placet arguto
 Fidibus lentis promere cantu

Metrum secundū

¶ Hic phia manifestat. ppositum per quatuor exempla. secundo generaliter concludit similiter esse in omnibus alijs. ibi. Repetunt. Primum in quatuor partes fm quatuor exempla que patebunt. Primum exemplū est de quadrupedibus. sicut de leonibus. qui licet ex quadam assuefactione

**Quāuis peni pulchra leones
Vincula gessent: manibusq; datas
Caprent escas. metuantq; trUCEm
Soliti verbera ferre magistrū
Si cruoz horrida tinxerit ora
Resides olūm redeunt animi
Fremituq; graui meminere sui.
Laxant nodis colla solutis.
Prūnusq; lacer dente cruento
Domitor rabidas imbuit iras.**

ne domentur. ita vt mis-
rescant metuēdo suum
magistrū. tamen si mul-
tū offendantur redit eo-
rum crudelitas natura-
lis. ita vt pmo lacerant
dentibus magistrū suū.
Uñ dr in littera Quā-
uis leones peni. id est ly-
bici gesser. i. portent. pul-
chra vincula. i. cathenas
in collo. z caprent. id est
recipiāt escas datas. id
est porrectas eis mani-
bus sui magistrī z quīs
memant truces. i. crude-
lem magistrum. leones
inq; soliti ferre. id ē pati-
phera magistrī. sed si cru-

oz tinxerit. id est madidauerit horrida ora. i. colla leonū p nimia verbera
tunc animi leonum resides. i. quieti redeunt ad naturalem crudelitatem
et leones meminere sui. i. sue nature graui fremitu. id est magno rugitu ip-
si laxant. i. solunt colla solutis nodis. id est ruptis vinculis. z prūnus su-
us domitor. scilicet magister ille imbuit. id est recipit. lacer id est lacerat
rabidas iras cruento dente scilicet leonis **¶** Nota fm Psidorum in li-
bro ethimologiarum. peni sunt homines cartaginenses. Est autē car-
thago ciuitas lybie. propter quod leones lybie vocat leones peni. et hus-
iusmodi leones lybie facilius domantur q; alij leones. **¶** Nota q
quātrūq; leones domentur z assuefactione ducantur a sua crudelita-
te. si tamen afficiantur cruore vel sanguine redeunt ad suam naturalem
crudelitatem

**Que canit altis garrula ramis.
Ales canee clauditur antro
Huic licet illita pocula melle.
Largasq; dapes dulci studio
Ludens boīm cura ministrat**

¶ Hic ponit secun-
dum exemplum quod ē
de volatilibus. et est tag-
le. Vincula capta que p-
ter naturam domesti-
catur quantumcūq; fos-
ueatur delicijs hominū
tamē habita oportunit-
ate redit ad aeris vasti-
tate. Unde dicit in lxx.

Liber

Tercius

cera. **A**les garrula q̄ ca-
nit altis ramis. si illa cas-
pra claudit in antro cas-
uee. i. domuncule supple
vr ibi maneat ad solatiū
hominum. licet ludēs cu-
ra hominū ministrer hu-
ic aut pocula illira. i. lini-
ta melle ⁊ largas dapes
ministrer dulci studio. si

tamen illa aus saliens ex arto tecto. id est ex arta domūcula viderit gras-
tas ymbrias nemozum ipsa proterit pedibus suis elcas sparsas ⁊ ipa me-
sta quia fuit detenta requirit siluas ⁊ dulci voce susurrat. id est cantat in
siluis. ¶ **N**ota natura non assuescit in contrarium. si em̄ lapis centis-
es millesies proiectatur sursum non assuescit ascendere sursum. licet ergo
aliqua consuetudine vel violentia natura possit ad tempus impediri. ta-
men semper inclinatur ad proprium opus

¶ **N**ic ponit terciū ex
emplū de vegetabilibz si
cur de virga crescēte q̄s
tale est. **L**icet p̄ gula ere-
cta p̄ violentiam incur-
uetur. t̄m relicta pprie na-
ture ip̄a sursum erigitur
¶ **U**nde dicit in lra. **V**ir-

ga quondam acta. id est coacta validis viribus supple hominis incuruā-
tis eam. ipsa flectit prouum. i. flexum cacumē. sed si dextra curuans remi-
serit hanc. ipsa spectat. i. respicit celum recto vertice: quasi diceret. depōsi-
ta violentia incuruantis virga redit ad naturalem rectitudinem. ¶ **H**o-
ra licz natura rerum inanimatarum non facile assuescat in contrarium. ta-
men in hominibus rationabilibus multum facit assuescendo vel consue-
tendo. quia licet aliquis sit male complexionatus. tamen per vsum ⁊ cons-
uetudinem habilitatur ⁊ complexio mutatur. ¶ **U**nde Seneca. **C**ons-
uetudo est altera natura.

¶ **H**ic phia probat in
centū suū pōnēdo quar-
tum exemplū in corpibz
celestibus. ¶ **E**t est tale.
Sol motus ab oriente
in occidentē cadit in ma-
re hespericum. sed natu-

rāli inclinatioe redit ad orientē sub nostro hemispherio. ¶ **U**nde & in lictera
Phebus. i. sol cadit in yndas hesperias. i. occidentales. sed secreto trami-
te. i. secreta via. sub terris. rursus. i. iterum p̄rit currum suum ad solitos

Si tamē acto saliens tecto

Nemozū gratas viderit ymbrias

Sparsas pedibz proterit elcas

Siluas t̄m mesta requirit

Siluas dulci voce susurrat.

¶ **V**alidis quondā viribus acta

Prouū flectit virga cacumen

Hanc si curuans dextra remisit

Recto spectat vertice celum.

¶ **C**adit hesperias phebus in yndas

Sed secreto tramite rursus

Curru solitos vertit ad ortus.

Prosa tercia

ortus. id est partes orientales ¶ Nota q̄ Boetius hic loquit̄ more poetarū. q̄ dicebant solem tpe vesprino descendere in mare occidentale vbi lauaretur a foridibus ⁊ a puluere quo maculatus fuit existēs in nostro hemispherio. s; h̄ non est verū. q; sic apparz ruditati hoim

¶ Repetunt pprios queq; recursus

Rediuntq; suo singula gaudent

Nec manet vlli traditus ordo

Nisi q̄ fini iunxerit ortum

Stabilemq; sui fecerit orbem

id est quelibet entia repetūt pprios recursus. i. naturales motus ⁊ singula. i. omnia entia gaudent suo reditu supple redeundo ad illud quod conuenit eis finem naturam. nec vlli manet. i. adest traditus ordo. nisi quod suo fini iunxerit ortum. i. principium ⁊ fecerit stabilem orbem. i. circulationem sui coniungendo finem principio ¶ Nota q̄ orbis in proposito est circulus vel linea circūducta rediens ad idem punctum vnde incipit. equāliter distans a medio. Facit aut̄ homo stabilem sui orbē procedēs a deo tanq; a suo principio ⁊ transiēs p̄ tpalia in illis nō sistit. sed redit ad deū tanq; ad suū finē p̄ contemplatōem mentis.

¶ Prosa terciā terciū libri.

Latens argumentū

Uos q̄ o terrena aialia. tenui licet bymagine vni tñ pncipiū somniatis. verūq; illū bñtudinis finē licet mīme pspiciat. q̄licūq; tñ cogitatōe pspicitis. eoq; vos ⁊ ad vēr bonū natural' ducit intērio ⁊ ab eodē multiplex error abducit. Cōsidera nanq; an per ea quib; se homines adeptu/

¶ Ista est terciā p̄sa huius terciū in qua et in alijs sequentibus ostendit q̄ vera felicitas non consistit in illis que quisdam putauerūt eē summa bona. sed tamen est falsa felicitas in ip̄is Et primo p̄ha ea que dicta sunt in merro adaptat specialiter ad homines. et cū h̄ pponit intentus suū. scđo probat intentū. ibi. Prīmū igit. Dicit primo. Dicitū est q̄ oīa repetūt suū finē. vos q̄ o terrena aialia. i. vos homines qui estis dediti terrenis somniatis id est impfecte p̄gnoscitis vēr

Libeꝛ Tercius

Itē principiu. licet tenui
hūagine. i. exili ſilitudi
ne. ꝛ ꝑſpicitis illū vꝛꝛ ſi
nē beatitudinis. licet cog
nitōnem minime ꝑꝛſpi
caci. tñ qualicunqꝛ ꝑꝛni
tione. eoꝛꝛ. i. ideo natu
ralis intentio ducit vos
ad verū bonum ꝛ multi
plex error ab eodem vos
abducit. Et tunc ponit
intētu ſuum dicens. Cō
ſidera nāqꝛ o Boeci an
homines valeant ꝑꝛue
nire ad deſtinatū finem.
id eſt ad beatitudinē ꝑꝛ

ea quibus purant ſe adepturos beatitudinē. ſi em̄ pecunia vel honores ꝛ
cetera aff. runt quid. i. aliquid tale cui nihil bonorum videat aſſe nos fa
teamur aliqꝛ fieri felices adeptione hoꝝ bonoꝝ. ſed ſi non valent efficere
id ē facere qd ꝑꝛmittunt ꝛ careant pluribꝛ bonis. nonne liqꝛdo. i. manifeſte
faſſa ſpēs beatitudinis in eis deꝑꝛhendit. qꝛi diceret ſic ¶ Hora ꝑꝛincipiu
oim̄ rerū qd eſt deus eſt vera beatitudo. vꝛ poſtea patebit. tale ꝑꝛincipium
quaſi ſomniādo cognoscit ꝛ difficulter ad ipm̄ devenit. non em̄ ꝑꝛfecte in
ꝑꝛnti ſtatu ipm̄ cognoscimus. qꝛ intellectꝛ noſter hꝛ ſe ad ipm̄ ſicut oculus
noctue ad lumē ſolis. ex. ij. metaph. Etā ad talē beatitudinē cū difficul
tate ꝑꝛuenit. vñ Alanus in antichaudiano dr. Difficilꝛ accessus ad hāc. fa
cilisqꝛ reſceſſus. Accessus paucis. caſus ꝑꝛ oibꝛ. inqꝛ. Uix aliqꝛ trāſire
valet. valet ois ab illa. Declinare via. qꝛ paucis ꝑꝛuita. multis. Claudē. as
tra nimis. intrantꝛ larga ruine.

¶ Hic ꝑꝛbia. ꝑꝛbat intē
tū ſuū qꝛ iſta bona nō ef
ficiāt qd ꝑꝛmittunt. ꝛ ꝑ
ꝑꝛs in eis eſt faſſa beati
tudo. Et ꝑꝛmo oñdit h
de diuitijs. poſt idēꝛ de
alijs bonis. Primo qꝛ ꝑ
bat qꝛ diuitie nō ꝑꝛferūt
ſufficientiā quā videtur
ꝑꝛmittere. ꝛ ꝑꝛpter quam
ꝑꝛpetunt. Secūdo ꝑꝛbat
qꝛ diuitie ꝑꝛferunt indi
gentiā. Tercio ꝑꝛbat qꝛ
indigentia non auferat.
ſecunda ibi. Atqui. ter
cia ibi. Quis autē mos

ros beatitudinē putant. ad deſtinatū
finē valeant ꝑꝛuenire. Si em̄ vel ꝑꝛe
cia vel honores ceteraqꝛ tale qd affe
rūt. cui nihil bonoꝝ abeē videat. Nos
qꝛ fateamur fieri aliqꝛ horum adepti
one felices. ¶ Si neqꝛ id valent effice
re qd ꝑꝛmittūt. bonisqꝛ pluribꝛ carēt
nonne liqꝛdo faſſa in eis beatitudinis
ſpecies deꝑꝛhenditur

¶ Primū igitꝛ teipm̄ qꝛ paulo an̄ diui
tijs affluebas interrogo iter illas ab
undatiſſimas opes. nūqꝛ ne aīm tuus
cōcepta ex qꝛlibet iniuria confudit an
pietas. B. Atqui inqꝛ libꝛo me fuiſſe
animo. quin aliquid ſemper augetet
reminiſci nequeo. P. Nōne qꝛ vñ ab
erat quod abeſſe nō velles. vel aderat
quod adeſſe noluiſſes. B. Ita eſt inqꝛ

P. Illius igitur presentia huius absentia desiderabas. **B.** Confiteor inquam. **P.** Eget vero inquit eo quod quicquid desiderat. **B.** Eget inquam. **P.** Qui vero eget aliquo. num est usquequaque sibi ipsi sufficiens. **B.** Minime inquam. **P.** Tu itaque hanc insufficientiam plenus inquit opibus sustinebas. **B.** Quid mi inquam. **P.** Opes igitur nihilo indigentem sufficientemque sibi facere nequeunt: et hoc erat quod promittere videbantur.

etissimas. et ridet Boetius. Atqui per certo ego nequeo reminisci me fuisse tam libero animo quam semper angerer. id est offenderer aliquo. **Et** dicit philosophia. **H**omme tibi aliquid aterat quod atesse non velles. vel tibi aliquid aderat quod adesse noluisses. **R**espondet Boetius. **I**ta est inquam. **T**unc philosophia exclamat dicens. **I**deo illius quod aterat presentiam desiderabas. huius autem quod aderat desiderabas absentiam. **D**icit Boetius. **C**onfiteor inquam. **E**t philosophia inquit. **E**get vero id est caret quod quicquid desiderat. **D**icit Boetius. **E**get **E**t philosophia. **Q**ui vero eget. aliquo modo non est usquequaque sibi sufficiens. **E**t philosophia. **T**u itaque hanc sufficientiam sustinebas plenus opibus. **C**oncludit ergo philosophia ex concessis dicens. **I**gitur opes nequeunt facere nihilo indigentem et sibi sufficientem: et hoc erat quod promittere videbantur. **¶** **N**ota quod omnibus appetitus est ratione carentie. unde illud quod quis habet propter non desiderat sed magis amat. **U**n **A**ug⁹. ix. li. de tri. dicit. **I**de appetitus qui quis inhiat rei cognoscende fit amor rei cognite. ideo dicit philosophia. eget pro quod quicquid desiderat. **¶** **N**ota philosophia dicit. qui eget non est sibi sufficiens. **C**ontra hoc diceret aliquis. **S**apiens eget quia indiget bonis exterioribus sine quibus vivere non potest. et tamen sapiens est sibi sufficiens. **p** **S**en. ix. epl^a. qui dicit. **S**apiens se ipso contentus est. **A**d hoc dicitur quod sapiens indiget quibusdam ad vivendum sed non ad beate vivendum. **A**d vivendum enim multis rebus illi est opus. sed ad beate vivendum tamen contentus est animo sano et erecto et despiciente fortunam.

¶ Atqui hoc quod maxime considerandum puto quod nihil habeat suapte natura pe-

ius. **P**rimo inter dicit rationem. **I**n illis non consistit vera felicitas que non redditur hominibus sibi sufficientem. sed divitie sunt huiusmodi. **g** **z**. **M**aior est nota. quia felicitas est bonum sufficientissimum nullius egens. **M**inore declarat in littera. et procedit philosophia more didascalico. id est interrogando et respondendo. et dicit sic. **P**rimum igitur respondit Boetius interrogo quid paulo ante divitibus affluebas. id est abundabas nunquam te anxietas. id est tristitia concepta ex aliqua iniuria confundit animum tuum inter opes abundam-

¶ **N**ote. probat philosophia quod divitie prestant in digentia. et persequens non consistit in eis felicitas.

Liber

Tercius

tū felicitas sit bonum si
ne omni indigentia. **Pro-**
bar autē in littera q̄ pecu-
nia p̄fert indigentia per
hoc. q̄ pecunia facit vt
homo indigeat alieuo p̄
fidio quo pecunia suam
tueat ne p̄ violentiam au-
ferat. **Uñ** sub die in lra
Atqui p̄ certe. ego pu-
to hoc maxime p̄siderā
dū q̄ pecunia nihil has-
tat suapte natura. i. sua
natura vt neq̄at auferri
his inuitis. i. nolentibz a
quibus possidet. **Dicit**
Boetius. Fateor inq̄
Et p̄bia. Quidni fate-
re. q̄si diceret. oz vt fate-
ar. cū quotidie aliquis
valētor. i. fortior eripit
at eam inuito. i. nolenti.
Uñ em̄ sunt querimo-
nie forenses. i. iudiciales
nisi q̄ pecunie erepte vi
vel fraude repetit in iu-
dicio. **Responder** Boetius. Ita est inquā. **Et** p̄bia. Egebit igit̄ quisq̄
p̄sidio. i. auxilio intrinsecus petito quo tueat suam pecuniam quas posset
amittere. **Responder** boetius. Dubitari nequit. **Tunc** philosophia con-
eludit ex dictis dicens. **I**gitur res est relapsa. i. mutata in contrariuz. nam
opes que putabantur facere sufficientes faciunt potius indigentes alie-
no p̄sidio. **¶** **H**ora illud quod p̄ violentiam acquiritur per violentiaz
potest auferri. sed pecunia per violentiam acquiritur. **Uñ** dicit **Aresto-**
p̄mo ethicor. q̄ omnis pecuniosus est violentus. q̄ violēter auferit pecunia
propter quā violentia sunt querimonie forenses **Ubi** sciendū q̄ forum est
locus rerū venalium. sed forus est locus exercedarū litium coram iudicio. **Iñ**
de forensis quod idem est q̄ iudicialis.

cunia vt his a quibz possidetur: inui-
tis nequeat auferri: **B.** Fateor inquā
P. Quidni fateare. cū eā quotidie va-
lentior aliq̄s eripiat inuito **Uñ** em̄ fo-
renses q̄rimonie. nisi q̄ vel vi vel frau-
de nolentibz pecunie repetunt erepte
B. Ita est inquā **P.** Egebit igit̄ inq̄t
extrinsecus petito p̄sidio quo suā pe-
cuniā quisq̄ tueat. **B.** Quis id inq̄m
neget. **P.** Atq̄ nō egeret eo nisi possi-
deret pecuniā quā posset amittere. **B**
Dubitari inq̄s neq̄t. **P.** In p̄trariuz
igit̄ relapsa res est. **Nā** que sufficientes
sibi facere putabant opes alieno poti-
us p̄sidio faciunt indigētes

¶ **Hic** p̄bia pbat q̄ di-
uitie nō auferunt indigē-
tiam. z sic p̄ns nō con-
sistit in eis felicitas. z di-
cit. **Q**uis est modus q̄
indigentia depellat di-
uitijs. nunquid diuites
nequeunt esurire. q̄si di-

¶ **Q**uis aut̄ modus est q̄ pellat diui-
t̄ijs indigētia. **Nū** em̄ diuites esurire
nequeūt. **Nū** siuire nō p̄nt. **Nūm** fri-
gus hibernū pecuniosorū mēbra non
sentiūt. **Sed** ades inq̄s opulentis q̄

Retrum

terciū

fames satiēt. quo sitim frigusq; depel-
lant. Sed hoc mō p̄solari q̄dem diui-
tijs indigētia potest. auferri penitus
nō potest. Nam si bechiās semp at/
q; aliquid poscēs opib; expletur. ma-
neat necesse est que possit expleri Ta-
ceo q; nature nūmū. q; auaricie nihil
satis est Quare si opes nec summoue-
re indigētiā p̄nt. z ipse suam faciunt
quid est q; eas sufficientiā prestare
credatis.

etis diuitis vel fames mitiget. adhuc diues post sitire z esurire. z qd natu-
re nūmū est. auaricie nihil satis est. Quare si opes non p̄nt summouere. i.
replere indigētiā. sed faciūt indigētiā. qd est. i. q̄o esse potest q; creda-
tis eas prestare. i. dare sufficientiā. q̄si diceret nullo modo debet credi.

¶ Nota q; om̄is indigētia vel est indigētia nature vel auaricie In-
digētia nature paucissimis suppleri potest. eo q; natura paucis minimis
q; p̄nta est. Enī p̄pter naturā non oportet multū q̄rere diuitias. nec per
diuitias indigētia nature amoueri potest. sicut nec ipsa natura mutari p̄t
Indigētia vero auaricie est que nullo modo expleri potest. z ita diuitie
eā amouere nō p̄nt. ideo plus augent. q; d̄r Auarus nō implebit pecu-
nia ¶ Nota q; diuitie nō solū nō inducūt sufficientiā. s; nec inducunt
sapientiā. q; dicit Seneca. Quid prosunt stulto multe diuitie dūz p̄ eas
nō possit fieri sapiens

Retrum terciū terciū libri.

Quāuis fluēt diues auri gurgite
Nō expleturas cogat auarus opes
Queret baccis colla rubri lictoris
Ruraq; cētēno scindat opima boue
Nec cura mordax deferet supstitē.
Defunctūq; leues nō comitant opes

ceret sic. nūquid nō p̄nt
sentire. q̄si dicerz immo.
nunq̄d membra pecuni-
osoz nō sentiūt frig? hi
ternū. i. hyemale. q̄si dice-
ret sic. S; tu inq̄s. i. di-
ces opulentis. i. diuitib;.
adeſt aliquid quō famē
satiēt z frigus depellant
Respondet phia h mō
Indigētia p̄t p̄solari
diuites. sed penitus au-
ferri nō p̄t. Nā si hec in-
digētia semper h̄as. i.
desiderans z poscēs aliq;
quid explet opibus. ne-
cesse est tamen vt mane-
at indigētia q; posset ex-
pleri. quia quātūcūq; s; s;

¶ Istud est terciū metz.
h? terciū qd d̄r archigoli
cū ab inuētore. i. abicuz a
pede p̄domināte cui cō-
iūgit metz elegiacū. In
quo metro phia inuehit
p̄tra auaros. q̄s in p̄nt
vita sollicitudo diuitiaz
rū affligit z in morte des-
relinq̄t z dicit. Quāuis
diues auarus fluente. i.
abundāte auri gurgite
id ē multitudine cogat
i. p̄greget siue coaceruet

Libër Tercius

opes non expleturas suam cupiditatē. z quis diues oneret. i. premat colā
la sua baccis. i. gemmis preciosis rubri litore. i. rubri maris. quia germe
colligunt in litore rubri maris. z quis scindat. i. diuidat arādo rura opi
ma. i. agros secundos centeno boue. i. cum centū bobus. adhuc cura mor
dax. i. sollicitudo non deserit ipm supstitem. i. viuente. z leues opes q̄ leui
ter transeunt non comitant ipm defunctū. i. mortuū. ¶ Nota q̄ cir
ca litterā gurgis fm Duguitiōē z Isy dorū libro ethimologiariū est lo
cus altus. i. profundus in flumine. z in proposito signat abundantē affluē
tiam auri. ¶ Itē fm Duguitiōem bacca p̄ duplex c. inuenit positus pro
fructu oliue vel lauri. vel pro quolibet fructu. aliquādo aut inuenit p̄ gem
ma preciosa. z sic capit hic. ¶ Itē diues auarus duplici malo premis. in
p̄iti vita sp̄ sollicitat. z post mores nihil ipm de diuitijs comitat. de quo
diuite loquitur Alanus in libro de planctu nature dicens. Et loculis vas
tria nūmo: um fercula donet. Imponit p̄prio diues letunia vētri. ¶ Itē lo
cūla ocellis diues in argēto. s̄ venter philosophari cogit.

¶ Itā est q̄ta prosa
huius tercij libri. in q̄ p̄
bat phia q̄ dignitates
tpales nō pferit honore
et reuerentiā quam pro
mittere vident. z p̄ p̄ns
non est in eis beatitudo.
Et p̄mo pponit q̄ dig
nitates faciūt honorabi
lem. Secūdo improbat il
lud ibi. Num vis. Dñs
mo dicit. Sed dignitas
res reddūt hoīem hono
rabile z reuerendū cui p̄
uenerint. ¶ Nota ho
nor est exhibitio reuerentie alicui in testimoniū p̄tutis sicut accipit ex q̄r
to ethicoz. Vel aliter honor est opinionis bñfactiue signū. vt dicit Aristo
in li. rerhoz. Quā em̄ opinamur nobis posse beneficiari ab aliq̄. ipm honora
mus. S̄ reuerētia est decēs ac matura gūitas fm Tullū.

¶ Hic phia improbat
p̄positum quadruplici
via. s̄. q̄ dignitates non
conferunt honore z reue
rentiā. Primo q̄ mas
lis sepe eueniunt. secun
do. quia per dignitates
vicia improboz. innotē
scūt. Tercio quia opini
one hoīm vilesūt. q̄to

¶ Prosa quarta tercij libri

Oeo satis dixit q̄ p̄ diuitias
sufficiētia adipisci non p̄t nūc
vult ostendere q̄ dignitas p̄ magno
nō est habenda. q̄ malum magis ocio
sum q̄ clarum efficit.

Sed dignitates bōrabilē reue
rēdiūq̄ cui p̄uenerint reddunt.

¶ Num vis ea est mgratibus vt vtē
tium mētibz p̄tutes inferāt. vicia de
pellant. Atqui nō fugare. s̄ illustrare
potius nequiciam solent. Quo fit vt
indignemur eas sepe neq̄ssimis hoī
bus contigisse. An Catullus licz in

Prosa quarta

curuli **N**oniuū sedentem. strumaz tū
appellat. **N**edesne quātū malis dede
cus adhiāat dignitates. **A**tq̃ minus
eoz patebit idignitas si nullis hono
ribz inclarescāt **T**u q̃z num tandē tot
periculis adduci potuisti vt cum **D**e/
corato gerere magistratū putares. cū
in eo mentē nequissimī secure delato/
risq̃ respiceres **N**ō em̃ possumus ob
hōres reuerētia dignos iudicare. q̃s
ipsis hōribz iudicamus indignos **A**t
si quē sapientia p̃ditum videres. num
posses cum vel reuerentia. vel ea q̃ est
preditus sapientia non dignū putare
B: **M**inime. **P** **I**nest ei dignitas. p
pria virtuti. quā p̃tinus in eos quibz
fuerit adiuncta transfundit. **Q**uod qz
populares facere nequeunt honores.
liquet eos propriam dignitatis pul/
chritudinem non habere

qz tpm mutatoe splēde
re desinunt. scda ibi. **I**n
quo. tertia ibi. **A**t qui
vt agnoscas. quarta ibi.
Sed hoc apud exteras
Primo dr **N**ū p̃ nūqd
ea vis. i. talis p̃tus ē ma
gistratibz. i. dignitatibz
vt inferāt p̃tutes mēris
bus vtētū eis. vt depel
lant vicia. q. d. nō. vnde
subdit **A**tq̃ p̃ certe dig
nitates nō solēt fugare
nequitia. sed potius ill
lustrare. i. manifestare. q̃
fit. i. p̃pter qd̃ fit. vt nos
indignemur eas sepissimē
cōtigisse hōibz nequissi
mis. vñ **C**atellus qui
erat vir sapiens z p̃tuo
sus **N**oniuū q̃ erat hō
viciosus appellat stru
maz licet viderit ipsum
sedentē in curilu. i. in sed
e dignitatis iudiciaria
Vides igit̃ quantū des
decus dignitates adhi
ant malis hōibz z mani
festant eos eē p̃empti
biles a bonis atq̃ p̃ cer
te indignitas. i. malicia
eoz min⁹ patebit si nul
lis honoribus inclarescāt

cāt. i. splēdeāt. o **B**oeti nunquid tu potuisti tot periculis adduci id est
affligi. vt **D**ecorato id est tali viro magistratum gereres cum in eo respi
ceres mentem nequissimī scurre z delatoris quasi diceret non **N**unquid
possumus iudicare dignos reuerentia ob honores id est propter digni
tates quos iudicamus indignos ipsis honoribus. id est dignitatibz. q.
d. non **E**t si quem videres predictum sapientia licet non haberet digni
tatem nunquid posses cum nō putare dignum reuerentia vel sapientia
qua predictus esset. q. d. non possis eum iudicare indignū sapientia z vir
tute sua. quia propria dignitas inest virtuti quam virtus transfundit in
eos quibz fuerit adiuncta. z quia populares honores hoc facere neque
unt. liquet id est manifestum est eos propriam pulchritudinem dignita
tis non habere ¶ **N**ota ex littera potest formari talis ratio. **I**llud
quod adueniens alicui non confert. z non adueniens non aufert hono

Liber Tercius

rem. illud non facit vere honorabilem. sed dignitates non conferunt ho-
nozem cui adueniunt. nec tollunt si non adueniunt. ergo &c. **V**inor pro-
batur quia honor sequitur virtutem ex. iij. ethicorum. Unde viciosus
nullo honore dignum reputamus in quacumq; dignitate fuerit. sed solu
virtuosum etiam si non sit in dignitate. Cum igitur dignitates tempo-
rales non conferant virtutem nec tollant vicia. manifestum est q; hono-
rabilem non faciunt. ¶ **N**ora Catullus erat vir sapiens et virtuosus
sus qui Nonium sedentem in curuli ex animi indignatione vocabat stru-
mam eo q; viro tam malitioso collata fuit dignitas. Est aut struma con-
geries humorum in collo. sub hac autem similitudine ipsum appellabat
strumam. quia in pectore habuit congeridinem viciozum. ¶ **N**ora q;
rex Theodericus voluit quendam nomine Decozatum violenter intru-
dere in magistratu ve vna cu Boetio rempublica gereret. cuius nequi-
ciam Boetius detestatus accusauit sibi associari. ppter quod Boetius
multis iniurijs afflictus fuit a rege Theoderico. ¶ **N**ora q; scurra
fm Duguitione idem est q; leccator vel vaniloqus. ppe aut d; qui se
quitur curiam gratia cibi. ¶ **N**ora q; virtus facit hoiem reueren-
dum et nobile. non dignitas q; dicit Seneca. xliij. ep. l. Virus no acce-
pit Platonem nobilem et reuerendum sed fecit. quis em est generosus
virtuosus et dignus nisi qui ad virtutem est bene dispositus. Non facit
hominem nobilem atrium plenu famosis imaginibus et nummis. sed a-
nimus et virtus supra fortunam surgens

¶ **N**ic phia. pbat scda
via q; dignitates no fa-
ciunt hoiem nobilem et
honorabile. q; vicia im-
proboz manifestant di-
cens In quo. s. q; digni-
tas aduenit malis illud
est aiaduendum q; si
aliquis eo e abiectior. i.
vilior quo. i. quanto ma-
gis contemnit a plurib;
cu dignitas nequeat fa-
cere improbos reueren-
dos ipsos facit despecti-
ores quos pluribus ostet. veru pro sed. hoc non est impune. i. dignitas
non facit hec impunita. q; improbi parem vicem reddunt dignitatibus
quas ipsi imaculant sua contagione. q. d. sicut dignitas maculat im. p.
bos. q; eoz malicia manifestat. sic econtra improbi imaculant dignita-
tes. ¶ **N**ora p; dignitates vicia improboz innotescut. q; pncipat
viru ostendit. cu igit viciu faciat hoiem etrempibilem. tpalis dignitas
adueniens improbis facit eos despectiores. ¶ **I**n Iuuenalis poeta Om-
ne animi viciu tanto pspectius in se crimen hz. quanto qui peccat maior
habetur. ¶ **S**eneca Loco ignominie apud indignum est dignitas

¶ **I**n quo illud est aiaduendum ma-
gis. Nam si eo abiectior est quo ma-
gis a plurib; quisq; ptenit. cu reueren-
dos facere nequeat q; plurib; ostet
despectiores potius improbos dig-
nitas facit. Veru no impune. Reddunt
namq; improbi parem dignitatib; vice
quas sua contagione imaculant

Prosa quarta

¶ Hic phia pbat tertia via q̄ dignitates non faciūt reuerendum q̄ opinione hoīm vilesunt. qui em̄ dignitatib; fungunt̄ q̄uis a suis hoī nozant̄ tñ apud extraneos hoīes nō curant̄. vt ab illis qui s̄z alteri⁹ dio celis. vñ dī Atq; vt tu pgnoscas verā reuerentiā q̄ est bñtudo nō posse

Atq; vt pgnoscas veram illam reuerentiam per has ymbra tiles dignitates non posse contingere. sic collige.

¶ Si quis multiplici p̄sulatu functus. in barbaras nationes forte deuenerit venerandum ne barbaris honor faciet. Atq; si hoc naturale munus dignitatibus foret. ab officio suo quoquo gentium nullo modo cessaret. Sicut ignis vbiq; terrarum nunq̄ tñ calere desistit. sed quoniam id eis non ppria vis. s; hoīm fallax adnectit opinio vane scūt illico cum ad eos venerint qui dignitates eas esse non estimant

eos venerint qui nō estimant eas esse dignitates sicut s̄z nationes barbarice. i. extranee **¶** Hora q̄ res non destituit a sua ppria opatione cū em̄ opatio sit finis habentis opationem sed o celi ⁊ mūdi. res destituta a sua ppria opatione destituet a suo fine. ⁊ sic esset frustra. **¶** Si q̄ facere reuerendū esset naturalis opatio dignitatū vbiq; gentiū faceret hoīem reuerendum. sed videmus q̄ dignitates faciunt aliquid reuerendum apud suos. apud extraneos non faciunt reuerendum

¶ Sed hoc ap̄d exteras natiōes Inter eos apud q̄s or̄te sunt. Num ppetuo pdurant Atqui pretura. magna olim potestas. nūc inane nomē. ⁊ senatorij census grauis sarcina **¶** Si quis quondam populi curasset annonā. magn⁹

cōtingere alicui hoī per has dignitates ymbra tiles. id ē trāsitorias ad modū ymbre. sic collige **¶** Si q̄s homo functus. i. vsus multiplici p̄sulatu. i. dignitate. deuenerit forte in barbaras nationes. i. extraneas gentes facit ne honor p̄sulatus ipm venerandū barbaris. q. d. nō Atqui p̄ certe. si hoc. s. facere reuerendū est naturale munus dignitatibus nullo mō cessarent ab officio suo quoq; i. q̄cūq; loco gentiū sicut ignis vbiq; terrarū nunq̄ desistit calere. i. cremare. **¶** S; qm̄ id. s. reuerendū facere eis annectit fallax opinio hoīm ⁊ non ppria vis illico. i. statim vane scūt cum ad

¶ Hic phia pbat quarta via q̄ sumit̄ ex hoc q̄ dignitates tpm mutari one fordescunt. q̄s enim magna olim fuit dignitas moderno tpe pro nihilo reputat̄. vnde dicit **¶** Sed hoc quod dixi verum est ap̄d exteras nationes. id est extraneas. sed inter eos apud

Liber Tercius

quos dignitates orre ſſ
non ppetuo durant Et
qui p certe. nā prefectu
ra olim erat magna po
teſtas apud rhomanos
ſed nūc eſt inane nomen
et cenſus. i. p̄cioſitas ſe/
natorij nunc eſt grauis
ſarcina q̄ olim erat mag
na dignitas Et ſi quis
quondā curaſſet anno/
nam populi qui dicebaſ
p̄fectus annone. ille ma
gnus habebaſ. nunc illa
prefectura quid eſt abie
ctius. q. d. nihil. Et em̄
pauloante dixim⁹ nihil
h̄z p̄rij decoris qd̄ opi/
nionē vtentium nunc ac
cipit ſplendorem nunc a

mittit **E**t tunc epilogar dicens Igit ſi dignitates nequeunt facere reue/
rendos vt patet ex prima via ſi ſordeſcunt contagione id eſt vicio impro
borum vt patet ex ſecunda via. ſi deſinunt ſplendere mutatione tempo
rum vt docet quarta via. ſi vileſcunt eſtimatiōe gentium vt patet ex ter
cia via. quid eſt quod habeant in ſe expetende id eſt deſiderāde pulchri
tudinis. ne dum alijs preſtent. quaſi diceret nihil habent pulchritudinis
et ideo nec eā alijs p̄ſtare p̄iit ¶ **N**ora q̄ p̄fectura quondā erat ma/
gna dignitas apud rhomanos. ⁊ ſz ille p̄fectus qui ceter⁹ ingrātib⁹ pre
fuit ⁊ oēs dignitates in ciuitate rhomana aſſellebat. ſed poſtq̄ **I**ulius
ceſar imperiū inuaſerat talis ad impatorem tranſſerebat. ⁊ dimittebat
eius prās. ita q̄ nomen illius dignitatis manſit ſine re ¶ **I**re ſena/
toria dignitas magna fuit apud rhomanos. qz officiū ſenator⁹ p̄us fuit
honeſtum. ſ. vtiliter p̄ſulere reipublice. ſed poſtea cū pulſi fuerunt ſenato/
res ad ſeruendum voluntati principis in damnū reipublice.

¶ **N**ic incipit quartus
metrum hui⁹ tercij qd̄
dicat metri fallentiū ab
inuentore. dactilicum a
pede predominantē tes/
trametri a numero pe/
dum. In quo metro phia
firmat p̄ exēplū q̄ dig
nitates nō faciunt vere
reuerendum. ⁊ per p̄iis
nō eſt beatitudo q̄reda

habebaſ **H**unc ea p̄fectura quid ab/
iectius **E**t em̄ pauloante dixim⁹. qd̄.
nihil h̄z p̄rij decoris. opinione vtenti
tū nūc ſplendore accipit. nūc amittit
Si igitur reuerendos facere neque/
unt dignitates. ſi vltro improboz cō
tagione ſordeſcunt. ſi mutatione tem
porum ſplendere deſinunt. ſi gentiū
eſtimatiōe vileſcunt. quid eſt quod in
ſe expetende pulchritudinis habeant
nedum alijs preſtent

Petrus quartum libri tercij

Quāuis ſe tyrio ſuperbo oſtro
Comeret. ⁊ niueis lapillis
Inuiſus tū omnibus vigeat
Luxurie Nero ſeuientis
Sed quondā dabat iprob⁹ verēdis

Prosa quinta

Patribus indecores curules

Quis illos igitur putet beatos

Quos miseri tribuunt honores

supb. **H**ero sententis luxurie comeret. i. ornaret se ostro tyrio. i. purpura tincta in sanguine tyri. et quis comeret se niueis lapillis. i. albis margaritis. tñ ipse vigebar omnibus inuisus id est odiosus. nam improbus **H**ero dabat verendis patribus id est reuerendis senatoribus curules id est tales dignitates propter quas sedebant in curulib⁹ indecores. quia ab indigno dabantur. **Q**uis igitur putet id est reputet istos honores beatos quos miseri id est improbi et viciosi tribuunt. quasi diceret nullus.

Nora dicit **H**ero em sententis luxurie. qz eps **A**nconensis nos mine **P**reculus narrat qz **H**ero oia theatra ytalie et grecie perlustrans assumpto vario decore vestit⁹ cycharistas tragedos et aurigas sepe sup alle visus est tantis libidinib⁹ exagitarus vt nec a mare nec a forore abstinuisse videbatur reuerentia sanguinitas. virum in vxorem duxerat et ipse a viro in vxore receptus est. et fuit luxurie eam inestrenate vt rectib⁹ aureis piscaretur que purpureis funibus extraherentur et lauabant ea frigidis et calidis vngentis que nūq minus qz mille talentis cōfecit. nls hilominus ipse **H**ero tam viciosus dignitatem imperialem adeptus est ymmo etiam alijs dignitates largitus est.

Prosa quinta tercij libri

Regno vel potentatu btōs nō fieri

A vero regna regūqz familiari
tas efficere potentē valēt **Q**uid
ni qñ eoz felicitas ppetuo pdurat **A**t
qui plena est exēplozū vetustas. plena
etiā pñs etas. qz reges felicitatem ca/
lamitate mutauerint. **O** preclara po
tentia. que nec ad pseruationē quidē
sui. satis efficax inuenitur

Hec est qnta pla
hū? tercij in qua ondit
phia q regnum et regnē
familiares non pferant
veram potentiaz quam
pmittūt ppter quā ap
petitur **E**t pmo ondit
verā potentia nō esse in
regnātib⁹. scō q nō in
regum familiaribus ibi

Nā qd ego. qz āt in reg
nātib⁹ nō sit vera poñs
et p pñs nec btitudo ps
bat quatuor vijs **P**ria
sumit ex puitate durat
onis regnantū. scōa sus
mit ex puitate extensio
nis. tertia ex annexione
tūnois. quarta ex dese

ctu securitatis. scōa ibi qz si hec. tertia ibi **E**xprus fortis. quarta ibi **A**t
qui vellent **P**rio pponit intentū p modum questionis dices. **A**n regna
et regum familiaritas valent efficere potentē. et rñdet ironice. quidni. i.
quare nō efficeret qñ eoz felicitas. i. prās ppetuo perdurat qd suple
nūqz ptingit. vñ subdit **A**t qui p certe. vetustas plena est exēplozū

Liber tercius

et etiā pñs etas qui reges mutauerint suā felicitatē calamitate **Et** subdit **Q**uā clara est potētia loquendo yronice. q̄ nec inuenit satis efficac ad p̄seruationē sui ¶ **N**ora nulla felicitas p̄peruo p̄durat saltem t̄p̄a lis. hoc paruit p̄us exēplo vetustatis posito de Cresō rege tydorū. **H**oc etiā patet exēplis eorū q̄ erāt t̄p̄e Boetij sicut de ip̄atoribz r̄omanis q̄ crebro circa t̄p̄a sua mutabantur: nūc bellis. nūc inlidijz oppressi vel alto modo abiecti **Et** idem testat Banfridus in poetria dicens. **N**ec vnus p̄scire potes q̄ nulla prās **E**sse morosa p̄r. si vis exempla potis **R**espice fortunas emicuit illa p̄p̄. **F**lorida p̄sp̄itas **S**inos subuertit athenas.

¶ **H**ic ostēdit q̄ p̄tās regia nō est vera prās nec beatifica p̄pter puitatez extensionis eius dicens q̄ si hec prās regnorū ē auctoz. i. cā beatitudis nonne si qua pte defue/ rit regia prās ipsa miuu at felicitatem z inducat miseriam. q. d. sic. **S**ed q̄uis humana imperia late tendantur. tñ necē est plures gentes relinq̄ quibus quisq̄ regū nō imperat **N**on enim potest esse q̄ vnus omnibz imperet. qua aut̄ parte desinit prās faciens beatos. hac parte sub intrat impotentia faciens miseros. hoc ergo modo necesse est in regibus esse maiorem portioem miserie q̄ felicitatis cum in maiori parte sint impotentes ¶ **N**ora si potestas regia efficit beatum. ergo vbi est defectus potestatz regie ibi erit defectus beatitudinis. cum igitur plures sint gentes super quas nō est potestas vnus regis q̄ que subiaceant sue potestati sequitur rex in maiori parte erit miser z non beatus. igitur in potestate regia non consistit vera beatitudo.

Hic ostēdit q̄ in regnātibus nō sit vera prās p̄pter annexionem timoris exēplum dicens. **Q**ui dā tyrannus. i. dyonisi⁹ expertus sue fortis. i. fortis tunc q̄tum esset anxia. piculum metus. i. timoris sui. ipse simulauit id est similitudine demon⁹

Quā si hec regnorū potestas b̄titudinis auctoz est. nonne si qua pte defuerit. felicitatē minuat miseriam importet **S**ed q̄uis late humana tendant imperia. plures necē est gentes relinquitur quibus regum quisq̄ nō impet **Q**ua vero pte beatos faciens desinit prās hac impotētia subintrat que miseros facit **H**oc igitur mō maiore regibus inesse necē est miserie portionem

Expertus fortis sue periculorum ty/ rannus regni metus pendentis supra verticē gladij terrore simulauit. **Q**ue est igitur hec potestas que sollicitudinuz morsus expellere que formidinum aculeos vitare nequit

trauit terrore gladii supra verticez pendentis. Que est igitur hec p[re]s[entia] q[ue] neq[ue] expellere mortuus. i. corrosioes sollicitudinuz. nec p[er] vitare aculeos id est stimulos formidinu. i. timor[is]. q[ue] d. exilis. i. p[ro]p[ri]a est talis p[re]s[entia].

¶ Nota q[ue] dyonisi[us] fuit q[ui]dam rex q[ui] cu[m] req[ue]reret a q[ui]da[m] suo famul[is] ari quare sp[iritu] tristaret cu[m] tu[m] sp[iritu] h[ab]eret vit[am] beat[am]. Iste dyonisi[us] vol[uit] sibi designare cam sue tristitie iussit eu[m] poni inter epulas lautas et sibi su[per] p[ro]p[ri]a vertice iussit suspendere gladiu[m] acutu[m] tenui filo. Iste viro gladio p[ro]p[ri]o terribus nec epulari nec letari potuit. Cui dixit dyonisi[us]. Talis est em[en]da vita mea qua[m] tu beat[am] putabas sp[iritu] em[en]da more mihi imminente p[re]iudicio. Considera q[ui] q[ua]nto felix esse poterit q[ui] timere no[n] desinit

¶ Hic p[ro]p[ri]a o[mn]i[um] dicit id[em] quarta r[ati]o q[ue] sumit[ur] ex defectu securitatis dicens. Atqui p[er] terre ipsi reges vell[en]t vixisse securi sed nequeu[n]t. i. no[n] p[ossu]nt de hic id est ex q[ui] seq[ui]t[ur] q[ue] securi

Atqui vell[en]t ipsi vixisse securi. sed neq[ue]unt. Dehinc de p[re]s[entia] gl[ori]ant[ur]. An tu pot[en]tem censes quez videas velle q[ui]d no[n] possit efficere. Potentem censes q[ui] satellite latus ambit. plus quos terret ipse metuit. q[ui] vt potens esse videat[ur]. in seruientiu[m] manu situm est

esse no[n] p[ossu]nt q[ui]o gl[ori]ant[ur] de sua p[re]s[entia] q[ui]d no[n] e[st] fac[ile] sciendu[m] q[ui]d p[ro]bat dicens An. i. numq[ui]d tu pot[en]te[m] censes. i. iudicas illu[m] que videas efficere. i. p[er]ficere velle q[ui]d non p[ro]p[ri]a. q[ue] d. non est pot[en]s An. i. numq[ui]d illum censes pot[en]te[m] qui ambit. i. circu[m]dat larus suu[m] satellite. i. multitudi[n]e milituz. qui plus me[s]

ruit illos quos ipse terret q[ui] vt videat[ur] potens. sit[us]. i. locatu[s]. est in manu seruientiu[m]. quasi dicat non est potens. ¶ Nota ex ista potest for[is] mari talis ratio. Illud q[ui]d non facit ho[mo]em secu[r] hoc no[n] facit vere beatu[m] sed potentia t[em]p[or]alis est h[um]o[rum] igit[ur] et. p[ro]p[ri]a est nota. q[ue] qu[an]to maior pot[en]tia tanto minor securitas ¶ Nota reges securi esse no[n] p[ossu]nt. q[ue] incom[mod]itates tanto minores securitas ¶ Nota reges securi esse no[n] p[ossu]nt. q[ue] incom[mod]itates tanto minores securitas ¶ Narrat em[en]da Valerius de Dyonisi[o] supradicto q[ue] intant[is] timuit confores barba[rum] q[ue] filias suas docuit derondere barbas Ipsi[us] at[que] senesc[en]tib[us] p[re]cepit vt barba[m] et capill[os] sibi abureret et lectu[m] cubicula[re] in lata fossa fecit in que[m] se ligneo po[te]re recepit. q[ue] satellites et barbaros timuit

Hic o[mn]i[um] q[ui] i familiarib[us] no[n] p[ossu]nt p[ro]p[ri]a po[n]a. sed o[mn]i[um] excludit q[ui]da[m] obiecto[rum] ibi An p[ro]p[ri]o. p[ro]bat q[ue] q[ue] familiaritas regu[m] facit esse vere pot[en]te[m] cu[m] h[um]o[rum] familiaritas no[n] possit tineri ad nutu[m] et ipa r[ati]o ta frequenter vergit in no[n] tumentum. Dicit ergo

N[on]a q[ui]d ego de regu[m] familiarib[us] differa[m] cu[m] regna ipa t[em]p[or]e ibecilitat[ur] p[ro]p[ri]a dem[on]strat. q[ue]s q[ui]da[m] regia p[re]s[entia]. sepe icolumis sepe at[que] lapsa p[ro]sternit. Hero Senecaz familiare p[re]cepto[rum] suu[m]. ad eligende

Tercius Liber

Nam quid ego disseraz
i. dicā de familiaribus
regū cum ipsa regna de
monstrē esse magne ibe
cillitatis quos scz fami
liares reguz regia prās
incolumis. i. sana sepe p
sternit. z ipsa regia pore
stas lapsa etiaz psternit
ip̄os. Qūo autē regia po
testas incolumis destru
at suos familiares docz
p̄ exēpla dicēs **N**ero co
egit **Senecam** familia
rem suam p̄cep̄rorem
id est magistrū ad arbi
trium eligende mortis.
Antonius imp̄ator ob
iecit gladijs militū **Pa**

pinianum suum familiarem diu potentem inter aulicos. **E**um autē vr̄
tē **Seneca** z **Papinianus** vellent renunciare sue potentie propter crude
litatem principum voluerunt se subtrahere ab eis. quozum duozum **Se**
neca conatus est opes suas tradere **Neroni** vt ipsum placeret et voluit
se conferre in ocium id est in vitam solitariam, sed dum ipsa moles id est
magnitudo potentie trahit ip̄os ruituros. id est casuros. neuter effecit
quod voluit. **Q**ue est ergo ista potentia quam habentes pertimescunt
quam cum habere velis non sis tutus. et cum deponere cupias vitare
non possis.

Nero fingebat se magistrum suum **Seneca** timere post
q̄ imp̄ator factus est sicut in puericia. vnde mandauit sibi vt genus
mortis eligeret. quia viuere nō posset. **Seneca** cibo et potu faciat⁹ ape
rire fecit venam. z bibens de anulo venenoso interijt. **A**tqui eū poten
tes z nobiles sub gemma anuli venenuz portabant. vt si quid aduersi
eos cōtigisset ad mortē cōfugerēt. **A**ntē **Antonius** exis imp̄ator
in suos tyrānizauit qui **Papinianū** suū familiare diu inter aulicos pote
tem gladijs militū occidi fecit. **Q**uod hūc pr̄z quō regia prās incolumis
sepe suos familiares psternit. Qūo autē regia prās lapsa psternit suos
familiares ex hoc pz. **E**um eū familiares imitant regis prātem necesse
est vt ipsa deficiente etiā ipsi familiares deficient.

Nec phia excludit
obiectionē. **P**osset enim
aliquis dicere q̄ hō po
test conseruari in sua po
tentia per amicos. **U**n
de q̄ aliqui. perdunt po

An p̄sidio sunt amici quos non virt⁹
sed fortuna p̄ciliat. **S**ed quem felici
tate amicū fecit. infortunius faciet ini⁹

Metrum Quintū

inimicum. Que vero pestis efficacior ad
nocendū q̄ familiaris inimicus

testatem ppter defectus
amicorum. hoc excludit
phīa dices q̄ hoc nō p̄
esse vey. de amicis q̄ for̄

tuna cōciliant. de amicis aut̄ q̄ virtute p̄ciliant nō est h̄ loquendū. cū nō
computent inter bona fortune de q̄b̄ h̄ loq̄mur. Un̄ d̄r in lra An p̄s/
dio. i. auxilio sunt amici q̄s nō virt̄ sed fortuna p̄ciliat. q̄ dicat non. h̄ p̄
bat p̄ locū ab oppositis sic. Quē felicitas. i. fortuna fecit amicū. illum in
fortunium faciet inimicū. q̄ vero pestis est efficacior ad nocendū q̄ fami
liaris inimicus. q̄. d. nulla. qz inimicitiam illius cauere nō possumus. cū
ei cōstent secreta nostra ppter familiaritatem

¶ Hora de amicis sophisticis loq̄tur Sen. i. epla Qui vtilitatis
cā assumptus fuerit tam diu placebit q̄ diu vtilis fuerit. Amicorū tur
ba florentes circūsedir. sed circa euerfos solitudo est Un̄ poeta. Nam p̄
cio q̄stus amor cū munere cedit Inquantū durat largitio. durat amic̄
Alter poeta. Qū fortuna tonat fugietes terret amicos. Nam q̄s amet
q̄s nō. vera pcella docet Et alter poeta Dum zephyrus flabat mult̄ co
mitabar amicis Ast ois aq̄lo turbine flante fugat Et Ouidius Noz
rea formice tendunt ad inania nunq̄. Nullus ad amissas ibit amicus
opes. q̄ ar̄ familiaris inimicus multum noceat d̄r poeta Plus nocet v̄
nollis ad cūcta domesticus hostis Et res ip̄a docet qualiter ip̄e noce.

¶ Hic incipit metrum h̄ntum hui⁹ tercij q̄s d̄r paramanticiū ab inue
toze. anapesticiū a pede p̄domināte. catalecticum. qz vna syllaba deficit
ad metri p̄fectionez. In

Metz q̄ntū tercij libri

Quise volet esse potentē
Animos domet ille feroces

Nec victa libidine colla

Fedis summittat habenis

Etem licet indica longe

Tellus. tua iura tremiscat

Et seruiat vltima thyle

Tamē atras pellere curas

Miserasqz fugare querelas

Non posse. potentia nō est

extendar se ad indiā. z licet tibi seruiat vlt̄ ma thyle que est insula vlt̄ra
Britāniā vbi sol facit solsticiū estiuū z vlt̄ra nō p̄gredit tñ n̄ posse pelle

quo metro phīa ostēdit
quō vera potētia sit acq̄re
da dices q̄ vera potētia
p̄sistit in rep̄mendo vict
osos motus vel cōcupis
centias inordinatas. q̄a
sine h̄ nullus est vere po
tens q̄ntūcūqz domine
tur. d̄r ḡ Ille qui volēt se
esse potētē domēt anis
mos feroces. i. crudeles
qz crudelitate hō assit̄as
tur feris. nec summittat
colla victa libidine cons
cupiscentie fedis habes
nis. i. viciosis motibz. lis
cet em̄ tellus indica. id ē
terra idie tremiscat tua
iura lōge. i. lēz p̄as tua

Liber Tercius

re atras curas. i. obscuras sollicitudines. et fugare miseras querelas super
nantes ex aduersitate fortune nulla est potestas. **¶** Hora quod vere potestas est quod
sensualitate subiicit rationi. **¶** Unum Seneca. Si vis omnia tibi subiicere subiice te
rationi. Dulcos enim reperis si ratio te repperit. **¶** Et Aristoteles. iij. ethicorum. Quod ad
modum puerorum vivere sunt precepta pedagogi. ita omnium occupabilium gloriarum
rationi. **¶** Item Seneca. Magni imperium regit quod sibi ipsi dominatur. Fortior est quod cupit
dirigere vincit quam quod hostem subiicit. **¶** Est enim dulcissimum vincere seipsum.
¶ Et Salomon. Fortior est expugnator animi expugnatore viribus.

¶ Ista est sexta. psalmus 79
tercium in qua probatur ostendit
quod gloria mundana non spec
tat ad veram beatitudinem
nec facit vere beatum. **¶** Et
primo ostendit hoc de glo
ria proprie prout. Secundo
de gloria que puenit ex no
bilitate sanguinis. ibi.
¶ Jam vero. Primo ostendit
interitum de gloria que
puenit ex laude false vir
tutis. Secundo de illa gloria
que ex veris meritis pro
cedit. ibi. Que si etiam.
Primo intendit talis ratio
nem. Illud quod est fallax

¶ Prosa. vi. Gloria beatos fieri non posse.

¶ Gloria vero quod fallax sepe quod tur
pis est. **¶** Unum non iniuria tragicus ex
clamat. O gloria gloria millibus hominum mor
taliu nihil aliud facta nisi aurium infla
tio magna. Plures enim magnum sepe
nomen. falsis vulgi opinionibus abstule
runt. Quo quod turpius excogitari potest
Nam quod falso predicant. suis ipse necesse
est laudibus erubescant.

non spectat ad beatitudinem. nec facit beatum. sed gloria false acquisita est fal
lax. igitur ratio. vnde dicitur in scriptura. Gloria vero quod fallax sit et quod turpis supple satis pro
pter aut sit fallax probat auctoritate cuiusdam poetre qui tragedias compos
uit dicens. Unum tragicus quidam exclamat. et ponit auctoritatem eius in gre
co que tamen sonat in latino. O gloria gloria in millibus hominum nihil aliud facta
es quam magna aurium inflatio. quod manifestat dicens. Plures enim magnum
nomen. i. gloriam abstulerunt. i. false receperunt falsis opinionibus vulgi. **¶** Et
ostendit quod hominum gloria sit turpis dicens. Quo scilicet dicto. scilicet habet gloriam falsis
opinionibus quod turpius excogitari potest. quod d. nihil. Nam quod falso predicantur
id est laudantur necesse est ut erubescant suis laudibus. **¶** Hora finem Tul
lium gloria est frequens fama cum laude. **¶** Et est duplex. vana et vera. Vana
gloria est quod nullo confidente procedit in esse. Vera est quod nullo confidente non pro
cedit in esse. Fama autem est cognitio alicuius non solum in propinquo sed etiam
in remoto. **¶** Hora quod fama inducit falsam gloriam. falsa gloria erubescit etiam
non erubescit etiam est crimen in gloriationis causatum ex alio turpi peccato.
Cum autem aliquis se cognoscit false acquisisse gloriam. tunc hoc timet manifestari
et ex cuius manifestatione incidit in gloriationem et verecundiam.

¶ Hic probatur per
gloria mentis acquisita
non spectat ad beatitudi

Que si etiam meritis consequite sint. quod
tamen sapientis adiecerint conscientie

qui bonū suum non populari rumore
sed conscientie veritate meretur. **¶** Si
hoc ipsum propagasse nomē pulchz
videtur cōsequens est vt fedum nō ex
tendisse iudicetur. **Sed** cum (vt pau
lo ante disserui) plures gentes esse ne
cesse sit ad quas vnus fama homi
nis nequeat peruenire. sit vt quem tu
estimas esse gloriosum pro maxima
parte terrarum videatur inglorius.

Inter hec vero. popularem grām nec
cōmemoratione quidem dignam pu
to. que nec iudicio vero prouenit. nec
vnqz firma perdurat

men non propagasse. **Sed** cum magna parte terrarum necesse sit no
men non esse. pparatum necesse est pro maiori pte miserum esse. **Dicit** q
q si hocipm pulchrum videt scz ppagasse id est diuulgasse nomen id est
glām. pns est vt iudicet fedum non extendisse nomen. sed sicut paulo a
re disserui necesse est esse plures gentes ad quas fama vnus hominis
nequit puenire. sit id est contingit vt pro maxima parte terraz ille vide
atur inglorius quē tu estimas glōsum. **¶** Et quia aliquis diceret. suffi
cit ad beatitudinē q hō sit glōsus in populo suo habendo fauorem po
puli. **Dicit** phia. inter hec bona que sunt in opatione virtuosa non pu
ro grām popularem dignā cōmemoratione que nec iudicio recte ratio
nis prouenit nec vnqz firma p durat. **¶** **N**ota q sapient non est cu
ra de glā. quia dicit **Macrobis** Sapient fructum in conscientia po
nit. stultus autem in glā. **¶** **E**t **Sen.** Consciā potius q famā attende
sed pleriqz famam. pauci conscientiam verentur. **¶** **N**ota q fama
popularis non prouenit ex recto iudicio rationis. **¶** Plus cū populus se
quitur inclinationem sensus q iudiciū rationis. **¶** **N**ec etiam fama eorū
perpetue durat. quia fm diuersas passiones vulgi variatur fama popu
li. vnde vulgares iudicant fm concupiscentiā non fm rei veritatez. pro
tanto similes sunt aubus quarum inturum noz illuminat ⁊ dies cecat
ex quarto huius prosa quarta.

nem intendēs talem rō
nem. **¶** Illud non spectat
ad beatitudinē de q mul
la est cura sapienti. s; de
glā etiam meritis acqā
sira nulla est cura sapiē
ti. ergo rē. **¶** **S**apient ē no
ra. **¶** Nam sapiens maxie
curat beatitudinem cui
sit maxime felix. ⁊. et hī.
¶ **S**inorem ponit in līt
tera dicens. **¶** Que scz lau
des spectantes ad glāz
licet sint pquisite meri
tis quid tamen adiece
rint conscientie sapiē
tis qui bonum suū mer
tur non rumore populi.
sed veritate conscientie.
q. d. nihil. **¶** **S**ecūdo p
bat idem per locum ab
oppositis dicēs. q si pul
chrum est ppagasse no
men. ergo miserū est no

Iarei o qz sit inane qz futile nobilita

¶ **D**ic pbat q gloria
prouenit ex nobilitate

Liber

Tercius

sanguis etiā nō spectat
ad veras beatitudinem
Et primo ostendit vanita-
tem huiusmodi glorie. scdō ostē-
dit quid boni sit in nobi-
litate. ibi. q. si qd dicit
primo. **I**ā vero quis nō
videat qd maneat qd futu-
re. i. labile sit nōmē nobi-
litaris. q. d. manifestum
est que scz nobilitas sit re-
ferat ad claritudinem. id
est ad glām. aliena est ab illis. qui se nobiles esse gloriāntur. quod pro-
bat per diffinitionē nobilitatis dicens. **N**āqz nobilitas videtur esse qdaz
laus veniens de meritis parentū. q. si p dicitio. i. laus facit claritudinem
necesse est ut illi sint clari qd predicant. i. laudant huiusmodi aut sunt parentes
non tu. quare si nō habes tuā claritatē que ex laude tua pueniat. aliena
claritudo non efficit te splendidū. i. glōsiosum. **N**otandū qz nobilitas
sanguinis est inane et futile nōmē. qz nihil vere nobilitat hōiem nisi
virtus. **U**bi **A**lanus in li. de planctu na. Quid tibi nobilitas qd clarus
nomen auoz. **S**i tuus vicij factus es ipse tuus. **I**tem **N**obilis est em si
quis virtute refulget. **D**egener est solus cui mala vita placet. **E**t paup
henricus. **N**on pigne genus nec claz nōmē auozum. **S**ed probitas ve-
ra nobilitate viger. **E**t **S**ene. **N**emo est melior altero nisi qui rectius
ingenium habet altero et ad bonas artes aprius

tis nomē quis nō videat. q. si ad clari-
tudinem refert aliena est **V**idet nāqz ee
nobilitas qdā de meritis veniens laus
parentū **E**t si claritudinē p dicitio facit
illi sint clari necesse est qui predicatur
Quare splendidum te. si tuam nō ha-
bes aliena claritudo nō efficit

Nic ostendit cuiusmo-
di bonū sit in nobilitate
dicens. **S**i quid bonum
est in nobilitate istud so-
lū esse arbitroz vt nobili-
bus videat esse impossi-
ta necessitudo ne a vir-
tute maior. i. pgenitoz degerent supple p mores viciosos. **B**eti⁹ est ei
a pte ignobili dūdere et inozigeratū esse qz a nobili et p vicia degenerare
Notandū qz glanduz nō est de nobilitate. qz dē **S**en. **S**i pulcher
es lauda naturā. si nobilis lauda parentes. si virtuosus et sapiēs lauda
te ipm si diues lauda fortunā. si potēs expecta paulispz et nihil eris **N**o
tandū p m **C**ullū optia hereditas a patris tradit liberis omī patrimo-
nio pstantior. i. glā virtutū et decor rez gestaz.

Et si qd est in nobilitate bonū. id arbi-
troz esse solum vt imposta nobilibus
necessitudo videat. ne a maiorz virtu-
te degenerent

Istud est sextū merrū
huius tercij quod dicit
alemanicū ab inuente
baerptem a pede p dō
minante. trimerz a nūz

Metrum sextum libri tercij

One hōim genus in terris
Simili surgit ab ortu

Retrum

sextum

Unus enim rerum pater est

Unus qui cuncta ministrat

Ille dedit phebo radios

Dedit ⁊ cornua lune

Ille homines etiam terris

Dedit. ⁊ sidera celo

Hic claudit membris animas

Talsa sede petitor

Mortalis igitur cunctos

Edic nobile germen

Quid genus 7. paucis strepitibus

Si primordia vestra

Auctorez in quo deum spectes

Flulins degener extat

Hi vicijis peiora fouens

Proprium deferat ortum.

ad quid strepitis id est cum strepitum iactatis genus vestrum et proanos vestros. si enim tu spectes id est consideres auctorem deum et primordia vestra nullus extrat id est egerer id est ignobilis nisi fouens id est operans peiora vicis suis deserat proprium opum id est fortium et opum.

Flora q̄ omnes homines ex ea pre qua sunt homines sunt equi-
no- biles. cū em nobilitas sit quedam excellētia contracta ab origine. no-
bi- litas hoīs precipue debet attendi ex ea pre qua est homo sez ex parte
ani- mē. **E**um igit in oibz hoībz sit eadem origo anime quia omnis ani-
me sunt a deo. omnes homines sunt equi nobiles. solum aut illi sunt ig-
no- biles qui degenerant a sua origine. anima aut a sua origine produca
est a deo 2 similis est deo. ideo illi solia nobilitate degenerant qui vicio-
sis moribus similitudinem dei derelinquunt quam ex origine contraxerunt.

¶ Hora dicitur animas celsa dede petros. hoc loquitur moze platonico qui voluit omnes animas simul esse creatas in celo. 2. postea mittere eas in corpora quod non est verum. sed anime creantur in corporibus. Gloquitur moze platonico q. deus animas receptas in celo clausit membris corporibus. 2. hoc magis videbitur. x. metro huius tercii

metro pedum. hypera-
lectici. qz vna syllā sup-
abūdat. **I**n quo metro
phia pbat oēs hoies eē
nobiles pter viciosos di-
cens Omne gen⁹ hoim
in terris cuiuscūq; sit cō-
ditionis surgit ab ortu
simili. qz em aiām omē
nes sūt ab vno creatore.

Quoniam enim est pater rex
i. vii. creatorz supple no
bilis q. cuncta ministrat
supple gubernando. ille
vii. pater dedit phobo
radios suos. dedit lune
cornua. dedit hoies ter
ris. i. habitare in terris
dedit celo sidera. prop
ter ornamentu eius. **H**ic
pater clausit aios mem
bris supple corporis. am
mos inq. petitos. i. acce
ptos cella sede. i. in celo.

Igitur nobile germē. i. nobile principium. edit id est producit cunctos mortales id ē homines.

Homines quid id est

Liber Tercius

Nota q̄ oīm hoīm est vna origo. q̄ a deo sunt quem patrem oēs vocamus. ⁊ oēs aīe sunt a deo. ḡ nullus est nobilior alio fm̄ creationem licet fm̄ ingenū bene. q̄ soli illi sunt ignobiles qui degenerāt suā genealogiam cum discedunt a virtutibus ⁊ adherent vicijs.

Ista est p̄sa septima hui⁹ tercij. in qua p̄bia ostēdit b̄itudines non eē in voluptate. Et p̄mo ostēdit hoc de voluptate generaliter. Sec̄do de q̄dam voluptate speciali ter. sc̄da ibi. P̄onestissimā quidem. P̄mū probat dupliciter. fm̄ qd̄ ponit duas rōnes. secūda. ibi. Que si beatos. P̄mo intendit talem rationē. In illis non p̄sistit beatitudo ad que sequuntur multe incōmoditates. sed ad voluptates sequuntur multe incōmoditates sicut de clarij in littera. ⁊ d̄r Quid loquar de voluptatib⁹ corporalibus quarū ap-

Prosa septima libri tercij

De voluptatibus enarrat

Quid autem de corporis voluptatibus loquar. quarū appetentia quidem plena est anxietatis: sacietas vero penitentie. Quātos ille morbos. q̄z intolerabiles dolores q̄si quendam fructū nequicie. fruentiū solent referre corporib⁹ quarum motus quid habeat incūditatis ignoro. Tristis vero esse voluptatum exitus. quis quis reminisci libidinum suarum vollet. intelliget

penitentia. i. cupiditas plena est anxietatis. q̄ homo anxiet̄ cū caret eo qd̄ cupit. sacietas vero. i. plenitudo voluptatū plena est penitētia. i. pena. cū igit̄ voluptatibus sit coniuncta anxietas ⁊ penitentia in eis nō p̄sistit beatitudo. ⁊ addit quātos morbos ille voluptates ⁊ q̄z intolerabiles dolores solent asferre corporib⁹ fruentiū eis quasi quendam fructū nequicie suppl̄e satis patet. quāz voluptatū motus. i. affectus quid habeat incūditatis. i. voluptatis ignoro. quisquis aut̄ vult reminisci suarū libidīnū. i. voluptatū ip̄e intelliget. i. cognoscat exitus. i. fines voluptatū eē tristes.

Nota q̄ duplex est voluptas. i. intellectualis ⁊ corporalis. Prima est p̄sequenda. i. intellectualis q̄ p̄sistit in speculatione aīam beatificans. Sec̄da est fugienda q̄ p̄sistit in delectatione sensuali corporis mortificās. Un̄ Sen. li. ep̄la d̄r Voluptates p̄cipue extirpa q̄ larronū more nos amplectunt v̄r strangulent. Et Tullius Voluptas impedit oē p̄siliū. atq̄ (v̄r sic dicā) oculos p̄stringit mentiū. ⁊ inimica est rōni. multum vult cū p̄ute habere p̄merciū.

Nota q̄ voluptas plena est penitentia. Narrat em̄ Valerius q̄ cū Domosthenes p̄bs q̄reret amorem Thaidis meretricis v̄r p̄sensum ferret ei. centū talenta p̄erebat. De moſthenes aspiciens in celū r̄ndit. pro tanto p̄cio nō emam tū p̄me sciebat em̄ q̄ voluptatē inseparabiliter sequit̄ penitētia.

Nota q̄ voluptas

Prosa septima

res multos morbos afferunt. qz dicit Seneca quadā eplā. multos mor-
bos multa fercula fecerunt. z vult Arestore. in ethicis. q laborantes in
passionibus veneris z crapule maxime transmutantur in corpus. cras-
pula enim plures occidit qz gladius

¶ Hic phia pbat pclusionē pus positam alio modo deducendo ad
incōueniens. z est ratio ista Si in voluptatibus pisterer beatiendo seq-
retur q pecudes essent beate qd est falsum. pecudes enī laborant ad ex-
plendam corporis voluptatē. vnde dicit Que voluptates si possunt expli-

**Quē si beatos explicare possūt. nihil
cause est qn pecudes quoqz beate esse
dicantur quarum oīs ad explendam
corporalē lascīuiam laborat intentio.**

care beatos. nihil cause
est id est nihil impedit
quin pecudes iudicent
esse beate. quarum om-
nis intentio festinat ad
explendam corporalem
lascīuiam.

¶ Notandum q cū
felicitas sit bonum nature rōnalis. nullus bestias felicitabit qz enī gē-
humanū viuit arte z ratione ¶ Notandum q ad fugam bestialū
voluptatum hortatur Aresto. Alexandrū quadā eplā dicens Q Alex-
ander declina a conatibz bestialū voluptatū que corruptibiles sunt. car-
nalis enī appetitus inclinat ad corpales voluptates que pstruant intel-
lectum Et subdit Conatus voluptatum generat carnalem amorē. hic
generat desiderium diuitiarum que generant inuerecundiam. inuerecū-
dia presumptiōem. presumptio infidelitatem. infidelitas latrocinium.
ppter que mala vitanda est voluptas

¶ Hic phia ostēdit q beatitudo nō pstitit in quadā specialī volup-
tate. i. in matrimonio que licita est ppter generatōem. plis intēdens tales
rationem. In illa voluptate nō consistit felicitas que habet anxietatem

**Honestissima quidē iungis foret libe-
rozqz iocunditas. sed nimis e natura
dcū est. nescio quē filios iuuisse tor-
tores. qz qz sit mordax qz qz pditio/
neqz alias expptū. neqz nūc anxiū necē
est admonere In quo Euripidis mei
sententiam. pbo. qui carentem liberis
in fortunio dixit esse felicem**

sibi annexam sed volup-
tas matrimonij est huius-
modi sicut tangit in
littera. vnde dicit Vocū
diras coniugis z libero-
rum foret honestissima.
sed nimis est extra natu-
ram dictum. qz natura
abhorret quod volo di-
cere. qz nescio id ē taceo
quem. i. aliquē. inuenisse
.i. habuisse filios tor-
tores quorum filioz qz sit
mordax. i. anxia quecun-
qz pditio siue bona siue

mala non necesse est te admonere. alias expptum est. Neqz necesse est
admonere te nunc anxiū In quo ego approbo sententiam Euripidis
mei philosophi qui dixit. carentem liberis infortunio felice esse ¶

Libertercius

tandum q̄ anxietas inest patribus ppter maliciā filior. Narrat enī **Qu**
ripides tropius in historia rhomanor. q̄ **Demetrides** in suos sculens
filios duos ex eis interfecit. 7 cū psequeret terciū ille pgregato exercitu
obfedit patrem. Pater autē videns se non posse euadere seipm interfecit.
Actiā pater anxiat de bonis filiis ppter intensam dilectionem eor. 7 p
motionē quibus si aliquid aduersi pgerit. pater reputat se infelicē. **Et**
quo pz q̄ voluntas pugalīs hz anxietatem sibi annexam

Istud est metz septi
mū hui⁹ terciū qd̄ dicit
anacreontū ab inuento
re. iambicū vel anapesti
cum a pede pdomināte
qz hz pmiū pedē anapes
tum. 7 reliquos iābos
7 est dimetriū. i. quatu
or pedū. catalecticū. qz
deficit syllā. Nam post
tres pedes remanz vna
syllā de quarto pede. In

quo metro phia ostēdit
quid mali psequat oēm voluptatē. oīs enī voluptas pter anxietatem si
bi annexā est transitoria qd̄ pfirmat p quoddā exemplū. **Ois** voluptas
hz hoc qd̄ dicit qz voluptas agit. i. vexat fruētes stimulis. i. punitōibz
et est par. i. similis stimulis apiū volantū. ybi pro postq̄. apis fudit gra
ta mella fugit 7 ferit corda icta. i. pcussa anxietate nimis tenaci morzu. q
d. iucunditas voluptatis nimis est transitoria sed anxietas quam offert
nimis est pmanfura. **¶** Notandū licet oīs voluptas corpālīs pmo
delectet 7 postea pungat ad modū apiū. tū hoc maxime inuenit in volup
tate venerea ad cuius fugā **A**reskoteles hortabatur **A**lexandrū dicens
Demēs impator noli te multū inclinari ad coitū. qz coitus est quedā
anxietas porcor. Que igit tibi gloriā si exerceas viciū bestiarū 7 act⁹ bru
torū. **C**rede mihi indubitatē q̄ coit⁹ est destructio corporis abbrevia
tio vite corruptio pcurum. legis trāsgressio. 7 generat femineos mores.
Qualiter autē sit fugienda delectatio venerea docet **Alanus** in de plan
ctu nature dicens **S**i venerē fugare velis loca tpa vita. **Nā** locus 7 tpa
pabula donat ei. **Et** paup henric⁹ loquēs de amore dicit **P**roscribat igit
gladijs 7 fustibus ipsum. **Et** fugiēdo fuga quē fuga sola fugat

Ista est octaua prosa
hui⁹ terciū in qua phia
on̄ dicit quāvis malis sint
simplicita pdicta bona.
in qb⁹ aliqui posuerūt
felicitatem. scdo on̄ dicit
q̄ exilia sunt corpis bo⁹

¶ De trum septimū libri terciū.

Habet hoc voluptas oīs
stimulis agit fruētes

Apiūmz par volantum

Ubi grata mella fudit

Fugit. 7 nimis tenaci

Ferit icta corda morzu

¶ Prosa octaua libri terciū

Ventio su pra noiatorum id est vni
tiarum. dignitatum. regnorum. glo
rie. voluptatum

Retrum octauū

Nihil igitur dubium est quin
be ad beatitudinēz via deuia
quedam sunt. nec perducere quēq; co
valeant ad quod se perducuras esse
promittunt. Quantis vero implicite
malis sunt. breuissimē monstrabo. Quid
enim pecuniam ne congregare cona/
beris. sed eripies habenti. Dignitati
bus fulgere velis. danti supplicabis.
Et qui preire ceteros honore cupis
poscendi humilitate vilesces. Poten
tiam ne desideres. subiectorum insi/
dijs obnoxius. periculis subiacebis
Gloriam petis. sed per aspera queq;
distractus. securus esse desistis. Vo/
luptariam vitam degas. sed quis nō
spnat atq; abiiciat vilissime fragilissi
meq; rei corporis seruum

vilissime et fragilissime rei scilicet corporis. ¶ Morandum quod homo que
rens pecuniam incidit in malum violentie. quia omnis pecuniosus est vi
olentus primo ethicorum. Sed querens honores et dignitates humili
do se alijs supplicabit. Sed dicit Seneca in libro de beneficijs. Vole
stum est verbum et onerosum demisso vultu dicere rogo. Querens aut
potentiam et gloriam oportet quod propter potentiam et gloriam defendē
dam persecutionibus improborum se obijciat. et sic securus esse desistit.
Querens autem vitam voluptuosam oportet quod corpori seruiat. Sed
dicit Seneca Maior sum et ad maiora genitus sum quod si mancipium
id est seruus mei corporis quod non aliter aspiciam quod aliquod vinculum
mei libertati circumdatum.

Jam pro quod bona pre se corporis ferunt

na ibi. Jam vero. ¶ Pro
dr Nulli dubium est pdis
cta consideranti quod hec vie
quib; nituntur hoies ad
beatitudinē puenire sūt
quedā deuia nec valeāt
quemq; pducere eo. id ē
illuc ad quod promittūt se cē
pducuras. Quāt; pro
malis sunt implicite bre
uissimē monstrabo. Quid
em supple istoz est sine
malo. quod nihil. vnde sub
dit pecuniam congregare
ne conaberis id est labo
rabis sed eripies haben
ti et ita implicaberis ma
lo violentie. ¶ Vis fulges
re dignitatib; danti sup
plicabis et qui cupis ce
teros pre honore tu vis
lesces humilitate posces
di. Potentiā ne desides
ras. subiacebis pericul
is subiectozum. Gloriā
petis. sed per aspera dis
tractus securus esse de
sistis. Voluptariam vi
tam degas. sed quis nō
spnat atq; abiiciat tā
quod cōtempibilem seruū

¶ Morandum quod homo que
rens pecuniam incidit in malum violentie. quia omnis pecuniosus est vi
olentus primo ethicorum. Sed querens honores et dignitates humili
do se alijs supplicabit. Sed dicit Seneca in libro de beneficijs. Vole
stum est verbum et onerosum demisso vultu dicere rogo. Querens aut
potentiam et gloriam oportet quod propter potentiam et gloriam defendē
dam persecutionibus improborum se obijciat. et sic securus esse desistit.
Querens autem vitam voluptuosam oportet quod corpori seruiat. Sed
dicit Seneca Maior sum et ad maiora genitus sum quod si mancipium
id est seruus mei corporis quod non aliter aspiciam quod aliquod vinculum
mei libertati circumdatum.

¶ Nec philosophi pa
bat in speciali quod vicia sūt
bona. corporis que aliqui
o in

Liber tercius

reputant extrema bona. Scdo breuiter recollis
git supradicta. ibi. **Q**u
quibz oibz **P**rio ostē
dit intentū de magnitu
dine. firmitudine. z cor
poris agilitate. scdo de
pulchritudine. ibi. **H**or
me vero **P**rimo ostē
q homo non dz mirari
de magnitudine. fortitu
dine. z agilitate corpor
ris. quia illa excellentis
us inuenitur in brutis

q in hominibus dicens. Jam vero qui ferunt. i. cupiunt bona corporis
pse se id est grā sui tanq sunt optima. q̄ exigua. id ē. valde vilia. q̄ fragili
possessione nitunt. i. laborant. **N**um em̄ elephantes mole. i. magnitudi
ne. superare. i. excedere poterit. z tauros robore. i. fortitudine. **N**ū tigre
p̄cibitis velocitate. **R**espiciat spaciū. i. magnitudinē celi. firmitatem. i.
fortitudinem celi. celeritatem. i. velocitatem eius. z aliquando desinite
id est cessate mirari vilia. i. inferiora bona. quod quidem celum nō his p̄
dictis potius immo multominus mirandū est. q̄ sua rōne. i. intelligentia
qua regitur. Sic similiter in homine multo magis laudanda sunt bona
rōis q̄ bona corporis. ¶ **N**ota q bona corporis sicut magnitudo
fortitudo agilitas non multum sunt miranda. Quia dicit **Seneca** Non
magnitudine z corpis velocitate magne res geruntur sed virtute. **U**nde
Carho **C**onsilio pollet cui vim natura negauit. **I**tem **Sen** **O**ccellen
tia ingenij p̄t latere sub quacūq pelle. ¶ **N**ota s̄m **I**sidorus in li. erhis
mologiaz. **E**lephantē greci a magnitudine corporis putāt dictū eo q for
mā montis p̄ferat. **A**pod indos vero dz barro eo q vox eius barritus dz
dentes eius ebur. rostrū eius promuscida dz. ¶ **N**ota s̄m **I**sidorū
Tigris est bestia varijs coloribz distincta mirabilis velocitatis. et cui
noie quidā fluuius tigris appellatur qui rapacissimus est oim fluuiorū
¶ **Q**u sciendum q pro bestia dz hec tigris. in grō tigris vel tigridis.
sed pro fluuiio dz tū hic tigris. z in grō huius tigris.

¶ **N**ic philosophia oñ
dit intentū de pulchritu
dine forme. supple q sit
exile bonum. quia est
transitoria. z qz est tan
tum superficialis. **E**t di
cit. **V**ero pro sed nitroz
id est pulchritudo for
me. vt qz rapidus est.
vt id est qz velocz qz ve

Forme vero nitroz vt rapid⁹ est. vt ve
lox z vernalium floz mutabilitate fu
gaci⁹. **Q**u (vt arestoteles ait) liccis
oculis hoies vterentur vt eorū visus
obstācia penetraret. **N**ōne itrospect⁹

Prosa octaua

visceribus Alcibiadis superficie pulcherrimum corpus turpissimum videretur. Igitur te pulchrum videri non tua natura. sed oculorum spectantium reddit infirmitas. Sed estimate quod vultis nimio corporis bona. dum scitis hoc quodcumque miramini. triduanis febribus igniculo posse dissolui. Ex quibus omnibus illud redigere in summam licet. quod hec nec prestare que pollicetur bona possunt. nec omnium bonorum congregatione perfecta sunt. ea nec ad beatitudinem: quasi quidam calles ferunt. nec beatos ipsam perficiunt.

lociter est transiens. et defugator: id est mirabilior mutabilitate suorum versus naturam. quasi diceret satis evidens est. Unde isti homines videntur illis oculis videri. Presta ita ut eorum visus penetraret obstantia. id est corpora nonne illud corpus Alcibiadis superficie pulcherrimum introspectus visceribus turpissimum videtur quasi diceret sic. Ex quo concludit philosophia. Igitur te pulchrum videri non facit tua natura. sed infirmitas oculorum sperantium. Et subdit. Sed estimate quod nimio vultis bona corporis dum scitis hoc quodcumque fuerit de bonis corporis posse dissolui igniculo. id est calore febribus triduanis. Hebris enim acuta sunt medicos

quod tertio die perimit. Et tunc breuiter recolligit supradicta dicens. Ex quibus omnibus licet redigere in summam quod hec etiam predicta bona non possunt prestare ea que pollicentur id est promittunt nec perfecta sunt congregatione omnium bonorum nec ad beatitudinem ferunt quasi quidam calles id est viae nec ipsa perficiunt beatos.

¶ Notandum quod pulchritudo corporis non est durabilis. quod dicit Virgilius. O formose puer nimium ne crede color. Alba ligustra cadunt. Vaccinea nigra leguntur. ¶ Notandum quod communiter dicitur quod visus lincens obstantia corpora penetrat. sed illud nec ab Aristotele nec ab aliquo autentico inuenitur. Unde Isidorus in libro etymologiae loquens de linceo dicit. quod linceus dicitur quia in luporum genere numeratur. bestia maculis distincta tergo ut pardus. sed similis lupo. cuius vinam conuerit in duriciem pretiosi lapidis dicunt qui ligurus appellatur. nihil autem dicit Isidorus de penetratione visus.

¶ Nota quod Alcibiades mulier fuit pulcherrima quam videntes quidam discipuli Aristotelis duxerunt eam ad Aristotelem ut ipsam videret: qua visa dixit. Si homines linceos oculos haberent ut quicquid obstantia penetrarent. introspectus visceribus corpus quod apparet pulcherrimum turpissimum videretur.

¶ Sequitur metrum octauum tercij libri

Liber Tercius

¶ **I**stud est ocranium
metrū hui⁹ tercij. cuius
primus p̄sus ēz metrūz
aslepiadiacum ab inue
rore. chorambicū a pes
de predomināte **Secū**
dus p̄sus ēz metrū ar
chilogicum ab inuento
re. iambicū a pede p̄do
mināte. **I**n quo metro
phīa deplangit errorem
hoīm qui in querendo
minima bona sunt pru
dentes. sed in querendo
summū bonū abducūt
ignorantia **P**rimo fa
cit hoc. sc̄do precatur vt
hoies tediari falsis bo
nis redeant ad verū bo
num. sc̄da ibi **Q**uid dig
num **D**icit **G.** **N**eu est
interiectio volentis z est
vysillaba p̄pter metrūz
que ignorantia abducit
miseros deuio tramite
id est transuersa via sup
ple a p̄o bono. vos ho
mines nō queritis aurū
in viridi arboze. nec car
pit̄ gēmas in vite. vos
non abditis. i. non abs
conditis laqueos. p̄ cap
tura pisciū in altis mon
tibus. vt dicitis dapes
piscē. z si vobis liceat se
qui capreas non capta
tis. i. non acceditis vada tyrhena. i. mare tyrhenū qđ est in Italia. qđ
etiā pro certe homines norunt. id est nouerunt ipsos recessus abditos
id est absconditos fluctibus equoris. etiam homines norunt que vnda
sit feracior rubentis purpure. i. conchilioz quozū sanguine fit purpura.
Et hoies norūt que litora p̄stant. i. abundant. tenero pisce vel asperis
echinis. i. talibus piscibz. sed quonā id est mihi lateat bonū. s. beatificū
qđ cupiunt. nescire sustinēt cecī existentes. z illud bonum qđ abiit trans
polū stelliferū illud hoies demersi cecitate ignorantie petunt tellure id est
querunt in terra ¶ **N**otandum fm **I**sidorū libro. erhmologiarū
Caprea est agrestis capra que qz acutissime vider. greci eam pondo idā

Neu q̄ miseros tramite deuio

Abducit ignorantia

Non aurum in viridi queritis arboze

Nec vite gemmas carpitis

Non altis laqueos montibz abditis

Ut pisce dicitis dapes

Nec vobis capreas si libeat sequi

Tyrhena captatis vada

Ipsos q̄netiā fluctibz abditos

Florunt recessus equoris

Que gemmis niueis vnda feracior

Vel que rubentis purpure

Necnō que tenero pisce vel asperis

Prestant echinis litora

Sed quonā lateat qđ cupiunt bonū.

Nescire cecī sustinent

Et qđ stelliferū trans abiit polū

Tellure demersi petunt

Prosa nona

appellauerant ¶ Notandū sūm Scidōrum q̄ echinus est piscis par-
uus semipedalis qui adherendo videtur retinere nauem. z est piscis as-
perimus admodum ericij ad edendum satis suauis

¶ Hic p̄catur p̄bia vt post tediū falsoꝝ bonozum homines res-
deant ad verum bonum z dicit. Quid dignū ego imprecor stolidis mē-

Quid dignū stolidis mentibꝫ imp̄cer

Opes. honores. ambiant

Et cum falsa graui mole parauerunt

Tum vera cognoscant bona

cant vera bona. ¶ Notanduz q̄ ista deprecatio p̄bie non est ex ma-
liuolentia sed ex benignitate. z ideo nou op̄at q̄ homines permaneāt in
desiderio bonozꝫ temporalium. sed vt illud desiderium magis sit eis mediū

Prosa nona libri tercij

De terrenis actibꝫ. de veris in antea

Hactenus mendacis formā feli-
citatibꝫ nō disse suffecerit. quā si p̄-

spiciatū intueris ordo est deinceps

quesit p̄a mōstrare. **B.** Atq̄ video in

quā nec opibꝫ sufficientiāz nec regnis

potētiā. nec reuerētiā dignitatibus

nec celebratū glām. nec leticiā volup-

tatibꝫ posse p̄tingere. **P.** An etiā cau-

las cur id ita sit deprehēdisti. **B.** Te-

nui quidē veluti rīmula mihi videoz

intueri sed ex te cognoscere apertius

malim. **P.** Atq̄ p̄missima ratio est

vt vera felicitas. ¶ Et dicit Boetius Ego video nec opibꝫ sufficien-
tiā posse contingere. nec regnis potentiam. nec dignitatibus reueren-
tiā. nec celebratū gloriā. nec leticiā voluptatibus que tamen vi-

tibus hominū. q̄. d. nihil
aliud nisi hoc q̄ homines
ambiant ipos honores
et opes et cum paraue-
rint. i. acquisiuerint sibi
falsa bona graui mole. i.
tediosa solitudine tan-
dem tedio ducti cognos-

perducendi ad verū bo-
num. ¶ Hec ipsa impreca-
tur cupiditatem vlt̄ am-
bitionem honoris ad eē
sed vt quibus adest p̄r
hoc ad verū bonum de-
deducantur.

¶ Ista est nona pro-
sa huius tercij in q̄ p̄bia
vult ostēdere que sit ve-
ra beatitudo. ¶ Et primo
continuat dicta dicen-
dis. sedō assignat causā
falsē felicitatē. tercio oī-
dit que sit vera felicitas
secunda ibi. Quod enīz
tercia ibi. Hates igitur
¶ Primo dicit. Hacten-
id est hucusq̄ sufficiat.
formam mendacis feli-
citatibꝫ. id est falsē. quāz
si perspicaciter intueris
id est consideres. ordo ē
i. restat monstrare de-
inceps id est postea que

Libertus Tertius

dentur promittere. et sic falsa felicitas est in eis. Et dicit phia. **A**um quid tu deprehendisti causas cur ita sit. Et dicit Boetius. Ego video inveni id est cognoscere tenui rimula. q. d. non plene sed imperfecte vides illas causas sed apertius cognoscere malle id est magis vellem ex te. Et dicit phia. Atqui pro certe ratio. i. causa false felicitatis promptissima est. **N**ora q. falsa felicitas dicitur mendax ex eo q. non adimplet quod promittit. Omitte enim promittunt sufficientiam. reuerentiam. quas non conferunt sicut patet ex predictis. **N**ora q. cognitio false felicitatis utilis est. quia cognitio mali expediens est ad cautelam. sicut Alanum in de placitu nature. q. malum non vitatur nisi cognitum et quia noticia mali inducit in cognitionem boni. per oppositum igitur vult phia primo assignare causas false felicitatis. et tunc ostendere que sit vera felicitas

Nic phia assignat causas false felicitatis et declarans eam ostendit q. sufficientia. potentia. et reuerentia. gloria et leticia sint vnum in re. secundo ostendit quomodo homines ista separant ab invicem. sed a ibi. Hoc igitur quod est vnum. **P**rimo dicit q. causa false felicitatis est q. error humanus id quod est simplex et indivisum natura separat. i. dividit. et error humanus traducit a vero bono et perfecto ad falsum et ad imperfectum bonum. Et tunc declarat istam causam ostendens q. reuerentia. potentia. et omnia talia sunt vnum et idem in re. et primo ostendit potentiam idem esse cum sufficientia. et dicit. An tu arbitraris illud quod nihil indigeat illis egere potentia. Et respondet Boetius. Minime inquam. Phia approbat dicens. Recte tu quidem respondes. nam si quid est quod valentie imbecillioris. i. potentie debilis in villa

Quod enim simplex est indivisumque natura. id error humanus separat et a vero atque perfecto ad falsum imperfectumque traducit. An tu arbitraris quod nihilo indigeat egere potentia. **B.** Minime inquam. **P.** Recte tu quidem. Nam si quid est quod in villa re imbecillioris valentie sit. in hac presidio necesse est egeat alieno. **B.** Ita est in qua. **P.** Igitur sufficientie potentieque vna est eademque natura. **B.** Sic videtur. **P.** Quod vero huiusmodi sit spernendum necesse censet an contra omnium rerum veneratione dignissimum. **B.** At hoc in qua ne dubitari quidem potest. **P.** Addamus igitur sufficientie potentieque reuerentiam. ut hec tria vnum esse iudicemus. **B.** Addamus si quidem vera volumus confiteri.

Prosa nona

Est in aliqua re necesse est qd hoc egeat alieno presidio. Et dicit Boetius Ita est in qua. Concludit ergo phia di. Igitur vna z eadem est natura sufficienti z potentie. z dicit Boetius. sic videtur. Tunc ostendit dignitatem esse eandem cum predictis dicens. Quod vero hmo est scilz sufficienti et potens nunqd illud censes id est iudicas spernendū tanqz indignum. an contra nō spernendū sed dignissimum omni veneratione. Rndit Boetius Non p̄t dubitari quin hoc sit dignissimū omi veneratione. Et phia. addamus qd sufficienti z potētie reuerentiā qd hec tria vni iudicemus. Et dicit Boetius Addamus qd si volumus vera cōfiteri. ¶ Notandū qd potentia eadem est sufficientia. qd em̄ aliquid omnino sit sufficienti ita qd nullius egeat tñ careat potentia. contradiccionem includit. si careret potentia respectu alicuius possibilis non esset omnino sibi sufficienti. ¶ Notandū cuiusqz inest summa sufficientia et summa potentia. eidem inest z summa reuerentia. In quantum em̄ aliquid habet rōnem principij. tantum est dignum reuerentia. vñ filij reuerentur patres quia sunt principium esse eoz. z serui dominos. qz sunt principia seruoz. in mandato mouentia eos per imperium. z reueremur viros virtuosos quia sunt principia gubernantia vitam politicam potentia autem dicit rōnem principij. vnde illud est maxime principius qd est potentissimum. z ideo tale reuerendissimum.

P. Quid vero inquit obscurū ne hoc atqz ignobile censes esse. an omni celebritate clarissimum. **C.** Considera vero ne qd nibilo indigere qd potentissimus. quod honore dignissimum esse cōcessum est. egere claritudine quam sibi prestare non possit. atqz ob id aliqua ex parte videatur abiectius. **B.** Non possum inquam quin hoc vti est ita etiam celeberrimū esse cōfitear. **P.** Consequens igitur est vt claritudinē superioribus tribus nihil differre fateamur. **B.** Consequitur inquam. **P.** Quod igitur nullius egeat alieni: qd suis cuncta viribus possit. quod sit

¶ Hic oñdit p̄dictū esse annexā glām z leticiam dicēs Quid vero iudicas. Illud qd est sufficientissimū. potētissimū reuerendissimū. est ne b̄ obscurū z ignobile. vel est clarissimū omni celebritate. id est glia. Rndit Boetius. ego confiteor illud esse celeberrimū. id est glōsissimū. sic cur est Tunc phia peladit dicens Consequens igit ē vt fateamur claritudinem: id est glām nihil differre a tribz superioribus. Et dicit Boetius Consequenter inqz. Tūc oñdit idēz de leticia dicēs. Illud quod nullius alieni egeat z qd cuncta suis viribz possit qd est reuerendū z clarū ne hoc est letissimum.

Tercius Liber

Rūder Boetius. non possum cogitare vñ tālī vll' meror obrepāt. i. intret. Tunc concludit phia dicens. Si supiora manebunt vera necesse est illud plenū esse leticie p eadem concessa necesse est esse nomia diuersa sufficientie. potentie. claritudinis. reuerentie. et iucūditatis. sed substantiam eorū nullo modo discrepare. qđ conce-
dēs Boetius dicit. Necesse est inq̃.

¶ Notandū q omnes creature comparantur ad deū sicut effectus ad suam causam. et quia noticia cuiuslibet causae

reclucet in suo effectu necesse est ipsius dei habere noticia p effectum et noticia cū laude. qz effectus dei repñt tant ipm sub rōne bonitatis et perfectionis q est materia laudis. cū igit glā sit clara cuz laude noticia necesse est principii oim rez qđ est sufficientissimū. potētissimū. et reuerētissimū. etiam esse gloriosissimū. **¶** Notandū q sufficientissimo nullū bonū deest. et tale hz appetitū quietatū in bono adepto. qes aut appetitus in bono adepto est leticia. q bonū sufficientissimū etiā est letissimū. **¶** Nota q oia ista sufficientia. poñā. reuerētia. glā et leticia. sunt vnū in substantia. non aut sunt vnū in suba sicut aggregatū ex diuersis rebo. tūc em esset ibi ppositio qđ repugnat potētissimo et dignissimo eo q simpliciora digniora sūt ppositis. sed de hoc postea melius patebit.

Nec phia oñdit q̃liter hoies illud qđ est vnū re diuidūt. scđo mouet dabitatōem. ibi. Quid igit inq̃. Primo ostēdit qđo hoies diuidūt illud qđ est vnū. et dī. Illud qđ est vnū et simplex natura illud disperit. i. diuidit prauitas humana. i. prauus error hoim qrendo vnum sine alio et dum hoies conant. i. laborant adipisci prem rei que tribus caret. hō

clarū atq̃ reuerendū. nonne hoc etiā constat esse letissimū. **B.** Sed vnde huic inq̃ tali meror vll' obrepāt. nec cogitare qđem possū. **P.** Quare plenū esse leticie siqđem superiora manebunt necesse est cōfiteri. Atqui illud qz p eadē necessariū est sufficientie. potentie. claritudinis. reuerētie. iucūditatis nomina quidē eē diuersa: nullo modo vero discrepare substantiā. **B.**

Necesse est inq̃

¶ Necesse est inq̃

P. Hoc igit qđ est vnū simplex natura. prauitas humana disperit. Et dū rei que partibus caret. partem conatur adipisci nec portionem que nulla est. nec ipsam quam minime affectat. assequitur. **B.** Quo nam inquam modo. **P.** Qui diuitias inquit petit. per nuriē fugat: de potentia nibil laborat vilis obscurusq̃ esse mauult.

Prosa nona

Dultas etiam sibi naturales quoque subtrahit voluptates ne pecuniā quā parauit amittat. Sed hoc modo nec sufficientiā quidem contingit ei quēz valentia deserit. quēz molestia pūgit quem utilitas abiicit. quem recondit obscuritas. **Q**ui vero solū posse desiderat. profligat opes. despiciat voluptates. honoremque potentia carentem glām quoque nihilipendit. Sed hunc quoque quē multa deficiant vides. **F**it enim ut aliquā necēarijs egeat. ut anxietatibus mordeat. **C**umque hec depellere nequeat. etiam id quod maxime petebat potens esse desistat. **S**imiliter ratiocinari de honoribus. gloria voluptatibus licet. **N**am cum vniūquodque horum idem est quod cetera sit. quisque horum aliquid sine ceteris petit. nec illud quidem quod desiderat apprehendit.

nō assequitur vllam portione. i. prem. nec ipsam re integrā quāz affectat. **Q**ue querit boetius? **Q**uā mō diuidunt hoīes ista? **D**icit philosophia qui petit diuitias. propter fugaz penuriam. i. causa sufficientie nihil laborat de potentia sed mauult. i. magis vult esse vilis. i. indignus et obscurus. i. inglorius. et ita nihil curat de dignitate et gloria. talis est subtrahit sibi multas voluptates naturales ne amittat pecuniā quā parauit. i. lucratus est. Sed hoc modo ne sufficientia contingit ei quem valentia. i. potentia deserit quē molestia pūgit. quē utilitas. i. reuerentia abiicit quem obscuritas. i. infamia recondit. q. d. non. **T**ūc ostendit idem de potentia dicens. **Q**ui potest solum desiderat posse. i. potentiam ille profligat id est dissipat opes. despiciat voluptates et honorem carentem potentia. et nihilipendit gloriā. scilicet vides quē multa huic deficiant. **E**rit enim aliquāz.

Que ut talis egeat necēarijs. ut mordeat anxietatibus. **Q**ue cum nequeat ista depellere etiā illud quod maxime petebat desistit esse potens. **S**imiliter licet ratiocinari de alijs tribus scilicet de honoribus. de gloria. de voluptatibus. sicut de predictis duobus. nam cum vniūquodque horum perfecte acceptum sit idem quod cetera ut declaratum est. quisquis petit aliquid horum sine ceteris non apprehendit illud quod desiderat.

Notandum qui querit partem rei indiuisibilis partem non inueniet nec ipsam rem cuius partem querit. quia in rerum natura indiuisibile partem non habet. cum igitur predicta quinquē scilicet sufficientia. reuerentia et cetera ex parte rei sint vniū et indiuisibilia. licet differant nominibus. qui querit vnum sine alio non inueniet.

Liber Tercius

¶ Notādū q̄ ista quinq; put inueniunt̄ in rebus sensibilibus in quibus hñt esse mō impfctō 2 diminuto. sic vnū inuenit̄ sine alio. Inq̄runt aut accipiunt̄ fm̄ esse pfctū 2 fm̄ esse summū put inueniunt̄ in beatitudine. sic sunt idem indiuisibiliter 2 vnū nō inuenitur sine alio. qz summa sufficientia est beatitudo. summa reuerēcia ē beatitudo. summa potētia est bñtudo. 2cys **¶** Notandū q̄ qz hō naturaliter desiderat bñtū dñe tūc vnūq; p̄dictoz quinq; desiderat fm̄ q̄ spectat ad bñtudinē hoc aut̄ est fm̄ eē pfctū inq̄runt eadē sunt bñtudinē. 2 qz bñtudo cū sit deus est indiuisibilis. oīa quinq; p̄dicta sūt vnū indiuisibiliter. Ex quo patet q̄ qz hoīes querunt ista fm̄ q̄ impfcta inquantū sunt in sensibilibus. 2 tamen desiderant ea fm̄ perfectionem. ideo homines non assequuntur per ea quod desiderant.

¶ Hic phia mouet dubitationē. qz dicit̄ est iā q̄ hō querendo singulū hōz diuisim ipse frustratur beatitudine. p̄ ergo dubitari verum querendo oīa simul querat beatitudo. Dicit̄ ḡ Boetius in lra. Quid igit̄ inq̄. q. d. licet non querat bñtudo. querendo vnū q; diuisim. quid igit̄ si quis cūcta simul cupiat adipisci. nunquid ille velit summā beatitudinis. nunquid beatitudinem reperiet in his bonis que demonstrauimus

non posse conferre. quod pollicentur id est promittūt. Et respondet Boetius Dimme inq̄. Concludit ergo philosophia dicens. In his ergo nullo modo est inuestiganda beatitudo que creduntur prestare singula experendorum id est desiderandorum. quod Boetius concedit dicens. Quod fateor id est affirmo inq̄ ita esse. 2 hoc nihil verius dici potest.

¶ Notandum si aliquis querit omnia quinq; ille querit beatitudines in vniuersali. sed errat in particulari querendo eam in istis temporalibus bonis in quibus non inuenitur. non eū summa sufficientia nec potentia inuenitur in eis. 2 sic patet q̄ querēs vnum illorum vel omnia simul scdm̄ q̄ inueniuntur in rebus sensibilibus. cum habeāt esse in eis modo impfctō non consequitur beatitudinem. querens autem vnū illorum scdm̄ esse perfectum cū omnia sint vnū indiuisibiliter. omnia querit 2 querit beatitudinem

¶ Sequitur prola.

Postq̃ philosophia assignauit causam false felicitatis. hic ostendit que sit vera felicitas

P. Habet igitur inquit et formam false felicitatis et causas. Deslectenūc in aduersum mētis intuitum. Ibi em̃ veram quam p̃misimus statim videbis. **B.** Atqui hec inquam vel ceco p̃spicua est. eamq̃ tu pauloante monstrasti. dū false cās aperire conabaris. **N**am nisi fallor ea vera est et p̃fecta felicitas que sufficientē. potentem. reuerendum. celebrem. letūq̃ p̃ficiat. Atq̃ ut me interi⁹ aīaduertisse cognoscas que vnū horū qm̃ idem cūcta sunt veraciter prestare potest hanc esse plenā beatitudinem sine ambiguitate cognosco. **P.** O te alumne hac opinione felicem sentio siquidē hoc inquit adieceris. **B.** Quidnā inq̃. **P.** Esse ne aliud in his mortalib⁹ caducisq̃ rebus putas quod h̃mōi statū possit asserere. **B.** Minime inq̃ puto. Idq̃ a te nihil ut amplius desideret ostensum est. **P.** Hec igit̃ vel imagines veri boni vel imperfecta quedā dare bona mortalib⁹ vident̃. **V**erū aut̃ atq̃ p̃fectū bonū conferre nō possunt. **B.** Assentior inquam.

Scdo ostendit in quo sit p̃stituta. Ibi. **N**ū igitur agnouisti. **P**rimo p̃bia dicit. Habet igit̃ tam causas et formam false felicitatis. nūc deslecte intuitum mētis tue in aduersum. i. in contrarium false felicitatis hoc ē ad veram felicitatē ibi statim videbis veram felicitatem quā p̃misimus. **E**t dicit Boetius. Atqui pro certe vera beatitudo p̃spicua id est est manifesta ex dictis. etiā hōmini ceco. q. d. tam manifestā est vera beatitudo ex dictis q̃ etiā ceco si aliqd̃ posset videre pareret. et tu pauloante monstrasti eam sup̃ple veras felicitatem dum conabaris aperire id est declarare causas false felicitatis. **E**t dicit Boetius. Nisi ego fallor ea est vera et p̃fecta felicitas que perficiat sufficientem. potentem et reuerendum. celebrem et letum. **E**t etiam tu philosophia cognoscas me Boetium interius id ē plenius animaduertisse que sit p̃fecta felicitas. ego sine ambiguitate cognosco hanc plenā beatitudinem que vnum horum scilicet predictorū veraciter potest prestare quoniam idem cuncta sunt. **E**t d̃r p̃bia q̃si

Liber tercius

congratulando Boetio. **S**alumne hac opinione te felicem supple dico siquidem hoc adieceris supple qđ mō dicā **E**t dicit Boetius Quidā dicam **D**icit pbia Putasne aliquid eē in his rebus mortalibus et caducis. i. transitorijs qđ possit asserre. i. dare hmoi statū **R**ūder Boetius **S**ini me puto **E**t illud ostēsum est a te vt nihil apli⁹ discederet beatitudine **C**oncludit g pbia dicens **H**ec igit scz sufficientia. reuerentia. et. que in rebus caducis inueniunt vel sunt imagines. i. similitudines veri boni et nō pūit **E**t dicit Boeti⁹ **A**ssentior inqz **N**ota sufficientia ipsepectra que pñderat in rebus tpalibz non est vera sufficientia sed tm sititudinaria **S**ufficientia aut pfecta includit oia alia quatuor et singulū alioz quatuor pfecte alia includit. et ideo illud qđ dat vnū perfectū dat oia. sed illud qđ dat oia facit vere pfectum. g dicit Boetius **I**llud qđ potest veraciter vnū pferre illud cognosco esse beatitudine **I**tem assentior est verbo deponentale et idem significat cū verbo neutrali quod est assentio.

Nec ostēdit pbia in quo vera felicitas sit cōstitura **E**t pmo tangit ordinē huius partis ad precedentia et docet d. / vnū auxilium eē implo randuz vt cognoscat in quo sit vera beatitudo. **S**cdo inuocat diuinuz auxilium. tercio ostēdit inrētum. in quo sit vera beatitudo. scda. ibi. **Q**ui perpetua. tercia ibi. **Q**ui igit. **P**rimo dicit pbia **B**oeti qm agnouisti que sit illa pba beati tudo. et agnouisti q mē/ riant beatitudine: nunc supest vt agnoscas. vñ illam veram beatitudi/ nem petere possis. **E**t dicit Boetius **I**llud iā dudum a te vehemēter expecto. **E**t dicit pbia

Cum diuinū auxilium in minimis rebus debeat implorari (sicut placet **P**latoni nro in **T**himeo) quid nūc censes faciendū supple in tā arduo negocio **R**ūder boetius **I**nuocandū supple censeo. patre oim rerum scz deū. sine quo nullū exordū rite fundat. qđ approbat pbia dicens **R**ecte tu inquit censes. et simul sine interuallo pbia ita modulata est. i. pposuit inuocationem dei merita modulatione **N**ota q in oibz diuinū

P. Qm igit agnouisti que pba illa sit que aut beatitudinē mentiantur: nūc superest vt vnde veram hanc petere possis agnoscas. **B**. Id quidem inqz iādudū vehementer expecto. **P**. **S** cum vt in **T**himeo platoni inqz nro placet in minimis quoqz rebus diuinū pñsidium debeat implorari. quid nunc faciendū censes vt illius summi boni sedē reperire mereamur. **B**. **I**nuocandum inqz rex oim patrem quo ptermisso nullū rite fundat exordūz **P**. **R**ecte inqz. ac sil' ita modulata est

Metru nonu

auxilium est implorandū. qz deus est q diuinitas sue sapientie in: fuit in a
mas sapientiū. z tribuit studetibz grām pgnoscedi. cui nihil est difficile
et sine q nihil possibile est possideri. Ita scribit in plogo de regimine pnci
pum. z oīe datum optimū z oīe donū pfectū desursum est descēdens
a pte luminis vt dī alia scriptura. Et dī beatus Augustinus Nemo
tam eruditus. nemo tā doctus q supna illustratōe nō indigeat. Et bea
tus Augs. Nisi intrus sit q doceat. inuaniū lingua doctoris laborat. Iō
phia volens oīdere in quo sit vera beatitudo. inuocat diuinū auxilium
quo p̄missio nullum rite fundatur exordium

¶ Istud est metru nonū tercij qd dī homericus ab inuētoze. qd
homeris ipsum adinuenit. z dī heroicū a materia. qz gesta herozū id
est viroz illustrium hoc metro describebant. z dī dactylicū a pede p̄e
domināte. hexametru a numero pedum. qz constat ex sex pedibus. In q
metro phia inuocat diuinū auxilium ad ostendendū in q sit vera bea
ritudo z quō ad ipm pueniatur. Primo q phia caprando tenuolētiā
dei ipm multipl̄ p̄mendat. scdo petitiōem suā exprimit ibi. Da p̄. Cir

Metru nonū tercij libri

Qui ppetua mūdū rōe gubernas.

Terraz celiqz sator. q ip̄s ab euo

Ire iubes stabilisqz manens das cū/
cta moueri

et p̄as. quoz si alioz desit nihil est qd explicare queat. De scia pz. qd si
ne ea nihil rōnabiliter geritur Volens q phia oīdere q deus possit ve
lit z sciat exaudire suā petitiōem oīdit ipm esse potentē ex mundi guber
natione. ex celi z terre creatione. ex t̄pis pductione Scdo oīdit ipm vo
lentem siue tenuolum ex sui bonitate z clementia qua produxit cuncta.
Tercio oīdit ipm eē sapientē ex quadā effectūū specializ. pductiōe. sc
cūda ibi. Quem nō externe. tertia ibi. Tu numeris. Primo dī O pas
ter q gubernas mūdum ppetua rōne id est ppetua. puidencia tua. q es
sator id est creator terrarum z celi. q iubes t̄pis ire. i. pcedere ab euo. i. a
ppetua tua duratione tu manēs stabilis. i. immutabilis. das. i. facis cū
cta moueri ¶ Notandū q ista tota l̄ra. O q ppetua. vsqz ad illas p
tem. Da pater. debet legi suspensiuē. z pō o hic teneri vocatiue admi
ratiue vel deprecatiue. ¶ Notandū q gubernare est res indebituz
sui finem ordinare. qd spectat ad diuinā bonitatē. regit aut p̄ima causa
omnes res p̄ter hoc q p̄misceatur cum eis influendo super eas virtu
tem vite z bonitatis s̄m auctozē libri de causis. ¶ Notandum q
mōs s̄m Ar. in libro de celo z mōdo est p̄stituz ex celo z terra z natuz
ris q in eis sunt. quē mūdū de^o gubernat ppetua rōe. i. sua puidencia p
petua que non est transitoria sicut p̄ouidentia humana. sed permanet

Liber Tercius

duracione infinita ¶ **N**otandū sicut aliq̄s dīz sator q̄ semina plantarū z arborū pducit. sic deus dīz sator inq̄ntū celū z terrā creauit z pducit. **P**er celū āt z terrā etiā intelligunt elemēta q̄ sunt in medio. dīz autē terrāz ponēdo numez plurālē. p singulari p antithesim ¶ **N**otandū q̄ tps est duratio successiua cū sit numerus motus fm p̄us z postērius. ex. iij. phicoz q̄ duratio differt ab euo. **U**bi notandū q̄ eū ē duratio pmanēs tota sūt nullā hīs successione vel mutabilitatē annexā. ē est idē q̄ eternitas q̄ est p̄p̄ia duratio dei fm quāz deus est cā ip̄is: sicut em̄ deus p suū esse est cā cuiuslibet esse. z p suā bonitatē est cā cuiuslibet boni. ita p suā duracionē est cā cuiuslibet durationis ¶ **N**otandū q̄ deus est stabilis. i. immutabilis qz nulla sp̄e motus mouet. nō ḡnatio ne z corruptione cū sit ingenerabilis z incorruptibilis. nec augmentatiōe z diminutiōe cū nō sit q̄tus. nō alteratiōe nec loci mutatiōe cū sit imp̄ribilis. **E**t pbat **A**resto. viij. phis. ex ordine mouentiūz mobilū q̄ necesse est deuenire ad aliq̄d p̄mū oīno immobile. z p se z p accidens ¶ **N**otandū q̄ oīa a p̄mo sunt mutabilia vel fm ēē vel fm operatōz. **S**i fm esse hoc est duplx. vel fm esse substantiale sicut entia ḡnabilia ēē corruptibilia. vel fm esse accidentale sicut corpora celestia q̄ licet non murent generatione z corruptione. tñ mutant fm esse locale. **S**i autē est mutatio fm opationē. sic intelligētie sunt mutabiles. qz in ip̄is est successio inlectionū. licet ḡ nō murent q̄ ad esse tñ q̄ ad opationes. **A**liet exponitur. **S**tabilisqz manēs das cūcta moueri. vel oībz sp̄bz motuū vel aliq̄bz sp̄bz mor̄. accipiendo motū striete vel large. **A**liet exponitur. **S**tabilisqz manens das cūcta moueri. non q̄ oīa moueantur. sed q̄quid mouetur te dante mouet z simile genus loquutionis. habet **J**ohānis p̄mo **I**llum. nat oēm hoīem venientē in hunc mundū. nō q̄ oēs sūt illuminentur. sed oēs q̄ illuminant a deo illuminantur

¶ **N**ec phia oñdit deū esse tenuioliū ex bonitatē clementie q̄ oīa pducit. z dīz. **Q**uem. i. deum externe. i. extrinsece causē non pepulerunt. i. non coegerūt fingere. i. componere opus. i. creaturā fluitantis materie q̄ fluit de esse ad non esse. z eō uerso. de non esse ad esse forme. v̄z pro sed. in ista. i. intrinseca. forma sūmi boni. id est sūmē tue bonitatis. scz pepulit te fingere opus fluitantis materie. **P**ater tu dūcis id est producis cūcta. exemplo superno id est ab exemplari perpetuo **T**u ip̄e pulcherrimus ab omni deformitate elongatus gerēs mēte id ē mēoria plenū mundū seu pulchz mundū. i. archibicū z formās. i. pduc

Quē nō externe pepulerūt fingere cāe **N**atie fluitātis opus. v̄z infira sūmi **F**orma boni linoze carens. tu cūcta superno **D**ucis ab exemplo. pulchrū pulcherrimus ip̄se **M**undū mente gerens similis imagine formans **P**erfcās qz iubēs p̄fcm absolucere p̄tes

Retrum nonū

Cens ipm mundū sensib ile simili imagine sicut p̄fuit in mēte tua. z tu suz
tes mundū p̄fectū. i. p̄fecte p̄ductū absoluerē id est absolutū tenere sine
p̄fectu alicuius p̄fectas pres. i. elementa z elementata q̄ spectant ad in
tegritatem mūdi. ¶ Notandū q̄ omne qd̄ necessitatur a cā extrinse
ca necessitatur ab efficiente vel a fine. qz non sunt plures cause extrinse
ce. ¶ Efficiens aut̄ necessitat dupl̄r. vel violentiam inferendo vt. p̄iectis
lapidem sursum. vel aliqd̄ p̄ferendo q̄ naturaliter moueatur. sicut gene
rās dans formā leuitatis mouet ignē sursum de necessitate nature de
ā nō necessitat ab efficiente p̄mo mō scz necessitate nature cū nihil sit po
tentius eo nec necessitare scdo mō cū nihil ab alio recipiat. nec etiā neces
sitatur necessitate finis. qz qd̄ necessitatur ab alio tanq̄ a fine p̄paratur
ad ipm sicut in perfectum ad perfectum. eo q̄ finis est bonum z p̄fectio
illius quod est ad finem. deus aut̄ a nullo extrinseco p̄fectitur.

¶ Notandū q̄ sola bonitas diuina coegit ipm ad p̄ducendū op̄
fluitātis materie nō āt coegit ipm necessitādo sed libere mouendo.

¶ Notandū q̄ inuidia facit q̄ aliq̄s bonū alteri nō cōdicat. qz inui
dia est tristitia de bono alterius. Et qz talis inuidia in deo nō est ideo
summam bonitatem p̄ creatōem alijs cōdicauit. Unde d̄r Plato in Ti
meo Ab optimo inuidia longe relegata est. z p̄ p̄s sibi dissimilis put
naturaliter cuiusq̄ capax b̄titudinis esse poterat. efficiēz voluerit

¶ Notandū q̄ sicut in agentibz p̄ naturā formā rei fiēde p̄existit
in agente fm̄ esse reale. sic in agentibz fm̄ intellectū formā rei p̄ducende
p̄existit fm̄ esse intellectuāle. Sicut artifex volēs p̄ducere domū oportet
formā domus p̄mo in mēte p̄existere tanq̄ exemplar ad cui⁹ imitationēz
faciat domū in materia. cū igit̄ deus sit agens p̄ intellectū. p̄ducēs mun
dum ip̄e p̄habuit in mēte sua exemplar mūdi z oim̄ prius eius. ad cui⁹
mutationē p̄duxit mundum ad extra. q̄ mūdus in mēte diuina p̄exist
stens d̄r archit̄ypus. ab archos qd̄ est princeps z typos silitudo quasi
p̄ncipalis silitudo cui⁹ imago d̄r esse mūdus sensibilis

¶ Hic p̄bia p̄mendat deū ex p̄te sapiētie q̄ ad specialitū effectū p̄
ductionē. Et p̄mo ex p̄ductōe elementoz. scdo ex p̄ductione aie mūdi.

Tu numeris elementa ligas vt frigo

ra flammis

Arida pueniāt liq̄dis. ne purior ignis

Euolet. aut mersas deducant ponde

ra terras.

tercio ex p̄ductōe aiaz
nostraz. scda tibi Tu tri
plicitis. tercia tibi Tu cau
sis. Primo d̄r. O pater
tu ligas elemēta nume
ris. i. p̄portionibz nume
ralibz vt elementa frigi
da pueniāt. i. cōcoz dēt
flāmis. i. calidis elemē
tis z arida id est sicca elementa pueniant liquidis. i. humidis. elemē
tis ne ignis purior inter elemēta euolet. t̄reat sperā suā magis ascen
dedo. z ne pōdera. i. guttates deducāt. i. magz deorsuz ducat̄ tras mer
sas. i. dep̄ssas ¶ Notandū q̄ elemēta h̄nt p̄portionē numerālem inter
sc. sicut cū duo numeri quadrati pueniūt in vno numero medio p̄porti
onali. sic duo elemēta p̄traria duabz qualitatibz pueniūt in vno elemē

Tercius Liber

in medio proportionabili utriusq. ubi gra. Numerus quadratus est q. constat ex ductu sui ipsius in seipsum. dicendo bis duo ter tria. bis duo in quaternarium et ter tria in huncenarium. et accipe unum numerum medium proportionabile. scilicet senarium q. in eandem proportionem excedit quatuor in q. excedit a noue. sic enim nouem continent sex et mediam partem sex. ita sex continent quatuor et mediam partem quatuor. Sic sicut est in elementis. Nam ignis et aqua in duabus quantitatibus contrariae sunt. ignis enim est calidus et siccus. aqua frigida et humida. et colligantur in uno medio. scilicet aere q. puenit cum igne in caliditate et cum aqua in humiditate. si mixtum est de aere et terra respectu aque. Secundum hanc sententiam ista sic exponatur. Tu ligas elementa numeris. id est proportionibus numeralibus. ut frigida. scilicet aque q. frigide sunt pueniant flammis. id est ignibus q. calidi sunt. per unum elementum medium qd. est aer. et arida. id est terre que aride sunt pueniant liquidis. id est aquis. aeris q. humidum sunt per elementum medium qd. est aqua.

¶ Et plura ostendit sapientia ex aie mundi pro ductore. Ubi sciendum quod ista ista couer exponitur ad intentionem Platonis in Timaeo. s. q. ista expositio est difficillima et modo dice uulgariter ego eam pertranseo et ponam facilem expositionem q. de mente Arist. Ad eum evidentiam est notandum quod per animam mundi hic intelligitur intelligentia mouens orbem q. per motum virtutem suam influit inferioribus. et hec intelligentia dicitur media inter deum et animam humanam. Sicut enim in dignitate perfectione excedit a deo. sic ipsa excedit animam nostram. **¶** Notandum quod intelligentia huiusmodi dicitur esse triplicis nature propter tres operationes quas habet. scilicet mouere orbem. intelligere deum. et intelligere seipsum. **¶** Notandum quod orbem celestes dicuntur persona media intelligentie. quia per ipsos tanquam per organa et instrumenta intelligentia influit inferioribus. Licet enim intelligentia prima intentione moueat propter se. tamen secunda moueat propter inferiora. Huius premissis ista plana erit. Unum dicitur sic. Tu deus animam supple mundi q. est intelligentia media supple inter deum et animam humanam triplicis nature. id est triplicis operationis mouentem cuncta supple inferiora per influxum illam tu pnectens resoluas. id est distinguas eam per personam mediam. id est per puenientes orbem. q. anima cum secta. id est diuisa quantum ad operationes glomerauit. id est impellit motum in duos orbem supple. in orbem primum mobilis et in orbem planetarum. ipsa reditura. id est reflexa meat. id est pcedit in semetipsum supple intelligendo qd. est una operatio. et ipsa circuit mentem profundam. id est diuinam. deum intelligendo q. est alia operatio. et ipsa puerit. id est mouet celum illi imagine. id est intellectu qd. est tertia operatio eius. **¶** Nota licet corpora celestia sint diuersa. tamen ratione unitatis pnt dici unum corpus. Sicut intelligentie habent diuersas tamen pnt dici una intelligentia propter unitatem ordinis in operatione mouendi. ergo dicitur in singulari animam et non animas.

**Tu triplicis mediu nature pcta mouete
Connectes aiam p consona membra
resoluas**

**Que cum secta duos motum glome
rauit in orbem**

In semet redita meat menteq. profunda

**Circuit. et sibi puerit imagine celum
mebra intelligente. q. anima cum secta. id est diuisa quantum ad operationes glomerauit.**

¶ Notandum quod orbem celestes dicuntur persona media intelligentie. quia per ipsos tanquam per organa et instrumenta intelligentia influit inferioribus.

¶ Licet enim intelligentia prima intentione moueat propter se. tamen secunda moueat propter inferiora. Huius premissis ista plana erit. Unum dicitur sic. Tu deus animam supple mundi q. est intelligentia media supple inter deum et animam humanam triplicis nature. id est triplicis operationis mouentem cuncta supple inferiora per influxum illam tu pnectens resoluas. id est distinguas eam per personam mediam. id est per puenientes orbem. q. anima cum secta. id est diuisa quantum ad operationes glomerauit. id est impellit motum in duos orbem supple. in orbem primum mobilis et in orbem planetarum. ipsa reditura. id est reflexa meat. id est pcedit in semetipsum supple intelligendo qd. est una operatio. et ipsa circuit mentem profundam. id est diuinam. deum intelligendo q. est alia operatio. et ipsa puerit. id est mouet celum illi imagine. id est intellectu qd. est tertia operatio eius. **¶** Nota licet corpora celestia sint diuersa. tamen ratione unitatis pnt dici unum corpus. Sicut intelligentie habent diuersas tamen pnt dici una intelligentia propter unitatem ordinis in operatione mouendi. ergo dicitur in singulari animam et non animas.

¶ Hic phia commēdat sapientiā dei ex aīaz nostraz creatōne dīcens. **¶** pī pī prouehis. i. producis aīas hoīm z mīores vītas. i. aīmas brutoz z plantaz paribz causis qbus aīaz mūdi p dūxisti. scz tu aptās sublīmes. i. aīas rōnales hoīm leuibz curribus. i. celestibz stellis. tu seris

Tu caus aīas paribz vītasqz mīores
¶ Prouehis et leuibz sublīmes curri
bus aptans

In celū terrāqz seris. q lege benigna
Ad te puerfas rēduci fac igne reuerti

eas in celum z terrā. i. in corpe terreno. q̄s aīas conuersas reduci igne. i. charitate reducente facis reuerti ad te benigna lege. i. ordinatōe tua

¶ Hora q̄ aīe bestiarum z plantaz dīcūt mīoris vite respectu aī me hoīs. eo q̄ nō habēt

cor nec ita pfectas operationes vite sicut anīme hominū

¶ Hora q̄ p leues currus sūm intentionē platonicorū intelligit stellas p pares curribz. **¶** Oīgerūt em̄ platonicī q̄ deus oēs aīas simul creauerit et semiauerit eas in celo delegēdo eas stellis p paribz a qbz postea dīlās bunt in corpa. sed hec opinio nō valet scz q̄ oēs aīe simul sūt create. im̄ mo oī die de nouo creant. z create corpbz infundunt. **¶** Dīcūt at̄ aīe serī in celum ppter virtutem celestem ex qua vnio anīme ad corpus contrahit suam perīodum. licet anīma a deo producat̄ in corpore tñ vnio ex parte dispositionūz corporaliū dependet a virtute celesti. ideo dīcit eas serī in celum z terram. quia anīme non coaptantur corporibz nisi virtute celesti. **¶** Unde. ij. phīsozūm. Homo enim generat hominem z sol

¶ Hora q̄ deus aīas creatas aptat leuibz curribz. i. stellis comparibz. qd̄ sic p̄r intelligī. qz aīa creata comparatē z silitudinem habz cū stella. Sicut em̄ stella est nobilior p s sui orbis et est pperua sic anīma rōnalis perpetua exīis est nobilior p s hominis. **¶** Sic p̄r intelligī q̄ de aīas creatas aptat leuibz curribz. i. rōnī z intellectui q̄ dīcunt currus aī me qz ducunt hoīm in cognitōem rez quas aīas serit in celum z in terram. qz aīa rōne z intellectu habet cognitōem celestium z terrestrium

¶ Hora q̄ p ignem reducē intelligit ardorē charitatis q̄ hoīez auer sum a deo vicīs facit ipm redire virtutibz. nisi cū hō deū amet. ipm nō qrit nisi qrat nō inueniet. nisi inueniat. ad ipm nō reuertetur

Da pī angustā mētī pscēdere sedez

Da fontē lustrare boni. da luce repta

In te pspīcios anīmī desigere vīsus

Disijce terrene nebulas z pōdera mol

Atz tuo splēdore mica. tu nāqz serenū

Tu q̄s tranqlla pījs. te cernere finis

¶ Pīcipiū. rector. dux. scīta. tmin⁹ idē

¶ Post q̄ phia capī tautit beniuolentiā dei ip suz mltiplr p mēdādo **¶** Hic expmīt suam petītiōne dīcens. **¶** pī q̄ fa cis oīa p dīcta da. i. concede menti humane cōscendere sedem angustam. i. nobilē sedem summi boni. da lustrare. i. inuestigādo inuenire fontē

Liber Tercius

rem boni. i. deum qui est fons omnis boni. da luce reperta. i. cognitione p̄
habita in te defigere. scz per amorem. conspicuos visus. i. claros intue
animi id est rōnis et intellectus. **O** pater tu discipe id est disperge nebul
las. i. obscuritates et pondera id est grauitates terrene molis id est dilec
tionis terrene. atq; mica id est resplende tuo splendore. **Tu** namq; es se
renum quo supple omnia illustrant. **Tu** es tranquilla requies p̄is supple
mentibus. tecernere id est videre est finis supple oim. tu idem existeres es
principium quia origo omnium rerum. tu es vector quia vehis nos p̄ gra
ciam quo peruenire non possumus per naturam. tu es dux ducēs ab er
rore ignorantie. ad veritatem sapientie. tu es semita cum sis via et veri
tas et cum sis summum et perfectum bonum ¶ **Nota** q; sedes sum
mi boni dicitur angusta id est subtilis. quia vix magno labore ad ipsam
peruenitur. vel dicitur angusta id est nobilis. quia nihil sibi pparari p̄r.

¶ **Item** deum vocat fontem summi boni. sicut em riuali habet ex
istere et fluere a fonte et ipse a nullo. sic a deo oīne bonum habet esse. ipse
autem a nullo ¶ **Notandū** ad hoc q; sedes summi boni conscēda
tur oportet q; inuestigetur. et quia non sufficit inuestigare si non inuenia
tur. nec inuenire si non diligatur. ideo phia petit per amorem defigi vix
sum a animi scilicet rationem et intellectum in summum bonum.

¶ **Nota** q; quia intellectus et ratio impediuntur et obscurantur p̄ af
fectionem et desiderium terrenorum. qz corpus qd corrumpitur aggras
uat animam quando corpori est subiecta. ideo phia petit fugari nebulas
terrene molis. et quia non sufficit fuga tenebrarū nisi assit lux illuminas
sō petit illuminationē dicens. **Atq; tuo splendore mica** ¶ **Itē** dīstī
cīo cīs. i. diuersis modis iacere. dispergere. separare. diuellere. destruere.
Et dī a dīs et iacīo. et scribitur per duplex h. in scda syllaba

¶ **Ista** est decima
prosa huius tercij. in qua
philosophia ostendit v
bi vera beatitudo sit cō
stituta. et primo conti
nuando se probat beati
tudinem perfectam esse
in rerum natura. secun
do ostēdit in quo sit ves
ta beatitudo. ibi. **Quo**
vero. **Primo** dicit. **O**
Becce quoniam vidisti
in pcedentib; q; sit forma
imperfecti boni et que sit
forma pfecti boni. nunc
reor id est opinor esse de
monstrandum. quo naz
id est vbi hec perfectio

¶ Prosa decima libri tercij

**Demonstrat beatitudinē deum sum
mum bonum esse.**

Quoniam igitur que sit imper
fecti. que etia; perfecti boni for
ma vidisti nunc demonstrandū; reor
quoniam hec felicitatis perfectio con
stituta sit. **In** quo illud primum arbi
troz inquirendum. an aliquod huius
modi bonum (quale paulo ante diffi
nisti) in rerum natura possit existere.

Prosa decima

ne nos preter rei subiecte veritatem. cassa cogitationis imago decipiat.

Sed quin existat. sitq; hoc veluti qui dam omnium fons bonorum negari ne quit. Omne enim quod imperfectum esse dicitur. id minime perfecti imperfectum esse perhibetur. Quo fit ut si in quolibet genere imperfectum quid esse videatur. in eo perfectum quoq; aliquid esse necesse sit. Etenim perfectio ne sublata. unde illud quod imperfectum perhibetur extiterit. ne fingi quidem potest. Neq; enim a diminutis inconsummatisq; natura rerum cepit exordium. sed ab integris absolutisq; procedens. in hec extrema atq; effecta dilabitur. **N**isi uti paulo ante monstravimus est quedam boni fragilis imperfecta felicitas. esse aliquam solidam perfectamq; non potest dubitari. **B.** Firmissime inquam verissimeq; conclusum est.

quolibet genere videat esse quid id est aliquid imperfectum in eo genere necesse sit aliquid esse perfectum. etenim sublata. i. circumscriptra perfectione. nec fingi potest unde extiterit. et esse habeat quod phibetur imperfectum nec enim natura cepit exordium a diminutis et inconsummatis id est ab imperfectis. sed natura procedens ab integris et absolutis id est perfectis dilabitur in hec extrema id est inferiora atq; effecta id est infructuosa. **E**x hoc ergo accipitur maior ratio. **I**n quocumq; reperitur aliquid imperfectum in eodem reperitur perfectum. ¶ Tunc subiungit minorem dicens. Sed sicut paulo ante monstravimus est quedam fragilis boni et imperfecta

felicitatis. id est perfecta felicitas sit constituta in quo supple inuestigando illud ego arbitror possum esse inveniendum aliquid huiusmodi bonum perfectum quale paulo ante. i. octava prosa diffinitum posuit existere in rerum natura. ne cassa. i. vana imago id est species cogitationis nos decipiat preter veritates subiecte rei. id est existentis rei sed nequit negari quin existat in rerum natura perfectum bonum et perfecta felicitas. et hoc bonum sit veluti fons omnium bonorum et tunc probat ipsum esse tali ratione. **I**n quocumq; genere est reperire imperfectum. in eodem etiam est reperire perfectum. sed in omni genere rerum est reperire imperfectum bonum et imperfectam felicitatem. ut patet ex procedentibus ergo in rerum natura erit dare perfectum bonum et perfectam felicitatem. Hanc rationem pertractat in littera et dicit. **O**mne quod dicitur esse imperfectum illud phibet imperfectum diminutione. i. ex defectu perfecti. quo fit ut si in

Tercius Liber

felicitas. Et ponit conclusionē dicens: ergo dubitari non potest eē aliq̃
quam solidam et p̃fectam felicitatem. Quod p̃cedens Boetius dicit fir-
missime et verissime p̃clusum est. ¶ Notandū q̃ in t̃p̃alibus et sensibī-
libus nō p̃t esse summū et p̃fectum bonū. Et q̃ multi sunt q̃ nō putant eē
alia bona p̃ter sensibīlia. ideo ne aliquis putet nullū esse p̃fectū bonū
in rez natura p̃hīa p̃mo anteq̃ ostendat vbi sit situm p̃fectum bonū
probat ip̃m esse. ¶ Hora q̃ res subiecta est de qua habetur sermo et
cognitio. sed dum cogitamus de re que non est tunc cogitatio cassa p̃ter
rer veritatem subiecte rei decipiens nos. ne aut̃ talis cognitio videatur
esse summi boni. idē p̃mo p̃bat ip̃m esse in rez natura. ¶ Notandū
q̃ imp̃fectū nō p̃t esse principiū rez. q̃ p̃fectum p̃us est imp̃fecto. p̃inci-
pio aut̃ nō est aliqd̃ p̃ius. ex quo sequitur q̃ vbi est imp̃fectū. ibi est respire
p̃fectū. ¶ Notandū q̃ est deuenire ad aliqd̃ p̃fectū a q̃ natura incipit
ens. p̃gredit ad posteriora imp̃fecta. cuiusmodi sunt hec inferiora q̃ dī-
cunt extrema et effera que sunt vltima causatorū. nō cā alijs inferiorib.

¶ Hic p̃hīa ostēdit in q̃
p̃fectum bonū siue felici-
tas sit sita. secūdo p̃clu-
dit quoddā correlariū
tercio mouet dubitatio-
nem. scdā ibi. Sup̃ hec
tercia ibi. Atq̃ hoc quo-
q̃. P̃mo dicit vel ostēdit
p̃fectam felicitatem eē in
deo p̃stitutam. Secun-
do ostēdit per quem modū sit in deo. ibi. S̃z queso. P̃mo ponit vnā
p̃p̃onem notam. secūdo ex ea probat intentum. ibi. Ita vero. P̃mo dī-
cit. Iam probatum est q̃ est dare p̃fectum bonum quo vero. id est in q̃
habiter illud p̃fectum bonum. ita considera. Et tunc subiungit p̃p̃o-
nem. Omnis conceptio humanorum animorū. probat id est cōcedit deū
esse bonum. principem omnīū rerum. Et q̃ deus sit quoddā bonum. p̃-
bat per hoc. quia deo nihil melius excogitari potest. et quis dubitat illud
esse bonū quo melius nihil est. q̃. d. nullus. ¶ Notandū deum esse
principem omnīū rerum omnes concedunt. sed quia pythagorici duo posue-
runt esse principia rerum. vnum bonū. aliud malum ne ergo aliquis ocs-
cassione huius negaret deum esse bonum. ideo hoc probat ex eo q̃ nihil
potest melius excogitari deo. Unde dicit Augustinus in libro de doc-
trina christiana. Omnes latine lingue scientes cum aures eorum son-
terit gerit quo profertur deus mouentur ad cogitandū excellentissimā
quandam immortalem naturam. ita autem cogitatur deus vt aliquīd
quo nihil sit melius.

¶ Nō p̃bat intentū q̃
beatitudo siue p̃fectū
bonū sit sitū in deo tali
rōne. P̃fectū bonū est

P. Quo vero inquit habiter. ita p̃si-
sidera Deum rez om̃ principem (bo-
nū esse) cōmunis humanorū concep-
tio probat animorum. Nam cum ni-
hilo deo meli⁹ excogitari q̃at. id quo
melius nihil est bonū esse q̃s dubitet

Ita vero bonū esse deū rō demonstrat
vt p̃fectum quoq̃ in eo bonū eē p̃uin

Prosa decima

eat Nam si tale sit rerū oīm princeps
esse nō poterit. Enit em̄ eo pstantius
aliquid pfectū possidēs bonū qđ hoc
prius atq; antiquus esse videatur. Oīa
nāq; pfecta minus integris priora eē
claruerūt. Quare ne in infinitum pce/
dat rō. p̄tendū est summū deū sum/
mi pfectiq; boni esse plenissimū. Si p
fectū bonū. verā esse b̄tudinē p̄stitui/
mus. Verā igit̄ b̄tudinē in summo
deo sitam esse necesse est. **B.** Accipio
inq; Nec est quod cōtradici vllō mo/
do queat.

sa pfectū bonū esse veram beatitudinem. igit̄ restat pcludere q necesse est
verā beatitudinē sitam esse in summo deo. Cui Goertius consentiens di/
cit. Accipio id est pcedo inq; nec est quod vllō modo queat contradici.
A. Notandū q si deus non esset pfectum bonum sed imperfectū. pce/
deretur in infinitū sic arguendo. Deus vel est pfectum bonū vel imperfe/
ctū. si pfectum habet ppositū. si imperfectū. erit aliqđ pus eo. cū pfectū sit
pus imperfecto. Illud ergo prius vel est perfectum bonum vel imperfe/
ctum. si perfectum illud erit deus. et habetur ppositum. si imperfectum
erit aliquid prius eo. cum pfectum sit prius imperfecto. iterum querit̄
de illo priori. vel est perfectū bonū vel imperfectum. Et sic pcederet in in/
finitum vel dabitur deum esse perfectum bonum et hoc innuit in littera
cum dicit. Quare ne in infinitum ratio procedat

vera b̄tudo. sed in deo
est pfectū bonū q in deo
est p̄a b̄tudo. **A.** Si de
in lra Ratio ista demōs/
trat deū eē bonū vt cō/
uineat. i. infalib; con/
cludat in eo esse pfectū
bonū. nā nisi de^o sit tale
scz pfectū bonū. qz oīa p/
fecta claruerūt. i. manife/
sta s̄z eē p̄ora minus in/
tegris. i. p̄fectis. qua/
re ne rō. pcedat in infinitū
tū p̄tendū est summū
bonū eē plenissimū sum/
mi et perfecti boni. et sic
pater minor rōnis. scz q
in deo est pfectus bonū
Tunc pbat maiore dis/
cens. Sed concessimus
i. pbauimus nona pro/
sa

P. Sed q̄so inquit te. vide q̄ id sc̄e
atq; inniolabiliter pbes q; boni sūmi
summū deū diximus esse plenissimū
B. Quonā inq; modo. Ne hunc rerū
omniū p̄m. illud summū bonū quo
plenus esse perhibet. vel extrinsec^o ac/
cepisse. vel ita naturaliter habere p̄su

A. Nec p̄ha oñdir per/
quem modū vera b̄tū/
do sit in deo. qz non est
in deo tanq; aliquid dis/
tinctū ab ipso. sicut acci/
dens a subiecto s̄z eīdez
cum ipso. quod probat
quatuor rationibus. scz
cūda. ibi. Postremo. cer/
cia ibi. **O.** in oīm. quar/
ta ibi. Respice inquit
Prius p̄mittit̄ intentū

Liber Tercius

suū cū quadā diuisione
tūus mēbra improbat
dicens **Q** Boeci quelo
re vide q̄ id scē. i. firmi/
ter z inuolabiliter pro/
bes q̄ diximus summū
deū esse plenissimū sum
mi boni. z dē Boetius.
Quonā mō supple hoc
pbat **T**unc ponit phia
diuisionē dicens **P**re/
sumis. i. putas ne hunc
patre oim rez accepisse
extrinsec⁹ illud summū
bonū quo perhibet esse
plenus. vel presumis ita
naturaliter habere a se
illud bonum quasi cogi
tes diuersā eē substantiā
dei hūitis z bēitudinis habite **E**t tunc improbat mēbra primo q̄ deus
non accepit summū bonū ab extrinseco dicens. **N**ā si pures bonū qd̄ in
deo est extrinsecus acceptū tunc tu possis. i. potes existimare esse prestan
tius. i. melius illud bonū quod dederit. eo quod acceperit. s. deo quod ē
falsum. qz confitemur hunc precellentissimum omnium rerum **T**unc p
bat q̄ perfectum bonū in deo non est in ipso naturaliter tanq̄ differens
a substantia sua dicens. q̄ si natura id est per naturam inest deo summū
bonū s; ē diuersum ab ipso rōne q̄ dicitur. singat q̄ p̄ q̄s hec diuersa cō
iūxerit. s. deū z summū bonū. q. d. nō ē dare aliquē porē ista diuersa p̄iū
gentē **N**otandū q̄ rō quā phia p̄tendit est ista **S**ummū bonū qd̄
est in deo vel est acceptum ab extrinseco vel inest sibi naturaliter. si ab ex
trinseco aliquid erit prestantius z nobilius deo. qz dans summū bonum
prestantius est recipiente ipsum **S**i autē inest deo naturaliter vel tanq̄
idem sibi. vel tanq̄ diuersum ab ipso **S**i tanq̄ idem sibi haberetur propo
situm. si tanq̄ diuersum ab ipso erit aliquid prius quod ista diuersa cō
iunxerit. talia autem fingere est difficile
Hic phia ponit scdaz
rōnem q̄ summū bonū
in deo non differ ab ipso
Et est ratio talis. **I**ll
lud quod est diuersum
ab alio non est illud a q̄
est diuersum. **S**i ergo
summum bonum esset
diuersus a deo deus nō
esset summū bonum qd̄
nefas ē dicere vñ dē illā

mas quasi habentis dei habiteq; be
atitudinis diuersam cogites esse sub
stantiam. **N**am si extrinsecus accep/
tū putes. prestantius id quod dederit
ab eo quod accepit existimare possis
Sed hunc esse rerum omnium precel
lentissimum dignissime confitemur.
Nā si natura quidem inest. sed est rōe
diuersum. cum de rerum principe lo
quamur deo. singat q̄ potest. quis hec
diuersa coniunxerit

Postremo qd̄ a qualibet re diuersum
est id non est illud a quo intelligit esse
diuersum. **Q**uare quod a summo bo
no diuersum est: sui natura id summū
bonū nō est. **Q**uod nefas est de eo co
gitare. quo nihil p̄stat eē p̄stantius

Prosa decima

Postremo illud qđ est diuersum a qualibet re illud non est illud a qđ vis
derur eē diuersum. quare qđ sui natura diuersum est a summo bono. illd
non est summū bonū. si igit summū bonū ita sit in deo qđ fm naturam sic
diuersum a deo. sequitur qđ deus nō sit summū bonū. qđ nefas est cogita
re de deo quo nihil pstat esse prestantius. ¶ **N**ota qđ si aliquid esset in
deo diuersum ab ipso deus eēt ppositus z nō essentie simplicis qđ ē fal
sum. Item qđ ē in deo diuersum ab ipso velet accidens vel psetus. nō
accidens. qz deus non est subiectum alicuius accidentis. si est pars eius
cū pars precedat totum aliquid erit prius deo quod falsum est.

¶ **H**ic phia ponit terciā rōem que est talis. Illud qđ est pncipiū oīm
formaliter est summū bonū. qz summū bonum non potest esse pncipiū
rum. sed deus est principium oīm. ¶ formaliter est summū bonum. sum
mum aut est beatitudo. ergo deus formaliter est summa beatitudo. ¶ **A**d
dicte in littera. Omnino id est generaliter nullius rei natura poterit esse

¶ **D**ino enim nullius rei natura
suo principio melior poterit existere
Quare qđ oīm pncipiū sit. id etiā sui
substantia summū esse bonū. verissi
ma ratione pclusim. **B.** Rectissime
inqz. **P.** Sed summū bonū beatitudi
nem esse concessum est. **B.** Ita est
inqz. **P.** Igitur inquit deū esse ipam
beatitudinem necesse est pferri. **B.** Nec
ppositis inqz prioribz refragari queo
et illis hoc illatū psequens eē pspicio.

esse psequens illis. i. ad illa. ¶ **N**ota qđ pncipiū oīm rep opz esse sum
mum bonū substantialiter. qz si aliquid aliud a pncipio eēt summū bonū
substantialiter sicut aliquid pncipiatū sequitur qđ pncipiatum sit nobili
suo principio. nam bonum substantialiter nobilius est bono accidentali
liter. Item si principium non est bonum substantialiter sed accidentaliter
ter. cū omne qđ est tale p accidens reducatur ad aliquod tale pferit pnci
pium reduceretur ad aliquid z p pns non esset principium.

¶ **R.** Respice inquit an huc qđ idē fir
mius approbet qđ duo summa bona
qđ a se diuersa sint esse non pnt. Item

melior suo pncipio. qua
reqđ omnū est pncipiū
sicut deus illud etiā cō
cluserim verissima rōne
summū esse bonum sub
stantia. i. per sui substan
tiam. cui assentiens boe
tius de rectissime inqz
pclusum est. Subiūgit
phia. Sed summum bo
num eē beatitudine pces
sum ē. Dicit boetius ita
est inqz. Concludit ergo
phia. Igit necesse est deū
pferri ipam beatitudine
Dicit boetius. Nec queo
refragari. i. resistere prio
ribus ppositis. i. pmissis
et ego pspicio hoc illatū

¶ **H**ic ponit quartā rōem
qđ beatitudo in deo non
differt ab ipso. Si beati
tudo differret a deo euz
verumqz tam deus qđ
beatitudo sit summum

Liber tercius

bonū. eēnt duo summa
bona quorū vnū nō eēt
alterū. z cū vnum desit
alteri neutrum erit pfectū
et summū bonū. qz pfectū
est cui nihil desit. g
necē est beatitudinem esse
idem cū deo. Unde dicitur
in Isā. **O** boeti respice
an huic qd mō dicam il/
lud qd pbatū est firmū
approbet. duo summa
bona eē nō possunt que
sint a se diuersa. etenim
liquet. i. manifestū est. q
bona que discrepant al/
terū non esse qd alterū
sit. quare cū alterū desit
alteri neutrum poterit esse
pfectum cū pfectum sit
cui nihil desit. sed mani/
festū ē illud non esse sum/
mum bonū quod nō est pfectū. igit nullo mō pnt esse diuersa ea que sūt
summa bona. sed deum z beatitudinē collegimus esse summū bonū qre
necē est ipsam naturā que est diuinitas. i. naturā dei esse summā beatitudi/
nem qd Boetius approbans dicit. nihil verius est ipsa re nec rōcinatione
firmius. nec deo dignius pcludi p. **N**otandū ex iij. thopicorū qd
p supabundantiam dicit vni soli puenit. cū igit summū bonū dicat p supera/
bundantiā non erūt duo summa bona. Item si essent duo summa bona
vel essent eiusde speciei vel differrent spē. si eiusde speciei erūt equaliter
pfecta z vnū erit supflūū. si differrent spē vnum erit pfectius altero. qz im/
possibile est duas spēs esse equaliter pfectas. sed qd est impfectius non
est summum bonum. g non sunt plura summa bona.

que discrepant bona. nō esse alterum
quod sit alterum liquet **Q**uare neutrum
poterit esse pfectum cum alterutrial/
terutrum deest **S**ed quod perfectum
non sit. id summum non esse manife/
stum est **N**ullo modo igitur que sum/
ma sunt bona. ea pnt esse diuersa. **A**t
qui z beatitudinem z deū. summū bo/
nū esse collegimus **Q**uare ipsam necē
est summā ē beatitudinē. que sit sum/
ma diuinitas. **B.** Nihil inqz nec re/
ipsa verius. nec rōcinatione firmius.
nec deo dignius concludi potest

Hic pbia pcludit ex
dictis quāda pclusiones
correllariā dices. **S**up
hec pdicta ego tibi da/
bo correllariū. i. pclusio/
nem correllariā ita scz.
Sicut geometre aliqd
solent demonstratis su/
is ppositis inferre. que il/
lata ipsi vocant posima/
ta id est apertiones **E**t
tunc ponit correllariū

P. Sup hec inquit igitur veluti geo/
metre solent. demonstratis ppositis aliqd
inferre que posimata ipsi vocant. ita
ego qz tibi veluti correllariū dabo.
Nam qm beatitudinis adeptione si/
unthoies beati. beatitudo vero ē ipsa
diuinitas. diuinitatis adeptione bea

atos fieri manifestum est. Sed uti iusticie adeptione iusti. sapientie sapientes fiunt. ita diuinitatem adeptos. deos fieri simili ratione necesse est. Omnis igitur beatus deus sed natura quidem vnus. participatione vero nihil prohibet esse plurimos. **B.** Et pulchrum inquit hoc atque preciosum siue porissima siue correlarium vocari magis

quod omnis beatus est deus quod sic infert. quia adeptione beatitudinis fiunt homines beati. beatitudo pro est ipsa diuinitas ut patet manifestum est homines beatos fieri adeptione diuinitatis sed si aut adeptione iusticie fiunt homines iusti et adeptione sapientie sapientes. ita necesse est adeptione diuinitatis esse beatos siue deos. Igitur omnis beatus est deus. sed natura quidem vnus deus est et

non plures. participatione autem nihil prohibet plures deos esse. Hanc conclusionem promouens Boetius dicit Et pulchrum inquit hoc. scilicet quod modo conclusisti atque preciosum siue porissima siue correlarium magis. id est magis velis ipsum vocari. **A.** Notandum quod omnis beatus est deus. hoc probatur ex littera sic homines fiunt beati adeptione beatitudinis sed beatitudo est diuinitas ergo homines fiunt beati adeptione diuinitatis sed adeptione diuinitatis aliquis efficitur deus. ergo omnis beatus est deus. Vel potest sic argui Adeptione diuinitatis aliquis efficitur beatus. cum diuinitas sit idem cum beatitudine. ergo omnis beatus est deus

A. Nota secundum Augustinum porus pori est subtile foramen in corpore per quod sudor emanat. Inde porissima porissimatis. id est operatio vel illuminatio sensus. Dicuntur etiam porissimata regule quas geometre ponunt ad aliquid ostendendum eo quod aperiant et illuminent mentem lectoris. et ipse sic allegat Boetium in hoc libro de hoc nomine porissima. **A.** Notandum secundum eundem Augustinum a corona venit coronarium quod est premium victorie vel premium belli vel certaminis. scilicet corona vel aliquid aliud vel coronarium est unde aliquis meretur honorem vel adipiscitur coronam. Et etiam allegat Boetium in hoc loco de hoc nomine coronarium sed contra iter ipsum nominamus correlarium. et est correlarium conclusio sequens ex premissis. **A.** Nota aliquis diceret Si omnis beatus est deus. cum plures sint beati. plures erunt dii. Respondet Boetius quod vnus est deus naturaliter et essentialiter. sed participatiue. scilicet participatione virtutis et immortalitatis possunt esse plures dii. Unde psalmista. Ego dixi dii estis et filii excelsi omnes. Idem innuit philosophus. xij. methaphisice ubi sic concludit. Non valet pluralitas principum. sit ergo vnus principus scilicet secundum naturam et essentiam. Ergo dicit Seneca Vir speculatiuus est quasi deus in humano corpore hospitatus.

A. Pro quo vltius notandum quod deus est quadruplex. Aliquis est deus nuncupatiue ut ydolum. Alius usurpatiue ut demones. cultum

de his ubi usurpantes (vt dicit scriptura) **O**es dii gentium demonia **T**er
cius participatue vtriusque beatitudinem participantes **Q**uattuor est de
us natura habens essentie eternitatem immutabilitatem et communis
cabilitatem **Q**uinis tribus modis possunt bene plures esse dii. sed non
quarto modo ¶ **U**ltimo nota deitatem siue diuinitatem partici
pare non est nisi immortalitatem. impassibilitatem. subtilitatem. et agili
tatem adipisci. Nam mortale ad dictum nobis separat nos a dijs (vt dicit
Porphyrus) ergo adeptione immortalitatis erimus dii.

¶ **H**ic philosophia mouet cir
ca predicta quandam dubi
tationem. sed soluit eam ibi
Luius discretione Pri
mo dicit. **E**t si dicis hoc
correlarium esse pulchrum
Atqui procerte hoc quod
iam dicam nihil est pul
chrius quod ratio persuadet
esse annectendum. his scilicet
supradictis. et dicit **B**oe
tius. quid est pulchrum il
lud. Dicit philosophia cum bea
tudo videatur multa con
tinere dubitatur vtrum
hec omnia coniungant. et si
tuant veluti vnicorpus
beatitudinis quadam va
rietate partium. an sit ali
quid eorum quod comple
at substantiam beaitu
dinis ad quod cetera re
ferant **T**unc **B**oetius
petit hanc questionem ma
gis elucidari dicens.
Vellem inquit vt pate
faceres illud quod que
ris commemoratione ip
sarum rerum supplexi
plificando **E**t philoso
phia condescendens bo
etio querit. nonne censui
mus beatitudinem esse bo
num Dicit **B**oetius. cer
te summum bonum **C**ui
philosophia licet. illicetum est
addas hoc scilicet summum
omnibus his. nam bea

¶ **A**tqui hoc quoque pulchrum
us nihil est quod his annectendum esse ratio
persuadet. **B.** Quid inquit. **P.** Cum mul
ta inquit beatitudo continere videatur
vtrum ne hec omnia vnum veluti cor
pus beatitudinis quadam partium varietate
coniungant. an sit eorum aliquod quod
beatitudinis substantiam compleat. ad hoc
vero cetera referantur. **B.** Vellem in
quit id ipsarum rerum commemoratione patefa
ceres. **P.** Nonne inquit beatitudinem
bonum esse censuimus. **B.** Ac summum
quidem inquit. **P.** Addas inquit hoc
omnibus licet. **N**am eadem sufficientia sum
ma est: eadem summa potentia reue
rentia quoque claritas et voluptas beatitu
do esse iudicatur. **B.** Quid igitur. **P.**
Necne omnia bona. sufficientia. poten
tia. ceteraque veluti quedam beatitudinis
membra sunt. an ad bonum veluti ad
partem cuncta referunt. **B.** Intellico
inquit quid inuestigandum proponas. sed
quid constituas audire desidero.

Prosa decima

titudo est summa sufficientia. eadē est summa potentia. et iudicatur eē summa reuerentia. claritas et voluptas Quid igitur estimas dicendum. hec tamen id est nūquid hec oīa scilicet sufficientia. potentia et sunt veluti quedam membra beatitudinis an cuncta referunt ad bonū veluti ad verticē id ē tanquā ad summam rōem appetendi omnia alia Tunc Boetius fatetur se intelligere questionem et prestolari eius solutionē dicens Intelligo quid proponas inuestigandum sed desidero audire quid constituas. diffinias questionem dissoluendo ¶ Notandum quod questio quam philosophia mouet est ista **Q**uam praedicta quinq. scilicet sufficientia. reuerentia et constituent beatitudinem sicut diuersa membra vni corpus vel verū omnia sunt eadē et referantur ad aliquod vnu scilicet ad bonum quod sit ratio appetendi omnia ista ¶ Notandum quod in beatitudine est summum bonum. et in beatitudine est sufficientia. reuerentia. potentia. gloria et iocunditas adeo queritur an ista sint in beatitudine tanquā diuersa aut ad vnum relata scilicet ad bonum ratione cuius appetunt ¶ Nota ad primam prem questionis debet responderi quod non. quia membra vni corpus constituentia debent esse inter se diuersa vt statim probabitur in littera sequenti. sed illa quinq. sunt vnum vt probatum est ergo non possunt esse partes beatitudinis constituentēs ipsam sicut membra vnum corpus Etiam si se sequeretur quod beatitudo seu deus non esset omnino simplex quod est impossibile

¶ Nec philosophia soluit questionem **E**t primo ostendit quod ista quinq. non sunt partes et membra beatitudinis. secundo ostendit quod oīa referantur ad bonū ibi. **A**d bonum vero. **P**rimo intendit talē rōem **Q**uēbra constituentia aliquid vnu ad inuicem debent eē diuersa. sed ista oīa quinq. sunt idē ergo non sunt membra et partes beatitudinis. vnu ē in littera. **C**uius rei supple posite in questionis sic accipe discretiōem .i. discretā solutionē **S**i hec oīa fuerint membra beatitudinis tūc discreti parerent se inuicem **D**ecim est natura partium vt diuersa componant vnum. **A**tqui pro certo hec omnia quinq. monstrata sunt idē esse supple in nona prosa igitur minime sūt membra beatitudinis. **S**i sunt eis saluet

¶ **C**uius discretiōē rei sic accipe **S**i hec oīa beatitudinis membra forent a se quoque inuicē discreparent. **H**ec ē enim partium natura. vt vnu corpus diuersa proponat. **B.** Atqui hec oīa idē esse monstrata sunt. **P.** Minime igitur membra sunt **A**lioquin ex vno membro beatitudo videbitur esse puncta quod fieri nequit. **B.** Id quidem inquam dubium non est. sed id quod restat expecto

ratio membri omnia erunt vnu membrū. et tunc sequitur beatitudinē componi

Liber tercius

ex vno membro quod est impossibile. et hoc est quod dicitur. alioquin. si aliter dicitur quod non sunt membra sed vnum membrum. videtur beatitudo esse priusquam ex vno membro quod fieri nequit. **¶** Et dicit Boetius. id quidem quod modo conclusum est non est dubium. sed istud quod restat de veritate alterius partis questionis expecto. **¶** Notandum quod beatitudo est diuinitas ut prius visum est. et quod diuinitas est omnino simplex et indiuisibilis ex nullo potest esse constituta. cum enim constitutus prius sit constituto esset aliquid prius deitate quod absurdum est. ergo beatitudo non potest esse constituta ex pluribus membris vel ex vno membro.

¶ Die phia ostendit quod omnia referantur ad bonum tamquam ad causam propter quam appetunt. scilicet ex dictis deducit quoddam conclusio nec superius probatas. ut melius intelligantur. scilicet ibi. **¶** Cuius vero causa. **Pri-**mo dicitur. **P**ala est eetera. scilicet. quinq; supradicta ad quod omnia appetenda reducuntur. ipsa referri ad bonum. **I**dcirco enim petit id est appetit sufficientia quod bonum esse iudicat idcirco potentia desiderat quod id etiam credit esse bonum. idem licet praedicat re id est iudicare de reuerentia. claritate. et iocunditate. et sic vniuersaliter concludere quod bonum est summa. id est perfectio et causa omnium expectandorum. id est desiderandorum quod declarat per signum dicens. **I**llud enim quod nec in re nec in similitudine. id est apparentia nullum bonum retinet in se. illud nullo modo potest expectari. id est desiderari. et e contra. id est contra illa que non sunt bona natura. id est ex natura. tamen si videantur. id est apparente esse. quasi vera bona sint appetuntur. quod sit vti bonitas iure creditur esse summa atque causa omnium expectandorum. **¶** Nota quod bonum est causa omnium desiderandorum. quod deficiente ratione boni in aliquo siue sit bonum secundum apparentiam siue existentiam tollitur ratio appetibilis. posita vero ratio boni in aliquo siue secundum rem siue secundum apparentiam ipsum est appetibile. propter quod dicit Aristoteles. iiij. de anima. **S**ouet enim appetibile hoc quidem bonum. hoc autem apparens bonum.

P. Ad bonum vero cetera referri palam est. **I**dcirco enim sufficientia petit. quoniam bonum esse iudicat. **I**dcirco potentia quoniam id quoque esse creditur bonum **I**des de reuerentia. claritudine. iocunditate coniectare licet. **O**mni igitur expectandorum summa atque causa. bonum est. **Q**uod ei neque reneque similitudine vllum in se retinet bonum id expecti nullo modo potest. **C**ontraque etiam quoniam natura bona non sunt tamen si esse videantur quasi vera bona sint appetuntur. **Q**uo sit vti summa cardo atque causa expectandorum omnium bonitas esse iure credatur.

¶ Hic ex dictis philosophia deducit quasdam conclusiones prius probatas ut melius intelligantur et sunt due. Prima est quod bonum et beatitudo sunt idem. Secunda quod deus et bonum idem sunt. Oculi ergo primam conclusionem dicit. Illud maxime videtur optari cuius causa quid id est aliquid expetitur id est desideratur ut si causa salutis id est sanitatis quispiam id est aliquis velit equitare. non tam id est

¶ Cuius vero causa quid appetitur. id maxime videtur optari.

Veluti si salutis causa quispiam velit equitare. non tam equitandi motum desiderat quam salutis effectum. Cum igitur omnia boni gratia petantur. non illa potius quam bonum ipsum desideratur ab omnibus. Sed propter quod cetera optantur. beatitudinem esse concessimus. Quare sic quoque sola queritur beatitudo. Ex quo liquido apparet ipsius boni et beatitudinis unam atque eandem esse substantiam. **B.** Nihil video cur dissentire quispiam possit

non tamen desiderat actum equitandi quod id est equitans desiderat effectum salutis id est sanitatis. Cum igitur omnia petantur gratia boni illa non potius desideratur ab omnibus quam ipsum bonum. sed nos concessimus beatitudinem esse propter quod cetera optantur quare sola beatitudo tanquam finis omnium aliorum desideratur. ex quo liquido id est manifeste apparet eam eandem substantiam habere boni et beatitudinis Boetius assensum isti deductioni dicit. nil video cur quispiam possit dissentire.

¶ Notandum quod cumque proprietates per se eandem. necesse est illa eam eandem. cum igitur bonum et beatitudo habeant unam

et eandem per se proprietatem erunt eadem. Nam per se proprium est beatitudini quod omnia propter eam desiderant. Si illa proprietates est boni quod omnia appetuntur quia bona. ergo bonum et beatitudo sunt idem

¶ Notandum quod illud magis appetitur cuius causa aliquid appetitur. quia illud propter quod aliquid appetitur. prius est in causando motum desiderii quam illud quod appetitur propter aliud. quia causa primaria plus influit quam secundaria. et ideo illud propter quod aliquid appetitur plus influit desiderio quam illud quod appetitur propter aliud sicut finis plus influit quam ordinata in finem. et hoc declarat per exemplum in littera de sanitate que plus appetitur quam actus equitandi factus propter sanitatem

P. Sed deum veram beatitudinem atque idem esse monstravimus. **B.** Ita inquit

¶ Hic philosophia ex conclusionem prius probata deducit secundum. scilicet deum et bonum esse idem finem sub

Liber Tercius

stantiā z de. Si demō
strauimus deū z veraz
beatitudinē esse idē et
vnū. z dr Boetius Ita
est inq. Et quo conclus
dit phia dicēs. Igitur
secure licet concludere sub
stantiā dei sitaz esse in ipso bono nec vsqz alio
id est alibi ¶ Notandū q ex prima conclusionē inferitur secūda ac
cipiendo primam conclusionē pro maiore. arguendo sic. Bonum z be
atitudo sunt idē fm substantiaz. sed deus est vera beatitudo. I deus
et bonum sunt idē fm substantiam

¶ Istud est meum
decimū huius tercij qd
dr fallentū ad inuentio
re. z est vnde cayllabū
mans ex spōdeo z dac
tulo. ex duobz vel tribus
troheis. qz vltimo loco
pr poni spō deus vl tro
cheus In q merro phia
postqz ondit in q sit sum
ma beatitudo horatur
ad istā beatitudinē pue
nire dicens. Oēs capti
quos fallax libido. i. fal
lar delectatio habitans
id possidēs. frenas mē
tes ligat improbis cate
nis. i. viciō cupiderat
bus. venite pariter huc
id est ad summū bonū
qd est situz in deo. Tūc
ondit vilitatē veniēdi
ad illud bonum dicens
Hec scz beatitudo q est
de? erit vobis reges la
boz. cum ipse sit pmiuz
in hac vita laborantiuz
hic est port? i. securitas
manens placida quiete
hic est asillum id est do
mus refugij vnuz id est
forum qz tin ad deū est
turū refugij. patens. i. aptum miseris. Tunc pparat istud bonū ad bo
na tpalia on dens bona tpalia esse dānosa. qz sit cupiditate od tenebrāc
aiam dicens. Quicqd donat tagus fluius iste aureis suis arenis. quic

p. Secure igit cōcludere licet. dei q
qz in ipso bono nec vsqz alio sitam cē
substantiam.

¶ Decimū libri tercij
Hec oēs pariter venite capti
Quos fallax ligat iprob cateis
Terrenas habitans libido meutes
Hec erit vobis requies laborz
Hic portus placida manēs quiete
Hic patens vnū miseris asillum
Non quicqd tagus aureis arenis
Donat. aut bermus rutilāte ripa
Aut indus calido ppinquus orbi
Landidis miscēs virides lapillos
Illustrāt aciem magisqz cecos
In suas condunt aios tenebras
Hoc quicqd placet excitatqz mētes
Infimis tellus aluit cauernis
Splendor quo regit vigerqz celus
Vitat obscuris aie ruinas
Hanc quisquis poterit notare lucem
Landidos phebi radios negabit

Prosa vndecima

110

quid donat hermus fluvius ruralitate. i. splendore sua ripa. aut Indus fluvius a quo dicitur India pinquus calido orbi. q. vicinus torride zone. In quo inq. p. m. c. lapillos virides id est smaragdos candidos. i. margaritis. totum illud non illustrat aciem supplemetis sed magis condunt. i. inuoluunt cecos oculos in suas tenebras. i. ignorantias veritatis. hoc scilicet bonum regale quicquid. i. quocumque placet et excitat metes ad cupiditatem. illis tellus aluit infimis cavernis. i. profundis. q. in profundo terre gignit metallum et gemme. Tunc ostendit utilitatem boni quod est deus. in quo est vera tractatio rudis dicere. Splendor. i. claritudo splendens quod splendore regitur celum ille vitat obscuras ruinas anime. q. splendor et obscuritas se non comparant in eodem. quisquis poterit notare. i. notam habere hanc lucem ipse ne gabit. i. non curabit candidos radios p. h. i. solis. ¶ Notandum propter istam quod asilum secundum Augustinum dicitur domus refugii quam Rhomulus fecit. ab a quo est sine. et sicut quod est tactus quasi sine tactu. q. non erat fas aliquem ibi tangere vel offendere. ¶ Notandum secundum Augustinum li. i. eth. ymo. Tagus est fluvius quem cartago hispanie sic nuncupavit. ex quo procedit fluvius arenis et auriferis copiosus. et ob hoc ceteris fluvii hispanie est prelatius. ¶ Notandum secundum Augustinum de divinatione quod hermus est fluvius asie qui calidus per sinuones secatur fluctibus. et est plenus aureis arenis Indus autem secundum Augustinum li. i. eth. ymo. est fluvius orientis qui rubro mari excurritur a quo india nuncupatur abundans margaritis et smaragdis.

¶ Prosa vndecima tercii libri

¶ Sic vult demonstrare quid sit bonum. quod unum atque idem est bonum. et quod unum semper desiderat subsistere

Affertior inq. Luncta enim firmissimis nexa rationibus constant. P. Tunc illa quanti inquit estimabis si bonum ipsum quid sit agnoueris. B. Infiniti inquam. siquidem mihi pariter deum quoque quod bonum est pertinet agnoscere. P. Atque hoc verissima inquit ratione patefaciam. Maneat modo quod paulo ante conclusa sunt. B. Manebunt

utens per dictis dicit. Affertior inq. s. i. a dictis. cuncta enim possunt nexa firmis

¶ Ista est vndecima prosa huiusmodi tercii. in qua philosophia inducit Boetium in cognitionem quorundam que prius falsus fuit se ignorare scilicet quod sit finis omnium rerum. ex quibus gubernaculum mundus regat. Primo dicit ipsum in cognitionem primi. secundo secundi in sequenti prosa. Primo philosophia investigat definitionem boni. secundo ex hoc ostendit quod sit finis omnium rerum ibi. Ostendit illa nimium. Primo premitur quedam. Secundo philosophia aggreditur propositum. ibi. nonne inquit. Primo Boetius assensum

Tercius Liber

simis rationibus. quod demonstratur. **Et** philosophia inquit. **Quartus**. I. scilicet estimatio
 his. si agnoueris quod sit ipsum bonum. **R**espondeo Boetius Infinitum scilicet per in-
 quam estimabo siquidem mihi pater contingat agnoscere deum quod bonum est. **Et**
 circa philosophia atque philosophia certe habet patefaciam verissimam rationem. maneat. i. procedant. mo-
 id est terminum quod conclusa sit paulo ante. **Et** dicitur Boetius. manebunt sine omni pro-
 ductio in sui veritate. **N**ota quod ad probandum aliquam conclusionem oportet principia
 pia manere in sui veritate et ea concedi. si enim negarent non posset ex eis de-
 duci conclusio. **V**olens ergo philosophia ex his que conclusa sunt tanquam ex principijs
 concludere quod sit bonum. dicitur hoc velle facere manentibus his que probata sunt
Et dicitur. **B.** quod manebunt in sui veritate

Nec philosophia aggredi-
 tur intentum ostendendo
 quid sit bonum. et inten-
 dit probare istam conclu-
 sionem. bonum est illud
 quod omnia appetunt
 quam probat ratione.
Unū et bonū sunt idē
 sed omnia appetunt esse
 unum. ergo omnia appē-
 tunt bonū. **C**irca istā
 rōem sic procedit. **P**ri-
 mo. probat maiores. scilicet
 minores. et ratio resumpta
 maiore infert conclusionē
 secundā ibi. **E**st ne igitur. pro-
 bat ergo maiore quod unū
 et bonū sunt idē per mo-
 dum questionis. et primo
 quid dices. **N**ōne supra
 monstrauimus in. ix. p. sa-
 ea que appetuntur a plu-
 ribus. scilicet sufficientia. reue-
 rentia. potentia. idcirco
 non esse vera bona et p-
 fecta. quoniam discrepa-
 rent a se inuicem supple-
 eo modo quo appetuntur
 a pluribus. et cum
 alterius abesset alteri nō
 posse afferre plenum. et
 absolutum bonum quod
 nullo indigeat.

Tunc autem monstra-

P. Nonne inquit monstrauimus ea
 que appetuntur a pluribus. idcirco ve-
 ra perfecta quod bona non esse quoniam
 a se inuicem discrepant cunctis alte-
 ri abesset alterū. plenum absolutum quod
 bonum afferre non posse. **T**um autem
 verum bonū fieri. cum in unam velu-
 ti formā atque efficientiam colliguntur
 ut que sufficientia est. eadem sit potē-
 tia. reuerentia claritas. atque iocundi-
 tas. **N**isi vero unū atque idem omnia sint
 nihil habere quo inter expetenda nu-
 merent. **B**oetius. Demonstratū inquam
 nec dubitari ullo modo potest. **P**hi.
 Que igitur cum discrepant. minime bo-
 na sunt. cum vero unū esse ceperint. bo-
 na sunt. **N**onne hec ut bona sint. vni-
 tatis fieri adeptione contingit. **B.** Ita
 inquā videt. **P.** Si oē quod bonū ē. bo-
 ni participatio bonū eē procedis. an mi-
 me. **B.** Ita ē. **P.** Quod igitur idē eē unū atque
 bonū. si illi rōe procedas. **E**adē namque suba-

Prosa undecima

est eoz. quoz naturaliter nō est diuer/
sus effectus. **B.** Negare inquā neqō.
efficientiā. i. in vnā cām efficientē. s. deū vt quesit. sufficientia. eadem sit
potentia z reuerentia. claritas z iocunditas. nisi vero oia sint vñi z idēz
monstratum est ea nihil habere quo numerent. i. pputentur inter expe/
renda. i. desideranda. Et dicit Boerius. demonstratū est inqz nec vllō mō
dubitari potest. **U**terius querit pbia. Illa que cū discrepāt minime sūt
bona z cū ceperint esse vñi sūt bona. **N**ōne hec ptingit fieri bona adepti/
one vnitaris. **D**icit Boerius. Ita videt inqz. Et subdit pbia. sed omne
qd est bonū participatione boni pcedis ēē bonū an minime. Et dicit Bo/
erius. Ita est. **T**ūc pbia ex pcessis pcludit maiore dices. **I**git filii modo
opz vt pcedas vñi z bonū esse idem. z pfirmat illā pclusionē p locū ab
effectu dicens. **N**amqz eadem est substantia eoz quozum nō est natura/
liter diuersus effectus. qz idem inqz rum idem natū est facere idem. **B**o/
erius pcedens dicit. Negare inquā nequeo. **N**ota ex littera sic p/
batur q vñi z bonū sint idem. **Q**uecunqz nō sunt bona nisi qz sunt vñi
illa nō sunt bona nisi adeptione vnitaris. sed oia sunt bona adeptiōe vñi/
tatis. s. vñi z bonū idem sunt. **D**elaliter arguitur sic. **O**mnia sunt bo/
na adeptione bonitatis. oia sunt bona adeptione vnitaris. s. bonū z vñi
idem sunt. **A**liam rōnem innuit in lra dicens. **I**lla sunt vñi quozum
non est diuersus effectus. qz idem inqz rum idem nō facit nisi idem. ex. q.
de generatiōe. sed vnus z bonū nō est diuersus effectus. qz effectus vñi
usqz est bonū. s. sunt idem. **E**t hec pclusio pz ex. iij. metaphisice. vbi
Aristoteles vult q bonum z vñum puerantur.

P. Nosti ne igit inquit. omne qd est
tādiu maneat atqz subsistere qz diu sit
vñum. sed interire atqz dissolui pari/
ter. atqz vñū esse destiterit. **B.** Quo/
nā mō. **P.** Ut in aialibus inquit. auz
in vñū coeūt ac pmanēt aia corpusqz
id aial vocat. **C**ū pō hec vnitas vñi
usqz se patione dissoluit. interire nec iā
esse aial liquet. **I**p̄m quoqz corpus cū
in vna forma membrorū cōiunctione
permanet. humana visū species. **A**t
si distribute segregateqz partes eoz/

Hic pbia pbat mī/
nore. s. q oia appetūt ēē
vñū p talē rōem. **U**nū
qdqz tamdiu manet atqz
subsistit qz diu ē vñū
sed omnia naturaliter ap/
petūt manere z subsiste/
re. ergo oia appetūt esse
vñum. **A**lius rōnis pri/
mo declarat maiores. se/
cundo minores. ibi. **E**t
ne igitur. tercio resump/
ta maiore pcludit inten/
tum. ibi. **Q**uod autem
inquit. **P**rimo s. decla/
rans maiore q vñū qdqz
qz tamdiu manet qz diu
est vñū. dicit. **N**osti o
Boeci omne quod est tā/
diu manere atqz subsis/
tere qz diu sit vñū. z cū

Liber Tercius

definit esse unum. pariter
 pringit dissolui atq; in
 terire. **Querit Boetius**
Quonā mō. p̄bia des-
 clarat in exēplo dicens In
 aialib; hoc p̄z cū aia z
 corpus in vñū. coeūt atq;
 q; p̄manet vñū. illud
 vñū vocat aia. cū vero
 hec vnitas dissoluit sep-

aratione vtriusq; aie z
 corporis liquet id est manifestum est animal inter-
 re z iam non esse aia. **Ponit** aliud exemplum **Ipsū** etiam corpus hu-
 manum cū p̄manet in vna forma p̄iunctioe membror; tunc visitur. i. vñ
 detur humana species. sed si partes corporis distribute z segregate. id ē
 separate ab invicem distraxerint vnitate corpus definit esse qđ fuerat
 Eodē modo p̄currenti cetera p̄culdubio patebit vñū quodq; subsi-
 stere. i. permanere dum est vñū. cū vero definit esse vñū interire videt.
Et dicit Boetius Minime inq; videtur mihi aliud p̄sideranti plura

¶ Nota q; aliquis diceret. non videtur q; esse z esse vñū sint eadez
 q; mali sunt. z tñ non sunt vñū. p̄batio. vñū z bonū sunt idem vt iam p̄-
 bati. m̄ est. sed mali non sunt boni. ergo non sunt vñū **Ista** ratio soluit
 ex quarto huius negando maiorem. quia philosophia quarto huius
 sus. p̄bat malos non solum non esse potentes sed simpliciter nō esse. vñ
 mali bene sunt mali. sed q; simpliciter dicant esse non est verum. sicut ho-
 mo mortuus simpliciter non est homo. z de hoc videbitur in quarto.

¶ Hic p̄bia. p̄bat seu
 declarat minorem scz q;
 qia appetant esse z per-
 manere **Et** p̄mo oñdit
 hoc. scđo probat q; talis
 appetitus est naturalis.
 secunda. ibi. **Neq;** nunc
 nos **Primo** oñdit intē-
 tum in animalibus. secū-
 do in vegetabilibus. ter-
 cio in rebus inaiatis. se-
 cunda. ibi. **Atqui** nō est
 tertia. ibi. **Quaerit** **Primo**
 de philosophia **Est**
 ne aliquid quod inquan-
 tum naturaliter agat de-
 sideret. peruenire ad in-
 teritum id est mortem z
 ad corruptionem relic-
 ta appetentia subsistens

poris distraxerint vnitatē. definit esse
 qđ fuerat **Eoq;** mō p̄currenti cetera.
 p̄culdubio patebit subsistere vñūqđ/
 q; dum vñū est. **Cū** vero vñū esse de-
 finit: interire. **B. Consideranti** inq;
 mihi plura minime aliud videtur

P. Est ne igitur inquit qđ inq̄ntum
 naturaliter agat. relicta subsistendi ap-
 petentia. venire ad interitū corruptio-
 nemq; desideret. **B. Si** animalia in-
 quam considerem que habent aliquā
 volendi nolendiq; naturā. nihil inue-
 nio qđ null' extra cogitib; abijciat ma-
 nēdi intētionē z ad interitū spōte festi-
 nent **Oīe** nāq; aia tueri salutē labo-
 rat. mortem vero p̄niciemq; deuitat
Sed quid de berbīs arborib; q; qđ

Prosa undecima

De inanimatis omnino consentiam
rebus prozsus dubito

lendi id est prosequendi. et nolendi id est fugiendi aliquid. nihil inuenio quod
abijciat intentione manendi supple in rerum natura. et festinet sponte. i. vo
luntarie ad interitum nullis causis extra cognicibus. quia omne animal laborat
rati tueri salutem et deuitat mortem et pncipem. sed ego prozsus dubito quod
de herbis et arboribus et quid de rebus inanimatis oino pscntia supple
in talia appetant esse et pmanere ¶ Boetius non dubitat quin aia
lia appetunt esse et pmanere. cuius rationem innuit Illud quod laborat tueri salu
tatem et vitare mortem hoc appetit esse et pmanere. sed o animal est huius
iustmodi quod dicitur. Sed vtrum ita sit in vegetabilibus et in rebus inaiatis
de hoc dubitat et potest esse ratio dubitationis. quia in talibus non sunt operatio
nes ita manifeste subseruientes appetitui naturali pmanendi sicut in ani
malibus que mouentur ad percipiendum nutrimentum et ad alia que
pertinent ad conseruationem vite

¶ Nec pbia pbat quod vegetabilia sicut herbe arbores appetunt esse
pmanere. et hoc pbat quatuor modis sicut patebit Primo ex locorum qua

P. Atqui non est quod de hoc possis abi
gere cum herbas atque arbores intuearis
primum sibi puenientibus innasci locis
vbi quantum earum queat natura. ci
to exarescere atque interire non possunt
¶ Nam alie quidem capis: alie montibus ori
untur. alias ferunt paludes. alie saxis he
rent. alias secunde sunt steriles arene
Quas si in alia quispia loca transferre
conent arescant. Sed dat cuique natu
ra quod conuenit. et ne dum manere
possunt ne interant elaborat

litate quia in talibus locis
nascunt vbi diuici pnt
pseruari in eis. vnde dicitur At
qui p certe Boetius non
est quod possis abigere id est
dubitare de hoc vtrum in
aiata et vegetabilis appe
tat esse pmanere. i. pmo signo
Cum tu intuearis herbas
atque arbores innasci locis
sibi puenientibus vbi
quantum earum natura. i. vi
gor nature queat non pnt
cito exarescere et interire
nam alie capis oriuntur sicut
oliue. alie montibus sicut
cypressi alias ferunt palu
des sicut alnos et salices
alie adherent saxis sicut
herbe que dicuntur capilli
veneris et barba ionis.
Aliarum herbarum sunt
fecunde. i. abundantes steri

les arene ut illius herbe que dicitur mirica. quas si quis conat transferre in
alia loca arescunt. sed natura dat unicuique quod sibi puenit et elaborat ne in
tercant quod diu manere pnt ¶ Nota locus est principium generatio
nis quod saluat et pseruat locum et ipso mediante virtus celestis influit ipsi

Liber tercius

locato. cū igitur vegetabilia sicut herbe et plate requirant determinata loca in quibus saluantur et in alijs arescant patet quod ipsa appetant esse et permanere.

¶ Nec phia pbat idem alio signo quod sumitur ex modo situacionis partium sicut puenientia ad attractionem alimenti quo conservatur esse eorum. Et de Quid iudicas ex hoc quod omnes herbe et arbores trahunt alimenta radicibus veluti ore demerso in terras. et diffundunt sibi alimentum per medullas. per robur. et per corticem quod non est nisi propter appetitum per manendi. Tunc ponit aliud signum quod sumitur de dispositione partium ad preservationem nocumentum ex trinfecū dices Quid iudicas ex hoc quod mollissimum quodque sicut est medulla semper recedat. id locatur in interiore seculo. de id est in medio plate.

extra vero tunc quodam ligni firmitate. vltimus autem. id est exterior cortex arboris quasi patiens mali id est potens sustinere mala opponitur defensori aduersum intemperiem celi. id est aeris. Tunc ponit aliud signum quod sumitur ex propagatione seminis que ordinatur ad preservationem nature in alio simili in specie. cum non possit manere eodem numero. Et dicit Jam vero quanta est diligentia nature ut cuncta propagentur semine multiplicato supple considera que omnia semina quis nesciat esse tanquam quasdam machinas. instrumenta manendi non modo. id est non tantum ad tempus verum etiam manendi in perpetuum generatim. id est successiva generatione. quod d. nullus est cui hec non pateant. **¶** Notandum quod radices plantarum omni similes sunt cum habeant eandem operationem scilicet trahere alimentum. Habent autem plantę radices infixas terre quod extra humorem trahunt et alimentum quod primo diffundit in medullam. deinde in robur. deinde in corticem. Est autem medulla mollissimum quod est in medio plante vel arboris non potens pati intemperiem caloris et frigoris. ideo natura ipsam locavit in medio quam circumdat robur quod est lignum arboris. robur autem circumdatur cortice exteriori tanquam defensor ab intemperie aeris.

¶ Notandum quod vegetabilia non possunt eodem numero manere ideo natura producit in eis semina. per quorum propagationem manent eodem in specie scilicet in suo simili.

Quid quod omnes veluti in terras ore demerso trahunt alimenta radicibus. ac per medullas. robur. corticemque diffundunt.
Quid quod mollissimum quidque sicut medulla est. interiore semper sede recedat. extra pro quodam ligni firmitate tunc tunc. vltimus autem cortex aduersum celi intemperiem quasi mali patiens defensor opponitur. Jam pro quanta est nature diligentia ut cuncta semine multiplicato propagentur. que omnia non modo ad ipsam manendi. verum generatim quoque. quasi in perpetuum permanendi veluti quasdam machinas esse quis nesciat

Prosa undecima

¶ **N**icphia probat q̄ etiam inanimata appetant esse duobus si-
gnis. Primo ex inclinatione naturali eorum ad locum 2 dr. Ea etiam
q̄ creditur esse inanimata. vt lapis. aer. ignis. nō ne desiderant id est ap-
petunt queq̄ id est omnia inanimata. quod suū est id est sue nature con-
sonū est simili rōne propter cōseruationē sui esse. q. d. sic. **A**ur em̄ leuitas

¶ **E**a etiam que inanimata esse
creduntur. nonne quod suū est que
q̄ simili ratione desiderant. **C**um em̄
flammas quidem sursum leuitas ve-
bit. terras vero deorsum pondus de-
primit. nisi q̄ hec singulis loca motō
nesq̄ conueniūt. **P**orro autem q̄ cui
q̄ consentaneū est. id vnūquodq̄ cō-
seruat. sicut ea que sunt inimica cor-
rumpunt. **I**az vero que dura sunt vt
lapides. adherent tenacissimē partib⁹
suis. 2 ne facile dissoluantur. resistūt.
Que vero liquentia vt aer atq̄ aqua
facile quidem diuidentibus cedūt. s3
cito in ea rursus a quibus sunt absci-
sa relabuntur. **I**gnis vero omnes re-
fugit sectionem.

vehit id est mouet flam-
mas sursum 2 pondus
id est grauitas depmit
terras deorsum nō pro-
pter aliaz causam nisi q̄
hec loca 2 motiones cō-
ueniunt singulis supple
pro saluatione eorū esse.
Et subdit Porro illud
quod est cōsentaneū
id est conueniens cuiq̄ ill-
lud supple cōseruat in eē
vnum quodq̄ sicut ea q̄
sunt inimica. i. contraria
corrumpunt. **S**cdō. pbat
idem p aliud signū sum-
ptum ex pseruatione na-
turalis pprietatis cuius
modi est p̄tinuitas quā
q̄lter res naturalis n̄it-
tur pseruare. vii dr **I**az
supple ista vero que dur-
ra sunt vt lapides adhe-
rent tenacissimē id ē fir-
missimē suis p̄tib⁹ 2 re-
sistunt p suam duriciem
ne facile dissoluāt. **Q**ue
vero sunt liq̄ntia. i. mol-
lia sicut aer 2 aqua faci-
le cedunt diuidentibus
sed cito relabunt id ē re-

deunt in ea a quib⁹ sunt abscisa. sed ignis refugit oēm sectionem.

¶ **N**ora quod hoc vltimū q̄ dicit ignem fugere omnem sec-
tionem dupliciter exponit. **P**rimo sic. **A**liquid secatur cum partes ei⁹
q̄b inuicem separantur. ita vt in nullo cōueniāt. vt maxime patet de ig-
ne qui est flamma. **A**lio modo exponitur sic. q̄ ignis refugit om̄nē secti-
onem. quia ppter vehementiam sue actionis corrumpit ipsum quod de-
bet secare. 2 igniendo ipsum in sui naturā conuertit

¶ Sequitur prosa

Libertus Tertius

¶ Hic phia ponit qd desiderium essendi non est appetitus volitarius sed naturalis. Et dicit Neqz nos tractamus nunc de moribus voluntariis anime cognoscentis scilicet de naturali intentione. sicut naturalis est qd transigimus. id est digerimus acceptas escas sine cogitatione. et qd in somno nescientes ducimus spiritum. id est respiramus. Nam amor id est appetitus manendi id est subsistendi in animalibus non provenit ex voluntariis supple sicut tu estimas. qd superius posuisti solum in animalibus esse appetitum manendi. sed venit ex principijs nature quia natura reperit tam in animatis qm in inanimatis. qd autem appetitus manendi non sit ex voluntate probat dupliciter. Primo probat qd quia voluntas sepe amplectitur mores que tollit esse individui. Unde dicit voluntas sepe amplectitur mortem quaz natura formidat. i. abhorret cogentibus causis scilicet extrinsecis sicut patet de martyribus. Secundo probat idem ex hoc qd voluntas quam dogm coheret operatio nem conservativam esse specifici dicens. contra qd id est per contrarium illud opus gignendi quo solo durat diuturnitas id est permanencia rerum mortalium (quod natura appetit) interdum coheret voluntas. sicut patet in continentibus adeo hec caritas. i. appetitus sui supple manendi non procedit ex animali motione sed ex naturali in

desiderium essendi non est appetitus volitarius
¶ Neqz nunc nos de voluntariis anime cognoscentis moribus sed de naturali intentione tractamus. sicut est qd acceptas escas sine cogitatione transigimus qd in somno spiritus ducimus nescientes. Nam ne in animalibus qd dem manendi amor ex anime voluntatibus. verum ex nature principijs venit Nam sepe mortem cogentibus causis quam natura reformidat voluntas amplectitur. Contraqz illud quo solo mortalium rerum durat diuturnitas gignendi opus (quod natura semper appetit) interdum coheret voluntas. Adeo hec sui caritas non ex animali motione. sed ex naturali intentione procedit. Dedit enim providentia creatis a se rebus hanc vel maximam manendi causam ut quoad possunt naturaliter manere desideret. Quare nihil est qd villo modo queas dubitare cuncta que sunt appetere naturaliter constantiaz permanendi deuitare perniciem. **B. Cōfiteor** inquā nūc me indubitato cernere que dudum incerta videbantur

Prosa undecima

rentione quaz deus indidit nature. dedit em̄ providentia diuina rebus
creatis a se hanc maximam causam manendi. vñ desiderent permanere
naturaliter q̄ diu possunt. quare nihil est q̄ vñlo modo queas id est possi
sis dubitare cuncta que sunt naturaliter appetere constantia permanen
di ⁊ deuitare perniciem. quod Boerius concedens dr. Confiteor in qua
nunc me cernere indubitato id est sine dubitatione que dudum incerta
videbantur supple q̄ vegetabilia ⁊ inanimata naturaliter appetunt per
manentia. ¶ Notandū q̄ duplex est appetitus. naturalis ⁊ anima
lis. Naturalis est q̄ consequitur formā naturalem. ⁊ q̄ prima perfectō il
lius quod habet formā naturalem est esse. ideo appetitus cuiuslibet rei natu
ralis est ad suum esse habendū si careat. vel ad conseruandū si habeat
Appetitus animalis est qui consequitur formam apprehensam. ⁊ si for
ma est apprehensa p̄ sensus sic est appetitus sensitivus qui semp̄ tendit
in conuenientia nature. si autē est forma apprehensa p̄ intellectū tunc semp̄
inclinatio pueniens est appetitus rōnalis q̄ est voluntas. ⁊ q̄ illud quod
fm̄ se est discōueniens nature. sicut est mors. illud homo apprehendit qñ
q̄ tanq̄ pueniens ppter aliud annexū scz ppter premiū eterne vite. ideo
voluntas sepe amplectitur mortem quam natura reformidat. Et quo
p̄ q̄ appetitus essendi nō est primo ⁊ principalr ex appetitu intellectiuo
sed ex appetitu naturali. nam appetitus intellectiuus non inuenit in om̄i
bus q̄bus inuenitur appetitus naturalis

P. Quod autē inq̄t subsistere ac pma
nere petit. id vñum esse desiderat. hoc
em̄ sublato nec esse q̄dem cuiq̄z per/
manebit. **B.** Vex est inq̄z. **P.** Om̄ia
igit inquit vñū desiderant. **B.** Con/
sensi. **P.** Sed vñum idip̄m monstra
uimus esse. q̄s bonuz. **B.** Ita q̄dem
P. Cuncta igit bonū petūt. Qd̄ qui
dem ita describas licet ip̄m bonuz eē
q̄s desideretur ab om̄ibus. **B.** Nihil
inquā verius excogitari p̄t. Nā vñ ad
nihilum cuncta referuntur. ⁊ vno ve
luti vertice destituta. sine rectore flui/
tabunt. aut si q̄dē ad q̄s vniuersa festi
nent. id erit om̄iū summū bonorum

¶ Nic phia resum̄p
ta maiore pcludit inten
tum dices Qd̄ at appe
tit subsistere ⁊ pmanere
illud desiderat esse vñū
hoc em̄ supple vno sub/
lato nō pmanebit cuiq̄z
rei suū esse. Dicit Boe
rius. vex est. Conclus
dit q̄ phia. Om̄ia igit
vñū esse desiderant. Et
Boerius p̄sentens dr.
Consensi. Et tūc maio
rem pncipalis syllogis
mi resumit vt cōcludat
diffinitionē boni dices.
Sed nos mōstrauim⁹
vñum esse idip̄m quod
bonum est Dicit Boe
rius. Ita q̄dem. Tunc
phia cōcludit intentum
formā do diffinitionem
boni dicens. Igit cunc
ta bonum petunt quod

Tercius Liber

bonū licet. i. licitum est vt ita describas Bonū est qđ desiderat ab omībus. **¶** Et dicit Boetius Nichil verius excogitari potest qđ ad nihil cuncta referuntur destituta vno vertice. i. principio cuncta fluunt sine rectore. aut si qđ est ad qđ vniuersa festinant illud erit summū omī bonorū.

¶ Notandū qđ oē quod est. appetit perfici. vel in sua pfectione saluari. cū igitur perfici et in pfectione saluari sit bonū oīa appetunt bonum.

¶ Notandū cū dicitur oīa appetunt bonū. ibi non accipit bonū p se pro bono morali. nec p se pro bono naturali. sed pro bono cōiter accepto quod bonū cōiter acceptū est esse essentiale vel accētale pueniens rei vt perficiatur vel in sua pfectione saluetur.

¶ Hic phia ex dicitur res ducit Boetius in cognitione cuiusdam qđ sup se ignorare cōfessus ē. i. quis sit finis oīm rerū.

¶ Et pmo p̄mendat dicitur Boetius dicens. Valūne nimius letor. quia tu fixisti. i. arrigisti notam id est cognitionē mente medie veritatis. i. perfecte veritatis qđ est in medio. sed hoc paruit tibi quod dicebas te ignorare paulo ante supplem p̄moli. vi. pro. Et que

rit. Boetius. qđ inq̄ supple est illud. Dicit phia. qđ sit finis oīm rerū. Et subdit Is est cū finis oīm rerū qđ desiderat ab oīb. qđ qđ bonum esse collegimus. vt p̄ ex diffinitōe boni. o. vt fateamur bonū esse finem oīm rerū.

¶ Notandū qđ p̄ notā medie veritatis intelligit noticiam diuinā. sicut punctū est mediū circuli a quo oēs linee ducunt sic deus est mediū veritatis a quo oīs veritas p̄cedit. **¶** Notandū qđ oīa appetunt sui finē cū finis sit pfectio rei et res destituta suo fine frustratur. cū igitur de rōe finis sit esse bonū. qđ auferentes finē auferūt naturā boni. ex q̄. metaphis. ideo finis oīm rerū est bonum.

¶ Istud est vndecimū met̄. b. terciū qđ dicitur gl̄i conicum ab inuētoze iā b̄icū a pede p̄dominante. In quo metro phia oñdit quō possumus cognoscere bonum et vep̄ et peruenire in cognitionē rerū. ex quo Boetius

¶ Et illa Nimum inq̄ o alumne letor. ipam em̄ medie veritatis notam mente fixisti. Sed in hoc paruit tibi quod ignorare paulo ante dicebas. **¶** Quid inquam. **¶** Quis esset inquit rerum omnium finis. Is est em̄ profecto quod desideratur ab omnibus. Quod quia bonum esse collegimus oportet rerum omnium finem bonū esse fateamur.

¶ Petrū vndecimū libri terciū

Quīq̄s p̄fūda mēte. vestigat vep̄
Lupitq̄ nullis ille deniq̄s falli
In se reuoluat int̄ini lucem visus
Lōgosq̄ in orbē cogat islectēs mot̄

Retrū

vndecimū

Aimq; doceat quicqd extra molitur

Suis retrusum possidere thesauris

Dudū qđ atra texit erroris nubes

Lucebit ipso pspicatus phebo

Quicq; vestigat. i. inuestigare vult vep. pfunda mēte id est subtili z cu
pit falli nullis deuijs. i. falsis opinionibz. q faciunt a vero deuiare. ille res
uoluit in se id est exerceret intra se lucem id est speculatores intini visus
id est rōms z intellectus interioris z ipe cogat id est reducat lōgos mo
tus. i. opationes aie pcedentes ab aia. inflectentes eos motus in orbe.
id est in circulum redeundo ad aiam. z qdquid aim doceat molit. i. labo
rat speculādo extra. i. circa res exteriores. ille doceat aim retrusum. i. ad
se puerum possidere suis thesauris id est potentis q sunt memoria z in
tellectus. z tñc illud quod atra nubes id est obscuritas ignozātie dudū
texit id est occultauit illud lucebit id est apparebit pspicatus id est eu
s deuius ipso phebo. q. d. qđ lōgo tpe fuit obscurum lucidus apparebit
intellectui ¶ **N**otandū q qvult pfficere verum dirigat rōem z in
tellectum ad ipsam rem extra z ad rerum ppterates; z si aliquid cogno
scit ex his nō statim iudicet sed in se reuertatur deliberando an ita sit vel
nō sit q; sepe videtur homini esse qđ nō est. z nō esse quod est. sine enim
deliberatione nō est iudicandū quod nō est longa deliberatōe pbatuz iō
dr phia reuoluit in se lucem vltimi visus ¶ **N**ota q; orbis est linea
circūducta rediens ad idem. inflectere ergo longos motus in orbem est cū
virtus anime ab anima vsq; ad ipsaz rem diuertitur deliberando an ita
sit vel non sit fm q cognouit

Nic phia assignat cām eius qđ dictum est scz quare possum? cos

Nō omē nāq; mēte depulit lumen

Obluiosam corpus inuehēs molem

Heret pfecto semen introsum veri

Quod excitat ventulare doctrina

Nā cur rogati spōte recta censetis

Ni mensus alto viueret fomes corde

Qui si platonis musa psonet vep

Dō qsq; discit inemor recordat

ma quod excitatur ventilante id est exercente doctrina. **Q**ui aut semen

ptus fassus est se modo

scire qđ pus ignorabat

Primo gōit moduz q

possum? deuenire in co

gnitionē veritatis. scđo

assignat cām eius. ibi.

Non omne **D**icit pmo

gnoscere verum dicens

Nam corpus inuehēs

id est inducens obliuio

sam molem id est graui

tatem qua homo fit ob

luiosus nō depulit om

ne lumen id est cognitio

nem veritatis mente id

est de mente quia habi

tus principioz manet

in mente. z subdit. **P**ro

fecto id est pro certo ses

men id est principii he

ri id est veritatis. heret

id est manet introsum

id est intrinsecus. in ani

ma quod excitatur veni

lante id est exercente do

ctrina. **Q**ui aut semen

Liber Tercius

veri sit in alia pbatur p hoc q puer ignarus recte rñdet ad interrogare
vt vtz dualitas sit numerus par vel impar. vñ dr. Nā cur rogati. i. in-
rogati censeris. i. iudicaris vel rñderis recta sponte. i. voluntarie. nisi for-
mes. i. radix veritatis mersus. i. latēs viueret alto corde. i. pfunda men-
te. **¶** Et subdit. q si musa. i. sapia Platonis psonat vtz illud qd qsqz dis-
cit recordat immemori. i. obliuis **¶** Hora q Platonī imponitur q
voluerit aias oia sciuisse anteqz pingerent corporibz. sed adiungere cor-
poribz oia tradidisse obliuioni. sed p studiū z exercitiū sapiam recuperat
se. ergo voluit q scire non est aliud nisi quoddaz antiquoz reminisci ad
quā intentionē videt hic loqui phia. sed nō est dicendū q scire fiat p res
miniscenciā. sed scia de nouo acquiritur p inuentionē vel doctrinā. verus
est qd intellect⁹ nī naturaliter hz se in cognitionē principioz p que virtu-
te intellectus agentis z p doctrinā deuenit in cognitionē principiatorū
¶ Nū Lincolnensis pmo posterior dr. Non solum vox doctoris exten-
sonans nec lra vīsa docet. sed hec duo mouent z excitant. verus aut doc-
tor est q mentē interius illuminat. veritate oñdit. **¶** Hora q sicut
sanitas qñqz causatur a principio intrinseco. i. a corde. qñqz a principio
interiori z exteriori pura a medico z corde. sed nuncqz causas a principio
exteriori sine interiori. sic scia qñqz acquirit a principio interiori pura ab in-
tellectu agente. sicut pars in hñribus sciam p inuentionem. qñqz acqui-
ritur a principio interiori z exteriori simul sicut a doctore z intellectu agē-
te. nuncqz aut acquiritur a principio exteriori sine interiori

¶ Ista est. xij. z vltia p-
sa h⁹ terciū in q phia res-
ducit Boetius in cogni-
tionē alterius cui⁹ igno-
rantia prius pfectus est
scilz quibz gubernaculis
mūdus regat. Primo
facit hoc scdo Boetius
mouet qdā questioneꝝ
phia. Scdo ibi. Ludis
ne me. Prio oñdit phia
q de oia gubernat sua
bonitate. scdo oñdit mo-
dum quo oia gubernat
ibi. Sed qd dicam. res-
cio ex hīs cōcludit ma-
lū nihil esse. ibi. S; vis
ne. pmo boeti⁹ assentit
dictis Platonis in metro
¶ Et oñt phia ipm posse
reduci in cognitionē cui⁹
insdā cui⁹ ignorantiaz
pfectus est. scdo phia re-
ducit ipm in cognitionē

¶ Prosa duodecima libri terciū.

¶ Ego Platonī inqz vehemē-
ter assentior nā me hoz iā scdo
pmemoras. Prīmū q memorā cor-
pea ptagiōe. debinc cū meroris mole
pfectus amisi. **¶** Tum illa Si pora
inquit pcessa respicias. ne illud quidā
longius aberit qn recorderis (qd te
dudū nescire pfectus es) **¶** B. Quid in-
qz. **¶** Quibz ait illa gubernacul⁹ mū-
dus regat. **¶** B. Memini inqz me in-
sciciam meā fuisse pfectum. Sed qd
afferat. licet iam pspicias. planius ta-
men ex te audire desidero

Prosa duodecima

Al. scda ibi. mūdū hūc. **P**rio dē tū. p tūc ego boe. inq̃s vehemēter assens
rior. i. assentior **P**latōi. nā me o phia hōz. i. q̃ de^o sit finis oīm rez. 2 sū
mū bonū scdo p memoras. i. recordari facis. primū q̃ amisi memoriā. i.
quoderat in memoria corporea cōtagione id est corporis grauedine de
hinc id est scdo commemoror bonū cū amisi memoriam. p̃ssus mole id ē
pondere meroris. **T**ūc phia oñdit q̃ nō tū hōz recordabitur ppter dic
ta sed cuiusdam alterius qd̃ ignorare se dicebat dicens. **S**i illa p̃us cōs
cessa respicias nō aberit longius. i. a mēoria tua quā facile recordaberis
quod dudum cōfessus es te ignorare in p̃mo libro. **E**t querit **Boet**
ius qd̃ inq̃s. **D**icit phia. qbus gubernaculis regatur mūdus. **E**t dē **Boes**
tius **S**emini inq̃s me fuisse p̃fessum in sciciam id est ignorantiam meā
et licet iam p̃spiciam id est agnoscam tū desidero planius audire ex te
quid asseras id est qd̃ de hoc dicas. ¶ **N**otandū q̃ **Boetius** dē tū
scdo commemorarum p̃dictorū q̃ deus sit finis rerum 2 q̃ sit summum
bonum. **P**rimo postq̃ mole corpis oppressus est amisi memoriā eos
rum 2 postea p̃ studium recordatus est. **S**ecūdo quia merore 2 tristitia
affectus in ignorantiam eorum lapsus est. sic postea per instructionem
phia ad memoriā reduxit

P. **M**ūdū inq̃t hūc a deo regi paulo
nū mīme dubitādū putabas. **B**. **N**e
nūc qd̃ez arbitror inq̃s. nec vnq̃s dubi
tādū putabo. **Q**uibusq̃ in hoc rōnibz
accedā. breuiter exponā. **M**ūd^o hic
ex tā diuersis p̃trarijsq̃ p̃tibz in vnā
formā mīme puenisset. nisi vnus esset
qui tā diuersa p̃iungeret. p̃iūcta vero
naturaz ipsa diuersitas inuicem dis
cors dissociaret atq̃ diuelleret. nisi v
nus eēt q̃ qd̃ nexuit. p̃tineret. **N**ō taz
hō cert^o nature ordo p̃cederz. nec taz
dispositos motus. locis t̃pibz. efficiē
tia. spacijs. q̃litatibus. explicaret. nisi
vnus eēt q̃ has mutationum varieta
tates manēs ip̃e disposeret. hoc quic
qd̃ est q̃ p̃dita manēt atq̃ agitant. v
litato cunctis vocabulo deū nomino

¶ **N**ec phia vult oñ
dere inēctum. **E**t p̃mo
ammonet **Boetium** de
quodam prius concess
so. **E**t **Boetius** illud fa
tetur 2 ratione p̃firmat
secundo philosophia oñ
dit quibus gubernaculis
regat mūd^o. ibi **T**ūc
illa inquit. **P**rimo dis
cūt. **O** **Boetius** tu paulo
ante in primo libro pu
tabas minime dubitan
dum hūc mundum re
gi a deo. **D**icit **Boetius**
us. **S**ime arbitror du
bitandum nec vnquam
dubitabo et ergo breui
ter exponam quibus ra
tionibus accedaz ad h
probandū. **E**t innuit
Boetius rationes suas
dicens. **H**ic mūdus mē
nime cōuenisset in vnā
formā ex tā diuersis et co
trarijs p̃tibz nisi esset
vnus q̃ tam diuersa cōs

Tercius Liber

lungeret. i. qui est deus. et ipsa diuersitas naturarum huius mundi discors sui-
cem dissociaret atque diuelleret coniuncta nisi esset quod contineret. i. conserua-
ret quod nexuit. i. coniungit. quod scilicet est deus. ordo vero nature tam cer-
tus non prederet nec explicaret tam dispositos motus. i. ordinatos motus
locis temporibus. efficietia. spacijs. qualitatibus. nisi esset vnus qui idem mas-
mens immobiliter disponderet has varietatum mutaciones. quicquid autem est
et condita. i. creata manent et agitant. i. mouent illud vsitato cunctis voca-
bulo nomio deum. ¶ Notandum quod Boetius innuit tres rationes quod mun-
dus regatur a deo. Prima sumit ex diuersarum rerum coniunctioe que talis est. Di-
uersa et contraria non vniuntur inuicem per se. cum igitur mundus vnitus sit ex prius
contrarijs vt ex elementis. oportet vt aliquid sit vnies eas et hoc est deus. ergo
mundus regitur a deo. Hanc rationem tangit ibi. Mundus hic. Secunda ratio sus-
mitur ex contrariis simul coniunctis conseruatione que talis est. Diuersa et
contraria ex proprietate sue nature dissociantur ab inuicem nisi ab aliquo con-
seruentur. sed partes mundi sunt diuerse et contraria. ergo hanc rationem tangit
ibi. Coniuncta vero Tercia ratio sumit ex ordinata motuum dispo-
sitione que talis est. Nichil certitudinaliter et regulariter mouet secundum dispo-
sitionem loci tem-
poris. efficietia. spacijs. et qualitatibus nisi sit vnus rectificans et regulans sed
motus eorum qui fiunt in mundo fiunt regulariter secundum predicta quinq. et ne-
cesse est ponere rectificante et regulante quod est deus. et mundus regitur a
deo. Hanc rationem tangit ibi. Non tam vero certus ¶ Notandum quod re-
gulares motus fiunt in mundo locis quod ad primationem et elongationem
solis in obliquo circulo. fiunt etiam temporibus quod ad variationem diei et no-
ctis. fiunt efficietia. quod luna efficit augmentationem et diminutionem humi-
dorum secundum sui crescentiam et decrecentiam et efficit fluxum et refluxum maris. fiunt
etiam ordinati motus spacijs. quod luna et alij planete maiori et minori spacio
quicquid distant a sole et ab inuicem. etiam fiunt qualitatibus. quia in estate
causatur calor in hyeme frigus.

¶ Dic phia supposito
quod mundus regatur a deo. p-
bat quod regatur ab ipso p-
sua bonitate. Et dicitur
Boetii cum hec ita senti-
tias quod mundus regatur a
deo puto mihi prestare p-
uam operam. i. paruam laborez
vt tu ppos. i. potens fe-
licitatis sospes. i. sanus re-
uissas patriam. i. cognos-
cas beatitudinem. Tunc p-
bat quod deus regatur mundum
sua bonitate dicens. inu-
eamur que pposuimus.
nonne numerauimus sus-
pra in nona p-
la in teas

P. Tum illa. Cum hec inquit ita senti-
as. quam mihi restare operam puto. vt
felicitatis ppos patriam sospes reuissas
sed quod pposuimus intueamur. Nonne in
beatitudine sufficientiam numerauimus
deumque beatitudinem ipsam esse p-
sensimus
B. Ita quidem. P. Et ad mundum igitur
inquit regendum nullis extrinsecis admi-
niculis indigebit. alioquin si quod egeat ple-
na sufficientiam non habebit. B. Id inquit ita
est necessarium. P. Per se igitur solum cuncta di-

Prosa duodecima

ponit. **B.** Negari inq̃z nō potest. **P.** Atqui deus ip̃m bonū esse monstra-
tum est. **B.** Demini inq̃z. **P.** Per bo-
nū igitur cūcta disponit. Siquidez p
se regit omnia. quem bonum eē p̃fen-
sum? **Et** hic est veluti clau⁹ atq; gu-
bernaculum. quo mūdāna machina
stabilis atq; incorrupta seruatur. **B.**
Vehementē assentior inq̃z. 2 id te pau-
loante dicturam tenui licet suspitione
prospexi. **P.** Credo inquit. Jam em̃
vt arbitror vigilantius ad cernenda
vera oculos deducis.

cuncta disponit. siquidē p se regit oīa quē p̃sentimus esse bonum. 2 hic
deus est veluti quidā clauus atq; gubernaculum quo machina mundi
seruatur stabilis 2 incorrupta. Dicit boerius. vehementer. i. valde assen-
tior 2 illud te dicturam pauloante prospexi. licet tenui suspitione. Dicit
p̃bia. Credo inquit q̃ hec puidisti. iam em̃ vt arbitror vigilantius q̃ pri-
us deducis oculos ad vera cernenda. ¶ Notandū q̃ extrā accipiū-
tur due rōnes ad pbandum intentum. Primo. pbat q̃ deus per se regit
omnia. 2 taliter. In beatitudine est summa sufficientia sed deus est beati-
tudo. ergo in deo est summa sufficientia. tale aut̃ non indiget extrinsecis
gubernaculis. q̃ per se deus regit omnia. Secūda rō. pbat q̃ deus per
suam bonitatem que non distinguitur a deo regit omnia. sicut deus per
se regit omnia vt visum est. sed deus est ipsum bonum. ergo bonū regit
omnia vt pater de se. quia sua bonitate 2 clementia.

Sed qd̃ dicā nō minus ad p̃tendū
pr̃. **B.** Quid inq̃z. **P.** Cū de⁹ inquit
omnia bonitatis clauo gubernare iu-
re credat ea dēq; oīa sicuti docui ad bo-
num naturali intēctione festinēt. Num

titudine esse sufficientē
2 p̃cessimus deū eē ip̃as
beatitudinē. Dicit Boerius.
Ira est inq̃z. Ex hoc cō-
cludit p̃bia deū nullo in-
digere ad regendū mū-
dum. Dicit q̃ ad mū-
dum regendū deus nul-
lis extrinsecis admini-
culis indigebit. alioquin
si ita esset q̃ aliquo eges-
set non haberet plenam
sufficientia. Dicit de Bo-
erius. Illud inq̃z est ne-
cessariū. Ideo concludit
p̃bia. Deus cūcta dispo-
nit. i. regit p se solū. Dicit
Boerius. Negari ne-
quit. sed deus monstra-
tus est esse ip̃m bonum.
Demini inq̃z de Boe-
rius q̃ per bonum deus

¶ Ne ponit p̃ quē ma-
dū deus oīa gubernat
2 p̃ oīe q̃ oīa gubernat
suauiter. qz omnia sibi
obediunt. secundo q̃ gu-
bernat omnia fortiter qz
nihil sibi resistere potest
secūda ibi. Quod si co-
nes. Primo dicit. Illud qd̃
dicam nō minus pr̃ ad

Liber Tercius

contendū. i. ad deside-
randū. Et dicit Boetius
Quid inq. Et dicit phia
Cū deus iure credatur
oia gubernare clauo bo-
nitatis sue. z oia festinē
naturali in. Et ad bo-
nū sicuti docui prius in
prosa decima. non p. du-
bitari quin voluntarie
regantur. i. sponte z con-
uertant se ad nutum dis-
ponentis tanq. pueniē-
tia. i. obedientia z prem-
perata. i. cooprata suo
reitori. Dicit Boetius Ita inq. nec ē qz non videret bonū esse regl-
men dei si foret iugū derectantiū. i. recusantiū. sicut bos lasciuens recu-
sar iugū. et si non esset salus obrepantiū. i. obediētiū. Et dicit phia. Nihil ē
qđ naturam seruans conef. i. laborer p. trare deo. Et Boetius Nihil inq.
¶ Hora q. cū gubernare nihil aliud sit nisi in finē ordinare. nec aliud ē
deū p. bonitatem gubernare q. p. bonitatem in finē dirigere. z cū oia na-
turaliter tendant ad bonū tanq. in finem. manifestū est q. omnia sponte
in finem diriguntur. z ita naturaliter oia sponte obediunt gubernanti. z
p. p. deus regit oia suauiter ¶ Hora q. voluntariū fm pfectam
sui rōnem tm inuenit in habentibus voluntatem. sed extendendo volū-
tarium ad oēm appetitum non coactū sic potest reperiri in oibus. z sic ac-
cipitur hic ¶ Hora q. nihil seruans naturaz repugnat deo. licet eim
peccator videatur deo repugnare ipse nō sernat naturam. quia peccator
diminuit z deprauat naturam Etiam Boetius loquitur hic de appeti-
tu nature. vt patet ex superioribus
¶ Hic phia ostendit q. de-
us regit oia fortiter. qz
nihil est qđ possit sibi re-
sistere. scđo pfirmat hoc
p. quandā fabulam. ibi
Accepisti. primo dicit Si
quis conef resistere deo
nunquid aliquid pficiet
aduersus eum quē pcel-
simus esse potentissimū
iure beatitudinis id est
ex eo q. ē beatitudo Di-
cit Boetius. prius nil
hil supple potest resiste-
re Igitur dicit philosopho
phia. non est aliquid qđ

dubitari potest quin voluntarie regā-
tur seqz ad disponētis nutū veluti cō-
uenientia ptemporataqz rectori spon-
te conuertant. B. Ita inq. necesse est
nec beatum regimen esse videretur. si
quidem derectancium iugū foret. nō
obtempantiū salus. P. Nihil est igit
quod naturam seruans deo cōtrarie
conetur. B. Nihil inq.

P. N. si conef ait Num tandē pfici-
et quicqz aduersus euz. quē iure brū-
dinis potentissimū esse concessimus
B. Proxus iqz nihil valeret. P. Nō
est igit aliquid quod summo huic bo-
no vel velit vl' possit obistere. B. Nō
inq. arbitror. P. Est igitur summū in-
quit bonū qđ regit cūcta fortiter sua
uiterqz disponit. B. Tm nego. q. in

Prosa duodecima

quam me nō mō ea que p̄clusa ē sum
ma rōnum. verū multo magis hec ip
sa quibz vteris verba delectant. vt t̄a
dem aliquādo stulticiam magna lace
rantem sui pudeat. **P.** Accepisti inq̄t
in fabulis lacescentes celum gigantes
sed illos quoq; vti cōdignum fuit be/
nigna fortitudo disposuit

tum lacerantem. i. mala reprehendentem magna que tangūt diuinā gu/
bernationē pudeat sui. Tūc p̄firmat p̄ fabulam q̄ nihil potest resistere
deo que talis est Gigantes volētes expellere deos de celo posuerūt mō
tem super montem vt ascenderent. qđ videns Iupiter ipos fulmine de
fecit z mōtibz depressit. z hec in. ij. met̄hamorphoseos. vii. d̄r o. **Boetius** ac
cepisti. i. didicisti in fabulis gigantes lacescentes. i. lacerare volentes celū
sed fortitudo benigna. s. de illos disposuit. i. deposuit vti p̄dignū fuit

¶ Nota p̄ha hīc alludīt p̄bis sacre scripture que dicit Attingit
q̄ a fine vsq; ad finem fortiter z disponit oīa suauiter. ideo d̄r **Boetius**
se non t̄m delectatari in istis rationibz quantum in suis verbis.

Sed vis ne rationes ipsas inuicem
collidamus. forsitan ex huiusmodi cō
flictatione pulchra quedam veritatis
scintilla dissiliet. **B.** Tuo inq̄s arbitra
tu. **P.** Deum inquit esse omnium po
tentem nemo dubitauerit. **B.** Qui q̄
dem inq̄s mente p̄sistat. nullus proz/
sus ambigat. **P.** Qui vero est inquit
oīm potens nihil est qđ ille non possit
B. Nihil inquam

huic sūmo bono vel ves
lit vel possit resistere d̄r
Boetius Non arbitror
ideo d̄r p̄ha. Sūmum
bonū est qđ regit cūcta
fortiter suauiterq; dis/
ponit. Dicit **boetius** qđ
.i. q̄cum me ea summa
rōnū que mō p̄clusa est
nō mō. i. nō tantūmodo
me delectat. verū p̄ sed
ipsa qbz vteris p̄ba mul
to magis delectant me.
ita vt stulticiā. i. me stul

¶ Nec philosophia cō
cludit ex dictis q̄ malit
nihil sit. Et primo p̄s
tit assensum **Boetij** dis
cens. vis ne ipsas ratio
nes id est proposiciones
ratione probaras. inui
cem collidamus id est
componamus. forsitan
ex conficatione huius
dissiliet id est procedet.
quedam pulchra scintil
la veritatis. Et dicit
Boetius fiat inq̄s tuo
arbitrari. id est tua vo
luntate. Tunc ponit p̄
posiciones manifestam
dicens. Nemo dubita
uerit deum esse omnipo
tentem. Dicit **Boetius**

Liber tercius

Nullus prorsus a-
bigat q̄ mente p̄sistat. i.
qui sane mentis est. **T**ūc
assumit aliam p̄p̄tem di-
cens. **Q**ui vero est oīpo-
tens nihil est q̄d ille non
possit. **D**icit **Boetius**. nihil inq̄. **T**unc ponit alia p̄p̄tem **D**eus num
potest facere malum **D**icit **Boetius** **N**inime **I**git̄ p̄cludit p̄bia ma-
lum nihil est. cū illud facere nō possit ille qui nihil non potest facere. i. oīa
facere. **N**ota sicut deus est causa efficiens oīm. ita est finis oīm
Unī quicquid sit ab eo. ordinatur ad ipsum tanq̄ ad finem. si ḡ deus fa-
ceret malum ordinaretur ad ip̄m tanq̄ ad finem. z cū ipse sit bonū. ma-
lum ordinaretur ad bonum. ergo deus non potest facere malū tanq̄ aliq̄
quid p̄ se intentum **E**st ḡ p̄clusio quā p̄bia inferre q̄ malū nihil est. **R**ō
p̄clusionis est. **D**eus potest facere oē quod est cū sit oīpotens. sed deus
non potest facere malum. ḡ malum nihil est. **E**t si diceret. si malū nihil ē
cū homo dānerur. p̄ malo damnabitur pro nihilo **D**icendum q̄ malum
dicit defectum boni non negatiue sed p̄uatiue. z ideo malū est defect⁹
boni quod debet haberi. z q̄ in potestate hoīs est illd habere z si nō ha-
bet illud bonum cum deberet habere. ideo damnatur. z ponitur exem-
plum. **A**liquis teneretur soluere centum libras. z si non soluat incarcerabi-
tur. certū est q̄ non soluere non est aliquid sed nihil. non tamen simplici-
ter dicitur incarcerari pro nihilo. sed ideo quia nihil erat quod debuit ad
liquid esse

P. Num igitur deus facere malum
potest. **B.** Ninime inq̄. **P.** Valuz
igit̄ nihil est inquit cū id facere ille nō
possit qui nihil non potest.

Nic **Boeti⁹** mouet
q̄stionē p̄bie. sc̄do p̄bia
soluit. ibi **T**ū illa. **P**ri-
mo boeti⁹ admirās de
p̄neione z cōuolutione
rationū q̄b p̄bia v̄sa est
querit verū ista p̄neio
rōnum sit ex delusione
p̄bie vel pueniat ex na-
tura rei. z breuiter illas
rōnes recolligit z dē **P**
p̄bia ludis. i. deludis ne
me texens. i. formans la-
borintū. i. laborem diffi-
cilem rōibz. faciendo rōes
circulares. quo sc̄z labo-
rinto egrediaris ea pre-
qua introeas. z egredia-
re eo loco quo introieris
tu p̄plicas quendā or-
bem admirabile diuine.

B. Ludis ne inq̄ me. inextricabiles
laborintū rōnibus texens **Q**ue nunc
quidem qua egrediaris introeas. nūc
p̄o quo introieris egrediare. an mira-
bile quendā diuine simplicitatis orbe
p̄plicas **E**tem pauloante beatitudi-
ne incipiens. eam summū bonū esse
dicebas. quā in summo deo sitaz loq̄
bare **I**psū q̄ deū summū cē bonū
plenāq̄ beatitudinez differebas **E**t
quo neminem beatum fore nisi qui pa-
riter de⁹ eēt: quasi munusculū dabas

Betrum duodecimū

Rursus ipsam boni formam dei ac beatitudinis loquebaris esse substantiam, ipsumque vnum id ipsum esse bonum dicebas quod ab omni rerum natura peteretur. ¶ Deum quoque bonitatis gubernaculis vniuersitatem regere disputabas. volentiaque cuncta parere. nec ullam mali esse naturam. atque hec nullis extrinsecus sumptis. sed altero ex altero fidem trahente insitis domesticisque probationibus explicabas

et beatitudinis. et dicebas ipsum vnum esse id ipsum quod bonum. et illud bonum dicebas esse quod appeteretur a natura omnium rerum. et tu disputabas id est disputando probabas deum regere vniuersitatem gubernaculis bonitatis. et cuncta volentia parere id est obedire deo. nec ullam esse naturam mali. et hec omnia explicabas nullis rationibus sumptis extrinsecus id est non accipiendo principia extrinseca sed insitis id est intrinsecis et domesticis id est propriis et conuenientibus probationibus rei de qua agebas. altero assumpto trahente fidem. id est certitudinem ex altero. ¶ **N**ota laborintus dicebatur domus dedali quam cum aliquis intendebat intrare exiit. et exiundo intrauit et peruenit depingi circularibus protractionibus. et transsumitur hic ad designandum circulationes et reuolutiones rationum. ¶ **N**ota quod circumuolutio et conexio rationum quibus philosophia vsa est. non est sic circularis. quod vna et eadem propositio sit principium et conclusio respectu eiusdem. quod sic non contingit demonstrare circulo ut per primo posteriorum. sed dicitur conexio circularis. quod rationes ex invicem dependent ita quod propositio conclusa in vna sit principium alterius conclusionis. in alia. nec propter istas diuersas conclusiones est aliqua diuersitas in deo sed omnia sunt idem simpliciter.

simplicitatis. id est satis mirabilem circulationem rationis in diuina simplicitate. **T**unc breuiter recolligit rationes dicens tu paulo ante incipiens a beatorum dicebas eam esse summum bonum. quam beatitudinem tu loquebaris esse sitam in summo deo. et disserebas deum esse summum bonum et plenam beatitudinem. ex quo dabas. id est inferrebas quasi munusculum id est correlarium nemines esse beatum nisi si esset deus. **R**ursum tu loquebaris formam boni esse substantiam dei

P. Tū illa **D**iuine inquit ludimurque omnium maximam dei munere quem dum deprecabamur exegimus? **E**a est enim

Hic philosophia respondet **B**oetio ad questionem et dicit **D**iuine ludimus sed nos exegimus id est proficimus munere dei quem dum deprecabamur rem maximam omnium rerum. ea enim

Libertercius

i. talis forma. i. dispositio diuine substantie vt neq; in extrema. i. in exteriora dilabatur. i. cadat nec suscipiat aliquid extrinsecū in se. Quod probat autoritate pmentis dis quā primo ponit in greco. deinde sensus eius subiūgit in latino dicēs Sed sicuti permenides ait de ea se substantia diuina q; diuina substantia rex orbem mobile rotat id ē mutat circulatione generationis et corruptiōis. et mutando res ipsa non mut. s. sed se immobile pseruat. **O** hoc cū si nos agitauimus. i. cognouimus rōnes nō extra. i. non ab extrinseco petitas. i. sumptas. sed collocatas intra rei ambitū quā rem tractabamus. nihil est q; de hoc ad mireris. cum. i. ex quo tu didiceris Platone sanciente. i. pstante sermōnes oportere esse cognatos. i. prios pueniētes rebus de quibus supple rebus loquimur. **N**ota q; sermones accipiendi sunt sūm materiā subiectā. q; certitudo nō est simpliciter querenda rōnibus ex primo cōsuetudinem. vbi dicit q; disciplinari est tantū inquirere certitudinem sūm vniū quodq; genus quārum natura respicitur. **Q**uā igitur deus sic regat omnia preter hoc q; pmissetur cum eis. ex libro de causis sermones de diuina substantia accipiendi sunt sūm intranea diuine substantie et nō sūm extranea cum non commisceatur cum eis.

Istud est duodecimū inter. et vltimū huius tertij qd dicitur gliconicū ab inventore. chorambicū a pede pcedente. Primo enim ponit spondens dicendo felix. secundo chorambus dicendo qui potuit. tercio puthicus vel trocheus. **I**n q; metro postq; huius ostendit que sit vera beatitudo et vbi sit sita hortatur nūc ad psequendum ptemplatione illius beatitudinis. Et primo ponit illū esse felicem qui relictis terrenis vacat diuine ptemplationi. Secundo ostendit quid huius ptemplatione impediatur. Tercio illud impedimentum vitare

diuine forma substantie vt neq; in extrema dilabatur. nec in se externū aliquid ipsa suscipiat. Sed sicut de ea permenides ait oēm tu circulo adducis spōte multitudinem. **R**ex orbem mobile rotat. dū se immobile ipsa pseruat. **Q**uā si rōnes quoq; nō extra petitas sed intra rei quā tractabamus ambitū collocatas agitauimus? nihil est qd admirare cum Platone sanciente didiceris cognatos de quibus loquimur rebus? oportere esse sermones

Quodrum duodecimū libri tertij

Felix qui potuit boni
Fontem visere lucidum.
Felix qui potuit grauis
Terre soluere vincula

postq; huius ostendit que sit vera beatitudo et vbi sit sita hortatur nūc ad psequendum ptemplatione illius beatitudinis. Et primo ponit illū esse felicem qui relictis terrenis vacat diuine ptemplationi. Secundo ostendit quid huius ptemplatione impediatur. Tercio illud impedimentum vitare

Metrum duodecimum

docet. scda ibi. Quondā. terciā ibi. Tos hec fabula. Primo de Felice
supple est qui potuit visere. i. desiderāter videre lucidū fontē. boni. i. deū
qui est fons ois boni. 2. felix est qui potuit soluere vincula. i. affectōes gra
uis terre. i. terrenozum que sua grauitate trahūt hominem deorsum

¶ Notandū q. felix est qui speculatur fontē boni 2 qui premit de
lectationes terrenas. Un in li. de pmo 2 morte. Aresto. scribit. hēa est
anīma que non est infecta prauis opibz huius mūdi 2 intellexit suū crea
tozem ipa est que reuertet in locū suū in delicijs magnis. ve aut anīme q
nō hz posse redeundi ad patriā suā. turpia em opera 2 delectationes eoz
porales impediunt ascensum eius futurum

¶ Quondā funera iungia
Vates thraicius gemens
Postq. flebilibus modis
Siluas currere mobiles
Annes stare coegerat
Iunxitq. intrepidum latus
Seuis cerua leonibo
Nec visum timuit lepus
Iam cantu placidum canem
Cum flagrantior intima
Fernoꝝ pectoris vixeret
Nec qui cuncta subegerant
Vulcerent dominū modi
Immites superos querens.
Infernas adiit domos
Illic blanda sonantibus
Lordis carmina temperans
Quicquid precipuis dec
Matris fontibus hauserat

¶ Hic ostēdit quid im
pediat ptemplationē diui
noꝝ. qz affectus terreno
rum. qd declarat per quan
dam fabulā que talis est.
Orpheus filius Calliope
fuit citharista qui tāta dul
cedine cythare sonabat q
non rñ homines sed et ias
bruta allexit. 2 in tantum
ea demulsi q impetus su
os naturales dimittebant
siluas currere flumina sta
refecit hic habuit vxorem
dicam Euridicen quam
cū pastor aristus adamas
re veller ipsa fugiens per
prata calcato quodam ser
pente interiit 2 ad inferos
descēdit quam Orpheus
volens ab inferis reducere
deos supernos sua cithara
placare cepit. sed cum non
proficeret ad infernum des
cendit 2 in tantum deos in
fernales delinuit q pcessa
est ei vxor tali condicione
anteq. extret infernum nō
flecteret retro aspectū vxo
rem respiciēdo. cū aut iam
prope exiisset Orphens
amore allectus retrosperit
2 sic vxorem perdidit. Cir
ca istam fabulā sic pcedit.
Primo ostēdit quomodo
Orphe⁹ ad inferos descēn

Liber Tercius

dens pro vxore rogauit
Scdo qño monstra in
fernalia placauit. **Ter-**
cio ostendit qño vxor ei
cessa fuit z eam pdidit
Scda ibi. **Stupet.** ter/
cia ibi. **Tandem.** Dicit
pmo **Vates** tharicius
i. **Orpheus** de thracia
prouincia oriundus. di/
ctus **Vates.** i. sapiens a multis. ille quondā gemens. i. deplozans funera

Quod luctus dabat impotens

Quod luctum geminans amor

Deficiet. trenara commouens

Et dulci veniam prece

Umbrarum dominos rogat

i. morte iugis. postq̃ coheret amnes. i. fluuios stare. siluas currere mo
biles post ipm̃ flebilibus modis. i. modulationibz cythare quas flendo
formauit. z postq̃ cerua iunxit intrepidū larus seuis leonibz. qz cerua cū
leonibus incedebat sequēdo modulationē orphet. nec lepus timuit canē
visum iam placidum canem. cantu. i. sono cythare. qz lepus z canis sil'
sequebant ipm̃ **Cū** aut feruor. i. amor flagrantior. i. ardentior viceret in/
tima. i. interiora pectoris **Orphei.** z cū modi. i. modulationes q̃ cuncta
subegerant. i. subdiderant non mulcerent. i. non placarent dñm. s. **Ioue**
ipse querens superos. i. deos immites qz placari nō poterant. adijt dos/
mos infernales illic rep̃rans blanda carmina sonantibz cordis ipse des/
flet. i. flebiliter decantat in cythara quicquid hauserat ex p̃cipuis fontibz
matris. s. dee caliope z ipse desfer qđ lucrus impotens qui facit hoīem im/
porētem sibi dabat. i. cessit z desfer illud qđ dabat sibi amor geminās
luctum. i. mouens trenara. i. inferna z rogat dños umbrarū. i. infernales
dulci prece veniā. i. relaxationem sue vxoris ¶ **Nora** fin **Arestos**
telem. ij. methaphis. z cōmentatorem. iij. celi z mūdi. **Non** oēs accipiūt
veritatē p̃ eundē modū tum ppter diuersam p̃suerudinē. tū ppter diuersā
sam naturam. tum ppter paucitatem instructionis in logica. **Unde**
quidā recipiūt veritatem p̃ modū demonstrationis. qđā p̃ modū autos/
ritatū. quidā p̃ modū fabularū **Ut** ḡ p̃bia talibz satisfaciāt aliqñ demō/
strationibz. aliqñ autoritatibus vritur. aliqñ fabulas interferit sicut in
posito ¶ **Notandū** q̃ **Orpheus** dz vates qz carmina p̃posuit. dz
aut vates a vi mētis vel a video ¶ **Notandū** q̃ trenara dicunt qñ
lamentabilia a trenus treni. qđ est lamentatio **Et** trenarus in singulari
est nomen cuiusdam montis in quo dz eē via ad infernū **In** plurali trena/
ra fcat loca infernalīa. sicut dz **Neugutio** **Cōter** aut inuenit hoc nomē
scriptum sine r. in p̃ma sillaba apud stolidos. z dz tenara vel tenarus sū/
cut quidā viciose scribūt in doctrinali. **Tenarus** infernus **Nā** **Neugui**
tio scribit tñ per r. vt trenarus z trenara. **Quā** forsan ex vicio scriptorū
et idiosarum qñqz subtrahitur. nec retinet e. sed a. in secunda syllaba

¶ **Neic** on dit qño **Or**
pheus monstra inferni
placauit dicēs Ianitor i
ferni qui dicit cerberus

Stupet tergeminus nouo

Laptus carmine ianitor

Metrum duodecimū

Que fontes agitat metu
Ultrices scelerum dec
Iam meste lachrymis madet
Nō ixonium caput
Velox precipitat rota
Et longa siti pditus
Spnit flumina tātalus
Vultur dū satur est modis
Nō traxit tycij iecur

ait. Deo id est furie tres vltrices scelex id est peccatorū q̄ dec agitant id est verat fontes i. peccatores metu i. timore iste iam meste madet i. fluit lachrymis ¶ Tunc tangit remissionē pene quorūdam in inferno. 2 pmo ixonis. Vbi sciendū q̄ ixon voluit concubere cū Iunone. cur aut Iuno interpuerit nultem ixon ptecit semen in nultem ex quo nati sunt centaurs. ipse aut ad iudicatus inferno cōtinue voluitur in rota que rota stetit orpheo modulante Unde dr Velox rota non precipitat i. non deicit caput ixonium i. ixonis supple orpheo canente ¶ Tunc tangit remissionē pene Tantal. Vbi sciendū q̄ Tantal dr lacerasse proprium filium dans eum dīs ad comedendū pro quo dānatus fuit. Vicitur aut in inferno habere aquā vsqz ad metum 2 poma pendētia ante os 2 tñ deficere siti 2 fame. cū em vult sumere aquā vel pomū fugiūt ab eo. Iste tantalus sprenit flumina Orpheo canēte. vū dr Tantalus pditus i. cōsumptus longa id est magna siti spnit flumina ¶ Tūc ondit remissionē pene Tycij. Vbi sciendū q̄ Tycius voluit pcūtere cum latona matre apollinis quē Apollo interfecit 2 in infernū relegauit cui iecur vultur deuorat. Orpheo aut canente vultur cessauit laniare iecur eius. vnde dr Dum vultur est satur modis i. modulationibus orphet non traxit id est non laniavit iecur Tycij.

Tandem vincimur. arbiter
Umbraz miserans ait
Donamus comitem viro
Emptrā carmine piugem
Scoler dona coarceat
Nedum tartara liquerit

quasi vorator carminū ille tergeminus id est hñs tria capita canina capus fuit nouo carmine. id est melodia p̄s inaudita. 2 stupet i. admiratur. Tunc ondit quō alia mōstra placauerit dicēs q̄ tres furie infernales Theliphone Aleto. Megera que sunt vltrices scelex inferētes metrum peccatoribz ille laniabatur ppter dulcedinē cithare. vnde dicit

¶ Vbi ondit quō orpheo viro sua pcella fuit 2 quō eā pdidit dicēs Tandem arbiter i. iudex umbrarū iste miserans i. miam habēs ait nos vincimur donam id est restitimus viro scz Orpheo comitē piugēmptrā i. pparam carmine suo. sz lex i. conditio

Libe

Tercius

coerceat ista dona nefas
sit sibi deducendi vxores
flectere lumina. i. oculos
respiciedo vxore dñi liq/
rit. i. reliquerit tartara.
Et tūc exclamat dicēs
Quis dat. i. imponit le/
gem amātibz. q. d. amor
non debet coecere lege
qz amor maior lex est sibi

bi id est amor maior est lege. Et subdit. Deu ppe terminos noctis id ē
inferni Orpheus Euridicen vxorem suam vidit respiciendo a tergo. eā
pēdidit ab inferis non deducendo. occidit in inferno eam relinquendo

¶ Notandū q apud inferos arbiter. id est iudex vmbraz dicit ad a/
mantus qui cogit animas ad faciendum peccata commissa z vnicuiqz
fm merita sua penam distribuit. Iste adamātus dixit. donemus viro
coniugem ¶ Notandū q amor nō potest lege coerceri. nā ex incen/
so amore homo sepius transgreditur lege. z amor fortior est ad aliquid
implendū qz lex ad coercendum. ideo dicit. Quis legē dat amantibus
maior lex est sibi. q. d. propter quid lex datur amantibus cum per se du/
ra lex sit amare.

¶ Nec phia applican/
do fabulaz ad ppositum
hortat nos vitare impe/
dimentū ptemplatōnis
summi boni z dr. ¶ Ho/
mines quicunqz querit/
vultis ducere mentem.
id est contemplationem
in superz diem. i. in sup/
nam claritatē. hec fabu/
la itaz dicea respicit vos
qz ad vestrā informatō/
nē inducta. Nam qz v/
ctus affectu terrenoz
flexerit lumina. i. oculos rōnis z intellectus. in tartareuz specus. i. in ter/
rena que ducunt ad terrenā profunditatē. Quicqd precipuū. i. bonum
trahit laborando. illud perdit dñi videt inferos. i. dñi intendit terrenis z
rgalibus que sunt infima ¶ Hora qz concupiscētia z affectus terre/
noz impedit ptemplatōnē summi boni. Unde Boetius in tractatu de
summo bono dr. Inordinata concupiscētia multos impedit a summo
bono quosdā em pigritiā sequi videmus. quosdam enim delectationes
sensuales. quosdam em desiderij auri z argenti. exceptis paucis viri ho/
morandis philosophis qz ptemnunt sensus desideria z sequuntur deside/
ria intellectus. z ppe finem eiusdē tractatus. dr. Phis maxime delectas/
tur in primo principio in cōtemplatione sue bonitatis. z hec sola est rec

Fas sit lumina flectere

Quis legem dat amantibus

Maioz lex amor est sibi

Deu noctis prope terminos

Orpheus euridicen suam

Vidit. perdidit. occidit

Vos hec fabula respicit

Quicqz in superum diem

Mentem ducere queritis

Nam qz tartareum in specus

Victus lumina flexerit

Quicquid pēcipuum trahit

Perdit. dum videt inferos.

Prosa prima

ta delectatio. hec em̄ est vita phoy. sine qua nemo viuit vita recta. **Q**ue subdit **Q**uoniam autē voco omnes hominem viuentē ordine nature tendēs in alia. et finiens vitā acquirere vltimū finem et optimū vite humane quē deus gloriosus benedictus in secula seculorū. Amen

¶ Anicij Danlij Seuerini Boetij exconsulis orō.
pat. phie consolationis finit liber tercius.

¶ Incipit liber quartus **Prosa pma**
Ducusq; error Boetij corrigit q̄ mi
rando dicit bonos sine premijs. ma/
los sine penis linquendos

Hec cum philosophia dig/
nitate vultus et oris grau/
itate seruata. leuiter suau/
iterq; cecinisset. Tum ego nondū pe
nitens insiti meroris oblitus. intentio
nem dicere adhuc aliquid pantis ab
rupi. Et o inquam veri premia lumi/
nis. que vsq; adhuc tua fudit oratio.
cum sui speculatione diuina. tuis tuis
rationibus iniuncta patuerunt. Ea/
q; mihi etsi ob iniurie dolorem nuper
oblita. non tamen ante hac proflus
ignorata dixisti

et a dicere interrupit proponendo causas sui doloris. Secundo phia promie
rit sibi perfectam curam. Tercio dat modum curandi ipm. secunda ibi
Tum illa et esset. tertia ibi. Et qm̄. Et quarto prosequitur intentionez
ipsum curando in sequenti prosa ibi. Tum ego. Primo ostendit qm̄
do interrupit intentionem phie volentis plura loqui. Secundo probat
causas sui doloris. secunda ibi. Sed ea ipsa est. Primo dicit. Tum phie
lole q; hic cecinisset id est decantasset hec scilicet pdicta seruata leuiter.

¶ Hic incipit quartus
liter de consolatione phie
cui? hec est prosa prima
in quo libro phia assignat
quare mala pcedan
tur in regno dei cū oim
rerum rector bonus exi
stat scz deus et pbat bo
nos semp esse potentes
et malos impotētes. et
sicut vicia nunq; sunt si
ne pena. ita virtutes nū
q; sunt sine premio. Pro
bat etia q; ois fortuna
tam pspira q; aduersa
bonis est ad pfectū. ma
lis at ad interitū. Etia
probat q; oia que fiunt
a deo recte fiunt et alia
plura sicut patebit. Et
diuidit iste liber in. xiiij.
partes. q; septem sunt
prose et septem metra hu
ius quarti de quib; pas
tebit in processu. Quis
mo ergo ondit Boet?
quomodo intentionem
phie adhuc pantis plus

Quartus Liber

lectabiliter. et suauiter. i. dulciter obseruata dignitate. i. reuerentia vultus
 scilicet sui. et gravitate oris. i. sermonis supple sui. **T**unc. i. post hoc ego Boetius
 nondum. i. non adhuc oblitus. i. immemor. penitus. i. omnino insiti meror
 ris. i. intrinseci doloris. ego Boetius? abrupti. i. interrupti intentione. i. pro
 phie parantis. i. intendentis dicere adhuc aliqd. **E**t inq. i. dixi. o p
 tra. i. pambula veri luminis. i. perfecte additionis. i. illa q tua oio. i. tu? ser
 mo fudit. i. loquutus est hucusq. i. ad istu lib. qrtu paruerut. i. manife
 sta fuerunt iuncta. i. insolubilia. **T**um. i. aliqui diuina speculatione. i. scia
 contemplatione. tum. i. aliqui sui scilicet ipsius. tum. i. aliqui ruis roibz id e de
 monstrationibz. **E**t ea. i. illa pdicta. et si pro quibz oblita mihi nuper. i. al
 qn ob dolorem iniurie: supple quam ppeius suz a Theodorico rege go
 thoz. no tn dixisti prius. i. oio hec. i. pdicta ignorata. i. ignora hacten?
 Id est hucusq. **N**ota q dignitas est honesta et impiosa auctorita
 tas. dz aut phia habere dignitate vultus. ppter sui auctoritate q digna e
 imitatione. **E**cia phia dz esse gravis ore. i. stabili sermone. qz sermones
 philosophici firmitate rōnum sunt stabiliti. **N**ota cu phia oit qd
 sit summū bonū et in q sitū sit et fecisset exhortationem ad illud querēdū
 intendebat ostendere modū quo ad illud puenit. sed anteq expleret illam
 intentionē Boetius velut audius ad sciendū qdam quoz ignorantia
 detinebat ipm in merore interruptit intentionē phie volētis plura dices
 re. **N**ota q phia dz puia veri luminis. qz ipsa clarificat aīam et tras
 hīe eā ab obfcuritate ignorantie. ad lucē sapie et ad claritatē intellectus
 ex li. de pomo **A**resso. **E**t iō dz puia veri luminis. qz p ipam tanq per
 viam homo puenit ad cognitionē veri luminis qd est deus. qz scribitur
 in li. de pomo. q p phiam hō cognoscit suū creatorem qui de nihilo fecit
 oīa qui est inceptor oīm inceproz et oīmū principioz principū. **E**t ibi
 dem scribitur. oportuit vt phia mitteret ad instruendum ignorantes et
 eos qui non cognouerūt creatorem.

Nic Boetius? monit
 eas sui meroris dicens
 S; ea ipsa est eā nostri
 meroris et maxima eā q
 tum rector rerū scilicet deus
 bonus existat vel esse ma
 la oīno poss. nt. vel prete
 reant impunita qd saltē
 si nullū aliud inconueni
 ens seqret psidea quā
 tā sit dignū admirandē
 aut pro sed. huic adiun/
 gitur. i. addit aliud scilicet
 magis admirandū. **N**ā
 pro qz imperante. i. pēi/
 piere. et florere. i. vigere

Sed ea ipsa est vel maxima no/
 stri causa meroris. q cum rerum bo/
 nus rector existat. vl' esse omnino ma/
 la possint. vel impunita pretereāt. **E**t
 solum quanta dignum sit admiratio/
 ne profecto consideras **A**t huic aliud
 magis adiungitur. **N**am imperante
 florenteq; nequicia. virtus non soluz
 premijs caret. verum etiam scelerato/
 rum pedibus subiecta calcatur. et ū

Prosa prima

in locū facinorū supplicia luit **Que**
fieri in regna scientis omnia . potētis
omnia : sed bona tantūmodo volen/
tis dei . nemo satis potest nec admi/
rari nec conqueri

in locum facinorū .i. viciozorū loco . que se3 predicta fieri .i. permitti in
regno .i. in mundo scientis omnia se3 dei z potētis omnia sed volētis
et intendētis tantūmodo bona nemo satis nec ammirari nec 3queri
potest .i. querimōiam facere ¶ **R**ora q̄ mala fiūt in mundo patet
q̄ ratio semper deprecatur ad bonum Cum 3 mali non regant iudicio
recte rationis sed vincantur passionibus ire z 3cupiscentie . ideo deficiūt
a bono Item supabundantia z defectus sunt de genere maloz cum
virtus 3sistat in medio . cū igitur in pluribus sit supabundantia z defectus
patet q̄ mala fiunt in mundo Cū tamen omnia dependant a deo celus
et rora natura z deus essentialiter sit bonus mirabile est quomodo ma3
la esse possunt vel saltem permaneant impuncta

¶ **R**ora q̄ quia boni attingunt finem oīm rerū se3 summum bonū
ideo sunt potentes . mali autē q̄ hoc ipsum attingere nō possunt sunt im/
potentes . Et q̄ boetius in primo libro . vi . prosa dicit se ignorare quis
sit finis oīm rerum ideo putabat bonos esse impotentes . malos autē pos/
tentes . z de hoc Boetius ammirat vt patet in littera z ista est vna cau/
sa sūt doloris

P. Cum illa z esset inquit infiniti stu/
poris omnibusq; horribilius mōstris
sicuti tu estimas in tanti velut patris/
familias dispositissima domo . vilia
vasa colerentur . preciosa sordescerent
Sed non ita est . Nam si ea que pau/
lo ante conclusa sunt . in cōuulsa serua/
tur . ipso de cuius nunc regno loqui/
mur auctore cognoscēs . semp quidez
potentes esse bonos . malos vero ab/
iectos semp atq; imbecilles . nec sine
pena vnq; eē vicia . nec sine p̄mio vir

nequicia .i. nequicilosus
hoibz virtus .i. hō 3ruo
sus nō solū .i. non tñ ca
ret p̄mij3 . verū etiā ipsa
virtus subiecta .i. sudus
eta calcat pedibus .i. po
tentis sceleratoz .i. ma
lorum . z ipsa virtus luit
 .i. patit supplicia .i. penas

¶ **H**ic phia promittit
Boetio p̄fectā curam q̄
3sistit in peractiōe huius
materie dices ¶ boeci
z esset infiniti stuporis .
i. iāmirationis z eet horri/
bilis oibz mōstris .i. de
fornicatibz si in disposi/
tissima .i. ordinatissima
domo .s. in mundo tanti
patrisfamilias . s. si sibi
colerentur .i. honozarent
vilia vasa .i. mali hoies
z si preciosa vasa .i. boni
hoies sordescerēt id est
vilescerent sicut tu estis
magis sed nō est ita . nam
si ea que paulo ante cons/
clusa sunt seruantur in
cōuulsa .i. integra in sui

Liber quartus

Veritate tu aurore. i. do/ctore ipso deo de cui⁹ re gno nūc loquimur. cog/ nosces sp̄ bonos esse po/ tētes. malos vero impo/ tentes. nec vnq̄ eē vicia sine pena. nec sine p̄m̄is

esse virtutes. et cognosces bonis semp̄ p̄tingere felicia. et malis infortuna/ ra et cognosces multa id genus. i. huius generis que corroborēt te firma soliditate p̄tra aduersitatē fortune querelis tuis sopitis. i. remotis

¶ Notandū sicut postea patebit oīa que fiunt recte fūit a deo. **Q**uigē/ ordo iustitie requirat vicia puniri. et p̄tutes remunerari. si mali manerēt impuniti et boni irremunerati. et sic p̄uersus ordo esset in domo dei. scz in mundo quod est horribilius omnibus monstris

¶ Hic phia dat modū curandi ipm̄. **B**oetii di/ cens. **Q**uā dudū. s. in ter/ cio libro vidisti formaz vere beatitudinis me mō/ strante. i. docēre oīb̄ de cursis. i. p̄transitis que puto necēaria p̄mittere. ostēdam tibi viā que te reuehat id ē reducat do/ mum. i. ad cognitionem vere beatitudinis et ego affigaz. i. apponā tue mē/ ti pennas. i. rōnes quibz mens possit se tollere in altum vt depulsa p̄tur/ batione contingente tibi ex affectu bonoz temporalium reuertaris sospes in patriā meo du/ ctu. mea semita. meis veliculis

¶ Istud est p̄mū meuz huius quarti cuius p̄s/ mus versus d: megrum alemanicū ab inuētoze dactilicū a pedā p̄dos/ minante. **S**cōs versus dicit merrū archilogicū ab inuētoze. iambicūz a pede p̄dominante.

tutes. Bonis felicia. malis semper in/ fortunata contingere. Multaqz id ge/ nus que sopitis querelis firma te soli/ ditate corroborent

Et qm̄ vere formam beatitudinis me/ dudum monstrante vidisti. quo etia/ sita sit agnouisti. decursis omnibus que p̄mittere necessarium puto. viam tibi que te domum reuehat ostēdam: Pennas etiam tue menti quibus se in/ altum tollere possit affigaz. vt pertur/ batione depulsa sospes in patriā meo/ ductu. mea semita. meis etiam vebi/ culis reuertaris

¶ Nota qz p̄ pennas quas philoso/ phia promittit affigere menti. **B**oetij intelligitur speculatio rōnis et in/ tellectus virtus et sapientia. Sicut em̄ auis volando in altum deducit auxilio pennarum. sic mens humana speculatione rationis et intellectus virtute et sapientia erigitur in p̄templatione summi boni

¶ Detrum primum quarti libri

Nunc etem̄ pene volucres mihi/ Que celsa p̄scendant poli/ Quas sibi cū velox mens induit/ Terras perosa despicit

Retrum primum

Aeris immensum supat globum
 Rubescq; post tergum videt
 Quiq; agili motu calet etheris
 Transcendit ignis verticem
 Donec in astriferas surgat domos
 Pheboq; pūngat vias
 Aut comiterur iter gelidi senis
 Miles choruscis sideris
 Vel q̄cūq; micans nox pingitur
 Recurrat astri circulum
 Atq; vbi iam exhaustū fuerat satis
 Polum relinquat extimum
 Dorisq; velocis premar etheris
 Campos viridi luminis
 Hic regū sceptrum dñs tenet
 Orbisq; habenas temperat
 Et volucrem curum. stabilis regit
 Rerum choruscus arbiter

In q̄ metro phia oñdīe
 viam p̄ quas puenit ad
 p̄gnitionē summi boni.
 z est p̄ p̄sideratōez crea-
 turaz q̄ gradatim sunt
 transcendēde hūsq; inue-
 niatur aliquid qd̄ p̄mi-
 neat omī creaturē. z istā
 viā tradit sub similitū/
 dine aui volātis. Q̄tio
 q̄ tradit viā qua mens
 pueniat ad p̄gnitionem
 summi boni. scd̄o oñdīe
 quid mēs iudicabit euz
 illic peruenerit scd̄a. abt.
 Huc re. Q̄tio dr̄. dixi
 q̄ affigā pennas menti
 tue. sunt z em̄ mibi pen-
 ne volucres. i. veloces. s.
 virtus z sapiētia que co-
 scendunt. i. p̄ncerrāt cel-
 sa. i. alta poli Quas pē-
 nas cū mens velox libe-
 induit. assumit ipa po-
 la. i. odio habens terras
 despicit eas querēdo vl-
 tenus creatorē z mens
 supat globū. i. sp̄ricum
 corpus imēti aeris cog-
 noscēdo q̄ vltra aerē est
 creator. Rubes videt
 post tergū. qz vltra nu-

bes querit cognitionem summi boni z transcendit verticē. i. summū te-
 ignis. qui ignis calet ex agili. i. veloci motu etheris. i. celi. z vltērius p̄ce-
 dit mens inuestigando donec surgat. i. eleuet. in domos astriferas. i. in or-
 bem planetarū. z p̄ūngit vias suas phebo. i. soli inuestigādo q̄ sol nō est
 deus donec comitet iter gelidū senis. i. saturni. qui est supra solem. mens
 inq; existens miles choruscis sideris. i. dei qui est splendidū sidus. z vltē-
 rius ascendit sup̄ orbē planetarū. donec p̄currat id est p̄transcat circulū
 astri. i. celi stellarū quo scz astro pingitur. i. ornatu micans nox. qz nox
 stellis firmamenti illuminat. vbi. i. postq̄ satis fuerit exhaustū. i. specu-
 latione euacuātū q̄ nulla stellarum est deus. mens vltērius transcendit
 donec relinquat extimū polum. i. vltimū celū z p̄mar doris velocis ethe-
 ris. i. firmamēti. s. p̄pos. i. potēs reuerēdi luminis. s. dei Hic supra vltimū
 polum dñs regum. tenet sceptrū. i. imperiū z temperat. i. moderatur habe-
 nas. id est. regum. i. orbis z manēs stabilis in se regit volucrē. i. velocem

Liber quartus

curum. i. circulem motu corporum celestium. deus existens choruscus arbitri. i. splendidus iudex rerum ¶ Notandum quod de ignem calere motu celi. ex quo videtur quod calor non sit propria et per se qualitas ignis cum sibi debeat per motum celi. Sed dicendum quod locus non solum est causa per se servatiua locari. sed omnium accidentium naturaliter consequentium. unde quod celi est locus ignis non solum est causa ipsius ignis. sed etiam ipsius caloris ignem partem. et quia propria dispositio celi finem quam habet caliditatem super omnia est motus eius. ideo dicitur ignem calere motu celi. non excludens per hoc quin calor sit per se qualitas ignis.

¶ Notandum quod saturnum vocat gelidum semen. non quod sit gelidus formaliter sed affective. Est enim affectivus gelu et frigoris. et dicitur senex. quia motus eius tardus est ad modum senis. nam cursum suum complet pluri tempore quam sol vel luna

¶ Hic ostendit philosophia quod Boetius iudicabat cum transcendit creaturas et pervenit in cognitionem dei dicens. O Boeci si via ducat te reducere. i. revertere a temporalibus huius. ad cognitionem dei. Quam viam nunc immemor reor. Tunc dices Ego memini qui obnubilat fuit affectu temporalium huius. i. in contemplatione dei est mihi patria hinc. i. a deo

ortus supple sum. quod ad eius imaginem creatus. hic. i. in contemplatione dei sistam. i. figam gradum. i. ponam finalem quietem. Quod si placeat tibi existenti in cognitione dei visere. i. cum desiderio videre noctem terrarum relictam. tu cernes. i. videbis toruos tyrannos. i. crudeles principes quos miseri populi timent. illos toruos esse exules a vera patria sua.

¶ Notandum secundum Augustinum Non habemus hic manentem patriam sed futuram. inquirimus. hec enim est vera patria a qua anima rationalis per creationem a deo exiit. ad quam nisi reverteretur esse quod a deo accepit. affectivus ne terrenorum deturpatum proorsus amittit. propter quod dicit in secundo libro tertii libri. Reperunt priores quoque recursus. Rediturus suo singula gaudent. Nec manet ulli traditus ordo. Nisi quod fini inuenerit orbem. Stabilemque sibi fecerit orbem.

¶ Hic incipit secunda philosophia huius quarti. Circa quam est sciendum quod philosophia in primo libro. vi. philosophia inuestigando causam et radicem infirmitatis Boetii cognoscit quod Boetii ex ignorantia

Ducte si reducem referat via

Quam nunc requiris immemor

Nec dices memini patria est mihi

Vinc ortus. hic sistam gradum

Quod si terrarum placeat tibi

Noctem relictam visere

Quos miseri toruos populi timent

Tu cernes tyrannos exules

¶ Prosa secunda libri quarti

Boni bonum adipisci possunt quod desiderant. mali vero minime

Quam ego pape inquam. vt magna promittis. nec dubito qui possis efficere. Tu modo quem exci-
aueris. ne moreris

te sine rectore. quia vero phia iam ostendit quis sit finis rerum. et quibus gubernaculis mundus regatur. Nunc phia vult adhuc re Boetio pfectam curam remouendo dolores in quos Boetius incidit ex ignorantia premissorum. Et primo Boetius hoc petit et phia secundo illud prosequitur ibi. Primum igitur dicit primo. Tum igitur scilicet finito sermone philosophie. Ego Boetius inquit pape est interitio ammirantis o philosophia tu magna promittis nec dubito quin possis efficere id est ad effectum producere tu modo ne moreris id est non proterbas me quem excitaueris ad audiendum. ¶ Notandum quod sapiens nihil promittit quod adimplere non possit. quia opus sapiens est non mentiri. Ergo dicit Boetius phie. Sicut magna promittis non dubito quin efficere possis.

¶ Nec phia persequitur intentum et primo probat bonos semper esse potentes et malos impotentes. cuius oppositum putabat Boetius. et tamen primum modum quem vult ostendere. secundo ostendit et probat intentum suum rationibus. ibi. Duo sunt.

Primum igitur inquit bonis semper adesse potentiam. malos cunctis viribus esse desertos agnoscas libet. quorum quidem alterum demonstratur ex altero. Nam cum bonum malumque contraria sunt. si bonum potens esse constituerit. liquet imbecillitas mali. At si fragilitas clarescat mali. boni firmitas nota est. Sed uti nostre sententie fides abundantior sit. alterutro calle procedam. nunc hinc. nunc inde proposita confirmans

nostre sententie alterutro calle id est utraque via procedam confirmans proposita

Primo dicit. ¶ Boetius primum licebit ut agnoscas bonis semper adesse potentiam et malos esse desertos id est priuatos cunctis viribus quorum alterum scilicet bonis semper adesse potentiam demonstratur ex altero scilicet ex hoc quod mali sunt viribus deserti. et huius causam subdit dicens. nam cum bonum et malum sint contraria. si bonum esse potens constituerit. liquet id est manifestus fuerit imbecillitas id est impotentia mali. et si fragilitas clarescat mali. boni firmitas nota est. Sed ut abundantior sit fides

Liber Quartus

nunc hinc. scilicet ex firmitate. nunc inde ex fragilitate mali. ¶ Notandum quod philosophia dictum suum quod si boni sunt potentes mali sunt impotentes. fundat suum per considerationem topicam. scilicet si positum in proposito et oppositum in opposito. Veritas est bona egritudo est mala. Dicitur quod velit precedere utraque via ex potentia bonorum. probando impotentiam malorum. et ex impotentia malorum potentiam bonorum. quod si cum uno istorum probaret. et ex hoc reliquum concluderet per locum a perariis esset argumentum verisimile et non necessarium. et ideo utraque partem vult probare et ex utroque reliquum concludere.

¶ Metaphysica probat interrum rationibus. secundo excludit quandam dubitationem ibi. Sed patet. tertio confirmat principale intentum auctoritate platonis ibi. Ex quibus omnibus. Primo probat bonos se esse potentes. et malos impotentes duabus rationibus. secundo ad idem ostendendum coarctat breves rationes ibi. Sed quoniam te. Prima in duo finem duas rationes. secundum ibi. Rursus inde. Primo permittit duo necessaria ad primam rationem secundo ex his arguit ibi. ¶ Omnes igitur homines. Primo permittit unum necessarium secundo aliud ibi. ¶ Gemini fine. Primo dicit. Duo sunt principia quibus consistat. id est permanet omnis effectus humanorum actuum. scilicet voluntas et praeas quorum si alterum desit nihil est quod queat effectus explicari id est fieri. ¶ Quod declarat. deficiente enim voluntate nullus effectus producit. quia nullus aggreditur quod non vult. et si potestas absit. voluntas frustratur. quo fit id est ex quo sequitur ut si videas aliquem velle adipisci quod minime adipiscitur. non potes dubitare huic defuisse valentiam id est potentiam optinendi quod voluerit. ¶ Et ideo dicitur Boetius. Perspicuum est nec ullo modo dubitari potest. Et sub dicitur philosopho

¶ Duo sunt quibus omnis humanorum actuum constat effectus. voluntas scilicet ac potestas. Quorum si alterum desit nihil est quod explicari queat. Deficiente etenim voluntate. ne aggreditur quidem quisque quod non vult. At si potestas absit. voluntas frustratur. Quo fit ut si quem videas adipisci velle quod minime adipiscatur. huic obtinendi quod voluerit. defuisse valentiam dubitare non possis. ¶ B. Perspicuum est inquam. nec ullo modo negari potest. ¶ P. Quem vero effecisse quod voluerit videas. num etiam potuisse dubitabas. ¶ B. Minime. ¶ P. Quod vero quisque potest in eo validus. quod vero non potest. in hoc imbecillus esse censendus est. ¶ B. Fateor inquit.

Prosa secunda

phía Quem vero videas effectisse quod voluerit non dubitabis eū nō potuisse id est non habuisse potentia. Et dicit Boetius **V**erissime. **T**ūc **phía** concludit tanq̃ manifestū ex dictis dicens. Illud q̃ quisq̃ potest in eo est validus id est potens. Et dicit Boetius **E**ateor inq̃. **N**o-
ra q̃ **phía** dicit nullus aggreditur quod non vult. Contra aliquis no-
lens interficit vel ledit hominē. ergo aliquis aggreditur quod nō vult.
Item aliquis cogitur facere aliquid contra voluntatem suam et sic ag-
greditur quod non vult. Dicendū q̃ **phía** loquitur hic de effectu spon-
taneo qui ex intentione procedit. non de eo qui casu contingit. **U**n dice-
dum ad primū q̃ voluntas potest parari vel ad ipsam actionem quam
aliq̃s p̃mo aggreditur. et sic non deficit volūtas. vel pot̃ comparari ad
p̃ns illam actionem. et sic potest deficere voluntas. vt si aliq̃s nolens ho-
minē interficit. Ad scdm dicendū Illud quod quis coactus facit ē vo-
luntarium mixtum tamen simpliciter est inuoluntariū. Aliq̃s enī coac-
tus magis vult hoc facere q̃ sustinere penam vel perdere vitam. et ita
respectu talis effectus non deest voluntas sed quantū ad actum interi-
orem voluntas semp̃ libera est et cogi non potest.

Hic **phía** premittit secundū vtile ad rōnem. et est resumptio q̃
rundam prius dictorum dicens **V**erissime ne esse collectum id est con-
clusum superioribus rō-
P. **V**erissime ne igitur inq̃t superio-
ribus rōnibus esse collectum. intenti-
onem omnē voluntatis humane que
diuersis studijs agitur ad beatitudi-
nē festinare. **B**. **V**erissime inq̃ id quo
q̃ esse demonstratū. **P**. **N**on recorda-
ris beatitudinē ip̃m esse bonum eoq̃
mō cū beatitudo pet̃ ab oībus desi-
derari bonū. **B**. **V**erissime inq̃ recor-
dor qm̃ id memorie fixū teneo.

Verissime recordor quia istud fixum teneo memorie.

Notandum q̃ recordari est aliquid reducere ad memoriā quod
per obliuionem est lapsū a memoriā. Et quia beatitudinem esse ip̃-
sum summum bonum non exciderat a mente Boetij sed semper reman-
ebat in habitu ideo dicit se non recordari de hoc sed in memoriā tanq̃
quam fixum tenere.

P. **O**m̃es igit̃ homines boni pariter ac

Hic **phía** arguit ex
dictis pbans bonos ēē

Quartus Liber

potētes et malos impo-
tentes tali rōne. Quicū
q; adipiscunt qđ volūt
sunt potētes. et qđ nō ad
piscuntur qđ volūt sunt
im potētes ex pmo pā-
bulo. Sed boni adipis-
cunt qđ volūt. s. sum;
mū bonū. mali licet ves-
lūt nō adipiscunt ipsuz
q; si mali adipiscerēt
summū bonuz nō essent
mali. g. boni sunt poten-
tes. mali impotentes.

Uñ dicit in lra. Omēs
hōes boni et mali nitū-
tur puenire ad bonū in-
discrēta intētiōe. i. indi-
uisa intētiōe. dicit Boe-
tius Ita pñs est ad dic-
ta. Subdit phia. certuz
est bonos fieri ad pñe
boni. Certū est dicit Boe-
tius. Igit pcludit phia
boni adipiscunt qđ appe-
runt id est volūt. dicit

Boetius. sic videt. Ocit phia. si mali adipiscerēt bonū qđ appetunt
nō possent esse mali. Ita est dicit Boetius. Igitur pcludit phia. Cū vtri-
q; petant bonū. sed hi. s. boni illud adipiscunt. illi vero mali minime. nō
est dubiū bonos est potentes. q. vero mali sunt imbecilles id est impoten-
tes. Rūdet Boetius Quicūq; dubitat de hoc. non pōt considerare na-
turam rerum nec consequentiā rōnum ¶ Notandum q. quia veri-
tas pñonū fundatur super naturam rerum qui negat veritatem pñonū
num non potest considerare naturam rerum. s. negans veritatem. pñonū
fatem pñonū fundat. iō dicit Boetius. Qui dubitat de pñonū nō pos-
test considerare naturā rerum nec pñam rōnum

¶ Dic phia ponit secū-
dam rōnem dicens. Si
sint duo quib; sit idem
ppositum. i. eadem intē-
tio faciendi aliquid fm
naturaz. et vnus eorum
agat id ipsum et perfici
at ipsuz naturali officio
i. naturali organo. alter

mali indiscreta intētiōe ad bonum
peruenire nitūtur. **B.** Ita inq; conse-
quens est. **P.** Sed certum est ad ep-
tione boni bonos fieri. **B.** Certuz est
P. Adipiscuntur igit boni quod appe-
tunt. **B.** Sic videtur. **P.** Mali vero
si adipiscerent quod appetunt bonuz
mali esse non possent. **B.** Ita est. **P.**
Cum igitur vtriq; bonum petant. sed
hi quidē adipiscant. illi vero minime
¶ Num dubiū est bonos quidē poten-
tes esse. qui vero mali sint imbecilles
B. Quisquis inquā dubitat. nec rē
naturam. nec consequentiā potest cō-
siderare rōnum

P. Rursus inquit. Si duo sint qui
bus idem fm naturā ppositū sit eorū
q; vnū naturali officio id ipm agat at
q; pficiat. alē pōt naturale illō officiū
mīme administrare qat. alio pō mō q;

Prosa secūda

nature cōueniētiā q̄dem impleat pro
positū suū sed imitē implētē. **Q**uez
nā horum valentiorē esse decernis.
B. et si coniecto inq̄ quid velis. plani
us tamen audire desidero. **P.** Ambu
landi inq̄t motū finē naturam esse ho
minibz num negabis. **B.** Minime in
q̄. **P.** Eiusqz rei pedū officiū eē natu
relia nūm dubitas. **B.** Ne hoc qui
dem inq̄. **P.** Si q̄s igitur pedibz in
cedere valēs ambulet. aliūsqz cui hoc
naturale pedum desit officiū. mani
bus nitens ambulare conetur. q̄s ho
rum iure valentior existimari pōt. **B.**
Contexere inq̄ cetera. nā q̄ naturalis
officiū potens. eo q̄ idem nequeat. va
lentior sit nullus ambigit. **P.** S; sū
mū bonū quod eque malis bonisqz
ppositū. boni q̄dem naturali officio
virtutum petunt. **M**ali vero variā
p cupiditatem quod adipiscendi bo
ni naturale officiū non est. idem ipm
conant adipisci. **A**n tu aliter existias
B. Minime inq̄. nam etiā qd est cō
sequēs ptz. **E**x his em̄ que concessē
rim bonos quidem potentes. malos
vero esse necesse est imbecilles. **P.** Re
cte inq̄t p̄curris. idqz (vñ medici spe

vero mīme q̄rat admitt
nistrare id est adimplē
re illud officiū. sed alio
mō q̄ nature cōueniā.
nō impleat ppositū s; imiteretur implētē. quēz
hōz duoz decernis. i. iudicas esse valentiores
i. potētiore. **D**icit **B**oe
tius. **A**tsi p q̄uis p̄ce
ro. i. cōsiderem qd velis
tñ ego desidero plenius
audire de te. **T**ūc p̄bia
declarat sibi in exemplo
dicēs. **N**um negas mo
rum ambulādi homibz
inēse p naturam. **V**i
cit **B**oetius. **M**inime
nego **E**t p̄bia. nū etiā
dubitas eius rei. i. ac
ambulādi eē officiū na
turale pedū. **D**icit **B**o
etius. **N**ec h̄ dubito et
p̄bia. **S**i q̄s igit ābulet
valens incedere pedibz
Alius at cui h̄ officiū
desit manibz nitēs. i. las
borās ābulare conet q̄s
hōz p̄t estimari valen
tior d̄r boetius p̄cece
tera. q. d. p̄cede in rōne
rui q̄a nullus ambigit.
q̄n potēs natural' officiū
sit valētiore eo q̄ nō p̄tin
idem officiū. **T**ūc p̄bia
isti p̄poni p̄misse tanq̄
maiori adiūgit enā mē
nozem dicēs **S**ed sum
mū bonū qd eq̄ bonis
et malis ē ppositū. boni
q̄dem petunt id est ad
piscuntur officio natura
li scilicet virtute. mali ve
ro conantur adipisci id ip
sum per variā cupidit
tatem rerum temporas

Liber

Quartus

(lum quod non est offici-
um naturale adipiscens
diboni. An tu o Boetius
ei estimas aliter. **Quia**

Boetius. Minime inquit. et **Boetius** quasi precurrendo conclusit principale
intentum dicens. Nam etiam illud quod est consequens primum mihi. Ex his enim quod
coecesserim necesse est bonos esse potentes. malos vero imbecilles. et philosophia
applaudens **Boetio** dicit. Recte inquit precurris. et illud est signum sicut me
dici soleat separe indicium. id est signum recte nature et nature resistentis super
pleipsum morbo. ¶ **Notandum** quod extra format talis ratio. Quando duo inten-
dunt aliquod propositum naturaliter. quod id propositum consequitur officio natu-
rali est potes. et quod non consequitur illud propositum naturali officio est impo-
tens. Sed tam boni quam mali naturaliter tendunt ad beatitudinem et boni
ipsam consequuntur naturali officio scilicet virtute. mali autem non. Sed boni sunt pos-
sibiles accipere signa prognostica sanitatis ex egro quam patiens erigit se et per se vult
fortiori remedio. Sic in **Boetio** signum erit quod alescere et sanitatis quod ipse
roem per hunc remediante quasi precurrens per se consequitur

rare solent) indicium est erecte iam re-
sistentisque nature.

¶ Nec philosophia coacervat
quidam alias rationes bre-
ves ad propositum ostenden-
dum. Et sunt quatuor rationes
Sed a. ibi. Considera
vero. tertia ibi. In qua re
quarta ibi. Cum enim.
Primo dicit. Sed quam te
cōspicio promptissimum
ad intelligendum ego co-
acervabo. id est componam cre-
bras rationes. Glides enim
quanta pateat infirmi-
tas viciosorum hominum
cum nec ad hoc queant

Sed quoniam te ad intelligendum
promptissimum esse conspicio. crebras
coacervabo rationes. Vide enim qua-
ta viciosorum hominum pateat infirmi-
tas. quod nec ad hoc quod pervenire queant. ad
quod eos naturalis ducit ac penes
pellit intentio. Et quid si hoc tam ma-
gno ac pene inuito precuntis natu-
re desererent auxilio

pervenire ad quod ducit et pellit eos naturalis intentio. et quid esset de
istis malis censendum si deserent hoc auxilio nature precuntis tam ma-
gno ac pene inuito. quod d. nihil aliud censendum est nisi quod impotentie eorum
hoc ascriberetur. ¶ **Notandum** quod tam boni quam mali universaliter ten-
dunt ad bonum. et mali deficiunt ab eo quod competit eis secundum naturam. ex
hoc arguitur sic. Maxima impotentia est deficere ab eo quod natura in-
tendit. et hoc faciunt mali ergo sunt impotentes. ¶ **Notandum** quod de
pene inuito. quod appetitus naturalis boni non habet contrarium repugnans
quo vincatur. sed tamen per ignorantiam et errorem viciosorum perverti-
tur. et ita aliquo modo vincit. licet non directe

¶ **De philosophia** ponit secundum
quam rationem. et dicit. cōspicis

Considera vero quanta sceleratos homini

Prosa secunda

nes habeat impotentia. **N**ecq; em̄ le-
uia aut ludicra p̄mia petūt. q̄ p̄seq̄ at
q; obtrinerenō p̄nt. sed circa ip̄am rez
summā verticemq; deficiūt. **N**ec in eo
miseris cōtingit effectus. q̄ solum di-
es noctesq; moluntur

hoc q̄ ipsi molunt. i. laborāt acq̄rere dies z noctes id est transitoria z tē-
poralia bona. ¶ **H**ora ex tra formatur talis rō. quāto maius est il-
lud a q̄ aliq; deficit. tāto maior est suus defectus z in maiorem impotē-
tiam cadit. sen illud a quo malū deficiūt nō est qd vile z modicū. sed est
summū bonū. q̄ maloz maxima est impotentia.

¶ **H**ic p̄h̄ia ponit terciā rōnem. p̄bando bonos maxime cē pos-
tentes p̄tractando exemplū supra positum. z ex hoc p̄cludit malos ma-
xime esse impotētes. **E**t
In qua re bonoz vires eminent. **S**i
cut enim cū q̄ pedib; incedens. ad eū
locū vsq; peruenire potuisset. q̄ nihil
vlti⁹ p̄uēiū iaceret incessui. ambu-
landi potentissimuz cē censeres. ita eū
q̄ expetendoz finem. q̄ nihil vltra est
apprehendit. potentissimū necesse est
iudices. **E**x quo fit. quod huic obia-
cet. vt. i. dē scelesti; viribus omnib;
videant̄ esse deserti

id est seq̄tur quod huic obiaacet id est p̄trarium est vt i. dē scelesti id est
mali videantur deserti omnibus viribus. ¶ **N**otandū q̄ sicut vi-
ator aliquis d̄z potens cum ambulat ad eū locū vbi nihil amplius
restat de via. sic boni quando p̄ueniunt ad finem z ad bonum qd trās-
cendi nō p̄t. ideo dicuntur potentes. mali autē qz ipsū attingere. nō
possunt. dicuntur impotentes.

Cur em̄ relicta p̄tute vicia sectant̄. in-
scitia ne bonoz. sed qd enervatius ig-

dera ex his q̄ dicā quan-
ta impotētia habeat sce-
leratos homines. **N**ūc
em̄ apperunt p̄mia leuia
et ludicra. i. iocosa. s; ip̄a
si deficiūt circa ipsarum
rez summā id est p̄fectō-
nem atq; verticem. **N**ec
p̄tingit ipsi miseris ef-
fectus boni in eo. i. p̄pter

de in qua re sez assuetus
die bone desiderari emi-
nent vires bonoz supra
vires maloz. **S**icut em̄
censeres. i. iudicares cē
ambulādī potentissimū
qui pedibus incedens
potuisset peruenire vsq;
ad eū locū quo vltē-
ri⁹ nihil p̄uēiū. i. man-
festū iaceret incessui. ita
necesse est q̄ euz iudices
potentissimū qui app̄a-
hendit finē expetendoz
quo nihil est vltra. tales
sūt boni. **E**x quo fit

¶ **H**ic p̄h̄ia ponit q̄r-
raz rōem. sedo excludit
quādam dubitationē
ibi. **Q**uod quidem.

Quartus Liber

Ro quā intēdit in summa est ista. mali qñ relinquitur declinant ad vicia. aut sciunt bonum esse adherere virtuti. aut nesciunt. si nesciunt peccant p ignorantia. nihil aut est impotētius ignorantia. q̄ mali peccātes ignorantia sunt impotētes. Si aut sciunt bonum esse adherere virtuti et declinant ad vicia. aut volentes derelinquunt bonum aut non. Si non vo-

lentes sed attrahit libidine passionū puerunt ad vicia q̄ sunt impotētes. q̄ maxima impotentia est non posse resistere passionibz. Si autē sciētes et volentes relinquunt bonū sequitur q̄ non tñ sunt impotētes s̄ etiam q̄ omnino non sunt. Cuius em̄ omnis natura inq̄tum h̄mōi habeat ordinem ad finem inq̄tum aliqd̄ desistit ab ordine ad finem int̄m deficit a natura. et p̄ p̄s abesse ipsi nature. Istam rōnem pretendit in ista et dicitur. Cur em̄ relicta virtute mali sectant vicia. ne pronunquid hoc est ex ignorantia. i. ex ignorantia bonorum. Sed quid est enervatius. i. debilius cecitate reuertente. q̄ d. nihil. An ipsi nouerunt sectanda bona. sed ipsos trāssueros libido. i. concupiscentia precipitat in vicia et sic ipsi fragiles in transgressione. i. ppter incontinentia libidinis nequunt vicio oblucri. i. resistere. An sciētes et volentes deserunt bonū et desecunt ad vicia voluntate et scia. sed hoc mō non potentes esse desinunt sed oīno desinūt esse. Cuius assignat rōnem. nam q̄ relinquit eōdem finem oīm q̄ sunt. s. deum q̄ est ipm̄ esse. pariter esse desistunt. ¶ Notandū q̄ primū ens verissime habet esse. nam ipm̄ est cā esse oībus vt sint. vt p̄ p̄m̄entatore. ij. in metaphis. et p̄mo celi et mūdi. Ab hoc ente derivatū est singulis esse et vivere. quāto ergo magis p̄ vicia aliquis recedit a p̄mo esse. tanto magis desinit esse. vñ Gregorius in li. moralium loquēs de dyabolo dicit. q̄ dyabolus bñ dicitur non esse. q̄ a summa essentia recessit et p̄ hoc quotidie excrescere desecruit tendit ad non esse. qm̄ ab eo qui vixit esse cecidit. ¶ Notādus q̄ phia tres assignat causas ex quibus oīne pctm̄ procedit. Oīs em̄ peccans vel peccat ex ignorantia. et hunc modū primo tangit. vel peccat ex impotentia resistendi. et istū secūdo tangit. vel ex voluntate et malicia. et istū modū q̄ grauior est vltimū ponit

¶ Hic phia excludit dubitationē. Aliq̄s em̄ dubitaret quō aliquis posset esse malus et tñ dicit non esse. hoc excludit phia dicens. mirū forte

norantie cecitate. An sectanda nouerunt sed transuersos eos libido precipitat. sic quoq̄ intempantia fragiles. qui oblucri vicio nequunt. An sciētes volentesq̄ bonum deserunt. ad vicia desecunt. Sed hoc modo nō solum potentes esse. sed omnino esse desinunt. Nam q̄ cōmunē oīm finem relinquunt. pariter quoq̄ esse desistūt

Ad q̄dem cupiā mixte forte videat. vt malos qui plures hoīm sunt eosdē nō esse dicamus. Sed ita sese res habet

Nam qui mali sunt eos malos esse non abnuo. sed eosdem esse pure atque simpliciter nego. Nam uti cadaver. hominem mortuum dixeris. simpliciter vero hominem appellare non possis. ita viciosos malos quidem esse processerim. sed esse absolute nequea phiteri. Est enim quod ordinem retinet servatque naturam. Quod vero ab hac deficit esse etiam quod in sua natura situm est. derelinquit

carcam prout dicitur dices. Solum enim illud est quod ordine recte servat in natura. quod autem ab hac natura et ab ordine deficit etiam esse quod in sua natura situm est derelinquit. Notandum quod malum est determinatio distrahes sicut et mortuum. unde sicut procedendum est cadaver hominis esse hominem mortuum. non tamen simpliciter procedendum est cadaver esse hominem. sic quicunque malum procedendum est esse malum. non tamen simpliciter procedendum est ipsum esse. unde sicut patebit tertia prosa. homines quers in malitiam humanam amiserunt naturam. ergo per malitiam homines desinunt esse quod fuerant.

videat cuiusmodi. i. alieni ut malos qui plures sunt hominum. dicam ipsos non esse. Sed ita res se habet quod visum videat. Nam qui sunt mali eos esse malos non abnuo. i. nego. sed ipsos simpliciter et pure esse nego. Nam sicut cadaver hominem mortuum dixeris simpliciter aut hominem appellare non possis. Ita viciosos malos esse processerim sed nequea phiteri ipsos absolute esse sine determinati one distrahente. et replis

Hic philosophia excludit dubitationem contingentem circa principale propositum. Ostensum est enim quod mali sunt impotentes. aliquis dubitaret quomodo hoc verum sit cum tamen plerumque sit dicere quod mali possunt. hoc soluit philosophia. scilicet ostendit quod potentia malorum nulla sit

Sed possunt inquit mali. Ne ego quidem negauerim. sed hec eorum potentia non a viribus sed ab imbecillitate descendit. Possunt enim mala quod minime valeret si in bonorum efficientia manere permisissent. Que possibilitas eos eundem nihil posse demonstrat.

gilitate quod declarat. quod mali possunt quidem mala. que minime valeret. i. possent si permisissent manere in efficientia eorum bonorum. i. si efficientia malorum esse ralis qualis illa quam habent boni que potissima est ut per ex diem. que possibilitas malorum qua possunt mala. demonstrat eos eundem nihil posse.

Notandum quod et malos minime posse mala si permaneant in efficientia bonorum ex quo videtur quod boni non possunt facere malum. nec per prout peccare. quod est fallum. cum iustus septies in die cadat et fortior resurgit sui scriptura

Liber

Quartus

Nad hoc dicendū q̄ boni non p̄nt facere malū ex electione recte rōnis
que semp̄ deprecatur ad optima. licet de potentia absoluta possint facere
malū. inquantum tñ potentia eorū coniungit̄ voluntati z electioni qua el
gunt bonum z non malum. sic dicitur non posse facere malum.

¶ **H**ic pbat q potētia
maloz nulla sit cūpiciēz
ter. scō ibi **A**ncz vt in
telligas. tērcia ibi. **D**e
accedit. **P**rimo dē. sicut
collegiū pauloātē ma
lum nihil est. tū mli p
dicit **B**oetius. pspiciunt
malū est posse nihil. cū m
nihil. z p pñs nulla est dē
nihil sit. vñz est pñs. z dē
cre sint. iniquitas p ipsū
est. z peccatum nō est na
est sui o. gnis.

Nā si vti paulo ante collegimus. ma-
lum nihil est. cū mala tantūmō. nihil
posse improbos liq̃t. **B.** Perspicuū est

Probat idem alio
modo dicens Boetius quā
sit vis huius potentie qua
mali dicuntur posse fieri de
re dicens. Nos pau
lo ante diffinivim⁹ nihil
esse potentius summo bo
no. Ideo Ita est de Bo
etius. 2. phia Sed ider
seus summū bonū non pō
tere facere malum. Unde im
mo de boetio? At h. phia. Est
igit aliquis qui per hoc hoies
ita possit. Nemo de Bo
etius nisi quis infamat.
2. phia subiungit. Idē ho
mines pōt male facere.
Utinam non possent de
Boetius. Igitur phia ar
guit. Cui igit nimio pō
tes bonoz possit oia nō
aut pōt oia potētes mal
mala possunt. ¶ **P**o
tentiam. q. si argueret
qđ falsum ē. vnde p. arg
malum. mali non possun
tis arguit impotentiam

P. Atque ut intelligas quenā sit huius
potentie vis. summo bono nihil potē
tius esse pauloante diffiniuimus. **B.**
Ita est inq̃. **P.** Sed idē inquit face/
re malū nequit. **B.** Dinime. **P.** Est
igī inquit aliq̃s qui oīa posse hoīes
putet. **B.** nisi quis insaniat nemo. **P.**
Atqui idem p̃nt mala. **B.** Utinā qui
dem inq̃ non possent. **P.** Cū igī bo
noꝝ t̃mmodo potens possit oīa. non
vero queant oīa potentes etiam ma/
lorum. eosdem qui mala p̃nt. minus
posse manifestum est.

aut pñt oia potētes malozum. manifestum est eodēd minus posse quā
mala possunt ¶ Hora q̄ posse malū magis arguit impotēciā q̄
potēciā. q̄ si argueret potēciā tunc debere oipotētissimo. s. deo
q̄d falsum ē. vnde p̄t argui ex littera sic. deus potest omnia z non potest
malum. malū non possunt omnia z possunt malū. ergo posse malū ma
gis arguit impotēciā q̄ potēciā

Prosa secunda

130

¶ Hic probat idem tercio modo dicens **Huc** accedit quod ostendimus omnem potentiam esse numerandam inter expectenda. id est desideranda referri ad bonum velut ad quoddam cacumem id est perfectionem sue nature. sed possibilitas

Huc accedit quod omnem potentiam inter expectenda numerandam omnia quae expectenda referri ad bonum velut ad quoddam nature sue cacumem ostendimus. Sed patradi sceleris possibilitas referri ad bonum non potest expectenda igitur non est. Atque omnis potentia expectenda est. Liqueat igitur malorum possibilitatem non esse potentiam

id est potentia patradi sceleris id est faciendi malum non potest referri ad bonum. Igitur expectenda non est. omnis autem potentia expectenda est. liquet igitur potentiam malorum non esse potentiam. **¶** Notandum quod ratio sic potest formari ex littera. **¶** Omnis potentia que est potentia natura est appetenda et refertur ad bonum. Ergo potentia mali non est potentia

¶ Hic ex dictis concludit conclusionem principale confirmando eam autoritate Platonis dicens **Ex** quibus iam declaratis apparet minime dubitabilis potentia bonorum et infirmitas malorum et liquet vera esse illam sententiam platonis. Solos sapientes posse facere quod desiderant. improbos vero eximplere posse quod libeat. id est quod libidini placeat. quod vero desiderent rationali appetitu malos eximplere non posse. Faciunt enim quilibet dum per ea quibus delectantur id bonum quod desiderant. se adepturos putant. sed minime adipiscuntur. quoniam ad beatitudinem probra non veniunt

Ex quibus omnibus bonorum quidem potentia malorum pro minime dubitabilis apparet infirmitas. Verum illa platonis est sententia liquet. solos quod desideret facere posse sapientes. improbos pro eximplere quidem quod libeat. quod pro desideret eximplere non posse. Faciunt enim quilibet dum per ea quibus delectantur id bonum quod desiderant. se adepturos putant. sed minime adipiscuntur. quoniam ad beatitudinem probra non veniunt

tabilis potentia bonorum et infirmitas malorum et liquet vera esse illam sententiam platonis. Solos sapientes posse facere quod desiderant. improbos vero eximplere posse quod libeat. id est quod libidini placeat. quod vero desiderent rationali appetitu malos eximplere non posse. Faciunt enim mali quilibet. id est quod libido expectet dum putat se adepturos bonum quod desiderat per ea quibus delectantur. sed minime adipiscuntur quoniam probra id est vicia vel homines viciosi non veniunt ad beatitudinem. **¶** Notandum quod desiderium est appetitus

rationalis. libidinum autem spectat ad appetitum sensuale. licet ergo mali affectus beatitudinem appetitu naturali. tamen quod faciunt quodlibet sequentes appetitum sensitivum. ideo ad beatitudinem non perveniunt. sapientes autem qui continent delectationes sensuales et inveniunt intellectualem ipsi sunt qui perficiunt animam suam scilicet sui creatoris qui de nihilo fecit eos ut scribitur in libro de poemate. Anima non tristabit neque perturbabitur cum recedit a corpore ut scribitur in eodem

Libert quartus

¶ Istud est metrum secu-
dum huius quarti. Est est
metrum mixtum. primum dicitur
lemanicum ab inventore
trochaicum a pede predomi-
nante. scilicet dicitur feregra-
ticum ab inventore. spondeat
cum a pede predominante
In quo metro phia omni-
dit quod poterit malorum
sic consideranda in quibus
maxime videtur esse. sicut
reges et principes. et dicitur in-
cipiendo constructiones in
septimo versu. Si quis
detrahatur. id est remoueat per
considerationem. et intelle-
ctum tegmina. id est tegmina
vani cultus exterioris su-
perbis regibus Quos
reges vides sedere cel-
sos culmine. id est altitudine
solij. id est cathedre quos vi-
des claros purpura ni-
rentes septos. id est circumda-
tatos armis tristibus. id est
tristitibus. Reges
inquit comminantes. id est mi-
nas imponentes miseris
toruo ore. id est crudeli aspe-
ctu anhelos. id est cupidos
vel festinos rabie cedis
id est crudelitate mortis. Nam
videbit dominos tales ferre
intra. id est in auro artas
catenas. id est macula victo-
rum. Quod manifestat

¶ Detrum secundum quarti libri

Quos vides sedere cellos
Solij culmine reges

Purpura claros nitentes

Septos tristibus armis

Ore toruo comminantes

Rabie cordis anhelos

Detrahatur si quis superbis

Vani tegmina cultus

Iam videbit intra artas

Dominos ferre catenas

Hinc cum libido versatur

Auidis corda venenis

Hinc flagellatur ira mentem

Fluctus turbida tollens

Meror aut captos fatigat

Aut spes lubrica torquet

Ergo cum caput tot unum

Cernas ferre tyrannos

Non facit quod optat ipse

Dominis pressus iniquis

subdens hinc enim. id est ex una parte libido. id est cupiditas versatur. id est precipi-
tat corda talium tyrannorum auidis venenis Hinc. id est ex alia parte ira rursus
bida flagellatur. id est punit mentes ipsorum. ita inquit tollens. id est excitans fluctus. id est
disturbia aut captos infortunio aliquo merore ipsos fatigat Aut spes
lubrica id est vana torquet. Cum ergo cernas unum caput id est unum
principem ferre id est sustinere tot tyrannos id est passiones tyrannizan-
tes. ipse pressus iniquis dominis. id est victis dominantibus non facit quod optat
¶ Nota quod intentio philosophie est dicere. si quis visu posset pene-
trare corda principum quos videt sedere in altis solij ornatos claris in

Prosa tercia

documentis hñtes arma terrètia ⁊ toruo vultu respiciètes miseros statim
visu ⁊ gnosceret ipsos ligatos multis catenis insolubilibz .i. passionibz ire
spei timoris ⁊ sic ligati passionibz nō faciūt qđ oprant ⁊ p pñs sñs ipoten
tes ¶ Notandū qđ dñs qđ hō pñs iniqs dñs .i. vicijz dominātibz
nō facit qđ optat Dicit beatus Aug⁹ in li. de ciuitate dei Bon⁹ etiā
si seruiat liber est. malus autē si regnat seruus est. nec vnus hois sed qđ
grauius est tot dominorum seruus est quot viciorum

¶ Ista est. psa terciā huius quarti in qua oñdit phia malis nunq̃
desse supplicia ⁊ bonis nunq̃ desse pñia Et pmo phia pñuādo se ad
pcedentia pmo pñit ut intentū suū. scđo. psequitur intentū ibi Rerū etem

¶ Prosa terciā libri quarti

¶ Narrat pñiū vnus cuiusqz rei
idem quicqđ gerit. ⁊ vicijz accedēti/
bus amittere hoīem humanā naturā.

Uides ne igit quāto in sceno. p/
bra voluantur. q̃ probitas luce
resplendeat In quo pspicuum est. nū
q̃ bonis pñia nunq̃ sua sceleribus
desse supplicia

nos suisibus assimilant. sicut postea parebit qui voluit in sceno fm illud
Sus magis in sceno gaudet q̃ fonte sereno. de quibz dñs scriptura Des
rierūt iumēta in in stercore suo. pbit autē luce resplendent. qz virtus ⁊ p
bitas vltra humanam naturā hominē. puehit ⁊ dñs assimilat.

¶ Rerū etem que gerunt. illud. ppter
qđ vnaqueqz res gerit. eiusdē rei pre/
miū esse non iniuria videri potest. vti
currenti iu stadio. ppter quā currit ia/
cet premiū corona. Sed beatitudinē
esse idē ipm bonū. ppter qđ oīa gerun
tur oñdim⁹ Est igit humanis actibz
ipsum bonum veluti premium com/

¶ Primo dñs sic Vides ne
igit V boeci in quanto
sceno. i. in qñta vilitate
impotētie voluant pro/
bra. i. hoies pbrofi ⁊ vi
ciosi. vides etiaqz qua lu/
ce. i. qua claritate pore
rie resplendeat pbitas
pñuoloz hoim. In quo
sicut in suo añcedente p
spicuum est hoc pñs. i. nū
q̃ sceleribz. i. hoibz sceleris
desse sua supplicia

¶ Notandum qđ ma
li dicuntur volui in sceno
qz mali ⁊ maxime libidi
voluit in sceno fm illud

¶ Hic phia. psequit in
tentū ⁊ pmo. pbar qđ bo
nis nunq̃ desunt pñia
scđo qđ malis nunq̃ des
sunt supplicia. pmo ostē
dit qđ bonis nunq̃ des
sunt pñia. secūdo ostē
dit quid sit illud premi
um. ibi. At cuius pres
mij. primum probat du
abus rationibus. secun
dam ponit ibi. Vostre
mo. Prima ratio talis
est. omnis res propter
quam aliud gerit est pre

Lib^r quartus

miſi illius rei que gerit
ſed ppter bonū oīa ſiunt
z gerūt. ſ. bonū eſt p
miū oīm que gerūt. ſ. z
bonū a bonis ſepari nō
p. qz iam non eſſent bo
ni. ſ. bonis nūqz deſunt
ſua premia. **U**n de in lit
tera. **P**erū que gerunt
.i. ſiunt illud ppter quod
vnaqueqz res gerit. .i. ſit
illud videtur nō iniuria
eſſe premium illius rei.
Noc declarat exempla
riter vt currēt in ſtadio
.i. in aliquo ſpacio coro
na eſt pmiū ppter quam
curritur. ſed oſtēdimus
prius beatitudinez eſſe
id ipſum bonū ppter qd
oīa gerunt. ſ. ipſum bo
nū eſt veluti cōe pmiū
actibus humanis ppoſi
tum. ſed hoc bonū nō p
ſeparari a bonis. **N**on

em bonus iure vocabit qui careat bono quare probos mores. .i. homines
bene morigeratos non relinquunt ſua premia. **Q**uanteūqz ergo ſe
uiant mali ptra bonos. tñ ſapienti nō decider corona. .i. premiū. nec areſ
cet. .i. imineat qz aliena improbitas non decerpit. .i. nō aufert ppiū de
cus probis animis. qz ſi boni recepto pmiō extrinſecus letarent poterit
hoc aliquis auferre ab eis vel ſaltem ille qui pculiſſet. ſed illud premium
ſua pbitas vnicuiqz pfert. tunc quilibet carebit ſuo pmiō cum deſierit
eſſe probus. **N**otandum qz pſuetudo fuit apud **R**omanos cur
rere in ſtadio. .i. in aliquo ſpacio quod vocabāt ſtadiū. z qui citius venie
ad metam ſuſtulit premiū ſc. coronam vel aliquid aliud. ſicut de **A**po
ſtolus. **N**eſcitis qz hi qui in ſtadio currunt. oēs quidem currūt ſed vnus
accipit brauiū. ſic currite vt apprehendatis. ſ. id ppter quod curritur eſt
premiū currentium. **N**otandum qz bonus non poteſt carere prez
mio. qz illud a quo homo depoiatur bonus eſt virtus vel operatio vir
tuoſa. qz ſm **A**reſtoſtem. .i. ethicoz. **O**is virtus erit vtiqz habitus et q
homo ſit bonus ppter qd dignitas virtutis eſt premiū pſuoſe opantiū
ſed opans pſuoſe nō p pſuari virtute. ſ. bonus nō p carere ſuo pmiō.

Notandum quātiūqz mali ſeuiant tñ ſapienti non deceder co
rona. quia ſm **S**enecam. **N**ūqz in ranū vicium ptraibit nec malicia
inualeſcet ptra virtutes quin nomē phie ſacrū z venerabile pmaneat. ſic
ſimiliter eſt de malis z ſtultis reſpectu bonozum z ſapientium

mune ppoſitum. **A**tqui hoc a bonis
non poteſt ſeparari. **N**eqz em bonus
vltra iure vocabitur. qui careat bono
Quare probos mores ſua premia nō
relinquunt. **Q**uantūlibet igiſ ſeuiant
mali. ſapienti tñ corona non decider.
non areſcet. **N**eqz em probis animis
ppriū decus. aliena decerpit impro
bitas. **S**i extriſecus accepto leta
retur. poterat hoc vel aliū quispiam
vel ipſe etiam qui contuliſſet auferre.
Sed quoniam id ſua cuiqz probitas
pfert. tum ſuo premio carebit. cū pro
bus eſſe deſierit

Prosa tercia

¶ Hic ponit secundam rationem que talis est. **Premium** non habet rationem propriam nisi inquantum bonum. quod igitur est propositum boni premium. sed bonus est propositus boni. gerit propositum premium.

Postremo cum omne premium idcirco appetitur. quoniam bonum esse creditur. quis boni propter premium iudicet expertem

Dicitur in ista. **Postremo** cum esse premium idcirco appetatur quia creditur esse bonum. quis iudicet propter boni expertem esse premium. quod d. nullus

¶ Notandum quod argumentum philosophie fidei est ista acti arguatur. homo non habet rationem hominis nisi quia est rationalis. Quicunque igitur est rationalis est homo. Sic similiter premium non appetitur nisi quia bonum. Qui igitur est propositus boni est propositus premium. sed bonus est propositus boni. ergo non deest sibi premium

¶ Hic ostendit quid sit illud premium quod boni assequitur. scilicet maximum et optimum. quod est fieri deos. **Unde** dicitur. **At** cuius premium. scilicet boni non solum expresse. id est carentes. Respondet philosophia omnino pulcherrimi et maxime premium. quod probatur ex quodam correlario supra declarato dicens. **Vemento** correlarium illius

At cuius premium. omnino pulcherrimi maximeque. **Vemento** etiam correlarium illius quod paulo ante precipuum dedi ac sic collige. **Cum** ipsum bonum beatitudo sit. bonos omnes eo ipso quod boni sint fieri beatos liquet. **Sed** qui beati sunt. deos esse pervenit. **Est** igitur premium bonorum quod nullus deterat deus. nullius minuat partem. nullius fuscet improbitas deos fieri.

quod precipuum ante deditur. sic collige id est ex illo correlario conclude. **Cum** ipsum bonum sit beatitudo liquet omnibus bonos eos quod boni sunt fieri beatos. scilicet qui beati sunt eos pervenit esse deos. **Igitur** premium bonorum est fieri deos. quod premium bonorum nullus deterat. id est sumit. nullus potestas minuet. nullus improbitas fuscet. id est obsecrat.

¶ Notandum quod in ista deductione philosophia non accipit beatitudinem per statum quem boni habituri sunt post hanc vitam sed per statum beatitudinis qualis in hac vita haberi potest quem homo consequitur per virtutes. unde qui essentialiter est bonus essentialiter est beatus et deus. et qui non est essentialiter bonus. sed participative. hic etiam est participative beatus et deus

¶ Notandum quod in ista deductione philosophia non accipit beatitudinem per statum quem boni habituri sunt post hanc vitam sed per statum beatitudinis qualis in hac vita haberi potest quem homo consequitur per virtutes. unde qui essentialiter est bonus essentialiter est beatus et deus. et qui non est essentialiter bonus. sed participative. hic etiam est participative beatus et deus

Que cum ita sint. de malorum quibus inseparabili pena dubitare sapiens nequeat. **Nam** cum bonum malumque item pene atque pre-

¶ Hic ostenditur philosophia quod malis nunquam desunt sua supplicia. secundo ostendit quale sit illud supplicium ibi. **Vide**

Liber quartus

sunt p̄mia in duas s̄m du
as rōnes. sc̄da ibi. Jam
vero. p̄mo d̄t Que cū
ita sint. s. q̄ boni nunq̄
earent p̄mij. sequit̄ q̄
nullus sapiēs possit du
bitare de inseparabili pena
malorū. Nam cū bonū
z malū pena z p̄miū ad
uersa fronte dissideant
i. opponant̄ ad inuicem
necesse est que in boni p̄e

mio videmus accidere. eadem necesse est q̄ r̄ndeant p̄traria parte in pena
mali. sicut igit̄ bonis ipsa probitas sit p̄miū. ita nequicia ipsa est impro
bis supplicium. ¶ Notandū q̄n cūq̄ subiectis p̄trarijs insunt p̄trarie
passiones si vni subiectoz ostenditur inesse sua passio tūc p̄ locū a p̄trari
ijs reliquo subiecto assignat̄ inesse sibi sua passio. Quā igit̄ bonū z malum
sint diuersa subiecta. p̄miū z supplicium sunt diuerse passionēs. si ostēdit̄
bonis non deesse p̄mia ostensum est malis non deesse supplicia

¶ Nō ponit sc̄dam rō
ne que talis est. pena nō
h̄z rationem pene nisi ex
hoc q̄ malū quoddā est
ergo qui ē affectus ma
lo ipse est affectus pena
sed mali s̄z affecti. imo
infecti malo. q̄ s̄z affecti
pena. z p̄ p̄ns supplicio.

Quā dicit in l̄ra. Iā p̄o
quis quis afficit̄ pena. malo nō dubitat se esse affectum. cū supple pena nō
habeat rōnem pene nisi q̄ mala. Igitur si ipsi mali seipsos estimare velint
p̄nt ne sibi videri expertes suplicij quos malos oim maloz extrema ne
quicia. i. maxima in genere mali nōmodo. i. t̄modo non afficit. verū p̄
sed vehementer inficit. q. d. non. ¶ Notādū q̄ sicut argumentum
tenet sub hac forma. homo nō est hō nisi q̄ est rōnalis. q̄ qui est rōnalis
est hō. sic arguit̄ in p̄posito. pena non h̄z rōem pene nisi q̄ malum est q̄d
dam. q̄ qui est affectus malo est affectus pena. sed mali sunt affecti ma
lo. ergo malum non deest malis. z per p̄ns nec supplicium.

¶ Nōc philosophia
ostendit quale sit p̄miū
malorum. sc̄z trāsfurma
tio in bestialitatem. secū
dō ostendit quomodo
p̄ diuersa vicia homines

miū aduersa fronte dissideant. que in
boni p̄mio videmus accidere. eadem
necesse est in mali pena contraria p̄e
respōdeant. Sicut igit̄ probis probi
tas ip̄a sit premium. ita improbis ne
quicia ipsa supplicium est

Jam p̄o q̄squis afficit̄ pena. malo se
affectū esse non dubitat. Si igit̄ sese
ipsi estimare velint. p̄nt ne sibi suppli
cij expertes videri. quos oim malorū
ex. rema nequicia non afficit mō. ve
rum etiam vehementer inficit

¶ Vide aut̄ ex aduersa p̄te bonoz. q̄
improbos pena comit̄. De nāq̄ q̄d
sit. vñ esse. ipsumq̄ vñum bonuz es/

se paulo ante didicisti. Cui cōsequēs est. vt omne quod sit. id etiam bonuz esse videatur. Hoc igitur modo quicquid a bono deficit. esse desistit. Quo fit vt mali desinant esse quod fuerant. Sed fuisse homines. adhuc ipsa humani corporis reliqua species ostendat. Quare versi in maliciam. humanam quoque amittere naturam. Scilicet ultra homines quēque prouehere sola probitas possit. necesse ē vt quos ab humana conditione deiecit infra hominis meritum detrudat improbitas. Euenit igitur vt quem transformatū vicijs videas. hominem estimare nō possis.

bitas ab humana conditione deiecit. ipsa detrudat hominem infra meritum id est dignitatem hominis in naturam bestialitatis. Igitur euenit vt non possis estimare hominem sed bestiam quem vides vicijs transformatum. ¶ Floraudū q̄ cum gradus entium distinguunt fm nobilitatem et ignobilitatē. quia non est accipere duas spēs eque pfectas. sed vna est dignior alia. ideo oportet q̄ omne ens quod nō est homo sit supra hominem vel infra hominem. mali autem vt probatus est p maliciā. desinunt esse homines. ergo necesse est malos esse supra homines vel infra cum aut sola probitas vehat hominē supra humanam naturā scilicet ad naturam diuinā sequitur q̄ malicia deiciat malos infra naturā humanā scilicet ad naturam bestialitatis.

transformatur in diuersas bestias. ibi. Auaricia. Primo de Uide Boetii que pena comitatur improbos ex diuersa pre bonorum id est p contrarium ad bonos. didicisti em paulo ante in tercio libro omne quod est esse vnum. et didicisti vnum esse bonū cui consequens est. vt omne qd sit videatur esse bonum. Igitur quicquid deficit a bono. desistit esse quod fit vt mali desinant esse quod fuerant. sed ipsa reliqua species humani corporis adhuc manēs in eis ostendat malos fuisse homines. Quare conuersi in maliciam amittere humanā naturam. scilicet cum sola probitas possit quēque hominem prouehere. ultra homines. scilicet in naturam diuinā necesse est vt q̄s improbus

Auaricia feruet alienarum opū violentus ereptor. lupi similem dixeris. Feror atq; inq̄etus linguā litigij ex

¶ Hic phia oñt qd liter homines p diuersa vicia transformāt in diuersas bestias dicens. Aliq̄s hō feruet auaricia. scilicet violentus ereptor

Liber **quartus**

id est ablatoꝝ vñ raptoroꝝ
alienaꝝ opū taleꝝ dixerū
silem lupis. sed hō feroꝝ
et inquerus qui exerceat
līguā līrtgijꝝ talis cō/
parabilis est canī. **N**ō
occultus insidiator qui
gaudet surripuisse alieꝝ
na fraudibꝫ. talis exeq/
tur. i. ꝑpabitur vulpecu/
lis. sed hō intempans
id est intemperatus ire
fremīt talis credat gesta
re aīm leonis. sed hō pa/
uidus ꝛ fugax q̄ formi/
dat habeat illis ceruo.
hō autē segnis ꝛ stupidꝫ
ille torpet. i. tardus est ꝛ
talīs viuīt asinū. i. asini
ne hō autē leuis ꝛ incon/
stans q̄ ꝑmucat studia.
id est opera nihil differt
auibꝫ. sed hō q̄ immergi/
tur fedis ꝛ immūdis lī/
bidinibꝫ ille detinet voluptate
sordide suis. i. ꝑparatur suis. ꝛ sic de ce/
teris vicijꝝ ꝑringit loq̄. **U**n ꝑcludit ꝑbia dicens. Ita sit vt q̄ deserta. ꝑ/
bitate desierit esse hō. cū non possit trāsire in conditionē diuinā vertat
in beluam id est in bestia. **N**otandū q̄ in nobis est duplex virtus
cognoscitur a seꝫ intellectus ꝛ sensus. Intellectus est qd̄ diuinū in nobis
ꝑ quē ad supiora ascendimus ꝛ deo similes sumus. Sensus at̄ inquan/
tum nō oꝛdit rōnē est quid brutale in nobis ꝑ quem infra naturam hu/
manā redigimur et bestijꝝ similes efficiū. iō d̄t Boetius in tractatu
de summo bono. **U**t vobis hominibꝫ q̄ de numero bestiaꝫ ꝑputati estꝫ
diuinū quod in vobis est nō cognoscētes ꝑ quod ad supiora ascenditꝫ.
et iō similes estis diuinū autē in hoīe vocat intellectum

Istud ē metrū terciū
huius quarti quod d̄r
glyconicum ab inuenio
re. choriambicuꝫ pede
predominante. In quo
ꝑbia oñt transformatio
nem hoīm in bestias per
quandam fabulā. scđo
oñdit transformatioꝝ
mentis ꝑ vicia esse peio

ercet. canī cōparabis. **I**nsidiator oc/
cultus surripuisse fraudibus gaudet.
vulpeculis exequetur **I**re intempans
fremīt. leonis animū gestare credatur
Pavidus ac fugax nō metuenda for/
midat. ceruis similis habeatur **S**eg/
nis ac stupidus torpet. asinū viuīt.
Leuis atqꝫ inconstans studia permutat.
nihil auibꝫ differt **F**edis immū
disqꝫ libidinibus immergit. sordide
suis voluptate detinet. Ita sit vt q̄ ꝑ/
bitate deserta: homo esse desierit. cuꝫ
in diuinā conditionē transire nō pos/
sit vertatur in beluam

Metrū terciū quarti libri

Uela naricij ducis
Et vagas pelago rates
Eurus appulit insule
Pulchra qua residens dea

Retrum

tercium

Solis edita semine
Discet hospitibus nouis
Tacta carmine pocula
Quos ut in varios modos
Vertit herbipotens manus
Hunc apri facies tegit
Ille marmaricus leo
Dente crescit et vnguibus
Hic lupis nup additus
Flere dum parat ululat
Ille tigris ut indica
Tecta mitis obambulat
Sed licet varijs malis
Humen arcadis alitis
Obsitum miserans ducē
Peste soluerit hospitibus
Iam tū mala remiges
Ore pocula traxerant
Iam sues cerealia
Blande pabula verterant
Et nihil manet integrum
Voce corpore perditis
Sola mens stabilis sup
Montra que patitur gemit.

rem transformatiōe cor
 poris. ibi. **O** leuē. Fa
 bula quam intēdit ē de
 transformatiōe sociorū
 vlixis. et est talis **U**lix
 es post bellum troianū
 cui redeundo ad propa
 diuerſiſſet in mari perue
 nit in quandā insulam.
 quam inhabitabat que
 dam dea nomine **C**irce
 filia solis que per gramīa
 et poriones pſuevit hos
 pites suos mutare in di
 uerſas beſtias que et ſo
 cios vlixis qui ad ipſas
 puenerant per ſuas porio
 nes mutauit. Sed mer
 curius dedit **U**lixī ali
 bum ſorem per quez mu
 tauit transformatiōes
 et portionem veneficam
 quīs autē ſocij ſui eſſent
 mutari in beſtias quā
 ad figuraz corporis. ra
 men remāſit in eis mēs
 integra. excluda oī beſtia
 li ſcēcia vñ dī in ſra eu
 rus vent⁹ tal' appulit. ve
 la ducis nariq. i. vlixis
 q̄ denotat nariq. a loſ
 co vel a regiōe de q̄ omī
 dus erat et appulit vas
 gas rates. i. naues pela
 go. i. mari. cuidaz inſiſte
 qua. i. in qua inſula reſi
 dens pulchra dea **C**ir
 ce edita id eſt genita ex
 ſemē ſolis illa miſez no
 uis hoſpitibus id eſt ſo

cios vlixis pocula tacta carmine. i. incantatiōe. quos ſes hoſpites ut id ē
 poſt q̄ manus **C**irce herbipotens. i. potēs herbaz. vertit. i. mutauit ſo
 cios vlixis in varios modos. i. in varias figuras beſtiarū. hunc. i. vnum
 illoz regit facies apri **I**lle. i. alius marmaricus leo. i. aſſfrican⁹ leo facit⁹
 crescit dente et vnguibus. hic. i. alius nup lupis additus. i. piumerus dum
 parat flere propter ſuā transformatiōe ipe ululat **I**lle. i. alius obambulat

Libër Quartus

lar id est circuit terra id est domos mitis vt indica tigris id est tigris tu
die Sed licet numen id est deitas arcadis id est mercurij qui colit in **Ar**
cadia qui dicitur ales eo q fingitur habere alas in pedibus ad designā
dum velocitatem sui motus. Ille mercurius miserans ducem id est vlti
mum obstrum id est circundatum varijs malis ipse absoluit id est libera
uit eum a peste hospitij. s. Circe tamen remiges id est focij vltis iam
traxerant id est biberant mala pocula ore. z iaz fues effecti verterant id
est mutauerant pabula cere. alia id est nutrimenta panis qui panis ē cis
bus hominū. glāde id est glandes qui est cibus suis. z nihil manet in
tegrum scz de figura humana ipsis p ditis id est mutatis voce z corporis
re. sola aut mens stabilis manens gemit supra monstra. i. supra transfor
mationē corporis quam patit. ¶ Notandū q transformatio hoīs
in bestia remanente aīa rōnali non est possibilis fm rē. quia si esset pos
sibilis. vel esset possibilis fm transformatiōē substantiāle vel accidentāle
Non fm substantiāle qz p talem introducit noua forma substantiāle.
et sic due forme substantiales specificē differentes vt forma lupi z hoīs
simul informarent idem corpus quod falsum est. Nec est possibilis fm
accidentia ppria que disponit materiā ad determinatā formā. quia im
possibile est materiā fm vnā z eandē dispōnem pporcionari diuersis
formis. vnde omīno est impossibile aīam intellectuā vnī materiā di
posire ad formā lupi. ergo transformatio de qua hic loquitur si est possi
bilis erit solū fm accidentia indiuidui. puenientia ab exterioribus caus
is quēadmodum videt cōrigisse de rege. ¶ Abugodonosor de quo legi
tur in Daniele q ex hominibz eiectus est z fenū comedit vt bos. et roze
celi corpus eius infectū est donec capilli eius crescerēt in similitudinē ad
larum. z vngues eius quasi vngues auiū. qz transmutatio fm talia ac
cidentia ducit ab expressa repitacione speciei humane ppter deformita
tem figure. Ideo vt sic potest dici transmutationē esse sacram in bestiaz
aīa remanente. Alij dicunt q hūmōi transmutatio non sit possibilis fm
rem sed fm quandam apparitionem phantasticā. vnde non videt rō
nabile q Abugodonosor transtulerit se ad iumenta comedens fenū
nisi q quadam mania z apparitione phantastica agitarus seipsum repu
tabat iumentum aut bestiam propter quod a consortio hominū eiect
us est z cum feris habitabat

Nic oīe transforma
tionē mentis p vicia ēē
deteriorē transformatio
ne corporis eo q mens
nobilior est toto corpe.
et dr. Ego dico manū
Circe. i. prātem esse ni
mīum leuem. i. imbecil
lem. nec dico gramina
eius esse potētia. qz licet
valeāt ptere mēbra cor

O leuem nimīū manū
Nec potentia gramina
Membra que valeant licet
Lorda vertere non valent
Intus est hominū vigor
Arce conditus abdita

Prosa quarta

Hec venena potentius
Detrabunt hominem sibi
Dira que penitus meant
Nec nocentia corpori
Mentis vulnere scuiūt

poris nō tñ valent ver
tere cor da. qz intus ē vi
gor hoim p̄ditus. i. ab
scōditus arce abdita. i.
in mente abscondita. s3
hec dira venena. i. vicia
potentius detrahūt ho
minē sibi que vicia peni
tus meant. i. p̄rāseūt. z

non nocentia corpori sentiunt. i. sentire faciūt hoim vulnere mentis

Nota q̄ aīa nobilior z excellentior est corpe. transmutatio facta
in aīa de p̄tutibz ad vicia stante corpe humano ipsa est deterior q̄ facta
trāsmutacione corpis humani in spēm bestie aīa remanēte intransmuta
ta. qz aīa in trāsmutata dato q̄ corpus trāsmutet adhuc hō dī hō rōne
aīe. s3 remanēte corpe hūano z aīa trāsmutata iā hō nō dī hō nisi equoce
s3 trāsmutatō aīe p̄tor ē trāsmutatō e corpis aīa remanēte in trāsmutata

Ista est quarta p̄sa huius quarti in qua p̄ncipaliter tria probat
Primo p̄bat malos esse misetiores qui cupita p̄ficiunt q̄ si ea non p̄fice
rent. scōdo p̄bat malos

Prosa quarta quarti libri

Audit infeliciores fore ip̄obos
p̄ licentia Queritur Boetius cur lici/
tium sit sentire improbos

Um ego: fateor inq̄. nec iū/
ria dici video viciosos. tamen si
humani corpis spēm seruēt in beluas
tñ aīoz qualitate mutari Sed quoz
atrop̄ scelerataq̄ mens. bonoz p̄nicie
seuit. id ipsum eis licere noluissem. **P**
Nec licet inquit. vti p̄ueniēti mōstra
bit loco **S**3 tñ si id ip̄m q̄ eis licere
creditur auferat. magna ex pte scele
ratorum hominum pena reuelatur
mens atrop̄ id est crudelis seuit p̄nicie bonoz id ipsum noluissem eis

ee misetiores si sint ip̄us
m̄ti q̄ si sint p̄mici. ter
cio oñdit illos ee miset
iores qui faciunt iniuriā
q̄ illos qui patiunt. scōdo
ibi. **N**ā hoc. tertia ibi.
Nā ne illud **P**rio boe
tius p̄sentis p̄dictz fas
cit q̄dā notū. z p̄bia si
bīrnder. scōdo p̄bia p̄seq
tur p̄ncipale intenu ibi
Etem **P**rimo de **T**um
ego **B**oetius finito car
mine inq̄. i. dixi. ego fas
teor. i. p̄cedo verū ee q̄
dictum est. iniuria id est
nō iniuste video dici vi
ciosos mutari in bestias
qualitate id est vicio ani
morum. tamen si pro q̄
uis seruēt speciem hū
mani corporis. **T**unc
Boetius facit notū di
cens. **S**ed eis quozum

licere. i. vt sciant mali in bonos Rñdet pñia. nec licet. vt mōstrabit huc
nienti loco. tñ si ipm qđ credit eis licere si hoc auferat a malis releuabit.
id est subleuabitur pena sceleratorum hoim ex magna parte.

¶ Nota licet credat malis licere qđ sciant pñra bonos. nō tñ in rei
veritate licet. qđ in sexta pñra huius quarti oñdit pñia qđ nihil licet malis
pñra bonos. nisi quantum permittitur ex ordinatōe diuine prouidentie
ad vtilitatem bonorum

¶ Dic pñia. psequit pñ
cipale intentū pbando
qđ improbi sunt misero
res qui cupita pficiunt
qđ pficere nō pñt. scđo
oñdit. qđ in hac vita ni
hil est diuturnū in pñra
tione ad vitā eternā. ter
cio ponit ammiratiouez
Boetij sup quodā. secu
da. ibi. **¶** Neq̄ em̄. tertia
ibi. **¶** Cū ego. **¶** Quidē.
¶ Necē est malos esse mi
seriores cū pñecerint cus
pita qđ si non possent im
plere. qđ forte videt cui
qđ. i. alicui incredibile. cu
ius pñatio est **¶** Nā si mi
serum est voluisse praua
miscrius est potuisse. si/
ne quo. i. posse lāgueret
i. deficeret effectus mis
ere volūtaris **¶** Itaq̄ cū
singulis tribus. i. volun
tati potētie z effectui sit
sua miseria. necesse est vt illi vñgeantur triplici infortunio id est malo qđ
vides scelus velle. scelus posse. scelus pficere **¶** Dicit boetij **¶** Accedo in
quam id est pñentio. sed ego vehementer exopto vt mali deserti possibi
litate patrādi sceleris cito careant hoc infortunio **¶** Et dē pñia **¶** Carebūt
inquit ocus id est citi? qđ tu forsitan velis. i. velle doleas. vel qđ illi existi
ment se carituros.

¶ Notandum qđ philosophia dicit qđ posse malum sit peius qđ vel
le malum. hoc videtur falsum. qđ posse peccare nō est malū sed velle pec
care. vñde fm̄ **¶** Senecam **¶** Omne peccatū in actione est. z omnis actio est
voluntaria. ergo omne peccatum est voluntarium. pro tanto etiam di
xit **¶** Augustin? **¶** Tolle voluntatē z infernus nō erit ergo peius est velle
malū quā posse malū. cui? pñratū hic dicit **¶** Ad hoc dicendum qđ si pos
se z velle fm̄ se z absolute considerentur tunc peius est velle malum qđ
posse. Si aut accipitur posse vt sequens malam voluntatē z subueniens

¶ Etem qđ incredibile cuiq̄ forte vi
deatur. infeliciores esse necesse est ma
los cū cupita pñecerint. qđ si ea que cu
piunt implere non possunt Nam si mi
serū est voluisse praua. potuisse miseri
us est: sine quo voluntatis misere lan
gueret effectus **¶** Itaq̄ cū sua singulis
miseria sit. triplici infortunio necē est
vñgeantur. quos videas scelus velle.
posse perficere. **¶** Accedo inq̄ **¶** Sed
vt hoc infortunio cito careant patran
di sceleris possibilitate deserti. vehe
menter exopto: **¶** **¶** Carebunt inquit
ocus. qđ vel tu forsitan velis vel illi se
se estimant esse carituros.

Prosa Quarta

eidem vt volūtas mala perficiatur in exteriori ope. sic peius est posse q̄ velle. qz sine tali posse langueret voluntatis effectus. inon pficeret opus eius extra. sicut autē dicto modo peius est posse malum q̄ velle. sic peius est pficere malum q̄ posse. ita q̄ vnūquodq̄ istorum trium velle. posse. perficere. aliquid mali addit supra precedens

Nic phia quia Boetius optauit malos citius carere potentia patrandi sceleris pbat q̄ in hac vita nihil est diurnū vel duratiū in p̄satione ad ppetuam vitam dicens Neq̄ em̄ est aliqd̄ serū i. tardū vel du

Neq̄ em̄ est aliquid in tam breuibus vite met̄. ita serū. qd̄ expectare longum immortalis presertim aīmus putet Quoz magna spes z excelsa facinorum machina. repētino atq̄ inspatō sepe sine destituit Qd̄ qdē illis miserie modū statuit. nam si neq̄cia miseros facit. miserior sit necē est diurnior nequā Quos infelicissimos esse iudicarem. si nō eoz maliciā saltē mors extrema finiret. Et em̄ si de prauitatis infortunio vera pclusimus. infinitam liquet esse miseriam quā esse constat eternam.

tunio prauitatis. qz infortunū. i. malū tanto est maius q̄nto est diurnius liquet miseriam eoz esse infinitā quā pstat esse eternā Allet autē miseria malozum eterna si morte non finiretur

Nota q̄ de oppositis opposito modo iudicandū est. cū oppositorum opposite sint cause Sicur ḡ in bonis illud q̄ od̄ est diurnius ē melius sic in malis qd̄ est diurnius est peius Cū igit malicia facit miseros malos. infinita esset eoz miseria si ppetuo p̄duraret in vita: sed quia mors terminat eoz maliciā. ideo eoz miseria z infelicitatē diminuit.

B. Tū ego mira quidē inq̄s z p̄cessu difficilis illatio Sed his eā qua pus p̄cessa sunt nimīū puenire cognosco

rabile in tā breuibus met̄tis. i. terminis p̄nt̄ vite qd̄ immortalis aīmus putet p longū tps expectare. i. manere quoz malorum magna spes quam hnt de longitudine vite z excelsa machina. i. magna potentia facinoruz sepe destruitur sine. id ē morte. sine inq̄a insperato z repentino. Quod scz finiri morte statuit ip̄sis malis modum. i. terminū sue miserie qd̄ p̄bar per hoc Nam si nequicia facit miseros. vt p̄z ex dictis. necē est vt diurnior nequā sit miserior. quos malos iudicare infelicissimos si nō extrema mors eoz maliciā finiet. Si em̄ cōclusimus vera de infor-

Nic phia ponit amissionē rationē Boetij sup̄ deductionē phie dicens **N**ic phia mira est illatio tua z concessu id est ad p̄cedendū difficilis qua pro

Liber quartus

bat miseriam malorum dimi-
nui per mortem. sed cognosco
eam nimium punire his
que cessant sunt per. **Di-**
cit philosophia Recte inquit esti-
mas. scilicet quod per dicere illario-
ni difficile creditur. sed quod
durum. id est difficile putat ac-
cedere conclusioni ipsam
cedendo equum est ut ip-
se demonstrat aliquid falsum
percessisse in premissis vel
ostendat collationem pro-
positionum necesse conclusionis non esse efficacem Alioquin percessis precede-
tibus nihil est quod causetur. id est per querat de illatione. unde necesse est eas
precedere quantumvis videatur durum. ¶ Nota quod si non sentitur conclusioni
hoc est vel propter peccatum in materia vel propter peccatum in forma propter pec-
catum in materia ut si aliqua premissarum sit falsa Propter peccatum in for-
ma ut si non sit debita perio pro positionum respectu conclusionis incidente ali-
qua fallacia Si autem nihil istorum accidit necessario sequitur conclusio
ex premissis

¶ Hic philosophia probat ma-
los esse inferiores si non
puniantur quam si puniantur. se-
cundo soluit quoddam dubi-
um. Tercio ponit quod-
dam epilogum predictorum
secunda ibi. Sed queso.
tercia ibi. Id vero hac-
tenus. Primo premittit
conclusionem quam pro-
bare intendit excludens
do quosdam modos pro-
bationis quibus conclusio
probari posset. secun-
do ponit alium modum pro-
bationis ab istis ibi. Et
illa. Primo dicitur hoc quo-
que quod dicam non mi-
nus videtur mirum sed
equum necessarium videtur
concludi ex his que sumpta
sunt. et querit Boetius.
Quidnam est hoc
Dicit philosophia. Ergo dico

P. Recte inquit estimas Sed qui conclusi-
oni accedere durum putat. equum est vel
falsum aliquid percessisse demonstrat. vel
collationem propositionum non esse efficacem
necesse conclusionis ostendat Alioquin con-
cessis precedentibus. nihil prolixius est quod
de illatione causetur

Nam hoc quoque quod dicam non minus mi-
rum videatur. sed ex his que sumpta
sunt. eque est necessarium. **B.** Quidnam
inquit. **D.** Feliciores inquit esse impro-
bos supplicia luentes quam si eos nulla
iusticie pena coerceat. Neque id nunc
molior quod cuius veniat in mentes
corrigi ultione prauos mores. et ad re-
ctum supplicij terrore deduci ceteris
quoque exemplum esse. culpanda sunt /
giendi. sed alio quodammodo infelicio-
res esse improbos arbitror impunitos
tamen si nulla ratio correctionis nullus re-
spectus habeat exempli. **B.** Et quis erit
inquit preter hos alius modus

Prosa quarta

improbos esse feliciores luēres supplicia q̄ si nulla pena iusticie eos coer-
ceat. i. puniat. sed ego nō molior. i. nō intēdo nunc q̄ alicui veniat in mē-
tem prauos mores. i. homines prauē mortigeratos corrigi vltione. i. pe-
na. z terrore supplicij ip̄os deduci ad rectū z nō intēdo ceteris hoibz pe-
nā maloz esse exemplū fugiēdi culpāda. i. mala. **Sed** ppter istas duas
cās est alia a p̄dictis q̄ arbitroz improbos eē feliciores punitos. tamen si
p̄ q̄uis nulla rō correctionis. z nullus respectus exēpli habeat. z querit
Boetius. Quis erit p̄ter hos alius modus. ¶ **Nō** q̄ due s̄z cāe
ppter quas videtur melius malos eē punitos q̄ impunitos. vna est q̄a
p̄ penas mali corrigunt z resipiscunt a malo. **Sed** cā est. q̄ alij timore
pene maloz declināt a malo. z sic pena maloz est exemplū alijs fugiēdi
malū. licet iste due cause sint vere. tū p̄bia de eis nō intendit sed vult af-
signare aliam causam p̄ter istas.

Et illa bonos inq̄t eē felices. malos
pro miseros. nōne p̄cessimus. **B.** Ita
est inq̄. **P.** Si igit̄ inquit miserie cu-
iuspiā bonū aliqd̄ addat. nonne felici-
or est eo cuius pura ac solitaria sine cu-
iusq̄z boni admixtione miseria est. **B.**
Sic inq̄z videt̄. **P.** Quid si eidē mise-
ro qui cūctis careat bonis p̄ter ea q̄
bus miser est malū aliud fuerit annex-
um. nonne multo infelicioz eo censē-
dus est cui⁹ infortunū boni p̄cipa-
tionē releuat. **B.** Quidni inq̄. **P.** Vñt
igit̄ improbi cū puniunt̄ q̄dem boni
aliqd̄ annexū penā ipsam scz q̄ rōe iu-
sticie bona est. i. q̄demq̄ cum supplicio
carēt inest eis aliqd̄ alterius mali ip̄a
impunitas quā iniq̄tat̄ merito malū
esse confessus es. **B.** Negare non pos-
sum. **P.** Multo igitur infeliciores im-
probi sunt iniusta impunitate donati

¶ **Hic** p̄bia ponit alius
modū p̄ter p̄dictos
probando malos impu-
nitos esse miseros q̄z
punitos. secundo decla-
rat quoddā assumptū
in p̄batione. ibi. Sz pu-
nit. p̄mo resumit qd̄ su-
pra probatum est tertia
prosa dicens. **Nōne** cō-
cessimus bonos esse feli-
ces. malos pro miseros
d̄r **Boetius** Ita est inq̄z
et p̄bia. Si miserie alijs
cuius addit aliqd̄ bonū
nonne ipse est felicioz eo
cui⁹ miseria est pura z so-
litaria sine admixtione
alicui⁹ boni. d̄r **Boetius**
Sic inq̄z videt̄. Alteris
us querit p̄bia si eidem
misero qui cunctis caret
bonis aliud malū fuerit
annexū nōne censendus
est infelicioz eo cuius in-
fortunū. i. malū releuat
id est p̄cipat̄ p̄cipat̄ de
boni. d̄r **Boetius** Quidni
inq̄z. i. q̄re non. Igitur
d̄r p̄bia. mali cum puni-
untur habent aliqd̄ boni
nā annexum scilz penam

Liber Quartus

que rōne iusticie bona ē q̄ iusta ultione puniri
et cum iudez improbi ca
rent supplicio. i. pena inest eis aliqd alterius mali. i. ipa impunitas quas
merito. i. iure iniquitatis p̄fessus es esse malū. dr Boetius. negare nō pos
sum. Igit̄ cōcludit p̄bia q̄ improbi multo sunt infeliciores donati. i. ad
diti iniusta impunitate. i. mala impunitate q̄ puniti iusta ultioe. i. pena
¶ Nota q̄ rō quā p̄bia intendit est ista. Cuiuscūq; hoīs malicie ad
ditur aliqd boni ip̄e felicioz est eo cuius malicie nihil boni addit. sed cū
malus hō punit sue malicie addit aliqd malum. i. impunitas q̄ mala est
ergo malus est. ḡ malus punit⁹ felicioz est malo impunito

¶ Hic p̄bia declarat
quoddā assumptum in
probatione. scz q̄ pena
maloz sit bona et q̄ im
punitas sit mala dicēs.
Manifestū est q̄ puniti
ri improbos est iniquū
et iniquos elabi. i. euade
re impunitos est iustum
Dicit Boetius. Quis
neget illud Subiungit
p̄bia. Nunqd̄ illud ali
quis negabit omne qd̄
est iustum esse bonū. et
econtra id est per contra
rium quod iniustum est
liquet id est manifestum est ipsum esse malum. Ego Boetius dixi. ista
tam dicra consequentia sunt eis que pauloante conclusa sunt

¶ Notandū q̄ p̄bia innuit duplicem rationem. Prima talis est.
pena malozum est iusta. sed iustum est bonum. ergo pena maloz est bonū
Secunda rō est. impunitas maloz est iniusta. sed iniustum est malū
ergo impunitas maloz est mala

¶ Hic p̄bia soluit
dubium. Querit ei bo
etius o p̄bia queso te in
quit. nunquid nulla ani
maz supplicia post mor
tem relinqs. p̄bia r̄ndet
Magna. q̄ malozum
alia ego puto exerceri id
est puniri penali acerbis
tate sicut mala damna
roz. Alia vero puniti
ri purgatoria clem̄tia id

Sed puniri improbos iustum. impu
nitos vero elabi. iniquū esse manife
stum est. B. Quis id neget. P. Sed
ne illud quidez ait quisq; negabit. bo
num esse omne quod iustum est. con
traq; quod iniustum est. malum lique
re. B. Respondi tum ego Ista quidē
consequentia sunt eis. que pauloante
conclusa sunt

Sed queso inq̄ te. Nulla ne animaz
supplicia post defunctum morte cor
pus relinquis. P. Et magna quidez
inquit. quozum alia penali acerbitate
alia vero purgatoria clem̄tia exerce
ri puto. Sed nunc de his differi p̄si
lium non est.

Prosa quarta

est igne purgatorio. sed differere. i. disputare de his penis q̄ delent a nī
malis post mortē nunc nō est consiliū. ¶ **N**ota q̄ pccm̄ q̄nq̄ est tale q̄
p̄ ipm̄ habituaf voluntas ad malū. cuiusmodi est mortale pccm̄. pecca
tes q̄ mortaliter. 2 in tali peccato decedentes puniunt eterna pena post
mortē. Nā fm̄ beati Grego. Ad magnā iusticiā iudicantis dei p̄inet
vt nun̄ s̄ careant supplicio q̄ nunq̄ carere volūt pccō. Quis aut̄ peccas
tum est tale q̄ p̄stat cū voluntate habituata ad bonū sicut est pccm̄. ves
niale. tale non punit eternaliter post mortē. sed q̄ ad iusticiā dei p̄inet
vt nullū pccm̄ inaneat impunitū. ideo o3 vt hō puniat ad tps. p peccato
ventali. 2 q̄ p talē penā aīa purgatur ad receptiōē plenī p̄m̄ ideo illa
pena dicitur pena purgatoria.

Io vero hactenus egimus. vt que in
dignissima tibi videbāt maloz pote
stas. eam nullā esse cognosceres. quos
q̄ impunitos querebare videres nun
q̄ improbitatis sue carere supplicijs.
Licentia3 quā cito finiri precabaris.
nec longaz esse dīsceres. infeliciozēq̄
fore si diuturnior. infeliciſsimam ver
ro si esset eterna. Post hec miseriores
esse improbos. iniusta impunitate di
missos. q̄ iusta vltione punitos. Cui
sententie consequēs est. vt tum demū
grauioribus supplicijs vigeantur cū
impuniti esse credunt.

¶ **H**ic phīa ponit quē
dam epilogū supra dic
toz. secundo oīē Boet
ius opinione3 vulgī ēē
cōtrariā opiniōi phīe.
ibi. Tum ego. Primo
dicit. Id egimus. i. per
tractauimus hactenus
id est hucusq̄. vt p̄as
maloz q̄ tibi videbatur
indignissima nullā eam
esse cognosceres sies oī3
dimus in secūda prosa.
et illos malos quos tu
querebare ipunitos tu
nūq̄ videres carere sup
plicijs sue improbitatē
sicut ostensum est terciā
prosa. et nos etiam egis
mus vt licentiam leuē
dī contra bonos q̄ tu et
ro p̄cabaris finiri dīces
res iam non esse longaz
et infeliciozē esse potens

etiam ad malum si esset diuturnior 2 infeliciſsimā esse si esset eterna sicut
in ista prosa ostensum est. Post hec probatū est eade3 prosa improbos
esse miseriores dīmissos id est relictos iniusta impunitate q̄ punitos iu
sta vltione. Cui sententie consequens est vt cū credātur esse impuniti v2
geant̄ grauioribus supplicijs. ¶ **N**otandū circa p̄dicta tūz dicitur
illum esse miseriores qui peccat impune q̄ qui punitur pro peccato. hoc
est intelligendū de miseria p̄ntis vite vtrobiq̄ vt sit cōformis compa
ratio. Accipiēdo em̄ miseriā a nīris vite ex vna parte. 2 ex alia parte mi
seriam que est post mortē esset deformis p̄paratio 2 extra p̄positum q̄a
hic non loquitur de miseria que est post mortem.

Liber Quartus

Hic Boetius ostendit opinionem vulgi esse peritiam opinionum philosophie. scilicet ostendit philosophiam non esse presentem opinioni vulgari. scilicet ibi. Quid igitur primo dicitur. Philosophia cum ego considero tuas inquisitiones. id est rationes puto nil verius dici supple illis. scilicet si reuertar ad iudicia vulgaria hominum supple aliter videtur. Quis enim est ille cui hec supple dicte tua non modo. id est non tamen videantur non credenda sed etiam non audientia. dicitur philosophia. Ita est quod vulgares nequeunt oculos rationis et intellectus assuescos id est assuesctos tenebris passionum attollere id est erigere ad lucem perspicue veritatis supple ut verum videant iudicio recte rationis. Et sunt similes quibus scilicet nocturnis et bubonibus quorum intuitum id est visum non illuminat et dies cecat. dum enim vulgares non intuentur ordinem rerum qui habet se ad modum lucis sed intuentur suos affectus id est desideria que habet se ad modum tenebrarum. ipsi putant se lucem esse impunitatem scelerum id est malorum vel licentiam supple seuendi contra bonos. quod tamen non est. Vide autem quid sanciat id est statuat eterna lex. id est diuina providentia si conformaueris animi tui melioribus id est virtutibus nihil est tibi opus iudice exteriori deferente premium quia tu te ipse addidisti excellentioribus. et per primum factus es deus. Si autem studium deflexeris ad peiora. id est vicia. ne per non quiescis extra vitiorum. id est vindicem. quia tu ipse detruisti te in deteriora. et per primum factus es bellua. Hoc declarat in simili. veluti si respicias humanum et

Tum ego. cum tuas inquisitiones considero. nihil dici verius puto. Ac si ad hominum iudicia reuertar. quis ille est cui hec non credenda modo. sed saltem audienda videantur. **I**ta enim inquit illa. Nequeunt enim oculos tenebris assuetos ad lucem perspicue veritatis attollere. similesque anibus sunt. quarum intuitum non illuminat dies cecat. Dum enim non rerum ordinem. sed suos intuent affectus vel licentiam. vel impunitatem scelerum putant esse felicem. Vide autem quod eterna lex sanciat. Melioribus animum si conformaueris. nihil opus est iudice premium deferente. tu te ipse excellentioribus addidisti. Studium ad peiora deflexeris. extra ne quiescis vitiorum. tu te ipse in deteriora detruisti. veluti si vicibus sordidam humum. celumque respicias. cunctis extra cessantibus. ipsa cernendi ratione nunc scenonunc sideribus interesse videaris. **A**c vulgus ista non respicit

celum vicibz. i. vicissim. nūc celum nūc terram. cūctis supple iudicijs extra cessantibz. tu ipsa sola rōne cernendi videaris nūc interesse sceno id ē terre nūc sideribz. i. celo Sic eodē mō extra cessantibz ista sola rōe opans di bñ vel male assequis pmiū vel supplicii diuina iusticia hoc ordināte sed vulgus ista non respicit propter predictam causam

¶ Nota qz natura visus requirit medium illuminatum. iō fm cōmunem naturam visus noctue z bubonis melius deberent videre in die qz in nocte. cui⁹ tamen p̄trariū accidit eis. vel propter debilitatē naturalē visus sicut in noctuis. de quibz d̄r **I**sidorus qz orto splēdore solis visus noctue hebetatur. v̄l propter p̄suetudinē ad tenebras sicut creditur esse de bubone. **¶** Cū em̄ bubo habeat alias aues sibi inimicas idō de die in cauernis latitat. z alijs auibz q̄scētibz p̄pter necessitatē vicus de nocte volat **¶** Notandū qz d̄r **V**ide qd eterna lex sanciat d̄r beatus **A**ug⁹ in li. de libero arbitrio **L**ex eterna est qua iustū est vt omnia sint ordinata: z ideo fm ordinē eius nūqz iustus destituitur premijs nec malus supplicio

¶ Hic ostēdit p̄bia nō esse p̄senciē dum op̄nioni vulgari dicens. **¶** Verū qd igit dicitis nunq̄d debemus accedere per consensuz his vulgaribz quas monstrauimus similes esse testijs. q. d. nō. z hoc manifestat p̄

Quid igit. **H**is ne accedamus q̄s be-
luis similes esse mōstrauim⁹ **Q**uid si
q̄s amisso penit⁹ visu. ipm etz se habu-
isse obliuisceret ituitū. nihilqz sibi ad
humanā p̄fectionez deesse arbitrarē
nū vidētes eadē cecos putarem⁹

exemplum dices. qd d̄r
eis si quis homo amisso
penitus visu obliuiscer-
etur etiam seipsum ha-
buisset visum z arbitra-
retur nihil deesse sibi ad
p̄fectionē humanā. nun
qd hoies vidētes. i. iudi-
cātes eadē cū ceco puta-
rem⁹ eē cecos. q. d. imo
supple sūt **S**i vulgares
dicerēt se recte iudicare

et se nō esse beluas adhuc nō essz eis p̄sentiendū **¶** Notandū qz vul-
gares z imperiti iudicāt tanq̄s lōge distātes a veritate qz iudicant fm
p̄cipiscentiā nō fm rei veritatē p̄pter qd nō est astandū eoz iudicio. vñ
Seneca in de remedijs fortuitoꝝ d̄r. **V**ale op̄nātur hoies de te sz ma-
li. mouere autē si sapientes hoc loquerent. nūc autē malis displicere est lau-
dari. **V**ale de te loquūtur. moueret si hoc iudicio facerēt nūc at morbo
ignorāte faciūt. **V**ale de te loquūtur qz bñ nesciūt loq̄

Nā ne illud qdē acq̄scēt: qd eque va-
lidis rōnū nitit firmamētis. infelicio
res eos esse q̄ faciāt q̄s q̄ patiant iniu-
riā. **V**. **V**ellem ir. q̄bas ipas audire

¶ Hic p̄bia probat
illos eē misēiores q̄fas
ciūt iniurias q̄s q̄ patiam-
tur. scdo ex **H** p̄cludit qz
iuria nō est ipsi⁹ paties-
tis. sz inferētis. tercio in

Liber quartus

uehif cōtra oratores. se/
cūda ibi. **P**inc igit. ter/
cia ibi. **A**t qui nūc. **P**ri/
mo dr. **N**ūqd vulgares
nō acq̄scent. i. recedent
illud qd nūc eque val/
dis firmamētis rōnum
scilz infeliciores esse eos
q faciunt iniuriā q̄ qui
patiunt. dr **Boeti**⁹. vel
lez audire has ipsas rō/
nes. **T**ūc phia intendit
duos syllogismos ad p/
bandū intentū quoz p/
mus est. omis improbi
est miser. sed ois dign⁹
supplicio est. improbus.
ergo ois dignus suppli/
cio est miser. et per p̄ns
quanto dignior est sup/
plicio. tanto ē miserior.
Secūdus syllogismus
quanto aliqs est dign⁹
or supplicio tanto est mi/
serior. sed faciens iniuriā dignior est supplicio q̄ patiens. **I**faciens iniu/
riam dignior est supplicio q̄ iniuriā patiens. **P**rimo innuit primū syllo/
gismū dicens. **N**unquid negas omnem improbū dignū esse supplicio.
Boetius dr **S**imime ego. ⁊ phia. multipliciter liquet eos esse infelices
qui sunt improbi. **I**ta est dicit **Boeti**⁹. **I**git dr phia. qui digni sunt sup/
plicio non dubitas eos esse miseros. dr **Boetius**. **C**onuenit inq̄ supple
predictis. **T**unc innuit secundum syllogismū per modum interrogatio/
nis dicens. **O** **Boeci** si tu resideres cognitōr. i. iudex causaz. cui putas
res inferendū supplicii⁹ velei qui fecisset iniuriā. vel ei qui pertulisset
iniuriā. dicit **Boetius**. **N**on ambigo id est non dubito quin ego satis/
faciem passo iniuriā dolore id est supplicio facientis iniuriāz. **I**gitur
dicit phia illator iniurie videtur tibi esse miserior q̄ acceptor iniurie. dī/
cit **Boetius**. consequitur inq̄ supple predicta.

¶ **N**otandū qd ad eandē cōclusionē sic posset argui. **Q**uicunq̄ ope/
ratur malū ex pposito magis peccat ⁊ miserior est q̄ ipsum sustinēs sine
pposito ⁊ voluntate. sed inferens iniuriā peccat ex pposito et voluntate
sustinens aut sustinet ptra voluntatem. ergo inferens iniuriā peior est ⁊
miserior patiente iniuriā

¶ **D**ic phia cōcludit ex
dictis q̄ q̄libet iniuria
non est miseria patiētis
s̄ inferētis dices. **H**ac

rationes. **P**. **O**mnē inquit improbū
num supplicio dignū negas. **B**. **S**i/
nime. **P**. **I**nfelices vero esse qui sunt
improbi. multipliciter liquet. **B**. **I**ta
inquā. **P**. **Q**ui igitur supplicio digni
sunt. miseros esse nō dubitas. **B**. **C**ō/
uenit inquā. **P**. **S**i igit cognitor ait
resideres. cui supplicium inferendus
putares ei ne qui fecisset an qui pertu/
lisset iniuriā. **B**. **N**ec ambigo inq̄
quin perpeffo satisfacerem dolore sa/
cientis. **P**. **M**isereor igitur tibi inu/
rie illator q̄ acceptor eē videretur. **B**
Consequitur inq̄

Hac igit alijsq̄ de causis radice nīe
tibi q̄ turpitudine suapte nata miseros

Prosa quarta

140

faciat. apparet. illatā cuilibet iniuriāz
nō accipientis s; inferētis eē miseriā.

igit de eā q; inferēs in-
riā miserior est pariente
et ex alijs causis ea radi-
ce. i. fundamento nitens

tibus hoc se; fundamēto q; turpitudine facit homies misos suapte natu-
ra. i. sua. p;ia natura. Ex hoc apparet iniuriā cuilibet illatā non esse mis-
eriā accipientis id est patientis eam sed inferentis.

¶ Notandū q; ex ista sic potest argui Turpitudine p;ia natura sua
facit hoīem miser. sed turpitudine est i inferente iniuriā z nō in patiēte. q;
inferens iniuriā est turpis z miser. z p; iniuriā non est miseria patie-
tis sed etiam inferentis

¶ Atqui nunc ait contra faciūt ora-
tores. Pro his enim qui graue quid
acerbumq; perpeffi sunt. miserationē
iudicium excitare conantur. cum ma-
gis admittentibus iustior miseratione
debeatur. Quos nō ab iratis sed a p-
picis potius miserrantibusq; accusa-
toribus ad iudicium veluti egros ad
medicū duci oportebat vt culpe mor-
bos. supplicio resecaient. Quo pacto
defensorū opera vel tota frigeret vel si
prodesse hominib; mallet. in accusa-
tionis habitum verteretur. Ipsi quo-
q; improbi si eis aliqua rīmula virtu-
tem relictā fas esset aspicere. viciozū
q; sordes penaz cruciatib; se desposi-
tuos viderent compensatione adipis-
cende pbitatis nec has cruciatus eē
ducerent. defensorūq; operam repu-
diarent. ac setotos accusatoribus iu-
dicibusq; permitterent.

¶ Nec p;ia inueh-
it cōtra oratores. sed o-
cludit ex dietis q; odiū
um non h; locū apud sa-
piētes ibi. Quo sit p-
mo inuehit p;ia orato-
res q; iducit iudices ad
miserandū patiēti inu-
riā cū tñ potius miseriā
dū sit patienti iniuriā
¶ Dicit g. Et oratores
id est causidici q;z officii
um est psuadere iudici.
isti faciūt nūc p;trarium
q; ipsi conātur excitare
miserationē iudiciū pro
eis q; ppeffi sunt grauez
acerbū qd. cū magis iu-
stior miseratō debeat ad-
mittētib; i. faciētib; ma-
lū q; iuriantes oportet
bar duci ad iudiciū ve-
lut egros ad medicū
non ab iratis accusatorū
ribus sed a p;icis mise-
rantibus vt resecaient
morbos culpe supplicio
id est pena. Quo supple-
ordine pacto. si homies
mouerentur misericor s;
dia erga facientes inu-
riā. opera. id est dili-
gentia defensorum. id
est defendere. volentius

Liber Quartus

ipſos illa tota frigeret. i. caſſaret vel ſi mallent prodeſſe hominibꝫ inſuriantibꝫ tunc deſenſio eorꝫ verteret in habitũ accuſationis. ita qꝫ ille qui fuit deſenſor fieret accuſator Ipſi quoqꝫ improbi ſi eis eſſet ſas reſpicere vtrutem relicta aliqua rimula id eſt cognitiōe. ipſi viderent ſe depoſituros ſordes vicioꝝ cruciatibus penarꝫ compenſatione id eſt cā adipiſcende probitatis. Nec ipſi dicerent id eſt reputarent cruciatus ſed ipſi repudiarent id eſt ſpernerent operā id eſt diligentia deſenſorꝫ. ⁊ ſe toros cōmitterent accuſatoribꝫ ⁊ iudicibꝫ ¶ **N**otandũ qꝫ miſericordia ⁊ miſeratio eſt virtus ſm quam aliquis ꝑparit aliene miſerie. Cui ergo in eſt maior miſeria ei debet maior miſericordia. ſed declaratũ eſt maiorẽ eſſe miſerā inferentis inſuriā qꝫ patientis. ꝑ ad miſerandũ eis maxime debent induci iudices. cuius ꝑtrariũ faciunt oratores. quia inducūt iudices ad miſerandũ patientibꝫ inſuriā ¶ **N**otandũ qꝫ facientes inſuriā accuſandi ſunt. nō ex ira ſed ex ꝑpaſſione ⁊ mīa. vt penali remediō morbo culpe eorꝫ auferat. Sicut em̃ egrꝫ nō eſt inſultandũ ſed potius accuſandi qꝫ deſende nō vt penali acerbitate eorꝫ malicia minuat ¶ **I**reſi mali ꝑpenderent ſordes vicioꝝ ⁊ dignitates virtutũ non reputaret cruciatꝫ ſꝫ ſe accuſatoribꝫ ⁊ iudicibꝫ volūtarie offerret puniēdos

¶ **N**iephia ex dictis concludit qꝫ odiũ nō hꝫ locũ apud ſapientes. et dicit. Quo fit. i. ex dictis ſequitꝫ vt apud ſapientes nullus locꝫ relinquatur odio. Nam quis odit bonos niſi ſtultꝫ malos ve ro odiſſe caret ratione. id eſt irrationabile eſt. Nam ſicut languor eſt morboꝝ eorꝫ ita viciũ eſt morbus animarꝫ. Cum ergo egros corpore mīe iudicaremꝫ dignos odio ſed potius miſeratione multo magis non ꝑſeqn di ſunt odio ſed potius miſerandi. quorꝫ mentes viget improbitas id eſt malicia exiſtens atrocior id eſt crudelior omni languore corporali.

¶ **N**ota qꝫ ſapientes non debent odire malos. quia dicit Seneca ad Lucillum hunc affectum ſapientes habeant aduerſus malos quorꝫ mediꝫ aduerſus ſuos egros qꝫ eos nō odio ſꝫ remedio ſtudet ꝑreſtare qꝫ nec reliqꝫ egroz nec effuſa dedignatꝫ inueniri.

Sequitur interꝫ quartum.

Retrū quartū

¶ Nō incipit quartū metrū hui⁹ qrti qđ dicitur fallentium ab inuētoze. Scōm dicitur pētametrū siue elegiacū. in qđ phia exclamat ptra hoies qđ belli etis moribus ex odio semenēpos ad mortē deducūt dicēs Quid iuuat. i. que vtilitas est excitare tantos mortus. i. odij. z quid iuuat sollicitare. i. fo-

¶ De trum quartū libri quarti

Quid tātos iuuat excitare mor⁹
Et ppria fatū sollicitare manu

Si mortē petitis ppinquat ipsa
Spōte sua volucres nec īmorat eqa

Quos serpens leo tigris vsus a per

Dente petunt. idē se tñ ense petunt

An distant qz dissidentqz mores

Iniustas acies z fera bella mouent

Alteriusqz volunt perire telis

Non est iusta satis seuicie ratio

Vis aptam meritis vicem referre

Dilige iure bonos z miseresce malis.

seuicie nō est satis iusta. vis igitur referre. i. reportare aptam vicem. i. vicisiz tudinē meritis tam boni qz mali dilige bonos z miseresce malis

¶ Norandū qđ dicitur mortē nō retardare suos equos p equos mortis intelligunt piales dispositōes periodi p quas homo ad mortem tendit Quilibet homohz certā z determinatā periodum sue vite. eo qđ forme oim rerum sunt in terminis. i. in corpibus celestibus virtualiter vt patz secūdo de generatōe **¶** Norandū qđ phia hic nō excludit licentiaz gerendi iustum bellū sed iniustum. qz dicit iniustas acies. bellū em iustum pcedit. z ideo genit vt aliquis nitens ptra iusticiā ad iusticiam reducat.

¶ Prosa quinta libri quarti

¶ Jam que felicitas vel miseria
est in pprijs meritis vniuscuiusqz mira
tur cur bonis mala: malis bona pro
ueniant

licite exquirere fatū. i. mor
tes ppria manu. qđ nū
la est vtilitas. est autē rō
hec qz si mortē petitis. i.
desideratis siue vram st
ue aliorū ppinquat spon
te sua. nec remoratur. i. res
tardat volucres. i. velo
ces equos. **¶** Norandū ē
etiā qđ hoies qđ leo ser
pens tigris vsus aper
dente petūt. i. inuadunt
qđ idē hoies petūt. i. in
uadunt se ense vt se mu
tuo interficiant **¶** Et que
rit phia. **¶** Aliqd hoies
mouēt iniustas acies z
fera bella. z volūt perire
alterius telis. i. mutuis
sagittis. ideo qz mores
eorū distāt z dissident. i.
discordāt **¶** Certe ista rō

¶ Ista ē qnta psa hui⁹
quarti qz boer⁹ pus cō
quererat bonis mala z
malis bona ptingere. p
ter qđ etiā reputabat
istaz fortunaz vices nō
ex ordine diuine prouis
dentie. sed ex casu pro
uenire. ideo philosophia

Liber Quartus

sup hoc p̄solat Boetii assignando cās q̄re bonis mala z malis bona p̄tingat. Et p̄mo Boetius exp̄mit suū dolorē in hoc q̄ vices fortuna/rū vident p̄fusa z inordi/nate disponi. sc̄do afflig/nat p̄bia cām huius ap̄parentie. tercio ip̄m p̄solatur assignādo causas p̄dictorū. Sc̄da ibi. Nec mirū. tertia ibi. Ita est inquit. P̄rio boetii p̄remitit quedā. Sc̄do exp̄mit cām sui doloris ibi. Qū p̄sertim. P̄rimo d̄t. Ego video. i. intelligo hinc. lex dicitis q̄ felicitas sit cōstituta in meritis. p̄boz. i. deos fieri z que sit miseria p̄stituta in meritis improborū sc̄z transformari in beluas. sed ego p̄pendo. i. iudico nō nihil. i. aliquid boni vel mali esse in hac fortuna populari. i. p̄peritare fortuita. Quod p̄bat. Neq̄ em̄ quisq̄ sapientū magis vult esse exul. inops ignominiosus. id est infamis potius q̄ pollens opibz. q̄ reuerendus honore. validus potentia. z in sua v̄be p̄manens florere. Sic em̄ per h̄m oī bona fortune officiū sapientis tractat clarius z restatius. i. cū maiori testimonio. q̄ talibus plus credi cū beatitudo regentium diffundit. i. dilatat in p̄los p̄tingentes. i. vicinos. ¶ Nota q̄ in bonis fortunis est aliqd boni q̄ per ipsa sapiens expeditius tractat officiū gubernādi subditos. Qui em̄ diuitijs potentia. z fama precellunt alios. ap̄iores sunt ad regendā rempublicam q̄ ap̄iores sunt ad subueniendū oppressis z ad dep̄rimēdum malos ad p̄grendū bonos. ad expugnandū inimicos. z ita sapienti qui tractat negotiū reipublice nec̄aria est potentia z diuitiarū abundantia. sed sapienti qui vacat p̄tēplationi diuitie sunt onerose. q̄ nimia in dēgerit sollicitudinem. ¶ Dic boetius exp̄mit cām sui doloris z admittit rationis dicēs. Cū lex z carcer z cetera tormēta legalū penarū potius debeant p̄niciosos. i. malis ciuibz. p̄pter quos cōstituta sunt. ¶ Ego vehementer admittor cur hec tormēta viceversa. i. cō

Hinc ego video inq̄ sit vel felicitas vel miseria in ip̄is p̄boz atq̄ improborū meritis p̄stituta. Sed in hac ipsa fortuna populari nō nihil boni mali ve inesse p̄pendo. Neq̄ em̄ sapientū quisq̄ exul inops ignomini/osusq̄ eē malit potius q̄ pollens opibz. honore reuerēdus. poñā valid⁹ in sua p̄manēs v̄be florere. Sic em̄ clarius testatiusq̄ sapie tractat officiū. cū in p̄tingentes populos regentū quodāmo beatitudo transfundit.

Cū p̄sertim carcer lex ceteraq̄ legalū tormēta penarū. p̄niciosos potius ciuibz. p̄pter q̄s etiā p̄stitute sūt debeant. Cur hec igit̄ versa vice mutant̄ scelexq̄ supplicia bōs p̄mant p̄mia p̄tū mali rapiāt vehementer am̄mīroz.

Prosa quinta

Queq; tā iuste pfusionis rō videat ex
tescire desidero. **Sin** etem mirarer
si misceri oīa fortuitis casib; crederet;
Nūc stuporē meū de rector exagge/
rat q̄ cū sepe bonis iocūda malis aspa
ptraq; bonis dura tribuat. mal' opta
ta cōcedat. nisi cā dephēdat. qd ē qd
a fortuitis casibus differre videat.

qui deus cū sepe bonis iocūda malis aspera tribuat. ⁊ econtra. i. p. ptra
rium bonis dura malis optata pcedat nisi deprehendat. i. cognoscat
causa huius. quid est quod hoc videatur differre a fortuitis casibus qua
si diceret nihil

¶ Nota q̄ tormenta legalia sicut carcer. membrorū mutilatio. flag
gellatio. ⁊ hmoi. sunt inuente ppter malos ⁊ ista sepius videntur infligi
bonis. malis euadentibus. sup hoc admiratur **Boetius**. cū tamen de
debeat punire malos ⁊ remunerare bonos. ⁊ nisi huius ratio cognoscat
quare hoc contingat nihil est quin talia videantur continere a casu ⁊ a
fortuna ⁊ nō subiacere regimini prouidentie diuine qd absurdum est

¶ Hic philosophia assignat cām apparentie talis pfusionis qz sic
videt esse ppter ignorantiam cause ⁊ dicte. **Nec** mirum si quid credatur

¶ **Nec** mirū si qd ordinis ignorata
rōne. temerarium confusumq; creda
tur. **Sed** tu quis causam tante dispo
sitionis ignores tñ qm bonus mun/
dum rector temperat. recte fieri cūcta
ne dubites

pfusum ⁊ temerariū. i.
casuale in istis inferiorib;
bus ignorata rōne ordi
nis diuine. prouidentie. sz
quis tu ignores causaz
tante dispositionis diui
ne tñ quoniam bonus re
ctor sz deus temporat
mundum sua bonitate
ideo non dubites cuncq;
ta recte fieri.

¶ Notandum q̄ mirum est cuius causa nescitur. pro tanto enim
multi mirantur de eclipsi solis. qz causam ignorant. ⁊ qz **Boetius** igno
rabat causam huius pfusionis quare bonis mala ⁊ malis bona contin
gant. ideo hoc ammirabatur ⁊ causa admirationis eius fuit ignorantia
dispositionis. diuine prouidentie

¶ Istud est me
trum quintum huius
quarti libri qd dicitur.

y ij.

¶ Detrum quintū libri quarti

Liber quartus

alemanicū ab inuenteore
dactylicū a pede p̄domi
nante. tetrametriū. i. qua
tuor pedū. hypcatalectri
cū. i. abūdans in vna sil
laba. In quo metro p̄b̄a
declarat quomō ea q̄
cause non apparent vidē
tur mira. Sc̄o ostēdit
quomodo cognita cau
sa cessat ammiratio. ibi.
Nemo mirat flamina.

Pr̄o ostēdit q̄ p̄pter
latentia causay hoines
mirant. z icludit de hoc
duo exempla. p̄mū ē de
eo. q̄d accidit in stellis
iuxta poliū septentriona
lē q̄ ille stelle ceteris stel
lis remorioribus tardi⁹
mouent z tū veloci⁹ ori
untur. Qui aut̄ ignorat cām huius illi videt hoc mirū. Tū ē. Si quis

nescit sidera arcturi. i. maioris v̄se labi. i. volui. p̄pinqua summo cardine.
id est cardini. ponendo ablatiuū pro datiuo casu causa metri. i. polo sep
tentrionali ille stupebit. i. admirabitur legem atri etheris. i. firmanenti.
Cur bootes. i. stella tardus legat. i. pertranscat plaustra. i. stellas plau
stri. sc̄z maioris v̄se z mergat seras flammis equore. loquēs more poe
tico qui sequentes iudiciū vulgi dicūt stellas mergi in mari qm̄ occidunt
et s̄z bootes mergere seras flammis. i. lumina sua tarda. quia nūq̄ ea
mergit. z est modus loquendi. Id quod nunq̄ fit tarde fit. cū tū bootes
explicet ortus nimis celeres. eo q̄ in p̄ncipio noctis nobis statim appa
ret. Secundum exemplum est de eclipsi lune. quā (nescientes causam)
adeo aliqui admirant q̄ putant eius eclipsim contingere per incantatio
nem. z volentes auxiliari lune z impedire ne audiat in cantationem con
cursant omnia vasa erea z sonora t̄pe eclipsis. vnde dicit in littera. Oor
nua plene lune palleant. q̄ incipiente eclipsi luna incipit apparere cornicu
lata cornua infecta metis. i. terminis opace noctis id est vmbre terre. Et
phebe. i. luna confusa priuatione luminis. detegat. i. apparere faciat astra
minora que tēxerat. i. latere fecerat fulgenti ore. i. abundantia sui fulgoris.
Tunc publicus error quo putat luna incantari p̄mouet gētes. z lassant
i. fatigant era. i. vasa erea vel campanas crebris pulsibus

¶ Nota q̄ arcturus dicitur ab arctos quod est v̄sa que est quod
dam signum iuxta polū septentrionālē quod nos vulgariter plaustrū
vōiamus. z sic accipit beatus Grego. super Job dicens Arctus septem
stellis maxime lucet sp̄ mouetur z nunq̄ mergitur

¶ Notandum q̄ stelle circa polū arcticū more sicut arcturus z

Ihs arcturi sidera nescit

Propinqua summo cardine labi

Cur legat tardus plaustra bootes

Mergatqz seras equore flammis

Cū nimis celeres explicet ortus

Legem stupebit etheris alti

Palleant plene cornua lune

Insecta metis noctis opace

Queqz fulgenti tēxerat ore.

Confusa phebe detegat astra

Comouet gentes publicus error

Lassantqz crebris pulsibus era

Metrum quintū

alle stelle mouent tardius alijs stellis remotioribus a polo arctico. quia
minorem circulū suo motu describūt ⁊ stelle remotiores maiorē. vñ cum
stelle remotiores in equali tpe perāseant maiorē circulū in quo stelle p̄p̄in
quiores minorem. qz abo circūuoluunt semel in die naturali p̄z p̄ diffi
tutionē velocitatis ⁊ tarditatis qz stelle p̄p̄in quiores polo tardius mouē
tur ⁊ remotiores velocius. Illud em̄ mouetur tarde qd̄ in equali tpe perā
transit minus spaciū. Et illud mouet velociter qd̄ in equali tpe perā
transit maius spaciū. ¶ Notandū qz luna recipit lumen suum a sole. si q̄
corpus opacum interponit impediens ne lumen solis pueniat ad lunā
vel in toto vel in parte. necesse est lumen lune deficere vel in toto vel in par
te. ⁊ hoc est lunam eclipsari.

¶ Hic ostēdit p̄bia qz p̄gnita cā cessat admiratio dicēs. Nemo mirat
flamina cori talis venti tundere. i. p̄cutere litus frementi fluctu. i. maris

Nemo miratur flamina cori

Litus frementi tundere fluctu

Nec niuis duram frigore molem

Ferente p̄hebi soluiet estu

Hic em̄ causas cernere p̄mptū est.

Illic latentes pectora turbant

Lunctaqz rara prouehit etas.

Stupetqz subitis mobile vulgus

Ledat in scitie nubilus error

Lesent profecto mira videri

z hoc d̄r. p̄ cāto. qz v̄ro
flante aqua maris cedit
z ad litus resistēs rep̄u
titur. nec etiā aliq̄s m̄
rat molem. i. magnitudi
nem niuis frigore durā
.i. p̄gelatā soluiet. i. solui
Et hic est paragoge. i.
additio syllabe ad finez
dictionis p̄pter necessitatē
metri. q̄ ponit soluiet p̄
solui. ferente estu p̄hebi.
id est solis. Hic em̄. i. in
istis exemplis p̄mptum
est cernere cās quare v̄
tus impellit mare quas
re sol liquescit nūc. sed
illic. i. p̄ioribz exemplis

latētes cause turbant pectora supple p̄ admirationem ⁊ mobile vulgus
super. i. mirat subitis. i. de subitaneis euētibz. ⁊ super cūcta que p̄uehit
.i. p̄ducit rara etas. i. que raro euēniūt. sed si vis cassare admirationē nu
bilus error in scitie. i. ignorātie cāz cedat. i. recedat ⁊ accedat notitia cāz
p̄fecto. i. p̄certo tūc cessant videri mira que p̄us stāte ignorātia videbā
tur mira. ¶ Hora qz sacerdotes in egipto p̄pter admirari inceperunt
philosophari. videntes em̄ eclipses solis ⁊ lune ⁊ ignorantes causas m̄
rabantur. causas eaz inquirentes quibus inuentis habuerunt scientiaz
earum eclipsium. eo qz scire est causam rei cognoscere. cognita ergo causa
cognoscitur res. ⁊ per se sequens cessat admiratio

¶ Prosa sexta libri quarti

Narrat qd̄ sit inter p̄uidentia dei ⁊ in

¶ Hic incipit sexta p̄sa
butus q̄rti in q̄ p̄bia cō
solando Boetium affig
nat causas dictozū que

Liber quartus

videntur mira in diuina gubernatione propter ignorantiam cause. et primo Boetius perit sibi explicari istas causas. et philosophia rationis difficultatem explicandi omnis earum. scilicet primo mittit se velle assignare causas. et tertio eas assignat. scilicet ibi. Sed quoniam. tertia ibi. Diminutio generatio. Primo Boetius procedit quod dictum est de admiratione hominum propter ignorantiam causarum dicens. Ita est inquit. Tunc perit explicari causas admirationis eorum. que contingunt in diuina. prout dicitur et dispositione dicens. Philosophia cum euoluere. id est elucidare causas latentium rerum sit tui muneris. id est tue gratie et explicare rationes velatas caligine. id est rationes obscuras et difficiles. quod ut hinc. id est de ista difficultate decernas. id est iudices et edisseras. id est dispuces quoniam hoc miraculum maxime me perturbat quod re malis bona et bonis mala eueniant. et philosophia paulisper arridens Boetius inquit ad rem

ter id quod a veteribus factum appellabatur.

Ita est inquit. Sed cum tui muneris sit latentium rerum causas euoluere. velatasque caligine explicare rationes que so uti hinc decernas. et quoniam hoc me miraculum maxime perturbat. edisseras. Tum illa paulisper arridens. ad rem me inquit omnium quesitu maximam vocas cui vix exhausti quicquid satis sit. Talis namque materia est ut vna dubitatione succisa. innumerabiles alie velut hydre capita succrescant. nec vltius fuerit modus. nisi quis eas viuacissimo mentis igne coerceat. In hoc enim de prouidentie simplicitate. de facti serie. de repentinis casibus. de cognitione ac predestinatione diuina. de arbitrii libertate queri solet. Que quantione ris sint ipse perpendis

maximam omnium quesitu. id est ad maximam questionem vocas. id est incitas me cui vix quicquid exhausti satis est. id est ad quam exhaurienda et soluenda vix aliquid sufficit. Talis namque est materia quam peris declarari. ut vna dubitatione succisa. soluta. innumerabiles alie succrescant velut capita hydre. quorum vno ablato tria succrescebant. nec fuerit modus. id est terminus dubitationum nisi quis eas coerceat viuacissimo igne. id est ardenti inuestigatione mentis. In hac enim materia queri solet de prouidentie simplicitate. de serie facti. de repentinis casibus. de predestinatione diuina. de libertate arbitrii. quod omnia quantione ris. id est difficultatis sunt ad determinandum tu ipse perpendis.

Nora quod sapientis est scire omnia ut patet ex phemio metaphisice. et tunc scire sit per causam primo posteriorum. Sapientis est euoluere causas rerum latentium. Ideo dicit Boetius ad philosophiam. Tui muneris est euoluere causas.

¶ Nota q̄ dē p̄biam paulisp̄ sibi arrisisse. p̄ hoc p̄bia innuit mores ⁊ habitū sapientū qui audita simplicitate imperitorum arident eis p̄gra tulando q̄ ipsi cū audire sapientiam querunt

¶ Nota fm̄ fabulas h̄ydra fuit serpens in leerna palude h̄ns plus ra capita quoz vno succiso tria exercebant. quē cum Hercules sagittis interficere non posset greco igne ipsum consumpsit

Sed qm̄ hec quoq; te nosse quedam medicinę tue portio est. quanq̄ angusto limite t̄pis septi. tū aliquid delibere conabimur **¶** Si te musici carminis oblectamenta delectāt. hanc opz paulisper differas voluptatem. dū neas sibi ordine p̄repro rōnes: **B. Ut** libet inq̄: **P. Tunc** velut ab alio orsa principio ita differuit.

iūctas ordine. dē **Boetio**. vt libet inq̄. i. vt tibi placet tūc ip̄a p̄bia orsa id est incipiens loqui velut ab alio p̄ncipio ita differuit. i. disputauit

¶ Notandum per hoc q̄ dicit. nos septi angusto limite t̄pis innuit philosophia p̄ntem materiam adeo esse difficilem q̄ totum tempus p̄sentis vite (quod breue est) vix sufficit ad predicta plenarie declarāda

¶ Nota dicit p̄biam orsam fuisse ab alio p̄ncipio. nā illa que p̄bia prius probauit deducuntur ex hoc principio q̄ deus est perfectum bonum ⁊ vltimus finis oīm. que autem nunc vult demonstrare deducunt ex hoc principio q̄ deus est principium effectuum omnium vt patebit

¶ Omnium generatio rerū cūctusq; mutabiliū naturarū p̄gressus. ⁊ quicquid aliquo mouet modo causas ordinem: formas ex diuine mentis stabilitate sortitur **Hec** in sue simplicitatis arce p̄posita. multiplicem rebo gerendis modū statuit **Qui** modus cū in ip̄a diuine intelligentie puritate cō

Nec p̄bia p̄mittit velle assignare cās dicēs **¶** Qm̄ hec nosse te ē quedā portio i. pars tue medicine quāq̄ sumus septi. i. conclusi. angusto. i. breui limite t̄pis. tū aliquid delibere conabimur sed si te delectāt oblectamenta id ē suauitates musice carminis. i. metri. opz q̄ differas paulisp̄. i. modū cū hanc voluptatem donec p̄repro. i. formabo rōnes sibi nexas. id est con

¶ Nec p̄bia. p̄sequit intentus volens assignare cās quare bonis mala ⁊ malis bona contingāt ⁊ p̄mo declarat quedā ad suā determinatiōem necessāria. scđo pōit suā determinationem. scđa ibi. q̄ vero inquit. **¶** P̄rio p̄b̄i philosophia determinat de providentia diuina ⁊ de fato. secundo ostendit que sint ea que fato disponuntur. **¶** Secunda.

Libertus quartus

ibi. **¶** Ea series. **¶** Primo
onit quid noietur diu
na puidencia. z quid fa
tū. scdo rāgit dñam in
ter ea assignando diffini

tiones vtriusq. tercio ponit diuersas opiniones circa fatū. quato inferre
quandam pclusionē circa fatū z puidenciam. scda ibi. **¶** Que licet diuersa
la. tercia ibi. **¶** Siue igit quarta ibi. **¶** Quo fir. **¶** Primo de Generatio oim re
rum cunctusq. pgressus naturaz. mutabilū. z quicqd alio mō mouet
illud forit cās generationis z mutationis. z ordinē generationis z mu
tationis. z formas quibz generant vel mouet substantiales vel acciden
tales. oia ista forit ex stabilitate diuine mentis. **¶** Nec em mens diuina
pposita. i. stabilita in arce id est in altitudine sue simplicitatis statuit rebz
gerendis. i. fiendis multiplicē modū. qui modus cū pspicit. i. psiderat in
ipsa puritate diuine intelligentie. i. fm esse qd hz in intellectu diuino. nos
minatur puidencia. **¶** Cū pō iste modus refert ad ea que mouet z disponit
a veteribus. i. ab antiquis fatum appellatum est. **¶** Nota q oia a p
mo sunt mutabilia. aliqua mouent fm substantiā vt generabilia z cor
ruptibilia quantū ad illa de. **¶** Oim generatio rez. **¶** Alia ac sunt mutabilia
fm locū z nō fm substantiā. vt corpa celestia. quantū ad illa de. **¶** Luctus
qz mutabilū naturaz. pgressus. **¶** Alia mutabilia sūt solū fm opationem
scz fm intelligere. nō fm substantiā nec fm vbi pzie. sicut intelligētie. qn
tum ad illas de. **¶** Et quicquid alio mouet mō. **¶** Aliiter exponit q in rebz
mutabilibz triplex est dispositio. vna est qua trāseūt de nō esse ad esse p
generationē. quantū ad hoc de. **¶** Oim generatio rez. **¶** Aut res pmanent
in exntia p aliquē tps postqz generate sunt. quantū ad illas de. **¶** Luctusqz
mutabilū naturaz. pgressus. **¶** Aut res pcedūt de eē ad nō esse p corrup
tionē. quantū ad illas de. **¶** Et quicquid aliquo mouet mō. **¶** Nota
q quidā dicūt fatū eē quandā dispositionem derelictā in rebz inferioribz
ex actione corpoz celestū fm quā inferiora incitantur z pstringunt ad
immutabiles effectus. z sic beatus Grego. in omelia epyphanie improbat
fatū dicēs Absit a fidelū cordibz vt fatū aliqd esse dicamus supple ne
cessitans inferiora. qz sic oia venirent ex necitate. **¶** Alio mō accipit fatū
p dispōne rez. fm quā res dependent ex diuina voluntate z potestate. z
sic fatū pceditur aliquid esse. **¶** Est g. puidencia diuina ordinatio siue dis
positio exstēns in mente diuina qua cūcta inferiora sunt prouisa fm stat
tum sue nature. **¶** Fatum autē est dispositio diuina exns in rebz mobilibz
qua singula suis annectunt ordinibus vt magis patebit

¶ Hic ponit dñam inter
puidenciā z fatū z assig
nando diffinitiones vtri
usq. **¶** Scdo onit q vni
corz dependet ex altero
ibi. **¶** Que licet diuersa
¶ Primo de. **¶** Que duo

spicitur. puidencia noiatur. **¶** Cū vero
ad ea que mouet atqz disponit. refert.
fatum a veteribus appellatum est

¶ Que diuersa eē facile liqbit. si qz vtri
usqz vim mēte spexerit. **¶** Nā. puidencia
est ipa illa diuina rō. in sūmo oim pn
cipe pstituta q cūcta disponit fatū vt

ro inherēs rebus mobilibz dispō. per
quaz puidētia suis queqz necit ordi
nibus. **P**rouidentia namqz cūcta pa
riter q̄uis diuersa. q̄uis infinita com
plectitur. **F**atum vero singula digerit
in motū. locis formis ac temporibus
distributa. vt hec palis ordinis expli
catio. in diuine mentis adunata pspe
ctu prouidentia sit. **E**adem vero ad/
unatio digesta atqz explicata tempori
bus fatum vocetur

istas diffinitōes ex p̄prietatibz vtriusqz intendens q̄ puidētia comple
ctitur om̄ia simul. sed manifestum est q̄ om̄ia nūqz sunt simul nisi in mē
te diuina. ergo oportet q̄ puidētia sit rō existens in mente diuina. **A**d
fatū vero spectat vt ea que fatō sub dantur distribuuntur p̄ r̄p̄a z loca.
ita q̄ ordo fatalis quādam successione temporalem importet. talis au
tem successio non est nisi in rebus mobilibz. quare oportet q̄ fatum sit in
rebus mobilibus. **U**nde d̄r in l̄ra. **P**rouidentia namqz cūcta cōplec
tetur pariter q̄uis diuersa z infinita. **F**atum vero diuidit singula distri
buita in motu. locis formis. temporibz. ita sc̄z vt hec temporalis explica
tio q̄ ad fatum p̄tinet adunata in prospectu diuine mentis sit prouiden
tia. **E**adem vero adunatio diuisa z explicata temporibz q̄ successionez
important vocetur fatum. ¶ **N**ota q̄ q̄ prius dixit q̄ ratio rerum
faciendaz vt est in intellectu diuino d̄r puidētia. vt aut̄ refertur ad res
mobiles d̄r fatū. **P**osset alicui videri q̄ fatum z puidētia significarēt
eandē rem sub diuersis rōnibz tō p̄bia hoc excludēs oñt ea realiter disti
guisponēs diffinitōem vtriusqz. ¶ **N**ota q̄ p̄gnitio dei h̄z se ad res
sicut p̄gnitio artificis ad artificata. sicut ergo om̄ia artificata sub dun
fordini z rōn̄i artis. sic necesse est om̄es res sub d̄i rōn̄i z ordini diuine p
uidētie. p̄pter qd̄ oñt q̄ puidētia est diuina rō que cūcta disponit.
¶ **N**ota q̄ dispō q̄ ponit in diffinitōe fati accipitur pro ordine. et
d̄r ille ordo inherēs rebus mobilibz ad or̄am ordinis q̄ est in ipsa rōe di
uina quem tam vocamus puidētiā fm̄ quem ordinēz puidētia dis
tina annectit queqz suis ordinibz. sc̄z vt illa euēiant illo t̄p̄e. z alia alio
tempore. hec prius. illa posterius

Que licet diuersa sint alterz tñ pendet
ex altero **O**rdo nāqz fatalis. ex puidē

sc̄z fatū z prouidentia
diuinam liquebit. id est
parebit ex diuersis si q̄s
mente p̄sperit. i. p̄fide
rauerit vtriusqz vñ id
est naturā z eentia. z dis
fines puidētia d̄r. **P**ro
uidētia est ipsa diuina
rō q̄ est in summo p̄ncip̄
pe oim̄ rez constituta. q̄
sc̄z raro cūcta disponit.
Tūc diffiniens fatū d̄r
Fatum est dispō inherēs
rebus mobilibz. i. rōes
poralibz p̄ quā dispōem
prouidentia necit queqz
suis ordinibus

¶ **T**unc declarat
¶ **N**ota q̄ q̄ prius dixit q̄ ratio rerum
faciendaz vt est in intellectu diuino d̄r puidētia. vt aut̄ refertur ad res
mobiles d̄r fatū. **P**osset alicui videri q̄ fatum z puidētia significarēt
eandē rem sub diuersis rōnibz tō p̄bia hoc excludēs oñt ea realiter disti
guisponēs diffinitōem vtriusqz. ¶ **N**ota q̄ p̄gnitio dei h̄z se ad res
sicut p̄gnitio artificis ad artificata. sicut ergo om̄ia artificata sub dun
fordini z rōn̄i artis. sic necesse est om̄es res sub d̄i rōn̄i z ordini diuine p
uidētie. p̄pter qd̄ oñt q̄ puidētia est diuina rō que cūcta disponit.
¶ **N**ota q̄ dispō q̄ ponit in diffinitōe fati accipitur pro ordine. et
d̄r ille ordo inherēs rebus mobilibz ad or̄am ordinis q̄ est in ipsa rōe di
uina quem tam vocamus puidētiā fm̄ quem ordinēz puidētia dis
tina annectit queqz suis ordinibz. sc̄z vt illa euēiant illo t̄p̄e. z alia alio
tempore. hec prius. illa posterius

Nic oñ d̄t q̄ h̄z fatū
et puidētia differant tñ
vñ dependet ex altero

Liber quartus

dicēs. Quælibet sint diuersa. tñ alterz depēdet ab altero. s. fatū depēdet ex puidētia. nā ordo fatalis pcedit ex simplicitate puidētie sicut declarat in simili dicēs. Sicut em̄ artifex puta edificator formā facientē rei sicut domus mente pceptiens. i. pspiciens mouet. i. pducit effectū operis. z qđ simpliciter et pntarie pspexerat mēte. s. formā dom⁹ cū suis ptrib. sūt ducit p tpales ordies supple ad effectū pmo fundamentū. postea parietes. vltio rectū

Ita de⁹ puidētia sua singulariter. i. simplr z stablr disponit oia facientia. sed fato. i. p fatū ea qđ disposuit tpaliter admīstrat. ¶ **N**ota qđ puidētia diuina hz esse in pma cā. fatum vero in rebo causatis. ¶ Itēz puidētia diuina hz mortū vnicū qz est in vno simplici. i. in mēte diuina. fatū autēz hz mortū pluralitatis qz in pluribz causatis hz esse. ¶ Itē fatū dependet a puidētia diuina sicut effectus a sua cā. sed nō econuerso. Sicut em̄ forma rei artificialis dependet a forma pexīte in mente artificis. z nō econuerso. sic fatū dependet a puidētia diuina nō autē econuerso

tie simplicitate pcedit. Sicut em̄ artifex faciēde rei formā mente pceptiēs. mouet opis effectū z qđ simplr pnta neqz pspexerat p tpales ordines ducit. ita deus puidētia qđem singulariter stablilerqz faciēda disponit. ¶ **F**ato vero hec ipsa que disposuit multiplīciter actpaliter administrat.

¶ **N**ic ponit diuersas opiniones circa fatūz et dī. Siue fatum exerceat quibuscūqđ diuinis spiritibz famulantibz diuine prouidētie. siue exerceatur aīma siue tota natura inserviente. siue exerceat motibz corp⁹ celestīū. siue angelica virtute siue demonū solertia siue aliqbus horū vlt omnibus. hoc est incertū. tñ istud est certū prouidentia diuinā esse immobile z simplicē formam rerū gerendaz. i. fiendaz rerū. Sz fatū esse mobile nexū. i. dispōnem z ordinem tpalē eoz qđ diuina simplicitas disposuit gerenda. i. pducenda.

¶ **S**ive igitur famulantibus quibusdam puidētie diuinis spiritibus fatū exercetur seu anima. seu tota inserviente natura: seu celestibus siderum motibus. seu angelica virtute. seu demonum varia solertia. seu aliquibus horum. seu omnibus fatalis series textū. illud certe manifestum est immobilez simplicemqz gerendaz formā rerū esse prouidentiam. ¶ **F**atum vero eozū que diuina simplicitas gerenda disposuit mobilem nexum atqz ordinem temporalem

Prosa

Sexta

Notandū q̄ fatū est tp̄alis dispō reꝝ inquātū ea q̄ p̄uīsa sunt a deo pducunt ad effectū mediātibz causis secūdis amminīstrantibz. de q̄ bus causis diuerse fuerūt opiniones. q̄s Boetius tāḡ in lra. sed nullā eaz affirmat. Nā de nūero antiq̄z q̄dā dicebāt fatū exerceri mediātibz diuinis sp̄iritibz deo famulātibz. Alij dicebāt ip̄m exerceri ab aīa munda. sicut platonici q̄s alij exponūt de aīa hūana. qz p̄ ip̄am tāq̄ p̄ cāz sedam exercent actus liberi arbitriū q̄ sub puidētia cadūt. Alij dixerūt fatū exerceri tota natura in seruīre intelligētes p̄ totā naturā cōplexio- nem oīm elementoz. Alij dicūt fatū exerceri moribz corpoz celestīū: sicut astrologi. Alij q̄ p̄ variā solertā demonū. z dicunt demōes in p̄posi- to spūs habitātes circa humectā prē aeris fm doctrinā quorūdā pla- tonicorū q̄ dicunt caco demōes. i. malū sciētes. Alij dicūt fatum exerceri angelica virtute. **U**bi notandū q̄ in p̄ma opiniōe fatū ēz exerceri medī- antibz sp̄iritibz deo famulātibz q̄s est intelligendū de sp̄iritibz omnia dī- ponentibz sed immobiliter pmanētibz. q̄ at ēz in q̄nta opiniōe fatū ex- erceri virtute angelica intelligendū est de angelis siue sp̄iritibz applican- tibus se diuersis locis missis in ministeriū. Angelus em̄ nūcius interpretat̄ et est nomen officij nō nature fm beatū Gregoriū

Hic infert quandā conclusionem circa fatū z prouidentiam. se- cūdo declarat eā in exemplo ibi Nā vt orbium. **P**rimo ēz ex quo dictū est fatūz dependere a p̄-

Quo sit vt omnia q̄ fato subsunt. pui- dētie quoq̄ subiecta sint: cui ip̄m etz subiacet fatū. Quedā p̄o q̄ sub puidē- tia locata sunt fati seriem superēt. Ea vero sunt que p̄ime p̄pinqua diuinī- tati stabiliter fixa. fatalis ordinēz mo- bilitatis excedunt

uidētia diuina. **Q**uo sit. i. ex q̄ sequitur vt oīa q̄ subsunt fato etiā pro- uidentie sint subiecta. **A**utētiā prouidentie ip̄m fatum subiacet sed nō cōuersa. q̄a q̄dam q̄ locata sunt sub puiden- tia superant seriem fati. scilz ea q̄ immediate per deū amminīstrant sicut creatio reꝝ z gloriificatō

creaturaz rōnālium. ea vero q̄ sunt p̄pinqua p̄me diuinitati immobilita- hec excedūt ordinē fatalis mirabilicis. **N**otandū q̄ cū fatū de- pendeat a puidētia sicut effectus a sua cā necesse est illa que dependēz a fato etiā a prouidentia dependere. nō autē eōuerso. qz effectus nō a dequat sue cause. puidētia autē ad diuinū intellectū spectat. fatū vero ad ea que in creaturis gerunt

Nam vt orbīū circa eūdē cardinē sese vertentiū. q̄ est intīm. ad simplicita- tem medietatis accedit. ceterozūq̄ ex-

Hic declarat illā p̄loz p̄ exēplū oīs quō q̄das subiacēt fato magis q̄- daz min. z q̄dā totalr excedūt fatum. sed o ex-

Liber Quartus

discretis concludit habitum
dinem fieri ad prouidē-
tiam per quedam silia.
ibi. Igitur uti est. Dis-
cret primo. Nam sicut or-
bitum. i. circuloꝝ verten-
tium id est mouentium se
circa eundem cardinem
id est axem. ille q̄ est vici-
nior. i. proximior ari ac-
cedit ad simplicitatē me-
diocritatē id est axis. vlti-
mus centri. q̄a tardiorū motu
mouetur. et ideo magis
accedit ad immobilitatē
et axis. et iste circulus re-
spectu exterioris habet
se ad modū centri circa
q̄d exterior versatur. vñ
subdit q̄ est veluti q̄dā
cardo. i. centꝝ. ceteroꝝ
orbū extra locatoꝝ.
circa quē versant. Sic
mediolus in rota adhe-
ret ari. et est sicut cardo
quidam circa quem vol-

uunt ceteri et radij. Extimus vero. i. vltimus orbis exterior rotatur. i. mo-
tus maiori ambitu. tanto explicat amplioribꝝ spacijs. quanto discedit a
media indiuiduitate puncti. i. centri. Si q̄d vero illi medio se p̄nectat il-
lud colligit in simplicitatē. i. immutabilitatē axis. et cessat diffundi et dif-
fluere per magnū spaciū. Si illud quod longius a p̄ma mente discedit
sicut creature corruptibiles maioribꝝ nexibꝝ fieri implicat. et tanto magis
aliquid est liber a fato q̄nto vicinior perit. i. accedit illū cardinem reꝝ seꝝ
deū. q̄d si firmitati sup̄ne mentis adheſerit sup̄greditur necessitatē fieri.

¶ Notandū q̄nto magis entia sunt p̄pinqua p̄mo causato m̄-
nus sunt mutabilia. q̄d declarat p̄bia exemplo diuersoꝝ circuloꝝ ab eo-
dem centro ductoꝝ in quibꝝ circulus remotior a centro est maior et velo-
cius mouet. q̄ maius spaciū p̄transit in equali tpe. Qui aut̄ est vicinior
cetero minor est et tardius mouet minꝝ spaciū p̄transiendo. circuli vero
medij medio mō se hñt. et est optima p̄paratio centri circuli ad creatore.
Sicut enī centꝝ est indiuisibile et ab ip̄o possent plures circuli p̄cedere.
¶ Ita creator vnus et indiuisibilis ex̄ns infinita creat et gubernat

¶ Nec abia peludit
habitudinē fieri ad p̄ui-
dentia vñiaz q̄dam

tra locatoꝝ veluti cardo quidam cir-
ca quem versent. existit. Extimus ve-
ro maiori ambitu rotatus. quanto a
puncti media indiuiduitate discedit
tanto amplioribus spacijs explicatur
Si quid vero illi se medio conuectat
et societ. in simplicitatē cogitur. diffū-
diq; ac diffuere cessat. Simili ratio-
ne quod longius a p̄ma mente dis-
cedit. maioribus fieri nexibus impli-
catur. Ac tanto aliquid fato liberum
est. quanto illum reꝝ cardinem vicini-
us perit. Quod si superne mentis be-
serit firmitati. motu carens fieri quoq;
sup̄greditur necessitatem.

¶ Igit uti est ad intellectu rōcinatio. ad
id q̄d est. id q̄d gignit. ad eternitatē tē

Prosa sexta

post. ad punctū mediū circulus. ita est
fari series mobilis. ad prouidentie sta
bilem simplicitatem.

¶ Ubi sciendū q̄ illud qđ intellect⁹ simplici p̄tate intelligit rōcinatio
p̄ modū discursus ⁊ successiue apprehendit. Etiam fatū se h̄z ad puiden
tiaz sicut illud quod gignit h̄z se ad illud qđ est. Ubi sciendū q̄ illud qđ
gignit est i. quādā fluxibilitate ⁊ motu. qđ p̄o actu est gentiū. ē in quādā
pmanencia. Etiam h̄z se fatū ad puidentiā sicut rps ad eternitatem.

¶ Ubi sciendū q̄ in tpe est successio p̄tū rps p̄tis. p̄teriti ⁊ futuri
eternitas autē est sine successione tota simul ex̄is. Item fatū h̄z se ad pui
dentiā sicut circulus ad mediū punctū. Ubi sciendū q̄ circulus distendi
tur ⁊ per partes diuidit mobilis ex̄is. punctū autē est immobile ⁊ indiu
sibile qz ex primo euclidis punctum est cuius pars non est.

¶ Hic p̄ha ostēdit q̄ s̄z illa que fatō disponunt. s̄do pcludit q̄ illa q̄
intellectui p̄fusa videtur in diuina gubernatōe s̄z rōnabiliter ordinata.

Ea series celū ac sidera mouet. elemē
ta in se inuicem tēperat ⁊ alterna p̄mu
tatione trāsfomat. Eadē nascētia oc
cidenētiaq; omnia per similes fetuū
seminumq; renouat p̄gressus. Hec ac
tus etiā fortunazq; hoīm indissolubi
li causaz connexione p̄stringit. q̄ aut
ab imobilis puidentie p̄ficiscant ex
ordijs. ipas q̄z imutabiles esse necē ē
Ita em̄ res optime regunt s̄i manens
in diuina mente simplicitas in decli
nabilem cāz ordinē p̄mat. **H**ic p̄o or
do. res mutabiles ⁊ alioq̄n temere flu
ituras p̄p̄aicomutabilitate coerceat.

plicitas manens in diuina mente p̄mat id est explicet indeclinabile id
est immutabilem ordinē cāz. **H**ic autē ordo diuine puidentie coerceat
p̄p̄ia immutabilitate res mutabiles ⁊ alioquin temere id est casualis
ter fluituras

¶ Nota q̄ fatū considerat dupliciter. vno mō. vt est in causis s̄dis

similia ⁊ de Series fati
ita est. ita se h̄z ad stabi
litate simplice diuine. p̄
uidentie. sicut rōcinatio
se h̄z ad intellectum

ibi. Quo fit. **P**rimo de
Ha series fati de qua
dictū est mouet celū ⁊ si
dera. rēpat elemēta in se
inuicē ne totaliter se cor
rūpant ⁊ trāsfomat ip
sa alterna p̄mutatōe ita
q̄ ex aqua fiat aer ⁊ ecō
uerso. ⁊ eadez series fati
renouat oīa nascētia ⁊
occidētia. i. morientia p̄
ficles p̄gressus fetuum q̄
ad aīalia. ⁊ seminū quo
ad vegetabilia. ⁊ farum
etiā p̄stringit indissolu
bili p̄nexionē cāz actus
i. opationes ⁊ fortunaz
hoīm que oēs res cū p̄fi
ciscant. i. p̄cedant ab ex
ordijs diuine puidentie
necē est eas esse imutab
iles. **I**ta em̄ res oprie
gerūt. i. regunt s̄i sumz

Liber

Quartus

quar. ordo et dispositio et factum et sic factum est mobile et res facta subiacet res sunt mobiles Alio modo considerat factum finem quod dependet a prudentia diuina que omnino immobilis est. et sic factum fortiter immobilitate. et sic etiam res fatales ut sic finem substantiam sunt immobiles

¶ Nota quod si aliquis posset declinare ab ordine prudentie. tunc prudentia diuina deficeret a suo defectu et hoc redundaret in impotentiam regentis Et si dicis. si omnia subiacet prudentie diuine ergo omnia eueniunt ex necessitate **¶** **O**mnino quod non. quia deus. prouidet res sicut sunt future. quodam prouidet necesseario euenire et quodam prouidet **¶** Et de hoc videbitur magis in quinto huius

Non philosophia ostendit quod ea que apparent in rebus confusa in diuina gubernatione sunt ordinata dicentes. **¶** Quo fit. id est. ex hoc quod diuina prouidentia inenitabilem ordinem rebus constituit. sequitur ut etiam nobis minime valentibus considerare hunc ordinem reum. videant nobis omnia confusa et perturbata. nihilominus tamen modus suus. sordido prius diuine prouidentie disponit etiam dirigens ea ad bonum. nihil ei est quod contra manum fiat nec etiam ab ipsis improbis quos bonum querentes prauus error auertit ut prius demonstratum est nedum. id est. multo minus ordo fatalis. perficiens de cardine summi boni. id est. ab ipso deo deflectit a suo exordio. id est. a deo qui est finis et principium omnium **¶** **N**otandum quod de malis nihil facere contra malum cuius oppositum primum. multi enim mali seipos interimunt **¶** **O**mnino quod nullus operatur respiciens ad malum quia omnia bonum appetit **¶** **S**i autem quis malum operatur habet per se subphantasia mali. Nam aliquis in magna anxietate extrinsecus estimat esse bonum fugere anxietatem. et nihil aliud ipse considerans sequitur hanc estimationem seipsum interficiens. et talis priuans se bono ducit fantasia boni. quia pro tunc putat bonum esse effugere anxietatem priuatione vite

¶ **N**on philosophia soluit questionem ne quare bona malis et mala bonis priugant. et primo ostendit hoc in generaliter. secundo magis in specialiter ibi. **¶** Sed si aliquis primo assignat causam per dicti accidentis. ex defectu iudicio hominum. secundum ex contrario iudicio

¶ **Q**uo fit ut tractum nobis hunc ordinem minime considerare valentibus. confusa omnia per turbataque videantur. nihilominus tamen suus modus ad bonum dirigens cuncta disponat. **¶** Nihil est enim quod mali causa nec ab ipsis quidem improbis fiat. quos (ut vberissime demonstratum est) bonum querentes prauus error auertit. ne dum ordo de summo boni cardine perficitur cens a suo quoque deflectat exordio

¶ **N**otandum quod de malis nihil facere contra malum cuius oppositum primum. multi enim mali seipos interimunt **¶** **O**mnino quod nullus operatur respiciens ad malum quia omnia bonum appetit **¶** **S**i autem quis malum operatur habet per se subphantasia mali. Nam aliquis in magna anxietate extrinsecus estimat esse bonum fugere anxietatem. et nihil aliud ipse considerans sequitur hanc estimationem seipsum interficiens. et talis priuans se bono ducit fantasia boni. quia pro tunc putat bonum esse effugere anxietatem priuatione vite

¶ **Q**ue proinde inquit potest vlla iniquitas esse prospera. quam ut bonis tamen aduersa tamen prospera malis etiam tamen optata. tamen odiosa contingant **¶** **N**um. igitur ea mentis integritate homines degunt ut quos probos improbosue censuerint. eos. quam ut existimant esse

Prosa sexta

necesse sit. Atq; in hoc hoim iudicia de/
pugnāt. vt quos alij p̄mio. alij suppli/
cio. dignos arbitrant. **S**ed pcedam⁹
vt aliq; possit bonos malosq; discer/
nere. **N**ū igit poterit intueri illā inti/
mam temperiem velut in corporibus
dici solet animorum:

sa cū semp malis deberēt odiosa euenire. **D**icit phia. **N**ūquid hoies de/
gunt. i. viuunt ea integritate. i. integro iudicio mētis vt necesse sit eos esse
probos vel improbos quos ipsi censuerint. i. iudicauerint esse tales. **A**t
qui pro certo in hoc depugnāt. i. p̄trariāt iudicia hoim. vt quos alij p̄e/
mio alij arbitrentur dignos supplicio. **S**ed pcedamus vt aliquis possit
discernere inter bonos et malos. **N**ūquid ipse poterit intueri illam inti/
mam temperiem. i. interiorē p̄ditionem et qualitatem aīoz veluti solet
dici in corporibus quasi diceret ego loquor de animis s̄m q; hoies cons/
lueuerunt loqui de corporibus.

Nora q; p̄ter defectuosum iudiciū p̄tingit q; iudicant eos esse
bonos qui mali sunt. et ecōuerso. **S**i ergo iudicant malos esse bonos. et si
illis eueniant mala. putant bonis euenire mala. et si bonis quos iudicāt
malos eueniant bona. putant malis euenire bona. **E**t ideo etiā sepe p̄s/
tant bonos deprimi cum mali deprimuntur iudicantes malos esse bonos
nos. et putant malos extolli cum boni extolluntur. quia iudicant bonos
esse malos.

Nō em̄ dissimile ē miraculū nescienti
cur sanis corpib; his q̄dē dulciā illis
p̄o amara pueniāt. **C**ur egri etiā q̄dā
leuib; q̄dā p̄o acerbis adiuvant. **E**t h̄
medicus qui sanitatis ip̄ius atq; egri/
tudinis modū t̄pamentūq; dinoscit.
minime mirat. **Q**uid p̄o aliud aīoz sa/
us videt esse q̄ p̄bitas. **Q**uid egritu

Nec philosophia de/
clarat per simile dicens.
Istud miraculum non
est dissimile immo val/
de simile ad propositū.
Nescienti alicui cur sa/
nis corporibus his con/
ueniant dulciā his ama/
ra. etiā nescienti alicui
cur quidam egri adiu/
uantur leuibus quidāz
acerbis. licet hoc videā/
tur minime nescienti. ta/
men medic⁹ de hoc non
mirat qui cognoscit mo/
dū et t̄pamentum sanis

Liber quartus

tatis et egritudinis. si
sicut licet homo ignoret. quod
perueniat bonis et malis
tamen deus qui est seruator
cordium ista cognoscit vi
des quod bonis aliqui perue
niunt aduersa. malis. quoniam
et prospera. ideo sic eis dis
tribuit. et hoc est quod sub
dit applicando similitudinem
ad animam dicens. quid enim
aliud iudicat esse salus
animarum quam probitas. quid ali
ud est egritudo animarum quam
viciū. et quis alius seruator est bonorum et depulsor malorum quam deus rec
tor et medicator mentium

Qui cum respicit ex alta specula. prouident. ipse cog
noscit quid unicuique perueniat. et quod agnouit peruenire hoc accommodat
hinc. i. ex hoc quod dictum est fit insigne miraculi ordinis fatalis. i. fit illud
quod admirantur homines in ordine fatali cum a deo illud gerit. i. fit quod igno
rantes stupeant. i. admirantur ¶ Nota quod est bona operatio sanitatis et
egritudinis corporalis ad medicum et probitatis et vicij animarum ad deum. sicut enim
medicus cognoscens causas sanitatis et egritudinis scit quid perueniat sano
et egro alijs ignorantibus et mirantibus. sic deus cognoscens qualitatem
animarum scit quid bonis perueniat et quid malis. et unicuique sibi perueniens tri
buit. quoniam quod malis prospera bonis aduersa de quo stupent ignorantes

¶ Nota quod specula dicitur locus altus aptus ad circūspiciendum. et quia
deus per prouidentiam omnia circūspicit. ideo similitudinarie ipsa prouiden
tia dicitur specula ¶ Nota quod homines ignorant qui sunt boni vel mali. igno
rant etiam quid unicuique perueniat. ideo aliqua credunt peruenire bonis que
tamen secundum iudiciū dei eis non perueniunt. et ideo homines mirantur quare deus eis
non attribuat que vident eis attribuenda Ideo dicitur propheta ex dictis con
tingit hoc miraculū quod ignorantes stupent que fiunt a deo sciente

¶ Hic propheta ostendit quod bo
nis mala et bona malis
perstringunt ex contrario iudi
cio deus hominem dicens Et
ego pauca perstringā que
humana ratio valet ac
cipere de diuina profun
ditate illud supple de
clarabo ¶ Boetius de hoc
supple hominem quem tu pu
tas esse iustissimum et serua
tissimum equi id est equi

Nā ut pauca quod ratio valet humana de di
uina profunditate perstringā De hoc que
tu iustissimum et equi fuerissimum putas
omnia scienti prouidentie diuersus videtur. Et
victricē quod de causa dijs victā homo catho
ni placuisse. familiaris noster Lucanus

Prosa sexta

admonuit. **H**ic igitur quicquid circa spem
videas geri. rebo quod rectus ordo est.
opinionem vero tue peruersa confusio.

inter Pompeium et Iulium cesarem cum querebatur ab eo cui? cum esset iustior
dixit. victricis cadis placuit. sed victa Carthoni. unde de victricem eam se
Iulij cesaris placuisse dixit. victa vero eam se Pompei placuisse Cartho
admonuit. Lucanus noster familiaris. **O** et quod peludit. Ea quod contra spes
boim veniit esse perfusione in opinione hominum. non enim in re dicere. quicquid igitur vi
deas geri. i. fieri vel evenire contra spem hominis eam ignoraris. id in rebo est
rectus ordo sed opinionem tue est peruersa confusio

¶ **H**ora **¶** Cartho victricis propter suam sapientiam et virtutem maxime
autoritatis fuerat in populo. Cum autem Iulius pugnaret contra Pompeium
Cartho iudicavit Pompeium esse iustum. et attribuit sibi eam victricem. Alij
autem iudicabant Iulium esse iustum attribuere sibi eam victricem. ex quo patet
quod de eodem contrario modo iudicabant utrumque et homines sapientes qui Cartho
honorem sequebantur:

¶ **H**ic per haec assignat causas speciales quare bonis et malis indifferenter
eveniunt nunc propter haec nunc adversa. scilicet excusat se de ampliori pertractatione
hominis causam. scilicet ibi. **N**ec enim fas. **P**rimo declarat intentum suum de bo
nis. scilicet de malis ibi. **N**am

¶ **S**ed sit aliquis ita bene mo
ratus: ut de eo divinum iudicium pari
ter humanumque consentiat. sed est ani
mi viribus infirmus. **C**ui si quid ad
veniat adversi. desinet colere forsitan
innocentiam. per quam non potuit retinere
fortunam. **P**arcit itaque sapiens dispen
satio ei. quae deteriozem facere possit
adversitas. ne cui non convenit labo
rare patiatur

quod sit ita bene morigerat? quod divinum et humanum iudicium consentiat de eo for
san ipse est infirmus? viribus animi non potest resistere adversitatibus. **C**ui si
adveniat quid. scilicet aliquid adversi forsitan desineret colere innocentiam. id est ex
cere virtute. per quam non potuit retinere fortunam. quod imputabit sue innocen
tie quod per spiritus sua recessit quemadmodum legitur de Job cui vxor sua impro
babat dicere. **A**d huc permanes in simplicitate tua bene dic deo et morere.
patet itaque illi sapiens dispensatio. id est providentia dei quae adversitas posset fac

ratia diversum videtur
id est aliter videtur providentia
scilicet omnia. id est deo: quod co
firmat autoritate Lu
ciani qui describens bellum

id est quod Cartho victricis propter suam sapientiam et virtutem maxime
autoritatis fuerat in populo. Cum autem Iulius pugnaret contra Pompeium
Cartho iudicavit Pompeium esse iustum. et attribuit sibi eam victricem. Alij
autem iudicabant Iulium esse iustum attribuere sibi eam victricem. ex quo patet
quod de eodem contrario modo iudicabant utrumque et homines sapientes qui Cartho
honorem sequebantur:

id est quod Cartho victricis propter suam sapientiam et virtutem maxime
autoritatis fuerat in populo. Cum autem Iulius pugnaret contra Pompeium
Cartho iudicavit Pompeium esse iustum. et attribuit sibi eam victricem. Alij
autem iudicabant Iulium esse iustum attribuere sibi eam victricem. ex quo patet
quod de eodem contrario modo iudicabant utrumque et homines sapientes qui Cartho
honorem sequebantur:

id est quod Cartho victricis propter suam sapientiam et virtutem maxime
autoritatis fuerat in populo. Cum autem Iulius pugnaret contra Pompeium
Cartho iudicavit Pompeium esse iustum. et attribuit sibi eam victricem. Alij
autem iudicabant Iulium esse iustum attribuere sibi eam victricem. ex quo patet
quod de eodem contrario modo iudicabant utrumque et homines sapientes qui Cartho
honorem sequebantur:

Liber

Quartus

re deterioze ne patiat eū laborare aduersitate cui nō pueniat. ¶ **N**os
ta q̄ qdam boni s̄ ita imbecilles animi q̄ ex modica tēptatiōe aduersis
ratis murarent. qđ vidēs de⁹ p̄cit ip̄is ne eos aduersitate deñciat. vñ
Apl̄s. **F**idelis deus q̄ nō patit vōs tēptari vltra id qđ potestis.

¶ **N**ic assignat aliam
cām q̄re q̄busdā bonis
nō adueniāt mala dicēs
Est ali⁹ hō absolut⁹. i.
p̄fectus cunctis p̄tutib⁹
b⁹ ⁊ scūs ⁊ p̄imus deo
hunc hoīem contingit. i.
rangi aliq̄bus aduersis
prouidentia diuina iudic
cat nefas. adeo. i. intrātū
vt nec sinat ipsuz agita
ri morbis corporeis qđ
confirmat auctoritate cu

iuldam phi dicēs. **N**am vt ait qdam phs excellentior me. cuius autori
tatem ponit in greco que tñ sonat in latino. **C**orpus viri sacri edifica
uerit virtutes supple p̄seruādo ip̄m ab aduersis. ¶ **N**otandū q̄ se
cunda cā quare aliq̄b⁹ nō adueniūt aduersa est excellēs sc̄ritas ip̄oz. sic
em̄ deus excellēter malos nō tñ punit in futuro. sed etiā in p̄nti. sic ali⁹
q̄s excellēter bonos nō tñ p̄mitat in futuro sed etiā in p̄nti ab aduersita
te custodit. ¶ **N**ora quare phia dicat. **Q**uidā excellētor me dicit. cuz
nullus sit excellētor phia. **D**icendū q̄ l̄ra sic debet exponi. **N**am qdam
phs excellentior alijs philosophis me. i. per phiam dixit. viri sancti cor
pus edificauerunt ⁊c.

¶ **N**ic oñt quare boīs
sepe p̄tingāt bōa dicēs
Fit at. i. p̄tingit sepe vt
summa rez regenda. i.
principatus regēdi res
deferat. i. p̄cedat probis
non tñ p̄pter vtilitatez
bonoz hoīm. sed vt im/
probis exuberans. i.
abundans maloz retū
datur. i. p̄pescat vel rep̄
matur. **T**unc assignat
cām quare bonis aliq̄
contingāt mala dicens
Alijs. i. bonis d̄s distri
buit qdam mixta. i. nūc
bona nūc mala pro q̄lis

Est alijs cunctis virtutibus absolu
tus sanctusq̄ ac deo proximus. hunc
contingi quib⁹libet aduersis nefas
prouidentia iudicat. adeo vt ne corpo
reis quidez morbis agitari sinat. **N**ā
vt quidam me quoq̄ excellentior ait.
Viri sancti corpus edificauerunt vir
tutes

Fit autem sepe vt bonis summa rez
regenda deferatur. vt exuberans retū
datur imbrobitas. **A**lijs mixta que/
dam pro animorum qualitate distri
buit. **Q**uosdam remordet ne longa se
licitate luxurient. **A**lios duris agita
ri. vt virtutes animi patientie rsu atq̄
exercitatione cōfirmant. **A**lij plus eq̄
metuunt quod ferre possunt. **A**lij pl⁹
equo despiciunt qđ ferre nō p̄nt. **H**os

Prosa

sexta

in experimentum sui tristibus ducit.
Non nulli veneranduz seculi nomen
gloriose precio mortis emerunt. **Q**ui
dam supplicijs inerpugnabiles exem
plum ceteris ptulerunt inuicta malis
esse virtutem. **Q**ue q̄ recte atq; dispo
site ⁊ ex eoz bono q̄bus accedere vi/
dentur. fiant. nulla dubitatio est

formidauit ingressum **I**ndie dicens. **O**ne mitte me q̄ vis preter ad in
dos. **A**lij plus eq̄ despiciunt q̄ ferre nō pnt qz quasi psumendo despici
unt tēptationes quas tamen ferre non pnt vt sanctus petrus qui dixit
Et si oportuerit me mori tecum nō te negabo. q̄ ad tēptatione ⁊ accu
satione ancille xpm negauit. **H**os virosq; deus ducit. i. tem ptat tristib
bus. i. aduersitatib; in experimentū sui. i. in recognitionē sui vt sciāt qd
possint ⁊ qd non possint. ⁊ nō nulli. i. aliq̄ emerunt p̄cio mortis veneran
dum nomē seculi sicut martires. **Q**uidam inerpugnabiles supplicijs p
tulerūt ceteris exemplū virtutem esse inuictam a malis. q̄ oia q̄ recte ⁊
dispositē fiant ex eorum bono q̄bus accedere vident nulla est dubitatio
A Morandū q̄ qdam plus timēt q̄ timere deberent aliquā aduer
siratē. de q̄b; dicit in psalmo. **T**repidauerūt timore vbi nō erat timor.
Talib; deus immittit aduersitates q̄b; resistūt vt cognoscāt se grā dei
posse resistere et qd timebāt. **A**lij at̄ psumētes de p̄p̄is virib; despici
unt tēptatōes quasi potētes resistere eis. illis deus tēptatōes im
mittit ⁊ p̄mittit eos succūtere vt p̄gnoscat̄ fragilis sit humana natu
ra sine diuina gratia

Hic assignat cās quare malis q̄nq; bona q̄nq; mala ptingant.
Et primo oñt q̄re mal
p̄tingūt mala. scdo q̄re
bono ibi **L**era x̄o **P**rio
dr. **E**x eisdem caus; duc
itur. i. probat q̄ impro
bis nunc proueniūt tri
stia. nunc optata. sed de
tristibus que malis ene
niunt nemo miratur q̄a
oñes existimant eos. s.
malos esse meritos. id ē
dignos malo quoz mal
lorum supplicia ceteros
deterrent. id est terrore
iactant; ut a sceleribus et ipse malos emendant quibus inuehiuntur

Nam illud quoq; q̄ improbis nunc
tristia. nunc optata proueniūt ex eis/
dem ducitur causis. ac de tristibus q̄
dem nemo miratur q̄ eos male meri
tos omnes existimant. **Q**uorumqui
dem supplicia tum ceteros ab sceleri
bus deterrent. tum ipos quibus inue
buntur emendant

Liber Quartus

Supplicia ¶ Notandū q̄ philosophia innuit tres cās quare malis eueniāt mala. Prima est qz oēs hoīes estimant eos dignos malo. secūda qz p̄ supplicia maloz aliq̄ a malo retrahūtur. tertia causa est q̄a mali supplicijs emendantur

¶ Hic assignat cās q̄ re malis bona eueniant. Secūdo soluit tacitā obiectionē. ibi. Nam vt probis. Primo dicitur **Leta** p̄o. i. prospera que mal' eueniunt loquuntur. i. indicant bonis magnū argumentū qd iudicare debent de huiusmodi felicitate. quam sepe cernūt famulari improbis. hūc enī probi ex hoc certissimū argumentū q̄ illa non est vera felicitas q̄ malis aduenit s̄ falsa decore. Tunc affigit p̄mā cām quare deus malis p̄cedit bonaz prosperaqz qd em malis p̄ prospera p̄seruant a peioribz sceleribz ne fiant fures vlt̄ raptores. et dicitur. In q̄ re q̄ malis eueniunt prospera illud credo dispensari. i. dispensatione ordinari q̄ forsitan natura alicuius mali est tam p̄ceps ad malum et importuna vt inopia rei familiaris. id est paupertas possit euz exacerbare id est puocare ad scelera scz ad furtū vel ad rapinam. cuius morbo diuina p̄uidētia

medetur remedio collate pecunie. Tunc assignat secundā causam tales q̄ ideo malis eueniunt prospera. vt prosperitate emendene vitam qualiter cientes ne p̄pter maliciam amittant prosperitatem. ¶ Nō dicitur hic. aliquid malis spectās. i. p̄siderās p̄sciam suā sedatam p̄bis. i. maculatam vicis. et ipse p̄parās secū fortunā. i. prosperitatē suā forsitan p̄mescit vt cuius rei p̄p̄tatis iucundus est ei vsus illi? fiat tristis amissio. vt dicitur

¶ Leta vero magnū bonis argumentum loquuntur. Quid de huiusmodi felicitate debeant iudicare quam famulari sepe improbis cernant In qua re illud etiam dispensari credo. q̄ forsitan alicuius p̄ceps atqz importuna natura. vt cuius i. scelera. potius exacerbare possit rei familiaris inopia. huius morbo. p̄uidētia collate pecunie re medio medetur. Hic sedatam probis conscientiam spectans. et secum fortunam suam comparās (forsitan p̄mescit) ne cuius ei iocundus vsus est. sit tristis amissio. Putabit igitur mores. ac dum fortunā metuit amittere. neq̄ ciam derelinquit. Alios in clade meritam precipitauit indigne acta felicitas. Quibusdam p̄missum puniendū ius. vt exercitium bonis et malis esset causa supplicij.

Prosa sexta

metute amittere formā derelinque neq̄tā. Tunc ponit terciā eā dīcēs. Alijs malis aduenit p̄speritas vt incidāt in maiorē miserā aduersita-
tis qz sicut dictum fuit. ij. li. p̄sa. iij. In omni aduersitate fortune infeli-
cissimū genus infortunij est fuisse felicez. vñ dī in l̄ra. q̄ felicitas indigne
aucta. alia l̄ra h̄z acta. i. inducta alios malos p̄cipitat in meritā clade
id est miserā. Et addit q̄ quibsdā malis p̄missum est. i. cōcessum ius
puniendi. i. potestas vt sint bonis cā exercitij in virtutibz z patientia. et
malis sint cā supplicij ¶ **N**ota q̄ felicitas quosdā p̄cipitat in cladē
aduersitatis. vñ Samaritanos. promouet iniustos fortuna volubiles vt
q̄s Scādere p̄cipites fecit. ad ima roter. Nam grauiore ruit turris ru-
mefacta ruina. Et graui⁹ pulsar alta cyphus humū. ¶ **N**ota q̄
boni p̄ aduersitates in virtutibz z patiētia exerceant. vñ idem paup̄ hen-
ricus. Aspera ferre decz maturant aspera mentē. Et bñ matura plenti-
us vna sapit. Per nimios ellus gelidas transitur ad vndas. Sicqz p̄
oppositum dulcia querit homo

Nā vt probis atqz improbis nullū se-
dus est ita ipi inter se improbi nequnt
duenire. Quidni. cū a semetip̄is dis-
serpentibz p̄sciam vicijz q̄sqz dissen-
tiant faciantqz sepe que cū gesserint nō
fuisse gerenda decernant.

miles. hoc soluit p̄h̄a dīcens. Sicut probis z improbis nullū est fed⁹
.i. p̄cordia qz sp̄ inuicē trīat. Ita ipsi improbi nequnt inter se conuenire.
Quidni. i. quare non esset ita. cū q̄qz. i. quilibet mali dissentiant a semet
ipsis. vicijz disserpentibz id est distrahentibus p̄sciam ipsorū z sepe ma-
li faciunt que cum gesserint id est fecerint decernant. id est iudicent non
fuisse gerenda id est facienda ¶ **N**ota q̄ intm̄ aliquis est bon⁹ in
quantū seruat ordinem in vltimum finem qui finis est summū bonum.
et qz illuz finē z ordinē omnes boni seruant. ideo oēs boni in eo q̄ boni
sunt inuicē p̄cordiant. maliaūt qz hunc finem nō obseruant z a semetip̄
sis discor̄dant mutuo sibi p̄cordare non possunt

Ex q̄ sepe summa illa puidencia p̄u-
lit insigne miraculum. vt malos mali
bonos facerēt. Nā dum iniqua sibi a
pessimis quidam perpeti vidētur. no-
pior odio flagrantes. ad virtutis fru-

¶ **H**ic soluit q̄ndā ob-
iectionē. sc̄do infert quā-
dam p̄clusionē. ibi. Ex
quo sepe. Quidni dī. A-
liquis diceret. dixisti q̄
malis est concessum ius
puniendi vt sint cā sup-
plicij alijs malis. h̄ non
videt vep̄ qz malus nō
punit malū cum sint si-
s

¶ **H**ic infert q̄ndā con-
clusionē dī. Ex quo ma-
li puniūt malos ex hoc
diuina puidencia p̄u-
lit insigne miraculuz sc̄z
vt mali facerent malos
bonos qd̄ declarat. Nā
dum quidā mali viden-
tur p̄peti iniqua a pessimis

Liber quartus

malis ipsi flagrantes. i. ar-
dentes odio noxiōz id ē
damnatōz suōz. redire
ad frugem virtutis. i. ad
utilitatē dum tales sus-
pent se esse dissimiles illi
malis quos oderant. et
addit q̄ sola diuina vis
talitē ē cui mala sine bo-
na. i. cedunt in bonū sic
cum malus facit maluz
bonū. vñ subdit **Q**um
de? vtēdo p̄pteret ma-
gis elicit effectū alicui?
boni. **O**rdo ei fatal? cūc
ta p̄plectit vt qd̄ disces-
serit ab assignata rōe or-
dinis. s. mali. relabatur in
aliū ordinem scilicet boni

ne in regno. puidētie dei liceat quid. i. aliqd̄ temeritati. i. inordinatōi z
ponit autoritatē in greco q̄ tñ sonat. **F**ortissimus in mūdo deus oīa
regit. ¶ **N**otandū q̄ bonū pueniens ex malicia improboz non est
imputandū ipsis improbis. s. tñ diuine virtutis que nouit ex malis elis-
cere bona. **E**t licet deus malum dirigat ad bonū sua intentione z pore-
state. non tñ homo. ideo est extra culpā qui illud malū agit mala intensi-
tione. ¶ **N**ota q̄ aliū est ordo naturalis. aliū ordo a deo. pūsus.
Ordo naturalis est vt deū z. primū diligamus. **O**rdo prouisus est tpa-
lis rez dispō que farum vocat. z licet ordinē naturalē sepe dimittamus
aliqd̄ plus deo diligendo. z proximū odiendo. tñ ordinē prouisus a deo
nunq̄ effugimus. qz nunq̄ aliter puenit q̄ deus. puidet. z si aliquid re-
cedit ab ordinē naturali relabatur in aliū. vt si aliquid est maluz quo
ad misericordia. ipsum est bonum in p̄patione ad iusticiam. ita q̄ in reg-
no diuine puidētie nihil relinquitur temeritati

¶ **H**ic phia excusat se
de ampliori indagatōe
causaz dicēs. **N**eq̄ em̄
est fas hōi vel ingenio
p̄prehendere vel sermo-
ne explicare cūctas ma-
chinas. i. causas vel dis-
pōnes diuini operis. hoc
tantū sufficiat perspexis-
se q̄ deus proditor. i. p̄-
ductor omnium natura-
rum disponit cuncta di-
rigens ad bonum. **E**t

gem redire dum se eis dissimiles stu-
dent esse quos oderāt. **S**ola em̄ ē di-
uina vis cui mala quoq̄ bona sint. cū
eis competenter vtendo. alicuius bo-
ni elicit effectum. **O**rdo em̄ quidā cū-
cta complectitur. vt quod ab assigna-
ta ordinis ratione discesserit. hoc licet
in aliū tamen ordinē relabatur. ne qd̄
in regno puidētie liceat temeritati.
Fortissimus in mundo deus oīa re-
git ad bonū atq̄ gubernat

Neq̄ em̄ fas est hōi cūctas diuine ope-
machinas vñ ingenio p̄prehendere vñ
explicare sermone. **H**oc tñ p̄spexisse
sufficiat q̄ naturaz omnium proditor
deus idē ad bonā dirigens cūcta di-
ponat. **D**ūq̄ ea que protulit in sui fili-
tudinem retinere festinat. maius oē de

reipublice sue terminis p̄ fatalis seriem
necitatis elimiet Quo fit vt q̄ in terris
abūdare credūt. si disponētē puiden
tiā spectes. nihil vsq̄ mali eē ppēdas.
S video te iā dudū z pōdere q̄stiois
oneratū. z rōnis p̄lixitate fatigatum.
aliq̄ carinis expectare dulcedinē. Ac
cipe igit̄ haustū quo refectus. firmi/
or in vltiora contendas.

difficilis est z fatigatū p̄lixitate orationis expectare aliquā dulcedinē
carminis. igitur accipe haustum dulcedinis merice. quo refectus id est
recreatus firmior conscendar in vltiora ¶ **N**ota q̄ de maluz nys
quā esse in p̄paratione ad diuinā p̄uidentiam. quia maluz non est ali
qua natura nec aliqua res. omnis eī natura z res appetit suam perfec
tionem. Cum aut̄ appetibile habeat rōnem boni si malum esset natura
et res appetens p̄fectionem malum esset bonum ¶ **N**ota q̄ nullū
est malum simplr z totaliter in mundo quin in comparatiōe ad diuinā
p̄uidentiam habeat rōnem boni vnde expedit multos defectus cōtin
gere in vniuerso ne multa bona tollantur. Si eī nō corrumperetur aer
ignis non conseruaretur. nec vita leonis conseruaretur nisi occideretur
agnus vel asinus. necq̄ laudaretur iusticia nec patientia si non esset iniq̄
tas. Ex quo patet q̄ multa in comparatione ad nos sunt mala que in
comparatione ad diuinā p̄uidentia omnia disponentes fm q̄ meli
comperunt vniuerso bona sunt

¶ **Retrū sextū libri quarti.**

S vis celsa iura tonātis
Pura solers cernere mēte
Aspice summi culmina celi.
Illic iusto federe rerum
Vetere seruant sidera pacē
Non sol iusto concitus igne

duz ea q̄ p̄duxit festinat
retinere in similitudinē
sui. i. in bono. ipse elimis
net. i. excludat p̄ seriem.
id est p̄ ordine fatali nes
cessitatē oē mali de ter/
minis sue publice rei. id
est mūdi. Quo fit. vt ma
la q̄ credūtur abundare
in terris si spectes p̄uī
dentia disponētē nihil
ppēdas vsq̄ esse mali.
Tūc inuitat Boetium
ad p̄olationē mericam
dices **V**ideo te esse one
ratum pōdere q̄stiois q̄

¶ **I**stud est sexum
metrum huius quarti li
bri quod fm quosdam
dicitur adonicum. fm
quosdam archilogicum
ab inuētoze tetrame
trum. d acylicum a p̄s
de predominante.

In quo metro philo
sophia commendat di
uinā p̄uidentiam in
dispositione rerum. z p̄
mo ex p̄te rerum que di
uina dispositione regūt

Liber Quartus

tur. scdo ex pte dei regē
 tis. ibi. **S**edet interea.
Primo pmedat diuinā
 prouidentia in regimine
 corpōz celestiu. scdo in
 regimine elemētoz. ter
 cio in regimine tpm. q̄r
 to in regimine gñabiliū
 et corruptibilium. scda
 ubi. **H**ec p cordia. tercia
 ubi. **H**is de causis. q̄r
 ta ubi. **H**ec temperies.
Primo dicit. Si tu so
 lers. i. sapiens vis pura
 mente cernere iura. i. res
 gmina quibz mundus
 regit celsi tonāris. i. dei
 aspice culmina. i. altitus
 dines summi celi. **I**llic
 sidera seruāt vetere pas
 cem. i. antiquā p cordiā
 quā eis diuina puiden
 tia indidit iusto federe. quia sol concitus id est cōmotus rutilo igne. id ē
 calore non impedit gelidū ares phetes id est lune. nec visa que flectit ra
 pidos motus circa poli septentrionalem nunq̄ lora occiduo profundo
 id est mari occidentali cupit tūgere id est mergere flammās oceanū id ē
 mari cernens cetera sidera mergi in mari. **E**t loq̄tur more vulgari. cres
 dit enī vulgus stellas quando occidūt descendere in mare. **E**t vesper
 id est venus semp̄ equis vicibz tempis nunciat seras vmbas noctis z
 eadem venus exis lucifer reuehit diem alimū id est claz. **S**ic alternus
 amor pueniens ex diuina prouidentia reficit eternos cursus siderū sic. i.
 p̄ talem mutuam concordia bellum discors exular. i. expellit ab oris as
 trigeris id est a regionibz celestibus que gerunt astra. ¶ **N**ota de
 hac dictione sollers q̄ fm̄ **F**idoy interpretat̄ quasi sollicitus in arte vel
 vtilis. z sic debet scribi p̄ duplex ll. sed fm̄ **H**ugitionē d̄z a solon qd̄ est
 totū vel multū z arstis. quasi totus vel multus in arte. z sic debet scrib̄
 bi p̄ simplex l. ¶ **N**ota q̄ deus magis denoiatur tonans a tempe
 state tonandi q̄ ab alia tempestate. qz maior terror per eum incurrit mē
 tibus hominū p̄ aliam. vnde per tempestatē tonandi homines magis
 induunt̄ ad recogitandā diuinā potentiam. ¶ **N**ota q̄ visa
 hatens septem stellas circa polum septentrionalez mota nunq̄ occidit
 sed semp̄ nobis apparer licet alie stelle nobis oriantur z occidant. **D**e
 venere aut̄ q̄ de nocte seq̄tur solem z de mane (lucifer dicta) p̄cedit solē
 visum fuit in primo libro metro secūdo.
 ¶ **D**ic phia cōmendat **H**ec concordia seperat equis

regimia diuine puiden

Metru sextu

Elementa modis. vt pugnancia
 Vicibus cedant humida siccis
 Iungantq; fidem frigora flammis
 Pendulus ignis surgat in altum
 Terreq; graues pondere sidant
 Hisdem causis vere tepenti
 Spirat florifer annus odores
 Estas cererem feruida siccit
 Remeat pomis grauis autunus.
 Hyemem defluxus irrigat imber
 Hec temperies alit ac pfert
 Quidquid vitam spirat in orbe
 Eadem rapiens condit z aufert
 Obitu mergens orta supremo

tie in elementis dicens.
 Hec pccordia pueniens
 ex diuina puidetia tem
 perat elementa. egs mo
 dis vt humida elemēta
 pugnātia. i. siccis cedāt
 siccis vicib; i. viceuersa
 ita q; qñq; pualeant hu
 mida qñq; siccis. z q; fñs
 gora. i. elementa frigida
 iungant fidem. i. concor
 diam flammis. i. calidis
 elementis ne vnum to/
 taliter aliud corrumpat
 Et hec concordia facit
 vt pendulus ignis sur/
 gat in altū. i. moueat sur
 sum z terre graues pon/
 dere sidant. i. deorsus res
 sideant. Tūc p̄mendat
 regūen dei circa tpa dī
 cens. Hisdem causis. i.
 siccis causis p diuinaz
 puidētia ordinatis an

nus floriger. i. in quo abundant flores spirat odores ipso vere. i. tempore
 veris tepente. i. in calefcente. estas feruida siccit. i. maturat cererem id est
 fruges. Autunus remeat id est reuertitur grauis. i. onerosus pomis.
 imber defluxus irrigat hyemē. ¶ Tunc p̄mendat regūen dei circa ges/
 nerabilia z corruptibilia dicens Hec temperies id est temperata dispos/
 sitio puidētie diuine alit z profert quicquid in orbe spirat vitam. i. quic/
 quid viuit. z eadem temperies rapiens ea que fecit. condit. id est abscon/
 dit z aufert scz ab esse mergens orta id est producta supremo obitu. id ē
 vltima morte

¶ Notandum fm p̄mendatorem octauo phisicorum. Primum
 antiquum nihil facit sine secundo antiquo. i. celo. ergo prima causa gene/
 rationem z corruptionem elementorū z omnium in mundo z temporū
 distinctionem operatur mediantibus corporibus celestibus. vnde in li/
 bro de pomo Aristotelis scribitur q; creator omnium sua sapientia p̄e/
 parauit speras et in qualibet spera stellas lucidas z dedit ipsis virtutē
 tem dominandi in hoc mundo. faciendi bonū z malū. mortem z vitam.
 z incedunt stelle fm virtutem ipsis a creatore datam fm desiderū z vo/
 luntatem eius in ascendendo z descendendo. nunc de oriente ad occidentē
 nunc de occidente ad orientē. sine p̄radictione. z omnes stelle sunt sicut
 serui domino obediētes. z cursus z motus earum non est a seipsis nec
 virtute earum. sed est creator qui facit eas moueri. qui est benedictus in
 secula seculorū.

Liber Quartus

¶ *Hic commendat patet*
dentia diuina ex pre dei
regentis dicis. Interea
dum res sic gerunt ale
pator. i. summus crea
tor reru deus sedet. i. in
se imutabilr manet res
gens oia. flecitur. i. mode
ratur habenas rex. i. fre
na. xp̄s rex per sapiam
gubernationis. dñs per
potentiam creationis.
fons ois bonitatis z ori
go oim. z ip̄e a nullo. lex
omnia ligans. z sapiens
arbiter. i. iudex equi. i.
equitas. oibus retribu
ens fm iusticiā. qui scz
deus oia regens p̄citāt
.i. excitat entia ire. i. pro
cedere ad esse motu. i. p
motum. z sistit. i. p̄ma
nere facit ad tps in esse
retrahens oia ad nō esse
z ip̄e firmat per grām
vaga. i. instabilia p natu

ram. Nam nisi deus reuocās rectos itus. i. rectum p̄gressum qui est
ab esse ad non esse cogat id est reducat entia in flexos orbes. i. in qualis
dam circulationes ea que stablis ordo diuine prouidentie p̄tinet Ipsa
disseptra id est separata a suo fonte. i. a suo principio quod est deus fatisc
cant. i. deficiant z ad nihilū ueuenient. Nō fons est communis amor
cunctis entibus z cuncta repetunt. i. appetunt teneri. id est conseruari si
ne boni. id est per finem boni. quia res aliter non queunt durare. i. in esse
perpetuari nisi conuerso amore resluāt id est redeāt cause id est ad cau
sam primam que dedit eis esse per creationem

¶ *Nota q̄ entia reguntur a deo p quādam circulationem fm quā*
quod ammodo perpetuantur in esse. Verbi gratia. Deus sic disposuit
res vt ex semine proueniat herba. z conuerso. ex herba pducatur semen
sic in generatione elementorum fit quidam circulus dum ex acre genera
tur ignis. z iterum ex igne aer

¶ *Item in creaturis rationalibus que p̄grediuntur a deo pro*
ductione nature fit iterum reflexio ad ipsum deum p reductionem gra
tie vt sic nihil permaneat in rebus ens z perfectum nisi per quādam cu
lulationem. z hoc innuit philosophia in littera

Sedet interea conditor altus
Rerūq; regens flecitur habenas
Rex z dominus fons z origo
Lex z sapiens arbiter equi
Et que motu concita ire
Sistit retrahens. ac vaga firmat
Flam nisi rector reuocans itus
Flexos iterum cogat in orbes
Que nunc stablis continet ordo
Disseptra suo fonte fatiscant
Hic est cunctis continuus amor.
Repetuntq; boni fineteneri
Quia non aliter durare queāt
Nisi conuerso rursus amore
Resluant cause que dedit esse

Prosa septima

¶ Nota q̄ finis ad quem oīa naturali appetitu tendunt est (psune
sumum bonum quod est deus hunc finem psequuntur rationales cre
ature per opationem intellectus ⁊ voluntatis Sed irrōnales creature
psequunt ipm solū p hoc q̄ ipm repñtant p quandā pceptionē essen
di. ⁊ ideo eodem appetitu naturali quo aliquid appetit suum esse. eodem
appetitu tendit in suum vltimum finem. ⁊ hoc innuit in littera cum dicit
hic est cunctis communis amor.

¶ Ista est septima ⁊ vltima prosa huius quarti in qua phia deducit
cit quandam pclusionē ex premissis Et pmo facit hoc. scdo subiungit
quandam exhortationē. scda ibi Quare inquit. Primo ponit pclusionē

¶ Prosa. vii. li. quarti

Dic oñdit oēm fortunā esse bonā.

Iam ne igit̃ vides quid hec oīa
que diximus consequatur. **B.**

Quid nam inq̃. **P.** Oēm inquit bo
nā propt̃us ēē fortunā. **B.** Et q̄ inq̃ si
enī potest. **P.** Attende inquit Cū oīs
fortuna. vel iocunda vel aspera. tū re
munerandi exercendi ve bonos. tum
puniendi: corrigendiq̃ improbos cā
deferatur Omnis bona quā vel iustā
pstat esse. vel vtilem. **B.** Nimis qui
dem inq̃ vera ratio Et si quā paulo
ante docuisti. puidentiā. fatum ve
considerē. firmis viribus nīxa sentētia

cuius ⁊ fatum considerem tunc sententia est nīxa id est firmata firmis vi
ribus id est rationibus

¶ Nota ex quo fm diuinam prouidentia bonis ⁊ malis nunc pro
spera nunc aduersa eueniunt. bonis propter remunerationem prospera.
et propter exercitationem in virtutibus aduersa. patet q̄ prospera fortu
na remunerans ⁊ aduersa exercitans est bona

¶ Item cum prospera fortuna malos emendet vt vltimū est prius
et aduersa ipsos corrigat ⁊ iuste puniat patet ipsam etiam esse bonam

intencam. scdo ppar eā
ad opinionē vulgi. scda
ibi. Sed eam Primo
dicit. Vides ne iam
B. Boeci quid consequat
hec oīa q̄ diximus. dicit
Boetius Quid inq̃. ⁊
phia. oēm fortunā pro
lus ēē bonā. Et Boetius
⁊ qd inq̃. i. qūo p̃ hoc
fieri Cui phia Atrede
inquit. Cū oīs fortuna
siue iocunda siue aspera
deferatur causa remune
randi vel exercendi bo
nos vel causa puniendi
vel corrigendi improbos
patet q̄ oīs fortuna est
bona quam vel pstat ēē
iustam sicut illa que pū
nit malos ⁊ premiat bo
nos vel pstat ēē vtilem
sicut que exercet bonos
⁊ corrigit malos Dicit
Boetius. nimis. i. val
de vera est rō ⁊ si puidē
tia quam paulo ante do

Libert quartus

Hic par hanc delu-
sione ad opinionem vul-
gi ostendens eam vulgo
esse inopinabilem et in-
quit quid vulgus sentiat
de qualibet fortuna. ses-
cundo ex opinione vulgi
concludit quoddam co-
trarium ipsi vulgo. ibi.
Vide igitur. dicit ergo
Philosophia si placet
eam opinione quod omnis
fortuna sit bona numere-
mus inter eas opiniones
quas paulo ante posuisti
inopinabiles. **Dicit phi-**
losophia. quid id est propter
quid **Boetius** dicit. quod
communis sermo homi-
num istud usurpat id est
in usum capit quorundam
fortunam esse malam.
quorundam bonam. **Et**
dicit philosophia. **Vis**
ne o Boetii accedamus
paulisper sermonibus vul-
gi ne nimium videamur
recessisse a communi usu
hominum. **Dicit Boe-**
tius. ut placet. **Et phi-**
losophia. **Nonne** censet bonum quod
prodest. **Dicit Boetius.**
Ira est. **Et philosophia.**
Fortuna que aut exer-
cet aut corrigit prodest.
Dicit Boetius. **Ha-**
teor inquit. **Ideo** concludit
philosophia. **Omnis** for-
tuna bona que exercet
et corrigit. **Et Boetius.**
Quidni. id est quare non. et
addit philosophia hec fortuna
que exercet eorum homi-
num qui positi in prete-
gerunt bella contra aspera. sed fortuna que corrigit est eorum hominum
qui declinantes a vicibus arripiunt iter virtutis. **dicit Boetius.** **Regare**

Sed eam si placet inter eas quas ino-
pinabiles paulo ante posuisti numere-
mus. **P.** **Qui** inquit. **B.** Quia id bo-
minum sermo communis usurpat. et
quidam crebro. quorundam malae et
fortunae. **P.** **Vis** ne igitur inquit pau-
lisper vulgi sermonibus accedamus.
Ne nimium velut ab humanitatis
usu recessisse videamur. **B.** **Ut** placet
inquit. **P.** **Nonne** igitur bonum censet et
quod prodest. **B.** **Ira** est inquit. **P.** **Que**
vero aut exercet aut corrigit. prodest
B. **Fateor** inquit. **P.** **Bona** igitur. **B.**
Quidni. **P.** **Sed** hec eorum est. qui
vel in virtute positi contra aspera bellum
gerunt. vel a vicibus declinantes virtu-
tis iter arripiunt. **B.** **Regare** inquit ne-
queo. **P.** **Quid** vero iocunda que in
premium tribuitur bonis. Num vul-
gus malam esse decrevit. **B.** **Nequa-**
quam verum uti est. ita quoque esse optimam
censet. **P.** **Quid** reliquam. que cum sit
aspera iusto supplicio malos coercet.
Num bonam populus putat. **B.** **Im-**
mo omnium inquam que excogitari pos-
sunt iudicat esse miserrimam

Prosa septima

nequeo. querit phia **Q**uid est? de fortuna locunda que tribuitur bonis in premium. nunquid vulgus decernit. id est iudicat eam esse malam. dicit Boetius Nequaquam. sed iudicat eam esse optimam sicut est. querit vltius philosophia **Q**uid est de reliqua fortuna que punit que cum sit aspera et coerceat malos iusto supplicio. nunquid vulgus putat eam esse bonam? Dicit boetius Immo iudicat eam esse miseram omnium que exco-

Nota quod omnis fortuna vel est ad exercendum bonos et corrigendum malos vel ad remunerandum bonos et puniendum malos **F**ortuna que est ad exercendum bonos et ad corrigendum malos homines vtraque est bona. etiam secundum opinionem vulgi quod probat philosophia **I**llud quod prodest est bonum. sed fortuna que exercet bonos homines prodest bonis. et que corrigit malos prodest malis. ergo vtraque est bona **F**ortuna autem que exercet est bonorum qui gerunt bellum contra vitia. **F**ortuna que corrigit est malorum qui declinant ad virtutes **F**ortuna autem que remunerat bonos bona est. etiam secundum vulgares. sed que punit malos omnium pessima est secundum vulgares. et hanc opinionem vulgi de vtraque fortuna philosophia tangit in littera.

Hic philosophia ex processu a vulgo concludit quoddam inopinabile et peritium vulgo. scilicet malam esse fortunam tamen malorum. cum tamen optineatur vulgus ut plurimum malam fortunam evenire bonis. et dicit **V**ide ne nos

P. vide igitur ne opinionem populi sequentes. quoddam valde inopinabile con-

B. Quid inquit. **P.** Ex his enim aut que processa sunt. evenit eorum quoddam qui sunt vel in possessione vel in pro-

uectu vel in adeptione virtutis. omnem quecumque sit bonam. in improbitate permanen-

tibus omnem pessimam esse fortunam. **B.** Hoc inquit verum est. tamen si nemo audeat confiteri.

sequentes opinionem vulgi fecerimus. id est conclusimus quiddam valde inopinabile apud vulgum **Q**uid inquit dicit Boetius. et phia **E**x his enim que concessa sunt secundum opinionem vulgarem evenit quod eorum qui sunt in perfecta possessione virtutis vel in propectu vel in adeptione virtutis omnem fortunam esse bonam siue sit prospera siue adversa manentibus autem in improbitate omnem fortunam esse pessimam. et

dicit Boetius hoc verum est secundum vulgares. quibus nemo audeat confiteri secundum veritatem. quia in rei veritate omnis fortuna bona est tam bonorum quam malorum. ut probasti.

Nota quod omnis fortuna bona vel est remunerans vel exercens vel corrigens **F**ortuna remunerans est eorum qui sunt in possessione virtutis. **F**ortuna exercens est eorum qui sunt in propectu virtutis **F**ortuna corrigens est eorum qui incipiunt esse virtuosus **E**x quo relinquatur quod

Liber quartus

eorum qui permanēt in malicia sit fortuna pessima. sed hoc non sū opī
nionem vulgariū. ¶ Nota q̄ quelibet fortuna potest dupliciter
considerari. vno modo in comparatione ad causam vniuersalem que omnia
regit ⁊ disponit ordinando singula in finem eis cōuenientem. sic omnis
fortuna bona est vt probatum est. vel potest comparari fortuna ad istus
cui euenit. ⁊ sic solum illa dicitur bona. que aliquod bonum p̄fert illi cui
aduenit. ⁊ illa mala que nihil boni confert

¶ Hic p̄bia facit quan
dam exhortationem di
cens. Ex quo ois fortu
na est bona sapiens vir
non debet moleste ferre
quotiens ducitur in cer
tamen fortune. i. cū for
tuna vt nō decet fortez
virū indignari id est tur
bati quotiens increpuit
id est insonuit bellicus
tumultus id est strepitus
¶ Nā ipsa difficultas bel
landi ⁊ resistendi fortu
ne est vnicuiq; viro forti
⁊ virtuoso materia id ē
causa glorie propagande
exercitium em bellicum
est causa glorie viro for
ti. Illi vero scz viro vir
tuoso resistentia fortune
est materia id est causa
confirmande sapientie.
id est virtutis. Ex quo
id est ex qua victoria ta
lis difficultas viri vo
catur. dicitur em p̄tus
eo q̄ suis viribus nitēs
non superetur aduersis
⁊ subdit. Neq; em vos
positi in prouectu. id est
in via virtutis venistis
in mūdum diffuere de
licijs ⁊ emarcescere vo
luptate. prelium nimis
acre conferitis id est con
septis vel committitis

¶ Quare inquit ita vir sapiens mo
leste ferre non debet quotiens in for
tune certamen adducitur. At virum
fortem nō decet indignari quotiēs in
crepuit bellicus tumultus. Atq; em
huic quidem glorie propagande. illi
vero conformande sapientie difficul
tas ipsa materia est. Ex quo etiam vir
tus vocat q̄ suis viribus nitens non
superetur aduersis. Neq; em vos in
puectu positi virtutis. diffuere deli
cij ⁊ emarcescere voluptate venistis
¶ Prelium cū omni fortuna nimis acre
seritis. ne vos aut tristis opprimat
aut iocunda corrumpat. firmis medi
um viribus occupate. Quicquid aut
infra subsistit aut ultra. p̄gredit bz ⁊
p̄emptum felicitatis nō bz premium
laboris. In vestra em situm manu q̄
lem vobis fortunam formare malitis
¶ Omnis em que videtur aspera. nisi
aut exercet. aut corrigit punit
cum omni fortuna. Et in littera. Ne tristis fortis

Retrum septimū

na vos opprimat efficiendo in despationem. aut locunda corumpat allu-
ciendo ad voluptatem. occupare id est tenere ergo medium virtutis fir-
mis viribus. qz dequid infra subsistit a medio virtutis deficiendo. aut
ultra progreditur medium virtutis excedendo illud habet contemptus
felicitatis id est virtutis et non habet premium laboris. et in vestra ma-
nu. id est in potestate situm est qualem fortunam vobis velitis formare
scz bonam vel malam. Omnis em fortuna que videtur aspera aut exer-
cet bonos. aut punit malos. et sic est bona

¶ Notandum q phia hortatur sapientem ad magnanimitatem
cum sit Sapiens non debet moleste ferre fortunam. Nam sicut Aresto-
telem in ethicis. Sapiens bene scit ferre fortunas. qz habet se sine viti-
perio sicut tetragonū. Corpus em tetragonum quocunqz projicitur fir-
miter stat. et magnanimus est qui contra disformes insult⁹ fortune vni-
nimi mentis constantia militat

¶ Nota q virtus consistit in medio inter duo vicia extrema ad q-
rum vnum impellit prospera fortuna. ad aliud aduersa. Verbi gratia.
Aduersitas impellit ad despationem et timiditatem. prosperitas autem
ad presumptionem et audaciam inter que consistit mediū virtutis cuius
excessus vel defectus est viciosus. et hoc innuit phia in lra

¶ Nota q in potestate hominis est facere fortunam sibi i qualē vult
scz bonā vel malam. quod declarat phia in aduersa fortuna. qz si eā ac-
cipimus bono aio p exercitio et correctione ipsa est bona. si aut eam toles-
ramus malo animo etiam pro pena ipsa mala est.

¶ Retrum septimū li. iiii.

Bella bis quis opatus annis
Vltor atrides phrygie ruinis
Fratris amissos thalamos piauit
Illedum graie dare vela classi
Oprat. et ventos redemit cruore
Exiuit patrem. miserumqz tristis.
Federat nate iugulum sacerdos

le. Paris filius pami regis troianoy in greciā profectus rapuit helenā
uxorem Menelai et duxit in phrygiā regionem. Menelaus aut pque

¶ Hic incipit septi-
mum et vltimum metex
huius quarti quod dicit
tur saphicum ab inueni-
tore. trochaicus a pede
predominante. In quo
phia confirmat suam ex
hortationem exemplo viro-
rum fortium qui spretz
voluptatibus magnos
subierit labores spelau-
dis et glorie. Et primo
ponit plura exempla. scz
cundo hortatur nos ad
imitationem eorum. ibi.
Ite nunc fortes. Quis
ma pars possit diuidi in
tot partes quot ponit
exempla. que parebunt
Primum exemplum est ra-

Liber quartus

Itus fratri suo Agamēnoni hoc facit. Menelaon cōuocatus principibus grecoꝝ transfretauit in phrygiā et oblesit Troiam decem annis quā tandem destruxit. et maioribus interfectis plūm captiuauit. Quā autē Agamēnon p̄ficisceret versus troiam deuenit in quandā insulā ubi factus est ei ventus p̄trarius et requiuit vates qd esset faciendū qui dixit erunt qd nō haberet ventū prosperū nisi placaret Dianā sacrificando ei suam filiā. Cui licet hoc videret dux p̄pter pietatē paternā. tñ suadēte Ulīe spe laudis et glorie super victoria obtinenda p̄sensit vt eā immolaret quo facto obtinuit ventū prosperū ad voluntatem. Dicit ergo in lītēra. Trides. i. Agamēnon a tride filius ex n̄s vltor opatus bella bis quinq̄. i. decem annis. p̄iauit. id est purgauit vltiscendo amissos thalamos. i. vxorem contentā in thalamo fratris Menelai. ruinis. i. destructionibus phrygie. i. troie q̄ sita fuit in phrygiā dum ille Agamēnon optaret dare id est exponere vela grāe classi. id est naui grecali. et dum redesset ventos cruore filie sue ipse exiuit. id est deposuit patrē. i. pietatem paternā. et sacerdos tristis ex n̄s federat. i. federe sacrificat miserū iugulū id est collū vel guttur. nate. i. filie Agamēnonis Scdm Buguirdēm iugulū est idem qd guttur vel gutturis incisio

Hic p̄bia ponit secū
dum exemplum in quo
declarat fortia acta ip̄
sius vltis intēdens talē
fabulā. Vltis res
dies de bello troiano de
cem annis errauit in ma
ri sustinēs multa aduer
sa. rādez casualiter ves
mit ad anērū poliphēmi

q̄ erat maximus gigas habens vnicū oculum in fronte q̄ socios vltis occidit et vorauit. super quo vltis contristatus sustinuit vsq̄ p̄dictus gigas cibo repletus obdormiret. quo dormiente oculū quē in fronte habuit eruit. Qui eui gilās furibū dus q̄siuit vltis. sed excecatus cū inuenire non potuit. Dicit q̄ in lītē. Itacus. i. vltis ab itaca regione. vlt ab auo suo itaco sic dicit. ille fleuit. i. defleuit amissos sodales q̄s ferus poliphēm⁹ recubās. i. morans in vasto antro. i. magno mersit immani alio. i. magno vltre. sed tñ vltis furibū dus repedit. i. restituit gaudium mestis lachrymis. suis tristitij. ore. i. facie poliphēmo ceco. i. excecato.

Hic ponit ali
ud exemplum. In quo
describit acta herculis
et labores eius quibus
fingitur meruisse celum dicens. Vlti labores assumpti celebrant id ē
celebrem red dunt herculem. Cuius ponit primū laborem. scz domatio
nem centauroꝝ dicens. ille hercules domuit superbos centauros qui tū

Fleuit amissos itacus sodales
Quos ferus vasto recubans in antro
Versit immani polyphemus alio
Sed tñ ceco furibundus ore
Gaudium mestis lachrymis repedit

Herculem duri celebrant labores
Ille centauros domuit superbos

Metrum Septimū

contemplerunt ¶ Ubi notandū q̄ centauri monstra q̄dam dicta sunt ex medietate hoies ⁊ ex medietate rauri. q̄s poete fingūt genitos ex semine ixiōis q̄d p̄iecit in nulem qua Juno circūdederat se fugiens a facie eius volentis cū ea p̄cūtere. hos cētauros hercules domuit. Cū em̄ cōuenissent ad ludū palestine in mōte foloz Hercules cōgressus cū eis ip̄os vsq̄ ad effusionem sanguinis p̄stravit

¶ Dic ponit scdm̄ laborē Hercules dicēs Hercules abstulit spolia. i. pellem seuo leoni. Ubi notandū q̄ in silua nēica fuit q̄dam leo cru-

Abstulit ⁊ seuo spoliū leoni.

delissimus qui homines totius regionis inuasit quē aggressus Hercules pro liberatione patrie ipsum interemit. ⁊ exortans ipsum pellem p̄ spolio abstulit

¶ Dic ponit tercium laborem dicēs Hercules fixit volucres id ē arpias certis sagittis Ubi notandū q̄ rex finius suos filios excecavit q̄

Fixit ⁊ certis volucres sagittis

nouercā suā de stupro accusauerāt p̄pter quod inuidia deoz ip̄e est excecatus. ⁊ apposite sunt ei arpie. i. volucres virginē vult⁹ rapiētes cibū de mēsa eius. q̄s Hercules sagittis suis fixit ⁊ fugauit

¶ Dic t̄agit quartū laborem dicēs Hercules rapuit poma draconi cernenti. i. custodiē

Poma cernenti rapuit draconi

Aureo leuā grauior metallo.

ti illa rapuit. aureo metallo grauior leuam fixurata locutio est. i. grauiem h̄is leuam de p̄mis aureis. Ubi nota q̄ sepr̄fuerūt filie Athlāris h̄ntes ozrū aureū cū p̄mis aureis q̄ draco custodiebat Hercules aut̄ supueniens dracōni poma aurea abstulit

¶ Dic ponit q̄ntū laborē dicēs Hercules cerber. i. canem infernalē traxit ab inferis triplici cathena. Ubi nota q̄ Pirr̄troneus volēs

Cerber traxit triplici catena

sibi desp̄sare reginam inferni Hercule ⁊ Theleum ⁊ alios viros fortiores assumpsit. q̄bus venientib⁹ ad infernū Cerber⁹ ianitor inferni ip̄os laccatu suo impediuit Hercules aut̄ ip̄m trib⁹ cathenis vinxit. vel fm̄ alios ip̄m traxit de inferno triplici catena q̄ d̄r habere tria capita canina triplici catena vincita.

¶ Dic ponit sextū laborē dicēs. Victor ses Hercules fertur posuisse imitē dñm. i. Dio-

Victor imitē posuisse fertur

Pabulū senis dñm q̄drigis.

medē in pabulū senis q̄drigis. i. eq̄s q̄driga trahebentib⁹. Ubi notandū q̄ diomedes fuit rex thra-

cie qui equos suos pauid humana carne quem Hercules interfecit de-

dit h̄is ⁊ p̄is equis deuorandum.

Liber quintus

Hic ponit. viij. labores herculis. Hydra pusto perijt veneno

herculis dices **Hydra. i.** serpes perijt pusto veneno suo. **Ubi nota** q in leerna plaude fuit qdā spēs hñs plā capita qz vno p̄ciso succrescebāt tria. quē hercles aggressus sagittā do cū nō videret se pficere collecta pgerie lignoz ip̄s p̄bullit

Hic ponit octauum laborē herculis. Ubi sciendū q cuz hercules veller deducere filiā cuiusdā regis q dicebat Diamera. fluvij? Achelous quē dēbat transire mutauit se in diuersas formas pugnādo cōtra herculē. Luz āt vltimo mutasset se in spēm tauri. hercules ip̄o delecto abstulit sibi vnū cornū qd sacrificauit copie. id est deē fortune. ppter qd Achelous verecūdia cōfusus fugit. z in aq̄s laruit. vñ d̄r in lra. Achelous ammis. i. ille fluvij utus fronte turbatus ppter ablationē cornū ip̄se merisit in ripis ora pudibunda quia laruit p̄e pudore in ripis.

Hic ponit hic laborē di. Hercules straxit. Anteum libycis arenis

Anteū illū gigantē arenis libycis. in arenis lybie regionis **Nota** q Anteus erat gigas de terra pgenit? cui? erat tal? p̄us q si aliqñ ex fatigatōe debilitaret tactu terre statiz recubabat vires Qui cū excereret in agnū tyrānidē in lybia aduenit hercules. z cōgressus cuz eo diu sit luctabant. Cū āt Anteus sentiret se debilitari sp̄ore cecidit in terrā z sic resumpsit vires. qd hercules cōgiscens ip̄m a terra eleuauit. z supra pectus suū ip̄m tenēdo oppressit. quousq̄ sp̄m exalaret

Hic ponit decimū laborē. Ubi norandū Lacus Euandri satiauit iras

Lacus fuit mōstz euomēs ignē p os. e? p̄ fuit Vulcan? manebat āt Lac? in mōte auerino spoliās z occidēs hoies z furto plurimū infisfēs. Cū āt hercules veniret de hispania duccēs secū mltos boues. Lacus qdā boues herculis furabāt. z traxit eū in antz suū retrorsuz p caudas ne furtū pateret. cū āt hercules q̄reret boues. p mugitū vnus bovis puenit ad antz. Laci. quo extracto ip̄m interfecit. cuius morte plācata est ira Euandri quē idem Oacus multū offenderat. Vñ d̄r in lra Oacus supple morte sua quā passus est ab hercule satiauit. i. cōpescuit iras Euandri quē Oacus multū offenderat

Hic ponit vndecimū laborē hercul. Ubi nos

Sciendū qm Arcadia erat qdā aper deuastās rōtā regionē quē cū hercules agitarer aper sibi insultās humeros herculis spuma maculauit quē apz tandem interfecit. vñ d̄r Seriger. i. aper gērens seras notauit. i. maculauit humeros herculis supple spuma vel saliva. q̄s humeros altus orbis forēt. i. erat cōpressus. qz vt statim pateb̄ hercules humeris suis celum sustulit.

Metrum septimū

¶ Hic ponit duodecimū z vltimū laborē eius. **¶** Vbi nota q̄ Arh
las fingitur fuisse qdam gigas supportans celum humeris suis. hic faci

Ultimus celum labor irreflexo

Sustulit collo. p̄ciumq; rursus

Ultimi celū meruit laboris

stulit id est supportauit celum collo irreflexo. i. inclinato z rursus meruit
celum tanq; p̄cium vltimū sui laboris

¶ Nichoratur phia ad imitationem predictoz fortū viroz dis
cens. Itē nunc fortes resistētes aduersitatibus. ire illuc vbi ducit via cel
sa id est ardua magni herculis que est virtutum. et via magni exempli

Itē nunc fortes vbi celsa magni

Ducit exēpli via. cur inertes

Terga nudatis. superata tellus

Sidera donat

aduersa. nam tellus. id est terrena concupiscentia superata donat homi
ni sidera id est celum. quia superata terrena concupiscentia efficitur hos
mo dignus celo quod est locus deorum z spirituum. Nam s̄m Aresto
telem primo celi z mundi. Omnes cum locum qui sursum est deo attri
buunt z barbari z greci quicunq; putant deos esse. De quo s̄t Plas
to in fedrone. Viri speculatiui viuentes s̄m viam contemplatiuam ce
lestes sedes recipiunt. in qbus felicitate deorum potiuntur. qua felici
tate nos faciat participes Iesus christus qui est deus sup omnia bene
dictus in secula seculorum Amen

Amici Danlii Scue. Boeci Ex
p̄sul. ord. p̄i. phie explicat li. quartus

¶ Incipit li. q̄ntus Prosa. i.
Exponit quid sit casus.

Dixerat. orationisq; cur/
sum ad alia quedam tra
ctanda z expediēda ver

¶ Hic incipit q̄n
tus liter Boeci de con
solatioe phie. cuius hec
est p̄ma prosa. in q̄ phia
vult soluere quedā dū
bia suam determinatio
nem consequētia de fas
to z prouidentia. Vide
tur enim ex dictis q̄ cas
sus non sit. quia si omia
sunt prouisa ita q̄ nihil
eueniat p̄ter ordinem. p
uidētie diuine. videt q̄

Liber quintus

nihil casualiter euentat
q̄a casus importat eue-
tum inopinatū. Itē vi-
des ex dictis q̄ liberū ar-
bitriū nō sit. q̄a oīa dī-
ponuntur s̄m ordinē fa-
talīs necessitatis. liberū
autē arbitriū necessitatē
excludit. videtur ergo si
ponit p̄uidentiā et fatū
q̄ omnino excludat libe-
rum arbitriū. phia ergo
in p̄nti libro inq̄rit vtrū

casus sit et quid sit. et inquit vtrū liberum arbitrium sit ponendo argu-
menta quibus liberum arbitrium cum prouidentia diuina non videri pos-
se stare. post hoc ponit falsam solutionem quorundā quam improbat. et
ponit p̄riam quam rōnibus confirmat et de eternitate determinat. et
alia plura sicut patebit. Et diuidit iste liber in. xi. p̄tes. q̄ sex sunt p̄os-
se et quinque mētra eius. q̄ partes et q̄ in eis determinant̄ patebūt in p̄os-
tessu libri. In p̄ma p̄osa determinat de casu. et primo Boetius tangit
p̄ctā phie cōmendans eius exhortationem sacram. et mouet questionē
de casu. Sc̄do phia excusat se ab eius determinatione. et Boetius illam
excusationem remouet. Tercio determinat de casu. secunda ibi. Tūc illa
ta sextino. tertia ibi. Tūc illa modo. Primo d̄r. Phia dixerat hec p̄dic-
ta et verbebat cursum oratōis. i. sermonis ad tractanda quedam alia ac-
tū expedienda. Tūc ogo Boetius inq̄. O phia recta est tua exhorta-
tio sacra et p̄osus est dignissima auctoritate. sed q̄ tu dudū dixisti septa
p̄osa. iij. li. questionem de prouidentia implicatā esse pluribus alijs. i.
questionibus ego experior re. id est realiter. quero enim an arbitreris ca-
sum omnino aliquid esse supple in rerum natura. et quidnam arbitraris
esse casum supple i rerum natura. ¶ Nota p̄ hoc quod d̄r Boetius dix-
erat. innuit phiam iam exp̄d̄uisse que ad sui speculationem spectabāt
et ita determinasse p̄ncipalem huius libri intentionem et phia verbebat
cursum orationis. id est orationem currentem. q̄ oīo phie non imp̄die-
batur īguorantia docentis nec tarditate dicētis. hanc orationem ver-
bebat ad quēdā alia tractāda. Que autē fuerant illa Boetius non exp̄-
mit. q̄ forsan sua opinione minus erant desideranda vel forsan q̄rū ad
p̄positum extranea. ¶ Nota q̄ d̄r exhortationem phie fuisse rectas
q̄ phia hortabatur ad virtutes et ad p̄emptū fortuitoꝝ. talis autē ex-
hortatio que sit ad bonum p̄sequendū et malū fugiendū recta est. et
d̄r exhortationem phie esse dignissimam auctoritate. q̄ quod a sapien-
tibus d̄r auctoritate sapientis dignum reputatur

¶ Nec phia excusat se
de huius opinionis vel
questionis determinati-
one. et Boetius illā excu-

tebat. B. Tūc ego. Recta quidem in
q̄ exhortatio. tuasq̄ p̄osus auctori-
tate dignissima. sed q̄ tu dudū de p̄-
uidentiā questionem pluribus alijs im-
plicitam esse dixisti. re experior. Que
ro em̄. an esse aliquid omnino. et quid
nam esse. casum arbitrarē.

P. Tūc illa. Sextino inq̄r debitu p̄-
missiois absolvere. viāq̄ tibi qua pa-

Prosa prima

triam reueharis aperire. **H**ec autē et si
perutilia cognitu. tñ a ppositi nostri
tramite paulisp auersa sunt. **A**ren/
dumq; est ne deujs fatigat⁹ ad eme
tiendū rectum iter sufficere nō possis
B. Ne id inquā proisus vereare. nā
quietis mihi loco fuerit ea quib⁹ ma
xime delector agnoscere. simul cū om
ne disputatiōis melati⁹ indubitata
fide pstitit. nihil de sequenti b am
bigatur.

iter. **D**icit boetius **O**phīa ne illud vereare. i. non timeas. qz hoc fuerit
mihi loco quietia agnoscere ea quib⁹ maxime delector. z cum omne latus
i. omnis circūstantia tue disputatiōis mihi pstitit fide indubitata nū
hū est quod ambigat de sequentib⁹. ¶ **N**ota qz dicit (qua via reuehar⁹
patriā) hic patriā vocat beatitudinē. quā prius inuenire docuit. illa autē p
que hō puenit ad ipsam sunt p̄tutes. de quib⁹ **B**oetius intēdebat agere
nō in hoc libro. s; in vltimis libris musice sue agendo de musica hūana. in
tentionē suā nō ppleuit. qz a rege **T**heoderico morte p̄uentus fuit.

¶ **P.** Tum illa. **M**orem inquit gerā
tibi. simulq; sic exorsa est. **S**iquidem
aliq; euentū temerario motu nulla q;
causaz cōnexionē. pductū casum esse
diffiniat. nihil omnino casum esse cō
firmo. z p̄ter subiecte rei significatiōez
inane prius vocem esse decerno.

morem. i. cōfirmabo me voluntati tue. z simul sic est exorsa. id est sic ince
pit. **S**iquidem aliquis diffiniat quo ad nomen dicens casum esse euentū. p
ductum motu temerario. id est improuiso. z nulla cōnexionē causaz. ego
philosophia affirmo casum sic omnino nihil esse. z decerno id ē iudico vo
cem casus proisus esse inanem p̄ter significatiōē rei subiecte. sicut hęc
vox chimera inanis est. ¶ **N**otandum qz quib⁹ quēstio si est precedat

rationē remouet dicens
Ophīa inquit. ego festi
no absoluerē. i. p̄ficere. de
bitum p̄missionis z aperi
re viā qua reueharis ad
patriā. **H**ec autē que tu
queris de casu. et si p̄ q;
uis sint utilia cognitu
i. cognitione. tñ paulisp
auersa sunt a tramite. i.
a via nostri ppositi. et dicit
paulisp. qz nō sunt tota
liter auersa. s; aliquantulū
elucidat p̄missa. et est
verendum. i. timendū ne
rū fatigatus deujs id ē
q̄stionib⁹ extraneis non
possis sufficere ad eme
tiendū. i. trāseundū rem

¶ **N**ic phīa determinat
de casu soluēdo p̄missa
sas cās z q̄stiones. p̄mo
ponit p̄mā. an casus sit
scdō scdā qd sit casus
ibi **L**icet igit. **P**rimo
ostēdit quid significet p
nomē casus ponēdo opi
niōē quorundā. scdō
improbat illā opiniōē.
ibi **Q**uis em. **P**rimo dicit
Boetio ego geram tibi

Liber Quintus

questiōne quid est. fin q̄ questiō qd̄ est querit de q̄litate rei. qz qd̄ est rei nulli debetur nisi enti. tñ questiō qd̄ est q̄rens de quo qd̄ est nois est p̄ma cognitio. 7 ideo ex q̄ quid est nois oportet scire de aliquo si est. p̄pter hoc p̄bia ad querendū de casu vtrū sit vel nō sit. accipit q̄ qd̄ est qd̄ significat per nomē. et d̄r. **S**i aliqui dicūt casum esse euentū temerariū sine omni cā p̄ductū. ego video vocem casus esse inanē tanq̄s sibi nihil corrūdeat in re.

Hic p̄bia improbat opinionē istam. ostēdēs casum nihil esse fin eam scdo soluit q̄stionem fin rei veritatē. ibi **A**risto/ teles meus **P**rimo poit

ynam rōem. scdo aliam. ibi **N**am nihil. **A**ntiqui dicebāt. q̄ casus est eue/ tus temerarius. i. improuisus. **C**ōtra hoc arguit p̄bia sic. vbiq̄s omnia sunt. p̄uisa. ibi nihil est temerariū. sed oīa que sunt. p̄uisa sunt a deo. ergo inter ea q̄ sunt nihil est temerariū. **H**anc rōem breuiter innuit in lra dices **Q**uis em̄ locus vllus p̄r esse reliquus. i. relictus temeritati. i. improuisio/ ni deo coercēte cuncta in ordinē. i. p̄uisum. q. d. nullus. **N**ota q̄ oīa a deo sunt. p̄uisa. **C**uius rō est. quozūcūq̄s deus est eā. oīa talia p̄uisa sunt a deo. s3 deus est cā omnis entis. ergo oīa entia a deo sunt. p̄uisa. **S**i autē deus sit cā omnis entis pater. qz ab ipso dependet celū 7 tota natura. vtz ex xij. metaphisice.

Hic ponit aliā rōem p̄bante q̄ casus nō po/ test esse sine omni causa p̄ductus. sicut dicebant antiqui. 7 arguit sic. qd̄ est ex nihilo nihil est. sed qd̄ ex nulla causa ē ex ni/ hilo est. ergo qd̄ ex nulla causa est nihil est. **S**ed fin antiqui casus est ex nulla causa. qz est. p̄duc/ tus sine omni cōnexionē causaz. ergo casus nihil est. **T**ñ dicit in lra. vera sentētia est cui nemo vn/ quā verez refragatus ē. i. p̄radixit. s3 ex nihilo nihil existere. quamq̄s il/ li antiqui illam p̄ponem ex nihilo nihil existere. ie/ cerint. i. posuerint quasi quoddam fundamentū

Quis em̄ coercente in ordinem cuncta deo locus esse vllus temerita/ ti reliquus potest.

Nam nihil ex nihilo existere. ve/ ra sentētia est. cui nemo vnq̄s veterū refragatus est. quāq̄s id illi nō de ope/ rante p̄ncipio. s3 de materiali subiec/ to. hoc est oīm de natura rōnum. q̄si qd̄ dā iecerint fundamentū. **A**t si nul/ lis ex causis aliqd̄ oriatur. id de nibi/ lo ortū esse videt. **S**i hoc fieri neq̄t nec casum quidē h̄mōi esse possibile ē qualem paulo ante diffiniuimus. **S**. **Q**uid igitur inquā **N**ihil ne est quod vel casus. vel fortuitū iure appellari queat. **A**n est aliqd̄ tamēssi vulgus lateat cui vocabula ista pueniant.

Prosa prima

160

non de opante principio. s. de deo creatore. qz ille ex nihilo aliquid fecit. sed intellexerit hoc de materiali subiecto. i. de tota natura fundata in materia. et exponit seipm dicens. hoc est de natura oim rōnum. i. de natura que est subiectū formaz naturalū. **S**z si aliquid oriatur ex nullis causis id videtur esse ortū ex nihilo. sz hoc fieri nequit vt aliqd oriatur ex nihilo. ergo nō est possibile casum esse h. mōi. id est ralem qlem pauloante distinctum. **S**im antiquos q sit euētus remerarius sine cōnexionē causaz. **Q**uid ergo dōm est de casu. querit **Boetius** **E**st ne nihil in rez. natura qd iure possit appellari casus vel fortuitū. vel est aliquid. tamen si p q̄uis lateat vulgus cui ista vocabula pueniant. **N**orandū q hec ppositio ex nihilo nihil exsistere vera est in p̄patione ad eam p̄ticularem q in sua actioe p̄supponit materiā. tñ in p̄patione ad eam vniuersalē que est cā totius entis non est vera. **U**nde dicimus deū omnia creasse ex nihilo. et fide tenem. **S**z antiqui de isto mō. p̄ductionis per creationē non loquebant. sz primo modo vñ **A**resto. p̄mo phisicōz dī **I**mpossibile est aliqd fieri ex his que nō sunt. **D**e hac em opinione pueniunt omēs qui de natura loquuti sunt.

Aristoteles meus id inq̄t in p̄bī sicis. et breui et veri p̄pinqua rōne diffinit. **B.** Quonā inquā mō. **P.** Quotiēns ait aliqd cuiuspiā rei grā geritur aliudq̄ quibusdā de causis q̄ qd intendebat obtingit casus vocatur **U**t si quis colendi agri cā fodiens humū defossi auri pōdus inueniat. **H**oc igitur fortuitu creditur accidisse. verum nō de nihilo est. **N**am p̄prias cās hz quaz improniusus inopinatusq̄ p̄cur sus casum videtur opatus. **N**am nisi cultor agri humum foderet. nisi eo lo cī pecuniā suam depositor obzuisset aurum non esset inuentum.

Hic phia soluit q̄stio nem de casu. et p̄mo ostē dit eam esse solutam ab **A**resto. et ostēdit modū eius. sedo declarat q casus licet nō habeat causas perse. hz tñ causas p accēs. ibi **H**e sunt igit **P**rimo dicit **A**ristoteles meus. i. doctria mea nutritus et deditus diffinit casum in phisica scz in sedo phisicōz breui rōne et p̄pinqua verit. veritati. **E**t q̄rit boeti. **Q**uonā inquā mō. dicite phia **Q**uoties aliqd geritur. i. fit grā cuiuspiā. i. alicui rei. et aliud p̄igit q̄busdā de causis q̄ qd intendebat. illud vocat casus. vt si aliq̄s cā colēs diagri fodiens humū inueniat pondus auri defossū. hec inuentio auz n̄ creditur fortuitu. i. a

casu accidisse. **U**lex p̄ sed talis euētus casualis nō est de nihilo. i. de nulla cā. sic dicebat diffinitio antiq̄z. qz euētus casualis hz p̄prias cās qz p̄cur sus inopinat. et iproniusus sp̄ ab eo q̄ aliqd fecit cā alteri rei videt opat.

A u

Liber Quintus

casum. nisi enim cultor agri foderet humum. que supple fossio est vna causa inuentionis auri. et nisi eo loco dispositio obruisset. id est fossio differet pecuniam suam que est alia causa inuentionis auri. aurum non esset inuentum. ¶ **N**otandum quod casus secundum Aristotem. est quando aliquid fit propter aliquem finem. ut fossio agri propter seminationem. Si aliquid aliud evenit ex quibusdam causis propter hoc quod intendebat hoc est casus. ut inuentio thesauri casualis est que non intendebatur a fossore agri. Ex quo patet quod inuentio thesauri casualis est. non ideo quod non est posita a deo. sed quod non est posita ab homine. et ita casus nihil est quod ad deum. sed est aliquid quo ad hominem propter cuius intentionem et positionem evenit

¶ **N**ic ostendit philosophia quod licet casus habeat causas. non tamen habet causas per se. sed per accedens dicens. **H**e sunt igitur cause fortuiti componendi. id est fortuiti eventus. quod fortuitum perpenditur prouenit ex causis obuijs et consequentibus. non ex intentione gerentis. non enim ille qui aurum obruit vel qui agrum exercuit. id est fodit intendebat ut ea pecunia repiretur. sed ut dixi propter gerentis intentionem evenit hunc fodere. quo ille obruit pecuniam. et occurrit suppletio intentio pecunie. ¶ **N**otandum quod causa efficiens non agit nisi moueat a fine. finis autem non mouet nisi finem quod est in intentione. et ideo respectu illius effectus fecerit quod est in intentione agens est causa per se. sed si aliquid contingat in actione preter intentionem agentis illius agens est causa per accedens. et sic casus quod contingit preter intentionem agentis non habet causam agentem per se sed per accedens

¶ **H**ic philosophia soluit secundam questionem ostendit quod sit casus. Concludit ergo diffinitionem eius ex ista dicens. **L**icet igitur diffinire casum esse eventum inopinatum ex causis consequentibus in his quod gerunt ob aliquid aliud. **T**unc ostendit quod effectus casualis cadat sub ordine prouidentie. **D**emonstrat enim quod casus prouenit ex causis consequentibus. quod autem cause consequuntur hoc prouenit ex ordine prouidentie unde dicitur. **C**asus vero percurrere et consequi facit ille ordo. id est fatalis. prouidens inueniuntur in coniectione. id est causa. qui descendens super ordinem de fonte prouidentie cuncta

¶ **H**e sunt igitur fortuiti cause componendi. quod ex obuijs sibi et consequentibus causis. non ex gerentis intentione prouenit. **N**eq; enim vel qui aurum obruit. vel qui agrum exercuit. ut ea pecunia repiretur intendit. sed ut dixi quo ille obruit. hunc fodisse conuenit atque concurrat.

¶ **L**icet igitur diffinire casum esse inopinatum ex consequentibus causis in his quod ob aliquid gerunt eventum. **C**oncurrere vero atque consequi causas facit ordo ille inueniuntur in coniectione. prouidens. qui de prouidentie fonte descendens cuncta suis locis temporibusque disponit

Metrum primum

disponit suis rpbz et locis ¶ Notandū qd diffinitio casus est bona. qz p eam casus distinguit ab alijs p hoc qd dicitur (casus est euentus inopinatus) excludit effectus necario eueniens vel vt frequenter. sicut solem oriri vel hos minē nasci cum quinqs digitis in vna manu. talia em̄ non eueniūt casualiter et inopinare ¶ Per hoc qd dicitur (ex pfluētibz causis) excludit casus pmo mō dicitur. qd fin antiq̄s ponebat pducī ex nulla pncione cāp. ¶ Per hoc autē qd dicitur (in his q gerunt ob aliqd aliud) excludit a casu causalitas p se. casus em̄ et fortuna sunt caule p accis. et fiunt pter intentionē agentis

¶ Metrum primū libri quinti

Rapis achemenie scopulis. vbi ver-
sa sequentum
Pectoribz figit spicula pugna fugat
Tygris et eufrates vno se fonte resoluunt
Et mox abiunctis dissociatur aquis
Si coeāt. cursumqz itez renocent in vnum
Cōfluat alterni quod trahit vnda radi
Cōueniant puppes. et vultu flumine trunci
Dirra qz fortuitos implicet vnda modos
Quos tñ ipsa vagos terre declinia casus
Surgitis et lapsi defluus ordo regit
Sic que pmissis fluitare videtur habentis
Fors. patitur frenos. ipsaqz lege meat

et alia q per ista flumina deferunt pcurrere. qui qdem pcurfus puenit in quantū regunt decursu istoz flumioz. et tñ est pter intentionē istoz qui regunt naues ¶ Eodē mō pcurfus causaz casualis q̄uis sit pter intentionē ipsoz agentū. tñ pcurrunt fin defluxū ordinis fatalis ex regimine diuine. pudentie. Et q̄uis nobis ignorantibz ordinē diuine. pudentie videat aliqd casuale et fortuitū. tñ in pparatione ad deū oia sunt ordinata et pūsa ¶ Vñ dicit in lra Tygris et eufrates resoluūt se vno fonte scopulis. i. ex cōcauitatibz rupis archemenie. i. montis parthie. vbi sez in parthia fugat pugna versa spicula. i. sagitta figit pectoribz sequentū. ¶ Est em̄ pfluēdo parthioz q fugiēdo pugnāt sagittādo a tergo ptra insequentes. et mox id ē post parū spaciū tygris et eufrates dissociatur abiunctis aquis sp̄ alijs et si dicti fluij itez coeāt. i. pueniāt et renocent in vñ cursum. cōfluat. i.

¶ Istud ē pri-
mū metrum hui-
us q̄nti. qd dicitur
metrum elegiacū
et primū metrum
ē dactylicū hex-
ametrum. scdm ē
trochaicū pens-
thameter. vel
dactylicū pētha-
metrum. In quo
phia ont. quō
euentus casual
se habeat ad p-
uidētiā diuinā
¶ Est autē mate-
ria exēpli. qz ty-
gris et eufrates
sunt duo fluij
ab eodē fōte. p-
cedētes. q post-
stea ab inuicē
diuidūtur. et si
itez cōcurrant
necē est naues

Liber Quintus

oportet pfluere illud qđ vnda alterni vadi. i. vtriusq; fluminis trahit. i. e. cum ducit. z pueniāt puppes z trunci vultu. i. eradicati flumine. i. p flumē et vnda mixta pfluens implicet. i. implicabit fortuitos modos. qz vnda faciet pcurrere fortuitu naves z truncos. qđ tñ vagos casus. i. casuales euentus regit ipsa declinā terre. i. depressio terre dans viā flumio. z defluus ordo lapsi gurgitis. i. currens aque regit illos vagos cursus. z ita est de euentu casuali respectu puidētie. vnde dicitur **Fors**. i. casus vel fortuna q̄ videtur fluire pmissis habentis. i. sine regimine. illa parit frenos. i. regimīa. z merat. i. transit ipsa lege. i. p ipsam legē diuine puidētie. ¶ **N**ota q̄ scribit in **Genesi** **Tygris** z **eufrates** sunt flumina qz ortus ē in padiso. **S**z hęc romulus auctoritate **Salustij** dicit. q̄ ortus **tygris** z **eufrates** demtratur in **achemenia**. i. in **parthia**. cui videt pſentire **Boetij** **Beatus** aut **Aug** sup **Gen**. ad lram istam pſtrietatē pcoradar dices. Illud ptingit in istis fluminib; qđ in alijs expimur. s. q̄ aliqui absorbent a terra. z itez oriunt. z qz hoc sepe p̄t ptingere. ideo de ortu ipsoꝝ flumioꝝ diuersa p̄nt dici. Qñ em̄ **Boysles** dicit in **Genesi**. q̄ oriunt in padiso p̄t intelligi de p̄ma eoz origiſne. Sz quod dicit ab alijs q̄ aljs oriunt intelligi p̄t de ortu eoz secundario.

¶ **N**ota q̄ **parthia** est qdā regio que alio noie dicitur **achemenia**. vñ dicitur homines **parthi** q̄ vincunt hostes suos fugiēdo. sagittas a tergo mittēdo. sic amor vincēdus est fugiēdo. Unde dicit poeta **Qua** specie martis cedit victoria **parthis**. **Cypris** ea p̄t simili qz vincitur arte **Cypris**. i. venus. qz colebat in **cypros**. Et paup̄ **Henricus** dicit. **Pro**scribas igit glaz dñs z sustibi ipsum. sp̄ amorē. Et fugiēdo fuga. quē fuga sola fugat.

¶ **N**ic incipit proſa secūda huius quinti. in q̄ incipit determinare de puidētia liberi arbitrij ad puidētiā diuinā. z p̄mo querit an liberū arbitriū possit stare cuz puidētia diuina. Et p̄bia pbat liberū arbitriū esse. secūdo ostendit quō diuersificat in diuersis. et tercio ostendit actus liberi arbitrij eade re sub puidētia diuina scđa ibi Sz hanc. tertia ibi **Que** tamen. **P**rimo dicit **Animaduerto** inquā id ē cognosco quō casus stat. cum puidētia. z ita pſentio sic dixisti. z querit **Boetius** **Est** ne vlla libertas arbitrij in hac serie causaz sibi herentū

¶ **P**roſa secūda quinti libri
De libero arbitrio

Animaduerto inquā. idqz vti tu dicis esse consentio. **S**ed in hac herentium sibi i serie causaz. est ne vlla nostri arbitrij libertas. an ipsos quoqz humanoꝝ motus animoꝝ fatalis cathena pstringit. **P**. Est inquit. **N**egzem fuerit vlla rōnalis natura. quin eidē libertas assit arbitrij. **N**am qđ rōne vti rōnaliter potest. id bz iudiciū quo quidqz discernat. **P**er se igitur fugiēda optanda ve diuoscip

Prosa secunda

Quod pro quis optandū esse indicat
petit. refugit vero quod estimat esse fugiē-
dum. Quare quibz in ipsis inest ratio
inest etiā volendi nolēdiqz libertas

an fatalis cathena. i. fa-
talis necitas cōstringat
morus. i. affectus huma-
noz animoz. **T**unc phia
pbat liberū arbitriū esse
dicens. Libertas arbi-
trij est nō ob stare predic-

ta p nexiōe causaz. Neqz em fuerit. i. esse poterit
libertas arbitrij eidē assit. Et accipitur hic rōnalis natura large p omni eo
quod hz cognitionē intellectiua. Probat autē q omni nature rōnali insit libe-
rum arbitriū. dicens Illud quod potest naturalit vti rōne id hz iudiciū quo
discernat vniūquodqz. igit p se discernit fugiēda z optanda. **E**d autē in-
dicat optandū id petit. i. psequitur. z refugit illud quod estimat fugiendū.
quare quibz inest rō illis inest libertas volēdi z nolēdi. Potest ergo rō sic
formari. omne quod potest vti rōne hz iudiciū cognoscēdi fugiēda z optāda
sz quod quisqz iudicat optandū. psequitur. z quod iudicat fugiendū hoc re-
fugit. **S**omne quod potest vti rōne hz voluntatē volēdi z nolēdi. **N**o-
ra q dē (illud quod vtitur rōe hz iudiciū quo discernat vniūquodqz) hoc dē
ad dām iudicij naturalis quod est in brutis. quo nō iudicatur vniūquodqz
agendū. sz aliqd pculare. sicut ouis nō iudicat de quolibet fugiēdo. sz de
lupo tū. z apes nō hnt industriā ad faciendū aliqd opus nisi ad fauos
mellis. sz iudiciū rōnis est de quolibet eoz q agunt. **N**ota q dicit
hātes rōnis iudiciū p se iudicat. psequendū vel fugiendū. licet em bruta
quodāmodo cognoscāt fugiēda vel psequēda. non tñ p se. qz nō sunt cau-
sa iudicij. **N**ō autē nō solū cognoscit finē z ordinata in finē. sz cognoscit
vlt per modū collationis z p modum syllogistici. etiā hō suū iudiciū iu-
dicat z discernit. qz intellectus est p rursus conuersa sup se

Sed hanc nō in omnibz equam
esse cōstituo. Nam supnis diuinisqz
substātijs z perspicax iudiciū z in-
corrupta voluntas. z efficax optatoz
prestō est potestas Humanas pro ani-
mas liberiores qdem esse necesse est.
cum se in mentis diuine speculatiōe
pseruāt. minus pro cum dilabunt ad
corpora. minusqz etiā cum terrenis ar-
tibus colligant. **E**xrema vero est fui-
tus cum vicijs deditē. rōnis proprie

Hic ostēdit phia quod
liberū arbitriū diuersifi-
catur in diuersis. i. in an-
gelis z in hoibz. dicens
Hanc scz libertatē arbi-
trij nō cōstituo esse equā
.i. equalē in oibz. qz ma-
ior est in substātijs diui-
nis qz in hoibz. Nam sup-
nis z diuinis substātijs
inest pspicax iudiciū. i.
ineffabile iudiciū. z inest
eis incorrupta volūtas
.i. inflexibilis ad malū.
et in eis est prestō. i. para
efficax prās optatoz. qz
nō est in eis impedimentū
executiōis. **H**as pro hūa

A. iij.

Liber Quintus

nas necesse est esse literiores. qñ pseruant se in speculatione diuine mentis. minus vero libere sunt cum dilabunt ad corpora. i. ad curam rez. corporalium. Et adhuc minus libere sunt cum colligant terrenis artibus. i. affectibus qbus minus resistere pñt passionibus insurgentibus. **Extrema pñ. i. maxima** est fuitus animar. qñ dedite victis ceciderint a possessione pprie rōnis. q regi. i. dirigi deberet in agēdo. **Nam** vbi. i. postq anime deiecerint oculos rōnis et intellectus a luce summe pñctis ad inferiora et tenebrosa. i. ad terrena et carnalia. mox caligant. i. obscurant nubes incitie. i. ignorantie. et turbant pñciosos affectibus. i. passionibus qbus accedendo et pñtiedo ad iuuant. i. augmentat feruiture quā inuexere. i. in duxerūt. et anime viciofor. sunt qdāmodo captiue propria libertate.

¶ Nota q liberū arbitriū est liberas iudicandi et exequendi res. vel sñ Boetii sup pñmo perihermenias **Liberū** arbitriū est de voluntate iudicii animi nullo extrinseco aut violēter cogente aut violēter impediēte. nullo cogēte ad faciendū qd displicet. nullo impediēte ne fiat qd placet. **¶ Nota** q liberū arbitriū in duobus consistit. scilicet in libertate iudicandi. et in libertate exequendi iudicata. **Pñmū** quidē scz libertatē iudicandi impedit ignorantia. sed scdm scz libertatem exequendi impedit impotētia executiois et corruptio voluntatis. quā doqz em possumus bonū pficere. cum voluntate corrupta vicio nō pficimur. In substantijs autē separatis non est ignorantia iudicandi. nec impotētia pficiendi. nec corruptio voluntatis. ergo in eis est maxima libertas arbitrii. **Intelligētie** em in nullo fallunt. ergo hñt pñcipalē iudiciū. et nunqz volunt nisi bonum. ergo in eis est incorrupta voluntas. et pñt pficere qcqd desiderant. ergo in eis est efficax potēstas opatoz. **¶ Nota** q qdam dixerūt fuisse de interione Platonis aias humanas sñ esse creatas in celo et postea descendere in corpora. et in eis deriseri rāqz in vinculis. sñ illos gradus libertatis animar. humanar. quas ponit in lra sic distinguunt. scilicet q anime cum sint in celo create. in pñeplatione diuine mentis sunt maxime libere. **Cum** autē desiderio corpor. incipiūt descendere ad corpus sunt minus libere. cum autē sunt ita colligate corporibz sunt adhuc minus libere sed minima libertas est in eis quādo subdunt vicijs. **Ista** tamē expositio non tenet sñ veritatē. ideo aliter exponit. q illas aias necesse est esse literiores q pñeplationi diuine inferuiūt. vt anime pñuosoz et pñeplatiuoz quoz pñerlatio in celis est. Ille autē sunt minus libere que dilabunt ad corpora. i. que descendūt ad curam rez. tp aliam. sicut sunt practici qui negotiantur circa bona tpalia et cōem vtilitatē dispensanda adhuc minus libere

possessione ceciderint: **Nam** vbi oculos a summe luce veritatis ad inferiora et tenebrosa deiecerint. mox incitie nube caligant. pñciosos turbant affectibus. quibus accedendo pñtiedoqz quam inuexere sibi adiuvant seruitutem. et sunt quodāmodo propria libertate captiue.

Metrum secundum

re sunt anime que terrenis artibus colligantur. i. que descendunt ad proprium corpus et propriam utilitatem. minime autem libere sunt que subdite vicijs rationem amittunt. viciosus enim non vniuersus tamen dominus est. scilicet tot dominorum quot viciorum secundum Augustinum

¶ Que tamen ille ab eterno cuncta perspicit ens prouidentie cernit intuitus. et suis quod meritis predestinata disponit: omnia videt et omnia audit.

quod ad omnes actus inde puenientes cernit ille intuitus prouidentie diuine cuncta. perspicit et queque predestinata disponit suis meritis. reddendo bonis bona et malis mala. et hoc confirmat autoritate greca que sonat in latino. Omnia videt deus et omnia audit. Vel secundum alios sonat. Deus illustrat omnia clarius quam sol. **¶** Hora quod licet diuina prouidentia ab eterno omnia prospexit non tamen propter hoc necitatur liberum arbitrium ad faciendum bonum vel malum. Quia secundum Aristotelem in ethica homo est dominus suarum operationum a principio usque ad finem et secundum merita operationum liberum arbitrium recipit penam vel premium

¶ Metrum secundum libri quinti

Puro clarum lumine phebum
Melliflui canit oris Homerus

Qui tamen intima viscera terre

Non valet aut pelagi radiorum

Infirma prumpere luce

Haud sic magni conditor orbis.

Huic ex alto cuncta tuenti

Nulla terre mole resistunt

Non nox atris nubibus obstat

Que sint que fuerint veniantque.

Uno mentis cernit in ictu

Que quia respicit omnia solus

Verum possis dicere solem.

¶ Istud est secundum metrum huius quanti quod est archilogici ab inuatore. dactylicum a pede predominante. In quo phia omne dat excellentiam diuine cognitionis in preparatione ad solum materiale dices. Homerus oris melliflui. id est dulcis eloquentie. cas nit. i. describit phebuz. i. solem clarum puro lumine forsan enim Homerus fecit librum de claritate solis. quod scilicet sol non valet preperere. i. penetrare intima viscera. i. profunda terre. et pelagi. i. maris. infirma. id est debili luce radiorum. haud sic. id est non sic habet se conditor magni orbis. scilicet deus sed ipse sua cognitione penetrat omnia cum nihil possit ipse

Liber Quintus

sum latere. huius scilicet conditori tuenti. id est respicienti cuncta ex alto celo terre sibi resistunt nulla mole. id est magnitudine sicut resistunt radij solis. **N**ec etiam nox obscura obstat sibi atris nubibus. immo in vno ictu mentis. id est in vno mentali intuitu cernit que sunt quantum ad presentia. que fuerunt quantum ad preterita. que veniunt quantum ad futura quem scilicet confiteor quia respicit omnia solus tu poteris dicere verum solem. **N**ostra licet deus omnia cognoscendo prouideat. etiam illa que fiunt ex libero arbitrio. voluit tamen quasdam creaturas esse liberi arbitrij. quia hoc magis decet diuinam bonitatem. sicut enim melius et nobilius est regnum in quo non tamen seruitur regi a seruis. sed etiam a liberis quam ubi tamen seruitur a seruis. Sic melius erit regnum dei et decentius ex hoc quod sunt aliquae creature libere seruantes. sicut homo et angelus quam si essent sole creature seruiliter operantes cuiusmodi sunt omnes creature propter hominem et angelum que ex determinatione nature necessitantur ad sua opera.

Hic incipit tertia pars huius quinti libri in qua Boetius obicit contra predicta ostendens non posse simul stare prouidentiam et liberum arbitrium. **Q**uod primo permittit quod dicta possint habere dubitationes. secundo ponit rationem dubitationis ibi. **N**umquam inquam. **P**rimo dicit. **T**um per tunc finitis predictis. ego boetius inquam. o philosophia rursum ego perfundo difficultatem ambiguitate. **E**t querit philosophia. **Q**uena est ista ambiguitas. tam enim pecto. id est iudico quibus tu perurtere. id est perurteris. **N**otandum quod pecto est ex aliquibus signis aliquid putare. et sic philosophia coniecit per locum a consuetudine accipitibus dubitationem Boetij. quia consuetudine loquebantur de prouidentia et libero arbitrio dubitabant de possibilitate eorum.

Hic Boetius exponebat suam dubitationem ostendens prouidentiam et liberum arbitrium esse incompatibilia. **P**rimo facit hoc secundo excludit quasdam vias quibus aliqui conabantur defendere prouidentiam ibi. **Q**uid igitur. **A**d philosophiam ergo incompatibi-

Prosa tertia libri quinti

Boetius disputat utrum valeat liberum arbitrium. quoniam deus cuncta prospicit. quae falli nihil potest.

Ut Am ego. en inquam difficilius rursus ambiguitate confundor. **P**. Quenam inquit est ista. iam enim quibus perturbare coniecto.

Numquam inquam aduersari ac repugnare videtur. prouidescere vniuersa deum et esse vllum libertatis arbitrium. **N**am si cuncta prospicit deus neque falli villo modo potest enenire necesse est. quod prouidentia futurorum eo

Prosa tertia

Puiderit: Quare si ab eterno nō facta
hoīm modo. s; etiā cōsilia voluntate
q; p̄noscit: nulla erit arbitrij libertas
Neq; em̄ vel factum aliud vllū. vel q̄
libet existere poterit volūtas. nisi quā
nescia falli prouidentia diuina presen/
serit. **N**ā si aliorū q; p̄uise sunt de
torq̄ri valent. nō iam erit futuri firma
p̄ntia. s; opinio potius incerta. qđ de
deo credere nephas iudico

lereť. p̄uidentia. q̄re si ab eterno nō mō. i. nō t̄m facta hoīm. sed etiā p̄silia
et volūtates p̄noscit. nulla erit libertas arbitrij. sed om̄ia eueniēt de necita
te. **Q** aut̄ deus sua p̄uidentia om̄ia p̄noscit declarat. **N**eq; em̄ poterit ex
istere aliquod factū vel aliqua volūtas nisi quā p̄senferit. i. p̄scuerit. p̄u
dentia diuina nescia. i. nō potens falli nec p̄nt aliter euenire q; p̄uila s; nā
si valent deoqueri aliorū. s. vt aliter eueniant q; p̄uila s; nō erit iā fir
ma p̄scia dei. s; potius erit incerta opinio qđ iudico nephas credere de
deo. ¶ **N**ota q̄ ex littera sic format ratio. Illa que p̄uident infallibilis
liter de necitate eueniūt. sed om̄ia p̄uident a deo infallibiliter. q̄oia de ne
cessitate eueniūt. et sic perit libertas arbitrij. ¶ **N**ota q̄ scia dei non est
opinio. q; opinio est eorū que sic et aliter se possunt habere ex p̄mo postero
rum. **S**cia autem est eorū que nō possunt se aliter habere. ergo scientia
dei non est dicenda opinio.

¶ **N**eq; enim illam probo rationem
qua se qđā credunt hunc q̄stionis no
dum posse dissoluere. **A**unt em̄ non
ideo quid eē vēturum qm̄ id p̄uidentia
futurū eē p̄spererit. s; econtrario
potius. qm̄ quod futurū est id diuinaz
p̄uidentia latere nō posse. **E**oq; mō ne
cessariū ē in cōtrariā rela bi p̄te. **N**eq;

litarē p̄dictorū. poit res
rationes. scđa ibi. **A**d hec
tercia ibi. **P**ostremo. **P**ri
mo ponit p̄nam ratioē
scđo excludit quādam so
lutionem eius. ibi. **N**eq;
em̄. **P**rimo dē. **A**unt
videt̄ aduersari et repug
nare deum p̄noscere vni
uersa et esse vllum liber/
tatis arbitrium. **Q** aut̄
ista repugnāt p̄bat. **N**ā
si deus p̄spicit cuncta
neq; vllō mō falli p̄t. ne
cesse est euenire illud qđ
p̄uidentia p̄uiderit eē futu
rū. qđ si nō eueniret fal

¶ **H**ic philosophia
excludit quandam res/
p̄nsonem que poss; da
ri ad p̄dictam rationē
et primo ponit eam. scđo
do eā excludit ibi. **Q**ua
si vero. **P**rimo dicit **N**eq;
enim probo. id est ap
probo illam rationē. id
est r̄p̄nsonem qua qđ
dam credūt se posse diss/
soluere difficultatez que
stionis. **A**unt em̄ nō iō
quid esse venturū. qm̄ p̄
uidentia p̄spererit illud

Liber Quintus

esse venturum. sed potius
us eō uerso. quoniam qđ
futurū est illud nō posse
larere. puidētiā diuī

nā. Quasi dicant. euentus rei est causa p̄scientie. ⁊ nō econuerso. ⁊ ideo ex
euentu dēter pcludi necessitas p̄scientie ⁊ nō econuerso s̄m eos. Et isto mō
necārium est hoc quod pcluditur de euentu relabi in p̄teritam partem. s.
ut quod pcluditur de euentu hoc pcludatur de p̄scientia. Neq; em̄ necē
est p̄tingere que puidēt s̄m eos. sed que futura sunt necē est. puideri.

¶ Hora q̄ prior ratio p̄tendebat q̄ om̄ia futura de necessitate eueniāt.
q̄ deus futura infallibiliter puidet. Responsio autē quorūdam ē p̄teritiū.
Dicit em̄. nō ideo quia deus p̄uidet futura necessario eueniūt. sed quia
ventura sunt. ideo deus ea p̄uidet

¶ Hic excludit istam
responsionē dicens. Ista
ratio p̄cedit quasi labo/
raretur querendo cuius
rei causa sit p̄scientia.
verus sit causa necessita/
tis futuroz. vel utrū ne/
cessitas futuroz sit cau/
sa. puidētie. sed nos nita/
mur. i. laboramus hoc ē
mōstrare. s. necārium ēē
euentū p̄scitarum reruz
q̄quo modo. i. quocunq;
mō se habeat ordo causa/
rū. etsi pro q̄uis p̄scien/
tia nō videat inferre ne/
cessitatem eueniēdi rebo/
futurū. qđ declarat in ex/
emplo dicens. Si aliq̄s
sedeat necē est opinionez
esse veraz que p̄cedat eū
se dere et econuerso. si de/
aliquo vera sit opinio q̄
sedet. necesse est eum se/
dere. igitur in vtroq; scz
in opinione ⁊ sedere ē ne/
cessitas. in hoc scz in sedē/
te est necitas sedendi. in
altero scz in opinione est
necessitas veritatis. sed
nō idcirco q̄scz sedet sup/
p̄te causaliter q̄nīaz vera

¶ Quasi vero que cuius rei causa sit
p̄scientia. ne futurozū necessitas.
an futurozū necessitas p̄videntie
laboretur. Ac non illud demonstrare
nitamur quoq; modo se habeat ordo
causarum. necessarium esse euentum
p̄scitarum rerum. etiam si p̄scientia
futuris eueniēdi necessitatem nō vi/
deatur inferre. Etem̄ si quispiam se/
deat opinionem que eum sedere cōie/
ctat veram esse necē est. Atq; econtra/
rio rursus si de quopiam vera sit opi/
nio quoniam sedet. eum sedere necē ē
In vtroq; igitur necitas inest. in hoc
quidē sedendi. at vero in altero verita/
tis. s. non idcirco quisq; sedet q̄m ve/
ra est opinio. s. hec potius vera ē q̄m
quēpiam sedere p̄cessit. Ita cū cā ve/
ritas ex altera p̄te p̄cedat. inē m̄ cōis

Prosa tertia

In vtracq; necessitas. **S**ilr de puidencia futurisq; reb; rōcinari p; **N**ā etiā si id circo qm̄ futura sūt puidēt. nō vero iō qm̄ puidetur eueniunt. nihilomin⁹ tñ a deo vel ventura prouideri vel prouisa euenire necesse est q̄ ad ptinen/ dam arbitriū libertatem solū satis est

nari de puidencia t de rebus futuris. nā z si pro q̄uis idcirco puidetur qm̄ futura sunt. non tñ ideo eueniunt qm̄ puidetur. nihilominus tñ necesse est a deo vel ventura prouideri vel prouisa euenire. ita q̄ veriq; parti inest necessitas q̄uis alteri causalitas quod solum satis est id est suffi cit ad pertinandam libertatem arbitriū.

Notandū q̄ rñsio ista quā innuit in lra videt esse ipsius origenis qui supra eptam ad Rhomanos sic dicit **N**on p̄pterea aliquid erit. qz il lud deus scit futurū. sed qz futurū est ideo scitur a deo anteq; fiat. qd tñ potest intelligi duplr **U**no q̄ euentus rei sit cā p̄scientie s̄m rōem p̄se quentie z sic rñsio est vera **A**lio potest intelligi q̄ euentus rei sit causa p̄scientie s̄m existētiā. z sic est falsa. z hoc mō improbatu; hiea **B**oe rio **P**rimo ergo ostendit **B**oetius q̄ ista responsio non est ad p̄positū. **S**ecdo ostendit q̄ non includit veritatem ibi. **J**am vero

Nic p̄bia ostendit q̄ ista rñsio inducit falsitatē. qz ponit q̄ ali⁹ quod t̄pale sit causa eterni. **D**icunt em̄ q̄ res future sint cause p̄uisionis

Jam p̄o q̄ p̄posterū est vt eterne p̄/ scientie. t̄paliū rē. euentus cause esse dicatur **Q**uid est autem aliud arbitra ri ideo deum futura quoniā sunt euē tura. prouidere q̄ putare que olim ac ciderūt cām summe illius eē puidētie

eternae **U**n̄ d̄r **J**am p̄o p̄posterum est id est p̄ uersum est vt euent⁹ res rum t̄paliū dicatur esse causa eterne p̄scientie quod dicit in ista rñsio ne **U**nde sub dit. **Q**uid est aliud arbitrarī deus ideo puidetur futura quoniā sunt ventura q̄ putare que olim acciderint id est ipsa futura eē cau⁹

sum. summe puidētie. quasi diceret. nihil est aliud dicere.

Notandum q̄ nullū temporale est causa eterni sed potius econ nerio **I**ndignius em̄ non est causa dignioris. eo q̄ causa dignior est effectū. temporale autem est indignius eterno sicut corruptibile incorruptibili. ergo zc.

Lib^r quintus

¶ Hic ponit scđam rñ/
sionē ad pbandā scđam
pclusionem dī. Ad hec
supple pđicta addēda ē
hec rō. Sicuti scio ēē qđ
id est aliquid. necē est ip
sum ēē. ita cū noni quid
futurum necē est id ipm
esse futurū. sic igit fit .i. ptingit vt euētus rei pscire nequeat euitari.

Ad hec: Sicuti cū qđ ēē scio. id ipm
ēē necē est ita cū qđ futurū noni. id ip/
sum futurū ēē necē est. Sic fit igit vt
euentus pscire rei nequeat euitari.

¶ Notandū qđ rō sic pōt formari. Sicut se hz scia respectu scib ilis pñtis
sic pscientia respectu effectus futuri. sed cū scio in pñti aliqd ēē necē est ip
sum esse. qđ cū pscitur aliquid futurū esse necē est ipm futurū ēē. sed deus
pseuit oia futura. qđ necārio eueniunt. z sic iterum tollit libertas arbitrii

¶ Hic ponit terciā rō
nem ad idē dices Si qđ
existimet aliqd ēē alioz/
sum id est aliter qđ res se
habeat illud non modo
id est nō rñ non est scia
sed est fallax opinio lon/
ge diuersa a veritate scie
quare si aliquid ita futu
rū est vt eius euētus nō
sit cert? z necārius quo
mō illud poterit psciri/
ri euenturum. q. d. nullo
mō. Cur? rōem assignat
dicens. Sicut ipa scia ē
impmixta falsitati. sic il/
lud qđ pcpit ab ea non
potest aliter esse qđ conce/
pitur. qđ si posset aliter
se habere tūc scia posset
esse falsa. Unde subdit
Ista est cā quare scia ca
ret mendacio. qđ necē est
vnāquamqz rem ita se
habere sicut scia ppres/
hendit eam se habere

¶ Postremo si quid aliquis aliozsum
atqz sese res habet existimet. id nō mo
do scientia non est. sed est opinio fal/
lax. a scientie veritate longe diuersa
Quare si quid ita futurum est vt eius
certus ac necessarius non sit euentus
id euenturum esse psciri qui poterit
Sicut enim scientia ipsa impermixta
est falsitati. ita id quod ab ea pcpitur
esse aliter qđ concipitur nequit. Ea
namqz causa est cur mendacio scientia
careat. qđ se ita rem quamqz habere ne
cesse est. vti eam sese habere scientia
comprehendit

¶ Nota qđ rō quā intendit est ista. Quicūqz existimat rem aliter ēē
qđ est eius estimatio est falsa z non est scientia sed fallax opinio. qđ si deus
pseuit aliquid futurū esse. z si ipm non necārio euenit sicut psciuūt pre
scientia dei non erit scia sed fallax opinio. qđ futura a deo psciuūta necārio

eueniunt. et sic perit liberum arbitrium

Hic phia improbatur modos quibus aliqui nituntur saluare prudentiam. Et primo quare quomodo possit saluari prudentia diuina improbandos duos modos quibus aliqui conabatur ipsam saluare. scilicet ponit terciū modū sicut ipse sum improbandos. scilicet ibi. et si apud **Primo dicitur. Quid igitur dicemus? Quoniam** modo dicitur per quod deus pronoscat hec futura incerta. **Primus** modus est ut dicatur deum ea quod prouideri iudicare infallibiliter quibus non possint euenire. **Sed** id est inconueniens. quia tunc falleretur sua prudentia. **Un dicitur. Nā** si deus censet. id iudicat euenire infallibiliter que etiam possibile est euenire. fallitur deus. quod non modo. id non tantum nefas est sentire de deo sed etiam nefas est voce proferre. **Secundus** modus est ut dicatur deū prouidere futura indeterminate. sicut

¶ Quid igitur Quoniam modo deus hec incerta futura pronoscat. **Nā** si inenitabiliter euentura censet. quod etiam non euenire possibile est. fallitur. quod non sentire modo nefas est sed etiam voce proferre. **At** si ita uti sunt. ita ea futura esse decernit. ut eque vel fieri ea vel non fieri posse cognoscat. que est hec conscientia que nihil certū nihil stabile apprehendit. **Aut** quod hoc refert vaticinio illo ridiculo tyresie. quicquid dicā aut erit aut non. **Quid** etiam diuina prouidentia. humana opinione presterit. si uti boies incerta indicat quorum est incertus euentus

futura sunt. sed isto modo prudentia dei non est certa. **Un dicitur. Si** deus discernit ista futura eē que promident indeterminate sicut sunt ut. scilicet quales car ea eque. id. equaliter posse fieri vel non fieri quod est ista conscientia quod nihil certū nihil stabile apprehendit quasi dicat talis prudentia nulla est et quid hec conscientia differt ab illo vaticinio ridiculo tyresie quod dicebat. **Quicquid** dicaz hoc erit vel non erit. **Quo** etiam id est in quo diuina prudentia presterit. id. preualebit humana opinione si iudicat incerta sicut homines ea quorum euentus est incertus. quasi diceret in nullo differt.

¶ Notandum quod cum Tyresias vidisset duos serpentes summi coire. perfectio baculo ipsos separauit ab inuicem. et mutatus fuit in mulierem. **Post** septennium iterum serpentes. coeuntes baculo separauit et mutatus fuit in virum. **Cum** autem orta fuisset dissensio inter Iouem et Junonem animato esset delectatio in coitu viri vel mulieris. electus fuit Tyresias in iudicē qui expressus erat sortem utriusque sexus. **Quā** autem diceret maiorem eē delectationem mulieris Juno promora excecavit ipsum. **Quā** piter at sui misere? in recō pensaz amissi vilius dedit sibi spiritū vaticinā

Liber Quintus

di. **F**uit autē hec sua varicinatio. Quicquid dicā erit vel nō erit. si ḡ deus non aliter p̄sciret futura indeterminata nisi qz erunt vel nō erunt. non differret sua p̄scientia a p̄scia. **T**ertie quod est ridiculosum

Nic ponit terciū modū conantiū saluare p̄uidentia. **E**t est vt ponamus om̄ia euenire de necessitate z auferamus liberū arbitriū. **P**rimo ḡ ponit istū modū. scdo ostēdit que incōueniētia sequantur ad ipsū. **Q**uo semel. **P**rimo ḡ p̄cludit istū modū. dicens. si ap̄ illū certissimū fontem oīm rez nihil p̄r esse incertum. certus est euentus eoz que ipse firmiter p̄scierit futura. **Q**uare nulla erit libertas humanis p̄silijs z actiōibz quas diuina mēs sine errore falsitatis cūcta p̄spiciens alligat z p̄stringit ad vnū euentum.

Notandū est q nulla mutatio cadit circa fontem oīm rerū. quia cognitio eius non potest esse incerta. z si esset incerta esset imp̄fecta z diuina. si ergo est certa respectu futurorum. necesse est vt omnia futura p̄scita a deo necessario eueniant

Nic ponit incōueniētia que sequuntur si auferat liberū arbitriū. **E**t p̄mo ostē q incōueniētia sequuntur ex pte hoīm. scdo q ex pte dei. terciū q ex pte p̄iunctio nis hoīm ad deū. scda ibi. **Q**uo nihil. terciū ibi. **I**git nec sperandi. **I**ncōueniētia ex pte hoīm s̄. **S**i nō sit liberū arbitriū frustra p̄ponunt hoīb pene vel premia. z iuste puniunt mali p̄miantur boni nec erunt vicia nec virtutes in hoīb? sicut nec in alijs q agūt necitate nature z nō libera re animi. **U**n̄ d̄. **Q**uo semel posito scz vt neget

Si apud illū rez oīm certissimū fontem nihil incerti eē potest. certus eoz est euentus q futura firmiter ille p̄scie rit. **Q**uare nulla est humanis p̄silijs actionibzq libertas. q̄s diuina mēs sine falsitatis errore cuncta p̄spiciens ad vnū alligat z constringit euentum

Quo semel recepto. quātus occasus humanarū rerū p̄sequat. liquet. **F**rustra cū bonis malisq premia pene ve proponūt que nullus meruit liber ac voluntarius motus aīoz. **I**dq oīm videbit iniquissimū qd nunc equissi/ mū iudicatur. vel puniri ip̄obos vel remunerari probos quos ad alteru/ trū nō pp̄ia mittit voluntas. sed futuri cogit certa necitas. **N**ec vicia igitur nec virtutes quicqz fuerint. sed omniū meritoz poti⁹ mixta atqz indiscrēta confusio.

Prosa tercia

liberū arbitrium liquet. i. manifestum est. quantus occasus. i. quanta de-
structio humanarū rerū. ¶ Sequatur **F**rustra em̄ pponuntur bonis p̄mia
et malis pene ita statuta z leges humane erūt inutiles que penas z p̄mia
statuūt q̄ null⁹ motus alioz. liber ac volūtari⁹ meruit z illud videbit in-
quissimum omnīū qd̄ nūc iudicatur equissimū scz puniti improbos z res-
munerare probos. quos ad alterutrū. i. ad p̄bitatē vel improbitatē non
mittit p̄pria volūtas sed cogit certa necessitas futuri. igit̄ virtutes z vis-
etia non erunt quicq̄ sed potius erit mixta z indiscreta p̄fusio omnium
meritorum scz bonorum z malorum

¶ **N**ota q̄ oēs p̄tutes z vicia oriūtur ex libera electione boni z ma-
li. z similiter punitio z remuneratio fiunt. p̄pter liberam actionē boni vel
mali. si ḡ tollit̄ libertas arbitrij nō erit libera electio nec libera actio bona
vel mala. z p̄ p̄ns nulla erit virtus z nullum viciū. z iniuste malus pu-
niatur. cū ex necessitate malū opes. z iniuste bonus premiatur cū ex necessitate
operetur bonum quod absurdum est dicere

Quoq̄ nihil scelerat⁹ excogitari p̄t
cū ex providentia rerū oīs ordo duca-
tur nihilq̄ p̄silijs liceat humanis. sit
vt vicia queq̄ nostra ad bonoz om-
nium referantur auctorem

¶ **H**ic oñ dicit incōueni-
ens qd̄ sequit̄ ex p̄e dei
scz q̄ de⁹ erit auctor ma-
lorum. vñ d̄r. **C**ū oīs or-
do rerū ducat̄ ex p̄ouis-
dentia diuina z si nihil
liceat libere fieri ex hu-
manis p̄silijs. fit. i. sequit̄
tur vt vicia nostra refe-
rantur in auctorem oīm
supple dei quo nihil scēz

leratius excogitari pōt q̄ deum dicere auctorem. malozum quod tñ ne-
cessarium est ablata libertate.

¶ **N**otandū q̄ defectus in opatiōe qui defectus nō est in p̄tate rei
vt euiretur. nec cārio est ab agente z a p̄ducente. Si ḡ actio voluntatis
nostre non est libera. defectus actionis sū voluntatez reducetur in deū
z sic deus erit causa defectuum nostrorum quod est absurdum

Igit̄ nec sperandi aliqd̄. nec dep̄can-
di vlla rō est **Q**uid em̄ vel speret q̄sq̄
vel etiā dep̄cet. qñ optanda oīa series
indeflexa p̄nectit **A**uferet̄ igit̄ vni cū
illud inter boīes deūq̄ p̄merciū spe-
randi scz ac dep̄ecādi **S**i quidem in
ste humilitatis p̄cio. inestimabilē vi-

¶ **N**ic ponit̄ inconue-
nientia q̄ sequunt̄ ex cō-
iunctione hoīs ad deū. qz
tolleret̄ actus dep̄candi
z actus sperandi q̄bus
maxime p̄iungimur deo
Tñ d̄r. **I**git̄ si tollit̄ libe-
rū arbitriū nec vlla rō ē
sperandi aliquid nec de-
p̄cādi inter deū z hoīes
Quid em̄ quisq̄ dep̄re-
cetur vel speret si series
indeflexa p̄nectit omīa
oprandi. q. d. frustra fit

B iij

Liber quintus

ret utrūq; igit aufert il/
lud vnicū pmerciū. s. spe/
randi ⁊ deprecandi inter/
deū ⁊ hoīes. vocat autē
spem ⁊ deprecationē com/
mercium. qz istis merca/
mur oīa beneficia. **U**n/
subdit **S**i quidē precio/
iuste humilitatis hō. p/
meret inestimabile vices
i. retributionem diuine
gr̃e qui modus deprecā/
di solus est quo hoīes vi/
dent posse colloqui cum
deo. ⁊ p̃iungi inaccessibili
luci. s. deo. pus q̃s hōmo
impetret qd̃ petit. prius
cū p̃ces porrigimus q̃s
effectum p̃sequamur. que. s. spes ⁊ deprecatio si nihil credant habere virtū
recepta. i. p̃cessa necitate futuroz. quid erit quo coniungi possumus illi
summo p̃ncipi rerum. q. d. nihil. quare necē erit genus humanū dissep̃tū
id est disiunctum suo fonte. i. a suo principio sēz a deo fatiscere. i. deficere
ṽt paulo ante cantabas in sexto metro. iij. libri.

¶ Notandū q̃ actus deprecandi spectat ad intellectū. ⁊ est oratio
fm̃ Johanne Damascenū ascensus intellectus ad deū vel in deum quo
quidem actu insinuamus deo indigentiam nostrā. nō q̃ deo p̃ insinuat̃
onem nostrā aliquid innotescat qd̃ prius ignorauerit. sed vt nos ipsa in/
suatione vtendo p̃sideremus in his esse recurrendū ad diuinū auxiliū.
Actus autē sperandi p̃inet ad voluntatē. qz eius obiectū est bonū futu/
rum. p̃ istū actum ad heremus deo tanq̃ p̃fecto p̃ncipio bonitatis. ins/
nitentes eius auxilio ad p̃sequendum bonū quo indigemus sed si h̃mōi
bonum necessario eueniret vel impossibile esset euenire. vterq; actus taz
deprecandi q̃s sperandi esset inutilis

¶ Nō incipit terciū
metrū huius q̃nti qd̃ d̃z
adonicū. vel fm̃ alios ar/
chilogiciū ab inuētoze.
dactylicū a pede p̃edoz
minante **I**n quo facit ex/
clamatōez sup̃ incō possi/
bilitate que apparet ins/
ter providentiā ⁊ liberū
arbitriū **E**t primo que
rit quare sint incompōs/
sibilia cum per se p̃sidez

cem diuine gratie p̃meremur qui so/
lus mod⁹ est. quo cū deo colloqui ho/
mines posse videant. illiq; inaccessē
luci: pus q̃s q̃s impetrent. ipsa suppli/
candi rōne p̃iungi. **Q**ue si recepta fu/
turoz necessitate nihil virium habere
credat. quid erit quo summo illi rerū
p̃ncipi p̃iecti atq; adherere possum⁹
Quare necesse erit humanū gen⁹. ṽt
paulo ante cantabas. dissep̃tum atq;
disiunctum suo fonte fatiscere

¶ Terciū quinti libri

Quēā discors federa rerum
Causa resoluit. q̃s tanta deus
Veris statuit bella duobus
Ut que carptim singula constant
Eadem nolint mixta iugari

Retrū

terciū

An nulla est discordia veris
Semper sibi certa coherent
Sed mens cecis obruta membris
Nequit oppressi luminis igne
Rerum tenues noscere nexus

rata sint possibilia: sed
ponit respōsionē ad hoc
tercio p̄tra respōsionē
obiicit. quarto obiectionē
nem soluit. secunda ibi.
An nulla. terciā ibi.
Sed cur tāto. quarta ibi.
Aut cū mentem. Quid
mo de. Quenā discors

causa resoluit id est sepe rat fēdera id est p̄cordias rerū. s. p̄uidētē diuine
z liberi arbitrii ne p̄pariantur se simul. aut quis deus bella tanta statuit
duobus veris vt singula vera que carptim. i. sigillatim uel diuim accep
ta p̄stāt. i. p̄manent. eadē tñ mixta. i. p̄iuncta nolūt ingari. i. copulari se in
uicem p̄pariendo. Tunc ponit respōsionem dicens q̄ istis duobus ve
ris scz. p̄uidētē z libero arbitrio nulla est discordia sed apparentia diss
cordie. pue nit ex debilitate nostri intellectus. Unde dicitur An est nota so
lutionis nulla est discordia veris sed semper certa coherent sibi. sed mēs
nostra obruta. i. oppressa membris cecis. i. cecitibus animam. illa nequit
igne. i. splendore oppressi luminis. s. intellectus noscere sub tiles nexs id
est p̄iunctiones rerum que videntur discordare

¶ Notandū si p̄sideremus p̄uidētē diuinā per se possibile est
eam esse. si p̄sideremus liberū arbitriū p̄ se etiam possibile est id eē vt p̄z
ex dictis. sed si p̄sideremus vtrūq; simul tūc videntur impossibilia si
cuc patet ex rōnibus sup̄ioribus. s. m̄ veritatē aut bene se p̄pariuntur sed
nobis nō apparet. qz intellect⁹ noster oppressus mole corporis nō potest
se eleuare in b̄mōi cognitiōem Nam s. m̄ sapientem Corpus qd corrum
pitur aggrauat aiam. z terrena habitatio opprimit sensum multa cogit
tantem. q̄ aut in homine sit libez arbitrium patet. nam ad hoc nos fides
restringit. cum sine libero arbitrio nō possit esse meritum. iusta pena vel
premium Ad hoc etiam inducūt manifesta indicia quibus apparet ho
minem libere vnum eligere z aliud refutare Et ad hoc etiam ratio cui
dens cogit. qua quidem ad inuestigationem liberi arbitrii originem ses
quentes hoc modo p̄cedimus In rebus em̄ que mouentur vel aliquid
agunt hec inuenitur differentia q̄ quedam hñt p̄ncipium sui motus vel
operationis in se in ipsis. Quedam p̄o extra se sicut ea que per violenti
am mouent in quibus p̄ncipiū est extra nūq; p̄ferente vim p̄ssio s. m̄ p̄m
tū. ethicorum. in quibus liberum arbitrium ponere nō possum⁹ eo q̄ nō
sunt causa sui motus Liberum aut̄ est quod causa sui est s. m̄ p̄m in p̄s
mo metaphisice Eoz aut̄ quoz p̄ncipium motus z op̄ationis in ipsis est
quedā talia sunt q̄ ipsa seipsa mouēt sicut aīalia. quedā aut̄ q̄ nō mouent
seipsa q̄uis in seipsis sui motus aliq̄ p̄ncipiū hñt. sicut graua z leuia

Sed cur tanto flagrat amore
Veri tectas repire notas

¶ Hic p̄bia obiicit
p̄tra solutionem Si em̄
aima ignozet sc̄as subri
les p̄iunctiones vnde est

B iij

Liber Quintus

¶ desideret eas scire euz
nihil ignotū possit desirari. vii. de. **Sed** cur
aia flagrat. i. ardet raro
amore. i. desiderio repire
notas rectas. i. notifica
tiones latētes veri. i. ve
ritatis. **Scit** ne mens illud
quod ipa anxia. i. sollicita
appetit nosse. q. d. non
q. nullus appetit scire illud
quod scit. z hoc est quod

dicit **Quis** laborat scire nota. q. d. nullus. opz igit dicere quod nesciat. z tūc
sequit aliud incōueniēs. s. q. aia desideret illud quod nescit. vii. de. **Si** nescit
illud quod petit. i. desiderat mens ceca. i. ignorans. **Quis** em̄ nescius optet
quicquid. q. s. em̄ p̄t sequi nescita. aut quis nescius p̄t noscere quo inueniat
supple illud quod qrit. **Et** q. s. nescius p̄t noscere formā reptā. q. d. nullus

¶ **Notandū** q. dictū est in r̄sione q. aia ignorat p̄possibilitatem. put
dentie z liberi arbitrii. sed desiderat eā scire. **Contra** hoc arguit sic. **Nul**
lus appetit scire quod scit. **Si** aia desiderat scire aliquid vel ignorat illud vel
scit. si scit q. non desiderat ipsum scire. q. nullus appetit scire quod scit. cum
ois appetitus sit rōne carentie. si aut ignorat illud quod desiderat quō igno
rū desiderat cū voluntas nō querat incognitū. ideo si ignorat nūq. cog
nosceret. **Quis** em̄ ignorum inueniet si em̄ paterfamilias quereret seruū
fugitiuum quem ignoret posset sibi multotiens occurrere q. ipsum nō in
ueniret. sicut dicit **Lincomiensis** super primo posteriorum

¶ **Hic** soluit obiectio
nē. **Ubi** notādū q. **Pla**
to posuit aias eē in celo
creatas z h̄e p̄gnitionē
oim p̄fectam. sed p̄ lap
sum ad corpora eas obli
uiscit cognitionē rerū in
p̄riculari z retinere eam
in vniuersali z postea p̄
exercitiū recuperare cog
nitionem rerum in p̄ri
culari. **Uñ** dicit sic. **An**
est nota solutionis cum
anima cerneret. i. specul
laret altā mentem. i. p̄fū
dam mentē dei. ipsa pas
siter idest simul nouerat
summam. i. ylem cogi

Scit ne quod appetit anxia nosse

Sed quis nota scire laborat

At si nescit. quid ceca petit

Quis em̄ quicquid nescius optet

Aut quis valeat nescita sequi

Duo ve inueniat. quis reptam

Queat ignarus noscere formam

An cum mentem cerneret altam

Pariter summam z singula nōrat

Hunc membrorum condita nube

Non in totum est oblita sui

Summamq. tenet singula perdens

Igitur quisquis vera requirit

Neutro est habitu. nam neq. nouit

Nec penitus tamen oia nescit

Sed quam retinēs meminit summā

Retrum terciū

Consulit. alte visa retractans

Ut seruatis queat oblitus

Addere partes

rorum. id est totaliter. sed ipsa tenet summam. i. cognitionē vlem reruz p dens singula. i. singularem pgnitōnem. Igit dīqs requirit id est inue stigat pgnoscerē vera. talis est habitu supple vt pfecte cognoscat de vē turo q oīno ignoret. **Uñ dr.** Nam neq nouit. i. in spēali et pfecte illud qd querit nec penitus nescit oīa sed ipe meminit. i. in memoria habet summam. i. vlem pgnitōnē quam retinens pfulit supple actuali p fidei ratione retractās. i. reuocans p studiū alte id est subtiliter visa. i. prius in speciali pgnita vt ipse queat addere oblitus pres pribo seruaz sup ple in memoria. ¶ **Notandū** q fm istam viam platonis solueretur rō pus tacta. Vel aīma sit quod desiderat vel nescit. **Dico** q nescit in spēali z in ppta forma. sed scit in vniuersali. **Ec cū dr.** Nullus desiderat norum. **Ulex** est. sicut est norum in vniuersali. tamen desiderat ipsuz vt est ignotum in spēali. z cum dicitur. si ignorat nūq in ueniet. verum est si ignorat tam in generali q in speciali. z si ignorat in potentia z in actu si tamen scit in potentia z in vniuersali z ignorat actu et in ppta forma potest ipm inuenire z adqūscere

¶ Prosa quarta vltimi li.

¶ **Pbia** inquit **Prescientia** fu/ turozū nūbū his que ventura sunt necessitatis importat

Tam illa. vetus inquit hec est de puidencia querela **Mar/** coq tullio (cū diuinationem distribuit) vehemēter agitata. tibi q ipsi res diu prorsus multumqz quesita. sed haud qua q ab vllō vestrū hac tenus satis diligenter. ac firmiter ex/ pedita. **Cuius** caliginis causa est. q humane rationationis motus ad di/

uinationem z singula id ē singularem cognitionez rez. sed nunc ipsa condi ta. id est recta nūte mē/ bzoz non est oblita sup

¶ **Hec** est quarta prosa huius quinti in q philosophia incipit dissol uere questionez de cō passibilitate prouidentie et liberi arbitri. **Et** pri mo tangit difficultatez huius questionis z cau sam difficultatis. z tan/ git modum procedendi circa eius solutionem. **Secundo** dissoluit eam ibi. **Quero** enim. **Pri/** mo dicit. **Hec** querela id est questio hec de prouidentia est verus z est vehemēter agitata id ē practata a **Marco** tulio cum distribuit. i. diu dit diuinationez. i. in ij. di uinationū vbi diuidit di uinationē in duas spēs z nō solum hūc s; tibi p/ si est res multum diu q

Liber

quintus

fita. sed haud quaes. id est non alicubi ab illo vestrum satis diligenter et firmiter expedita. **Qu**ius caliginis. id est. difficultatis causa est quod motus id est actus humane rationis non potest admoueri. id est. applicari ad simplicitatem diuine prouidentie que si nullo modo quod at excogitari nihil relinquere prozsus ambigu quod scilicet rationem et causam difficultatis ita demum patefacere et expedire temptabo si prius expendero id est declarauero ea quibus tu moueris

Nota quod questio de prouidentia diuina et libero arbitrio est omnium questionum difficilissima de qua multi antiquorum dubitabant et nonnulli modernorum propter eius difficultatem lapsi sunt quam Tullius in libro diuinationum pertractans et non valens dissolvere eius difficultatem. negat penitus prouidentiam et prescientiam futurorum a deo in predicto libro diuinationum.

Hic philosophia accedit ad solutionem questionis. et primo discuitur motus uia boetij. secundo soluit dubitationem siue questionem. ibi. **Q**uoniam igitur **C**irca primum sciendum quod duo fuerunt motus boetij principalia circa hanc questionem. **P**rimum quod uidetur necessarium si deus preuidet futura quod necessario eueniant. **S**ecundum motum quod futura quorum euentus est incertus sicut sunt futura contingencia non possunt a deo certa prouideri. **P**rimo ergo pertractat primum motum. secundo secundum ibi. **S**ed hoc inquit **P**rimo ostendit quod si deus prouidet futura non propter hoc necessario eueniunt. **S**ecundo mouet dubitationem. ibi. **S**ed

uine prescientie simplicitatem non potest admoneri. que si illo modo cogitari queat. nihil prozsus relinquatur ambigu. **Q**uod ita demum patefacere atque expedire temptabo si prius ea quibus moueris expendero.

Quero enim cur illam soluentium rationem minus efficacem putes. que quia prescientiam non esse futuris rebus causam necessitatis existimat nihil impediri prescientia arbitrij libertatem putat. **N**um enim tu aliunde argumentum futurorum necessitatis trahis nisi quod ea que presciuntur non euenire non possunt. **S**i igitur prenotio nullam futuris rebus adijcit necessitatem (quod tu etiam paulo ante fatebare) quid est quod voluntarij exitus rerum ad certum cogantur euentum. **E**tenim positionis gratia. ut quid consequatur aduertitas. **S**tatuamus nullam esse prescientiam. **N**um igitur (quantum ad hoc at

tinet) q̄ ex arbitrio eueniūt. ad necessi-
tatem cogunt. **B.** *Minime.* **P.** *Sta-*
tuamus itez esse sed nihil rebz neces-
sitatis in iūgere. manebit (vt opinor)
eadem voluntatis integra atq; abso-
ta libertas

batur impedire rōnem oñdentem nō esse libez arbitriū ppter p̄sciam di-
uinam quare rñsionem hic resumit oñdens eam aliquo modo esse bonā
quia sufficienter impedit intentionem aduersarij. Nam aduersarius ex
nullo alio probat necessitatem futuroz nisi quia sunt p̄scita a deo. cum
igitur ex responsione h̄ateat q̄ p̄scientia nullam causalitatem h̄z super
futura. videtur sufficienter ostensum esse q̄ ea que procedūt ex libero ar-
bitrio non sunt necessaria. Primo ergo ponit istam rñsionem resumens
do eius solutionem dicens. Quero em̄ cur istam rōnem soluentium p̄s-
tas minus esse efficacem que putat libertatem arbitrij nō impediri a p̄s-
scientia qz estinat p̄scientiam non esse eā necessitatis futuroz. q̄ autē
p̄ istam rñsionem impediatur illatio necessitatis futuroz. p̄z ex hoc. q̄
tu non trabis aliunde argumentū necessitatis futuroz nisi q̄ ea que p̄e-
sciūtur non p̄nt non euenire. Si igitur p̄notio. i. p̄scia futuroz nullā un-
ponit necessitatē rebz futuris. vt d̄t rñsio. 2 tu etiā fatebare pauloante
qd̄ est. id est qd̄ esse poterit. q̄ voluntati exitus cogantur ad certum euen-
tum. 2 ita p̄ istam rñsionem excludit necessitas futuroz. 2 manifestat se
in exēplo dicens. Ut aduertat qd̄ consequat̄ ḡra pōnis. i. exēpli. stutua-
mus. i. ponam⁹ p̄ impossibile nullaz esse p̄sciam futuroz. Nunq̄d igit̄
hoc posito q̄tum ad hoc. i. quantū ad istam illationem qua ex p̄scia cō-
cludit necessitas futuroz ea q̄ veniant ex arbitrio cogant̄ ne ad necessita-
tem. **Dicit Boetius Minime.** Et p̄bia Statuamus itez esse proui-
dentiam. sed nihil necessariū iniungere rebz futuris manebit vt opinor
eadem libertas voluntatis integra 2 absoluta ab omni necessitate

¶ Respondū q̄ h̄or solutio improbat̄ fuit bona 2 mala In h̄ fuit bona
qz posuit p̄sciam nō eē eā necessitatis futorz. **Dicit em̄** 3o fusa eueniūt
nō qz de⁹ p̄uidet. sed in hoc fuit mala qz posuit futura eē eā p̄scie dei
Dicit em̄ qz futura sunt iō deus ea p̄uidet. patet ḡ ex responsione anti-
quoz q̄ p̄scia non est eā necessitatis rebz futuris.

Sed p̄scia inquires tamen si futuris
eueniēdi necessitas nō est. signū tñ est
necessario ea eē ventura. Hoc igitur
modo etiā si p̄cognitio non fuisset. ne

¶ Nec oñdit p̄bia q̄ p̄scia diuina nō sit sig-
num necessitatis rebz fu-
turis. **Secōdo** oñt q̄ mo-
dus probandi ex signo
non est efficax. ibi. **Tam**
vero. **Primo** d̄t. **Tu in-**
quires. i. dicere poteris 2

Liber quintus

si pro quāvis p̄scia non sit necessitas euentendi rebus futuris. tñ est signū ea necessario esse ventura. ⁊ ita ex p̄scia potest inferri necessitas futuroꝝ tanq̄ ex signo. Hoc igitur modo ponēdo p̄sciam esse signū necessitatīs futuroꝝ constaret exitus. id est euentus futuroꝝ esse necessarios etiam si non fuisset p̄conicio. qđ probat ex natura signi dī. Omne nā

qđ signū tm̄ ostendit quid sit. i. manifestat illud cui⁹ est signū. sed nō efficit qđ designat. q̄re vt p̄notionem id est p̄uidentia appareat esse signū necessitatis futuroꝝ demonstrandum erat prius nihil contingere non ex necessitate id est omnia euenire necessaria. Alioquin si hec necessitas futuroꝝ nulla est. nec illa p̄scientia poterit esse signum eius rei que non ē et ita non valet arguere necessitate futuroꝝ ex p̄scientia tanq̄ ex signo. ¶ Nota qđ signum non est causa cui⁹ est signū sed tm̄ manifestat signatū esse. vt circulus non est cā venditionis vini. sed tm̄ est signū venditionis. Si ergo p̄scientia esset signum necessitatis futuroꝝ p̄supponeret futura esse necessaria. ⁊ sic ad ostendendū p̄sciam esse signū necessitatis futuroꝝ oportet prius ostendere futura necessario esse futura anteq̄ p̄scia esset signū necessitatis futuroꝝ. al̄s p̄scia esset signū alicui⁹ rei que non est quod est absurdū

¶ Hic ostendit modū p̄bādī ex signo nō esse efficacem. ⁊ dī. Cōstat. i. manifestū est rōnem subnixam. i. firmatā demonstratione eaz non esse ducendam ex signis neq̄ ex argumentis extrinsecus petitis. id est acceptis. sed firma ratio ducenda est ex conuenientib⁹ id est p̄p̄is et necessarijs causis. Cū ergo predicta ratio processerit ex signo non est efficax et demonstratio cū sit a posteriori. Demonstratio autē que est potissima p̄bationū ipsa est a priori cū sit ex causis p̄ se immediatis priorib⁹ ⁊ notiorib⁹. ⁊ pro tanto etiam demonstratio est syllogismus facies scire efficax ad probandū. ex primo posteriorum

¶ Hic p̄bia probat quādam dubitationē

necessario s futuroꝝ exitus esse cōstaret. ¶ Omne etem signum tm̄ quid sit ostendit non vero efficit qđ designat. Quare demonstrandū prius est nihil non ex necessitate p̄tingere vt p̄notionem signum esse hui⁹ necessitatis appareat. alioq̄n si hec nulla est. ne illa qđ ē eius rei signū poterit esse que non est

¶ Nam vero probationem firma rōe subnixam cōstat. non ex signis neque petitis extrinsecus argumentis. s̄ ex conuenientibus necessarijsq̄ causis esse ducendam

B. Sed quis fieri p̄t vt ea non p̄ueni

Prosa quarta

ant que futura esse puident. **P.** Quasi vero nos ea que puidencia futura esse prenoscit. non esse euentura credamus. **A.** non illud potius arbitremur. licet eueniant. nihil tamen ut euenirent sui natura necessitas habuisse. **Quod** hinc facile perpendas licebit. **Plura** etenim dum sunt subiecta oculis intuemur. ut ea que in quadrigis moderandis atque flectendis facere spectantur aurige atque ad hunc modum cetera. **Nam** igitur quicquid illorum ita fieri necessitas vlla compellit. **b.** **Di** nime. **P.** Frustra enim esset artis effectus. si omnia coacte mouerentur. **Que** igitur cum sunt carent existendi necessitate. eadem priusquam fiant sine necessitate futura sunt. **Quare** sunt quodam euentura. quorum exitus ab omni necessitate sit absolutus. **Nam** illud quidem nullum arbitror esse dicturum quod que nunc fiunt. priusquam herent euentura non fuerint. **Hec** igitur precognita. liberos habent euentus. **Nam** sicut scientia presentium rerum nihil his que fiunt. ita presentia futurorum. nihil his que ventura sunt necessitatis importat.

et soluit ea. **Videtur** enim ex dictis sequi quod aliqua possunt presciri que tamen non necessario eueniunt. prius tamen euenire. et sic sequitur quod aliquid prescitur a deo non eueniat. **Primo** ergo philosophia dubitatio de hoc querit dicens. **Ex** quo ita est quod ea que sunt prescita non sunt necessaria. sed prius non euenire. **Qui.** i. quomodo fieri potest ut ea que puidentur futura esse non eueniant.

Tunc soluit dubitationem dicens. quod non negatur quod prescita non eueniant. immo oportet dicere quod prescita eueniant. sed tamen non eueniunt de necessitate. **U**nde (quasi vero) quod dicitur ista dubitatio. procedit quasi non credamus ea que puidentia prenoscit non esse euentura. sed hoc non est verum sed potius arbitremur illud scilicet quod licet futurum eueniat nihil tamen necessitatis habuisse i sua natura ut eueniret. **Et** manifestat exemplo quod aliquid certe apprehendit. quod tamen non est necessarium. dicens quod aliquid cognitum eueniat. et tamen non necessario licebit. quod tu hoc perpendas. hinc. i. ex tali exemplo. **Intuemur** enim plura exempla oculis dum fiunt. i. dum sunt in fieri sicut ea que videntur aurige facere in moderandis et flectendis quadrigis. et cetera videntur ad hunc modum. ut que fiunt in alijs actibus voluntarijs. **Nunc** illa necessitas con-

Liber Quintus

pellit aliquod istorum ita fieri sicut oculis videtur. dicit Boetius (minime)
Et assignat rationem frustra enim esset effectus artis si omnia mouerentur
 acta. et frustra esset ars flectendi quadrigam si necessarium flecteretur. **Igitur** illa
 que cum fiunt carent necessitate existendi eadem sunt futura sine necessi-
 tate prius quam fiant. **Et** quo concludit quod quidam sunt ventura quorum exitus
 id est euentus est absolutus ab omni necessitate. **Et** forsitan aliquis diceret.
Ea que nunc fiunt non erant futura antequam essent. hoc excludit dicens
Nullum arbitror esse dicturum quod que nunc fiunt euentura non fuerunt. hoc
 enim esset nimis irrationabile. **Ideo** necessarium concluditur. quod hec etiam pre-
 cognita habent euentus liberos. quia sicut scientia presentium nihil imponit necessi-
 tatis his rebus que fiunt in presenti. sicut patet in exemplo predicto de res-
 gimine quadrigarum. Ita prescientia futurorum nihil imponit necessitatis his que
 ventura sunt. **¶** Notandum quod futura in ordine ad diuinam prouidentiam
 sunt necessaria necessitate conditionata. non enim omnia sunt necessaria necessita-
 te absoluta. **Dulce** enim a ratione eueniunt. sicut ea que fiunt ab arte et a vo-
 lun-tate. ut regimen quadrigarum. si enim regimen quadrigarum necessarium eueni-
 ret frustra esset ars regendi quadrigam. **¶** Nota quod sicut res actu fiunt
 ita erant futura. sed quedam actu libere fiunt. ergo libere future. et per con-
 sequens non omnia sunt necessaria futura. licet necessitate conditionata in quoniam
 tum spectantur ad prouidentiam diuinam. non tamen in sui natura considerata ne-
 cessario eueniunt necessitate absoluta. sicut postea videbitur. ubi distinguet
 duplicem necessitatem. scilicet conditionatam et absolutam

¶ **N**unc philosophia discus-
 tit motum Boetij. vtrum
 futura incerta sicut sunt
 contingencia possunt cer-
 te presciri. **Et** primo mo-
 uet dubitatione de hoc.
 et tangit rationem dubita-
 tionis. secundo assignat
 causam erroris. ibi **Quo-**
 tus erroris causa est. **Di-**
 cit primo. **Sed** tu inquis
 o boetij hoc ipsum dubi-
 tatur. an possit esse vlla
 prenotio. id est prescientia il-
 larum rerum que non ha-
 bent necessarios exitus. id
 est euentus. **Hoc** enim nullo
 modo videtur possibile
 cum videntur hec dis-
 sonare. scilicet prescientia et prin-
 gentia. **Tu** enim putas si
 preuideant contingencia
 necessario ipsa consequi. esse

¶ **Sed** hoc inquis ipsum dubita-
 tur. an earum rerum que necessarios
 exitus non habent. vlla possit esse pre-
 notio. **Dissonare** etenim videntur. pu-
 tasque si preuideant consequi necessita-
 tem: si necessitas desit minime presci-
 ri. nihilque scientia preprehendi posse ni-
 si certum. **¶** **¶** Si que incerti sunt exitus
 ea quasi certa prouidentur. opinionis id
 esse caliginem. non scientie veritatem.
Aliter enim ac sese res habeat arbitra-
 ri. ab integritate scientie credis esse di-
 uersum.

Prosa quarta

necessitas desit minime ea presciri. et putas nil posse comprehendere prescientia diuina nisi certum. Et si ea que sunt incerti exitus. et euentus sicut contingentia si pudent illa quasi certa. tu putas illud esse caliginem opinionis non veritate scientie. et in hoc tu decipieris. cuius deceptiois causa est error tuus circa iudicium cognitionis. **Q**uedis enim diuersum esse ab integritate scientie aliter arbitrari rem quam se habere. et in hoc erras. **N**otandum quod quia nos non possumus futura contingentia certe prescognoscere. putamus scire deum hoc non posse. res enim eodem modo se habens diuersimode a diuersis potest cognosci. **U**nde cognoscere rem aliter quam se habet ex parte rei cognoscere non est scientia. sed cognoscere rem aliter quam se habet ex parte cognoscentis tunc est scientia. et sic futura contingentia licet in se sint incerta. possunt tamen presciri a deo sine errore falsitatis.

¶ Cuius erroris causa est. quod omnia que quisque nouit ex ipsorum terminum vi ac natura cognosci estimat quam sciuntur quod totum contra est. Omne enim quod cognoscitur non secundum sui vim. sed secundum cognoscentium potius comprehenditur facultatem.

et primo Cuius erroris causa est. quod existimat quod omnia que quisque nouit illa cognosci terminum ex vi et natura ipsorum que sciuntur. et non ex vi cognoscentis. quod totum est contra. id est per contrarium. quod res magis cognoscuntur secundum naturam cognoscentis. Omne enim quod cognoscitur non apprehenditur secundum sui vim. id est secundum modum sue nature. sed potius secundum facultatem cognoscentis. **N**otandum quod si cognitio esset secundum facultatem rei cognite tunc res ab omnibus eodem modo cognoscere. et sic aliquid apprehenderet eodem modo ab intellectu humano et diuino. quod falsum est. quod sunt incerta apprehensione humana. certa sunt apprehensione diuina. cognitio ergo potius attenditur secundum facultatem potentie cognoscentis. ita quod quanto potentia est efficacior. et certior. tanto certius et limpidius rem apprehendit.

¶ Nam ut hoc breui aliquis exemplo. eandem corporis rotunditatem aliter visus. aliter tactus agnoscit. Ille eminens manens totum simul iactis radiis intuetur. Hic vero coherens obiectum atque coniunctus circa ipsum motus ambitum. rotunditatem partibus apprehendit.

¶ Nec philosophia assignat causam erroris. **U**bi notandum. quod causa erroris quare non putamus in certa non posse certe prescire. quod putatur quod facultas cognitionis sit secundum facultatem rei cognite. et non ipsius cognoscentis. quod falsum est. **P**rimo ergo premittit causam huiusmodi erroris. secundum quod improbat ipsum. ibi.

Nam ut hoc breui. **O**mnis

¶ Nec probat philosophia quod facultas cognitionis est secundum facultatem potentie cognoscentis. et non ex parte rei cognite. **P**rimo declarat hoc exemplis. secundo probat hoc idem per rationem. ibi. **N**ec id iniuria. **P**rima diuiditur in duas. secundum quod ponit exempla. secundum ibi ipsum. **P**rimo de

Liber Quintus

q̄ cognitio fit fm facultatē cognoscēris liquet breui exemplo. nam visus aliter cognoscit eandē corporis rotunditatē. ⁊ aliter tactus. Ille em̄ visus manens eminus. i. longinquo intuet totum corpus siml' tactus radijs visibilib'. hic vero sc̄z tactus coherēs ⁊ p̄iunctus orbi. i. rotunditati ⁊ moris circa ip̄m ambitū. i. circa corpus rotundū p̄prehendit etus rotunditatem partib'. i. p̄ p̄tes ¶ Nota q̄ innuit duplicem drām inter modū cognoscendi visus ⁊ tactus. Prima est. q̄ visus a remotis existens cognoscit alī quod corpus rotundū. Tactus autē non cognoscit ip̄m nisi p̄iunctus. Secunda dīctā est. q̄ visus totum corpus sit' p̄prehendit. tactus autē p̄ partes. talis autē diuersitas in cognoscēdo nō esset si res cognoscere ex sui natura. cum eadē maneat in vtrac̄q̄ cognitioē ¶ Nota q̄ quidā dixerūt visionē fieri p̄ emissionē radioz visualiū ab oculis vsq̄ ad rem visam. Sc̄z hec opinio est p̄ra Aresto. visio em̄ non fit extramittēdo. s̄z intrus suscipiendo. patiente em̄ aliquo sensitiuo fit ip̄m videre. sc̄do de aīa. Hic autē loquitur opinione antiq̄z. cum dīc q̄ visus totū corpus intuet tactus radijs

¶ Nec ponit sc̄dm exemplū in p̄trib' cognoscitiuis subordinatis sc̄cūdo ostendit quō iste virtutes se habeat ad inuicē. ibi ¶ In quo illud. Pr̄o ergo declarat quō idē a diuersis potētīs diuersimode p̄hendit. dicens Sensus exterior aliter contuetur ip̄m hominē. aliter h̄y maginatio. aliter ratio. aliter intelligentia diuina. Sensus em̄ exterior sicut visus iudicat figurā hominis in subiecta materia. i. sensibili materia. s̄z h̄y maginatio solam figurā discernit sine materia. i. in absentia rei material'. Ratio vero hanc h̄y maginationē transcendit. ⁊ ipsam sp̄m. i. naturā specificā hoīs que singularib' inest p̄pendit. i. discernit vniuersali p̄sideratiōe. Oculus vo. i. p̄sideratio intelligentie est excelsior. q̄ intelligentia diuina sup̄gressa ambitum vniuersitatis qui existit in singularib' illam simplicē formā sc̄z y deam hominis que est in mente diuina p̄tuetur acie. i. speculatiōe pure mentis ¶ Notā dum q̄ primū exemplū fuit de p̄trib' cognoscitiuis nō subordinatis. sicut de visu ⁊ tactu. Istud autē ex^o est de p̄trib' subordinatis q̄ sunt quorū. i. sensus exterior. q̄ inest oib' aīalib'. h̄y maginatio q̄ inest tñ aīalib' p̄fectis

¶ Ipsum quoq̄ hominē aliter sensus. aliter h̄y maginatio. aliter rō. aliter intelligentia cōtuetur. Sensus em̄ figuram in subiecta materia p̄stitutā h̄y maginatio vero solum sinē materia iudicat figurā. ratio vero hanc q̄z transcendit. speciemq̄ ipsam que singularib' inest vniuersali cōsideratione p̄pendit. Intelligentie vero celsior oculus existit. Sup̄gressa namq̄ vniuersitatis ambitum. ipsam illam simplicē formam pura mentis acie cōtuetur.

Prosa quarta

ratio que tñ est in hoĩbus. ⁊ intelligentia per quam intelligit diuinā cognitionem. iste virtutes habent diuersum modū cognoscendi eandem rē. scilicet hominē vt declaratur in littera. quod nō esset nisi pgnitio fieret fm facultatem virtutum cognoscendum. ⁊ nō rei cognite.

In quo illud maxime considerandum est. Nam superior comprehendendi vis amplectitur inferiorem. inferior vero ad superiorem nullo modo confurgit. Neq; enim sensus aliquid extra materiam valet. vel vniuersales species ymaginatio contuetur. vel ratio capit simplicem formā. s; in intelligentia quasi desuper spectans concepta forma. q̄ subsunt etiam cuncta diiudicat. s; eo modo quo formam ipsam q̄ nulli alij nota ēē poterat comprehendit. Nam ⁊ rationis vniuersum et ymaginationis figuram. ⁊ materiale sensibile cognoscit. Nec ratione vtens. nec ymaginatione. nec sensibus sed illo vno ictu mētis formati (vt ita dicam) cuncta prospiciens

Nic ostendit p̄bia quomō dicte p̄tutes cognoscitue se hñt ad inuicem. ostendēs q̄ q̄d p̄t virtus inferior potest etiam supior ⁊ amplius. Et primo hoc ostendit de intelligentia respectu aliarū virtutum. Secūdo ostendit idem de rōe. scilicet cūda ibi. Rō q̄z Primo dicit. In quo. i. in ordine istarum virtutū illud est maxime p̄siderandus q̄ vis p̄prehendendi superior amplectit in se inferiorem. qz virtus superior cognoscit omne illud q̄ inferior. Inferior autem nō confurgit ad superiorem. ita vt apprehendat illud quod superior. q̄ manifestat in exēplo dīcens. Neq; em̄ vllus sensus aliquid valet apprehendere extra materias et ymaginatio cōtuetur species vniuersales. id ē minus particulares. sed ratio capit simplicem. id est vniuersalem formam.

Intelligentia autem diuina quasi desuper spec

rans cum sit in supremo gradu cognitionis ipsa concepta forma ideali diiudicat etiam cuncta que subsunt illi forme. vt pgnoscendo ideam hominis cognoscit omnia que sunt in homine. sed eo modo comprehendit ipsam formam quo modo nulli inferiori virtuti nota esse poterit. Nam ipsa cognoscit vniuersum. id est vniuersalem formam rationis ⁊ figurā ymaginationis. ⁊ materiale sensibile quod spectat ad sensum exteriorem non vtens ratione nec ymaginatione sensibus. sed prospiciens cūcta vno ictu mētis. id est absq; discursu cognoscit. quod non facit ratio.

Lib^r Quintus

¶ Notandum q̄ quia virtus superior virtutem includit inferiorē sicut tetragonū includit trigonū. vt p̄ secundo de anima. ideo q̄cquid p̄ virtus inferior potest z superior. z magis quia modo magis vti comprehendit quod inferior modo magis particulari. licet nō econuerso. iō que potest intelligentia humana comprehendere potest z diuina intelligentia. licet non econuerso.

¶ Nec ostēdit idē de ratione q̄ sicut intelligētia cōprehēdit alias tres virtutes inferiores. sic ratio etiam p̄prehēdit sub se alias duas virtutes. s. ymaginationem z sensū dicens. q̄ ratio concipit quid vlt nō vtens ymaginatōe nec sensibus. et comprehendit ymaginabilitā z sensibilia vti comprehensione. Nec enim est ratio que ita diffinit vniuersale sue cōceptionis homo est animal bipes rationale. q̄ diffinitio cum sit vniuersal nō ratio. i. notificatio tñ nullā etiam ignorat rēēē ymaginabilem z sensibiles q̄ hac diffinitione explicatur. Illa ratio cōsiderat vlt nō vtens ymaginatōe vel sensu. sed rationali cōceptione. Tunc ostēdit q̄ sicut ratio comprehendit ymaginatōnem z sensum. sic ymaginatio sensum p̄prehēdit dices. Imaginatio q̄z tametsi pro q̄uis sumpsit exordium ex sensibus visendi et formadi figuras. tamen absente sensu exteriori ymaginatio collustrat. i. cognoscit q̄z sensibilia. nō sensibili. sed ymaginaria ratione iudicadi. Et tūc pcludit dicens. Vides ne igit q̄uo iūta potius vrant sua. i. p̄pria facultate in cognoscendo q̄ facultate eorum que cognoscunt. **¶** Notandū q̄ licet rō in comprehensione suā vniuersale nō vtratur ymaginatōe z sensu. tñ in actusuo

¶ Ratio quoq̄ cum quid vniuersale respicit. nec ymaginatione nec sensibus vtens ymaginabilia vel sensibilia comprehendit. Nec enim que cōceptionis sue vniuersale ita diffinit. Homo est animal bipes rationale. que cū vniuersalis notio sit. tum ymaginabilem sensibilem q̄ esse rem nullus ignorat. quod illa non ymaginatione vel sensu. sed in rationali conceptione considerat. Imaginatio quoq̄z tametsi ex sensibus visendi formadiq̄ figuras sumpsit exordium. sensu tamen absente sensibilia queq̄ collustrat. non sensibili sed ymaginaria ratione iudicandi. Vides ne igitur vt in cognoscendo. cuncta sua potius facultate. q̄m eorum que cognoscantur vtruntur.

Retrum quartum

presupponit ymaginatioem et sensum. quia nihil est in intellectu nisi fuerit in sensu. Similiter licet ymaginatio in sua operatione non utatur sensu. tamen presupponit sensum fuisse in actu. quia fantasia quam hic vocat ymaginatio nem est motus factus a sensu secundum actum. ex secundo de anima.

¶ Neque id iniuria. nam cum omne iudicium iudicantis actus existat. necesse est ut suam quisque operam non ex aliena. sed ex propria potestate perficiat

et operatio iudicantis. id est. potestie cognoscitive necesse est ut quisque cognoscens perficiat suam operam. id est. suam operationem cognoscendi non ex aliena potestate sed rei cognite. sed ex propria potestate. id est. ex virtute cognoscantis. Nos tamen quod ex littera formatur talis ratio. Omnis actus et operatio sequitur cognitionem illius potestie cuius est actus et operatio. sed iudicare siue cognoscere est actus et operatio potestie cognoscitis et non rei cognite. Sed iudicare et cognoscere sequitur modum et additionem potestie cognoscitis

¶ Retrum quartum
quinti libri.

Quondam porticus attulit
Obscueros nimium senes

Qui sensus et ymagines

Ex corporibus extrinsecis

Credant mentibus imprimi

Ut quondam celeri stilo

Dos est equore pagine

Que nullas habeat notas

Pressas figere litteras.

naturam cognoscitis quod est contra dicta. Primo ergo ponit opinionem stoicorum. sed non improbat eam ibi. Sed mens. Primo dicit. Quondam porticus attulit senes supple stoicos qui dicebant senes propter maturitatem morum. senes inquit

¶ Hic confirmat dictum suum per rationem dicens. Illud. scilicet. quod res cognoscitur non secundum sui naturam. sed secundum naturam cognoscitis illud non continetur in iuria. irrationalabiliter. Nam cum omne iudicium cognitio sit actus

¶ Istud est metrum quartum huius generis. quod dicitur glyconicum ab inuero re. choriambicus a pede predominare. In quo metro improbat opiniones stoicorum ex qua videtur sequi contrarium dictis suis. Fuit enim opinio stoicorum. quod cognitio intellectus uia solui perficeretur ex hoc quod corpora exteriora suas similitudines imprimant in mentem ita ut mens solui se habeat in ratione patientis et res extra in ratione agentis. Ex quo sequitur cum patientis trahatur ad naturam agentis et non e converso. quod cognitio sequitur naturam rei agnoscere et non

Liber Quintus

nitū obscuros supple in sententijs qui stoyci credant sensus et ymagines id est res sensibilium formas imprimi mētibz et corporibus extrinis id est exterioribz et posuerūt corpora illa eo mō imprimere ymagines mentibz ut quondam mos fuit alicui scribenti celeri stilo figere pressas litteras equote. i. in planicie pagine. que pagina nullas prius notas habebat ¶ Notandū q stoyci dicūtur a stoa grece qd est porricus latine. qz arche nis in manifestissima porricus alijs locis publicis stoyci disputare solebāt illi posuerūt animam tm habere se in ratione patiēris respectu rez exteriorum. et quia cognitio magis videtur sequi virtutem actiuam q passiuam ideo fm eos cognitio potius debet attendi fm facultatē rei cognite q est actiua qz anime cognoscēris q est passiuā

¶ Nē improbat hāc opinionem. secundo ponit suam veritatem ibi. Nec est efficiens. Prius ergo deducit ad plura incouenientia istā opinionem dicens. Sed si mens vigēs nihil explicat. prius motibz. i. si nullam actōem propriam hz sed tm iacer patiēs subdita notis. i. similitudinibz corporum. et si ipsa redit. i. repñtat cassas hz ymagines rez. i. similitudines in vicem speculi. i. ad modū speculi. Tunc queritur vnde viget hec notio. i. hec cognitio animis. qz aia est cernēs oia nō tm corporalia. sed etiam incorporalia ¶ Notandū q primum incoueniēs est. si cognitio intellectiua fieret per solaz impressionē corporum in anima. tunc nō esset virtus p quam aia cognoscere incorporalia. quia per solam impressionem corporum tm cognosceret corporalia. Nunc autē

¶ Sed mens si prius vigens

Nihil motibus explicat.

Sed tm patiens iacer

Notis subdita corporum

Cassasqz in speculi vicem.

Rerum reddit ymagines

Unde hec si animis viget

Cernens omnia notio

Que vis singula perspicit

Aut que cognita diuidit

Que diuisa recolligit

Alternūqz legens iter

Hunc summis caput inseris

Hunc decidit in infima.

Tum sese referens sibi

Veris falsa redarguit

manifestum est q etia incorporalia cognoscit Aliud inconueniens ponit dicens. Si anima tm est passiuā que vis anime singula perspicit. id est in dicat. aut que vis anime cognita diuidit. aut diuisa recolligit. aut que vis anime legens. id est apprehendens alterum iter componendi et diuisi

Metrum quartum

endi. nūc inferit caput summis. id est generalissimis ascendendo a specialissimis ad generalissima colligendo multitudinem. et nūc decidit vlt de cedit fm aliam litteram. id est cadit ab infima. In infima. id est in specialissima procedendo a generalissimis ad specialissima diuidendo. Tū id est tandem anima referens id est comparans se sibi redarguit falsa veris id est p veram. ¶ Notandum q ex littera talis formatur ratio. Illa anima nō est tm passiva sed actiua que iudicat cōponit et diuidit et veris falsa redarguit. sed anima intellectiua est h̄mōi. ergo rē. Maior nota est q iudicare cōponere et diuidere redarguere videntur esse opationes actiue. Minor apparet. anima iudicat inter verum et falsum. componit pdis catum cum subiecto. aliquando diuidit predicatū a subiecto et falsas opationes redarguit.

Hec est efficiēs magis
Longe causa potentior
Quam que materie modo.
Impressas patitur notas.
Precedit tamen excitans
Ac vires animi mouens
Uno in corpore passio
Lux vel lux oculos ferit.
Vel vox auribus instrepit
Tum mentis vigor excitus
Quas intus species tenet
Ad motus similes vocans
Notis applicat exteris
Introsumq; reconditis
Formis miscet ymagines

¶ Nicphias ponit veritatem dicens. Hec mens est magis causa efficiēs que est causa longe potērior q illa que mō materie. id est similitudine materie patitur notas impressas. Et quia aliquis crederet q in anima nulla esset passio. ideo subdit quedam passio prece dit opationes anime in vno corpore excitans et mouens vires animi ad operandum vt quando lux ferit oculos tūc patitur visus. vel cum vox instrepit. i. insonat auribus. tūc patitur auditus. et tādē vigor mētis excitus id est excitatus vocans species quas intus tenēs ad similes motus applicat eas notis exteris. id est similitudinibus exterioribus et miscet. i. applicat ymagines exteriores corporum formis. i. speciebus

introsum. i. in aīa reconditis. ¶ Notandus q Boetius hic vtriusque sententia platonica que ponit species rerum a principio naturaliter inditatas anime. sed anima sopita est in corpore. ita q nō intelligit p eas nisi excitetur p immutationem sensuum exteriorum. excitata autem euocat speciem simile illi quā sensus exterior impressit. et applicat eam rei exteriori.

Liber Quintus

ri sic intelligi p eam. **A**d hanc intencionem etiā loquitur **L**inconiēsis pri/
mo postior dicens. **R**ō in nobis sopita nō agit nisi p oparōes sen/
suū quibus admiscetur fuerit experrecta ¶ **N**otandum q ex litte/
ra videtur q intellectus possibilis intelligendo etiā sit actiuus cū sit cau/
sa efficiens vt dicitur in lra. **A**resto. aut. iij. de aia vult q intelligere sit pati. z q
intellectus nullam habet naturam. nisi q est possibilis vocatus **A**d hoc
dicunt aliqui q qz anima pprehendit tam intellectū possibilem qz agens
rem. aia est actiua. immo causa effectiua intellectionis rōe intellectus pos/
sibilis. **U**el dōm q intellectus possibilis est potentia passiua. saltem quo
ad primum eius actum. cū intelligere sit pati. sed ois potētia passiua de neci/
tate requirit potētiā actiuā que reducat ipsam ad actū. **T**ale aut ac/
tiū nō potest esse res corporalis extra cū agens sit pstantius passio. iō tale
actiuum ex pte aie erit intellectus agēs cuius opario est facere potētia. in/
tellecta actu intellecta. ita q a rebo extra pte intellectus agēs impmit
aliquid intellectui possibili p quod in actū intelligendi reducitur. **N**ō est
ergo intentio **B**erij negare cū mens sit. passiuā rōe intellectus possibilis
sed vult q mens siue anima magis habeat efficiētiā in intellectu rōe q sit
passiua ab ipsis corporibus extra. z p cōsequens efficiētia intellectus nō de/
bet attribui rebus extra. quod erat de intencōe stoicorum.

¶ **H**ec est qnta prosa
huius qnti libri. in q pro/
bat specialiter diuinā co/
gnitionem esse fm mo/
dum cognosceris z non
rei cognite. scđo ostēdit in/
sufficiētiā eorum q ex/
nostro mō cognoscēdi i/
probant. pudentiā diui/
nam ibi. **Q**uid igit **P**ri/
mo facit quod dictū est
secūdo infert duas pclu/
siones ibi. **H**ac itaqz **P**ri/
mo dicit. **S**i in sentien/
dis. i. in cognoscēdis cor/
poribus animus noster
nō rī insignitur. i. affici/
passione corporis. sed ex/
sua vi iudicat passionē
subiectam corpori. ita q
in pgnosendo sequitur
ppriū motum qz iis q
licet obiecte forinsecus
afficiant. i. immutent in/
strumenta. i. organa sen/
suū z passio corpis an

¶ **P**rosa quinta libri quinti.

Disputat sensum z ymaginatōem ce/
dere rationi. rōem intellectui

Quod si in corporibus sentien/
dis qz uis efficiant instrumēta
sensuum forinsecus obiecte qualita/
tes animiqz agentis vigorem passio
corporis antecedit. que in se actū mē/
tis prouocet. excitetqz interim quies/
centes intrinsecus formas. si in senti/
endis inquā corporibus. animus nō
passione insignitur. sz ex sua vi subie/
ctam corpori indicat passionem. qz
magis ea que cunctis corporum affe

Prosa quinta

ctionibus absoluta sunt in discernen-
do nō obiecta extrinsecus sequūt. sed
actum sue mētis expediunt

recedat vigorem agentis
animi que passio prouo-
cet actum mentis in se et
excitet formas intrinse-
cus quiescentes. Si h̄ est
in animo nostro multo

magis ea que absoluta cūctis affectionibz. i. qualitatibz corporz. s. intellis-
gentie separe et precipue deus. illa in discernēdo nō psequitur obiecta ex-
trinsecus. sed expedit. id est perficiūt actum sue mētis. i. operatōem in-
tellectiuam sū naturam p̄p̄iam ¶ **N**ota q̄ ex littera potest sic argui
Si id de quo minus videtur inest et de q̄ magis. sed minus videtur q̄ ani-
mus noster in cognoscēdo sequat motū suū et nō rei cognite. et tñ sequi-
tur facultatem sue cognitionis. q̄ multo magis intelligentia diuina sequi-
tur in cognoscēdo propriū motū sue cognitionis q̄ ipsius rei cognite

¶ **H**ac itaqz ratione multiplices
cognitiones. diuersis ac differenti-
bus cessere substantijs. Sensus em̄
solus. cunctis alijs cognitionibus de-
stitutus immobilibus animantibus
cessit. quales sunt conche maris. que
q̄ alia saxis herētia nutriuntur. **I**ma-
ginatio vero mobilibus beluis qui-
bus iam inesse fugiendi appetendiue
aliquis videtur affectus. Ratio vero
humani tñ generis est. sicut intelligē-
tia sola diuini. Quo fit vt ea noticia
ceteris prestat que suapte natura non
modo propriū. s. ceterarū q̄z noti-
ciarū subiecta cognoscit

¶ **H**ic infert duas cō-
clusiones ex premis de-
cens. Ex quo cognitio
sequitur naturam cog-
noscentis et nō rei cog-
nite. et cum p̄gnoscētia sit
diuersa sū naturam. op-
tet diuersis cognosce-
ntibus conuenire diuersas
cognitiones. Unde
dicit. **H**ac itaqz ratione
quia cognitio sequitur
naturam cognoscentem
multiplices cognitiones
cesserunt diuersis ac dif-
ferentibus substantijs.
sensus enim solus desti-
tutus alijs p̄gnitionibz
cessit animantibus im-
mobilibus. qualia sunt
conche maris et quecun-
q̄ nutriuntur herētia
saxis. **I**maginatio vero
cessit mobilibus beluis
que mouentur motu p̄-
gressiuo quibz videtur
inelle affectus. id est ap-
petitus fugiendi malū
vel appetendi bonū.
Ratio vero quā p̄prehē-

Liber Quintus

diuinus vniuersale tñ est humani generis sicut intelligētia est diuini generis. Tūc ponit secundam conclusionem q̄ illa cognitio est notior et nobilior que nō solum apprehendit propriū obiectū. sed etiā obiecta aliarū noticiā. i. cognitionū. vñ dicit. Quo fit vt ea notio. i. cognitio prester. i. nobilior sit ceteris que suapte natura. i. p̄pria natura nō modo. i. tñ modo p̄prium obiectū cognoscit. sed etiā cognoscit subiecta ceterarum noticiarum.

¶ Nota circa primam cōclusionem q̄ cum actus et operationes diuersificentur s̄m diuersitatem agētium et opantium sequitur si agentia et soperantia sint diuersa q̄ habent diuersas operationes et cognitiones p̄pter qd̄ sensus sine alijs cognitionibz cessit aialibus imobilibz. et accipit hic sensus striete p̄ apprehensione sensitiua que solū immutat ad p̄ncipiam sensibilibz. Sic em̄ distinguitur cōtra ymaginatōem q̄ nō tñ apprehendit rem p̄ntem s̄ etiam absentem. ¶ Notandū circa secundā cōclusionem q̄ quēcūqz potētia plura cognoscit videt esse prestantior ea que cognoscit pauciora. si q̄ aliqua potētia cognoscit p̄prium obiectum et cū hoc obiecta aliarū potētiarū inferiorū. sicut est intelligētia diuina. et nō ecōuerso. sequitur q̄ potētia supior plura cognosces sit nobilior inferiori

¶ Nec p̄bia ostendit insufficientiam eoz que ex hoc modo cognoscendi nostro improbat diuinam p̄uidēciam. Scdo hortatur nos ad p̄siderandum modum diuine cognitionis. ibi. quare in illius p̄mo manifestat insufficientiā eoz per s̄ simile. Scdo applicat illū simile ad p̄positum ibi. Si simile est. Similitudo autem quam intendit talis est. Sensus et ymaginatio sunt cognitiones inferiores q̄ rō. Si ergo sensus et ymaginatio vel lent iudicare modū cognoscendi rōnis ex modo cognoscendi p̄prio. et dicere q̄ vniuersale nihil esset quod ratio apprehendit. vel si vez esset iudicium rōis. vel esset p̄ticulare et sensibile. rō vero diceret p̄traniū. Manifestum ē q̄ nos q̄ vigem?

¶ Quid igit si ratiocinationi sensus ymaginatioqz refragetur. nihil esse illud vniuersale dicētes. quod sese intueri ratio putet. Quod em̄ sensibile vel ymaginabile est. id vniuersum esse nō posse. Aut igitur rationis verū esse iudicium nec quicqz esse sensibile. aut q̄ niam sibi notum sit plura sensibus et ymaginationi esse subiecta inanez cōceptionem esse ratiōis. que quod sensibile sit ac singulare quasi quoddam vniuersale cōsideret. Ad hec si rō p̄trāndeat se q̄dem et quod sensibile et qd̄ ymaginabile sit in vniuersalitatē rōne p̄spicere. Illa vero ad vniuersalitatis cognitionem aspirare nō posse. qm̄ eoz notio corporales figuras nō possz ex

Prosa quinta

cedere **De rerū vero cognitione firmi**
ori potius pfectionis iudicio eē credē
dum **In** hmoi igitur lite nos quibo
tam ratiocinandi q̄ imaginandi etiā
sentiendi q̄ vis inest. nonne rōnis po
tius causam probaremus

veracq̄ cognitōe potius
assentiremus rōni iudis
cando motiū sensus et
imaginationū esse suffi
ciens **Dicit g.** Quid
igit si sensus et imaginat
io refragent. i. p̄tra dis
cant rōni dicentes nihil
esse v̄le id qd rō putat
se intueri sic arguendo.
Quod est em̄ sensibile

aut imaginabile id non posse esse vniuersale s̄m iudiciū sensus et imagina
tionis. **Aut** igit iudiciū rōnis necē est esse verū et p̄ p̄ns nec quicq̄ eē sen
sibile qd est absurdum **Aut** qm̄ notū est sibi se; sensui et imaginationi que
necē est esse sensibilia. crederes ne p̄ceptiōem rōis esse inanē que p̄siderat
illud qd est sensibile et singulare quasi quoddā v̄le **Ad** hec si rō r̄ndeat se
p̄spicere in rōne v̄lt quod est sensibile et imaginabile **Illa** vero se; sensui
et imaginationem nō posse aspicere id est puenire ad cognitōne vniuers
salis qz cognitio eoz nō excedit figuras corporales et diceret ratio poti
us esse credendum firmiori et p̄fectiori iudicio rerum **In** hmoi igitur lite se;
inter sensum et imaginandem ex vna pte et rōnem ex altera pte nos q̄b
inest tam vis rōcinandi q̄ imaginandi et sentiēdi nō ne potius p̄barem
cām rōnis et reputaremus motiua sensus et imaginationis esse sufficien
tiam quasi dicas immo

¶ **Hora** q̄ iudicio nobilioris potentie potius est astandū q̄ iudi
cio potentie ignobilioris cū igitur ratio sit potentia nobilior q̄ sensus et
imaginatio. eo q̄ ratio cōphendit propriū obiectū et obiectū sensus et
imaginationis et non ecomuerso. ergo potius astandū est iudicio rōis
q̄ potentiarum inferiorum.

Simile est q̄ humana rō diuinam in
telligentiam futura nisi vt ipsa cogno
scit non putat intueri **Nā** ita differis
Si qua certos ac necessarios habere
non videantur euentus. ea certo eue
tura p̄sciri nequeant **Harum** igitur
rerum nulla est p̄scientia. quā si etiā
in his esse credamus. nihil erit quod
non ex necessitate proueniat **Si** igit

¶ **Hic** applicat illud s̄m
m̄le ad p̄positū et de **I**
llud qd est dictū de sens
ui et imaginatione respe
ctu rōnis simile est ei q̄
humana rō nihil putat
diuinā intelligentiam in
tueri nisi vt ipsa rō cog
noscat qd apparet ex ipo
mō arguendi **Nam** ita
differis id est arguis. si
qua videantur non hab
ere certos et necē. os
euentus talia nequeant
p̄sciri certe euentura.

D i

Liber quintus

Igit talis res nulla est
prescia quā scz presciam
si credimus esse in his.
nihil erit quod non pue
niat ex necitate. Si igit
sicut sumus participes
rōnis ita possemus ha
bere iudiciū diuine men
tis. sicut nūc iudicam?
imaginationē et sensum
oportere cedere rōni sic censeremus. i. iudicaretur iustissimuz humane
rationi se summūtere diuine menti.

Nota q simile est de iudicio sensus et imaginationis respectu ra
tionis. et rōnis respectu intelligentie diuine. **N**ā sensui et imaginationi
videtur q rō aliter nō possit pprehendere rem nisi sicut ipsa pprehēdit
qd enī falsum est. Sic similiter videt rōni humane q intelligentia diuina
nō possit res incertas cognoscere aliter q ipsa cognoscit qd falsum ē. **N**ā
que rō humana incerte cognoscit. intelligentia diuina certa pprehendit.

Hic phia horat vt
erigamus nos ad cogni
tionē diuine intelligētie
dicens. Quare si possumus
erigamur p diligē
tem plderatōez in cacu
men illius summe intell
ligētie. i. diuine. Illic em
rō videbit qd in se non
pintueri. i. qdō certa et
definita pnotio dei cog
noscat illa que non hnt
certos exitus et illud nō
erit opinio. sed potē erit
simplicitas summe scie nullis terminis inclusa. qz simplicitas summe sa
pientie est infinita

Notandum q si cognitio sequeret facultatē rei cognite et nō pnt
cognoscentis tunc sicut ratio humana cognoscit futura et ingentia incer
te. sic similiter intelligentia diuina ea incerte cognosceret. sed qz facultas
cognitionis est fm facultatem virtutum cognoscentiū et intelligentia dis
tincta in cognoscendo excedit rōnem humanam. poterit ipsa certe pgnos
cere que ratio humana incerte cognoscit

Hic incipit quintus
metrū huius qnti qd dr
archilogiū ab inuētoze
dactylicū a pede pdomi
nante. In quo ostendit

vti rationis participes sumus ita di
uine iudiciū mentis habere posse
mus sicut imaginationē sensumqz rō
ni credere oportere iudiciū? sic di
uine sese menti humane summūtere
rationē iustissimū censeremus.

Quare in illius summe intelligētie ca
cumē si possumus erigamur. Illic em
rō videbit qd in se non potest inueniri.
Id aut est quonā mō etiā que certos
exitus non hnt. certa tñ videat ac defi
nita pnotio. neqz id sit opinio. sed
summe potius sciētie nullis terminis
inclusa simplicitas

Detrū quintum libri quinti
Quam varijs terras animalia p
meant figuris

Namq; alia extento sunt corpore pul
ueremq; verrunt

Continuum trahunt vi pectoris inci
ta sulcum

Sunt quibus alarum leuitas vaga
verberetq; ventos

Et liquido lōgi spacia etheris enatet
volatu

Hec pressisse solo vestigia gressibus
gaudent

Vel virides campos trāsmittere vel
subire siluas.

Que varijs videas licet omīa discre/
pare formis

Prona tū facies hebetes valet in gra
uata sensus

.i. terre gressibus suis z trāsmittere. i. perāfire virides cāpos z gaudent
subire siluas q̄ oīa aīalia licet videas ea discrepare varijs formis. tū faci
es eoz pna. i. ad terrā inclinata valet ingrauare. i. in grauatos ostendere
sensus hebetes. i. bzutales ¶ **N**otā dū q̄ phīa tāgit tria genera aīaliū
scz reptilia. volatilia. z gressibilia. q̄ licet differāt in formis qz quedā for/
mant ad reptandū vt serpentes. qdam ad volandū vt aues. qdā ad gra
diendū vt bestie. tū in hoc oīa pueniunt q̄ hnt faciem inclinātā ad terrā

Unica gens hominum celsum leuat
altius cacumen

Atq; leuis recto stat corpe despicitq;
terras

Hec nisi terren⁹ male desipis admo
net figura

Qui rcō celū vultu per⁹ exersq; frōtē

In sublime feras aīm q̄s ne grauata
pessum

Inferior: si dat mēs corpe celsi⁹ leuato

hoiem esse dispositū ad
p̄templatōnem celestīū
ex figura corporis sui. z
primo describit figuraz
corpalem aliaz bestiaz.
Secūdo figuram hoīs. ibi
Unica gens **P**rimo de
aīalia permeant terras
q̄ varijs figuris namq;
animalia extēro corpore
sicut as serpētes z repti
lia illa verrūt. i. vertunt
puluerē. z incitara. i. mo
ta vi pectoris trahūt cō
tinuuz sulcum supple in
puluerē. **S**unt alia anī/
malia quib⁹ in est vaga
leuitas alarū que verbe
rant ventos z enatāt. i.
erantseunt liqdo volatu
spacia longi etheris. i.
aeris. **S**unt alia q̄ gau/
dent vestigia p̄ sisse solo

¶ **H**ic describit figu
ram hoīs dicēs **U**nica
gens hominum. i. solum
genus humanum leuat
celsum cacumen. i. caput
sūū altius. z leuis stat re
cto id est erecto corpore
et despicit terras vultu
eleanato ad celum. tu hō
terrenus qui rcō corpe
peris celū z exers. i. cris
gis frontem. hec recta fi
gura admonet te q̄ tu
desipis nisi etiā feras. l.

Lib^r Quintus

extollas animū tuū in sublimē. i. in celestia. nemens grauata. i. grauedine depressa pectus. i. sub pedibus vel subitus. z est pessuz aduerbiū loci. ne illa mens sidat. i. resideat inferior corpe leuato celsius

¶ Notandū cū hō habeat figurā corporis erectā ad celū si aīa non exigeretur ad p̄p̄lationē celestium videretur corpus esse nobilius anima

¶ Nota fm Aresto. xvi. de aīalibz hā inter oīa aīalia hz figurā recti linearē. de qua figura etīaz loquit^r Quidius in libro metamorphoseos dicens Proiaqz cū spectent aīalia cetera terram Os homini sublimē dedit celūqz videre Iussit. z erectos ad sidera. tollere vultus.

¶ Hic incipit sexta. p̄sa z vltima huius q̄nti. in qua determinat veritatē de p̄possibilitate p̄scie diuine z liberi arbitrii. z p̄mo ponit suā de terminatōes. scdo subiūgit vtilē exhortatōnem circa finē libri. ibi. Adversamini igit. Primo oñt modū diuine cognitionis. scdo soluit obiectiones factas p̄ra diuinam p̄uidentia. tercio p̄cludit p̄possibilitatem liberi arbitrii cū p̄uidentia diuina. secunda. ibi. Quid igit postulas. tercia. ibi. Que cū ita sint. p̄mo determinat de statu dei qui est eternitas. Scdo ex hoc declarat modum diuine scie. ibi. Qm̄ igit oē iudiciū Primo p̄mittit q̄ determinandū sit de eternitate. scdo determinat de ea ibi. Eternitas igitur. Primo dē

Qm̄ monstratū est pauloante q̄ oē qd scit cognoscitur non ex sui natura. i. nō ex natura rei scite. sed ex natura cognoscentiū. intueamur nūc q̄tum fas est quis sit star⁹ diuine essentie vel substantie vt possimus agnoscere que sit eius sciētia Et subdit q̄ cōe iudiciū cunctorū degentiū. i. vrentiū rōe ad deitē eternū. ideo p̄stiderem⁹ qd sit eternitas. hec em̄ nobis patefacit naturā z diuinā sciētiā

¶ Nota q̄ viri degentes rōe sunt viri p̄dicti luce sapientie. z oēs isti p̄cedūt deū esse eternū. Nā p̄hs. viij. phis. ex eternitate morus oñt eternitatem motoris. z omnes tam greci q̄ barbari putantes deos esse

¶ Prosa sexta quinti libri

¶ Disputat de eternitate dei. de p̄nti tpali ac de p̄terito z de futuro Et q̄ ea que sūt in dei p̄ntia necēaria sūt. ad p̄ns p̄siderata p̄dēt ex libero arbitrio

Quoniam igit vti pauloante monstratū est. oē qd scitur nō ex sua sed ex p̄prehendentiū natura cognoscitur. intueamur nūc quantum fas est quis sit diuine substantie status. vt q̄ nam etīa scia eius sit possimus agnoscere Deum igit eternū esse. cunctorū rōne degentiū cōmune iudiciū est Quid sit igitur eternitas p̄sideremus Hec enim nobis naturam pariter diuinam sciētiāqz patefacit

Prosa sexta

estimare eos imortales. ¶ Nota qd qz eternitas dei z natura z scia dei
nō dñt fm subam iō pgnita eternitate pgnoscit natura z scia dei

¶ Hic psequitur de eternitate. Et pmo ponit eius diffinitōez. scdo de
clarat eam. ibi. Qd si ex collatione. Primo dñt. Eternitas est possessio
vite interminabilis exis tota simul z pfecta. ¶ Nota fm alterut
supl. de causis. Aliqd est eternuz z est in eternitate z est ipa eternitas

Eternitas igit est interminabilis vite
tota simul z perfecta possessio

sicut deus. Aliq sunt es
nar sunt in eternitate. sz
non sunt ipsa eternitas
sicut substantie separas
te. Alia sunt eterna nō

in eternitate nec sz ipsa eternitas. vt motus tps z mūdus.

¶ Nota cū dñt eternitas est possessio. ibi vñt nomie possessionis ad
designandū immobilitatem z indeficientiam eternitatis qz ipsa firmi
ter possidet z quiete habet. z dñt vite. ad innuendum qd non viuentia nō
mensurant eternitate. z dñt interminabilis ad dñam illius vite que habz
terminū a pte añ z a pte post. sic vita hois. vela pte añ tñ sic vita an
geloz. z dñt tota simul. ad dñam vite angelice. qñis em esse angeli fm
subam sit totum simul. non tñ fm opationem cū habeat opationes suc
cessiuas z inrellctiones. z dñt pfecta ad designandū qd eternitati nihil des
est. pfectm em est cui nihil deest pmo celi z mundi

Qd ex collatōe tpalū clarius liquet.
¶ Nā qd qd viuit in tpe id pñs a pteritis
in futura procedit. Nihilqz est in tpe
pstitutū. qd totū vite sue spaciū piter
possit amplecti. sz crastinū qdēz nōdū
apphendit hesternū pō iā pdidit. In
bodierna qqz vita. nō amplius viui/
tis qz in illo mobili transitorioqz mo
mēto. Qd igit tps patitur cōditionē
licet illud (sicuti de mūdo celsuit Are/
stoteles) nec ceperit vnqz esse. nec de/
sinat. vitaz eius cū tps infirmitate
tendatur: nōdum tamen tale est vt et/
num esse iure credatur. Non enim to

¶ Hic declarat diffi
nitionem. scdo redargu
it quosdam qui vocabu
lo eternitatis abutebant.
ibi. Unde non recte p
mo ergo declarat diffini
tionem eternitatis in com
paratione ad temp⁹ dis
cens. Unde dictum est
qd eternitas est possessio
tota simul interminabilis
vite quod liquet clas
ri⁹ ex collatione id est ex
comparatione tempora
lium. Nam quicquid vi
uit in tempore illud pre
sens existens procedit p
successiuam mutabilita
tem a preteritis in futu
ra. z nihil est in tempore
pstitutū quod parit pos
sit amplecti. i. pprehēdi
totū spaciū vite sue. sed

Liber quintus

craftinū nondū apphen
dit. besternum vero tps.
iam pdidit. z in hodie
na vita nō ampl⁹ viui
tis. i. nihil plus est pns
de hodierna vita nisi q
in isto mobili z transito
rio momēto p̄tinet de vi
ta. **¶** Et dicitur momentū il
lud indiuisibile instans
quo futurū copulat cū p
terito. Quicqd igit pas
titur tps pditionem. i.
successionē licet nuncq in
reperit eē nec desinat eē
sicut **A**risto. censuit de
mūdo. z licet vita. i. du
ratio eius tendat. i. extendat cū infirmitate tps. nondū tñ tale est vt ius
re credat esse eternū. qz non comprehendit neqz p̄lectis simul totū spac
um vite sue. i. durationis licet infinite. i. infinito tpe duret. sed futura nō
dum hz transacta. i. p̄transita z p̄terita nō hz. Quicqd ergo p̄hendit
et possidet pariter totā plenitudinē interminabilis vite cui nihil absit
futuri nec aliqd fluxerit p̄teriti illud ture p̄hibet esse eternū. qz illud erer
nū sui cōpos eo q nihil sibi desit necesse est sp sibi assistere pns. z est nec
esse pntem habere infinitatē. i. infinitā durationē tps mobilis. i. success
siui **¶** Notandū qz cognitōne tps deuenimus in cognitōne eter
nitatis eo q opposita iuxta se posita magis elucescunt. ideo p naturaz z
successionem tps declarat nobis naturā eternitatis. Sicut em̄ rō tps
constitit in successione z apprehensione prioris z posterioris in motu cu
ius vna pars p̄terit z alia est futura. sic rō eternitatis p oppositum cōsi
stit in apprehensione vniformitatis illius quod omnino est extra motum
comprehendens simul p̄teritum z futurū tanqz pns **¶** Nota q ipsi
eterni nihil trāsire in p̄teritum. ideo sp sibi pns assistit. qz vero nuncqz defi
ciet sicut nec vnqz incepit cum habeat vitā interminabilem necesse est q
assint qliter differentie tps. etiam si ponat tps infinitum. z qz eodē mo
do assistit differentijs tpm p quē modū in se subsistit. motus āt quo in
se subsistit est p̄tarius. ideo etiā assistit differentijs tps p motū p̄ntez
Ideo dicit q necesse est eternū pntem habere infinitatem tps mobilis

¶ Necphīa improbat
qdam qui abutebant
vocabulo eternitatis. se
cundo docet p̄tium mo
dum loquēdi. ibi. Ita si
digna. Primo facit qd
dictum est. scdo manife

em totum simul infinite licet vite spa
ciū comprehendit atqz complectit. sed
futura nondū transacta iam nō habz
Quod igit interminabilis vite pleni
tudine totā pariter cōprehēdit ac pos
sidet. cui neqz futuri qdqz absit. nec
p̄teriti fluxerit id eternū esse iure phi
bet. **I**d qz necesse est z sui compos pre
sens sibi semp assistere z infinitatem
mobilis temporis habere pntem

Unde nō recte qdam q cum audiunt
visuz platoni mundū hunc nec babu
isse iniciū tps. nec habitū esse dese
ctum. hoc modo conditori. p̄ditū mū

dum fieri coeternū putant. Aliud est
em̄ p̄ interminabilem duci vitam qđ
mundo **P**lato tribuit aliud intermi-
nabilis vite totam pariter complexā
esse presentiam quod diuine mentis
propriū esse manifestū est. **N**eq; de
us cōditis rebus antiquior videri de-
bet temporis quātitate sed simplicis
potius pprietate nature

star quomō temporalia
deficiunt a simplicitate
diuine nature quā nūc
tur imitari. ibi. **H**ūc em̄
Primo dicitur **O**icrū est q̄
eternitas non solum in-
terminabilitatem dicitur. s; **e**
eriaz simplicitatem. vñ
non recte qđam putant
q̄ cum audiūt vñlū eē
Platōi mundū non has-
suisse initium tps. nec
habituū defectū. i. fines.
hoc mō putant mundū
conditū fieri coeternum

pditorū. **C**ā aut̄ quare nō recte putant est qz aliud est duci p̄ intermina-
bile vitam cū quadam successione qđ **P**lato attribuit mūdo. z aliud ē
simul esse p̄plexam totam p̄ntiam vite interminabilis qđ est ppriūz di-
uine mētis. **O**cr qz aliqđ dicerz. **S**i mūdus nūq̄ incepit videt̄ esse coe-
ternus deo. **A**d hoc rñdet q̄ deus est p̄or mūdo. nō antiquitate tps sed
simplicitate nature. **T**ū dicitur. **N**eq; em̄ deus dicitur videri antiquior rebus cons-
ditis quantitate temporis sed pprietate simplicis nature

Notandū sic p̄ ex libro **T**imeī plato voluit mundūz incepisse
sed finem non habere. **O**cr hoc idem **A**ristotiles sibi imponit in libro cē-
li z mundi dicens q̄ solus **P**lato generat mundū qđ est ergo q̄ dicit **B**o-
etius q̄ **P**lato nō posuit mundū incepisse. **A**d hoc dicit q̄ dicit **P**lato dicit
q̄ mundū habuisse initium intelligit q̄ habuit initium institutionis nō
aut̄ temporis. sic ponit exemplum de vestigio pedis. vt si pes ab eter-
no sterisset in puluere pes esset causa vestigij naturaliter precedens vesti-
gium licet non tempore

Hunc enim vite immobilis presenta-
rium statum. infinitus ille temporalium
rerum motus imitatur. **C**umq; eum
effingere atq; equare non possit. ex im-
mobilitate deficit immotum. z ex sim-
plicitate presentie decrescit in infini-
tam futuri ac preteriti quantitatem.
Et cum totam pariter vite sue ple-

Hic manifestat
quomō tpalia deficiūt
a simplicitate diuine na-
ture quāz nūc imita-
ri dicens. **I**lle infinitus
mod⁹ rez tpaliū imitat̄
q̄rum pōt hunc p̄ntari-
um statum vite immo-
bilis. i. eternitatis. z euz
em̄ nō p̄t effingere. i. exp̄-
mere z equare deficit ab
eius imobilitate success-
siue acq̄rendo qđ simul
habere non potuit. z ex
simplicitate p̄ntie decre-

Liber quintus

scit in infinita quantitates
preteriti et futuri. et cum ne-
queat possidere pariter
totam plenitudinem vite
sue hoc ipso quod aliquid mo-
do nunquam esse desinit vi-
detur aliquatenus emula-
ri illud quod implere non
possit. alligans se suis status
temporalis ad qualemcumque pre-
sentiam huiusmodi momenti. id est in-
stantis exigui. id est indivisibilis
et volucris. id est transi-
torij que seque presentia instan-
tis temporis habet quandam ima-
ginem manentis presentie.
id est eternitatis. et prestat
quibuscumque contingit ut il-
la esse videantur. nam illa
dicimus esse que sunt in pre-
senti momento. quod vero
non potuit manere. scilicet pre-
sentia instantis propter natu-
ram rei mobilis. ideo arri-
puit infinitum iter temporis per
successionem. et eodem modo se habet ut co-
tinuaret vitam eundo de uno esse in aliud cuius plenitudinem non pos-
sunt complecti permanendo.

In ista parte philosophia
docet quomodo propter loquen-
dum sit de deo et de mun-
do dicens. Si nos sequen-
tes platonem velimus
imponere nomina digna
id est convenientia rebus
dicamus deum esse eternum
mundum vero dicamus perpetuum et hoc resonat dicto auctoris Presciant

nitudinem nequeat possidere. hoc ip-
soque aliquo modo nunquam esse desinit.
illud quod implere atque exprimere non
potest aliquatenus videtur emulari.
alligans se ad qualemcumque presentiam
huiusmodi exigui volucrisque momenti. Que
quoniam manentis illius presentie quan-
dam gestat imaginem quibuscumque con-
tingit. id prestat ut esse videantur.
Quoniam vero manere non potuit. infini-
tum temporis iter arripuit. Et quod mo-
do factum est ut continuaret eundo vi-
tam. cuius plenitudines complecti non
valuit permanendo.

Notandum quod infinitus motus temporalium
rerum quantum preimitatur statum eternitatis. quod non potest eum totaliter expri-
mere. quod status temporalis est successivus. status eternitatis non. et status
temporalis respicit preteritum et futurum. status eternitatis tamen presentis. tamen in hoc imi-
tatur statum eternitatis quod sic eternitas nunquam deficit. sicut infinitus motus
rerum temporalium nunquam esse desinit. et sicut in re est dare instans quod habet
quandam imaginem cum eternitate. ita quod sicut in eternitate aliquid dicitur esse. sic
illa dicimus esse que sunt in presenti instanti. ideo status rerum temporalium licet non
possit imitari statum eternitatis presentialem permanendo tamen ipsum imitatur suam
durationem successive continuando.

Itaque si digna rebus nomina velimus
imponere Platonem sequentes. deum
quidem eternum. mundum vero dica-
mus esse perpetuum.

mundum vero dicamus perpetuum et hoc resonat dicto auctoris Presciant

Prosa sexta

Eternum vere sine principio sine fine. Perpetuum cui principium sed sine carebit

Hic phia ex dictis ostendit modū scientie diuine. Primo ergo ostendit qualis sit scientia diuina. et quiter sit nominanda dicens. Quod

Quoniam igitur omne iudicium fin sui naturam quā sibi subiecta sunt comprehendit. Est autē deo semper eternus ac pñtarius status. Scia quoque eius oēm temporis supergressa motionez in sue manet simplicitate presentie: in finitaque preteriti ac futuri spacia complectens. omnia quā si iam gerant in sua simplici cognitione considerat. Itaque si pñciam pensare velis quā cuncta diuino scit. non esse pñciam quā futuri. sed scientiam nūq̄ deficientis instantie rectius estimabis. Vñ nō pñdientia sed pñdientia potius dicitur quā porro ab rebus infimis constituta quasi ab excelso rerū cacumine cuncta prospiciat

niam omne iudiciū comprehendit ea que sibi subiecta. id est sua obiecta fin sui naturam id ē fin naturam virtutis cognoscentis. Natura autē dei talis est quod semper ipsi deo est status eternus et presentarius. Ex quo sequitur quod scientia dei supergressa omnem motionē temporis manet in simplicitate presentie. et complectens infinita spacia preteriti et futuri temporis omnia considerat quā si iam. id est presentialis ter gerantur in sua simplici cognitione.

Tunc ostendit quomodo scientia dei est nominanda dicens. Itaque siue lis pensare pñcientiaz que cuncta cognoscit nō dices diuinam scientiaz esse pñcientiam quasi futurum sed rectius estimabis diuinam scientiam

esse instantie id est presentie nūq̄ deficientis. quod confirmat per ethymologiam huius nominis pñdientia dicens. Unde cognitio diuina nō dicitur pñdientia quia illa importat ordinem ad futurum. sed dicitur pñdientia quasi porro id est procul a rebus infimis constituta ab excelso cacumine rerum cuncta prospiciat.

Nota quod cognitio sequitur modum rei cognoscentis. ideo cognitio et scientia dei sequitur statum et dispositionem dei. Status autem dei est eternus et presentarius. cum esse diuinum mensuretur eternitate. ergo scientia dei erit eterna et presentaria. ita quod omnia que sunt preterita et futura. cognoscit quasi sint presentia

Nota aliquis diceret. Non ens non potest alicui esse presens sed preteritum et futurum est non ens. ergo non potest esse pñs cognitio

Lib^r quintus

diuine. Dicendū q duplex est non ens. quoddā q nullo modo est ens
et tale nō est realiter pns alicui cum nihil sit. Aliud est non ens nō sim
pliciter sed qz actu nō est ens. z licet hmoi nō possit realiter coexistere tē
pori pnti tñ pē coexistere eternitati. qz eternitas cuz sit infinita excedit
tps pns extendēdo se ad pēritū z futurū. Et sic pēritū z futurū sunt
eternitati coexistētia pntialiter qz in eternitate nō est successio. vñ nō se
qur. si aliqd coexistit eternitati q p tēto simplr existat. qz eternitas et
extendit se ad nō exns sicut ad pēritū z futurū. ¶ Notandū q deo
oia sunt pntia z sibi nihil est futurū. iō scia sua nō est dicēda pscia qz so
nat aliqd futurū. nec d3 dici pūdentia ppter eandē cām. sed d3 dici pū
dentia quasi pcul pscitura a rebz inferioribz oia pspiciens

¶ Sic soluit obiectio
nes supius factas ptra
prouidentia. Primo er
go ondit qualiter hmoi
obiectiones soluantur.
scdo resumit pnam ob
iectionem ipsam fortifi
cando vt formalius sol
uat. scda ibi. Sic si di
cas ¶ Circa primū no
randū q tres erāt rōes
quaz prima et secunda
fundant super hoc qz ni
hil pē esse pscitum a deo
nisi id sit necessariū. ter
cia fundatur sup hoc q
euentus incert? non pē
certitudinaliter cognosci. Facit ergo duo Primo ondit q pscia non
imponit necessitatē rei pscite p quod soluit pma z scda rō. Scdo ondit
q scia dei nō mutat naturā rei sed simul stant certitudo a parte scie et
incertitudo a pre euentus. p quod soluit tertia rō. scda ibi. Quare hec
diuina. Primo dē. Ex quo deus cognoscit omia tanqz pntia. quid igit
postulas vt illa fiant necessaria que illustrant. i. pprehendunt diuino lu
mine. i. diuina cognitione. cū nec homines faciāt ea necāria q pntialiter
vident. Verbi grā. qz hō videt in pnti nō facit esse necessariū. Nunqd
em intuitus tuus dabit aliquā necessitatē eis q tu cernis pntia. dē Bo
etius. Minime. Et pbia. Si est digna collatio diuini z humani intui
tus respectu pntis sicut vos videtis qdam hoc pnti tēporario. i. in pnti
tēpe ita deus suo eterno intuitu oia cernit tanqz pntia. ¶ Nota qz intui
tus nē rei pntis nullā imponit necessitatē rei pnti. qz visio Socratis cur
rentis nō imponit necessitatē Socrati currenti. qz pē Socrates curre
re vel nō currere. Sic etiā intuitus diuinus q oia pntialiter cognoscit
nullā imponit rebz necessitatē. sed videt ea pntialiter sicut futura sntz ne
cessario futura z ptingētia videt ptingenter futura.

Quid igitur postulas vt necāria fiāt
que diuino lumine lustrent. cū ne ho
mines qdem necessaria faciant esse q
videāt. Num em ea que presentia cer
nis aliquā eis necessitatē tu? addit
intuitus. B. Minime. P. Atqz si est
diuini humaniqz pntis digna colla
tio. vti vos vestro hoc temperario p
senti quedā videtis. ita ille omnia suo
cernit eterno

¶ Hic ostendit q̄ circa contingētia simul stant certa cognitio dei et incertus euentus rei dicens. Quare hec diuina p̄notio quo deus nō s̄ uir futura illa non mutat. p̄prietatem rerum quo ad necessitatem ⁊ con-

¶ Quare hec diuina p̄notio naturam rerum p̄prietatemq; non mutat. Taliaq; apud se p̄sentia spectat. qualia in tempore olim futura p̄ueniant. Nec rerum iudicia confun- dit. vnoq; sue mentis intuitu tam ne- cessarie q̄ nō necessarie ventura diu- scit. Sicuti vos cum pariter ambu- lare in terra hominē. ⁊ oriri in celo so- lem videtis. quāq; simul utrūq; con- spectū. tamē discernitis. ⁊ hoc volū- tariū. illud esse necessariū. iudicatis. Ita igit̄ cuncta despiciēs diuin⁹ intui- tus q̄liratem rerum minime p̄turbat. apud se q̄dem p̄ntiū. ad conditionem vero t̄pis futurarum. Quo sit vt hoc non sit opinio: sed veritate potius ni- xa cognitio. cum extatur qd̄ esse cog- noscit. q̄ idem existendi necessitate. ca- rere non nesciat

presentiū non sit opinio sed cognitio veritatis n̄xa id est confirmata cui⁹ cognoscit aliquid esse extaturum id est futurum q̄ idem non nesciat id ē carere potest necessitate existendi

¶ Notandum de hoc q̄ dicitur deum omnia p̄sentialiter cogno- scere scilicet p̄terita ⁊ futura ponunt quidam exemplum de baculo si- xo in aqua qui successine toti fluuiio p̄sens est quia partib⁹ eius. sic eter- nitas simul est cū toto tempore ⁊ cum omnib⁹ que fluūt in t̄pe ita q̄ totū cum tempus ⁊ q̄cqd̄ est successiuū in t̄pore est p̄sens eternitati. vt si ponat eternitas sicut centrū ⁊ totum t̄ps sicut circūferentia tūc licz cūq;

tingentiā. quia non im- ponit necessitatē rei que contingens est sed talia apud se spectat p̄sens- tia qualia olim p̄ueni- ent futura. Nec confun- dit rerum iudicia vt cō- tingens faciat non eē cō- tingens. sed vno intuitu mentis cognoscit tā ne- cessarie q̄ nō necessarie futura. quod declarat i- exemplo dicens. Sicuti vos homines quādo pariter id est in eodez in- stanti videtis hominēz ambulare in terra ⁊ so- les oriri in celo. licz utrū- q; simul sit conspectum tū discernitis hoc eē vo- luntarium scz hominēz ambulare in terra et illud eē necessariū scz solē ori- ri Ita sibi diuinus intuitus cuncta despiciēs id eē deorsus aspiciens mi- nime p̄turbat rerum q̄- litatem scilicet continge- ntiam ⁊ necessitatem Re- rum dico apud se p̄sens- tium rōne eternitatis. scz futurarū ad conditionez t̄poris. Quo sit vt p̄- notio futuroz dei tanq;

Lib^r quintus

transferebat continue moueat et pars toti succedat tamen in comparatione ad centrū vniiformiter se habet. Aliud exemplū ponitur de aliquo q̄ vadit p̄ viam. et non videt homines post se venientes. sed ille q̄ de altera turri respiceret videret totam viam. et homines p̄ eam transeuntes tam p̄cedentes q̄ sequentes. sic deus de specula sue eternitatis respiciens. omnia presentia videt tam presentia q̄ futura

¶ Ne p̄bia redit ad primam rōnem superi⁹ positam ipsam fortificando vt formalit⁹ soluitur et fortificat eam. secūdo soluit. tercio solutionem declarat. secūda ibi. Respondebo. tertia ibi. Que em. Primo dicit. Si dicas hic obijciēdo illud nō posse nō euenire quod de⁹ videt euenturū. q̄a tunc deus falleretur. qđ autē non p̄t non euenire id ex necessitate contingere. et sic astringas me ad nomen necessitatis vt concedam cōtingens aliquo modo eē necessarium. Ego fatebor

rem solidissime veritatis cui vix aliquis accesserit eam concedendo nisi speculator diuini. i. diuine nature. Tūc soluit obiectionem dicens Si coartaueris me vt concedā aliquā necessitatem futuroz. Respondebo Idem qđ futurū est quo ad nos cū refert ad diuinam notionem cui ipm est p̄ns. dico necessariū esse. scz necessitate conditionata scz rōne p̄ntie. cū autē idem futurum perpenditur in sui natura. rōne cuius habet futuritōnem et inde terminationem in suā cā necesse est videri liberum

¶ Hora q̄ sicut illud qđ in se est cōtingens qñ est nobis p̄ns rōne p̄ntie fortit^r quandā necessitates q̄ necesse est ipm esse dū p̄ns sit. qz oīa sunt deo p̄ntia. rōe istius p̄ntie in ordine ad ipam diuinam cognitōem sortiunt quandā necessitatem licet in sui natura prius videant libera

¶ Hic p̄bia declarat solutionē p̄ quandā distinctionem necessitatis et eā applicat ad p̄positū. Secūdo cōcludit ex p̄missis simul stare q̄ alia q̄a sunt fm se contin

Hic si dicas. Quod euenturum deus videt id nō euenire nō posse. quod at nō pōt nō euenire id ex necessitate cōtingere neq; ad hoc nomen necessitatis astringas. Fatebor rem quidē solidissime veritatis sed cui. vix aliquis nisi diuini speculator accesserit. Respondebo namq;. Idem futurum cui ad diuinam notionem refertur necessarium. cum vero in sua natura perpetuitur. liberum prius atq; absolutū videri.

¶ Hic sunt etem necitates. simplex vna veluti q̄ necesse est omēs homines eē mortales. Altera scđitōis vt si aliquē ambulare scias. eum ambulare necē

est. Quod em̄ quisq; nouit id esse ali
ter ac notū est nequit. Sed hec p̄ditio
minime secum illam simplicem trahit
Hanc em̄ necessitatem nō propria fa
cit natura sed p̄ditōis adiectio. Nulla
em̄ necessitas cogit incedere volunta
te gradientem q̄uis eū tum cum gra
ditur. incedere necessarium sit. Eodē
igitur modo si quid puidētia p̄ns vi
det. i. necesse est. tamen si nullam habe
at necessitatem. Acqui deus ea futura
que ex arbitrii libertate proueniunt. p̄
sentia p̄tuetur. Nec igitur ad intuitū
relata diuinum. necessaria fiūt per cō
ditionem diuine notionis: p̄ se vero
considerata. ab absoluta nature sue li
bertate non desinunt

Eodem mō si quid puidētia diuina p̄ns videt. illud esse necesse est scz
ea conditione qua prouisum est ⁊ qua ponitur sibi p̄sens. quāuis nullā
habeat necessitatē nature sed deus omnia futura contuetur tanq̄ p̄sen
tia que ex libertate arbitrii pueniunt. igitur hec relata ad intuitū diuinū
fiunt necessaria per cognitionem diuine notionis. per se vero id est
in sua natura non habito respectu ad diuinam cognitionem ipsa non de
ficiunt absolute id est a perfecta libertate sue nature

¶ Notandum s̄m intentionē Boetij ista ratio quicquid est p̄pos
itum a deo necessario euenit. soluitur. dicendo q̄ verum est q̄ necessario
euenit necessitate conditionata sed non necitate absoluta.

¶ Alij aliter solunt q̄ illa p̄positio est vera in sensu p̄posito s̄z fal
sa in sensu diuiso. Unde cū d̄r. quicquid prouisum est necessario euenit.
verū est in sensu p̄posito quia impossibile est prouisum a deo non euenire
tamen in sensu diuiso falsa est. quia euentus rei saltē contingētis in se
non est necessarius.

gentia ⁊ incerta que nō
eueniūt certitudinaliter
in q̄tum a deo p̄uisa.
secūda ibi. Euenit igitur
p̄cul dubio cuncta. P̄ns
mō d̄r. Que s̄z necessi
tates. Una simplex que
est necitas nature sicut
omnes hoies necario eē
mortales. Alia est neces
sitas p̄ditōis vt si scias
hoiem ambulare illum
ambulare necē est. qz qd
quisq; nouit illud nō p̄
aliter eē q̄ notum est. s̄z
hec p̄ditio. i. necessitas
p̄ditionata minime tra
hit secū simplicem neci
tatem. qz necitatem cō
ditionis nō facit p̄pria
natura sed adiectio p̄di
tionis. Nulla em̄ neces
sitas cogit ābulare vol
untarie ambulante q̄
uis necariū sit eū ambu
lare tunc cum ambulat
Hāc distinctionē appli
cat ad p̄positum dicens

Liber Quintus

¶ Hic phia pcludit
ex predictis q ista simul
stant q aliqua sim se stz
pingeria z incerta que
en certitudinaliter euent

unt in qm pzonisa a deo
Scdō obijcit ptra hoc
ibi. Quid igit refert nō
esse necāria. pūmo dicit
Proculdubio cuncta fu
tura sunt que deus pze/
noscit esse alioquin falleret diuina puidencia. sed quedam eozū proficiscē/
tur. i. procedunt de libero arbitrio. ita q qm est de esse ipsorū pnt non
euenire **U**nde subdit. que qm eueniant tñ non amittunt ppiam natu
ram libertatis. qz prius q fierent potuissent nō euenire

¶ Nota q tota intentio Boetij sup hoc q aliquid libere futurū ex
sui natura in pparatione ad pzecliam diuinam necārio euenit. z talis est
necessitas p ditionata. qz in qm pūsum est sic necessario euenit sed nō
absolute circumscripta pzeuisione

¶ Hic obijcit ptra
solutionēz soluit obiecti
onē. **S**cdō ptra illam so
lutionē iterū obijcit. ibi.
Sz si in mea Obiectio
in hoc pssit. **¶** Et quo
futurū ptingēs pzeclitū
certitudinaliter euenit z
necessario. non videtur
esse differētia inter ptingē
gens z necārium. **¶** **¶**
dicit. Quid igit refert cō
tingentia z libere futura
non esse necāria cū ipsa
eueniant instar. i. ad sili
tudinē necitatis. **¶** Tunc
soluit dicēs q inter eue/
ntum necārium z ptingē
rem hoc refert qd mani
festū apparet p exēpla q
pauloante posui. s. q sol
oriens z homo gradiēs
que dum fiunt non fieri
non pnt. z ita vtrūqz est
necārium sub p ditione
pzeclitē. pntia em necē

Sient igit pculdubio cuncta q futura
dens esse pnoscit **S**z eoz qdam de li
bero pficiscuntur arbitrio **¶** Que qm
eueniant. existendo tñ naturam pro/
pnam non amittunt. que prius q fieri
rent etiam non euenire potuissent

¶ Quid igitur refert non esse necessaria
cum propter diuine scie p ditionē. mo
dis omnibus necessitatis instar eue/
niet. hoc scz q ea que pauloante pro/
posui sol oriens z gradiēs homo. que
dum fiunt nō fieri nō pnt. eoz tñ vnū
prius quoqz q fieret necesse erat exi/
stere. alterū vero minime **¶** Ita etiam q
presentia deus habet pculdubio exi/
stunt **S**ed eoz hoc quidem de rerum
necessitate descendit. illud pō de po
testate facientium. **¶** Naud igit iniuria
diximus. hec si ad diuinā noticiā refe
rantur necessaria. si p se considerentur
necessitatis esse nexibz absoluta **¶** Si/

Prosa sexta

est esse dum sunt pñtia
 in vñ eoz. s. sol oriens
 prius q̄ fieret necē erat
 existerē. Alterū vero. s.
 hō gradiens in tñme hz

nccitatem fieri anteq̄ fiat. Ita etiam illa que deus hz pñtia pcul dubio
 existunt ppter nccitātē cōditionis qua' hz pñtia euenire tanquā pñtia
 Sed eozū que sic sunt pñtia hoc de rerū nccitate descendit sicut solem
 oriri. aliud de pñte facientū. s. hōiem ambulare. Ex quo pcludit. ideo
 nō iniuria dīrimus hoc prius q̄ illa. q̄ ptingēt eueniūt si referant ad dī
 uinā nccitātē sunt nccāria scz ex pditione diuine scie. Si vero p se pñdes
 rentur ipsa sunt absoluta a nexibus. i. a vñculis nccitatis qd manifestat
 per simile. sicut si id quod paret sensibus referas ad rōnem tunc est vñs
 uersale. Si autē referas ad sensum tunc est singulare.

¶ Notandū q̄ si idē relatū ad diuersa potest esse vñe z singulare. vñ
 detur sūt q̄ idē pparum ad diuersa possit esse contingens z nccārium
 Nam pticulare hz rōem ptingentis. z vñe rōem nccāriū. Sed videm⁹
 q̄ humana natura ppara ad intellectū agentem abstrahentē a pditioni
 bus indiuiduantibus z ppara ad intellectum possibilem hz rōnem vñs
 uersalis. sed ppara natura humana ad sensum qui pticulārter pprehē
 dit habet rōnem singularis. Nam vñuersale est dum intelligitur. Par
 ticulare vero dū sentit. sūt erit de futuro ptingenti q̄ ipm pparū ad diu
 nam pñscientiam est nccārium conditionaliter. in se consideratum ha
 bet se contingenter

¶ Nūc obijct ptra
 solutionē iam dicam. z
 soluit illam obiectionē.
 Secūdo mouet dubita
 tionez. ibi. Quid igitur
 Primo dī. Tu obijcies
 ptra solutōem sic. Si in
 mea potestate est muta
 re ppositum meū scz cur
 rendo vel non currendo
 ego euacuabo. i. frustra
 bo pñdientiaz diuinā
 cum ego mutauero illa
 que pñnouit esse futura
 Ipse soluit dīcēs. Ego
 respondebo te posse flec
 tere. i. mutare ppositū
 tuum. Sed veritas pñ
 dētie illa intuet illud te
 posse. i. mutare ppositū

Sed si in mea inqñies pñte situm est
 mutare ppositum. euacuabo pñi
 dentiam. cum que illa pñnoscat forte
 mutauero. Respondebo. Pñpositus
 te quidem tuum posse deflectere. sed
 quonīaz z id te posse. z an facias. quo
 re conuertas pñsens pñdientie ve
 ritas intuetur. diuinam te pñscientiā
 non posse vitare. sicuti pñsentis ocu
 li effugere nō possis intuitum. quam
 uis te in varias actiones libera volū
 tate conuēteris

Liber quintus

z an facias q̄ propositum mutas. z intuetur quo p̄ueris tui p̄positum ideo scias te nō posse vitare diuinā p̄scientiam. sicut q̄uis libera voluntate re conuertas in varias actiones tu non potes effugere intuitum p̄sentis oculi

¶ Notandum q̄ licet homo possit mutare p̄positum suum p̄ hoc tñ non effugit p̄uidentiam diuinā. q̄ deus illam mutationē p̄noscit posito em̄ q̄ deus p̄uideret te cras iturum ad forum q̄uis posses non ire z p̄ponas nō ire non tamen non ibis. q̄ deus p̄uideret simul z p̄positum z potestatem non eundi z mutationem p̄positi z actionem eundē di. z ideo non potes aliquo modo effugere eius p̄uidentiam

¶ Hic mouet dubitationē dicens. Tu forte inq̄es. quid igit p̄tingat ex ista solutione mutabitur nescia diuina ex mea dispositōe. lex mea variatione sc̄z cum ego nūc volo hoc nūc aliud videtur ne p̄scia diuinā ex hoc alēnare. i. mutare vices suas cognoscendi. Ipse responderet. Minime p̄tingit hoc q̄ diuina scia mutetur. q̄ diuinus intuitus p̄currit oē futurū z retorquet illud ad p̄sciam p̄prie cognitionis cognoscenti oīa simul tanquā p̄sentia. nec alternat. id ē mutat vices suas p̄ognoſcendi nūc h̄ nūc illud succēssive sic̄z tu estimas sed manens libera mutatione vno ictu p̄uenit. z p̄plectit tuas mutationes. quam p̄sentia p̄phēdēdi oīa tanq̄ p̄sentia deus non sortitur ex rebus futuris sed ex p̄pria simplicitate. Ex quo resoluitur. i. declaratur illud q̄ pauloante posuisti sc̄z indignū esse si futura nostra dicantur p̄stare causam scientie. virtus enim scientie

¶ Quid igitur inquires. Ex mea ne dispositione scientia diuina mutabitur vt cum ego nunc hoc. nunc aliud velim. illa quoq̄ noscendi vices alter nare videatur. Minime. Omne nāq̄ futurum diuinus p̄currit intuitus et ad p̄sentiam p̄prie cognitionis retorquet ac reuocat. Nec alternat (vt estimas) nunc hoc nunc illud p̄noscendi vices. sed vno ictu mutationes tuas. manens p̄uenit atq̄ complectitur. Quā comprehendendi oīa visendiq̄ p̄sentiam. nō ex futurarū p̄uentu rerū. sed ex p̄pria deus simplicitate sortitus est Ex quo illud quoq̄ soluit q̄ pauloante posuisti indignū ēē. si scie dei cām. futura nostra p̄stare dicant. Nec em̄ scientie vis p̄sentaria notione cūcta p̄plectēs. rebo mo

Prosa sexta

Dum omnibus ipsa constituit. nihil ve-
ro posterioribus debet.

diuine cuncta complectens
presentialiter. ipsa impos-
nit modum omnibus rebus
quod scia dei est causa rebus. ipsa
pro nihil debet ipsis rebus

quod nihil ab eis accipit sicut nos accipimus scientiam a rebus.

Nota si deus simul non cognosceret ea que successiue eveniunt in
tempore tunc scientia dei esset variabilis propter hoc quod cognitionem unius suc-
cederet cognitio alterius. sed quod omnia simul cognoscit tanquam prescientia. ideo in
sua scientia non cadit variatio ut prius nesciat esse aliquid et postea sciat. vel
quod prius sciat hoc non esse et postea esse immo simul omnia cognoscit. et ideo
simul scit aliquid non esse in una differentia temporis mensurantis rem
et esse in alia differentia temporis

Hic clauditur ex premissis possibilitatem liberi arbitrii cum prescientia
diuina dei. Que cum ita sint ut predictum est manet libertas arbitrii inteme-
rata. i. incorrupta. Nec leges proponit hominibus penas et premia inique. i.
iniuste voluntatibus nostris solutis. i. liberatis ab omni necessitate ma-

Que cum ita sint manet intemerata mor-
talibus arbitrii libertas. Nec inique
leges solutis omni necessitate volun-
tatibus premia penasque proponit. Ma-
net etiam spectator desuper cunctorum
prescius deus. visionisque eius preter sem-
per eternitas cum nostrorum actuum fu-
tura qualitate percurrit. bonis premia
malis supplicia dispensans. Nec fru-
stra sunt in deo posite spes precesque. que
cum recte sunt. inefficaces esse non possunt

aut omnia hec si omnia vinculo necessitatis viderentur. sicut patet ex dictis

prescius cunctorum et preter semper
eternitas sue visionis com-
currit cum futura qualita-
te scilicet bonitate et malicia
nostrorum actuum dispen-
sans. i. distribuens bonis
premia et malis sup-
plicia. nec frustra posite
sunt preces et spes in deo
que non possunt esse in-
efficaces cum sint recte.

Nota ex quo propter
liberum arbitrium possunt
res sic et aliter evenire
non iniuste bonis premia
et malis supplicia prepo-
nuntur nec spes et preces
frustrantur. frustrarentur

Auersamini igitur vicia. colite virtu-
tes ad rectas spes animum subleuate
humiles preces in excelsa porrigite.
Magna vobis est (si dissimulare non

Hic subiungit exhortationem vtilem dicens. Ex
quo sic est quod non estis cos-
acri necitate ad faciendum
aliquid sed manet in
vobis libera voluntas.
ideo auersamini. i. speretis

E in

Liber Quintus

nite vicia. ne p ea iuste in
curratis penas. colite. i.
exercete virtutes. ppter
quas merita psequamur
ni. subleuate animū ves
trum ad rectas spes q̄

in veram beatitudinem tendunt. porrigite in excelsum scz ad deū humi
les preces z hoc merito faciatis. qz si non vultis dissimulare auertendo
aīem vestrum ab his. tunc magna est vobis in dicra necessitas pbitatis
id est virtutis qz illud qd agitis non potest latere illum qui est iudex as
crum vestrorum Unde subdit. cū agatis ante oculos. i. cum actiones
vestre sint in prospectu iudicis cuncta cernentis scz dei

¶ Nota vicia sunt spernenda qz reddunt hominē seruilem. nā qui
facit peccatum seruus est peccati. Et Seneca dicit. Si scirem deos pec
cata ignoraturos z homines ignoraturos adhuc ppter vilitatem pecca
ti peccare erubescerem Virtutes aut sunt colende. qz virtus est que has
bentem perficit z opus eius bonum reddit Recta spes z recte pces sunt
deo porrigende. qz hīs deo coniungimur z ipsum alloquimur. z si nō dissi
mulamus negligendo predicta magnam virtutis probitatem nobis in
dicram z pmissam inde prosequemur. qm̄ omnia que agimus sunt in p
spectu dei cuncta cernentis Sicut em̄ scribitur ad Hebreos. iij. Om̄
nia nuda z aperta sunt oculis eius q̄ est bñdictus in secula seculorū. Amē.

¶ Finit expositio z declaratio textuū librorū quinqz de
consolatione philosophie Boetij viri celeberrimi

Epilogatio

¶ Compendiosa succinctaq; resumptio dictoz in li-
bros Boetij de consolatione philosophie

Primus liber hz septē metra z sex psas In metro pmo de-
plāgit statū suū sue miserie ex pre pmutatōnis studiū. z ex
pre defectus corpālis z ex pre plōngatōis sue miserabil
vite apostrophando ptra amicos

¶ In pfa pma introducit p̄hiam se sup sua miseria consolantē z descri-
bit dispositionē z p̄prietates eius vestesq; renues quas practica z theo-
rica in textura p̄p̄navit

¶ In metro scdo p̄hia deplāgit p̄turbationem mentis hoīm cōuertens
de se specialiter sup Boetium

¶ In prosa secunda p̄hia inuestigat morbum ex quibusdam signis cō-
solando ipm ne desperet.

¶ In metro tercio Boetius declarat p quoddā simile q̄no remotis im-
pedimētis recuperat vigorem

¶ In prosa tertia oñdit q̄no p̄hiam agnouerit z q̄liter de p̄ntia ei⁹ ad-
mirari cepit. **¶** Et q̄no p̄secutionē sapientiū a vulgarib; nō esse nouā sed
cunctis p̄stantissimis viris cōm

¶ In metro quarto p̄hia oñt q̄liter hoc dz se hātere vt p̄secutiones im-
proboz nō p̄ualeant cōtra ipm exclamādo cōtra eos q̄ timēt tyrānos
q; sibi necrunt carthēnam qua trah̄ ātur.

¶ In quarta p̄sa p̄hia requirit Boetiū sup attēctiōne p̄dictoz z horrat
ipm ad sui morbi reuelationem. **¶** Et Boetius reuelat morbū suū ostē-
dens se turbari ex his que iniuriōse fieb̄ āt ptra ipm ex sui in exiliū rele-
gatione z meritoz suoz frustratione. ex iniūstia sui cōdemnatione. ex fas-
cie sue lēione z tandē ex his que videbat generaliter iniuriōse alijs in-
ferri. z hec oīa sibi venisse ppter studia ipsius

¶ In metro q̄nto Boetius exclamat cōtra puidentiā diuinā admi-
rans q̄ oīa regunt a dco p̄ter actus humanos: licet hoc sit falsū. tamē
turbato Boetio videbat. iō rogat deū vt regat act⁹ hoīm ne sic puer
si p̄ualeant impune aduersus bonos.

¶ In pfa q̄nta oñt q̄no p̄hia se habuit ad suam querimoniā z qd ex ea
cognouit. z recolligit sub breuitate ea q̄ Boetium p̄turbauerunt dās
modū remediū ipm Boetium

¶ In metro sexto p̄hia probat in omnibus ordinem esse seruandum et
facit hoc tribus exemplis.

¶ In prosa sexta z vltima inquit causam radicalem infirmitat⁹ Bo-
eti⁹ z de circumstātijs gubernatoris mundi. z de principio z fine rez col-
ligendo omnes infirmitates Boeti⁹ ostendens eum esse curabilē. z dī-
xit p̄hia sibi primo velle proponere remedia leuia. p̄terea graui reserua-
re donec melius conualecat ac roboretur

Epilogatio

In metro septimo et ultimo phia probat per exempla quod caligo perturbacionum impedit mentis intuitum hortando ad fugam earum que careant animi scilicet gaudium. timorem. spem. et dolorem a se abijciendo. non enim potest mens talibus prepedita philosophari

Secundus liber habet octo prosas et octo metra. In prosa prima ostendit Boetius quid phia fecit post predicta et phia resumit unam causam doloris Boetii. scilicet de fortuna ostendens mirabile effectum fortune excusans se de re sumptione preterite felicitatis Boetii. Ostendit etiam oportunitatem medendi Boetium et predestinatum ad medicamenta

In metro primo philosophia describit mores fortune scilicet quod more rore semper alternat se

In prosa secunda phia introducit fortunam ostendentem non esse dolendum de ea

In metro secundo conqueritur de inextingibili cupiditate hominum.

In prosa tertia ostendit quod fortuna multa bona Boetio contulit enumerans ipsa bona preterita per ordinem

In metro tercio philosophia determinat ex tribus exemplis mutabilitatem mundanorum

In prosa quarta phia ostendit quomodo Boetius adhuc multa habuit bona fortune ex parte Symachi socii sui. et ex parte pudice coniugis. ex parte filiorum. ex his consolatur enim ostendens felicitatem temporalem nullam posse totaliter euenire. et de quo aliquis est felicitior tanto leuiori aduersitate prostermitur. et ex hoc concludit felicitatem fortuitam miseram et asperam. et quod in rebus fortuitis non possit consistere vera felicitas. quia etiam mors cunctis debetur.

In metro quarto phia commendat vitam mediocrem per similitudinem edificij mediocriter situati

In prosa quinta ponit remedia pauciora quam fortuna non sit summo petenda. ostendens ignobilitatem diuitiarum. gemmarum. agrorum. vestium. etiam in compariatione ad hominem. et quod homines predicta nimium diligentes faciunt iniuriam suo conditori

In metro quinto phia commendat antiquam etatem que multa pace et sobrietate florebat

In prosa sexta phia ostendit quod dignitates et potestates non sunt magno opere appetende. quia adueniunt malis. et solum possunt super corpus Si militer diuitie vane sunt et periculose

In metro sexto ostendit nequeiam potentis Neronis quod ideo infamis factus fuit quia imperator erat

In prosa septima phia ostendit quod gloria etiam iuste acquisita non est appetenda quia mundus est striculus et gentes sunt multe. et quod una gens laudat aliam odianat. Et quia etiam gloria non perdurat. Et quod notanter virtuosus non dicitur querere gloriam. primo quia pertinet ad leuitatem argutiarum. secundo quia nihil spectat ad animam que immortalis est et deiformis

Epilogatio

In metro septimo pbia probat glam nō esse qrendam qz celū latū est z terra stricissima. **Et** adducit viros illustres quoz gla perijt nisi hoc solum q pauculis litteris nominant.

In octaua z vltima prosa pbia oñt q bonū est in fortuna sz meli⁹ bonum est in aduersa qz prosa. **Et** q aduersa fortuna oñt amicos. pl pera falsos nutrit

In metro octauo z vltimo commendat amorē quāta facit bona sine q cuncta ad interitū tendūt. z vtiā genus hoim amor diuin⁹ resgat tūc vere felix esse possit.

Qercius liber h3 duodeciz psas z duodecim metra. **I**n psa pma Boetius oñt se esse qdammodo curatū z paratū ad remedia grauiora. z pbia hec attestat et pmittit se velle sibi oñdere felicitatē verā z Boetius perit hec

In p^o mer^o. p. pmd at ordinē q p^o dñt nosci sū dem pā. z fēit h p exē pla quoz. s. agro purgādo. melle gustādo. ibre fugādo. aere inūdādo.

In psa scda pbia oñt q oēs hoies naturalr appetunt puenire ad veram beatitudinem. cui⁹ etiā ponit diffinitionē. z q hoies diuersis ex roibz abducunt a vera felicitate. z ponit diuersas opiniones circa felicitatē. **Et** oñt q querētes diuitias velut summū bonū errāt. **Silr** de potentia reuerētia z celebritate vel gla z leticia

In metro scdo pbia ponit quāta sit vis nature q oia sequunt suā naturam. leones. auicule. vīrga violenter deorsum tracta z celum. z bre uiter omnia

In prosa tertia ostendit pbia q vera felicitas non p̄sistat in his in qbus hoies putant eam p̄sistere. **Notanter** primo q non p̄sistat in diuitiis. qz non faciunt hoim sufficientem. **Secdo** qz conferūt indigentiam. **Tercio** inuehitur contra auaros quos in presenti sollicitudo anxioz red dit. ampliora concupiscere facit. z ne habita perdantur pauere continue compellit.

In metro tercio oñt quō diues auarus etiā si omnia habeat adhuc sitire ampliora non cessat

In prosa quarta pbia pbat q nō p̄ferūt hominibz ad reuerentiaz. **Primo** qz dignitas nō adueniēs nō aufert honozē. **Secdo** qz dignitates manifestant vicia improboz. **Tercio** quia opinione hoim vilesunt. **Quarto** qz tempoz mutatione sor descunt z splendere desinūt. hoc idō qz in sola opinione consistunt

In metro quarto pbia p̄firmat p exemplū de Nerone cui bonum fuisse ad imperiū non venisse.

In prosa quinta pbia probat q regnum z regni familiares nō conferūt veram potentiam. **Primo** ppter puitatem durationis regnantū. **Secdo** ppter puitatem extensionis. **Tercio** propter annexum timorem. **Quarto** propter absentantem securitatem. **Quinto** ppter necessitates manendi in officio

Epilogatio

In metro quarto phia ostendit quoniam vera potentia sit acquirenda. scilicet domando animos feroces.

In prosa sexta phia ostendit quod gloria mundana non facit hominem beatum. Primo notanter quod est vana et fallax. Sed nec illa quod est meritis conquisita. quia sapienti de gloria non est cura. Sed nec nobilitas. quia ista non est eius sed parentum. cum quodammodo necessiteret ut et filii nobilium bonos penes sequantur ne degenerent. igitur gloria mortalium hominum nihil aliud est quam magna inflatio aurium.

In metro sexto phia ostendit quod omnes homines sunt eque nobiles. praeter viciosos. deinde genus sumus.

In prosa septima phia probat quod in voluptate non sit beatitudo. quia includit multas incommoditates. Etiam si sic tunc pecudes beatificaremur. Item felicitas nec est in matrimonio quia sepe fiunt inde requiritur filij qui tortores parentum sunt potius quam beatificatores.

In metro septimo confirmat predicta per mel et per figuram apidis. quia cum dulcedine pungit.

In prosa octava ostendit quanta malis sunt multiplicata predicta bona. etiam ostendit quod vicia sunt bona corporis quod in alijs animalibus perfectius sunt. ut magnitudo. fortitudo. Etiam quod pulchritudo nimis cito perit quod in tenui cute flavescit.

In metro octavo phia deplangit errorem hominum quod in acquirendo minima bona sunt prudentes. sed acquirendo summum bonum abducunt ignorantiam. et hortatur homines quantum tunc tandem attedat falsis bonis veniant ad verum bonum quod stelliferum transilire celum.

In prosa nona phia ostendere volens quod sit vera beatitudo assignat causam falsae felicitatis quia homines ipsam secantes non adipiscuntur quod pollicetur. Et probat quod illa quaeque. sufficientia. potentia. gloria. leticia. et reuerentia sunt unum. et ergo quod quirit unum sine alijs non inuenit quod quirit. Et ex isto ponit sibi veram beatitudinem. sed prius vult dominum imperari ut ipse ostendat eam.

In metro nono ponit orationem optimam per summum bonum et vera beatitudine cognoscenda.

In prosa decima probat phia veram beatitudinem esse inquirendam diligenter. et ostendit in quo consistit vera beatitudo videlicet in deo. et non in aliquo alio extrinseco tanquam a deo distinctum ut accidens quod probat quadrupli. Primo quia non inest deo ab extrinseco. Secundo quia sic deus non esset ipsum summum bonum. Tercio quia deus est principium omnium. Quarto quia alii essent plura summa bona. Correlarium sequitur quod omnis beatus est deus.

Item ista quaeque supradicta non sunt partes integrales beatitudinis vel membra. quia deus est simplex in essentia. nihilominus multa continere beatitudo videtur quod ad eam referuntur.

In metro decimo phia hortatur ad illam veram beatitudinem peruenire quia inuenta habent omnia.

In prosa undecima phia ostendit quod bonum est quod omnia appetunt et idem sunt esse bonum et unum. et quod omnia appetunt esse et permanere.

Epilogatio

ut aialia. arbores. z plante. Cuius sunt quatuor signa. scz certitudo loci z situs. dispo partium interiorz z exteriorz. z seminis ppagatio. Etia in animata mouentur ad sua ppria loca per naturalem inclinationem. z nunt conseruare unitatem per continuationem partium suaz ad inuicem quare bonum est finis oim

In metro vndecimo phia ondit modum quo possumus puenire in cognitionem veri scz per retractionem ab occupationibus exterioribus z recursum ad interiora cum adiutorio doctrine.

In prosa duodecima z vltima phia ondit qbus guternaculis mundus regat. Et probat mundu regi a deo triplr. Primo ex coniunctioe partium diuersaz. Secdo ex cōseruatione coniunctoz. Tercio ex dispo mortuū ex pre loci. tps spaciū. z qlitatis. z ondit q mundus regit a deo per suam bonitatem. z q deus oia disponit fortiter z suauiter. et q malum nihil sit. ex quo deus pr oia z non pr malū. z q sermones oz esse cognatos rebz de qbus loqmur

In metro duodecimo z vltimo tercij libri phia hortat ad pseuerandum in contemplatione beatitudinis ondens per fabulam cithariste oz phei quo affectus mundanoz impedit pseuerantiā in bono qz faciliter recurrit hō ad ea que prius dilexerat

Quartus liber habz septē prosas z septem metra egregia pba ncia q diuinū regimē optimūz est licet hoc nō videat insipientibz. p eo q aliqui mali florent iusti pculcant. Nihilominus (qz mortales) licet boni tm misterū nō ple ne intelligat idcirco phia benigne ondit hoc esse rōnabile.

In prima pfa Boetius adhuc qsi languens nec plene oblit? pnti ne turbationis incipit ingemiscere cum admiratione z intentione phie volentis adhuc plura loqui interrumpit inquiens qūo possit hoc cōuenire cum pmissis scz ex quo deus optimus optime guternat oia. qual re in suo regno vicia dominant. z virtutes luunt supplicia scelerum. Ad hec phia pulchre respondet q omnino desipit ostendens per simile hoc oino esse impossibile. qz in domo bene disposita vilia vasa nullo mō dā rescunt nec preciosa fordescunt. Sic virtutes semper preciose sunt z vicia abiecta monstrant

In primo metro ondit phia quomodo possit homo plene curari vt intelligat predicta innuens viam per quam deuenitur ad summum bonum scz per considerationē creaturaz que gradatim sunt transcendē de more auis fursum tentendo quousqz perueniatur ad aliquod qd peminet omni creature. z ita subtilem intelligentiam illius supni rectoris qui omnia temperatissime guternat. tunc videbit horrendos tyrannos esse exules.

In prosa secunda efficaciter phia curā adhibet Boetio p ratioēs multas probando contra vulg i opinionem q soli boni sunt potentes. quia volunt z possunt adipisci bonum. z quia mali hoc non volunt. igit

Epilogatio

tur non pñt: z per pñs sunt impotentest. Nam duo sunt ex qbus actus
humani procedunt. scz voluntas z prās. quoz si alterz desit nihil produ
ci potest. Item si duo sint qui velint vnum opus facere z debito mō al
ter procedit. alter aut non valz pura ambulare qz claudus est. constat q
impotens est. Et sic boni sunt similes recte incedentibz motu pedū. ma
li vero manu nitentibz quia deficiunt ab eo quod natura maxime inten
dit. s. bonū. z tanto sunt ipotentiores z miseriorez quāto bonū qd negli
gunt est melius. Et dicunt q boni ambulāt tñ q nihil vie supest. ma
li vero in foribz errant. Item malus homo est homo sicut homo mortu⁹
est homo. z id quod mali pñt hoc idem est impotentia eoz. z ergo potē
tia maloz est nulla. qz solum malum z hoc est nihil qz deus potest omnia
et non potest malum. Item mali nō sñz boni. igit non sñz potentes. quia
ponā est bona. Item naturalr omnes appetunt omne quod pñt desiderari
scz summū bonum in quo est vera beatitudo. liquet igit illos solos potē
tes qui hoc pñt adipisci. Sed hoc mali nequnt qz ad beatitudinem. pñ
bz. i. vicia non veniunt

¶ In scdo metro oñde de principibz huius seculi si sñz mali quō veracti
ter sint ipotentest quia non possunt facere quod volūt qñligari grauib⁹
catenis. flagellant etiam acerbis passionum aculeis nec vnqz tranquil
li sñz. sed agitat rabie. supbia. libidine. tristitia. spe vana

¶ In tertia prosa phia oñdit malis nunqz deesse sua supplicia. nec bo
nis deesse sua premia. Nullum est pñmū nisi rōne boni Boni autē nun
qz carent bono qz nemo pōt esse bonus q caret bono. igit nunqz carent
pñmo. Item ois pena est rōne mali. qz mali nunqz volunt carere malo.
igit nunqz carent supplicio. Supplicium em summum est expremē eē bo
ni. Nec autē pena que insepabiliter adest malis naturā vehementer infi
cit. z ab humana conditione deijcit. ita vt cum probitate deserta quis
hō esse desiderit. nec in diuinam conditionē trāsire possit. verat in teluā
vt auarus lupus. tracūdus canis. fraudulētus vulpes. accidiosus asin⁹
inconstans auis dicat. Contra cum ipsum bonū beatitudo sit bonos
oēs eo ipso q boni sñz fieri beatos liquet. z qz beati sñz eos cōuenit eē des
os quod vtrqz summū pñmū est inauferibileqz. z qz pñmū bonoz
est fieri deos. supplicii maloz est fieri bestias

¶ In metro tercio phia causa solacij introducit fabulam Ulixis cu
ius socij p quandam que Circe di transformati fuerant in diuersas be
stias cor poraliter non mentaliter quia sensum retinebant. Et concludit
q transformatio mentis per vicia corpore manente eodem peior est qz
transformatio corporis in teluam aia sua manente si talis transformatō
esset possibilis p naturam.

¶ In psa quarta Boetius pñntit rationibz supradictis q mali sñz
infelices. tñ adhuc quasi lay cali more indignat eis q seuiunt in bonos
et velle q hoc non possent sed potius cito auferrentur de medio. Hāc
impatencia arguit philosophia z suo loco probare pñntit q non licet
sapienti sic indignari sed magis cōpati. sicut facimus egris corporalit
Valde em miseri sunt viciosi dū cupita que volūt pñciunt z misertiores
qz si ea perficere non possent. Et subiungit q mali sunt feliciores qui sñz

Epilogatio

puniti q̄ qui non sunt puniri. et tanto infeliciores quāto diuturniores. et quanto minus puniuntur. et q̄ illi sunt miseriorēs qui faciunt iniuriā q̄ qui patiuntur eam. **¶** Etiam ostendit q̄ miseria malorum est infinita si eorum vita esset infinita. quia eorum malicia est ipsorum miseria. **¶** Et addit. q̄ malos puniri bonum est. **¶** Primo quia quādoq̄ resipiscunt a malo. **¶** Secundo quia alij videntes terrorem declinant a malo. **¶** Tercio quia eorum miserie additur aliquid boni scilicet pena. que rōne iusticie bona est. **¶** Et q̄ ad malum requiritur purgatorij vel inferni post mortem. et q̄ opinio vulgi est contraria opinioni philosophie. et q̄ opinioni vulgi non sit consentiendū. et ille qui facit iniuriā est puniendus et non cui facta est iniuria. igitur prius est inferior. **¶** Ergo iudices potius debent incitari vt p̄pantur facientib; iniuriā q̄ patientib; eandem. **¶** Quia ergo ad sapientē pertinet omne odium a se repellere. et cunctis velle prodesse. **¶** Ideo clementer debet expectare. et reuocare discolos ad penitentia. et plus compati his qui inferunt iniuriā q̄ qui patiuntur eam. tanq̄ infeliciozib;

¶ In quarto metro philosophia iocunde confirmat ea que dixit. et exclamat cōtra homines illos qui bellicis motibus seinuicem ex odio ad mortem deducūt. dicens. Nemo debet mortem malorum desiderare que per se multis modis appropinquat sine bello. **¶** Iuste quoq̄ diligendi sunt boni. et mali misericorditer.

¶ In quinta prosa Boetius quasi proficiens in scientia incipit plures dubitationes habere q̄ antea habuit. et ait. **¶** Perpendo q̄ in bonis fortuitis est aliquid boni. eo q̄ expediens est rectorib; et sapientib; et gubernatorib; policarum habere ea. **¶** Et nunc stuporem meum deus rector exaggetat. qui in bonis fortune vitia constituit. et recta ratione mundana gubernat. **¶** Quare ergo indifferenter prospera et aduersa accidunt bonis et malis. **¶** Quasi diceret. Si essem pollens opibus. honore reuerēdus. potentia validus et c. vt olim fuerim. tunc medica ratio sufficeret. sed quia affligor impatiencia me vexat. et idcirco totiens ad querendū incitor. et p̄ consolatione causam huius rei scire desidero. **¶** Et querit quare carceres et crucēs et alia tormentoz genera inuenta p̄pter malos sepissime bonis eueniant. **¶** Et philosophia responder. q̄ sic videtur esse propter ignorantia cause. scilicet fati et diuine puidencie

¶ In quinto metro philosophia quasi preparando viam ad inforandum Boetium dicit. q̄ cōmune est hominib; habere admirationem de rebus q̄ diu ignorant causas earum. sed illis scitis cessat stupor. et dat exemplū de motu siderum arcuati. id est vñe maioris. quare scilicet tardius mouentur ceteris astris. et de eclipsi solis et lune. que mira videntur ignari. **¶** Similiter accidit. quia nemo miratur de inquietudine aquarū flante cozo. et de nubibus solutis a sole. **¶** Sic in p̄posito si causa sciretur et admiratio cessaret. et durante ignorantia cause durat et admiratio

¶ In sexta prosa Boetius adhuc instat pro declaratione questionis superius motę. scilicet quare malis bona et bonis mala sepe contingāt. et philosophia premitit difficultatem eius. quia ista materia talis est vt soluta vna dubitatione alie innumerabiles succrescāt. sed tamē quia ista scire expedit afflicto. ideo saltem parum de eis tractabit. **¶** Et ponit q̄ stabis

Epilogatio

Litas diuine mentis omnia gubernat statuit et disponit. Premittit etiam quod oportet scire quid sit, prouidentia et quid fatum, et tunc ad hoc quod sequitur recto ordine prouenit. Prouidentia ergo est ipsa diuina ratio in summo omnium principe constituta. Vel planius sic, Prouidentia est dispositio diuina siue ordinatio existens in mente diuina, qua cuncta inferiora sunt prouta firmi statum sue nature. Fatum vero est dispositio inherens rebus mobilibus per quam prouidentia omnia suis necesse ordinibus. Et ponit quod prouidentia et fatum non sunt unum, et quod fatum cum omnibus sibi adiacentibus dependet a prouidentia. Et ponit diuersas opiniones circa fatum, scilicet a quibus vel a quo exerceatur, et quod omnia que fato subiacent, etiam diuine prouidentie subiacent, et non e converso, et declarat hoc de circulis circa eundem axem super se moris. Et quanto quid firmius se diuine continet, tanto firmius persistat a fatali mutatione. Deinde philosophia parat habitudinem fieri ad prouta deitatem diuinam per quatuor similia, scilicet fatum se habet ad prouidentiam sicut rationatio ad intellectum, id quod fit ad id quod est, tempus ad eternitatem, circulus ad punctum medium. Postea ostendit que sint illa que fatum disponunt, et quod ea que apparent in rebus confusa non intelligentibus sunt in diuina prouidentia et gubernatione ordinata, et qui sunt aduertere ista oportet in singulis inuenire rationem. ¶ Item quod indifferenter bonis et malis prospera et aduersa contingant non fortuito sed summo libramine pcedit ex prouidentia ordinatoris, sicut qui quosdam seic dignos premio, quosdam supplicio. Deum ostendit causam generale quare malis bona et bonis mala contingant, scilicet quia homines nesciunt que sint bona vel mala, pertrans per similem dicit scientis diuersis corporibus diuersa prouenire medicamina, et nescientes varietate corporum diuersificationem in pplexione ignorant causam mutabilitatis curationis. Etiam probat hoc ex pterito iudicio dei et hominum, allegans Lucanum de iudicio deorum et Catonis. Deum ponit causas speciales quare malis bona eueniunt, et est una quod posset fieri deterius si hoc bonum sibi non uenisset. Quod autem bonis mala non eueniunt facit eorum meritum, et ideo eis euenit bonum ut improbitas preualens reprimatur. ¶ Item si quidam modesti affligerent deficerent. Et quod boni reprimuntur et eis mala adueniunt hoc est ideo, quod aliqui eorum longa felicitate gloriari possent, et si non exercitarent superbirent. Secundo ut inde magis mereantur, et exercitatio in pteritis psumunt. Tercio quod aliqui plus meruere quam debent. Quarto quod aliqui plus psumunt de se quam debent. Quinto propter gloriam pcciose mortis. Sexto propter exemplum aliorum. Quod autem malis mala adueniant nemo miratur, sed quod eis bona eueniunt. Prima causa est ne fiant peiores, secunda ut emendantur, tertia ut eorum miseria maior existat. Deum ostendit causam quare mali malos puniunt, quod sic tales mali sunt boni. Postea exclamat de pteritatio tali ampliori. ¶ In sexto metro pfirmat philosophia que dicta sunt per similitudinem iocundis de alloquens Boetium, ut sic recreatus ad sublimiora tendat, et comendat diuinam prouidentiam in regimine corporum celestium, elementorum, rerum porum, generabilium et corruptibilium ex parte dei regentis. Fit ergo, si vis pura mente summi dei iudicia intelligere, aspice celum et disciplinam stellarum, et anni cursus qui varij videntur, et tamen unum non confundit, aliud et sic in actibus humanis omnia recte ordinantur.

Epilogatio

190

In septima proſa phia ꝓcludit ex ꝓdictis q̄ omnis fortuna eſt bona tanq̄ a deo inſallibilr adminiſtrata vnicuiq̄ ſm ſua merita. nā ſocum da remunerat. aſpera exercet vel corripit. Et oñdit q̄ eſt ꝓcratū vulgo q̄ſi di. **B**oeti caue ne ſeq̄ris vulgi opiūonē. quod ſemp aduerſa indicat mala. ſz attende qđ in tua ꝓtate eſt quale vis habere fortunā. Et ꝓ hoc tā dem facit exhortationē vt fortuna magnūiter toleretur. ꝓcludens eē in hois ꝓtate formare ſibi fortunā qualem velit

In ſeptimo metro phia ꝓfirmat ſuam exhortationē exemplo viroz fortū. qui ſꝓeris voluptatibz ſꝓe laudis z glorie labores maximos ſubire. Et ꝓ hoc hortatur ꝓriuos ne deſiſtant a ꝓꝓoſito ſuo ꝓpter labores difficile em̄ eſt mediū tenere. Et ponit tres fabulas q̄ſi ſolaciādo ipſi boetio ne ꝓueretur ſerioſis ꝓcludit autē. **F**ortes ite nunc altas vias ad ſupna. ſi tanta fecerint infideles ꝓ inani gloria. cur vos inertes z ꝓigri terga nudatis. i. labores reſꝓuit. qñ ſupata carnalia donāt nobis celeſtia ꝓmia

Quintus z vltimus liber ſex habet proſas z quinq̄ metra In hoc vltimo libro phia ſoluit quedam dubia ex ſupra dictis ꝓuenientia. Nam ſupra retigit aliqua multum intricata que non plene expoſuit. ſz de ꝓuidencia z de ſaro. Et quibz videtur concludi. q̄ ſi ita ꝓeciſe deus omnia diſponit. ergo neq̄ caſus neq̄ fortuna eſt neq̄ liberum arbitrium

In prima proſa Boetius ꝓmendat actum ꝓhię z dat occasionem tractādi de caſu mouens quęſtionē. An aliquid ſit caſus. an oīno nihil. et dicit **E**xꝓeritoz em̄ quod ſup̄ dixiſti. q̄ materia de ꝓuidencia ſit nimis imꝓlicata. Nam ego omnia caſualiter putabā euenire. tu vero ecōtra ꝓbaſti nulla. Si ergo ita eſt tūc multa dicta antiq̄z ſunt falſa. qui ꝓoſuerūt caſum eſſe. Ad hec phia rñdet. q̄ ſi ita caſum diſſiniā ſicut tu videris diſſinire. tunc dico caſum oīno nihil eſſe. non em̄ eſt motus temerariū nulla cauſaz ꝓnexionē ꝓductus. qz ex nihilo nihil fieri poſeſt. nec vllus temerizati locus in vniuerſo relictus eſt. ꝓhibente deo qui oīa ordinat. Si autē cum meo **A**reſtozele z nō cum vulgo ſentis. tūc dico caſum eſſe ſicut ſecđo ꝓhiſicoz ait Quotiēs aliquid cuiuſꝓiā rei grā geritur. z aliud quibuſdā ex cauſis q̄z quod intendebar ꝓtingit. caſus vocatur. Id eſt caſus eſt eueñtus inopinatus ex ꝓtingentibz cauſatus in his que gerunt ob aliqd. **E**c ponit exemplū de foſſione terre z auri reꝓꝓone dicens. vt ſi q̄s agrū colendi cauſa terrā fodiens aurū reꝓiat. eueñtus iſte eſti nō habet cām intentā habet tñ cauſam ꝓſluentem ex diuina ordinatiōe ꝓcedentem

In primo metro phia oñdit ꝓ ſimile duoz flumioz. i. rygris z eufratis. quō euentus caſualis habeat ſe ad diuinā ꝓuidenciā. In achemezia eſt qđam rupis. de qua fons ſcaturit a ſe deriuās duo flumina. q̄ diſcuntur rygris z eufrates. ꝓſt aliqd autē ſꝓaciū itez ꝓueniunt z vñū fluūmen efficiunt. Si q̄s ergo diſponeret nauim vel lignū in vñū illoz. et ſilr nauim vel lignū in alterū. ſm naturā aquaz descenderēt donec tandē ſilr iungerent ꝓter tñ intentionē diſponētis. Sic eſt de caſu ſꝓllogizandū. qz qđ homo nō aduertit hoc tñ ordo nature diuine ſupplet

f ij

Epilogatio

In secunda proſa Boetius quaſi plene informatus de puidencia et fato ⁊ caſu. iam dubitare incipit an etiam ſit liberum arbitrium pro eo q̄ omnia ꝓſtringuntur eaſena fatalis neceſſitudinis. Ad hoc philoſoſphia reſponder. q̄ omnino eſt. licet in diuerſis non eadem facultas ſit. ꝓſequendi volita. ⁊ fugiendi nolita. Nam boni ſunt veri liberi arbitrij. deo libere inherendo. ⁊ mali ex propria libertate ſerui efficiuntur ad infinita ⁊ vicia voluntarie tendendo. Etia puidencia non excludit libertatem. quia ſummiſtrando ⁊ mouendo non ꝓponit neceſſitate. ſed libere ꝓmittit agere quod placer. ⁊ vnicuiqꝫ reddit ſim ſua merita. Et ſic actus liberi arbitrij eadunt ſub diuina puidencia. Oſtendit etia liberum arbitriu eſſe aliter in angelis ⁊ aliter in hominibꝫ

In ſecundo metro ꝓſia ꝓmendat excellentia diuine cognitionis in ꝓparatione ad ſolem materialē. ⁊ ſic hilariter ꝓdicta vera eſſe oñdit. adducens ex emplū mellisui Homeri dicentis. q̄ licet ſol ſit impieſi ꝓledoris. ⁊ omnia in ſuperficie ꝓluſtre. tñ non ꝓt intima terre viſcera illuminare. Sed nō ſic ſol iuſſicie deus poteſt impediri. qui omnia ex alto cernit ꝓntia ꝓterita et futura. Et ideo ipſe veraciter dici ꝓt verus ſol

In tertia proſa Boetius ꝓgreditur ſe rurius difficiliiori ambiguitate confundi. qz nō poteſt capere quō ſimul in veritate ſtat liberū arbitrium cum diuina puidencia. Et oñdit diuinā puidencia ⁊ liberum arbitriu eſſe incōꝓoſſibilia tali rōne. Que inſallibiliter puidetur de neccitate eueniunt. ſz omnia inſallibilr a deo puidetur. ergo ſi ab eterno nō ſolum facta. ſed etia conſilia ⁊ volūitates puidenſ a deo. nulla erit arbitrij libertas

Alia rō. ſicut ſe hꝫ ſcia reſpectu ſcibilis ꝓntis. ſic ꝓſcientia reſpectu eſſe ſectus futuri. ſz cum ſcio aliqd in ꝓnti eſſe. neceſſe eſt ipm eſſe. ideo cū ꝓſciſcitur aliquid futuru eſſe neceſſe eſt ipſum futurum eſſe. ſed deus ꝓſciſcit omnia futura. igitur neccario eneniunt. **T**ercia rō. quicūqꝫ exiſtimat rem aliter eſſe q̄ eſt eluſ exiſtimatio eſt fallā. ⁊ non ſcita ſed fallax opinio. Si igitur diuina puidencia ꝓſciſcit aliquid futuru. ⁊ ſi ipſum non neccario euenit ſicut ꝓſciſcit ꝓſciētia dei. tunc puidencia dei non eſt ſcientia. quod eſt abſurdū dicere. Igitur futura a deo. ꝓuſa neccario eueniūt. Poſt hꝫ imꝓbatur modos quibꝫ aliqui nitunt ſaluare puidencia diuinā. Primꝫ modus eſt. vt dicatur deū ea que ꝓuidet iudicare inſallibiliter. q̄uis poſſent nō euenire. ſed hoc nō. quia tūc falleret diuina puidencia. Scđs modus eſt. vt dicatur deum ꝓuidere futura in determiante ſic vt futura. Sed iſto mō puidencia dei nō eſt certa. Tercius modus eſt. vt dicātur oia euenire ex neccitate. ⁊ liberū arbitrium auferat nihil eſſe. Tūc ponit incōuenientia que ſequunt ſi auferat liberum arbitriu. Primū qz tunc leges ⁊ ſta tuta nō valerent. Scđm qz tūc deus eſſet auctor maloz. Tercū qz tunc tollerentꝫ actus ꝓꝓandandi deum ⁊ ſperandi in deo. quibꝫ homines maxis me ꝓiungunt deo. Et ſic Boetius videns multa incōuenientia ſequi ex ablatiōe liberi arbitrij quaſi ꝓꝓterus neſcit qd ꝓducendū ſit

In trecio metro adhuc Boetius ꝓſequitur materiā ꝓſatā. ⁊ mirādo qrit que cā ſit qre ſil eſſe nō ꝓnt puidencia ⁊ liberū arbitriu. volens qꝫ apparetia diſcordie ꝓueniat ex debilitate intellectus. Et ſic oñdit. ſi dꝫ qꝫ mens obruta tenebris nequit cognoscere tā ſubtiles neꝓus rez. tūc ite

Epilogatio

rum noua questio oritur. quare scz rā tū laborat z desiderat ista scire cum nemo querat quod ignorat. z si inueniat questum nō cognosceret inueni-
tū. **N**ut forte mens summarie aliquid scit z de singulis nihil. **N**ut neqz nouit omia nec penitus nescit. sed quasi summaz meminit z retractando cōsultat z subtiliter aduertit q aliqui sciūt vt illis que neglexit iterz queat addere aliquas pres. **E**t sic vult dicere q anima sciat causam incōpassio-
nis inter prouidentiam z liberum arbitrium in vniuersali. sed nescit in spe-
ciali z in propria forma

In prosa q̄ta post longam Boetius vacillatōem in qua visus est q̄
squaliter subtrahit z aliquantulum rudis more scholarū nouiciozū q̄ in-
uolunt sentētiās sermonibus imperitis iam phia vrbane alloquit ipm
nec pfundere disponit. sed dulciter attrahere vt plenius erudiat dicēs
Boeci hec est verus q̄rela de prouidentia z olim a **T**ullio vehemēter agi-
tata z a te diu quesita necdū ab vilo vestrum firmiter expedita. **E**t hec ē
causa vestri defectus q̄ humane ratiocinarōis motus ad diuine p̄sciētie
simplicitatem nō potest attingere. hoc si posset nihil dubietaz remaneret
Sed nūc tempro ista tibi patefacere. **V**olens igit soluere questionez
Boetij resumit solutōem prius improbatā que est bona in hoc q̄ ponit
p̄sciētiam nō esse causam necessitatis futurorū. **D**ixit em̄ nō ideo futura
p̄ueniūt quia deus ea prouidit. Sed fuit mala in hoc. qz ponit futura esse
cām p̄sciētie dei. z dicit. si tolleret p̄sciētia dei nequaqz tolleret liberū
arbitriū ad necessitatem. **E**t si iterū esse ponit z nihil necessitatis inuigere res
bus futuris manet iterū liberum arbitriū. **D**einde ostendit phia q̄ p̄scia
diuina nō est signū necessitatis in rebz futuris. z q̄ modus p̄bandi ex sig-
no nō est efficax. **D**einde qz ex dictis videt se q̄ aliqua p̄nt p̄sciri que tū
necario nō eueniunt. **S**i aut necario eueniūt p̄nt nō euenire. ita q̄ aliqui
p̄scitum a deo nō eueniat. **S** phia dubitando de h querit. **E**t soluit q̄ li-
cet futura in comparatione ad diuinā prouidentiam sint in necessitate p̄di-
tionata. nō tamē omnino sunt necaria necessitate absoluta. **D**icit ergo. pu-
ras q̄ prouidentia imponit futuris necessitatem. si ita est quare non imponit
rebus presentibz necessitatem. **E**t ponam⁹ aū oculos quadrigaz cū auriga
videmus quātam diligentiam facit. si q̄ necario fieri oz omnia. ergo vector
frustra vitetur libertate z arte sua. **I**n hūc modum cetera p̄sidera. **T**unc
phia discit scdm motuum Boetij. **U**trū futura incerta qualia sūt cō-
tingentia possunt certe p̄sciri. **D**ixit em̄ p̄us nihil scia cōprehendi posse
nisi certum. Sed assignat phia causam erroris. quia putatur q̄ facultas
cognitionis sit fm facultatem rei cognite z nō cognoscētis quod falsum
est. **E**xemplū est de corporis rotunditate. quam aliter visus aliter tactus
cognoscit. visus em̄ a remotis existens p̄gnoscit. tactus in propinquo p̄-
pres. **S**imiliter ipse homo aliter cognoscit sensu. aliter ymaginatioe. ali-
ter ratione. aliter intelligentia. **D**einde ostendit q̄ quicqd p̄t virtus inferior
etiam p̄t p̄us superior z amplius. z compar illa quoz ad inuicē subtiliter
vt in textu. **S**i hoc potest homo qd potest deus.

In metro quarto ostendit a qbus ortū habuit error illoz qui dixerūt
q̄ res cognoscūt fm p̄p̄iā naturā. q̄ error magnū prebuit impedimētū
ad alia cognoscenda. qz a magnis philosophis inuentus z defensuss fuit.

Epilogatio

Scopus est autem quasi ad angelicam puritatem accedere cupientes. si possibile fuisset cum Dionysio dixissent quosdam homines diuina passim didicisse. Sed quia tantum mysterium nondum reuelatum eis fuerat fecerunt quod poruerunt dicentes aiam tamen pati in cognoscendo. non autem agere. et sic cognitio intellectiva finem eos solum perficeret ex hoc quod corpora exteriora suas similitudines imprimunt in mentem. ita quod mens se solum habeat in ratione patientis. et res ad extra in ratione agentis. Et quo sequitur quod patiens trahitur ad naturam agentis et non e converso. et quod cognitio sequitur naturam rei cognite et non naturam cognoscentis. sicut in tabulis rasis fit. in quibus scribuntur notule ipsis nihil agentibus. hoc autem non potest stare. quia anima discernit. colligit. diuidit. immo nunquam ociosa est. sed more ignis agitat nunc infima nunc suprema. Unde patet quod anima plus agit quam patitur in cognoscendo. Applicat autem ista ad deum ut sequitur in sequenti prosa.

In prosa quinta ponit philosophia multos modos cognitionum ultra quos diuina supereminet et probat specialiter diuinam cognitionem esse finem modum cognoscendi et non rei cognite. et ponit insufficienciam eorum. quod ex hoc modo cognoscendi nostro probant diuinam prouidentiam ponens exemplum de quatuor virtutibus cognoscitivis subordinatis. hortaturque ut diuine mentis humana ratio se summittat. Nisi enim erigamus ad cacumen summe intelligentie rationationem nostram non possumus principes fieri illius sapientie quam ultra nos est. illic enim ratio videbit quod in se non potest intueri. et de futuris certissimam sciendam habebit.

In metro quinto et ultimo philosophia iocunde hortatur ad idem. scilicet sursum mentem tendere. quia aliter non est possibile ut quis possit capere quod dei intelligentia contingentes res certitudinaliter prouidet. preedit autem hec exhortatio a similitudine corporis humani. nam cerera aialia habet faciem depressam ad terram. solus homo stat recto corpore. et ideo celestia principaliter debet querere.

In prosa sexta et ultima procedit philosophia ad longum confirmando predicta et soluendo instantias suprapositas videlicet quod prouidentia non impedit arbitrii libertatem etc. Et ait. ut possumus cognoscere quod sit scientia dei quantum fas est intueamur quod sit diuine substantie status. Deum igitur eternum esse postulat. Eternitas autem est interminabilis vite tota simul et perfecta possessio ex hac diffinitione probat totum intentionem suam. quia deus neque perditis rebus antequam videri debet temporis quantitate. sed simpliciter potius proprietate nature et manifestat quod temporalia deficiunt a simplicitate diuine nature quam nituntur imitari. Deinde ponit philosophia quod scientia diuina. non prescientia. non prouidentia. sed prouidentia vocat. Tunc soluit rationes sibi superius factas contra prouidentiam volens quod sicut nostra prout scientia non est causa necessitatis essendi eorum que sciuntur. sic nec dei prouidentia eorum que prouidet. Deinde ostendit quod circa eorum contingencia stat certa cognitio dei et incertus eventus rei. Deinde fortificat primam rationem ut formalius soluantur et soluit eam per distinctionem necessitatis additionate et simplicis. Deinde concludit ex premissis quod illa simul stat. aliter quia finem se esse contingencia et incerta. et sic libera et soluta prout in sui natura videntur. que tamen ad diuinum intuitum cuncta inspiciente relata. necessaria dicuntur. et certitudinaliter eveniunt. itaque diuina notio minime reorum qualitate perurbat. Deinde obijcit contra illam solutionem. quia sic non videtur esse diuina

Epilogatio

102
inter ptingens z necāriū. Et soluit sic q idē relatiū ad diuersa p̄t esse con-
tingens z necāriū. Tunc obijcit p̄tra solutiōem datam. nū q̄liter hō pōt
mutare suū p̄positum. soluit sic. nec p hoc effugit diuinā p̄uidentiā. De
inde querit utrū ex nostra mutatiōe mutet diuinā scientiā. z dicit q non
quia deus illam mutatiōem etiam scit. quia om̄ia simplicissime cōprehen-
dit. Tandem concludit ex p̄missis impossibilitatem liberi arbitrii cū
diuinā p̄uidentiā ostēdens leges esse bonas. z p deūz bonis p̄mia. ma-
lis supplicia dispensari. spem z preces nō frustra fieri. Demum post om̄
nia quasi naturaliter tractata theologicā infert conclusionem dicens.
Auerſamini igitur vicia. colite virtutes. ad rectas spes animum subleua-
te. humiles preces in excelsa porrigite. Magna vobis est si dissimulare nō
vultis necessitas iudicis probitatis. qui ante oculos agitis iudicis cun-
ta cernentis.

¶ Deo gratias.

¶ Libri quinqz de consolatione philosophiæ Boetij
Rhodani consulis ac oratoris splendidissimi. vna cum cō-
mentaria editione. per Henricum Quentell in Colonia di-
ligenter elaborati expliciunt Anno gratie Millesimo. cccc.
xciij. pridie kalendas nouembriis

Columbo

The first of the three
 parts of the book is
 devoted to the history
 of the island of
 Ceylon, and the
 second part to the
 history of the
 island of Sumatra.
 The third part
 is devoted to the
 history of the
 island of Java.
 The book is
 written in a
 simple and
 clear style, and
 is well
 illustrated.

Ceylon

The first of the three
 parts of the book is
 devoted to the history
 of the island of
 Ceylon, and the
 second part to the
 history of the
 island of Sumatra.
 The third part
 is devoted to the
 history of the
 island of Java.
 The book is
 written in a
 simple and
 clear style, and
 is well
 illustrated.

colorchecker DIGITAL SG

DCSG - UBU # MX - 7181

